

2

Modus legendi abbre-
uiaturas in utroque iure
sive processus iuris

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

De modo procedendi

Incipit libellus dans modum legendi abbreviaturas in utroque iure

Quia preposterus est ordo prius humana petere subsidia, ut illis deficiantibus diuini fauoris gratia postulet, ut de con. di. j. ca. ois xpianus. in fi. et in pn. apparat. Jo. an. li. vi. imo vir bono peraguntur exitu qui malo sunt inchoata principio, ut. lxj. dist. c. miramur. j. q. j. principat. et c. cum Paulus. Ideo diuino pium imploreato subsidio, cuius iuris utriusque scientia tam legum quam canonum preciosaissima, non ammiculanda, sed principalis et sacratissima, imo diuinitus inspirata sit maxime competens principibus, comitibus, baronibus, militibus, ceterisque nobilibus, clericis atque generosis personis iurisdictione et iurium ipsorum manutentione habentibus, statui ut huiusmodi utriusque iuris, scilicet canonici et civilis notitia aggredi volentibus tam in legendo quam in studendo facilis breuis et planissimus pateat accessus, in textibus, apparatibus, summis, glossis, recollectionibus, et omnibus abbreviaturis legum et canonum ad omnipotentis dei laudem, et iuniorum scholarum, sacerdotum, et iuris alumnorum instructionem que aliter fieri haberet quam illorum informatio que scolasticis doctrinis scolas fore regendo sua laboriosius oporteat querere nutrimenta. Attento quod omnis processus artium et scientiarum generatim, ordine in se debet habere, et propter vite humane insufficientiam breuitate punere. Talem ut sequitur breuissimum instruendi modum obseruandum esse censeo pedagogis nobilium, salua tamen emendatione meliorantium rationabili hunc docendi modum. Prehabebitis ergo scolasticis disciplinis et puerilibus eruditionibus in donato, casualibus et temporalibus in alexandri partibus ambabus, declinationibus coniugationibus et constructionis ordine cum moralibus auctoribus Carbone vel Faceto et ceteris. Non pro vite mediocritate liberalibus artibus et ammiculandis artibus insistendo, ut sunt Grammatica, Logica, Rhetorica, Geometria, Arith-

metrica, Musica, et Astronomia. Sed his compendiose transcurtis principalibus scientiis videlicet traminibus philosophie suadeo citius appropinquari et tandem iuri canonico et theologie practice finaliter imorari. Nam ut ait beatus Hieronymus, Illi in vniuersitate sensus et obscuritate mens ambulat, qui diebus et noctibus in dyalctica arte torquentur, ut in causa. Nonne dist. xxxvij. ubi reprehenduntur dyalctici et reprobos naturas inquirentes, necnon versificatores, et c. dist. c. legimus, ubi per vanam dyalcticoz garrulitatem, et sophisticam argumenta intelligit. Origenes cinipes et ranas quibus egyptij sunt percussis. Primum premitto nomina librorum in utroque iure tam pontificio quam imperatorio annexedo cuiuslibet horum diuisionem in libros paruales. Deinde subiungam modum allegandi in quolibet libro cum exemplorum positione de abbreviaturis, ut in iuribus ad iura capescenda manifestetur quorum ignorantia paucos excusat, iuxta regulam. Ignorantia facti, non iuris excusat, ut de regulis iuris, c. ignorantia, li. vi. que regula duos habet articulos principales. Primum quod ignorantia facti quolibet excusat, maxime dum est ignorantia facti probabilis, tunc enim in toto excusat ignorantes, ut in l. erroz facti, C. de iur. et fac. ig. Quod si per me non statim imputari non debet, ut in c. imputari, de re. iur. li. vi. Secundus articulus est quod ignorantia iuris neminem excusat, quia ius quilibet scire tenetur, et nemi licet ipsum ignorare, ut in l. regula, ff. de iur. et fac. ig. Debemus ergo scientiam iuris omnes appetere, ne in contemptum dei nos incidere contingat. Nam contemptores canonum peccant in spiritum sanctum, cuius instinctu nutu et gratia ipsi sacri canones educti sunt, ut. xxv. q. j. violatores et c. nulli phas. Pro quo sciendum quod ius est ars boni et equi, cuius merito quos nos sacerdotes appellamus, sua iura cuiuslibet ministrantes, ff. de iur. et iur. l. j. Bn. ij. Est autem ius nomen generale. Et lex est species iuris. Etiam ius dicitur preceptum seu ordinatio principantis vel domini circa subditos. Et sic ius triplex distinguitur, quia talis superior principans, aut est deus, et tunc dicitur ius diuinum, aut est natura, et dicitur ius naturale primum, aut est homo, tunc dicitur ius humanum, scilicet gentium vel civile vel

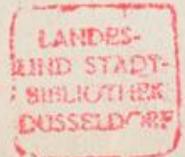
Uonina librorum in utroque iure

quibus iura scire debent signum ag. no. cautia fur. excusat

quod iuris non statim imputari non debet

Definitio

bonum est

De diffinitione iuris

In male positum. **Ius** naturale est commune omni nationi eo quod ubique instinctu nature non aliqua constitutione habet. ut maris et femine punctionio, puerorum educatio, communis omnium possessio, quia iure naturali omnia sunt communia. id est, communicanda tempore necessitatis. Nemo enim proprium dicat quod commune est. ut dicitur xlviij. ca. sicut beatus iacob in medio. et illud ius equissimum est quia eius precepta in lege et in euangelio continentur ut quod tibi vis fieri mihi fac. quod non tibi, noli. Sic potes in terra vivere iure poli. ut dicitur i. pncipi. di. l. ponderet. alias consideret. ij. q. vi. decreto. de maio. et obe. dilecti. ubi includit non furtum facies. non mechaberis. non occides. non suscipies vocem mendacij. Ero. xxj. et xxiiij. Deu. v. c. De. vij. c. cum multis similibus. Hoc ius cepit ab exordio rationalis creature. nec variatur tempore. sed est immutabile plenum et perfectum. di. v. in pncipi. et di. viij. in pncipi. **Sed** ius positum est constitutio hominis variabilis et imperfecta. Et subdividitur in canonicum et civile. Nam sicut ex duobus componitur homo. scilicet materia et forma. Sic due sunt dignitates in ecclesia militante. scilicet pontificalis auctoritas. et imperialis potestas ut de maio. et obe. c. solite. ex quibus iura duplicia procedunt. Papa enim est conditor canonum et imperator legum. Et quod iam patris causa efficiens utriusque iuris. **Sed** causa materialis iuris positum est leges et canones. decreta seu decretales. epistole. circa que omnia versatur ipsum ius. Et coincidunt communiter causa materialis cum subiecto. Unde subiectum iuris canonici est. Bonum ecclesiasticum fidelium directum decisionem singulorum negotiorum punitis. rex ecclesiasticarum utilitatem pseruans. Vel est homo catholicus dirigibilis iure canonico in bonum humanum similiter et diuinum. Nam sicut superponitur scientia scientie. ita subiectum subiecto. Et philosophie morali cui scientia iuris utriusque subordinatur. subiectum est bonum humanum. igitur etc. Sic subiectum iuris civilis est homo pollutus constitutionibus legalibus dirigibilis simpliciter in bonum humanum ad reipublice utilitatem conservandum. **Causa finalis** satis patet ex dictis. Nam finis iuris est bonus et scientes efficere. non metu solius penarum. verum etiam exhortatione primorum. **Causa** vero formalis duplex est.

scilicet forma tractandi. que est modus agendi. ut diffinitum. diuisum. preceptiuus. prohibituus. et exemplorum positum. **Et** forma tractatus. que consistit in diuisione librorum totalium in parciales. et partialium in titulos seu rubricas. et titulorum in capitula. leges. paragraphos vel responsa etc. ut infra dicitur. **Unde** ius canonicum in. iij. libris principalibus nobis est traditum. **Primum** liber est Decretum. **Secundum** Decretales. **Tertium** sextus liber. **Quartum** Clementine. scilicet constitutiones. **Pro** quo sciendum quod differentia est inter decretum. canonicum. et decretalem epistolam. **Hec** differentia notatur di. iij. §. p. 20. ubi dicitur Gratianus. Canonum alia sunt decreta pontificum. alij statuta conciliorum. Nam canonum predicatur statutum in concilio generali vel provinciali factum auctoritate episcoporum. ut dicitur con. ca. j. **Decretum** vero est statutum quod papa de consilio cardinalium ad nullum tamen consultatum statuit et in scriptis rededit. ut de rescrip. c. pntu. **Hic** autem decretum sumitur per nomen libri in quo decreta sanctorum patrum descripta sunt. **Capitulum** etiam aliter decretum. de re. ec. non alie. ca. j. li. vi. i. glo. magna in fine. ubi ponitur differentia inter decretum. auctoritatem. et consensum vel collaudationem iudicis etc. **Sed** decretalis epistola dicitur quia papa solus vel de consilio cardinalium ad consultationem alicuius rescribit et respondet. ut de rescrip. c. j. et glo. in §. oes he species. di. iij. **Etiam** inuenitur hoc decretale. ut. xxv. q. j. omnia decretalia. **Indifferentem** tamen decreta. canones. et decretales. ius canonicum nuncupant. vel canones. et vnum sepe pro reliquo sumitur. **Locatur** etiam canonica institutio. **Aliquando** dogma quia consistit in doctrina fidei christiane. de con. di. v. ca. fi. **Aliquando** mandatum. quia consistit in doctrina de moribus. di. liij. denique. **Aliquando** interdictum. quoniam nulla pena adijcitur. de con. di. iij. non oportet. **Et** quandoque sanctio. quoniam pena adijcitur. xxvij. q. iij. **Si** quis vere. **Hic** etiam decretales in plurali numero videntur pro libro in quo dicta capitula que etiam decretales dicuntur continentur. **Clemens** nunc ad libros. **Primum** igitur librum iuris canonici qui decretum dicitur composuit magister gratianus. **Non** quidem inueniendo. sed dicta sanctorum patrum in diuersis

me positum

Caesars
omni
magis

et

final

final

lmo

denud

denud
epa

dispersa voluminibus in unum volumen debite et ordinate colligendo. Et hoc circa annus domini. M. CC. CXXV. Fuit etiam ille Gratianus unus de tribus fratribus cuius alter frater Petrus lumbardus librum sententiarum descripsit. et ternus petrus comestoris vel madoratoris qui scolastica hystoria fecit

Dividitur autem hic

liber primus Decretum in tres partes principales. Quas prima vocat distinctiones. quia ulterius subdividit in partes centum et unam. quare quilibet distinctio dicitur. Habet enim hec prima pars Decreti distinctiones centum et unam. a quibus ipsa tota nomen est sortita. Iste autem distinctiones ulterius subdividunt in canones vel capitula. qui canones interdum propter aliquorum ipsorum prolixitatem subdividi possunt in paragraphos. et paragraphi ipsi si longi fuerint in versiculos. Secunda pars Decreti nominatur cause. Et continet in se triginta sex causas. in quas dividit. a quibus et nomen accepit. que cause subdividunt ulterius in questiones et hec questiones in canones vel capitula. que ultra in paragraphos et versiculos subdividi possunt. ut supra de distinctione canonum premissum est. Est tamen hic animadvertendum quod causa. xxvii. habet questiones sex. quare questionum tertia non dividit immediate in canones vel capitula. sed inibi interponit tractatus de penitentia. qui continet in se distinctiones septem in quas dividit. et hec subdividunt in capitula vel canones et paragraphos. ut supra dicebat. et interdum dividit distinctio in paragraphos absque capitulis. Tercia et ultima pars Decreti nuncupatur de consecratione. et habet sub se quinque distinctiones in quas dividit quare quilibet in plures subdividit canones vel capitula. et quandoque in paragraphos ut supra dictum est. Versus. Decretum centum dat distinctiones et unam. Triginta causas et sex addit tibi mixtas. Distinguit septem penitentia. consecra. quinque. Auctoritas quare tibi declaro gratianum. Vel sic brevis. Et distinguit etiam causas dat. x. tria cum sex. Penitentia. v. versum. vult consecrare reuersum. Hanc ponenda et notanda sunt exempla allegationum. et de prima

parte Decreti nota quod illa sillaba bi. vel dif. etiam sola littera. d. significat distinctionem. et numerus sequens immediate denotat quotam distinctionis. Ultimo ponit principium canonis vel capituli in quo auctoritas vel allegatio continetur. Exemplum accipe in prima parte Decreti. ubi sic allegatur. viii. distinctione. quo iure. Et hoc sic abbreviat. dif. viii. quo iure. id est. in prima parte Decreti. in distinctione. viii. illius partis. in canone qui incipit. quo iure. Aliud exemplum. di. xxxvii. nonne. et c. legimus. id est. in prima parte Decreti. in distinctione. xxxvii. eiusdem partis. in canonibus qui incipiunt nonne. et legimus. Ite aliud dif. xl. multa. et c. non loca. et di. l. ponderet. quod declara ut prius. In secunda parte Decreti nota quod primum politum ante litteram. q. dat intelligi quota causa. et sic omnia talia adiectiva numeralia prima. secunda. tertia. quarta. etc. usque ad tricesimam septimam ante litteram. q. posita. semper includit hoc substantivum causa. Nec debet ille numerus excedere. xxxvi. quia non sunt plures cause in secunda parte Decreti. et per litteram q. intelligitur questio in nominativo. vel in alijs casibus per exigentiam congruitatis. Communiter tamen in ablativo allegatur questione. Sed per numerum sequentem ista littera. q. designat quota questionis illius cause premissae. Et sic numerus sequens erit adiectivum istius substantivi questione per q. designati quod nunquam subdividit sed semper expressum ponit. Ultimo subiungitur canon vel capitulum ipsius questionis in quo auctoritas allegata queri debet. Exemplum sume de secunda parte Decreti. ubi sic allegatur. prima questione prima. principatus. et ca. cum paulus. Et solet sic abbreviari. l. q. i. principatus. et valet tantum in secunda parte Decreti. in prima causa illius partis. et in prima questione illius prime cause in canone incipientibus. principatus. et cum paulus. Iste observato quod in toto iure non breuiatur principium canonis. capituli. vel legis. sed semper integre ponit ut in libro continetur. Aliud exemplum. xi. q. iij. inter verba xvii. q. iij. si quis suadente. Ite. xxvii. q. i. noli estimare. et c. militare. xxvi. q. v. non liceat. et c. auruspicine. v. nec ideo. declara ista exempla et signanter plurimum in secunda parte Decreti in causa. xxvi. in questione quinta eiusdem cause in casu

De modo allegandi

nonibus qui incipiunt. nō liceat. et aruspici-
ne. in vñ. nec ideo. **Quia** tamen tractatus de
penitentia inserit in. iij. q. ipsius cause. xxxij.
vt supra dictū est. ideo sumat exemplū vbi sic
allegatur. de penitētia distinctione prima bo-
micioy. et ca. homicidioy. **Hoc** sic breuiat.
de pe. di. j. homicidioy. et c. homicidiū. i. in se-
cunda pte decreti. in causa. xxxij. in questio-
ne tertia isti. xxxij. cause. in distinctione pri-
ma istius questionis. in tractatu de peniten-
tia. in canomb⁹ qui incipiūt homicidioy. et
Aliud exemplū. de pe. di. v. oportet enī. de pe.
di. vij. c. j. **Intellige** vt prius. et specialiter vlti-
mum. id est. in tractatu de penitentia distin-
ctione septima et vltima istius tractatus. in
capitulo pmo hui⁹ distinctionis. **Et** sic qñ
allegatur. c. j. ij. vel. iij. non ponit principium
capituli vel canonis. **De** tertia parte de-
creti pone exemplū. vbi allegat hoc modo. d
con. di. j. nocte sancta. ca. missas. et c. ois chri-
stianus. **Quod** ita breuiatū sic intelligitur.
id est. in vltima pte decreti que intitulatur d
consecratione. in prima distinctione illi⁹ p-
tis in canonibus qui incipiunt. nocte scā. et
Item aliud exemplū. de con. di. ij. in cena. et
c. liquido. de con. di. v. nō mediocriter. ne ta-
les. et ca. nunq. id est. de consecratione distin-
ctione secunda et qñta. in capitulis incipien-
tibus. in cena. liquido. et non mediocriter. et c.
Non debet autē i tertia parte decreti vltra qñ-
tam distinctionē allegari. sicut nec in secun-
da parte vltra septimā. **Et** in prima pte non
vltra centesimā primā. **Quia** nulla partiu⁹
plures habet distinctiones. ideo vltra allegas
notaretur tanq. imperit⁹ errare. **Et** quia in
qualibet pte decreti sunt distinctiones. nota
differentiā in allegando. **Nam** quādo alle-
gatur distinctio absolute cū numero sine ad-
dito alteri⁹ determinationis. vt dicendo. di.
j. ij. iij. vel. v. et c. tunc querendū est in pma
parte decreti. vbi sunt centū et vna distinc-
tiones. **Quando** autē allegat distinctio cū ad-
dito de penitētia. vt sic. de pe. di. j. ij. iij. et c. tunc
queri debet in secūda parte decreti. in causa.
xxxij. et questione tertia illi⁹ cause. vbi ponit
tractatus de penitētia. qui habet septē distin-
ctiones. vltra quas non allegabis ibi si velis

iurista videri. **Sed** si allegatur bi. cū addito
tali de consecratione vt sic. de con. di. j. ij. vñ. iij.
et c. tunc queratur in tertia pte decreti vbi sūt
tantū quinq. distinctiones. **Nec** etiā plures
allegabis. alias te ostendis iuris ignarū. **Et**
sic in omnib⁹ his tribus partib⁹ decreti alle-
gatur distinctio cū quora sequēte sub ea dif-
ferentia. q. interdū nulla determinatio prece-
dit. vt in prima pte. **Interdū** precedit. et hoc
dupliciter. **Aut** precedit de pe. vt in secūda p-
te decreti. **Aut** de con. vt in tertia pte decreti.
Item in secūda parte allegat quora cause
tacendo illud nomen causa. sed subintelliges
do. vt sic etiā in feminino genere adiectiuuz
numerales substantiuē includendo suū sub-
stantiuū. vt prima secūda tertia quarta qñ-
ta et c. subaudi causa. deinde substantiuuz qñ-
stio cū suo adiectiuo expresse ponit. scz que-
stio de prima secūda tertia quarta et c. **Postea**
initū canonis. vt omnis ponderet. nōne le-
gimus et c. **Etiā** quandoq. p paragraphos
allegatur omisso nomie capituli et subiungi-
tur principū paragraphi. vt. ij. q. vij. §. biduū
Et frequenter quando allegat capitulū nō
est opus allegare pagraphū. et eōuerso. **Si**
vero capitulū est longū dicat in pñ. me. vñ. fi.
aut circa pñ. me. vel fi. vbi auctoritas vñ. text⁹
allegat⁹ bēt. **Finalit.** Dilige decretū si glisif
canonicari **Distinguit.** causas. penitet et con-
secrat. **Tantū** de primo libro. **Secundus**
liber iuris qui **Decretales** nominat a Gre-
gorio papa. ix. cōpositus est. que in vñā com-
pilationē redigi pcurauit per magistr⁹ Ba-
ymūdū suū capellanū. diuersas decretales
epistolas pdecessoy suoy corrigens et con-
cordans. **Et** hoc circa annū domini. **M. cc.**
xxxj. **Et** sic penes annos. **xxxvij.** post compo-
sitionē decreti. decretales in hanc formā res-
dacte fuere. **Nam** post hoc sub anno domi-
ni. **M. ccc. lvi.** conciliū hugonū. fuit celebratū
ab Innocentio papa. iij. anno sui pontifi-
catus scdo. in quo multas edidit constitutio-
nes. quas etiā suo tempe super decretales cō-
scripsit. **Et** iste liber decretales vocatus diui-
ditur in quinq. libros partiales. **Quoy** qñ-
bet vltius subdividit i multos titulos vel
rubricas. et tituli in capitula. **Capitula** in

De libris canonum

paragraphos. et hi interdum in versiculos. **P**rimus autem partialis liber decretalium tractat de personis ecclesiasticis et ecclesie ministris et eorum officiis. et quod tales creandi et ordinandi sunt. et continet titulos xxxiii. **S**ecundus liber decretalium est de iudiciis et de rebus in iudicio et habet xxx. titulos. **T**ertius est de vita et honestate clericorum et rebus eorum et rebus ecclesiarum. et habet titulos. l. **Q**uartus de sponsalibus et matrimoniis et ceteris his annexis. Et continet xxxi. titulos. **Q**uintus et ultimus liber partialis decretalium est de accusatoribus. criminibus et diuersis penis per eis infligendis. et continet titulos. xli. **D**iximus ergo computans totalis liber decretalium habet titulos vel rubricas ducenas minus. xv. hoc est. c. lxxv. **D**e quibus predictis nota hos versus. **D**ars potest officia creat ecclesie quod ministros. **A**llera dant testes et cetera iudiciorum. **T**ertia de rebus et vita presbyterorum. **Q**uarta docet quales sint ritus iugatorum. **Q**uinta de vicariis et penis tractat eorum. **U**el sic breuius **I**udex iudicium. clericus sponsalia crimine. **H**ec tibi designant quod quinquaginta volumina signant. **D**e numero titulorum versus nota sequentes. **H**is septem de penis sunt in uno sexto ducetos. **Q**ui tituli ponunt infra psaltes et metricos. **N**unc sumant exempla ex decretalibus ubi sic allegant. de summa trinitate et fide catholica. **D**ana mus. **H**ua breuiari solet. de sum. tri. et si. ca. **D**ana mus. **A**liud exemplum de electione et electi priate. cum i cunctis. **H**ua breuiari solet. de elec. et elec. po. cum i cunctis id est. i. libro decretalium sub titulo de electione etc. i. c. quod incipit. cum i cunctis. **A**liud exemplum de fo. cope. **S**i diligenter. **A**liud de vi. et ho. de. vi. de. **A**liud. q. de. vel. voue. ma. p. pol. **C**onsuluit. **A**liud de pe. et re. **O**mnis viri usque **I**sta exempla sic breuiata suo modo sunt explicanda ut primus exemplum. et ita de alijs. **T**ertium librum qui sextus appellatur composuit **B**onifacius papa viii. **I**n quo decretales epistolae suorum predecessorum videlicet **E**regorij. x. **I**nno. iiii. **E**lemenis. iiii. et aliorum cum suis proprijs epistolis recollectit in unum librum quem sextum appellauit. **N**on sic quod ille cum alijs quinquaginta libris partialibus decretalium in unum volumine sextum numeretur. **S**ed quod liber specialis per dictos quinquaginta editus. supplet defectum diuersorum casuum emergentium in alijs non comprehensorum. **E**t sunt promulgati

te constitutiones libri. vi. anno a natiuitate. **M**. ccc. viii. nonas martij. pontificatus **B**onifacij pa. octau. anno quarto. **D**iximus autem sextus eodem modo in quinquaginta libris partialibus. sicut decretales et quilibet horum librorum in titulos et hi per capitula et paragraphos. ut supra. quibus in sexto non sint tot tituli sicut in decretalibus. nec tot capita in titulis. sed ubi deficit aliquid non plene decus in decretalibus. id ponit in sexto. **S**unt namque modo sumenda exempla de libro sexto. ubi sic allegant. **D**e constitutionibus. ut aiaz. libro sexto. et de rescriptis. statutis. §. cum pro. versusculo nullus. lib. eo. **H**oc sic intelligit. i. in sexto sub titulo de rescriptis. in capitulo quod incipit **S**tatutum in. §. illius capituli quod incipit **C**um pro. in versusculo **H**ulius. **S**icut etiam de prima allegatio. de constitutionibus. in ca. ut aiaz. i. libro sexto. **E**t sciendum quod in sexto allegat eodem modo ut in decretalibus. **S**ed solum mutato. quod in sexto allegando spiritus fine additur li. vi. propter differentias librorum. quod omnes rubricae sexti sunt etiam in decretalibus. **D**ebe ergo ad rubricam post capitulum addi li. vi. ut sciat esse in sexto. **Q**uod si non addit querit capitulum allegatum in decretalibus. et sic errare congerit ex omissione huius additis li. vi. q. c. i. sexto allegatum non inueniret in decretalibus. **A**lia plura possunt exempla sumi. ut de iudi. mulieres. §. ceteris. et c. se. li. vi. de cle. p. u. c. unico. §. i. ceteris autem. eo. li. **D**e coel. pben. detestanda. li. vi. **D**e censi. quinquaginta. eo. li. **Q**ue sunt declaranda suo modo ut supra. **E**t tantum de tertio libro. **Q**uartum librum iuris canonici quod clemens dicit subaudiendo constitutiones. precepit et edidit **E**lemenis papa quartus. **S**ub anno domini. **M**. ccc. in concilio **C**hiensi. quod sex mensibus tantum durauit. **S**ed ipse **E**lemenis morte preuenit ad publicum non potuit. **S**ed post eum **J**ohannes papa xxi. compleuit. correxit. in quibusdam mutauit. et executioni demandauit. **Q**ue constitutiones ita collecte dicuntur clementine a **E**lemene quito. et fuerunt promulgatae anno domini. **M**. ccc. quarto kalendas nouembus. de quo vide glosam in prohemio clementinarum in verbo nouembus. et in verbo pontificatus. **E**t sicut **J**ohannes an. in primo libro. **A**dale dicunt isti quod allegat librum septimum. quod dicte constitutiones non sunt numerate sub nomine libri. sed debet intitulari clementine

De libris legum

vt supra dictum est Et diuidunt clementine eodē modo in quinq; libros. Iuxta materias istius versus. **I**udex iudiciū clerus sponsalia crimē. **D**e qua tractant sicut decretales et sextus. licet pauciores prineant titulos. Et tituli pauciora capitula. in quos et que rursus diuidunt. Sunt autē exempla taliter in his accipienda. **U**bi sic allegat. **B**eberentis ad nostrū. in clementinis. hoc sic breuiatur. **B**eberē. ad nostrum. in cle. id est. in cōstitutionibus clementinis sub utulo de bereticis et manicheis. in ea. quod incipit ad nostrū. **A**liud exemplū. de reli. et ve. san. si dominū. in cle. de reliquis et ueneratione sanctorū. in capitulo si dominū. in clementinis. Et sic de alijs. **N**am hic allegatur p omnia sicut in decretalibus eo dempto q; additur hic in cle. sicut in sexto additur libro sexto. propter rationem ibi dictam Et potest hec additio pmitti. vt sic allegando. **C**le. pastoralis. §. rursus. in fine. id est. in clementinis. in. c. pastoralis. i. §. rursus. in fine illius. §. vbi dicitur. **Q**ui facem mittit in messem alterius perperaz agit. Et hec de allegationibus et exemplis iuris canonici quo ad quattuor libros sufficiant

Et vt dicitur libri cognoscatur sciendum. q; decretū sic incipit. **H**umanū genus duob; regitur naturali videlicet iure et moribus **D**ecretales incipiūt. **G**regorius episcopus seruus seruoz dei. **S**extus incipit. **B**onifacius episcopus seruus seruoz dei. **E**lementine diuersimode solent incipi. **Q**uādoq; sic. **J**ohānes episcopus seruus seruoz dei. **Q**uoniam nulla iuris sanctio. **Q**uādoq; sic. **E**lementis episcopus etc. **F**idei catholice fūdamēto etc. **E**t anteq; veniā ad materiā decreti i distinctionib; et causis et ad rubricas i decretalib;. de libris legum et allegationibus i eis premitto

His enim ciuile ut imperatorū quod leges appellatur traditū est nobis in multis. et generaliter in quattuor voluminib; que dicuntur libri legales. vt sunt **D**igestū. **C**odex. **I**nstituta. et **A**lutenicū. quib; additur liber pseudo-rum. **P**rimus ergo liber iuris ciuile est

Digestū. et continet leges et statuta romanorū et continet in se quinquaginta libros partiales. qui in tribus voluminib; comprehenduntur. **P**rimū volumen est digestus vetus. qd; habet. xxiiij. libros partiales. **S**ecundū **I**nforciatū. et habet. xiiij. libros partiales. **T**ertium digestū nouū. qd; xij. habet libros partiales. quib; cōnumeratis erunt quinquaginta libri partiales. **E**t vocat digestū alio noīe **P**andectā. vel liber pandectarū. a pan grece. id est. totū latine. et decra doctrina quasi ibi sit tota doctrina omnium iuriconsultorū. omnes disputatiōes et decisiones legitimas i se continēs. vt dicit in li. ij. C. de ve. au. enu. §. cū omnia. **E**t iste liber digestū est collectus ex veteri iure quod ab vber romana conditum et a tempore **R**omuli vsq; ad tempus **I**ustini imperatoris. fere p mille annos et tricētos confulse statutū fuit. et extendebat in duo penemilia librorū et decies centena milia versus. id est. paragraphorū vel responsorū. vt habetur in. §. cum omnia preallegato. **V**ocatur autē hoc nomine digestū. quia omnia decidenda ibi digerunt et solunt. **S**cribitur etiā per duplex. ff. contra morē omnium librorum legalium cū nulla littera f. ponatur i hoc nomine digestū. **I**deo vt aiunt quidā. quia per duos imperatores quorū quis **F**ridericus nominabat postea maturius ruminatum est et digestū. a quorū imperatorū quolibet noīe sumpta est p. malrā f. etc. **A**lij dicunt esse arbitrarium nec omnium rationē esse reddendam. vt in. l. non omnium. ff. de legi. et senatus consul. **I**nforciatū autē dicit ab in. id est. valde et forte. quia multū fortes leges i eo sūt vel quia dispositiones vltimarū voluntatū in illo sūt. **U**nde. **S**um liber en foris disponens spolia moris. **E**t clausis portis mediscat lector in ornis. vt habet i principio inforciati in glosa pma. vbi etiā dicit de nominibus disputare relinquit pertinacib; **L**ulium. et nomina magistralia sunt. ideo deis non est disputandū. **S**ufficit saltem q; attendatur quid in libris dicatur fm **S**enecam. **U**nde **Q**ui vult seruare sanctorū singula festa. **N**on poterit clare cum codice scire digesta. **E**t nota q; quando in digesto veteri

De modo allegandi

Infortiatio. vel digesto nouo allegatur aliquis textus. tunc primum ponitur nomen libri non partialis nec veteris. noui vel infortiati. sed digesti in genere p̄ duplex. ff. postea titulus vel rubrica. deinde apponitur. lex illius tituli cum sua determinatione vel numero sequenti. et si lex est longa ponitur. §. primus vel secundus. vel responsum primum secundum &c. Exemplum in Digesto sic allegatur ff. de dam. infecto. l. si finita. §. si quis autem. quod ita breuiatū intransiū valet. id est. in libro digestorum sub titulo d̄ damno infecto. in lege que incipit. si finita. in paragrapho. si quis autem illius legis. Aliud exemplum. ff. ad le. ro. de iac. l. nauis. §. cum autem. id est. digestis ad legem rodia. de iacu. in lege nauis. in paragrapho. cum autem. Aliud exemplum. ff. si quadru. pau. fe. di. l. j. §. cum arietes id est. digestis in rubrica. si quadupes pauperiem fecisse dicatur. lege prima. in paragrapho cum arietes. Item. ff. de vi. et vi. ar. l. j. §. vum vi. ad est. digestis. sub titulo de vi et vi. armata in lege prima &c. et sic de alijs.

Secundus principalis liber iuris cuius dicitur **C**odex. qui continet statuta. sanctiones et diuersa precepta imperatorum. quibus communiter loquendo codex dicitur qui liber liber in se habens diuersos libros partiales. Fuerunt ante tempus Justiniani imperatoris tres codices. scilicet codex Gregorianus. Hermogenianus. et Theodosianus. Ergo diuus Justinianus volens circa hoc adhibere remedium direxit animum suum ad constitutiones imperiales. Et de istis tribus codicibus extrauagantibus fecit fieri unum codicem. quem suo felici nomine intinlauit codicem Justiniani. ut patet in rubrica probemij huius libri. Et scribitur per C magnū que est prima littera huius nominis codex. Diuiditur autē in duodecim libros partiales. quorum ultimi tres longe post primos nouem composui sunt. Et ultimi tres raro leguntur a doctoribus.

Et ut sciatur facilius de quo in quolibet libro principaliter tractetur. Nota hoc vsus. Prima lauatur. secunda paratur. tertia dicitur. Contrahitur et quarta. nubere quia docet

Testatur sexta. libertas septima dicitur. Ignorat octaua. crimina nona luit. Confiscans decima. fundans vndena tuetur. Et decet officia pars duodena locat.

In primis autem nouem libris codicis allegatur suo modo sicut in digestis. primo ponendo nomen libri codicis. deinde titulum. postea legem cum suo principio vel numero. Exemplum accipe sic allegans. C. de p̄ scrip. xxx. vel. xl. an. l. si quis. §. pe. id est. in libro codicis. sub titulo de p̄scriptionibus. xxx. l. quadraginta annorum. in lege si quis. in paragrapho penultimo. **A**lia exempla. C. d̄ sacro sanc. ec. sancimus in fine. C. de transac. l. vt responsum. C. de ve. au. enu. l. ij. §. si quid in tanta. &c. Que sunt omnia extensis rubricis declaranda. In ultimis tamen tribus libris h̄ refert. q̄ in fine allegationis vt p̄missum est additur numerus libri. vt allegando. C. de armorum vsu iuxta principem. l. j. l. x. C. d̄ mul. r̄ legulis et ginenarijs. l. &c. l. xj. C. de dignita. l. si. vt proponis lib. xj. Similiter de alijs. Et est magis necessarium quosdam titulos plenius scribere. quia sunt in his libris tribus valde rari et inusitati tituli. quia non frequenter tantur in scolis legendo. sicut alij libri noues codicis. Et volunt aliqui dicere quando in codice allegatur non sit necesse addere. l. dicēdo sic. C. de iud. l. prooperandum. sed simpliciter debeat dici. de iudi. prooperandum. sine h̄ addito. l. nisi esset lex. ij. ij. vel penultima. vel antepenultima. Tunc enim oporteat addi l. ij. vel penultima. &c. Sed siue hoc in toto seruetur siue non. non est magna vis. Item interdum in codice allegatur autentica. que est antiquo iuri superaddita et incorporata vt. C. de epis. et de. auten. generaliter. id est. in codice sub titulo de episcopis et clericis. i. autentica ibi incorporata. que incipit generaliter.

Tertius principalis liber vocatur **A**utenticum in numero singulari. et autentica orum in plurali. Et sunt autentica quedam excerpta quasi summula librorum supradictorum. Et diuiditur iste liber in nouē collationes. quibus quilibet subdiuidit in titulos. tituli autem subdiuidunt non in leges sed in paragraphos.

De diuisione librorū

Et quādo ex autētico allegat aliq̄s textus p̄
mittitur p̄mo nomē libri cū p̄positōne in. de
inde ponit̄ titul⁹. postea subiungit̄ paragra
phus cū ipsi⁹ inceptōne. et in fine ponit̄ q̄ta
collationis. Quāuis enī collatio naturalit̄
precedit̄ paragrahū qui in ea cōtinēt. tamē
collatio cū sua quora p̄sueuit̄ ultimo allega
ri. licet etiā interdū omittat̄. Exemplū suma
tur sic allegādo. in autē. de lenonib⁹. §. sanc.
col. iij. i. in libro seu volumie autenticoy. sub
ti. de lenonib⁹. in. §. q̄ incipit. sancimus. sub
collatōe tertia. Aliud exemplū. in auten. d̄ tri
en. 2. semis. §. cōsiderem⁹. col. iij. id est. in autē
tico detriente 2. semisse in pagrapbo p̄sidere
mus 2c. Item in aut. vt diu. ius. subscrip. ba.
glo. que. §. j. col. viij. id est. in hoc libro sub titu
lo vt diuie iussiones subscriptionez habeant
gloriosissimi q̄storis 2c. Et nota differen
tiam inter autenticū 2. autenticā. Nā autēti
cum est liber p̄ncipalis vel volumē de q̄iani
mēto facta est. S; autētica est lex vna v̄ pa
ragraph⁹ incorporat⁹ i libro Co. Et allegat̄ h̄
modo sicut etiā p̄dictū est in libro Co. in au
ten. multo magis. C. de sacrosan. ec. 2c. **L**i
ber feudoꝝ q̄ alio nomie d̄ collatio decima.
diuidit̄ in duos libros p̄tiales quozū q̄libet
subdiuidit̄ i titulos. 2. isti i capuula 2. paga
phos. Cū vt exēplariter dicat̄ in allegatōne
hui⁹ libri. p̄mo ponit̄ nomen libri. postea ti
tulus. deinde caplim 2. pagrapbus. vt sic alle
gando in li. alias 2. cōmuni⁹ i v̄si. feu. de p̄bi.
feu. alie. p̄fri. ca. j. §. h̄edicali. Et h̄ breuiatus
sic itelligit̄. i. in v̄sibus feudoꝝ. q̄ liber etiā col
lano decima d̄. sub rubrica de p̄hibita feudi
alienatōe p̄ Fridericū. in capitulo p̄mo. 2. pa
ragrapho allegato. Et est necesse apponere p̄
Fridericū ad differentā alteri⁹ tituli i eodē
libro. de p̄bi. feu. alie. p̄ lotariū. Pōt etiā no
men libri ultimo subiūgi. vt i h̄ exēplo Qui
mo. feu. amit. c. vnico. §. rursus. in v̄si. feu. i. in
rubrica. q̄b⁹ modis feudū amittat̄. capitulo
vnico. i. pagrapbo rursus. i. v̄sib⁹ feudoꝝum
Etiā interdū allegat̄ collatōe decima sic bre
uiādo. col. x. q̄ iste liber post. ix. collatōes au
tenticoy edit⁹ est. Alia possunt accipi exem
pla multa de feu. mar. duc. 2. co. idē. d̄ feudo
marchie ducat⁹ 2. comitat⁹. De inuel. i. mā.

fac. i. de inuestitura in mancū facta. De mi.
va. q̄. p̄tu. est. i. de milite vasallo q̄ p̄tumar est
Qua. va. iij. de. domi. fi. id est. qualiter vasal
lus iurare debeat domino fidelitatez. Et ita
de omnib⁹ alijs extendendo 2. abbreviando
rubricas cū subiunctione tamen ca. et para
graphi in quo cōtinetur auctoritas vel text⁹
allegatus. Tantū de libro feudoꝝ. **Q**uar
tus liber p̄ncipalis d̄. Instituta vel insti
tutiones in plurali numero. Et diuiditur in
quattuor libros partiales. qui sunt introdu
ctozij in alios libros legales. imo deseruiunt
etiā canonibus in quantū declarāt signifi
caciones terminoy in iure vsuatoꝝ. qui mltū
vtilis sunt incipientibus tanq̄ ostium i do
mū in ius p̄bentes introitū. Quare consuli
tum est omnib⁹ quasi modo genitis pueris
et adultis lac iuris cōcupiscentib⁹. p̄ institu
tionū dogmata sua p̄maria sumere nutri
menta. vt doctrina p̄ambula informari ius
stiniani mereantur sanctioni securus inbe
rere. Que a christianissimo Iustiniano im
peratoꝝ regulariter deriuata omnū impe
ratoꝝum auctoritate iubet. vetat. vindicat. pu
nitatq; permittit. Nullus ergo tam p̄sum
ptuosus existat. q̄ siue institutionū doctrinis
ad iurū 2. maxime ciuiliū sublimitates con
scendere attemptet. quoniā ex alto irremedi
abiliter corruunt qui volare fatagunt tanq̄
pennas assumant. Fuit autē hic liber d̄ mā
dato Iustiniani impatoꝝis qui etiā diges
tum cōposuit edictis post digestus. et post
primā compositionē codicis. ante tamen se
cundi codicis. quem nunc habemus compila
tionem per magnificū magistrus Tribus
nianum questozem sacri pallaci sui cum
Theophilo et Theodoro viris illustribus.
vt in principio institutoꝝum dicitur. Et huius
modi libri partiales subdiuidūtur vltius
in titulos. et hi in paragraphos non in leges
nec in capuula. et paragraphi interdū quan
do longi sunt in versiculos. In allegationi
bus autē huius libri talis modus obseruat̄.
q̄ primo liber nominatur. postea rubrica. de
inde paragraphus cū versiculo. Exemplū ḡ
tia. insti. de ius. et ius. §. j. i. in libro institutionū
sub rubrica d̄ iusticia et iure. i. §. p̄. illi⁹ rubrice.

De alphabeto abbreviaturarū

Aliud exemplū. Insti. de iu. na. gen. 7 ci. §. 13
quonēs. i. institutus de iure naturali genū
7 civili. paragrapho allegato. Itē insti. d. he
re. inst. §. hereditas. i. de hereditib⁹ instituēdis.
pagrpho q̄ incipit. hereditas. Et sic de alijs
exemplis accipiendū est. Et hec d̄ nomib⁹
diuisionib⁹ 7 exemplis ipsoꝝ libꝝ legalū
p̄nūc sufficiāt. ¶ **U**t tñ pleni⁹ noscant b̄ li
brā. Nota q̄ digestū vet⁹ sic incipit. Juri ope
ram datuz p̄us nosse oportet vñ nomen iu
ris descēdat. 7 p̄mus titulus est. de iusticia 7
iure. Inforciatū vero sic incipit. Bonis cau
sa semp⁹ 7 vbiq³ est p̄cipua. Et p̄m⁹ titulus
est. Solutio matrimonio quēadmodū dos
petat. §. digestū nouū incipit. Hoc edicto
p̄munt vt siue iure siue iniuria fieret opus p
nunciacionē inbiberet. Et est p̄mus titulus
De noui opis nunciacione. Codex incipit.
Imperator cūctos populos. Et p̄ma rubri
ca est de sum. tri. 7 fi. ca. P̄munt etiā probe
miū. Hec q̄ necessario. Autenticum incipit.
Occupatis nobis circa ton⁹ rei procuras.
Et est p̄ma rubrica. Si heres soluere legatū
noluerit. Decima collatio q̄ etiā liber d̄ vsu
bus feudoꝝ dicit sic incipit. Quia de feudo
tractaturi sum⁹. videam⁹ p̄mo q̄ feudum
dare possunt. Et p̄ma rubrica est de his q̄
feudū dare possunt. 7 qualiter acquirat et re
tineatur. Instituta vō sic incipiūt. Impera
toriam maiestare non solu armis decorataz
sed etiā legibus oportet esse armata. ¶ No
tandū etiā est. q̄ quidā liber volumē appella
tus est. p̄tines in se aliq³ p̄dictoꝝ libꝝ 7 to
taliū 7 aliquos parualū. videlicet Insti. Au
ten. Alius feudoꝝ. 7 tres vltimos libros Co
dicis. scz. x. xi. 7. xij. q̄ raro lecti p̄sueuerunt. 7 ti
tulos habēt plerq³ rarissimos

Premissis itaq³ no
minibus 7 diuisionib⁹ libꝝ virisq³ iuris
cū modis allegandi in ipsis. Hunc pro bre
uiaturis glosaz legendis subiungā q̄ddam
alphabetū in quo cōmuniōes saltez abbre
uiature textus 7 glose iuris continebunt. q̄d
sic incipit. a. vel b. zc. Quēcūq³ litterarum al
pbaben posita sola in textib⁹ iuris maxime
decre. signat nomen propriū viri vel mulie

ris. vt Arnoldus. Bernardus. 7 sic de alijs.
vt de testi. ex parte. Al. id est. Alde. 7 sic d̄ alijs

Abb. i. abbas. f. lap⁹

vel de castiliano
Alc. vel accur. id est. Accursius glosator i le
gibus. Hic duos habuit filios. vnus voca
batur Francisc⁹ accursij valens doctor in le
gibus q̄ glosis patris sui multas fecit addi
tiones. Alius nomine Ceruotus. fecit etiā
additiones que dicuntur ceruotine. modicu
tamen valentes. quarū vna ponit. C. de eden.
in. l. j. 7 sic filius potest in iure patrē repreben
dere. vt. ff. de condi. ob. cau. in moribus secus
licet possit dari tutor patri furioso.

Al. i. albertus doctor legum

Ala. i. alanus

Alp. se. le. i. apostolice sedis legatus

Alp. re. i. appellatione remota

Alp. ob. re. id est. appellationis obstaculo re
moto

An. de bu. anthonius de butrio

Ar. i. argumentū

Archi. archidiacon⁹ magister Jo. an. qui
glosauit etiā sextum et scripsit rolarū super
decreto

Adn. p. i. ad nostrā p̄sentiam

Aut. vel auten. i. autenticū liber. vel autenti
ca lex incorporata

Alz. i. a. zo q̄ fecit sumā vñā in legibus ex q̄ su
mū examinādi p̄nuat ides rubricaz

Bern. ber. i. bernar

duus glosator decretaliū

Bar. bur. id est. Bartholomeus burienis.
qui fecit additiones glo. super decreto. qual
si decretū habet sic inci. glo. eius. Quoniam
nouis supuenientibus causis nouis ē reme
dijs succurrendū

Bar. id est. Baribolus de saxoferrato leguz
interpres

Bal. i. baldus i vtroq³ iure scribēs

Ban. i. bantinus doctor

Baz. i. bazianus

Bo. me. i. bone memorie

Bul. i. bulgar⁹ doctor

Bur. i. burri. f. Anthoni⁹ de butrio

De alphabeto abbreviaturarū

C. in textu posita so

la Celestinū signat. maxime quādo asponū
tur hec verba pdecessor noster. alias in glos
summis vel lecturis. **C.** magnū signat codis
cecōmuniter in ablatiuo casu. **S.** c. puuz. i.
capitulo vel cētesima in distinctionib⁹

Cy. i. cynus doctor legum

Ci. i. cuius

Cle. i. clementine vel clementinis.

Card. i. cardinalis doctor.

Const. i. constitutio

Compust. i. compustulan⁹ doctor

Sen. ec. i. censura ecclesiastica

Con. r. r. id est. consultationi tuetalit respō
demus

D. sola uel di. id est. dis tinctione

De pe. i. de penitentijs

De con. i. de consecratione

Dil. fil. i. dilectus filius

Dama. i. damasus papa

Dy. i. dynus doctor

Dil. v. i. discretioni vestre

Do. dero. i. domini dero

Duran. i. durandus doctor

E. sola et magna no

men pparū. e. parua eodē vel eadē marie qñ
sequit titulo distinctione vel lege

Ec. ro. i. ecclesia romana

Extra. i. extrauagāns **Et** biceft scienduz. q

qñ in sūma de calib⁹. in sūma pisana vel ali

cubi in libris iuris ponit auctoritas ex decre

talib⁹. tūc allegat extra. ⁊ signat extrauagāre

scz textū vel capitulū extra corp⁹ decretorū

positū. **Decretales** ei paulo an cōpilationē

correctionē ⁊ pordonē ipsaz erāt extraua

gātes. qz vagabant extra illud volumē. **Ho**

die aut p modernos canonistas captā i de

cretalib⁹. in sexto. sili. ⁊ in clemētis nō con

suenerūt allegari extra. qz talia captā modo

nō vagant extra corp⁹ iuris canonici. **S.** le

giste pdictorū librorū text⁹ allegāt extra. eo q

sunt extra corp⁹ sui iuris. s. ciuilis. **Cl.** est q

canoniste ad huc bodie aliq⁹ text⁹ etiā cano

nici iuris allegāt extra. videlicet bos q sunt

extrauagātes nōdū incorporati iuri canonico

Fa. i. facit

Se. re. p. n. i. felicitis recordatōnis pdecessoris
nostri.

Fra. t. i. fraternitatis tue

Fi. i. finale. vel fine

ff. i. digestis.

Fri. de zen. i. fridericus de zenis

Fran. de sab. i. francisc⁹ de saborellis doctor
⁊ cardinalis

Flo. i. flozianus doctor

Fri. impera. i. fridericus imperator.

F. t. r. fraternitatis tue taliter respōdemus

G. in spe. Guilhelmus in spe culo.

G. d. mon. lau. i. guilhelm⁹ d mōre lauduno

Guil. guilhelmus doctor

Gen. i. gens belmus doctor

Gra. i. graccianus cōpilator decreti

Go. vel goff. goffredus qui cōposuit sūmaz

in qua recitant examinādi in iure cano. cōi

nuatōes rubricaz ⁊ alia plura

Gar. i. garlias doctor

Hu. i. hugo vel Hugutio vt Hugolin⁹

Ho. vel bos. i. hostiensis doctor

Hen. bo. i. henric⁹ boick

Hon. i. honori⁹ papa.

Her. i. hermānus doctor

H. sola vt cū titello sic. j. denotat ifra **H. d. ro** q

sciēdū qñ text⁹ allegat q etiā postea habet sū

uei eodē libro siue i alio. eiusdē tñ iuris. tunc

dr infra. ⁊ scribit p. j. longū cui supraponi pē

titellus. vt sic. j.

j. t. pr. c. j. ij. vl. iij. i. infra titulo prio. c. pmo ⁊c

j. e. n. i. infra eodē titulo

B. breuis vel lōga signat vnū vel pmo

Jo. mo. i. iohel mōdachi glosator sexti i frācia

Jo. an. i. iohānes andree etiā glosator sexti

⁊ clemētiaz qui ⁊ nouellas cōscripsit va

lentissimus doctor

Jo. imo. i. iohānes imola modern⁹ doctor

sup decretalibus notabilē scribens

Jo. vel iob. i. iohānes glosator decreti tbeu

tonicus quē alij noiant iobem antiquū

Jo. de lig. i. iohānes de lignano.

De alphabeto abbreviaturarū

Jo. de fan. i. **Johānes** de fantuljis
Inno. vel innoc. i. **Innocentius** papa
Imo. i. imela subaudiēdo **Jo.**
Jac. deliz. i. **Jacobus** delizano.
Ja. de are. i. **Jacobus** de arena
Ja. but. i. **Jacobus** putrigarij
Ja. bal. i. **Jacobus** balduini
Ja. debei. i. **Jacobus** de belufo.

L. sola. i. lege vel qn

quaginta in numero distinctionū
La. ab. i. **lapis** abbas doctor
Lamp. de ramp. i. **lampertus** deramponib.
Lud. de ro. i. **ludo** vic. de roma doctor
La. vel lau. i. **laurentius** in glos decretaliū
Li. i. libro vel liber fm exigētiā pstructionis

M. uel mar. i. doctor

Ms. v. l. man. i. **mandam.** signant qn littera
q. sequit. vt m. q. i. man. quatin.
Ms. o. ca. p. i. monitione canonica pmissa

N. sic. i. doctor

Nicola. i. **nicolaus** doctor. qui aliter dicit panormitan. vel pa-
normita modernissimus
No. i. ve. tel. i. noui et veteris testamēt
No. i. hora. **Nota.** i. notatur
No. uel. i. nouella

O. uel op. i. opinio.

Ob. i. obstaculo
Odo. i. **odofredus** doctor
Ol. vel old. i. **olradus** vel **oldradus**
Ost. vel ost. i. **ostiensis** cōmuni. tñ p b. d.

P. i. doctor

P. i. doctor. i. **penitentia** vel **Petrus**.
vel penultimo
P. i. doctor. i. **penit.** i. penultimo
Parag. i. **parag.** q. in ordine alphabeti non
inuenit abbreviat. cū nō sit vna lra sic solet
scribi. s. vt qn capitulū v. aliq. lex est lōga tūc
ad an. inueniēdiū textū allegatū ponit i ca-
pitulo vel lege pagaph. vn. v. l. ples. **No**
ta tñ q pagphi sūt duplices. videlicet magn.
et puus. et pu. debet esse niger de incausto in
tali forma s. vel p. sili. et talis debet legi cū sua
determinatione sequenti. hic aut cōmuniter
ponit in glos vel in summis recollectis

Alius aut magnus sic format. **C** et debz eē
de alio colore. s. rubeo vel blauo seu flauo.
Et talis legi non debet. licet in legendo dum
inuenit. vel dū veniur ad eū paulari debeat
et in corrigendo libros debet nomari vt ap-
ponatur si non sit ibi. **N**ā ceru tertus et sum-
me distince sunt p tales. ita q allegatur pri-
mus secund. **S**i ergo nō essent ibi cōtinge-
ret primū accipi p secūdo. et secūdū p pmo
qd erroze induceret. et vn. scz. s. paru. signat
aliū videlicet **C** magnū. et sic apud logycos
est termin. secū de intentionis

Preal. i. preallegatis
Pan. id est. principio
Per to. i. per totum
Pri. i. primo

Preter. i. preteritū. hoc est. occasione
Pau. de leaz. i. **Paulus** de leazaris q scri-
psit bene super clementinis

Pe. de bel. i. **Petrus** de bella partica doctor
legum vltamontanus

Pe. de samp. i. **petrus** de sampzana
Pe. vel pla. i. **placentinus** doctor

Pre. di. id est. prefulgeat dignitate. vt d. testi.
in. c. licet. ij.

Pre. id est. preterea

Pa. id est. papa

Pom. i. **pomponius** imperator

Q. i. questione quā

do ponitur in causis decreti. vel quatin. qn
ponit in textu decretaliū. maxime post man-
damus. vt sic man. q.

R. ay. i. capellan

et penitentiari. greg. ix. de q. i. pnci. decretaliū.

Re. i. remota. vt ibi. ap. re. vt lupra

Rof. i. **roffredus** doctor

Rog. i. **roglerius** legista

Re. vel r. i. responso vel responsio

Re. i. require vel remissionibus

S. ali. i. doctor

Sico. ab. i. **sicolus** abbas

Se. ap. i. sedes aptica **So.** i. soluno

Sa. ap. cō. i. sacro approbante cōcilio

Se. i. sequenti **Sequen.** i. sequentibus

De titulis decretaliū

S. vel. s. i. supra. Unde quando aliqd allegat in aliquo qd p̄us ante illū locū habuū est in alio v̄l eodē libro eiusdē tñ iuris videlicet aut civilis aut canonici hoc allegat. s. p. s. breuē sed. l. longa sola. i. scilicet

Spe. i. speculū liber magnus

Spec. id est speculator auctor speculi scilicet guilhelmus duranti.

Sub. ap. ob. i. submoro appellatōis obstaculo. v̄l de testi. cum olim.

Sa. aut. cō. i. sacra auctoritate p̄ciliij. v̄l de iur. iuris.

Tan. i. tancredus

T. vel. ti. i. titulo. enā. t. i. taliter.

Tbo. i. thomas

Vin. i. uincenti⁹ doctor.

Vincen. i. vincennus enā doctor

Tb. de bo. i. vbertus de bobio.

Ult. i. ultimo

U. sola. i. q̄nqz vel quinta. v̄l. v. q. v.

Gui. vel. vil. i. wilhelmus qd̄ italici scribūt guilhelmus. ⁊ francigene guilbermus

Dui. duran. i. guilhelmus duranti

V. i. ver su vel versiculo

Ve. i. vetus. v̄l. ff. vetus.

X. i. Decima

X. i. vicesima.

Xc. i. nonagesima. quia. x. p̄posita. c. significāti centū subtrahit ei decē sicut etiā in. xl. zc.

Zab. id est. zaborzella. videlicet do minus Franciscus

D. i. consecratione

S. i. pagrapho. vel peragraphis. d̄ quo supra latius dictū est. ⁊ sunt ⁊ alie abbreviatu. re de rubricis tam legū q̄z canonū maxie de cretaliū. de q̄bus patebit infra

Hec aut̄ de abbreviaturis textuū glosaz sūmarū et lecturarū v̄tiusqz iuris p̄ter titulos nunc sufficiāt. que v̄tiusqz p̄mis iurū alūnis difficiles apparent in primo aggressu. ⁊ raro colligunt̄ ua copiose. quare sit hoc opusculum incipientib⁹ rāto magis acceptū rariū qz reputatū. quāto magis solicius est collectum

Quia ad premissa

Quoniam noticiā necessariū est habere rubricas seu titulos v̄tiusqz iuris abbreviatos ⁊ extētos. p̄ponā rubricas iuris canonici p̄pter eaz paucitatē respectu rubricarū iuris civilis. quas etiā subiungā. Enā quia supra p̄missi ius canonicū iuri civili ratione dignitatis ⁊ excellentie zc. Sequuntur ergo rubricę decretaliū ⁊ p̄ cōsequens sexu ⁊ elemētina. eo ordine quo ponunt̄ in decretal. primitus abbreviate. deinde extēse. et postea v̄t eo facili⁹ menti teneant̄ metricę i. luj. versibus colligent̄. Unde nota qd̄ hi sunt tituli decretaliū. nō inspecto ordine alphabete. ⁊ primo primi libri. secundo secundi. et sic de alijs.

De sum. tri. ⁊ fi. ca. i. de sum. ma trinitate ⁊ fi

de catholica

Constit. i. constitutionib⁹

Rescrip. i. rescriptis

Consue. i. consuetudine

Postu. p̄. i. postulatione prelatorū.

Ele. i. electione ⁊ electi potestate.

Transla. epi. i. translatione episcopoz

Au. ⁊ vsu pal. i. auctoritate ⁊ vsu pallij

Benun. i. renunciationibus

Sup. neg. prela. id est. sup̄plenda negligentia prelatorū

Temp. or. id est. tempibus ordinū ⁊ qualitatibus ordinandorū

Scru. in or. i. scrutinio in ordine faciēdo.

Or. ab epi. qui re. ordinat̄ ab ep̄o q̄ reliquit vel renūciauit ep̄atui. vel ab ex cōicato

Eta. ⁊ quali. id est. etate ⁊ qualitate ordine p̄ficiendorū

Sa. vnc. i. sacra vncione

Sacra. ute. vel nō. sacramētis iterādis v̄l nō

Ser. nō or. i. seruis non ordinandis ⁊ eozuz manumissione

Pi. p̄f. filijs p̄sbyteroz ordinādis an nō

Ob. ad rati. i. obligat̄ ad ratiocinia ordinādis vel non

Corp. vici. id est. corpore viciatis p̄mouendis vel non

Biga. i. bigamis non ordinandis.

De titulis decretalium

Ele. pe. i. clericis peregrinis
Of. arch. i. officio archidiaconi
Of. archip. i. officio archiepiscopi
Of. p. i. i. officio p. micerij.
Of. sacri. i. officio sacriste
Of. custo. i. officio custodis
Of. vica. i. officio vicarij
Of. del. i. officio et potestate iudicis delegati.
Of. le. i. officio legati
Of. iud. ord. i. officio iudicis ordinarij
Of. iud. i. officio iudicis
Ma. et obe. i. maiestate et obedientia
Tre. et pa. i. treuga et pace
Pac. id est. pactis
Transac. i. transactionibus
Postul. i. postulando
Proc. id est. procuratoribus.
Sin. i. iudicio
His q. vi. me. i. his que vi. merusue ca. sunt
In. inte. re. i. in integru. restitutione.
Ali. mu. i. cau. fact. alienatione mutandi iudicij causa facta
Arbi. i. arbitris

Tituli secundi libri

Judi. i. iudicij

So. cope. i. foro competenti
Li. ob. i. libelli oblatione
Mut. per. i. mutuis petitionibus
Lit. prest. i. litis contestatione
Uel. n. prest. ut lue. n. prestara. n. pcedatur ad testiu. receptioz vel ad diffinitiu. sniam
Yu. calum. i. iuramento calumnie
Dila. id est. dilationibus
Fer. id est. ferijs
Or. cog. i. ordine cognitionum.
Plus. pet. i. plus petitionibus
Cau. pos. et p. causa possessionis et proprietatis
Besti. spo. i. restitutione spoliatorum.
Do. et. com. i. dolo et contumacia
Eo qui. mut. in. pos. id est. eo qui mittit in possessionem causa rei seruande
Uel. pen. ut lue. pcedere. nihil. innouet.
Seq. pos. seq. stratoe possessionu. et fructu.
Confes. id est. confessis.
Proba. i. probationibus
Test. i. testibus et attestacionibus

Test. co. i. testibus cogendis vel non
Fi. instru. i. fide instrumentorum
Presump. i. presumptionibus.
Iurei. i. iureiurando
Excep. id est. exceptionibus.
Prescrip. i. prescriptionibus
Sen. et re. i. i. sententia et re iudicata
Ap. i. i. appellationibus recusatibus et relatoribus
Peregri. i. peregrinantibus
Cofir. vi. i. confirmatione vtili vel inutili.

Tituli tertij libri

Hi. et ho. cle. id est. de vita

et honestate clericorum
Coba. cle. et mu. i. cohabitacione clericorum et mulierum
Cle. com. i. clericis coniugatis.
Cle. no. resi. i. clericis non residentibus in ecclesia vel prebenda
Preben. i. prebendis et dignitatibus
Cle. egro. i. clerico egrotante vel debilitato
Instru. i. institutionibus
Conces. p. i. concessione prebende vel ecclesie non vacantis
Re. se. va. i. ne sede vacante aliquid innouet.
His que. fi. a. p. i. his que fiunt a prelaus sine consensu capituli
His que. fi. a. ma. i. his que fiunt a maiori parte capituli
Et ec. bene. i. ut ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur
Be. ec. no. ali. reb. ecclesie non alienandis
Preca. i. precario vel precarijs
Como. i. comodato Depo. i. deposito
Emp. et ven. i. emptione et venditione
Lo. et coduc. i. locato et conducto.
Be. p. mu. i. reru. pmutatione
Feu. i. feudis
Pigno. i. pignorum et alijs cautionibus
Fideius. i. fideiussoribus.
Solu. i. solutionibus
Dona. i. de nationibus
Pecu. cle. i. peculio clericorum.
Testa. i. testamētis et vltimis voluntatibus
Suc. ab. intes. i. successione ab intestato
Sepul. i. sepulturis
Parroch. i. parrochij et alienis parrochianis

De titulis decretalium

Beci. i. decimis et oblationibus
Regula. id est. regularibus et transeuntibus
ad religionem
Couer. coi. i. i. puerione coniugatorum
Couer. infi. i. i. puerione infidelium.
Vo. i. voto et voti redemptione.
Sta. mo. i. statu monachorum et canonicorum
regularium
Beli. do. i. i. religionis domibus ut episcopi sint
subiecte.
Capel. mo. id est. capellis monachorum et alio
rum religiosorum
Iure pa. i. i. iure patronatus
Censi. i. i. censibus exactiōibus et procuratoribus
Cōse. ec. i. i. cōsecratione ecclesie vel altaris
Cele. mis. i. i. celebratione missarum et sacramēto
eucharistie et diuinis officiis
Bap. i. i. baptismo et eius effectu.
Pres. nō. bap. p. s. bytero non baptisato
Custo. eucha. i. i. custodia eucharistie crisma
tis et aliorum sacramentorum
Bel. et. ve. san. i. i. reliquiis et veneratōe sanctorum
Ob. ie. i. i. obseruatione ieiuniorum
Pur. post. par. i. i. purificatione post partum
Ec. edi. i. i. ecclesiis edificandis vel repandis.
Immu. i. i. immunitate. alias emunitate ec
clesiarum amiteriorum et rez ad eas punentium.
Hecle. vel. mo. i. i. ne clerici vel monachi seclia
ribus negociis se immisceant.

Tituli quarti libri

Spo. et mat. i. i. spon

salibus et matrimoniis
Despon. impu. i. i. despōsatiōe impubez
Clam. despo. i. i. clādestina desponsatione.
Spon. du. i. i. sponsa duorum.
Codi. ap. i. i. cōditionibus et ppositis in despōsa
tione vel in alijs contractibus
Qui. de. vel. vo. i. i. qui clerici vel vouētēs ma
trimonium cōtrahere possunt
Eo. qui. dur. i. ma. i. eo qui durit in matrimo
nium quā polluit p adulterium
Con. lepro. i. i. coniugio leprosoz
Conu. ser. i. i. coniugio seruorum
Ma. ex. li. ven. i. i. natus ex libero ventre
Cog. spi. i. i. cognatione spiritali
Cog. le. i. i. cognatione legali

Eo. q. cog. consan. pr. sue. i. eo q. cognouit cō
sanguineam proxie sue
Consan. et. af. i. i. cōsanguinitate et affinitate
Fri. et. mal. i. i. frigidis et maleficiatis et impōre
tia coeundi
Ada. con. edic. ec. cō. i. i. matrimonio ptra edi
ctum ecclesie contracto
Qui. fi. sint. le. i. i. qui filij sint legitimi
Qui. ma. ac. pos. i. i. qui matrimonium accusa
re possunt. vel cōtra illud testificari
Diuor. i. i. diuorcijs
Bona. int. vi. et. pr. et. de. dote. i. i. de donatiōibus
inter virum et proxiem. et de dote post diuorcium
restituenda
Se. nup. i. i. secundis nuptijs

Tituli quinti libri

Accu. i. i. accusationi

bus inquisitionibus et denunciationibus
Calum. i. i. calumniatoribus
Simo. i. i. simonia. et ne aliquid p spūalibus
erigatur vel promittatur
Her. pla. vi. su. i. i. ne plati vices suas vel ecclias
sub annuo censu alijs concedant
De. magi. i. i. de magistris et ne aliquid eriga
tur pro licentia docendi
Jude. i. i. iudeis et saracenis et eoz seruis
Here. i. i. hereticis et manicheis.
Scisma. i. i. scismaticis
Aposta. i. i. apostatis et reiterantibus baptisma.
His. q. fi. oc. i. i. his q. filios occiderunt
Infan. et. lang. ex. id est. infantibus et langu
dis expositis
Homici. i. i. homicidio voluntario vel casuali
Tornea. i. i. torneamentis
Cle. pug. in. du. i. i. clericis pugnātib⁹ i duello.
Bali. et. sagit. i. i. balistarijs et sagitarijs
Adul. i. i. adulterio et stupro
Bapto. id est. raptozibus. incendiarijs et vi
olatoribus ecclesiarum
Fur. i. i. furis
Csu. id est. vsuris
Cri. fal. i. i. crimine falsi.
Sorn. i. i. fornlegijs
Collu. dete. i. i. collusionē detegenda
Delic. pu. id est. delictis pueroz
Cle. pena. i. i. clerico penatore

De decretali uersificata

Ele. p. c. i. clerico p. c. s. f. o. r. e.
De. i. m. a. l. e. d. i. c. i. s.
De. e. x. c. o. m. u. n. i. c. a. t. o. i. n. t. e. r. d. i. c. t. o.
v. e. l. d. e. p. o. s. i. t. o. m. i. s. t. r. a. n. t. e.
De. n. o. o. r. d. i. n. a. t. o. m. i. s. t. r. a. n. t. e.
De. p. s. a. l. p. i. d. e. r. i. c. o. p. s. a. l. t. i. p. m. o. t. o.
E. o. q. f. u. r. o. r. s. u. s. i. e. o. q. f. u. r. t. i. u. e. o. r. d. i. e. s. s. u. s. c. e. p. t.
E. x. c. e. s. s. i. b. u. s. p. l. a. t. o. r. u. m. i. n. s. u. b. d. i. u. o. s.
I. n. o. p. n. u. i. n. o. u. i. o. p. i. s. n. u. n. c. i. a. t. i. o. e.
P. r. i. u. i. l. e. i. p. r. i. u. i. l. e. g. i. s. t. e. x. c. e. s. s. i. b. u. s. p. r. i. u. i. l. e. g. i. a. t. o. r. u. m.
P. u. r. c. a. i. p. u. r. g. a. t. i. o. n. e. c. a. n. o. n. i. c. a.
P. u. l. i. p. u. r. g. a. t. i. o. e. v. u. l. g. a. r. i.
I. n. i. u. r. i. s. i. n. i. u. r. i. s. t. a. m. n. o. d. a. t. o.
P. e. n. i. t. e. n. t. i. a. p. e. n. i. t. e. n. t. i. a.
D. e. r. e. t. e. n. t. i. a. s. r. e. m. i. s. s. i. o. n. i. b. u. s.
S. e. n. t. e. n. t. i. a. e. x. c. o. m. u. n. i. c. a. t. i. o. n. i. s.
C. l. e. r. i. g. i. u. m. v. e. r. b. o. r. u. m. s. i. g. n. i. f. i. c. a. t. i. o. n. e.
B. e. u. i. d. e. s. t. r. e. g. u. l. i. s. i. u. r. i. s.

Nunc premiffis rubricis decretalium abbreviatis et extensis ut eo melius mentem teneant sequuntur versus de eisdem secundum ordinem
Prima suprema fides statuit scribitque senescit.
Postulat electus translatus auctor et usus
Inde renuncio suppleo quibusque scrutor
Ordo resignatur etiam unguis sacramentum
Filius et seruus obnoxius et viciatus
Hinc bigamus clericus pegrinus et archileuita.
Archidiaconus primas sacris custos vice fungens
Belegas legas iudex ex ordine dicitur
Iudicis officium maior pars pacta sequuntur.
Transigo postulo p. curo vel iudicis esto.
Hinc meritis integrat alienat arbitrium dat

Judicium forisq3

libellus mutua poscens
Litem contestans sine qua non suscipite testes.
Iuro dilatis feriis ex ordine nosco
Ipsi peto de causa spoliatus restituendus.
Est dolus est missus litem pendens atque sequester
Confessusque probo testis testes quoque cogo
Instruo primo ius iurans excipiendo.
Prescribo sententio puoco progoque firmo

Quis honor clericus

habitans clericusque iunctus

Non residens dignus eger vel debilitat
Instruo procedo ne sede vacante
Et sine consensu maior pars non minuat
Ecclesie res atque prebenda comodo pono
Tendo loco muto feudum pignusque cauendo
Atque fideiussor soluit dat peculiorum
De testamentis etiam succedo sepultis
Parrochialis decimis vult regula religiosus.
Comuniter puerus inuidus vota redemit.
Inde status monachi domus atque capella locorum.
Iure patronatus de censibus ara sacra
Missaque baptismus que non est presbyter usus
Eucharistia reliquie ieiunia pura
Edes immunes seculi fuge clerice merces

Sponsus et impubes

damdestina sponsa duorum.
Conditio potestas que polluit atque leprosus
Seruus de natis sequitur cognatio duplex.
Post sanguineam sanguinei gelidusque.
Comugui vetus sequitur que legitimi sunt.
Accusare queunt diuorcia dona secunda

Accusato siue calumnia

simonialis
Relati rabi iudeus hereticusque.
Schismaticus apostaticus natos perimetes.
Infans expositus homicidia torneamenta
Hinc clericus pugnas post hoc quoque sagittat adulter
Ecclesiarum raptor sequitur fur binc et usura
Falsarius foris colludens crimen pueroz
Clericus venator percussor maledicusque
Clericus depositus que non est ordo minister
Salus furtiuus excessus opusque nouellum
Lex puata subit sequitur purgatio duplex.
Iniurie penesque remissio post anathema
Verborum signi sequitur post regula iuris.

Hi sunt speciales versus de rubricis decretalium secundum ordinem suum. Et ut supra tactum est ubi dicebatur de decretalibus. c. lxxv. sunt rubricae seu tituli

Sunt autem capitula in decretalibus tria milia minus. xvij. Versus. Bis centum tituli. scilicet quindenos remouebis. Sunt decretales ter mille absque nouem bis.

De titulis extensis

P Remissis titulis seu rubricis decretalium abbreviatis et extensis non inspecto ordine alphabeti. Sed eo ordine quo ponunt in decretalibus. Et premissis versibus de eisdem secundum ordinem ut eo melius mente teneantur. Sequuntur nunc eisdem tituli siue rubricae decretalium extensi per ordinem alphabeti secundum ordinem librorum eos continentium ordinati. ut lector iuris si indigerit citius inveniendi quolibet illorum recurrat ad eos

Tituli libri decretalium

Autoritate et usu pal

lij. l. j. t. viij.

Alienatione iudicij mutandi causa facta. l. j. t. xj.

Arbitris. l. j. t. xliij.

Appellationibus recusationibus et relationibus. l. j. t. xxvij.

Accusationibus inquisitionibus et denunciacionibus. l. v. t. j.

Apoptatis et reiteracionibus baptismi. l. v. t. ix.

Adulteris et stupro. l. v. t. vj.

Bigamis non ordinandis. l. j. t. xxj.

Baptismo et eius effectu. l. iij. t. xliij.

Constitutionibus. l. j. t. ij.

Consuetudine. l. j. t. iij.

Corpe viciatis non ordinandis. l. j. t. xx.

Clericis peregrinis et eis non sine literis recipiendis. l. j. t. xxij.

Causa possessionis. l. j. t. xij.

Confessis. l. ij. t. xvij.

Confirmatione vtili. l. j. t. iij.

Cobabitacione clericorum et mulierum. l. iij. t. ij.

Clericis coniugatis. l. iij. t. iij.

Clericis non residentibus in ecclesia vel prebenda. l. iij. t. iij.

Clerico egrotante vel debilitato. l. iij. t. vj.

Concessione prebende vel ecclesie non vacantis. l. iij. t. viij.

Comodato. l. iij. t. xv.

Conuersione coniugatorum. l. iij. t. xxij.

Conuersione infidelium. l. iij. t. xxxij.

Capellis monachorum et aliorum religiosorum. l. iij. t. xxxvj.

Censibus exactionibus et procuracionibus

l. iij. t. iij.

Consecracione ecclesie vel altaris. l. iij. t. xl.

Celebracione missarum et de sacramento eucharistie et diuinis officijs. l. iij. t. xliij.

Custodia eucharistie et crismatis et aliorum sacramentorum. l. iij. t. xliij.

Clamdestina desponsacione. l. iij. t. iij.

Conditionibus appositus in desponsacione vel alijs contractibus. l. iij. t. v.

Coniugio leprosorum. l. iij. t. viij.

Coniugio seruorum. l. iij. t. ix.

Cognacione spirituali. l. iij. t. xij.

Consanguinitate et affinitate. l. iij. t. xliij.

Calumniacionibus. l. v. t. ij.

Clericis pugnantibus in duello. l. v. t. xliij.

Collusione. l. v. t. xxij.

Clerico venatore. l. v. t. xxxij.

Crimine falsi. l. v. t. xx.

Clerico percussore. l. v. t. xxv.

Clerico maledico. l. v. t. xxvj.

Clerico excommunicato vel deposito vel interdico ministrante. l. v. t. xxvij.

Clerico per saltum promoti. l. v. t. xxx.

Dilationibus. l. j. t. viij.

Bolo et contumacia. l. ij. t. xliij.

Deposito. l. iij. t. xvj.

Donacionibus. l. iij. t. xxxij.

Decimis et primicijs. l. iij. t. xxx.

Desponsacione impuberum. l. iij. t. ij.

Diuorcijs. l. iij. t. xx.

Donacionibus inter viros et uxorem et de dote post diuorcium restituenda. l. iij. t. xxj.

Delicto puerorum. l. v. t. xliij.

Electione et electi po

testate. l. j. t. vj.

Etate et qualitate in ordine preficiendorum. l. j. t. xliij.

Eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandae. l. ij. t. xv.

Exceptionibus. l. ij. t. xxv.

Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur. l. iij. t. xxij.

Emptione et venditione. l. iij. t. xvij.

Ecclesijs edificandis vel reparandis. l. iij. t. xlvij.

Emunitate ecclesiarum cymiterij et rerum ad

De titulis extensis

cas pertinentium. l. iij. t. xliij.
Eo qui duxit in matrimonium quā polluit p
adulterium. l. iij. t. viij.
Eo qui cognouit consanguineā uxoris sue
vel sponse. l. iij. t. xj.
Eis qui filios occidunt. l. v. t. x.
Eo q̄ furue ordines suscepit. l. v. t. xxx
Excessibus prelatorum in subditos. l. v. t. xxxj

Filijs presbiterorum.

libro pmo. t. xvij.
Soro competenti. l. ij. t. ij.
Ferijs. libro. ij. t. ix.
Fidei instrumentorum. l. ij. t. xxij.
Feudis. l. ij. t. xx.
Fideiussozibus. l. ij. t. xxij.
Frigidis et maleficiatis. l. iij. t. xv.
Furtis. libro. v. t. xvij.
Falsarijs. l. v. t. xx.

His que ui metusue

causa fiunt. l. ij. t. xl.
His q̄ fiūta p̄lato sine p̄sensu capti. l. iij. t. x.
His q̄ fiūta a maiori p̄re capituli. l. iij. t. xx
Hereticis. l. v. t. vij.
Homicidio voluntario vel casuali. l. v. t. xij.

In integrum restituti

one. libro pmo. t. xl.
Iudicijs. l. ij. t. i.
Iuramento calumnie. l. ij. t. vij.
Iureiurando. l. ij. t. iij.
Institutionibus. l. ij. t. vij.
Iure patronatus. l. ij. t. xxxvij.
Iudeis et saracenis et eozum seruis. l. v. t. vi.
Infantibus et languidis expositis. l. v. t. xj.
Iniurijs et damno dato. l. vj. t. xxxvj.

Libelli oblatōe.

li. ij. t. iij.
Litis contestatione. l. ij. t. xlv.
Locato et conducto. l. iij. t. xvij.

Majoritate et obe

dientia. libro pmo. t. xxxij.
Mutuis petitionibus. l. ij. t. iij.
Matrimonio p̄cto p̄ iudicium eccie. l. iij. t. xvj
Magistris et ne aliqd̄ exigat p̄ licentia doce

di. libro. v. t. v.

Maleficijs. l. v. t. xxxj.

Rato ex libero uen

tre. libro. iij. t. xx.
Non ordinato ministrante. l. v. t. xxxvij.
Noui operis nūciatione. l. v. t. xxxij.
Ne clerici vel monachi secularibus negocijs
se immisceant. l. iij. t. l.
Ne prelati vices suas alijs concedant s̄ an
nno censu. l. v. t. iij.
Ne sede vacante aliquid innouet. l. iij. t. viij.

Ordinatis ab ep̄o

q̄ renūciauit episcopatu vel excoicato. l. j. t. xij.
Obligatis ad ratiochia ordinandis vel nō.
libro. j. t. xix.
Officio archidiaconi. l. j. t. xij.
Officio archipresbyteri. l. j. t. xxxij.
Officio p̄micerij. l. j. t. xxv.
Officio sacriste. l. j. t. xxvj.
Officio custodis. l. j. t. xxvij.
Officio vicarij. l. j. t. xxvij.
Officio vel p̄tate iudicis Delegati. l. j. t. xxx.
Officio legati. libro. j. t. xxx.
Officio iudicis ordinarij. l. j. t. xxxj.
Officio iudicis. l. j. t. xxxij.
Ordine cognationum. l. ij. t. x.
Oblseruantia ieiuniorum. l. iij. t. xlvj.

Postulatione.

li. j. t. v.
Pactus. libro pmo. t. xxxv.
Postulando. l. j. t. xxxvij.
Procuratoribus. l. j. t. xxxvij.
Plus petitionibus. l. ij. t. xj.
Probationibus. l. ij. t. xix.
Presumptionibus. l. ij. t. xxij.
Prescriptionibus. l. ij. t. xxvj.
Peregrinantibus. l. ij. t. xix.
Prebendis et dignitatibus. l. iij. t. v.
Precarijs. libro. ij. t. xij.
Pignoris et alijs cautionibus. l. iij. t. xxxij.
Peculio clericorum. l. iij. t. xxv.
Parochijs et alienis proebiantis. l. iij. t. xxxix
Presbytero nondū baptisato. l. ij. t. xlvj.
Purificatione post partum. l. iij. t. xlvj.
Pauilegijs et excessibus pauilegiatorum.

De titulis extensis

libro. v. t. xxxij.

Purgatione canonica. l. v. t. xxxij.

Purgatione vulgari. l. v. t. xxxv.

Penis. l. v. t. xxxvii.

Penitentis et remissionibus. l. v. t. xxxviii.

Qui clerici uel uo-

uentes matrimoniu[m] contrahere p[oss]unt. l. iij. t. vi.

Qui filij sunt legitimi. l. iij. t. xvij.

Qui matrimoniu[m] accusare possunt vel testi-
ficari. l. iij. t. xvij.

Rescriptis. l. i. t. iij.

Restitutione. l. i. pmo. t. ix.

Rebus ecclesie alienadis vel non. l. iij. t. xij.

Restitutione spoliatorum. l. i. t. xij.

Rerum pmutacione. l. i. t. xix.

Regularibus et transuentibus ad religionem
libro. iij. t. xxxj.

Religiosis domibus. l. iij. t. xxxvi.

Reliquis et ueneracione sanctorum. l. iij. t. xlv.

Raptoibus et incendiariis et violatoibus
ecclesiarum. l. v. t. xvij.

Regulis iuris. l. v. t. iij.

Summa trinitate et

fide catholica. libro pmo et pmo

Supplenda negligentia p[re]latorum. l. i. t. x.

Scrutinio in ordinacione faciendo. l. i. t. xij.

Sacra unctio. l. i. t. xv.

Sacramentis iterandis vel non. l. i. t. xvij.

Seruis non ordinandis. l. i. t. xvij.

Sindico. libro. i. t. xxxix.

Sequestratione possessionis et fructuum.
libro. i. t. xvij.

Sententia et re iudicata. l. i. t. xxxvij.

Solutionibus. l. i. t. xxxij.

Successionibus ab intestato. l. iij. t. xxxvij.

Sepulturis. l. i. t. xxxvij.

Statu monachorum. l. i. t. xxxv.

Sponsalibus et matrimonijs. l. iij. t. i.

Sponsa duorum. l. iij. t. iij.

Secundis nuptijs. l. iij. t. xxi.

Symonia et ne aliqd exigatur vel p[er]mittat.
libro. v. t. iij.

Schismaticis et ordinatis ab eis. l. v. t. viij.

Sagittarijs et balistarijs. l. v. t. xv.

Souilegijs. l. v. t. xij.

Sententia excommunicationis et solutione. li-
bro. v. t. xxxix.

Translatione epi-

scopi vel electi. l. i. t. vij.

Temporibus ordinationum et qualitate or-
dinandorum. l. i. t. xj.

Treuga et pace. l. i. t. xxxiij.

Transactionibus. l. i. t. xxxvj.

Testibus et attestacionibus. l. i. t. xx.

Testibus cogendis. l. i. t. xxi.

Testamentis et plurimis uoluntatibus. l. iij. t. xxxvj.

Torneamentis. l. v. t. xij.

Ut ecclesiastica be-

neficia sine diminutione conferant. l. iij. t. xij.

Ut lue non contestata non procedatur ad res-
tutum receptionem vel ad diffinitiuam senten-
tiam. l. i. t. vi.

Ut lue pendente nil innouetur. l. i. t. xvij.

Uita et honestate clericorum. l. i. t. i.

Uoto et uoti redemptione. l. i. t. xxxiij.

Usuris. l. v. t. xix.

Uerborum significationibus. l. v. t. xl.

In sexto autem li-

bro sunt rubricae paticiores. uidelicet circa lxx
Et in clementinis adhuc paucores. uidelicet
xlvij. Capitula scire cupiens in his duobus
mor numerabit. Ad sagis profecto quid con-
tineant attendendum est quod quot sint. **U**t au-
tem faciliter scirent in versibus premisis quod
rubricae decretalium essent in sexto et que in de-
mentinis desuper signande essent cum rubro
vj. in sexto et vij. in clementinis. quod aliquo
labore fieri posset illud ad remouendum tituli
sive rubricae libri sexti et clementinarum p[er]sequen-
ter sequuntur ut in eisde[m] posite sint libris. non
inspecto ordine alphabeti. Et p[ri]mo tituli sive
rubricae libri p[ri]mi sexti libri decretalium

Tituli p[ri]mi libri sexti libri decre-
talium

De summa trinitate
et fide catholica

De titulis sexti libri

De constitutionibus
De rescriptis
De consuetudine
De postulatione prelatorum
De electione et electi potestate
De renunciatione.
De supplenda negligentia prelatorum
De temporibus ordinum et qualitatibus ordinandorum
De filiis presbyterorum ordinandis an non
De officio vicarij
De officio et potestate iudicis
De officio et potestate iudicis delegati
De officio legati
De officio iudicis ordinarij.
De maiestate et obedientia
De pacis
De procuratoribus
De his que vi meri sue causa fiunt
De restitutione in integrum
De arbitris

◀ Tituli secundi libri sexti libri decretalium.

De iudicijs

De foro competenti
De litis contestatione
De iuramento calumnie
De restitutione spoliatorum
De dolo et contumacia
De eo que mittit in possessionem rei seruande
Et lite pendente nil innouetur
De confessis
De testibus et attestacionibus
De iureiurando
De exceptionibus
De prescripcionibus
De sententia et re iudicata
De appellacionibus recusacionibus et relationibus

◀ Tituli tertij libri sexti decretalium.

De vita et honestate

De clericorum
De clericis coniugatis
De clericis non residentibus in ecclesia vel prebenda
De prebendis et dignitatibus
De clerico egrorante vel debilitato

De institutionibus
De concessione prebende vel ecclesie non vacantis
De se vacante aliquid innouetur
De rebus ecclesie non alienandis
De sepulturis
De decimis primitiis et oblationibus
De regularibus et transuentibus ad religionem.
De voto et voti redemptione
De statu monachorum et canonicorum regularium.
De iure patronatus
De consecratione ecclesie vel altaris
De reliquijs et veneratione sanctorum.
De immunitate ecclesie cimiteriorum et rez ad eas pertinentium
De clericis vel monachi negocijs secularibus se immisceant

◀ Tituli quarti libri sexti decretalium

De sponsalibus et

matrimonijs
De desponsatione impuberum
De cognatione spirituali

◀ Tituli quinti libri sexti decretalium

De accusationibus et

quisitionibus et denuncacionibus
De hereticis et manicheis et eorum seruis.
De scismaticis
De homicidio voluntario vel casuali
De excessibus prelatorum in subditos.
De priuilegijs et excessibus priuilegiatorum
De iniurijs et damno dato
De penis
De penitentijs et remissionibus
De sententia excommunicationis
De verborum significatione
De regulis iuris

Positis titulis quibus

quibuslibet libri sexti put sequentem ponuntur in libris non inspecto alphabeti ordine. ponuntur iisdem titulis siue rubricis prefatorum librorum libri sexti secundum ordinem alphabeti. ut a lectoribus citius inueniri valeant

◀ Tituli siue rubricae libri sexti decretalium.

De titulis sexti libri

Arbitris. libro. j. tit.

Titulo. xxi.
Appellationibus recusationibus et relationibus. l. ij. t. xv.
Accusationibus inquisitionibus et denunciationibus. l. v. t. j.
Bigamis. libro pmo. t. xj.
Constitutionibus. l. j. t. ij.
Consuetudine. libro pmo. t. q̄rto
Confessione. libro. ij. t. ix.
Clericis coniugatis. l. ij. t. ij.
Clericis non residentibus in ecclesia vel prebenda. l. ij. t. ij.
Clerico egrotante vel debilitato. libro tertio. titulo q̄nto
Concessione prebende vel ecclesie non vacantis. libro. iij. t. vij.
Consecratione ecclesie vel altaris. l. iij. t. xix.
Cognatione spiritali. l. iij. t. iij.
Dolo et contumacia. l. ij. t. vj.
Decimis pamicis et oblationibus. libro. iij. titulo. xij.
Responsione impuberum. l. iij. t. ij.
Electione et electi potestate. l. j. t. vj.
Eo qui mittitur in possessionem causa rei vendende. libro. ij. t. vij.
Exceptionibus. libro. ij. t. xij
Excessibus prelatorum in subditos. libro. v. titulo. v.
Filiis presbyterorum ordinandis vel non. libro pmo. t. x.
 Foro competenti. l. ij. t. ij.
His que vi metu sue causa fiunt. l. j. t. xx.
Hereticis et manicheis et eorum seruis. libro q̄nto. t. ij.
Homicidio voluntario vel casuali. libro q̄nto. titulo q̄rto
Iudicijs. libro. ij. t. pmo
Iuramento calumnie. l. ij. t. q̄rto
Iureiurando. libro. ij. t. xj.
Institutionibus. l. iij. t. vj.
Iure patronatus. l. ij. t. xvij
Immunitate ecclesiarum cimiteriorum et rerum ad eas pertinentium. l. ij. t. xx
Iniurijs et damno dato. l. v. t. vij.
Litis contestatione. l. ij. t. iij.

Obaionate et obedientia. l. j. t. xvij.
Re sede vacante aliquid innouetur. libro. iij. titulo. viij.
In clericis vel monachi secularibus negocijs se immisceant. l. iij. t. xxi.
Officio vicarij. libro pmo. t. xij.
Officio et potestate iudicis. libro. j. t. xiiij.
Officio et potestate iudicis delegati. libro pmo. t. xiiij.
Officio legati. l. j. t. xv.
Officio iudicis ordinarij. libro. j. t. xvj.
Postulatione prelatorum. l. j. t. v.
Practis. libro pmo. t. xvij.
Procuratoribus. libro pmo. t. xix
Prescriptionibus. l. ij. t. xij.
Prebendis et dignitatibus. l. iij. t. iij.
Privilegijs et excessibus privilegiatorum. libro q̄nto. t. vj.
Poenis. libro q̄nto. t. viij.
Poenitijs et remissionibus. l. v. t. ix.
Rebus. libro pmo. t. iij.
Renunciacionibus. libro pmo. t. vij.
Restitucione in integrum. l. j. t. xxi.
Restitucione spoliatorum. l. ij. t. v.
Rebus ecclesie non alienandis. l. iij. t. ix.
Rerum permutatione. l. ij. t. x.
Regularibus et transeuntibus ad religionem. libro. iij. t. xiiij.
Reliquijs et veneracione sanctorum. l. iij. t. xix.
Regulis iuris. l. v. t. xij.
Summa trinitate et fide catholica. libro pmo. t. pmo
Supplenda negligentia prelatorum. l. j. t. viij
Sententia et reuocata. l. ij. t. xiiij.
Statu monachorum et canonicorum regulorum. l. ij. t. xvj.
Sponsalibus et matrimonijs. l. iij. t. j.
Satisfactis. l. j. t. iij.
Sententia excommunicationis suspensionis interdici et solutionis. l. v. t. x.
Temporibus ordinu et qualitatibus ordinatorum. libro. j. t. ix.
Testibus et attestacionibus. libro. ij. t. x.
Testamentis et plurimis voluntatibus. libro. iij. titulo. xj.
Ut lite pendente nil innouetur. l. ij. t. viij.
Vita et honestate clericorum. l. ij. t. j.

De titulis clementinarū

De dolo et potestate redemptione. l. iij. t. xv.
De verborum significatione. l. v. t. xj.

Rota in libris libri

Septem decretalium sunt tituli siue rubricae. lxx.

In primo libro. xxi.

In secundo. xv.

In tertio. xix.

In quarto. iij.

In quinto. xij.

Sequuntur tituli siue rubricae Clementinarum ut in libris earum consequenter positi sunt ordine alphabeti non inspecto

Tituli primi libri clementinarum

De summa trinitate

De fide catholica

De scripturis

De electione et electi potestate

De renunciationibus

De supplenda negligentia prelatorum

De etate et qualitate in ordine proficiendorum

De officio vicarij

De officio et potestate iudicis delegati.

De officio iudicis ordinarij

De procuratoribus

De in integrum restitutione

Tituli secundi libri clementinarum

De iudicijs.

De foro competenti

De causa possessionis et proprietatis

De dolo et contumacia

Ut lite pendente nil innovetur

De sequestratione possessionum et fructuum

De probationibus

De iureiurando

De exceptionibus

De sententia et re iudicata

De appellationibus recusationibus et relationibus

Tituli tertij libri

De vita et honestate

De clericorum

De prebendis et dignitatibus

De concessione prebende vel ecclesie non vacantis

De rebus ecclesie non alienandis

De rerum permutatione

De testamentis et ultimis voluntatibus

De sepulturis

De decimis primitiis et oblationibus.

De regularibus transeuntibus ad religionem

De statu monachorum et canonicorum regularium.

De religiosis domibus ut episcopo sint subiecte.

De iure patronatus

De censibus exactione et procuracionibus

De celebratione missarum et sacramento eucharistie et diuinis officijs

De reliquijs et veneratione sanctorum

De immunitate ecclesiarum cymteriorum

et rerum ad eas pertinentium

Titulus quarti libri

De consanguinitate et affinitate

Tituli quinti libri

De magistris et ne

aliquid exigatur pro licentia docendi

De iudeis et saracenis et eorum seruis

De homicidio voluntario vel casuali

De excessibus prelatorum in subditos.

De privilegijs et excessibus privilegiorum

De penitentijs et remissionibus

De sententia excommunicationis suspensionis

interdicti et solutionis

De verborum significatione

Distinctio tituli quinti

in tribus libris clementinarum prout sequetur

ponuntur in libris non inspecto alphabeti ordine. ponuntur istidem tituli siue rubricae pre-

fatoy libri clementinarum secundum ordinem alphabeti.

ut a lectoribus cuius iueneri valeant

Tituli siue rubricae libri clementinarum.

Appellationibus et recusationibus et relationibus

l. iij. t. xj.

Causa possessionis et proprietatis. l. iij. t. iij.

Concessione prebende vel ecclesie non vacantis

libro. iij. t. iij.

Censibus et exactionibus et procuracionibus

l. iij. t. xij.

Celebratione missarum et sacramento eucharistie et diuinis officijs. l. iij. t. xij.

Consanguinitate et affinitate. l. iij. t. iij.

De decreto uersificato

Bolo et contumacia. l. ij. t. iij.
Decimis primitiis et oblationibus. libro. iij.
titulo. viij.
Electione et electi potestate. l. j. t. iij.
Etate et qualitate in ordine proficiendorum.
libro pmo. ti. vj.
Exceptionibus. l. ij. t. ix.
Excessibus prelatorum in subditos. l. v. t. iij.
Foro competenti. l. ij. t. ij.
Homicidio voluntario vel casuali. l. v. t. iij.
In integrum restitutione. l. j. t. xj.
Judicijs. l. ij. t. pmo
Jureiurando. libro. ij. t. viij.
Jurepatronatus. l. ij. t. xij.
Immunitate ecclesiarum cymiteriorum et re-
rum ad eas pertinentium. l. ij. t. xvj.
Judeis et saracenis et eorum seruis. l. v. t. ij
Magistris et ne aliquid exigatur plicentia
docendi. l. v. t. j.
Officio vicarij. l. j. t. vij.
Officio et potestate iudicis delegati. l. j. t. viij
Officio iudicis ordinarij. l. j. t. viij.
Procuratoribus. l. j. t. x.
Probationibus. l. ij. t. vij.
Prebendis et dignitatibus. l. ij. t. ij.
Priuilegijs et excessibus priuilegiatorum.
libro qnto. t. v.
Penitentijs et remissionibus. l. v. t. vj.
Rescriptis. libro. j. t. ij.
Renunciationibus. l. j. t. ij.
Rebus ecclesie non alienandis. l. iij. t. iij.
Rerum permutatione. l. iij. t. v.
Regularibus et transeuntibus ad religionem.
libro. iij. t. xj.
Religiosis domibus vt episcopo sint subie-
cte. libro. iij. t. xj.
Reliquijs et ueneratione sanctorum. l. iij. t. xv
Summa trinitate et fide catholica. l. j. t. j.
Supplenda negligentia prelatorum. l. j. t. v.
Sequestratione possessionum et fructuum.
libro. ij. ti. vj.
Sententia et re iudicata. l. ij. t. x.
Sepulturis. libro. iij. t. vj.
Statu monachorum et canonicorum regula-
rium. libro. iij. t. x.
Sententia excommunicationis. suspensionis
et interdicti et solutionis. l. v. t. vij.

Testamentis et ultimis voluntatibus. l. iij.
titulo. vj.

Ut lite pendente nihil innouet. l. ij. t. v.

Uita et honestate clericorum. l. iij. t. j.

Uerborum significationibus. l. v. t. viij.

Nota in libris clemen-

tinarum decretalium sunt tituli siue rubrice. xlvij.

In pmo libro. xj. **I**n secundo. xj.

In tercio. xvj. **I**n quarto. j.

In quinto. viij.

Scire debes qd premisse sunt rubrice dū
taxat decretalium. licet talium plurime ponūt
in legum codicibus

Sed qd decreti rubri-

cas nimis esset tediosum enumerare ppter
maximam multitudinem. Ne tñ natura ei⁹ pre-
rea vsus subuigā totā materiā decreti signi-
ficātes. **I**n genere de qlibet distincōe et omi-
bus qstionib⁹ cūctaz causaz

Collige versus quid uult distinctio quis

Ut uideat quisqz diuinū ius hominisqz

Utqz sciat q que consistunt iura quiritum.

Et cur dicatur res ecclesiastica canon

Regum cur fuerint a pmo condita iura.

Nec licet cuiqz ius naturale mouere

Hec mala peccati distinguit iudificati

Et hac cognosces qui leges cōposuerunt.

Re qua ius nature consuetudine differt

Ut naturali cedant que constituuntur.

Sic legi regum lex preualet ecclesiarum.

Dispendato iuris et legum vincit vsus

Omnia iusticie discretio prouide pensat

Non dispensatur ubi naturale patet ius

Sic nec agas leuia qd qd uitet grauiora.

Tempus in hac disce quo canon cepit esse

Respicias qd erant et eos qui cōstituerūt

Acto: sit papa. si conciliū celebrandū

Dicit hic qd bis synodus celebrat in anno

Hec monstrat quid decretalis epla possit

Tanto quis ualet quo qd ratioibus instat.

Summos seu minimos recitans locat in-

feriores

Ista loca distinguit et ordinat eccliaz

Consecrat hec omnes maiores siue miores.

Discuit ista genus patriā vitāqz sacrandi

De decreto uersificato

Hec dat cuiq; suū veniale de crimie distās.
Sit post baprisma contentus iuge sola.
Hac augustinus nubentis vora reqrit
Ista sacratioz contractū damnat ⁊ odit
Hac locus ⁊ causa temp^o psona norant.
Contradicit bec p concilium manicheis
Tangit ⁊ bec que cōtineant offerre volētes.
Instruit bec leuita minor q̄ contineat se.
Dodo sacer non det ei si q̄s bigamus sit
Femina pontifici psona domestica. non sit.
Ista docet p̄sul q̄ debet sobrius esse.
Instruit bec prudens q̄ debeat esse sacrad^o.
Hec pbibet legere gentilia metra satire
Scripturas sacras sacrandus scire iubet
Admonet bec illū q̄ non extrinseca nouit
Nisi sit ornatus hic non admittit ipse
Conuenit esse modū gressus verbiq; cibiq;
Lunus est ipsi si sit cunctis bonus hospes.
In factis verbis hunc cōdecet esse pudicus
Gloria pontificis est vt pcul ingluuius sit
Expedi vt non sit pculsor q̄q; sacerdos.
Respuit bec hominē distinctio litigiosum
Mutū in interitū cupidus h̄ fen^o abhorrens
Abicitur sacrandus in hac si neophitus
Non venit ad clerum q̄ corpus h̄ viciuosus.
Judicat bec primo grauter sed post mode
ratur vel miseretur
Sacrari vetat bec omnes q̄s cura stringit
Prepositus pmo dat hic p̄psterus ordo
Iocirco vetat bos q̄ sepius bi repeunt
Reicit bec seruos sine libertate sacrandos.
Eicit ablatos ⁊ corporibus viciatos
Condemnat in hac generatio p̄sbyteroz
Hic baprisatus pbibetur si fuit eger
Hec vetat abbate monachos volēte sacrandi.
Officiū negat bec nisi sit bene quisq; pbat^o.
Null^o erit p̄sul nisi quē sacer ordo decorat
Indigni laici iubet bec ne pontifices sint
Cleric^o plebs pnceps h̄ eligit bec perit h̄ vult
Usurpans laicus id vt eligat audiat istam
Sed docet bec p q̄d tribuatur p̄sul^o ordo
Cum dissensio fit a pluribus edita stabunt.
Et sacref ab omnib^o archiepus bec vult.
Instruitq; iubet ap̄side p̄sbyteros bec
Vult bec sacrandi si cui dubius fuit ordo.
Si vult hoc p̄sul. lectores cōdiat abbas
Ecclēsia nullo ve carens non promoueat

Respice dicta patz ne pmoucas alienū
Abnuit bec recipi cui dimissio nō est
Iure susceptis quem sic formata tuetur
Punit maiores dū pmouent inferiores
Distinguit tps bec in quo promoueat
Tempa distinguit ⁊ in his ieiunia ponit.
Rectos iudicat bec modulos interitiozū.
Ista dat annoz numerū quo pmoueanē
In q̄bus ipsa patris electio debeat esse
Sed loca pontificis docet bec ⁊ p̄sbyterozū.
Crimie quo careat sacrand^o i hac replicaē
Hec dat paupibus lapsolq; docet reparē.
Et nec consensum der peccans alienis.
Solicitus sit episcop^o oppressos releuare
Congruit vt p̄sul p̄mū ferat hospiti curam.
Incautū largū vetat h̄ venantib^o obstat
Hac dat impensa. viduas inopesq; tuert
Respuit cler^o si non pius aut cupidus sit
Istic sit regula ⁊ q̄ bene p̄positus sit
Ex hac sacrari pbibentur litigiosi
Lunus ante petat nisi sit satis ecclēie res
Hec plus corde pbat dño q̄s voce canendū.
Hec dat obedire maioribus inferiores
Nō negat ista sual mādare vices patarchā
Sed nō oino vetat ista tacere minores
Et seculi pnceps non ordinet ecclēie res
Circo nō ligtos apices nō vult neq; mitti
Et ius muniti pegrinum q̄nq; sigillis
Universale nullum sinu ista vocari.
Ista vetat ne q̄ celebrent nisi pallia dent
Monibus indecori nō pallio sunt decorādi
Ablit vt vna habeat duos puincia patres
Sensum versib^o his dat caule q̄stio quis
Damnat ementes spūalia grana xp̄i
Ingressum vendēs velemēs perit ecclēiaz
Si p̄bendis dederis q̄d symon haberis
Crimis ignorans fiet reus ille paterni
Ecclēiam reddit ista vix q̄ ordine p̄stet
Rursus p̄motos abscedit ius pmouēdos
Ecclēsia par plena sibi cleriq; negatur
Causa patens cū sit cūctis non querit ordo.
Ad ius vel synodū nullus trahat expoliatū
Cum talem subeat qualē fecisse volebat
Ad testesq; duos p̄sul conuincit ap̄ros
Si cadit accusans non cogit reus vltra
Respuitur iure vox dilatoria si sit
Cir bonus accusat quēuis licet inferior sit.

De decreto uersificato

Mandato legis datur accusatio scriptis.
Quod plene restitui debeat ius edocet omne.
Quitur iudicijs quanto fuit expoliatus
Aperte tractetur quis ius inducia datur
Bestat ut infamis et homo sine lege tacens sit
Vox inimica domestica vox non obest alie
eno
Mitti vel duci non debet ad exteriores
Libere ab hac non stat similis que sua culpa
pa remordet
Iudex auditor non fiat presulis vnus
Iudicio nullus vnquam damnabit absens
Erigitur ne quis in quo cadit hoc repetat
Loquetur i actori sibi vox abiecta reatu.
Omnia anathema nec agat nec testificet
Vite tacet quis minor illi si tenet etas.
Dum ne quis agere nequeas et testificari
Ius statuit ne sit quis vnquam testis et actor
Nullusquam damnet quis cum non possit adesse
Dat ius quod quis agat per se ciuilia tantum
Mitti famulum neglecta perbatio flagris
Est accusandus semel et bis terque vocandus.
Nemo procuret crimen ciuilia curet
Baiula iuris iubet ut synodalia fiant
Beuera malus est mala cuius male pandit
Flux caput aut lingua delatorum capulet.
Omnes infames tacent aut crimine tenti
Presulis obiecta nisi vera proles repbaris.
Iudicium expetere nunquam debes alienum
Alter adesse potest si sit puincia discors.
Si cadit accusans non cogetur reus vltra.
Est qui dum uiuit nemo sibi substituendus
Lutus semper ibi hic qui se dante recepit
Dat ius ne statuatur successor sibi presul
Nullus amicorum mihi presit ut eligat vnus
Electus cum sum presatur cauo damni.
Est secum standum sententia ni verat ipsum.
Ordinis est ne quis vnquam redeat sine scriptis
Si quis anathema statuit virtute carebit
Iudicis et alterius nullus est ordo petendus.
Curent primates bene sua non aliena
Non dubites dotem cum basilica retinenda
Ordinet et seruet dispenset non alienet
Nullus presertim quod duos presumat sumere soldos
Iudicet ut laicus clericum non attrahat vllus.
Iudicium seculi sequitur suspensio cleri
Seu bona seu mala sit sententia dico tenendam.

Dico quod proprium poterit quis clericus habere
Ecclesie si res vendis vel emis sibi reddas.
Si dare vis et des dare non potes ecclesie res
Ex re comuni que sitis vtimur eque
Si fortasse voles testari de proprio des
Ecclesie baptismali dande decime sunt
Lpa longa irabunt ius funeris et decimaz
Ius est ne quis plus repetat quam debeat aliter
Non nisi ciuili refrater testis habetur
Tale quod exercens non debet clericus esse
Si tulerit plus quam dederit iam fenus habetur
Ex male que sitis elemosyna non sit egeus.
Si male que sita tenet digne non penitet vllus.
Iniuria non pena datur cum pena notat.
Nec retinere licet que sunt permissa patrono
Solu voce nequit condemnari mulieris
Tali die domini placitum non debet haberi.
Et quod perbatur in hac perbatio danda neganti.
Nec consilio sit nec iuramenta coacta.
Tollere non poterit quem profert solus bonorum
In grauibus si sit deuice eiciatur
Dantur in hac monachi pastores ecclesiaz
Abbas ecclesiam presul debet dare curam
Ihic legitur quod ius et rem prescriptio tollit
Quadragesimis domibus prescriptio religiosi.
Lales si teneant ius non tamen ergo gubernent
Usurpans sine iudicio rem decidet a re
Respuit a laicis ius ecclesias retineri.
Queritur an liceat cordis dimittere votum
Ut sua censalio teneat que deserat eger
Omne monasterio remanebit nec redit ille.
Qui redit illicite que contulit illa manebunt
Terminat hoc apud alumnium synodale statutum
Ut non abbates a presule constituantur.
Ut presul deus non impediatur monachandum
Ipso nolente tamen non suscipiat alter
Sed iam canonicos canon prohibet monachari
Que pater offert si placet erit cum sit adule
Quisam mor vestem si non pat abdicat hoc stet
Offert inuui nec seruat religionem
Et si forte placet monacho transire licebit.
Prima sit ex titulo sit comendata secunda
Ecclesiam renui verat hac aliaque cupiri
Terna ne liceat tractare negocia seculi
In clara veste prohibetur clericus esse
Examen proprium fugiens sine spe graduum sit
Iuramenta licet homini dare quando necesse

De decreto uersificato

Si sic esse putat ut ait nō peierat ipse
Laliter exēplo qđ obediāt iste probatur
Nota pmissa mutent turpia si sint.
Dum peierare cupis purus habebis
Et iusta causa multis licet arma mouere
Fiet bellum iustū si prebus repetendis
Fas est quādoquidē socio succurrē armis
Inferriq; docet vindictā questio quarta.
Cū sit ad p̄positus ut puniat ille meret
Iura iubēt boīes puerfos ad bona cogi.
Ecclesie rebus sint herenci spoliandi
Landē de clerō nulli licet arma mouere.
Si q̄s es herenc⁹ tua sit sentētia nulla
Interdū mali post mortē coripiunt
Crimine p̄donū non damnet domus eius.
Iura sit ecclesia quā lex priuata tuerur
Et si subsequit lex altera derogat illi
Adentē diuinā rimātes sortilegi sunt
Cita non uiuunt q̄ peccāt ista tenentes.
Nomina materiā q̄ per p̄mordia sumpsit
In quattuor discēs si forte requiris
Tales ni cessent cōmunio tollitur ipsis
Cinctū pontificis nō solues tu moriturū.
Adore facit penas noli pponere quantum
Si sit solēne dirimit cōnubia uotum
Sponsa ligat sp̄sum pprie nō est tñ proz
Soluūt disparitas cult⁹ cōnubia queq;
Iungit hic alij si respuit illa manere
Lektatur bigamū sacer augustin⁹ eundē
Ciros cōiugij persone dissipat erroz
Tantum conditio poterit si uilior erit.
Nam p̄tracia p̄us nō soluit federa s; post
Parui p̄trabere nequeūt sponsalia iure
Sp̄ualis naturali non societ
Crozq; succognatis non societur
Adandat clandestina ne cōnubia fiant.
Pollutā uetat bec in morte fraude parantē
Si datur inuita post qñ placet redit illam
Ut nulli nubat nisi patris sponsio fiat
Ducere lex prohibet i cōiugio meretrices
Obstat cōiugio sacro complenda libido
Cū sit liber anim⁹ nō sp̄odeat hāc pat̄ eius.
Tangere ne liceat aliā quā stirps sibi fiat
Beuera sine mente caro nunq; uiolatur
In simili lapsu non hanc dimittet adulter
Nullam dum uiuit bec hic pro iuge ducat
Alter non peccet q̄ damnet minus alter

Frigidus est alij tunc non sociabit ulli
Vir non abiciat sine iudicio mulierem.
Terna si credis purgat confessio crimen
Purgat secretū cordis contritio crimen
Et profecto semel dilectio non cadit vnq;
Nemo semel si penituit bñ penitet ultra.
Ista probat dimissa semel peccata teneri
Magna cautela quiuis pensare tenet
Debeat esse gemens ⁊ qualis vulnera pur/
gans.
Omnes baptismi maculas q̄ tergere possit.
Dū tamē in uita post mortē ducere uia
Ut uir nō oret uxor si debita querit
Mens utriusq; nisi sit nō bene p̄inet alter
Luta manet uiuēte uiro quenescia nupsit.
Cū leo si uenit hic credit bec retinentq; p̄/
orem.
Cognatā ppriā nemo p̄ coniuge ducat
Omnes uxorū cōsanguineos reprobabis.
Punc septēnoy graduū distinguit ordo
Atq; status hoīs sic est generatio q̄rta
Tunc⁹ ponit hic cū ramis ut docet auctor.
In testes recipi monstrat tibi sexta parētes.
Tangit hic q̄ nō incestu gignitur heres.
Utur bec in quo dispensandū licitū sit.
Aut si fraus subeat cogēt illa reuerti
Susceptā sobolem uetat affini sociandam.
Tūc raptus fiet cum vi deducit illa
Coniungēt ei purgatio crimine raptus
Consecrat ecclias dñi distinctio prima
Panis sacrat fert sacramenta secunda
Terna dat ferias nobis ieiunia subdit.
Baptismaq; docet ips distinctio quarta
Confirmat sacrat officijs ieiunia laudat
P̄neumate donato concludit sine beato
Explicit decretum uersificatum

Liber decretorū
distinctus est in tres partes. qua
rum p̄ma uocat distinctiōes. Et
huiusmodi sunt centū ⁊ una
In p̄mis duab⁹ distinctiōibus tractat ma
gister Gratian⁹ de iure. ponēdo iuris diuisi
onē. subdiuisiōes ⁊ diuersay spēz differēnas
⁊ p̄ueniētas In tertia qđ sit canon. qđ p̄
uilegiū. ⁊ qđ officiū legū.

De distinctionibus decretorum

In quarta quare leges facte sunt et quales esse debeant. et quoniam de eis vel secundum eas sit iudicandum. ac de quadragesimali obseruatione.

In quinta de muliere enixa vel menstruosa

In sexta de multiplici genere illusionum

In septima de coditoribus legum

In octava quod veritati et rationi sit consuetudo postponenda

In nona quod tribunalia regum sacerdotali sunt potestate subdita et quod pontifex et reges sese indigent.

In decima quod legibus imperatorum sit obsequium. et quod mendacia scriptorum non sunt admissa canonibus. et si quoniam inueniantur sunt corrigenda in opusculis tractatorum

In undecima quod usus et consuetudo legem et rationem non vincant. et que contra ob.

In duodecima de consuetudine et more et que quisque modum psallendi debet tenere

In xiii. quod minus malum est eligendum

In xiiii. quod non sunt aliqua committenda delicta a nobis ne alij grauiora committant et que conscientias valeant tempore

In xv. quod tempore generalia concilia ceperunt. et quorum partem recipiunt opuscula

In xvi. quod synodi vel concilia roborant auctoritate romani pontificis

In xvii. quod absque auctoritate romani pontificis synodus non debet congregari

In xviii. de pena eorum qui synodo adesse preternunt de auctoritate romane sedis

In xix. de auctoritate decretalium epistolarum. et apostolicarum sanctionum

In vicesima distinctione magister incipit agere de ministris ecclesie

In xxi. de diuersis ordinibus et gradibus ministrorum

In xxii. de dignitate romane ecclesie et quorundam librorum.

In xxiii. de ordine ministrorum incipiens a romano pontifice. descendendo per singulos gradus usque ad ostiarium

In xxiiii. de examinatione ordinandorum

In xxv. de officiis clericorum incipiens ab ostiario et ascendendo usque ad episcopalem dignitatem. scilicet archiepiscopum et thesaurarium circa medium illius distinctionis. Incipit magister Baccan incipit declarare illas xx. penas et peccata

regule apostolice que enumerat apostolus in epistola ad Titum et ad Timotheum. et persequitur in eadem distinctione. oportet episcopum et quilibet ad sacros ordines promouendum esse sine crimine supple notabili

In xxvi. magister determinat de illa clausula regule apostolice predicte vniuersi proximi vix continendo deinceps de continentia clericorum usque ad xxxiii. distinctionem

In xxxv. determinat illam clausulam regule apostolice sobrium. cuius tamen partem reseruat usque ad xliii. distinctionem

In xxxvi. distinctione prudentem. et illam profert in tribus distinctionibus immediate sequentibus.

In xl. et xli. distinctione illud. ordinatum doctorem

In xlii. illud. hospitem

In xliii. pudicum et doctorem

In xliii. illud. non vinolentum. quod est per se. quod dicitur est super distinctione xxxv. sobrium

In xlv. illud. non percussorem

In xlvj. illud. non esse litigiosum

In quadragesima septima. illud. non cupidum. domus sue bene dispositum

In xlviii. illud. non neophyturn

In xlix. magister breuiter recapitulat precepta regule apostolice predicte

In l. magister agit de lapsu et reparatione clericorum

In li. de curialibus ordinandis vel non

In lii. de preposterata sacrorum ordinum

In liii. de curis annexis recipiendis in clericum vel monasterium

In liiii. de seruis et manumissis

In liii. de corpore viciatis. bigamis. illiteratis publice penitentibus ordinandis vel non

In lii. de filiis presbyterorum et natis de fornicatione et adulterio

In lii. de baptisatis in egritudine non ordinandis

In lii. de monachis non ordinandis sine licentia sui abbatis.

In lii. de laicis literatis non subito ordinandis

In lii. de electione personarum ecclesie et in tribus sequentibus

In lii. et lii. de consecratione episcopi

In lii. de promotione archiepiscopi

In lii. de ordinatione presbyterorum

In lii. de ordinatione in iteranda et de coepis

de istis
de infra
et circa
et circa

magister
magister

De questionibus causarū

In lxx. de nō ordinatis ne in eccia mistrent
In lxxi. ne aliq̄s ordinet sine titulo
In lxxii. ne aliq̄s ordinet a nō suo ep̄o.
In lxxiii. ne aliquis ignotus sine litteris cō-
mendatijs recipiatur
In lxxiiii. qualiter cōmendatoria vel dimis-
soria vel formata sit faciēda
In lxxv. de clericis iunioribus nō ordinādis.
In lxxvi. de tpe & die cōsecrationis ep̄oz. nec
nō de tpebus ordinandoz alioz clericoz
In lxxvii. de ieiunijs & quatuor tpebus.
In lxxviii. & lxxviiii. de etate ordinandoz
In lxxix. repetit d̄ ordinatōe sūmi pōntificis.
In lxxx. In quibus locis sunt ordinandi ep̄i
vel archiep̄i.
In lxxxi. & alijs sequentibus repetit quedā
de p̄ceptis regule apostolice & maxime de cō-
tinentia clericorum
In xc. de delicijs & honestis opib⁹ clericoz
In xcj. de modo cantandi in ecclesia et electi
potestate
In xcij. de obediētia minorū erga maiores
In xciii. de legato romani pōntificis & p̄-
sentationibus archiep̄oz. conozum
In xciiii. de excessib⁹ p̄sbyteroz & ep̄oz
In xcvi. & xcvi. de distinctis potestatib⁹ secu-
laribus & ecclesiasticis
In xcviij. repetit de ignotis nō ordinādis
In xcviij. & alijs sequentib⁹ tractat de auto-
ritate archiep̄oz & p̄matuū & vsu pallij.
In vltima distinctiōe d̄ de vna puincia ne
i duas p̄es diuidat sine p̄ncipis auctoritate

Secunda pars de
creti d̄ cause eo q̄ distincta sit p̄ cau-
sas. xxxvi. In singulis aut̄ causis ap-
ponit magister Gratian⁹ plures q̄stiones.
in qualibet illaz allegās p̄traq̄ p̄e. tandē
diffinitiuā sniam subiungēs vt p̄ h̄rōes cer-
toz iudicioz instruat.

In prima igit̄ cau-
sa dicit de symoniacis q̄ p̄inet in se septē q̄-
stiones. In p̄ma q̄rit̄ vtrū emere spūalia sit
p̄cūm. So. sic. In secūda q̄rit̄ vtrū p̄ ingres-
su eccie vlt̄ monasterij sit pecunia erigēda vlt̄
p̄soluēda. So. nō. & h̄mōi negatiua est vera

In tertia q̄rit̄ vtrū stipēdia eccie emerit sy-
monia. So. sic. In q̄rta vtrū ille sit re⁹ crimi-
nis cui⁹ pater illo ignorāte symoniā cōmisit
So. ignorātia facti nō iuris excusat eum
In q̄nta vtrū licz ea retinere q̄ pat̄ filio symo-
niace acq̄siuit. So. de rigore iuris nō. s̄ d̄ mi-
sericordia sec⁹ est. In sexta. vtrū ordinati a sy-
moniacis ignorāter sint abiciēdi l̄ nō. So.
p̄bata iuxta ignorātia misericordiē tolerātur.
In septima. vtrū renūcians heresi sit recipiē-
dus i dignitate ep̄ali. So. de iuris rigore de-
ponit. s̄ ex dispensatiōe sustinet

Secunda causa et

q̄tuor q̄ sequunt̄ agūt de ordine iudiciario.
In q̄ sunt. viij. q̄stiones. In p̄ma q̄rit̄. vtrū
in manifestis sit ordo iudiciari⁹ req̄rēdus.
So. sic. nisi sit notoria. c. de manifesta. In se-
cūda. vtrū spoliat⁹ ab aliq̄ sit iudiciand⁹. So.
nō an̄ restitutionē. c. null⁹. In tertia q̄ pena
sunt feriēdi q̄ in actiōe defuerint. So. talio-
nis. c. nullo de suo. In q̄rta. si accusatore de-
ficiēte re⁹ sit cogend⁹ ad purgationē. So.
nō nisi infamia publica laboret. vt h̄ p̄ totuz.
In q̄nta. an duoz testimonio ep̄s sit p̄dem-
nand⁹. So. sic. c. p̄sbyter. In sexta. quo reme-
dio cause subueniat vel causa subleuet̄. So.
papellatiōe an̄ sniam vel post. c. biduum.
In septima an̄ laici ad accusatiōē clericoz
sint recipiēdi. So. de iure antiq̄ sic. de nouo
nō. In octaua q̄luer accusatiō d̄ fieri. Sol.
in scripto. c. in agendo si libellū

Tertia causa habet

xi. q̄stiones. In p̄ma q̄rit̄ an̄ restitutio sit fiē-
da q̄buslibet spoliatis. So. sic. nisi i istis casti-
bus infamat⁹ apostat⁹ iuste spoliatus p̄sci-
sus cū suspecto nō restituunt̄. c. patet. In se-
cūda de iudicijs q̄ spacio sint dāda. an̄ post
restitutionē tantū. & an̄ p̄ vocationē ad cau-
sam q̄buslibet p̄cedēde sunt. So. ad arbitriū
iudicis. In tertia q̄ spacio meliū sint vtriq̄
p̄cedēde. So. ad arbitriū iudicis. In q̄rta.
vtrū infames sint recipiēdi ad accusatiōē.
So. nō nisi p̄ cōsimiles. In q̄nta an̄ testes
de domo accusatoz sint p̄ducēdi vel inimic⁹
coz vox sit audiēda. So. inimici mime nec

De symonia

De ordine
iudiciario

De causa
habet

De questionibus causarū

etiā domestici. q̄b⁹ impamus p̄nt. In sexta. an extra puincia re⁹ sit pducend⁹. So. non nisi p̄ appellacionē. In septima. an sit audiēda ei⁹ snia quā cū reo parificat malicia. So. sic. q̄s diu tolerat ab ecclia. In octaua. an ep̄s ab eo possit iudicari. So. non. nisi septē ep̄is referuata snia summo p̄ncipi. In nona. an absens aliq̄s sit accusand⁹. So. nō. nisi sit absens p̄ p̄uinciam. In decima. vtz deficientes vno casu sint admittēdi ad p̄sequētia. So. sic. placuit. In vndecima. vtz accusat⁹ i accusatorē possit p̄uerrere accusacionē. So. non. nisi maiori crimine

de accusa
vbi a
accusator

Quarta causa habz

sex q̄stiones. In p̄ma q̄rit an in excōicacione p̄stetur aliū accusare valeat. So. nō. In secūda. an infra decimū quarū anū possit q̄s testificari. So. nō. In tertia an ab accusatorē p̄bibe⁹ possit testis existerē. So. nō. c. spacium. In q̄rta. vtz idē possit accusator et testis existerē. So. nō. ca. i. r. ii. In q̄nta si ad causam vocat⁹ nō p̄uenit die statuta sit ex cōmunicand⁹. So. sic. nisi iustā cām absentie p̄bauerit. In sexta an calūniator in p̄p̄ria causa sit audiend⁹. So. sic. si causa nō sit criminalis.

de q̄s q̄m
p̄t a testis
ad nō p̄nt

Quinta causa habet

sex q̄stiones. In p̄ma q̄rit q̄ pena sit puniēdus q̄ famosus libz scriptis. So. anathematizand⁹ nisi scripta p̄bauerit. c. q̄dā maligni. In secūda q̄rit si sit q̄s ad cām vocandus anteq̄ sniam excōicacionis accipiat. So. nō solū semel s̄ etiā bis vel ter. In tertia an p̄curator causam alicui⁹ agere valeat q̄ p̄ se tunc adesse nō p̄t. So. criminalē nō. nisi sit illustris p̄sona. Causam vō iniuriarū q̄libet p̄t c. ep̄i. In q̄rta. an absq̄ synodali audiētia ep̄s sit d̄nand⁹. So. nō. In q̄nta. an sit habend⁹ inimic⁹ q̄ amicū accusatur⁹ est. So. nō. si Bagat ex veritate. c. illi q̄. In sexta qua pena sit plectend⁹ q̄ nō p̄bat q̄d obijcit. So. talionis. c. ep̄biphanū

de p̄p̄ria
a p̄p̄ria
ad nō p̄nt

Sexta causa habet

q̄ngz q̄stiones. In p̄ma querit. an crimine

de q̄s q̄m
amp̄ p̄nt

irretiti vel infamia notati ad bimōi accusacionem sint admittēdi. So. nō. c. sūt plurimi. In secūda. si ep̄s accusacionē in accusantes vertere voluerit. vtz simplici v̄bo ei⁹ sit fides adhibēda. So. nō absq̄ certa p̄batione. In tertia. an liceat expetere iudiciū archiep̄i alterius puincie. So. nō. nisi i causa d̄nacionis. In q̄rta cui⁹ iudiciū sit expectandū. cuz ep̄i puincie in snia discordēt. So. archiep̄i et cōep̄oz vltimē p̄uincie. c. i. r. ii. In q̄nta si accusatore deficiēte re⁹ sit cogēdus ad probacionē. So. nō. sed ad purgacionem si laborat infamia. c. actor.

Septima causa habet

duas q̄ones. In p̄ma q̄rit. vtrū viuente ep̄o ali⁹ possit i eadē ecclia ordinare. So. nō. nisi trāserat vel cedat. p̄ infirmitatē tū vel se necute dat ei coadiutor. ca. q̄suis iste. In secūda. vtz isti q̄ deserūt cām infirmitatis valitudine recepta possint cathedram repetere. So. non.

Octaua causa habet

q̄ngz q̄ones. In p̄ma q̄rit. an liceat ep̄o successorē eligere. So. nō. c. aplica. In secūda. an amicorū patrocina debeat i electōe cōualelere. So. nō. c. illud. In tertia. an sit symonia post electōe. p̄p̄t indēnitatē iuramentuz p̄stare. So. sic. si pacū sup̄ p̄cessit. ca. ralia. In q̄rta. an liceat clericis iudicia ep̄i decrēminere recusare. So. non. an p̄dēnationē. In q̄nta. an excusat⁹ corā aplico sine ei⁹ literis debeat reuerti. So. non.

Nonā causa habet

tres q̄stiones. In p̄ma querit an ordinatus ab excōicatio sit audiend⁹. So. nō. nisi ignōrauerit illū excōicatu esse. c. ab excōmunicatis. In secūda. an liceat ep̄o v̄t archiep̄iscopos po alterius clericos ordinare. So. non. sine literis dimissorijis sui ep̄iscopi. In tertia. an liceat archiep̄iscopos subditos suffraganū sui damnare vel absoluerē. So. non. nisi negligens fuerit ep̄iscop⁹. vel ad euz appellatio deferatur. vel in casu consimili

De qua
Quarta causa
Quinta causa
Sexta causa
Septima causa
Octaua causa
Nonā causa

De questionibus causarū

ad h. quia c. de p. m. o. r. a

Decima causa habet

tres q̄stiones. In p̄ma q̄rit. an ecclia cuz oī dore ad ep̄m p̄tineat aut ad ei⁹ ordinationē. **So. sic. c. regēda.** In secunda an liceat ep̄s res ecclie distrabere. **So. nō. c. p̄cauere.** In tertia q̄d a singul' ecclis noie cathedraici valeat exigere. **So. duos solidos. c. itē si q̄s**

Undecima causa ha

bet tres q̄stiones. In p̄ma q̄rit an cleric⁹ an ciuile iudicē sit trahend⁹. **So. nō.** In sc̄da q̄ pena sit ferēdus q̄ clericū ad secularē iudicē traxit. **So. ex cōicatiois.** In tertia q̄ pena dignus sit q̄ ex cōicationē vel sniam ep̄i nō seruauerit. **So. talis ē puniēd⁹ depositōe**

Duodecima causa

habet q̄nqz q̄stiones. in p̄ma q̄rit. an liceat clericis p̄p̄riū habere. **So. nō regularibus. c. nō dicatis.** In sc̄da an liceat eis res ecclie dare vel distribuere. **So. nō. nisi in casib⁹ a iure p̄cessis. xij. q. ij. line exceptōe.** In tertia. an clerici acq̄sita de reb⁹ ecclie possint relinq̄re q̄bus voluerint. **So. nō. nisi ecclie. c. j. de testa. req̄sita.** In q̄rta q̄b⁹ p̄ntea relinq̄re q̄ d̄ suis r̄ reb⁹ ecclie puenerūt. **So. partim ecclie r̄ p̄iheredib⁹. xij. q. iij. c. j.** In q̄nta an liceat clericis faceret testamētū. **So. sic. de p̄p̄is licz. de rebus autē ecclie nō. ij. q. v. c. fixum**

Tredecima causa ha

bet duas q̄stiones. In p̄ma q̄rit vtz decime sint dāde rōe territorij vel p̄sone. **So. ratioe vtriusqz. xvj. q. j. questi.** In sc̄da q̄rit. an ius p̄cipiēdi decimas r̄ funerādi tollat p̄scriptōne p̄p̄is. **So. sic. q̄ tollit ius p̄cipiēdi decimas xvj. q. iij. si q̄s. r̄ extra de p̄scrip. de q̄rta. Sed ius funerādi nō tollit p̄scrip. vt. iij. q. ij. §. nō queritur**

Decimaquarta cau

sa habet sex q̄stiones. In p̄ma querit an liceat clericis in iudicio sua repetere. **Solu. sic.** In secunda an sup̄reb⁹ ecclie de eadē ecclia testes sint recipiēdi. **So. sic. c. sup̄prudētiā.** In tertia. an p̄ter sortē aliquid exigere sit vsura.

So. sic. c. pleriqz. In quarta an liceat clericis vel laicis vsuras petere. **So. nō. xij. q. iij. q̄ niam nulli. r̄. c. ne hoc.** In q̄nta an ecclie vel elemosyne sint faciende de vsuris. **So. non. xij. q. v.** In sexta an vsurari possint agere p̄niam nō facta restituēde. **So. sic. si non habeant vñ restituāt. c. si res aliena**

Decimaquinta cā

habet octo q̄stiones. In p̄ma querit. an ea que fiunt ab ignorātib⁹ sint eis imputanda. **So. nō. nisi culpa sua p̄ ignorantia deuenierit. c. si q̄s de clericis.** In secunda. an p̄ impensis patrocinijs liceat clerico munera exigere. **So. nō.** In tertia. an p̄ cōfessiones mulieris cū qua peccauit sacerdos sit cōdemnandus. **So. nō. ca. nemini.** In quarta. an diednīco debeant ep̄i causas audire. **So. nō. c. placita.** In q̄nta. an neganti crimen purgatio sit indidenda. **So. sic. si labor et infamia. c. p̄sbyter.** In sexta. an in criminalib⁹ cōfessio sit extorquenda. **So. sic. sed a curialib⁹ nō.** In septima an ep̄s sol⁹ deponere valeat p̄sbyterū vel dyaconū. **So. nō. c. felix.** In octaua si cōfessus vel conuictus de his que ante ordinationem cōmisit valeat ministrare. **So. non. c. vult.**

Decimasexta cau

sa habet septē q̄stiones. In p̄ma. an liceat monachis populis officij celebrare. **So. sic. cū p̄missione ep̄i r̄ licētia abbatis. §. ecce.** In secunda. an liceat eis in capellis suis sacerdotēs instituere. **So. sic. si eas possidēt cū omī iure. c. viliis.** In tertia. an iura eccliaz p̄p̄scrip̄tione tollātur. **So. sic. c. j.** In quarta. an ecclia aduersus eccliam possit p̄scribere. **So. sic. c. volumus.** In q̄nta. an ep̄us vel abbas iure territorij capellā valeat vendicare. **So. non. c. si q̄s.** In sexta. si quis rē ecclie ab alio quo iniuste detentā sua auctoritate erepserit an cadat a causa. **So. ipse quidē cadit a causa. sed ecclia non. c. si ep̄scopus.** In septima an liceat alicui de manu laici eccliam recipere. **Solu. non. nisi ecclia vel monasterij um habeat ius patronatus. ca. si quis deinceps.**

De questionibus causarū

De iura & honestate rectorū

Decimaseptima cau

sa habet quatuor q̄stiones. In p̄ma querit̄ an reus sit von cū a p̄posito cordis sui rece- dit. **So.** non. q̄ntū ad eccliam nisi ore p̄nun- ciauerit. c. j. In sc̄da. an beneficia sint ei red- denda q̄ eis in infirmitate renunciauit. **So.** lu. sic. si nō erat sui compos. In tertia an lice- at ei qui se tradit monasterio postea ad pro- pria redire. **So.** sic. infra annū. In q̄rta. si re- troierit an sint ei sua reddenda. **So.** sic. si de- licentia sui p̄lati recessit. alias nō

Decima octaua cau

sa habet duas q̄stiones. In p̄ma querit̄. an abbas factus ep̄us acq̄rat monasterio p̄ ec- clesie. **Sol.** dum fuit abbas acq̄siuit mona- sterio. sed dū fact̄ ep̄iscop̄ ecclie. c. q̄s sit In secunda an p̄ ep̄m sit abbas eligendus. **So.** a fratribus est eligendus s̄ ab ep̄o ordinā- c. hoc tantū

Decimanona cau

sa habet tres q̄stiones. In p̄ma queritur. an ep̄iscopus debeat p̄mittere clericos ad mo- nasteriū transire. **So.** sic. In secunda. si vo- luerint an liceat eis eo inuito ad monasteri- um transire. **So.** sic. c. due sunt. In tertia an liceat canonicis regularibus trāsire ad mo- nasteriū monachoz. **So.** nō. sine licētia sui p̄relati

Vicesima causa hz

quatuor q̄stiones. In prima q̄rit̄. an pueri traditi monasterijs cogant̄ ibi manere. **So.** nō. nisi postq̄z venerint ad annū discretōis & cōsenserint. In secunda si p̄ter voluntates parentū intrauerint monasteriū. an possint p̄ eos extrahi de monasterio. **Sol.** sic. infra annū & diem si sunt infra annos discretōis c. si puella. In tertia. qui inuitus cucullā in- duerit. an cogatur eā rennere. **So.** non. nisi postq̄z consenserit. In q̄rta. an liceat ab vno monasterio transire ad aliud. **So.** sic. artio- ris regule

Vicesima prima cā

babet quinq̄z q̄stiones. In p̄ma querit̄. an liceat clerico in duabus ecclijs inscribi. **So.** nō. de iure cōmuni. c. j. & ij. In secunda an li- ceat clerico a sua ad ecclesiam aliaz transire. **So.** nō. sine litteris dimissorijs sui ep̄iscopi. c. si quis iam. In tertia. an liceat clericis su- scipere procuracionē negocioz secularium. **So.** non. nisi causa pietatis. In quarta. an liceat clericis ornari fulgidis vestibus. **So.** non. In q̄nta. qua pena sint feriendi clerici qui adulare negocium fugiunt. **Sol.** ex- cōmunicacionis *De excommunicato*

Vicesima secunda

causa habet quinq̄z q̄stiones. In prima q̄ritur. an iuramentū sit prestandū. **So.** sic. cau- sa necessitatis. In secunda. an sit piurus qui iurat falsum q̄d putat esse verū. **So.** sic. pro- pter intentionē fallēdi. In tertia an liceat cle- ricis ep̄iscopo denegare certā obedientiam. **So.** nō. ante cōdemnationē. In quarta an iuramentū illicitū sit seruandū. **Solu.** non. c. in mal. &c. In quinta an sit periurus q̄ co- git aliū p̄terare. **So.** sic. c. q̄ p̄terat *De bello iusto & homi*

Vicesima tertia cau

sa habet octo questiones. In prima querit̄. an militare sit peccatū. **So.** non. in iusto bel- lo. c. militare. In secunda an bellū sit iustum. q̄d fit ex edicto pullandi malas causas ho- minuz. **So.** sic. c. j. In tertia an iniuria ecclie- siel sit armis p̄pullanda. **So.** est ab his q̄bus licet. c. fortitudo. In quarta an vindicta sit i- ferenda. **So.** est ab eo cuius interest. c. ea vi- dicta. In quinta. virū sit peccatū iudici vel ministro reos occidere. **So.** non. si fiat cau- sa iusticie. c. eū sine peccato In sexta an ma- li sint cogendi ad bonum. **So.** non. c. ad fidē In septima. an heretici sint spoliandi suis & ecclie bonis. **So.** sic. c. iam vero. In octa- ua. an liceat clericis arma mouere. **So.** non manu p̄pria. nisi in causa necessitatis. c. qui- cunq̄z

Vicesima quarta cau

sa habet tres questiones. In prima querit̄. an hereticus possit aliquē excommunicare.

*De iure & non
aliquo*

*De iure ad
caus*

*De q̄to q̄rit̄
ad ad iud.*

13

De questionibus causarū

De p̄m. q̄st̄ōe.
So. non. c. audiuius. **In** secūda. an post mortē possit aliquis excomunicari. **So.** potest p̄ heresi. ca. sane. **In** tertia an p̄ pctō dōmini tota familia debeat excomunicari. **So.** non sed interdicti potest. c. si beres. *quibz q̄t̄e*

Vicesima quinta cau sa habet duas q̄stiones. **In** p̄ma querit. an auctoritate p̄uilegij q̄s p̄tra ius cōmune valeat se tueri. **So.** valet. §. ultimo. **In** secūda. an seq̄ntia p̄uilegia derogēt p̄oribus. **So.** sic si dentur ex tota scientia vel certa scientia. c. rescripta *De p̄uilegio*

Vicesima sexta cau sa habet septē q̄stiones. **In** p̄ma q̄rit. an sint forulegi qui sub ficto noie religionis futura p̄mittunt. **So.** sunt. **In** secūda an sit pctū esse forulegū. **So.** sic. c. for̄. **In** tertia a q̄bul genus diuinationis sumpsit exordiū. **So.** u. a persis. **In** quarta. quot sunt genera diuinationis. **So.** quartuor. s̄m numez. duo v̄o s̄m formā. **In** q̄nta. an forulegi sunt excomunicandi. **So.** sic. c. p̄. idoloz. **In** sexta viruz excomunicatus ab ep̄o possit recōciliari a p̄bytero. **So.** non. incōsulro ep̄o nisi in causa necessitatis. c. ab infirmis. **In** septima an morientibz sit p̄ntia indicēda. **So.** nō. s̄ innotescēda. c. admoneant *De q̄nto el̄oq̄*

Vicesima septima cā habet duas q̄stiones. **In** p̄ma querit an cōiugū possit esse inter vouētes. **So.** nō. si votum sit solēnsatū. sec̄ si simplex. c. j. r. ij. **In** secūda. an liceat sp̄ose a sp̄oso recedere. **So.** nō. si desponsatio sit de p̄sentī. c. despōlatā

Vicesima octaua cau sa habet tres q̄stiones. **In** p̄ma querit an sit cōiugū inter infideles. **So.** nō. c. nō oportet. **In** secūda. an liceat cōuerso ad fidē ducere aliā viuēte p̄ore. **So.** sic. si diuisus sit ab infidelī. c. si infidelis. **In** tertia an bigamus sit q̄ habuit vnā vxorē aū baptisma r̄ aliam post. **So.** sic. r̄ hoc r̄ de baptismi

Vicesima nona cā ha

bet duas q̄stiones. **In** p̄ma querit an sit matrimoniu inter seruū r̄ ingenuā. **So.** sic. nisi error impediat. **In** secūda cū dep̄benderit fore illa seruū. an liceat ei ab illo recedere. **So.** sic. c. si quis ingenuus

Tricesima causa ha bet q̄ngz questiones. **In** p̄ma querit. an sit debitu reddendū vxori que p̄p̄riū filiū d̄ fonte suscepit. **So.** sic. nisi ex cōsensu vtriusqz sit factū. c. dicitū est. **In** secūda an sponsalia cōtrahāt inter infantes. **So.** nō. infra septimū annū. c. vbi nō est. **In** tertia an sp̄uales vel adoptiui filij naturalibz possunt computari. **So.** nō. c. j. **In** quarta. v̄t̄ liceat aliquem ducere cōmatrē vxoris sue in vxorē. **So.** sic. vxore mortua. si cōmaternitas p̄cessit matrimoniu. ca. fascitat. **In** q̄nta an clandestina desponsatio manifeste p̄iudicer. **So.** nō. quantū ad eccliam.

Tricesima prima cau sa habet tres q̄stiones. **In** p̄ma queritur an possit duci in vxorē que p̄us polluta est padulteriū. **So.** potest. cū dederit ei fidē p̄us adulter viuēte viro nisi machinat⁹ esset i morē eius. c. si q̄s viuēte. **In** secūda. an filia sit iurta tradenda viro alicui in vxorē. **So.** nō. c. j. §. j. **In** tertia. an p̄ patris sp̄osionē ipsa possit nubere alij. **So.** p̄. si nō p̄senserit

Tricesima secunda causa habet octo q̄stiones. **In** p̄ma querit. an licet meretricē ducere in vxorē. **So.** sic. cū renūciat. **In** secūda. an ipsa sit cōiunx appellata que ducitur causa incōueniente. **So.** est. **In** tertia cui⁹ arbitriu sequit mulier an aui liberi vel patris originarij. **So.** aui. **In** q̄rta. an viuēte vxore liceat alicui ex ancilla filios querere. **So.** nō. **In** q̄nta si ea que iniurta opprimitur pudiciā amittere cōprobat. **So.** nō. §. j. **In** sexta. si adulter adulteram d̄mittere possit. **So.** nō. **In** octaua. si in B salitem casu infidelē ducere possit ea cōditione vt reuertat ad fidē. **So.** nō. c. solū.

Tricesima tertia cau

De questionibus causarū

de p[ro]p[ri]o m[er]ito / p[ro]p[ri]o m[er]ito

de fidei i[ur]amento

sa bz q[ue]stio[n]es q[ue]stio[n]es. In p[ri]ma q[ue]rit[ur] an p[ro]p[ri]e im[er]it[us] potentia coe[n]di sit aliq[ui] a viro sepanda. **So.** sic. c. si q[ui]s. In sec[un]da an sepata possit ei nube re cu[m] q[ui] p[ri]us fornicata est. **So.** p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a p[er] acta. c. un[de] adole[n]sca. In tercia. an sola p[ro]p[ri]e one cordis possit deleri p[er]c[un]ctum. **So.** sic. vbi facultas co[n]fite[n]di n[on] suppetit si p[ro]fessione n[on] p[re]mplerit d[omi]ni poterit haberi. c. p[ro]p[ri]a. In q[ui]nta si t[em]p[or]e or[ati]o[n]is p[ro]p[ri]a q[ui]s debeat reddere de bitu[m]. **So.** sic. In q[ui]nta an vir sine p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]is possit vouere p[ro]p[ri]e uel ec[on]uerso. **So.** luno. non.

de q[ui]bus

de d[omi]no

Tricesima quarta ca

babet duas q[ue]stio[n]es In p[ri]ma q[ue]rit[ur] an rea ad ulterij sit. q[ui] credes viz mortuu[m] nupsit alteri. **So.** non. In secunda an redeunte p[ro]p[ri]e cogēda sit redire ad p[ri]mum et recedere a secundo **So.** sic.

de ca q[ui] nupsit aliu[m] viro suo

Tricesima quinta cau

sa habet decē q[ue]stio[n]es. In p[ri]ma querit[ur] an liceat aliquā ducere ex cognatiōe p[ro]p[ri]a. **So.** nō. In sec[un]da. an liceat aliquā ducere ex cō sanguinitate p[ro]p[ri]a sue. **So.** nō. In tercia. vsq[ue] ad quē gradū d[omi]n[us] q[ui]s abstinere a cō sanguinitate suis et p[ro]p[ri]is sue. **So.** vsq[ue] ad septimū s[ecul]m anniq[ue]. In quarta q[ue]rit[ur] q[ui]re vsq[ue] ad septimū gradū cōputat[ur] p[ro]p[ri]a sanguinitas. **So.** ad instar septē etatū s[ecul]i. In q[ui]nta. quō grad[us] p[ro]p[ri]a sanguinitatis s[un]t cōputādi. **So.** sic o[n]dit in arboze. In sexta. q[ui] iure p[ro]p[ri]a q[ui]tatez firmare debeat. **So.** p[ro]p[ri]a q[ui]tatez et vicini. In septima an illi q[ui] de incestu nati s[un]t filij reputentur. **So.** nō. In octaua. si cō sanguineu[m] ignorāte p[ro]p[ri]a l[ic]et p[ro]p[ri]a remanere. **So.** non. nisi ex disp[en]satiōe romani p[ro]p[ri]a. In q[ui]nto g[ra]du v[er]o supra. In nona. an matrimoniu[m] separatu[m] p[ro]p[ri]a falsos testes. si postea apparuerit ecclesiam fuisse deceptā sit reintegrādi. **So.** sic. c. q[ui]s q[ui]s. In decima si relicta alicui[us] viri ad secundas nuptias trāsierit. an p[ro]p[ri]a ex eis suscepta poterit copulari cō sanguineis p[ro]p[ri]is viri. **Solu.** non.

de sanguinitate et affinitate

de m[er]ito m[er]ito

Tricesima sexta cau

sa habet duas q[ue]stio[n]es. In p[ri]ma querit[ur] an

de eo q[ui] nupsit

is qui virginē oppressit raptū p[ro]p[ri]a. **So.** sic. c. de raptoribus. In sec[un]da. an rapta raptor[um] nubere possit patre p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a. **So.** sic. c. deniq[ue]

Tercia pars decre

ti dicit de p[ro]p[ri]a. eo q[ui]a incipitur. Et est diuisa in q[ui]nta distinctio[n]es. In p[ri]ma agit de p[ro]p[ri]a ecclesie et celebratione missarū. In sec[un]da de sacramento eucharistie. In tercia de festiuitatib[us] p[ro]p[ri]a circulum anni celebrandis. In quarta de baptismo. In quinta de cōfirmatiōe et ieiunio. Et sic terminatur liber in duobus ca. de spiritu sancto.

Incipiunt tituli le

gales s[ecundum] ordinē alphabeti diuesor[um] voluminum iuris civilis. Unde aduertenduz. q[ui] totus liber. s[ecundum] diuisiōe cōmuniter in tres libros siue in tria volumina. s[ecundum] ff. vetus. In forciati. et ff. nouū. Tamē diuisiōe lib[er] s[ecundum] materia[m] de qua tractat diuisiōe in septē p[ro]p[ri]a p[ri]ncipales. Et sic diuisiōe h[uius] lib[er] imperator in l. ij. C. de ve. au. enu. s[ecundum] et hecoia. Et nota q[ui] in digesto veteri tractat de iudiciis. iudicium officijs. iudicij. gerentibus officiu[m] iudicio. p[ro]p[ri]a iudicij. de decedentib[us] et de p[ro]p[ri]a. In digesto inforciati tractatur de respicientib[us] matrimoniu[m] pupillos et adolentes. Et de decedentiu[m] acub[us]. successiōib[us]. et his q[ui] respiciunt vltimas voluntates. In digesto v[er]o nouo loquit[ur] de obligatiōib[us]. interdicijs. actionib[us]. accusatiōib[us] et penis ear[um]. et recedentib[us] iudicij

Incipiunt rubace. ff. veteris A.

Adoptionib[us] et eman

cipatis. libro. j. t. vij. Alienatiōe iudicij causa facta. l. iij. t. vij. Arbitris. l. iij. t. vij. Ad senatu[m] cōsultū velleianū. l. xvj. t. j. Ad legē aquiliam. l. ix. t. ij. Ad legem rodiam de iactu. l. xij. t. ij. Ad exhibendū. l. x. t. iij. Aleatoribus. l. xi. t. v. Ad senat[us] p[ro]p[ri]a macedonianū. l. xij. t. vj.

Indus de p[ro]p[ri]a

De titulis legalibus

Accusationib⁹ empti & venditi. l. xix. t. pmo
Actione rez amotaz. l. i. t. iij.
Agnoscedis vel alēdis liberis a parentibus
vel patronis liberis. l. j. t. iij
Administratōe & sensu tutorū & curatorum
libro. ij. t. vij
Acq̄reda vel obmittēda hereditate. l. v. t. ij.
Ad senatusconsultū siluanū & claudianū.
libro. v. t. q̄nto
Annuis & mēstruis legatis & fideicommissis.
l. ix. t. pmo
Alimēns & cibarijs legatis. l. x. t. pmo
Auro & argento nudo ornāmēns vngentis
vestib⁹ & vestimēns statuis legatis. l. x. t. ij
Adimēdis & transferēdis legatis & fideicom
missis. l. x. t. iij
Ad senatusconsultū trebellianū assignādis li
bertis. l. xij. t. iij
Ad senatusconsultū terculianū & ouificianū
l. xij. t. vlc.

ff. noui A

Aqua pluuiali ar/

ceda. l. j. t. iij
Adoptiōe libertatis. l. ij. t. vj.
Acq̄renda possessione. l. iij. t. ij.
Acq̄rendo rez dominio. l. iij. t. pmo
Aqua quotidiana & estuual. l. v. t. xix
Actionib⁹ & obligatiōib⁹. l. vj. t. vltimo
Arboribus cedendis. l. v. t. xxvj
Aceptilationibus. l. viij. t. iij.
Arborum furum cesarum. l. ix. t. vij.
Abigeis. l. ix. t. iij
Accusationibus & inscriptōib⁹. l. x. t. ij.
Ad legem iuliā maiestatis. l. x. t. iij
Ad legē iuliā de adulterio. l. x. t. v
Ad legē iuliā de vi publica. l. x. t. vj
Ad legē iuliam de vi puata. l. x. t. vij
Ad legē corneliā de sicarijs. l. x. t. viij
Ad legē pompeiam de pricijs. l. x. t. xix
Ad legem corneliā de falsarijs. l. x. t. x
Ad legē iuliam repetendaz. l. x. t. xj
Ad legem iuliā de amona. l. x. t. xij
Ad legē iuliā pecularis. l. x. t. xij
Ad legē iuliam de ambitu. l. x. t. xij
Ad legē flauā de plagiarijs. l. x. t. xv
Ad senatusconsultū turpilianū. l. x. t. xvj

Aq̄bus appellare non licet. l. xj. t. ij
Aquo appellet quis. l. xj. t. iij
Apellationib⁹ & relacionib⁹. l. xj. t. pmo
Apellationib⁹ recipiēdis. l. xj. t. v
An p aliū cā appellatōis rescidi possit. l. xj. t. ix
Apud eū a quo appella^r aliā cām agere q̄s
cōpellatur. l. xj. t. xij
Ad municipales. l. xj. t. pmo
Albo scribendo. l. xj. t. iij
Administratōe rez ad ciuitatē prinētū. libro
xij. t. viij
ff. veteris B
Bonoz possessionib⁹. l. xij. t. pmo
Inforcian B

Bonozū

possessiōe furioso i
fanti surdo & ceco cōpetete. l. xij. t. iij.
Bonoz possessiōe p tabulas. l. xij. t. iij
Bonoz possessiōe fm tabulas. l. xij. t. xj
Bonis libertoz. l. xij. t. ij
Bonoz possessione ex testamento militis. li
bro. xij. t. xij

ff. noui B

Bonis auctoritate

iudicis possidēdis seu venūdandis. l. iij.
Bonis damnatoz. l. x. t. xx
Bonis eoz q̄ aū sniam morte sibi psciuerūt
libro. x. t. xxj
ff. veteris C

Constitutōib⁹ prin

cipum. l. i. pmo. t. iij
Calumniatoribus. l. iij. t. vlc.
Cōia p̄dia tā rustica q̄s vrbana. l. viij. t. iij
Cōmunia diuidēda. l. x. t. iij.
Cōditōe cā data causa nō secuta. l. xj. t. vj
Cōditōe ob turpē vlt in iustā cām. l. xj. t. vij.
Cōditōe indebita. l. xj. t. viij
Cōditōe sine causa. l. xj. t. vlc.
Capite minutis. l. xij. t. v
Cōditōe furuua. l. xij. t. pmo
Cōditōe ex lege. l. xij. t. ij
Cōditōe triticaria. l. xij. t. iij
Cōtrabēda emptōe & venditōe & de pactis i
ter emptōrē & venditōrē. l. xvij. t. pmo
Cōmodati vel conducti. l. xij. t. vj
Constituta pecunia. l. xij. t. v
Compensationib⁹. l. xvj. t. ij

De titulis

Infortiati E

Concubinis. li. j. t. vl.
Confirmando tutore vel curatore. l. ij. t. iij
Contraria tutelae actio. l. ij. t. iij
Curatoribus furioso vel alijs extra mores
dandis. libro. iij. t. vl.
Conditionibus institutionum. l. iij. t. vij
Conditionibus et demonstratibus. l. rj. t. pmo
Conditionibus contra tabulas. l. xij
Collatione bonorum. l. xij. t. vij
Collatione dotis. l. xij. t. vij
Cognationibus cum emancipato liberis. l. xij. t. r
Carboniano edicto. l. xij. t. r
ff. noui E

Collusione detegen

da. libro. ij. t. vl.
Confessio. libro. iij. t. scdo
Cessione bonorum. l. iij. t. iij.
Curatore bonis dando. l. iij. t. viij
Collegijs illicitis. li. ix. t. pe.
Clocas. libro. v. t. rxiij
Concussione. libro nono. t. xij
Confractioibus et expilatoribus. li. ix
Crimine expilate hereditatis. li. ix. t. rxiij
Crimine stellionatus. li. ix. t. rxiij
Custodia et exhibitione reorum. li. x. t. iij
Cadaueribus punitorum. li. x. t. vl.
Captiuis et postiminitio reuersis. li. x. t. rxiij
Castrensi peculio. libro. rj. t. pe.
Censibus. l. xij. t. rxiij ff. veteris B

De diuisione reru

et qualitatum
Dolo malo. l. iij. t. iij
Depositum vel contra. li. rxiij. t. vl.
Distractione pignorum et hypothecarum. l. rxiij. t. pe.
Diuorcijs. libro. rxiij. t. ij
Donationibus inter viros et uxores. l. rxiij. t. j.

Infortiati B

Dotem plegata. li. ix. t. iij
Dona collatione. l. xij. t. vij
ff. noui B

C Damno infecto et
subgerendo. li. j. t. ij.

Donationibus. libro pmo. t. pe.
Donationibus causa mortis. libro. j. t. vl.
Diuersis temporibus et prescriptionibus. li. vij. t. iij
Doli mali et metus exceptione. l. vij. t. iij.
Duobus reis stipulandis. l. vij. t. ij.
Dacionibus libro. xij. t. ij
Dacionibus ab ordine faciendis. l. xij. t. ix
ff. veteris E

Eo per quem factu

erit qui minus quam in iudicio sistat. l. ij. t. r
Edendo libro scdo. t. xij
Eo quod certo loco dari oportet. l. xij. t. qarto
Executoria actione. libro. xij. t. pmo
Exceptione rei vendite et tradite. l. rxiij. t. vl.
Edictio edicto et de redibitoria actio. l. rxiij. t. j
Ex quibus causis maiores. xxv. annis restituuntur. libro qarto. t. vij
De euic. li. rxiij. t. pe.

Infortiati E

Excusatoribus et tem

poribus eorum. l. iij. t. pmo
Eo qui putores et curatores negocia gessit. l. iij. t. iij
tulo qarto
Ex quibus causis in possessione ea. l. iij. t. qarto
ff. noui E

Exceptio rei iudica

te. libro. vij. t. ij
Eo qui appellauerat in prouincia. l. rxiij. t. rxiij
Exceptionibus et prescriptionibus. l. vij. t. pmo
Exfractoribus. libro nono. t. rxiij
Extraordinarijs criminibus. li. ix. t. rxiij
Exceptione doli mali et metus. l. vij. t. iij
Euiccionibus et dupli stipulatio. l. rxiij
ff. veteris F

Ferijs et dilatioibus.

et diuersis temporibus. li. ij. t. rxiij.
Fugitiuis seruis. libro. rxiij. t. qarto
Fideicommissaria hereditas petende. l. v. t. vl.
Familia heriscunde. li. r. t. ij
Fidei instrumentorum. l. rxiij
Fundo dotali. l. rxiij. t. vl. Infortiati F
Fundo instructo vel infecto legato. l. ix. t. vij
Fideiussores et mandatoribus hereditum tutorum

legum

curator. l. iij. t. vij
Fideicommissarius libertatib⁹. l. ij. t. v
Fluminib⁹ & ne qd⁹ i flumie publico. l. v. t. xj
Fote. l. v. t. xj
Furti aduers⁹ nautas caupones stabulari⁹
Furib⁹ & balnearijs. l. ix. t. xvij os. l. ix. t. v
Inforciati **S**
Gradib⁹ & affinitatib⁹ & noib⁹ eoz. l. xiiij. t. x
ff. noui **S**
Glāde legēda. l. v. t. xxvij ff. veteris **H**
His q⁹ utulo sexto
utulo sexto
His qui infamia notant. l. iij. t. ij
His q⁹ eiecerūt vel effuderunt. l. ix. t. iij
Heredibus tutorum ve curatoruz. l. iij. t. vij
Inforciati **H**
Hereditate vel actione vendita. l. xvij. t. q^{ro}
His qui in testamento delentur vel inducū
tur vel inscribuntur. l. iij. t. q^{ro}
Heredibus instituendis. l. iij. t. q^{ro}
His q⁹ pene causa relinquūtur. l. ix. t. vj
His qui p non scriptus habentur. l. x. t. viij
His q⁹ vt indignis legata auferūt. l. x. t. vlē.
ff. noui. **H**
His qui in fraudem creditoris. l. iij. t. ix
ff. veteris **I**
In iusticia et iure. l. i. t. p^{mo}
In iudicacione omnium iudicium. l. ij. t. p^{mo}
In ius vocando. libro scdo. t. q^{ro}
In ius vocati vt eant. libro scdo. t. vj
In integrum restitutione. l. q^{ro}. t. q^{ro}
In iudicijs vbi quis agere debet. l. v. t. p^{mo}.
In officioso testamēto. l. v. t. ij
In iudicio finiu regundorum. l. x. t. ij
In iurando siue voluntario siue necessario.
libro. xij. t. iij
In iurando. l. xij. t. v
In iurandib⁹ in iure faciendis. l. xj. t. j.
In iusticia actione. l. xiiij. t. ij
In rem perso. l. xv. t. ij
In diem adiectione. l. xvij. t. scdo
In q⁹ caus⁹ pign⁹ vl⁹ yporbeca. l. x. t. ij
In iuris & facti ignorātia. l. xij. t. vl.
In iure donū. l. xiiij. t. ij **I**nforciati **I**
In pēsis circa res dotales factis. l. j. t. ij
In iusto rescripto & irrito testamēto. l. iij. t. ij

In iure deliberandi. l. iij. t. vl.
In iure codicillorum. l. vj
In iure patronatus. l. xiiij
ff. noui **I**
In iure aureorum annulorum. l. ij. t. x
In iudicijs libro q^{nto}. t. p^{mo}
In iure actu q³ p^{uato}. l. v. t. xvij
In iudicijs in solutione. l. viij. t. pe.
In incendio ruina & naufragio. l. ix. t. ix
In iniurijs & famosis libellis libro. ix. t. x
In illicitis collegijs. l. ix. t. pe.
In iudicijs & deponatis & relegatis. l. x. t. xvij
In iure fisci. l. xj. t. xiiij
In iure immunitatis. l. xij. t. vj
ff. veteris **L**

Legibus et senatus

consultu & longa consuetudine. l. j. t. iij
Legerodia de iactu. l. xiiij. t. ij
Lege comissoria. l. xvij. t. ij
Locati conducti. l. ix. t. ij
Inforciati **L**

Legitimis tutorib⁹

libro. ij. t. q^{ro}
Liberis agnoscendis. l. j. t. q^{ro}
Liberis & postumis instituēdis preteritis
vel exhereditandis. l. q^{ro}. t. scdo
Legatis & fideicommissis p^{mo}. l. vj. t. p^{mo}
Legatis & fideicommissis. secūdo. l. viij. t. p^{mo}
Legatis & fideicommissis. tertio. l. viij. t. p^{mo}
Liberatione legata. l. x. t. iij.
Lege falcidia. l. xj. t. scdo
Legatis pstandis circa tabulas bono pos
sessione penta. l. xij. t. q^{ro}
Liberis vniuersitatis. l. xiiij. t. iij
ff. noui **L**

Liberali causa. l. i. secū;

do. titulo. xij
Loco publico fruendo. l. v. t. ix
Locis & inneribus publicis. l. v. t. vij
Libero homine exhibendo. l. v. t. xvij
Liberis exhibendis & deducendis. l. v. t. xvij.
Lingiosis. l. vj. t. pe.
Libellis dimissorijs. l. xj. t. vj
Legationibus. l. xij. titulo seprimo

De titulis legum

ff. veteris AD

Rinozib^o + xxv. am. l. iij. t. iij

Adortuo inferedo. l. xj. t. vlc.

Adandan vel pduci. l. xvij. t. pmo

Inforzian AD

Adilitari testameto. l. v. t. pmo

Adagistranbus coueniendis. l. iij. t. viij

ff. noui AD

Adanumissionibus. l. ij. t. pmo

Adanumissi vindicta. l. ij. t. ij

Adanumissionibus q̄ seruis ad vniuersita-
tem ptinentib^o imponunt. l. ij. t. ij

Adunerib^o z bonozib^o. l. xj. t. iij.

Adanumissis in testamento. l. ij. t. q̄rto

ff. veteris AD

De quis eum qui i

ius vocabit̄ vierimat. l. ij. t. vij.

Regocijs gestis. l. iij. t. v

Haute caupones stabularij vt recepta resti-
tuant. l. iij. t. vl.

Floralib^o actionibus. l. ix. t. vl.

Flautico fenore. l. xij. t. ij

ff. noui AD

Noui operis nun-

ciatione. l. j. t. pmo

Flatalib^o restituendis. l. ij. t. xj

Flae vis fiat ei q̄ in pos. missus fuit. l. v. t. iij

Flae qd̄ in loco sacro fiat. l. v. t. vj

Flae qd̄ in flumie ripa ve ei^o. l. v. t. xj.

Flae de sta. defun. p^o q̄nquemu q̄ra. l. ij.

Flal debet inouari pedere appel. l. xj

Flundinis. l. xj

Flouanomb^o z delegatomb^o. l. viij

ff. veteris AD

Origine iurium et

omnium magistratuū. l. j. t. ij

Officio consulis. l. j. t. x

Officio prefeci prerozo. l. j. t. xj

Officio prefeci vrbis. l. j. t. xj

Officio questoris. l. j. t. xij

Officio ptoris. l. j. t. xij

Officio pfeci vigilum. l. j. t. xv

Officio p̄cosulis z legati. l. j. t. xvj

Officio pfeci augusti. l. j. t. xvij

Officio plidis. l. j. t. xvij

Officio pcuratoris cesaris. l. j. t. xix

Officio iuridici. l. j. t. xx

Officio ei^o cui mādata ē iurisdictio. l. j. t. xxj

Officio assessoris. l. j. pmo

Operibus seruozum. l. vij. t. xxij

Inforzian AD

Optōe v̄leccōe legata. l. ix.

Obsequijs a liberis z libertis parētib^o et pa-
tronis p̄standis. l. iij. t. vl.

Operibus liberoz. l. xij. t. pmo

ff. noui AD

Operibus publicis. l. xij. t. x

ff. veteris AD

Pactis. + li. ij. t. xiiij.

Procuratorib^o z defensorib^o. l. iij. t. iij

De iurione hereditatis. l. v. t. ij

Possessoria hereditans actōe. l. v.

Postulando. l. iij. t. j.

Pignoraticia actōe. l. iij. t. vl

Publicaria in rem actōe. l. vj. t. ij

Peculio. l. xv. t. j.

Periculo z cōmodo rei v̄dite. l. xvij. t. vj

Prescriptis v̄bis z i factū actōib^o. l. xix. t. vlē.

Pro socio. l. xvij. t. vlē.

Pignozib^o z ypothecis z q̄lit̄ ea p̄bāt. l. xx. t. j.

Probatōib^o z p̄sumptōib^o. l. xxij. t. iij.

Pactis dotalibus. l. xxij. t. iij

Inforzian AD

Penu legata. l. ix. t. ix

Peculio legato. l. ix. t. viij

ff. noui AD

Pro soluto. + libro. iij.

Publicanis z vectigalibus. l. j. t. iij

Pro emptione. l. iij. t. v

Pro herede. l. iij. t. vj

Pro donato. l. iij. t. vij

Pro delicto. l. iij. t. vij

Pro legato. libro. iij. t. ix.

Pro dote. libro. iij. t. pe.

Pro suo. libro. iij. t. vlē.

Pro decario. libro. v. xxv

Pro iurilio creditorum. l. iij. t. vj

Pro iurilio inter emptorē z v̄ditōrē. l. viij

De titulis legum

Pretoris stipulationibus. li. viij. t. pe.

Prius delictis. li. x. t. j.

Publicis iudicijs. li. x. t. j.

Priuelegijs veteranorum. li. xi. t. vlt.

Preuaricatoribus. li. x. t. xv.

Pupillaribus actionibus. li. x. t. vlt.

Penis. li. x. t. xix.

Per que appellauit in puincia defendi.

Pollicitationibus. li. xij. t. xij.

Prosenetis. li. xij. t. xij.

ff. veteris **Q**

Quod quisqz iuris

in aliter statuit ipse eode vtae. li. ij. t. ij.

Qui satisfare cogunt. li. ij. t. viij.

Quod cuiusqz vniuersitatis noie vlt causa eti-
am auget. li. iij. t. iij.

Quibus ex causis maiores. xxv. annis in in-
tegru resti. li. iij. t. vj.

Quod merus causa gestu est. li. iij. t. ij.

Quod dies vsufructu legari cedit. li. vj. t. iij.

Que admodu furutes admittat. li. viij. t. vlt.

Quibus modis vsufructus vel vsus amitta-
tur. li. viij. t. iij.

Quibus rebz ad eundem iudicem eat. li. xj. t. ij.

Quod cu eo q in aliena potestate est negocius
gestu esse dicat. li. xij. t. v.

Quod de peculio actio est annuali. li. xv. t. ij.

Quod iusu. li. xv. t. vlt.

Quere pignori vel ypotheca obligari pos-
sit. li. xx. t. iij.

Qui portiores i pignore habeat z debis q in
porz creditoz locu succedut. li. xx. t. iij.

Quibus modis pignus vel ypotheca solui-
tur. li. xx. t. v.

Quibus causis pignus vel ypotheca con-
trahitur. li. xx. t. ij.

Inforciati **Q**

Qui petant tutores

z curatores. z vbi petant. li. ij. t. vj.

Quod ex facto tutoz vel curatoz minores co-
ueniri z agere possint. li. ij. t. ix.

Quod falso tutore vel actore gestum esse dicet.
li. iij. t. iij.

Quod dies legatorum vel fideicommissorum ce-
du. li. xij. t. ij.

Que admodu testameta aperiant inspiciant
z describant. li. v. t. iij.

Quibus n copere bonoz possessio. li. xij. t. xij.

Quis ordo in bonorum possessionibus ser-
uetur. li. xij. t. xv.

ff. noui **Q**

Qui sine manu

missioe
ad libertate puenit. li. ij. t. viij.

Qui z a quibus manumissi liberant. li. ij. t. ix.

Quibus ad libertate pclamare n licet. li. ij. t. xij.

Que in fraude creditoz facta sunt. li. iij. t. ix.

Quoz bonoz. li. v. t. ij.

Quoz legatoz. li. v. t. iij.

Quod vi aut clam. li. v. t. xxij.

Questionibus. li. x. t. xvij.

Quare rez actio no dat. li. vj. t. v.

Quod appellare licet. li. xj. t. iij.

Quis a quo appellet. li. xj. t. iij.

Quod appellandu sit. li. xj. t. iij.

Que snia sine appellatioe rescindat. li. xj. t. viij.

ff. veteris **B**

Rerum diuisione

Receptis q arbitriu receperut vt sniam di-
cant. t. de arbitris. li. iij. t. viij.

Rez veditatioe. li. vj. t. j.

Rebus creditis si certu petat z de cobitione
libro. xij. t. pmo

Religiosis z sumptibz funez. li. xj. t. vj.

Rescindenda venditioe. li. xvij. t. v.

Rez pmutatioe. li. xix. t. iij.

Ritu nuptiaz. li. xij. t. ij.

Repudijs z diuortijs. li. xxij. t. vlt.

Inforciati **B**

Ribus eorum qui

sub tutela vel cura sunt sine decreto no alie-
randis vel supponedis. li. iij. t. pe.

Ribus dubijs. li. x. t. v.

Regula carthomana. li. x. t. vj.

ff. noui **B**

Re iudicata et esse

cti sententiaz z interlocutioibz. li. iij. t. pmo

Ripa munienda. li. v. t. xij.

Rebz autoritate iudicis possidedis. li. iij. t. v

De titulis legum

Remissionibus. li. v. t. xiiij.
Rivis de fonte. l. v. t. x.
Re pupillā l' adoleſcētis ſaluā fore. l. viij. t. vi.
Rem ratā haberi ⁊ ſtrababitōe. l. viij. t. vl.
Receptoribus. li. ix. t. xvj.
Requēdis ⁊ abſentib⁹ puniēdis. l. x. t. xvij.
Remilitari. l. x. t. xvj.
Regulis iuris. l. xij. t. vlē.
ff. veteris S

Statu hoīm. li. j. t. vlē.

Senatoribus. l. j. t. ix.
Si q̄s in ius vocat⁹ nō ierit. l. j. t. v.
Si q̄s in ius dicēti nō obſpauit. l. j. t. iij.
Si ex norali cauſa agat⁹ quō caueat. l. j. t. ix.
Si q̄s cautionib⁹ in iudicio exiſtēdi cauſa factus nō obſpauerit. l. j. t. xi.
Si ps hereditans petat. l. v. t. iij.
Si ager vecigalis vel emphiteoticus petat libro ſexto. ti. vlē.
Si vſufructus penſe vel ad alium pertinere noſcatur. l. viij. t. vj.
Seruitutibus vrbanoꝝ p̄dioꝝ. l. viij. t. ij.
Seruitutib⁹ ruſticoꝝ p̄dioꝝ. l. viij. t. iij.
Si ſeruitus vendicet vel ad aliu punere negetur. l. viij. t. v.
Si quadrupes pauperiē. id eſt. damnum ſeſſe dicat. l. ix. t. j.
Seruo corrupto. l. x. t. iij.
Si meſor falſum modū dicat. li. x. t. vj.
Sepulcro edificando. l. x. t. vlē.
Seruis exportandis. l. xvij. t. vlē.
Sponſalibus. li. xiiij. t. j.
Inforciati S

Soluto matrimo-

nio quēadmodū dos petat. li. j. t. j.
Si v̄tris noīe in poſſeſſiōe miſſa. l. j. t. v.
Si mulier v̄tris noīe calumnie cauſa ipi⁹ eſſe dicet. li. j. t. vj.
Suspectis tutorib⁹ ⁊ curatorib⁹. l. j. t. vlē.
Si q̄s ab inſtato vel alio modo poſſideat hereditatem. li. v. t. iij.
Si q̄s aliquod teſtari p̄hibuerit vel cogerit libro. v. t. vlē.
Seruitute legata. l. ix. t. iij.
Suppellectili legata. li. ix. t. vlē.

Si certum petat. l. xij.
Si a parēte q̄s manum iſſ⁹ fuerit. l. xiiij. t. xij.
Si qd in fraudē patrom factū ſit. l. xiiij. t. v.
Si tabule teſtamenti nulle extabant. li. xiiij. titulo. vj.
Successorio edicto. l. xiiij. t. ix.
Suis ⁊ legit. heredi. l. xiiij. t. pe.
Si cui pluſq̄ licuit p̄ legē ſalcidiam legatus eſſe dicatur. li. xj. t. vlē.
ff. noui S

Si libertus iſgenuus

eſſe dicatur. li. ij. t. xiiij.
Separationibus. l. iij. t. vj.
Superficiebus. l. v. t. xvij.
Siluiano interdico. l. v. t. vlē.
Stipulatione ſeruoꝝ. l. vj. t. vlē.
Solutioibus ⁊ liberationibus. l. viij. t. iij.
Si q̄s in teſt. liber eſſe iuſſus. l. ix. t. iij.
Si familia furtū feciſſe dicat. l. ix. t. vj.
Sepulcro violato. l. ix. t. xij.
Sententiā paſſis ⁊ reſtitutis. l. x. t. pe.
Si tutor vel curator vel magiſtratus apellat. l. x. t. x.
Si appellatōe p̄dēte mors inueniat. l. x. t. xiiij.
Si tabule teſtamēti extabūt. li. xiiij. ff. veteris. L.
Transactionibus. l. ij. t. vlē.
Tributaria actione. l. xiiij. t. iij.
Teſtibus. li. xiiij. t. vlē.
Inforciati L

Tutoribus et cura

toub⁹ datis ab his q̄ ius dandi habēt ⁊ q̄b⁹ ex cauſis dari poſſunt. l. ij. t. v.
Tutelis. li. ij. t. j.
Tutela teſtamētaria. l. ij. t. ij.
Teſtamētis q̄ teſtamētum facere poſſunt ⁊ quēadmodū teſtamēta fiāt. l. iij. t. j.
Teſtamētis militū. l. v.
Truoco vino ⁊ oleo. l. ix. t. vj.
ff. noui. L

Tabulis exhiben

Dis. li. v. ti. v.
Tigno inuncto. l. ix. t. iij.
Turba. libro. viij.
Termino amoto. l. viij.

De titulis Codicum

ff. veteris. **A**

Usufructu q̄s utatur

tur vel fruatur. l. i. v. t. j.
Usufructu accrescendo. l. vij. t. i.
Usufructu earum rerum q̄ vsu p̄sumuntur.
libro. vij. t. v.
Usu et habitatione. l. vij. t. viij.
Usufructuari⁹ quēadmodū caueat. l. vij. t. vl.
Usuris et fructu et mora. l. xxiij. t. j.
Inforciati. **A.**

Ventre inspiciendo

custodiendoq̄z partu. l. i. t. v.
Vulgari et pupillari instiuitōe. l. viij. t. vi.
Usu et usufructu et redditu et habitatione et
opis p̄legariū fideicommissu; datus. l. ix. t. i.
Uel legatorū et fideicommissorū seruandorum
causa caueat. l. xij. t. iij.
Uel in possessionē legatorū vel fideicommissorū
seruandorū causa esse liceat. l. xij. t. vl.
Unde legumi. l. xiiij. t. viij.
Unde liberi. l. xiiij. t. viij.
Unde cognati. l. xiiij. t. ix.
Unde vir et vxor. l. xiiij. t. xij.
Veteranorū militū successiōe. l. xiiij. t. xij.
Uel legibus senatusq̄z cōsulto bonorū possessi
o detur. l. xiiij. t. xv.
Ventre in possessionē mittēdo et curatore ei⁹.
libro. xiiij.

ff. noui. **A.**

Usurpationibus et

usurpationibus. l. iij. t. iij.
Via publica et inuere publico fruēdo. l. v. t. x.
Uel in flumine ripa ve nauigare. l. v. t. xij.
Uel et vi armata. l. v. t. xv.
Uel possidētis vtrobi. l. v. t. xvj.
Uel migrando. l. v. t. xv.
Uel verborū obligationibus. l. vij. t. j.
Uel bonorū raptorū. l. ix. t. viij.
Uel locatōe et excusatōe muner. l. xij. t. v.
Uel claris et extraordinariis cognitiōib⁹. l. xij. t. xiiij.
Uel verborū significatiōe. l. xij. t. xv.

Sequuntē rubrice Codicis **A.**

Abigeis. libro. ix.

Apostatis. l. i. t. vij.
Assessoribus et domesticis. l. i. t. xlvij.
Annōis. l. i. t. xlvij.
Aduocatis diuersorū iudiciorū. l. i. t. vij.
Aduocatis diuersorū iudiciū. l. i. t. viij.
Alienatōe iudicij mutādi cā facta. l. i. t. liij.
Aduocatis fisci. l. i. t. ix.
Ad exhibendū. l. iij. t. xij.
Actionibus et obligationibus. l. iij. t. x.
An seruus p̄ facto suo. l. iij. t. xiiij.
Actionibus hereditarijs. l. iij. t. xvj.
Actione pignoratia. l. iij.
Actione exercitoria. l. iij. t. xv.
Ad senat⁹ p̄sultū macedonianū. l. iij. t. xxxvij.
Ad senatusconsultū siluanū. l. iij. t. xxx.
Actionibus empti et venditi. l. iij. t. xlix.
Aliendis liberis a parētib⁹. l. v. t. xxxvj.
Administratiōe tutorū et curatorū. l. v. t. xxxvij.
Alimentis pupillis p̄standis. l. v. t. h.
Arbitrio tutēle. l. v. t. liij.
Auctoritate p̄standa. l. v. t. lx.
Actore et curatore vlt̄ tutore dādo. l. v. t. lxij.
Ad eūda et abstinēda hereditate. l. v.
Ad senatusconsultū trebellianū. l. v. t. xlvij.
Ad legem falciā. l. v. t. xlix.
Ad senatusconsultū terculianū. l. v. t. lv.
Ad senatusconsultū oficianū. l. v. t. lvj.
Assertiōe tollēda. l. v. t. lvij.
Acquirēda et retinēda possessione aduersus
creditorē. l. v. t. xxxij.
Annali exceptione. l. v. t. xlix.
Alluuiōib⁹ vel paludib⁹. l. v. t. xlix.
Appellationibus. l. v. t. lxxij.
Acceptilationibus. l. v. t. xliij.
Adoptionibus liberorū. l. viij. t. xlvij.
Ad legem iuliā maiestatis. l. ix. t. viij.
Ad legē iuliā d̄ adulterijs et stupris. l. ix. t. ix.
Ad legē iuliā de vi publica et puata. l. ix. t. xij.
Ad legē corneliā de sicarijs. l. ix. t. xvj.
Ad legē corneliā de plagiarijs. l. ix. t. xx.
Ad legē fisciā. l. ix. t. xxi.
Ad legē corneliā de falsarijs. l. ix. t. xxij.
Ad legē iuliā repetēdaz. l. ix. t. xxvij.
Ad legē iuliā de ambitu. l. ix. t. xxxvj.
Abigeis. l. ix. t. xxxvij.
Abolitionibus. l. ix. t. xlix.
Ad senatusconsultū turpilianū. l. ix. t. xlv.

De titulis Codicum

Triū li. Codicis. A.

Annona et tributis

libro. x. ti. xvj.
Alpocis publicis. l. x. t. xxij
Attblens. libro. x. t. liij
Auri publica psecutoribus. l. x. t. lxx
Auro coronario. l. x. t. lxxij.
Argenti precio qd thesauris infertur. libro. x. titulo. lxxij
Annonis civilibus. l. x. t. xxij
Alexandrie pmatibus. l. x. t. xxvij
Administratione reipublice. l. x. t. xxx.
Aqueductu. l. x. t. xliij.
Armoz vsu incio pncipe in dicto. libro. xj. titulo. xlvj.
Agricolis censitis z colonis. l. xj. t. xlvij
Agricolis z mancipijs dñicis vs fiscalibus. li. xj. t. lxxij.
Argentibus in rebus. l. xj. t. xx.
Alparitoribus pfectoz pnoio z pnuilegijs eorum. libro. xj. t. liij.
Alparitorib⁹ pfecti vrbis. l. xj. t. liij.
Alparitoribus magistror militū z pnuilegijs. l. xj. t. liij.
Alparitorib⁹ pconsulis z legati. l. xj. t. lv.
Alparitorib⁹ comitis orietis. l. xj. t. lvj.
Alparitorib⁹ pfecti annone. l. xj. t. lvij.

Codicis. B.

Bonis libertorum

z iure patronatus. li. vj. ti. iij.
Bonoz possessioe fm tabulas. l. vj. t. x
Bonoz possessioe ptra tabulas. l. vj. t. xi
Bonis dñatoroz seu pscriptoz. l. ix. t. xlx.
Bonis pcentū sibi moxē. l. ix. t. l.
Bonorum possessioe contra tabulas testa menti liberti. l. vj. t. xij.
Bonis materni z materni generis. l. vj. t. lxx
Bonis que liberis. l. vj. t. lxx

Triū li. Codicis. B.

Bonis auroitate pncipis possidēdis. li. x
Bonis vacātib⁹ z incorporatōe. li. x.

Triū li. Codicis. C.

Contractionib⁹ rei

familiaris. li. j.

Contractionibus iudicum vel eoz q sunt circa eos. li. ij. t. liij.

Causis ex qb⁹ infamia alicui irrogat. li. ij.

Comunia vtriuqz iudicij. l. iij. t. xxxvij

Comuni diuidēdo. l. iij. t. xxxvij

Consortib⁹ eiusdē delicti. l. iij. t. xxxix

Conditione indebita. l. iij. t. v.

Conditione ob causam datoz. l. iij. t. vj

Conditione obturpē causam. l. iij. t. vij

Conditione furtiua. l. iij. t. viij

Conditione ex lege. l. iij. t. ix.

Constituta pecunia. l. iij. t. xvij

Comodato. l. iij. t. xxij

Compensationib⁹. l. iij. t. xxxj

Contrahēda emptione. l. iij. t. xxxvij

Comuniū rerū alienatione. l. iij. t. liij.

Comercijs z mercatorib⁹. l. iij. t. lxxij

Concubinis. l. v. t. lxxvij

Confirmando tutore. l. v. t. xxx

Contrario iudicio tutelē. l. v. t. lix.

Curatore furiosi vel pdigi. l. v. t. lxxj.

Carboniano edicto. l. vj. t. xvj

Collationibus. l. vj. t. xix.

Codicillis. l. vj. t. xxxvj

Comunia delegatis z fideicommissis. l. vj. t. xliij

Conditione inserta legatis vel fideicommissis

libro. t. xlvj

Caducis tollendis. l. vj. t. l.

Comunia de successioneibus. li. vj. t. lvij

Collusione detegenda. l. vj. t. xx

Comunia de vsucapioneibus. l. vj. t. xxxj

Comuni seruo manumisso. l. vj. t. vij.

Comunia de manu missioneib⁹. l. vj. t. xv.

Cominationes vel eplās. l. vj. t. lvij.

Confessis. l. vj. t. lx.

Contrahēda vs comittēda stipulatōe. l. viij. ti

tulo. xxxvij.

Creditorē euitōz nō debere. l. viij. t. xlvj.

Crimine peculat⁹. l. ix. t. xxxvij.

Custodia reorum. l. ix. t. iij.

Crimine sacrilegij. l. ix. t. xxxix.

Crimine expilate hereditatis. l. ix. t. xxxij.

Crimine stellionat⁹. li. ix. t. xxxij.

Calūniatoribus. l. ix. t. xlvj.

Triū li. Codicis. C.

Conueniendis filci debitorib⁹

bus. li. x. t. ij.

De titulis Codicum

Capiendis & distrabendis pignorb⁹ tribu-
torum. l. r. t. xxi.

Canonelargitionaliū tituloz. l. r. t. xxij.

Condus in publicis horreis. l. r. t. xxij.

Collatione donatorū vel reuelatorum aut
translatoz. l. r. t. xxvij.

Collatione eris. l. r. t. xix.

Classibus. als⁹ classis. l. r. t. xij.

Curialibus vrbis rome. l. r. t. xij.

Collegiatis. l. r. t. xxij.

Cassione frumētario vrbis rome. l. r. t. xxij.

Capitū de ciuit⁹ cētib⁹ erimēda. l. r. t. xlvij.

Coloniis palestinis. l. r. t. l.

Coloniis tracentibus. l. r. t. l.

Coloniis illuricianis. l. r. t. l.

Censibus censitoribus equatoribus & inspe-
ctoribus. l. r. t. lvij.

Collatione fundozū patrimonialiū empb⁹
reoroz. l. r. t. l.

Conducozibus & pcuratozibus pcediozū
fiscaliū. l. r. t. l.

Collatione fundozū fiscaliū vel rei puate vel
dñice vel ciuitatis v⁹ tēpl⁹. l. r. t. l.

Expresis ex luco damnēsi vel per seis p egyptum
nō excedēdis. l. r. t. l.

Consulibus & nōn spargendis ab his pecu-
nijs & d⁹ pfectis & magistratibus et patricijs
miliū. l. r. t. l.

Consistorianis miliū. l. r. t. l.

Comit⁹ & tribunis scolariū. l. r. t. l.

Comit⁹ rei militaris. l. r. t. l.

Comit⁹ & archibus sacri pallacijs. l. r. t. l.

Curiolis. l. r. t. l.

Comit⁹ q⁹ pcuratōne petūt. l. r. t. l.

Castrensi om palatnoz peculio. l. r. t. l.

Castrensi peculio miliū pfecti ānonarum.
libro. r. t. l.

Comerari. l. r. t. l.

Cursu publico & āgarijs & pangarijs. l. r. t. l.

Coartibus pncipib⁹. l. r. t. l.

Codice. B.

Defensoribus ciui-

tarum. libro. j. t. l.

Diuersis rescriptis & pragmaticis sanctioni-
bus. l. j. t. l.

Dolo malo. l. j. t. l.

Dilatōib⁹. l. j. t. l. Deposito. l. iij. t. l.

Donationib⁹ an nuptias & ppter nuptias
libro. v. t. l.

Bonus pmissione. l. v. t. l.

Boie cauta nō numerata. l. v. t. l.

Donatōib⁹ inē vix & vrozē. l. v. t. l.

Divorcio facto apud quē liberi morari de-
bent. l. v. t. l.

Diuidēda tutela. l. v. t. l.

Bediuna libertate tollēda. l. vij. t. l.

Distractioe pignozum. l. vij. t. l.

Duobus reis stipulādis & duobus reis p⁹
mutendis. l. vij. t. l.

De donationibus. l. vij. t. l.

Donatō. b⁹ q⁹ sub mōl⁹ p⁹ditōe fiūt. l. vij. t. l.

Trū li. Codicis B

Delatoribus. l. r. t. l.

Defensoribus. l. r.

Discussoribus. l. r. t. l.

Deereis decurionū sup⁹ immunitate qbus
dam cōcedenda. l. r. t. l.

Debitōibus ciuitatū. l. r. t. l.

Diuersis p⁹dijs vrbanis & rusticanis tēploz
& ciuitatū & oi redditi ciuili. l. r. t. l.

Dignitatibus. l. r. t. l.

Domesticis & p⁹ceozibus. l. r. t. l.

Decanis. l. r. t. l.

Deletozibus & occultatozibus. l. r. t. l.

Diuersis officijs & apparitoribus iudicuz et
pbatoziorum. l. r. t. l.

Codice E

Emendatione. l. j. t. l.

Episcopis & clericis. l. j. t. l.

Edendo. l. j. t. l.

Episcopali audiētia & diuersis captis. l. j. t. l.

Errore calculi. l. j. t. l.

Errore aduocatozū. l. j. t. l.

Ex qbus causis alicui infamia iurogat. l. j. t. l.

Etiam p pcuratozē in integrum restitutōz
agi posse. l. j. t. l.

Ex qbus causis maiores. l. j. t. l.

Ex delictis defuncozū inquantū heredes re-
stitutōis pueniant. l. j. t. l.

Exercitoria actōe. l. j. t. l.

Eunuchis. l. j. t. l.

Edictijs actōibus. l. j. t. l.

Co q p iurozē negocia gerit. l. v. t. l.

De titulis Codicum

Excusationib⁹ et t⁹pibus eoz. li. v. ti. lxij.
Excusationibus veteranoz. li. v. t. lxxvj.
Edicto successorio. l. vj. t. xv.
Edicto diui adriani tollendo. l. vj. t. xxxij
Executione rei iudicate. l. vj. t. liij.
Edificijs puatis. l. viij. t. x.
Etiam ob circographaria pecunia pign⁹ te-
neri posse. li. viij. t. xxvij.
Exceptioib⁹ siue p⁹scriptioib⁹. l. viij. t. xxxvj.
Euictionibus. l. viij. t. xlv.
Emancipationib⁹ libroz. l. viij. t. xlix
Exhibedis vltra smitedis reis. l. ix. t. iij.
Emendatione seruoꝝ. l. ix. t. xiiij.
Emendatione p⁹p⁹inquoꝝ. l. ix. t. xv.

Triu li. Codicis. E

Exactionib⁹

• li. x. ti. xix.
Excusationibus muneꝝ. l. x. t. lxxvj.
Excusationibus artificum. l. x. t. lxxij.
Expensis ludozum. l. x. t. xliij.
Equestri dignitate. l. x. t. xxxij.
Exactione et translatione militariu annona-
rum. li. x. t. xxxvj.
Executoꝝ et exactorib⁹. l. x. t. lxxij.
Erogatione militaris annone. l. x. t. xxxvij.
Codicis. F.

Filiofamilias

• li. ij. ti. xxij
Fideiussoribus minorum. l. ij. t. lxxij.
Formulis. li. ij.
Ferijs. libro. iij. ti. xij.
Familie herciscunde. l. ij. t. xxxvj.
Finium regundoꝝ. l. ij. t. xxxvij.
Fideiinstrumentozum. l. ij. t. xxxij
Fundo dotali. l. v. t. xxiiij.
Fideiussoribus tutorum. l. v. t. lxxij.
Fugitiuis seruis. l. vj.
Furtis et seruo corrupto. li. vj. t. i.
Fideicommissis. l. vj. t. xliij.
Falsa causa adiecta legato vel fideicomisso
libro. vi. t. xliij.
Fideicommissarijs libertatibus. l. vj. t. iij.
Fructib⁹ et litiu expensis. l. vj. t. liij.
Fideiussoribus et madorib⁹. l. vj. t. xliij.
Famosis libellis. l. ix. t. xxxvj.
Falsa moneta. l. ix. t. xxiiij.

Triu li. Codicis. F.

Fideiinstrumentozu

et iure baste et fiscalis. l. x. t. iij.
Fiscalibus vsuris. l. x. t. viij.
Filiisfamilias et que admodum pater p⁹bis
teneatur. l. x. t. lxxij.
Frumento vrbis constantinopol. l. x. t. xxxij.
Frumento alexandrino. l. x. t. xxxvj.
Fabacensibus. l. x. t. ix.
Fundis limitosis et terris et paludib⁹ et pal-
lcuis. l. x. t. lix.
Fundis patrimonialib⁹ et saltuensisib⁹ et em-
pbiteonicis. l. x. t. lxxij
Fundis reipublice et saltib⁹ diuine domus.
libro. x. t. lxxvj.
Fugitiuis colonis patrimonialibus et em-
pbiteonicis. l. x. t. lxxij.
Fundis et saltib⁹ rei dñice. li. x. t. lxxvj.
Filijs officialiu militariu qui morantur in
bello. li. x. t. xliij.

Codicis. G.

Generali abolitione. l. x. t. xliij.

Triu li. Codicis. G.

Gladiautoribus. l. x. t. xliij.
Grege dominico. libro. x. t. lxxiiij.
Codicis. H.

Hereticis et manich

eis et samaritanis. l. i. t. viij.
His q⁹ ad ecclesiam pfugiunt. l. i. t. xv.
His q⁹ in ecclesia manumittunt. l. i. t. xvij.
His q⁹ ad statuam confugiunt. l. i. t. xxxvij.
His qui potentioꝝ nomine titulos predijs
affigunt. l. i. t. xv
His que vi metusue causa fiunt. l. i. t. xx
His q⁹ venia etans impetrauerit. l. i. t. xlv.
Hereditate vel actione vendita. l. iij. t. xxxix.
Hereditibus tutorum. l. v. t. lv.
Hereditibus instituendis et que persone non
possunt institu. l. vj. t. xxxij.
His qui sub modo legati. l. vj. t. xlv
His quibus vt indignis hereditates aufe-
runtur. l. vj. t. xxxvj
His qui pene nomine in testamento vel co-
dicillo relinquunt. li. vj. t. xliij.
His qui sub modo legati vel fideicommissi re-
linquunt. li. vj. t. xlv.

De titulis Codicum

His quibus ante aptas tabulas hereditates
transmittuntur. l. vi. t. li.

His qui a domino manumittuntur. l. vi. t. x.

His qui propter metum a sententia iudicis non ap-
pellauerunt. l. vi. t. lxxvii.

His qui in primorum creditorum loco succe-
dunt. l. vi. t. xix.

His qui accusare non possunt. l. ix. t. i.

His qui sibi ascribunt aliquid in testamento
li. ix. t. xxv.

His qui parentes et liberos occidunt. l. ix. t. xvij.

His qui latrones vel alios criminibus reos
occiderunt. l. ix. t. xxxix.

Trium li. Codicis I

His qui ex publicis

rationibus mutuam pecuniam acceperunt. l. x. t. vi.

His qui se defendunt. l. x. t. xiiij.

Honoribus vel muneribus non continuandis in-
ter patrem et filium et de intervallis. l. x. t. xxxix.

His qui a principe vocatos acceperunt. l. x. t. xliij.

His qui sponte munera publica suscipiunt. libro
x. titulo. xliij.

His qui numero liberorum vel paupertate excusa-
tionem meruerunt. l. x. t. liij.

His qui non impletis stipendiis sacramen-
to soluti sunt. l. x. t. lviij.

His qui in exilio dati vel ordine sunt remo-
ti. l. x. t. lviij.

His que ex publica collatione illata sunt non
usurpandis. l. x. t. lxxij.

Honoratorum vehiculis. l. x. t. xix.

His qui ex officio quod administraverunt
conueniantur. l. x. t. xxxviiij.

His qui sacro palatio. li. xij. t. xxxviiij.

Codicis I

Judeis et celicolis.

libro primo. t. xij.

Juris et facti ignorantia. l. j. t. xxxj.

Justiniano codice confirmando. l. j. t. ij.

In integrum restitutionibus minorum. xxxv.
annis. l. ij.

In ius vocando. l. ij. t. ij.

In quibus causis restitutio in integrum ne-
cessaria non sit. l. ij. t. xliij.

In integrum restitutione postulata ne quod

nouum fiat. l. ij. t. l.

Jureiuratio propter calumniam dādo. l. ij. t. lviij.

In iure nemo agere vel accusare cogatur. l. iij.

Judicium. l. iij. t. j.

Jurisdictione omnium iudicium. l. iij. t. xiiij.

In quibus causis militantes. l. iij. t. xxv.

In officioso testamento. l. iij. t. xxxviiij.

De inofficiosis donationibus. l. iij. t. xxxix.

In officiosis donibus. l. iij. t. xxx.

Jure emphiteotico. l. iij. t. lxxvj.

Jureiurando. li. iij.

Incestis et inuulibus nuptiis. l. v. t. v.

Interdictio matrimonio inter pupillam et tu-
torem seu curatorem liberorum. l. v. t. vj.

Jure donum. l. v. t. xij.

In quibus causis tutorem haberi tutor vel cu-
rator dari possit. l. v. t. xxxviiij.

In iure dādo tutorem vel curatorem. l. v. t. xlv.

In litem iurando. l. v. t. lviij.

Institutiōibus et substitutiōibus. l. vj. t. xxiiij.

Jure aureorum annulorum. l. vj. t. vj.

Impubes et alius substitutiōibus. l. vj. t. xxxv.

Jure deliberandi et de aduenda et acquirenda
hereditate. l. vj. t. xxxix.

Indicta viduitate. l. vj. t. xl.

Ingenuis et manumissis. li. vj. t. xiiij.

In quibus causis cessat longi temporis prescriptio.
li. vj. t. xxxv.

Interdictis. l. vj. t. j.

In quibus causis pignus tacite prahitur. l. viij. t. xv.

Jure domini impetrando. l. viij. t. xxxiiij.

In uulibus stipulationibus. l. viij. t. xxxix.

Ingratus liberis. l. viij. t. l.

Instantibus expositis. l. viij. t. liij.

Infirmis penis celibatus. l. viij. t. lviij.

Jure liberorum. li. viij. t. lix.

In iurijs. l. ix. t. xxxv.

Trium li. Codicis I

Jure fisci. li. x. t. i. j.

Indictionibus. l. x. t. xvij.

Imponendis lucratuijs descriptiōibus. libro
x. t. xxxv.

In colis et ubi quis domiciliū habere videtur. et
de his qui studioz causa in alia ciuitate degunt.
libro. x. t. xxxix.

In famibus. li. x. t. lviij.

De titulis Codicum

Trenarchis. l. r. t. lxxiiij.
Immunitate nemini pcedēda. l. r. t. xxx.
Iure reipublice. l. r. t. xxxix.
In qbus causis coloni censu dños accusa-
re possunt. l. r. t. xliij.

Codicius L

Legibus et cōstitu-

tionib⁹ pncipiū z edictis. l. j. t. xvij.
Litis contestatione. l. iij. t. ix.
Lege aquila. l. iij. t. xxxv.
Locato z conductio. l. iij. t. lxxv.
Leguma tutela. l. v. t. xxxj.
Liberis z eoz liberis. l. vj. t. vj.
Liberis pteritis v⁹ exheredatis. l. vj. t. xxxvij.
Legatis. l. vj. t. xxxvij.
Legitimis heredib⁹. l. vj. t. lvij.
Lege fusia tollenda. l. vij. t. iij.
Latuna libertate tollenda. l. vij. t. vj.
Liberali causa. l. vij. t. xxxj.
Liberis exhibendis. l. vij. t. lvij.
Luitione pignoris. l. vij. t. xxxj.
Lungiosis. l. vij. t. xxxvij.
Latoribus. l. vij.

Triū li. Codicius L

Libertinis. l. r. t. lvj.
Legationibus. l. r. t. lxxij.
Lustralis auri collarde. l. rj.
Locatoe ptoz civilū v⁹ fiscalū. l. rj. t. lxxvij.
Loco z itinez custodia. l. rj. t. xliij.
Lucris aduocatoz z pcessionib⁹ officioz
libro. rj. t. lxxij.

Codicius M

Mandatis principū

libro. j. t. xvij.
Modo mulctaz que a iudicib⁹ infliguntur.
libro. j. t. lxxij.
Magistratibus municipalibus. l. j. t. lv.
Mandati. l. q̄rto. t. xxxv.
Monopolio. l. q̄rto. t. lxx.
Magistratibus conuenēdis. l. v. t. lvj.
Moris causa donatione. t. vij. t. lvij.
Mulierib⁹ que seruis pprijs se iunxerūt. li.
ix. titulo. xj.
Maleficis z mathematicis. l. r. t. xxxij.
Mutatione nois. l. r. t. xxx.

Triū li. Codicius M

Municipijs z originarijs. l. r. t. xxxvij.
Muneribus patrimoniorum. l. r. t. xl.
Mulieribus in q̄ loco munera serui cōgu-
entia z honores agnoscūt. l. r. t. lx.
Metallarijs z metallis z pcuratoribus me-
talorum. l. rj. t. vj.
Murilegulis z ginenarijs. l. rj. t. vij.
Metropoli beata. l. rj. t. xxxj.
Mendicanibus validis. l. rj. t. xxx.
Manna. t. rj. t. xlv.
Mancipijs z colonis patrimonialū z sal-
tuenſium z empbiteoticoz fundoz. l. rj. t. lxx.
Magistris scrinioz. l. rj. t. xj.
Militari veste. l. rj. t. xxxix.
Mensoribus. l. rj. t. xxxvij.
Meratis z epidomētijs. l. rj. t. xl.

Codicius M

Novo codice com

ponendo. l. j. t. j.
Me sanctum baptisma iterē. l. j. t. ix.
Memini licere signū saluatoris xpi. l. j. t. xj.
Me xpianū mācipū beretic⁹ babeat. l. j. t. xij.
Me comitib⁹ rei militaris tribunis lauacra
prestentur. l. j.
Me nulli patrie sue administratio. l. j.
Me liceat potētiōib⁹ patrociniū. l. j. t. xiiij.
Me fiscus vel respublica pcuratiōē alicui⁹
prestet cause. l. j. t. xvij.
Megocijs gestis. l. j. t. xix.
Me q̄s i sua causa iudicet. l. iij. t. v.
Moralibus actiōibus. l. iij. t. xl.
Me vxoz p marito pueniat. l. q̄rto. t. xj.
Me filius p patre. l. q̄rto. t. xij.
Mon numerata pecunia. l. q̄rto. t. xxx.
Me seruus p dño. l. q̄rto.
Mautico fenore. l. q̄rto. t. xxxij.
Mundinis. l. q̄rto. t. lx.
Moua vectigalia institui nō posse. l. iij. t. lxxij.
Muprijs. l. v. t. q̄rto.
Me fideiussores vel mandatores dotiū den-
tur. l. v. t. xj.
Maturalibus z legitimis liberis. l. v. t. xxxvij.
Me pro dote mulierib⁹ bona quondā mariti
abdantur. l. v. t. xxxij.
Me tutor⁹ z curator vectigal pducatur. l. v. t. xliij.
Me necessarijs z seruis heredibus instituedis.

De titulis Iudicum

l. vi. t. xxvi.

Re de statu defunctorum post quinquenniū queratur. l. vi. t. xxv

Rudo iure qritum tollendo. l. vi. t. xxvi

Re rei dñice vel temploꝝ vendicatio ipis ex ceptione submoueat. l. vi. t. xxix

Rouatoibus ⁊ delegatoibus. l. vi. t. xlii

Re liceat in vna eadēq; causa tercio appella re. l. vi. t. lxxi

Re sine iussu pncipis liceat p̄scare. l. ix. titu lo. xlvii.

Ruli aggeribus non rumpendis. l. ix. t. lviii

Trium l. Codicis A

Re fiscus rem quā

pendidit euincat. l. x. t. v

Re opea collatoibus eriganē. l. x. t. xxiii

Raubibus non excusandis. l. xi. t. iij.

Rauicularijs seu naualarijs. l. xi. t. p̄mo

Re qd oneri publico imponat. l. xi. t. q̄rto

Raufragijs. l. xi. t. v.

Rulli licere in frenis ⁊ sellis margaritas et smaragdōs aptare. l. xi. t. xj

Rautis uberinis. l. xi. t. xxvi

Re q̄s liber inuitus actum reipublice agere cogatur. l. xi. t. xxxvi

Ro licere hitatorib⁹ metrocomode. l. xi. t. lv.

Re rusticani ad vllum obsequium. l. xi. t. lviii.

Regociatores ne militēt. l. xi. t. xxxiii

Codicis B

Officio prefecti pre-

torio orientis ⁊ illirici. l. j. t. xxix.

Officio prefecti vrbis. l. j. t. xxxi

Officio p̄fecti pretorio affrice. l. j. t. xxx.

Officio magistrorum militum. l. j. t. xxxii

Officio questoris. l. j. t. xxxiiij

Officio magistri officiorum. l. j. t. xxxiiij.

Officio comitis sacri patrimonij. l. j. t. xxxv.

De officio comitis ⁊ legati. l. j. t. xxxvi.

Officio comitis orientis. l. j. t. xxxviij

Officio prefecti augustalis. l. j. t. xxxviiij

Officio vicarij. l. j. t. xxxix

Officio pretoris. l. j. t. xl.

Officio rectoris puincie. l. j. t. xli

Officio p̄fecti vigilum. l. j. t. xliij.

Officio ciuiliū iudicum. l. j. t. xliij

Officio militarum iudicum. l. j. t. xliij.

Officio eius q̄ gerit vicem p̄sidis. l. j. t. xlvij.

Officio prefecti annone iudicum diuersariū milinarum. l. j.

Officio diuersorum iudicum. l. j. t. xlv.

Officio iudicum alexandrie. l. j. t. lvj

Ordine iudiciorum. l. iij. t. viij

Operib⁹ libertozū. l. vi. t. ij.

Obsequijs patrono p̄standis. l. vi. t. v.

Ordine cognitionum. l. vi. t. xix.

Operis noui nunciatioe. l. viij. t. xj

Operib⁹ publicis. l. viij. t. xij

Triū l. Codicis D

Obligacione uoto

rum. l. xij. t. xlvij.

Omni agro deserto ⁊ quando steriles cum ferilib⁹ imponunt. l. xj. t. lvij.

Codicis D

Paganorum sacri-

ficijs ⁊ templis. l. j. t. xiiij.

Precibus impatorū offerēdis. l. j. t. xxij.

Pactis. l. ij. t. iij.

Postulando libro. ij. t. vj

Procuratoribus. l. ij. t. xiiij.

Pedaneis iudicibus. l. iij. t. iij.

Plus petitionibus. l. iij. t. x.

Petitione hereditatis. l. iij. t. xxxj.

Prohibita sequestratione. l. q̄rto. t. q̄rto.

Prohibitionibus. l. q̄rto. t. xix.

Prognoscencia actione. l. iij. t. xxxiiij.

Plus valere qd̄ agitur q̄s qd̄ simulate concipitur. l. q̄rto. t. xxij.

Per q̄s p̄sonas nobis acq̄rit. l. iij. t. xxxviij

Prohibita sequestratione. l. q̄rto

Pro socio. l. q̄rto. t. xxxvii

Patrib⁹ q̄ filios distraxerūt. l. q̄rto. t. xliij

Peticulo ⁊ cōmodo rei p̄dite. l. q̄rto. t. xlvij

Pactis iter emptorē ⁊ p̄dite. l. q̄rto. t. liij.

Pactis p̄uentis tam sup̄ dote q̄s sup̄ dona

tone p̄pter nuptias ⁊ parafernis. l. v. t. xxxiiij.

Peticulo tutoris ⁊ curatoris. l. v. t. xxxix

P̄ditijs ⁊ alijs rebus minorū sine decreto

non obligandis vel alienādis. l. v. t. lxxij

Postumijs heredibus instituēdis. l. vj. titu

lo. xxxviij

De titulis Codicum

Prescriptione longi temporis. l. vij. t. xxij.
Pro quibus causis serui accipiunt premium libertatis. l. vij. t. xij.
Pena iudicis qui male iudicauit. l. vij. t. l.
Priuilegio fiscali. l. vij. t. lxxij.
Priuilegio donis. l. vij. t. lxxv.
Precario. l. vij. t. ix.
Publicis operibus. l. vij. t. xij.
Pignori. l. vij. t. xij.
Pretorio pignori. l. vij. t. xxij.
Partu pignoris et omni causa. l. vij. t. xxv.
Pactis pignorum. l. vij. t. xxx.
Patria potestate. l. vij. t. lxxij.
Postliminio redemptis et ab hostibus reuersis. l. vij. t. l.
Pruanis carceribus inbibendis. l. ix. t. v.
Penis. l. ix. t. lxxij.

Triu li. Codicis Id

Penis fiscalibus

creditores preferri. l. x. t. vij.
Petitis bonorum sublati. l. x. t. xij.
Preuis curialium sine decreto non alienandi. l. x. t. xxxij.
Prebenendo salario. l. x. t. xxxv.
Professoribus et medicis. l. x. t. l.
Periculo successorum parentum. l. x. t. lxx.
Proderatoribus et auri illatoribus. l. x. t. lxx.
Prononibus ad munera nominandi. l. x. t. lxxij.
Preuis et omnibus rebus nauiculariorum. l. x. t. l.
Priuilegiis corporatorum urbis rome. libro. xij. titulo. xij.
Periculo nominatorum. l. x. t. xxxij.
Pascuis publicis et priuatis. l. x. t. lxx.
Pistoribus. l. x. t. xv.
Periculis eorum qui per magistratus interuenerunt. l. x. t. xxxij.
Preuis damnatis vel dñis. l. x. t. lxxvij.
Priuilegiis domus anguste vel rei priuate. libro. xij. t. lxxij.
Palacis et domibus. l. x. t. lxxv.
Prefectis prioribus sacre urbis. l. x. t. q̄rto.
Pretoribus et honore prefecture. l. x. t. l.
Prepositis sacri cubiculi et de omnibus cubiculariis et priuilegiis eorum. l. x. t. v.
Primicerio et sacerdotio et notariis. l. x. t. vij.
Prepositis librorum. l. x. t. xvij.

Professoribus qui in urbe constantinopoli docentur ex lege inuenerunt comitum. l. x. t. xv.
Prepositis sacrorum scrinio. l. x. t. lxx.
Priucipibus agentium in rebus. l. x. t. lxx.
Priuilegiis eorum qui in sacro palacio militant. l. x. t. lxxvij.
Priuilegiis scholarum. l. x. t. lxxix.
Palatins. l. x. t. lxxij.
Publice lenicie vel consulis nunciatorum. l. x. t. lxxij.
Perfectissima dignitate. l. x. t. lxxij.
Primipilo. l. x. t. lxx.

Codicis Q

Quando libellus priuatus

capitatus litis prestantione facit. l. i. t. xxxij.
Qui et aduersus quos restitui in integrum non possunt. l. ij. t. lxxij.
Qui per procuratorem
Quibus ex causis maiores in integrum restituntur. l. ij. t. lxxij.
Qui pro sua iurisdictione iudicem dare vel dari possunt. l. iij. t. q̄rto.
Qui legitimam in iudiciis personam habet vel non. l. iij. t. v.
Quoniam inter pupillos et uiduas. l. iij. t. lxxij.
Quoniam sine iudice liceat se vindicare. l. iij. t. lxxvij.
Quibus ex causis militantes. l. tertio.
Quoniam si fiscus vel priuatus. l. q̄rto. t. xv.
Quod cum eo qui in aliena potestate est negocius gestum esse dicitur. l. q̄rto. t. xxxij.
Que res vendi non possunt. l. q̄rto. t. xl.
Que res exponari non debent. l. q̄rto. t. xli.
Quoniam licet ab emptore recedere. l. q̄rto. t. xlv.
Qui petant tutores vel curatores. l. v. t. lxxij.
Qui dare tutores vel curatores possunt vel non possunt. l. v. t. xxxv.
Quoniam si mulier tutelae officio fungi potest. l. v. t. lxxvij.
Quoniam si ex facio tutoris vel curatoris minores agere vel pueniri potest. l. v. t. xl.
Quoniam si tutores vel curatores esse deserit. l. v. t. lxx.
Qui numero liberorum se excusant. l. v. t. lxxvij.
Qui facere testamentum potest vel non. l. v. t. lxx.
Qui morbo. l. v. t. lxx.
Qui tutelarum numero. l. v. t. lxx.
Quando decreto opus non est. l. v. t. lxxij.
Qui admitti ad bonorum possessionem possunt et infra quod tempus. l. v. t. xvij.

De titulis Codicum

Quando non petentiū partes petentib⁹ ac
crescent. l. vi. t. ix.

Quando dies legati vlt̄ fideicommissi cedat
libro. vi. t. liij.

Quemadmodū testamēta aperiuntur. li
bro. vi. t. xxxj.

Qui manumittere non possunt. l. viij. t. xj.

Qui nō p̄nt ad libertatē puenire. l. viij. t. xij.

Quib⁹ ad libertatē pclamare nō licet. l. viij.
titulo. xvij.

Quibus nō obijcitur longi t̄pis p̄scriptio
libro. viij. t. xxxvj.

Quadiennij p̄scriptio. l. viij. t. xl.

Quomodo ⁊ quando iudex sniam debeat
proferre. l. viij. t. xliij.

Quibus res iudicata non nocet. l. viij. t. lvij.

Quā puocare necesse non est. l. viij. t. lxx.

Quoz appellatōes nō recipiunt. l. viij. t. lxxvj.

Qui bonis cedere possunt. l. viij. t. lxxij.

Quorum bonorum. l. viij. t. ij.

Que res pignori obligari possunt. l. viij.

Quorum legatorum. l. viij. t. iij.

Qui potiores ī pignore habeāt. l. viij. t. xvij.

Quib⁹ caus⁹ pign⁹ tacite p̄rabit. l. viij. t. xv.

Quādo debitorēs venditiōnē pignoris im
pedire possunt. l. viij.

Que sit longa p̄suetudo. l. viij. t. liij.

Quā civilis actio p̄iudicet criminali. l. ix. t. xxxj.

Questionibus. l. ix. t. xli.

Qui accusare non possunt. l. ix. t. j.

Trium li. Codicis Q

Quando et quibus

quarta ps debet ex bonis. l. x. t. xxxij.

Quemadmodū civilia mūera vendicāt. l. x. ti
tulo. iij.

Quibus muneribus vel prestationibus ne
min liceat excusare. l. x. t. lv.

Qui etate. l. x. t. clviij.

Qui morbo se excusant. l. x. t. l.

Quib⁹ muneribus excusant hi q̄ post īple
tam militiā vel aduocationē p̄p̄nicias su
is cōmodis vacātes cōmorāt. Et de p̄uilegi
is eoz Cōstitutio greca. de cōductionib⁹ ve
trigalium fisci. l. x. t. clviij.

Quo quisq; ordine conueniat. l. x. t. xxxvj.

Questionibus et magistris officiorum. libro

xij. titulo. vj.

Qui militare possunt vel nō ⁊ de seruis ad
militiam vel dignitatē aspirantibus ⁊ vt ne
mo vel duplici militia vlt̄ dignitate ⁊ militia
vtatur simul. l. xij. t. xxxij.

Codicis B

Restitutionibus mi

norum que fiunt in integrū. l. ij. t. xxxij.

Reputationib⁹ q̄ fiunt in iudicio. l. ij. t. clviij.

Restitutione militū. l. ij. t. ij.

Receptis ⁊ arbitris. l. ij. t. lv.

Rei vendicatione in integrū. l. iij. t. xxxij.

Religiosis ⁊ sumpibus funez. l. iij. t. xliij.

Rebus creditis ⁊ iureiurando. l. iij. t. j.

Rebus alienis nō alienandis. l. q̄rto. t. ij.

Rescandenda venditiōne. l. q̄rto. t. xliij.

Rem alienā gerentibus. l. iij. t. liij.

Rem permutatiōne ⁊ p̄scriptis verbis
actione. l. q̄rto. t. xliij.

Rei p̄rone actione ex stipulatu. l. v. t. xij.

Repudijs ⁊ diuorcijs rerum amotarum.
libro. v. t. xvij.

Repudianda bonoz possessiōe. l. v. t. xvij.

Rei iudicata. l. v. t. liij.

Res inter alios acta vel iudicata alijs nō
cet. l. v. t. lxx.

Relationibus. l. v. t. lxxij.

Reuocādis his que in fraudem creditorū
alienata sunt. l. v. t. lxxvj.

Reuocandis operum. l. viij. t. xliij.

Reuocandis que in fraudē. l. viij.

Reuocandis donationib⁹. l. viij. t. lvj.

Raptu virginum seu viduarū nec non mo
nialium. l. ix. t. xij.

Requēdis reis. l. ix. t. xl.

Trium li. Codicis B

Reis postulatis. l. x.

Re militari. l. x. t. xxxvj.

Rogatione militari. l. x. t. xxxvj.

Codicis B

Summa trinitate et

fide catholica. l. j. t. q̄rto.

Sacrofancus ecclijs ⁊ reb⁹ et p̄uilegijs ea
rum. l. j. t. v.

De titulis Lodicum

Senatusconsultis. l. i. t. xix.
Si contra ius vel utilitatē publicā aliqd fuerit postulatum. l. i. t. xxv.
Statuis et imaginibus. l. i. t. xxviij.
Sacrificijs paganis et templis. l. i.
Si tutor vel curator interuenerit. l. i. t. xxv.
Si in cōmuni eademq3 causa in integrū restitutio postulat. l. i. t. xxviij.
Si aduersus rem iudicatā. l. i. t. xxviij.
Si aduersus venditionē. l. i. t. xxviij.
Si aduersus venditionē pignoris. l. i. t. xxix.
Si aduersus donationem. l. i. t. xxx.
Si aduersus libertatem. l. i. t. xxxi.
Si aduersus transactionem. l. i. t. xxxiij.
Si aduersus solutionem a debitore vel a se factam. l. i. t. xxxiij.
Si aduersus dorem. l. i. t. xxxiiij.
Si aduersus delictum. l. i. t. xxxv.
Si aduersus vsucapionem. l. i. t. xxxvi.
Si aduersus fiscum. l. i. t. xxxviij.
Si aduersus creditorem. l. i. t. xxxviij.
Si ut se ab hereditate abstineat. l. i. t. xxxix.
Si obmissam hereditatem. l. i. t. xl.
Si minor se maiorem dixerit. l. i. t. xliij.
Si sepius restituito in integrum postuletur. l. i. t. xliij.
Si maior factus ratum habuerit. l. i. t. xlvj.
Sansdando. l. i. t. lvj.
Sporulus et sumpibus et diuersis iudicijs faciendis. l. i. t. ij.
Seruitutibus et aqua. l. i. t. xxxiiij.
Si certum petatur. l. q̄rto. t. sc̄do
Suffragio. l. q̄rto. t. iij.
Si seruus extero emi se mandauerit. l. i. q̄rto titulo. xxxvi.
Sequestrauone pecunie phibita. l. q̄rto.
Si ppter publicas pensiones v̄dino fuerit celebrata. l. q̄rto. t. xlvj.
Sine censu et reliquijs fundū cōparari non posse. l. q̄rto. t. xlvij.
Si quis alteri vel sibi. l. q̄rto. t. l.
Si seruus exportandus venerit. l. i. iij. t. lv.
Si mancipiū ita veniret ne prostituat. l. i. iij. titulo. lvj.
Si mancipium ita fuerit alienatū vt manu mutatur. l. i. iij. t. lvj.
Sponsalibus. l. v. t. i.

Si rector puincie. l. v. t. ij.
Si quacunq3 p̄ditus potestate vel ad eū p̄intentes ad suppositaz iurisdictionis sue aspirare temptauerit nuptias. l. v. t. vij.
Si nuptie ex rescripto petant. l. v. t. vij.
Secundis nuptijs. l. v. t. ix.
Si secundo nupserit mulier. l. v. t. x.
Soluto matrimonio quēadmodū dos petatur. l. v. t. xix.
Si constante matrimonio dos soluta fuerit. l. v. t. xx.
Si ex pluribus tutorib⁹ vel curatorib⁹ vn⁹ agere vel pueniri possit. l. v. t. xli.
Susceptis tutorib⁹ vel curatorib⁹. l. v. t. xliij.
Si mater indēnitatē pmiserit. l. v. t. xlvij.
Si contra matris voluntatē tutor datus sit. l. v. t. xlvij.
Si tutor non gessit. l. v. t. lvj.
Si ex falsis allegationibus se excusauerit. l. v. t. lxiiij.
Si tutor reipublice causa abierit. l. v. t. lxxv.
Si quis ignorans rem minoris esse sine decreto comparauerit. l. v. t. lxxiiij.
Si maior factus sine decreto factā alienationem pfirmauerit. l. v. t. lxxv.
Seruis fugitiuis. l. v. t. i.
Si in fraudē patroni a liberto alienatio facta sit. l. v. t. i.
Si q̄s aliquem testari phibuerit: l'coegerit libro. v. t. xxxiiij.
Si omissa causa testamenti. l. v. t. xxxix.
Suis et legitimis liberis. l. v. t. liij.
Seruo pignori dato manumissio. l. v. t. vij.
Seruis reipublice manumittēdis. l. v. t. ix.
Senat⁹ p̄sulto claudiano tollēdo. l. v. t. xxxv.
Sentētijs p̄fectoz p̄torio. l. v. t. xliij.
Sentētijs ex piculo recuādīs. l. v. t. xlv.
Sentētijs et iterlocutōib⁹ iudiciū. l. v. t. xlvj.
Sniā q̄ sine certa q̄ntitate fert. l. v. t. xlvij.
Sentētijs q̄ p̄ eo q̄ iterest p̄ferūt. l. v. t. xlvij.
Si a non competente iudice snia lata eē dicitur. l. v. t. xlix.
Sententiā rescindi nō posse. l. v. t. li.
Si plures vna snia p̄demnenē. l. v. t. lvj.
Si ex falsis instrumentis. l. v. t. lix.
Si pendente appellatione moris interuenerit. l. v. t. lxxvij.

De titulis Codicum

Sign^o ex plurib⁹ appellauerit. l. vii. t. lxx.
Si demomentanea possessione fuerit appel-
latum. l. vii. t. lxx.
Si per vim alio modo. l. octauo. t. v.
Si alia res pignori obligata sit. l. vii. t. xvj.
Si antiquor⁹ creditor pign⁹ viderit. l. vii. ti-
tulo. xx.
Si comunis res pignori data sit. l. vii. t. xxi.
Si in causa iudicati pign⁹ captu sit. l. vii. ti-
tulo. xxij.
Si pignus pignori datu sit. l. vii. t. xxiiij.
Si ex vendito pignore agat. l. octauo. t. xxx.
Si vnus ex plurib⁹ heredib⁹ creditor v^l de-
buoris prem suam soluerit. l. vii. t. xxxij.
Si pignoris conuentionem numeratio co-
secuta non sit. l. vii. t. xxxij.
Solutionibus et liberationibus. l. vii. t. xliij.
Si quis imperatori maledixerit. l. ix. t. vii.
Si quis eam cuius tutor fuerit stuprauerit
libro. ix. t. r.
Sepulcro violato. l. ix. t. xix.
Sediuosis. l. ix. t. xxx.
Sententiā passis et restitutionis. l. ix. t. li.

Trium li. Codicis S

Sententijs aduersus

fiscum latis retractandis. l. x. t. r.
Super indicto. l. x. t. xvij.
Super exactionibus. l. x. t. xx.
Si seruus aut libertus ad decurionatu aspi-
rauerit. l. x. t. xxxi.
Si curia relicta ciuitate rus habitare ma-
luerit. l. x. t. xxxvj.
Si ppter inimiciā creatio facta sit. l. x. t. lxiij.
Sumptuum recuperatione. l. x. t. lxxvij.
Susceptorib⁹ ppositis et arcarijs. l. x. t. lxx.
Suarijs et susceptoribus vini et ceteris cor-
poratis. l. x. t. xvj.
Studijs liberalibus vrbis rome et cōstanti-
nopolis. l. xi. t. xvij.
Sumptus inuici muneris ad omnes per-
tinere collegas. l. xi. t. xxxvij.
Spectaculis et seruis lenonibus. l. xi. t. xl.
Silenciaris et decurionibus cor. l. xi. t. xvj.
Stratoribus. l. xi. t. xxxiiij.
Salgamo hostibus non pbēdo. l. xi. t. xxxix.

Codicis T

Transactionibus. li

bro. ij. t. q̄rto
Tempibus in integrū restitutiōis. l. ij. t. liij.
Testibus. l. q̄rto. t. xx.
Tutelis. l. v.
Tutoribus et curatoribus illustrium. l. v.
Testamentaria tutela. l. v. t. xxx.
Tutore vel curatore q̄ nō satisfecit. l. v. t. xliij.
Testamento militis. l. v. t. xx.
Testamentis et quemadmodū testamenta
ordinentur. l. v. t. xxxij.
Temporibus et reparationibus appellatio-
num. l. vii.
Testamentaria manumissione. l. vii. t. sc̄do
Tabulis exhibendis. l. vii. t. vii.

Trium li. Codicis T

Thesauris. li. x. ti. xv.

Tabularijs scribis et olographis. l. x. t. lxxvij.
Trombus. l. x. t. xli.
Tracatorijs et statuis. l. x. t. xli.

Codicis U

Veteri iure enucle

ando. l. j. t. xx.
Ut lite pendēte v^l p⁹ puocationē. l. j. t. xxxij.
Ut omnes tam ciuiles q̄ militares iudicel
libro. j. t. xlvj.
Ut que desunt aduocatis partiū iudex sup-
pleat. l. ij. t. xj.
Ut nemo puatus titulos. l. ij. t. xvj.
Ut nemini signū imp̄mere liceat sine aucto-
ritate iudicis. l. ij. t. xvij.
Ubi et apud quos cognitio restitutiōis ha-
benda est. l. ij. t. xlvij.
Ude vxoribus militum. l. ij. t. liij.
Ut nemo inuitus agere v^l accusare cogat.
libro. iij. t. vij.
Ubi de criminib⁹ agi oporteat. l. iij. t. xv.
Ubi fidei cōmissum peni oporteat. l. iij. t. xvij.
Ubi pueniat q̄ certo loco dare p̄misit. libro
iij. titulo. xvij.
Ubi de possessione agi oporteat. l. iij. t. xvj.
Usufructu et habitatiōe. l. iij. t. xxxij.
Ubi in rem actio exerceri debet. l. q̄rto. t. xix.
Ubi de hereditate agitur. l. iij. t. xx.

De titulis Autentici

Ubi agi oportet de ratiocinijs tam publicis
q̄z p̄uatis. l. iij. t. xxi.
Ubi q̄s de curiali vel cobortali alia pe cōdi
tione conueniatur. l. iij. t. xxij.
Ubi status causa agi debeat. l. iij. t. xxij.
Ubi senatores vel clarissimi. l. iij. t. xxij.
Et actiones ab herede ⁊ contra heredes in
cipiant. l. q̄rto. t. xj.
Ubi cause fiscales
Usuru fructu ⁊ misterio seruorum. l. q̄rto
Usuris. l. q̄rto. t. xxij.
Uecigalibus ⁊ cōmissis. l. q̄rto. t. lxj.
Ubi petant tutores vel curatores. l. v. t. xxiiij.
Ubi tutor cause p̄ pubertate assit. l. v. t. xlix.
Ubi pupilli educantur. l. v. t. l.
Usuris pupillaribus. l. v. t. lvij.
Unde liberi. l. vj. t. xiiij.
Unde legitimi ⁊ vnde cognati. l. vj. t. xiiij.
Unde vir ⁊ vxor. l. vj. t. xvij.
Uerboꝝ ⁊ rerū significatio. l. vj. t. xxxviij.
Usuris ⁊ fructibus legatorum vel fideicom
missorum. l. vj. t. xlvij.
Ubi de possessione legatorum vel fideicom
missorum seruandorum causa cōmittat. l. vj. t. lvij.
Usucapione pro emptore. l. vij. t. xxvij.
Usucapione pro donato. l. vij. t. xxvij.
Uindicta libertate. l. vij. t. p̄mo
Usucapione pro dote. l. vij. t. xxix.
Usucapione transfor: manda. l. vij. t. xxxij.
Usucapione pro herede. l. vij. t. xxx.
Unde vi. l. viij. t. q̄rto
Uti possidens. l. viij. t. vj.
Ubonorum raptorum. l. ix. t. xxxij.
Et infra certum tempus criminat̄ q̄stio aga
tur. l. ix. t. xliij.

Triū li. Codicis **E**

Uenditione rerum

Uscalum. l. x. t. q̄rto
Ut nemini liceat in emptione specierū se ex
cusare de munere siccomee. l. x. t. xxvij.
Uacatione publici muneris. l. x. t. xliij.
Uestibus obloboꝝ ⁊ auratis. l. xi. t. octauo
Ueteris numismatis potestate. l. xi. t. x.
Ut censibus pro equitatoribus. l. xi. t. lvij.
Uendendis rebus ciuitatis. l. xi. t. xxxj.
Uenatione ferarum. l. xi. t. xliij.

Ut nemo ad suum patrociniū suscipiat vi
ces. l. xi. t. liij.

Ut nullus ex vicarijs aliorū vicariorum p
debitis teneatur. l. xi. t. liij.

Ut dignitatum ordo seruetur. l. xi. t. viij.

Ueteranis. l. xi. t. xlvj.

Incipiūt rubrice Autentici

Administrandis of

ficijs in sacris appellanombus. col. iij.

Appellationibus ⁊ infra que tempora debe
at appellari. col. iij.

Apud quos oporteat causas dicere mona
chis. col. vj.

Armis. col. vj.

Administracionibus. col. viij.

Appellationibus. col. viij.

Alienatione ⁊ emphiteosi locate ⁊ ypothe
sis ⁊ alijs diuersis tractibus. col. ix.

Constitucio Justu

miani ad prefectum pretorij. col. j.

Consulibus. col. iij.

Constitutio que ex ascripticio ⁊ libera nas
tos liberos esse vult. col. v.

Cōsanguineis ⁊ vterinis fratrib⁹. col. vj.

Collationibus ⁊ alijs capitulis. col. ix.

Defensoribus cui⁹

tatum. col. ij.

Deposito. col. vij.

Duobus reis promittendis. col. vij.

Ecclasticarū rerū

immobiliū alienatōe ⁊ solutōe. col. q̄rta

Exhibendis ⁊ introducendis reis. col. v.

Executionibus ⁊ q̄ conueniuntur ⁊ reconue
niuntur. col. vij.

Eq̄litate donis ⁊ pp̄e nuptias donationum

Ecclasticis nullis. col. ix. col. vij.

Fideiussoribus mā

datoribus ⁊ solutoribus. col. j.

Filijs añ dotalia instrumēta natis. col. iij

His qui obligatos se habere res pbibent mi
norum. col. vj.

His qui ingrediuntur monasteriū et sub

De titulis autentici

stantijs eorum. col. vj.

Hereditibus ab intestato venientib⁹. col. ix.

Iusurandū quod

pstat ab his q̄ admīstrationē accipiūt. col. ij.

Incestis ⁊ nepbarijs nuptijs. col. iij.

Iureiurando a moriente p̄stato propter mē
suram substantie sue. col. v.

Judicibus. col. vj.

Immēsis donatōib⁹ i filios factis. col. vij.

In medio lius non fieri sacras formandas
col. viij.

Interdictis collegijs hereticorum. col. ix.

Lenonibus. col. iij.

Lingiolis ⁊ decima partelitis. col. viij.

Monachis. col. j.

Ordinandis principum. col. iij.

Ordinanda ordinandorum clericorum. col. iij.

Non eligendo secū

do nubentes mulieres. col. j.

Nō alienandis aut permutandis ecclesie re
bus immobilibus. col. ij.

Nuptijs. col. quarta

Nullum credentē agricole tenere illius ter
ras ⁊ quantā debeat vsuram dare. col. q̄rta

Neq; viz qd̄ ex dote est nec mulierē ex spon
salia largitate luctū p̄p̄iū habere. col. viij.

Nulli legijs dotis hereticis mulierib⁹ nō
prestandis. col. viij.

Quomō oporteat

episcopos ⁊ reliquos clericos ad ordinatio
nem deduci ⁊ de expensis clericorum. col. j.

Quib⁹ modis naturales filij efficiūt legit
Questore. col. vj. mi. col. vj.

Que de dignitatibus alijs ab episcopatu li
beret filium a patria potestate. col. vj.

Quib⁹ modis naturales efficiūt sui. col. vj.

Referendarijs palacij. col. iij.

Restitucionibus. col. quarta

Restitucione fideicommissi. col. ix.

Raptu mulier q̄ raptorib⁹ nupserūt. col. ix.

Scenicas nō soluz

si fideiussores sed etiam si iusurandum dede
runt sine periculo recedere. col. v.

Sancissimis ⁊ reuerendissimis episcopis
clericis ⁊ monachis. col. v.

Tricente ⁊ semisse et successione filioꝝ
⁊ nepotum naturalium. col. iij.

Tabellionibus. col. quarta

Testibus. col. vj.

Tempore non solute pecunie sup dote. col. vj.

Testamentis imperfectis a parentibus in fi
lios factis. col. viij.

Ut determinat⁹ sic

nūer⁹ clericorū sanctissime maioris eccie. col. j.

Ut iudices sine quoq; suffragio fiant. col. ij.

Ut ecclesia romana centum annorum has
beat prescriptionem. col. ij.

Ut nullus mutuans agricole teneat ei⁹ ter
ras. col. v.

Ut ponatur nomen imperatoris in instru
mentis. col. v.

Ut decreto ecclesiasticarum rerum cōmū
tationes fiant. col. v.

Ut si fiat pignoratōes p̄ alijs p̄sonis. col. v.

Ut ea que sunt insinuata super clericis i ma
iori ecclesia dentur. col. v.

Ut clerici quando recedūt alijs pro eis sur
rogatis p̄beat surrogatis emolimēta. col. v.

Ut in priuatis domibus sacra non fiāt my
steria. col. v.

Ut defuncti seu funera eorum non iniuriē
tur a creditoribus. col. v.

Ut immobilia ante nuptiales donationes
nec ypothe donentur. col. v.

Ut facte noue cōstitutiones post insinuatō
nes eaz post duos menses valeant. col. v.

Ut nullus fabricet oratorij domos p̄ter vo
luntatem episcopi. col. v.

Ut ab illustribus ⁊ qui super eam dignita
tem sunt. col. v.

Ut ordinarie p̄fecture vrbane. col. v.

Ut oēs obediāt iudicib⁹ puinciaz. col. v.

Ut hi qui obligati habere se p̄hibent res mi
norum aut erogati sunt eis ad eorū guberna
tionem penitus non accedant. col. vj.

Ut nō luxuriēt p̄ naturā boies. col. vj.

Ut liberi decetero aureo nō egeant anulo.
col. vj.

Ut clerici apud episcopos p̄p̄ios primum

De rubricis

conueniantur. col. vi.

Et sine prohibitione matres debitrices et creditrices tutelam minorum gerant. col. vii.

Et ex actione instans deus p̄me et secunde viro ad secunda vota migrare pponat ex prima vel ex potiori matre filij. col. vii.

Et nec miles nec federatus. col. viii.

Et diuine iussiones subscriptionem habeant gloriosissimi quistoris. col. viii.

Et cum de appellatione cognoscit secundum illas leges debeat iudicari quo tempore date sententie obtinebant. col. viii.

Et liceat matri et aui et alijs parentibus p̄ legitimam partem liberis derelictam quod voluerint habere facultatem. col. ix.

Et sponsalicia largitas specialis contractus sit. col. ix.

Et ligantes iurent quod non pmiserunt dare iudicibus nec dabunt. col. ix.

Et fratrum filij succedant pariter ad imitacionem fratrum. col. ix.

Et nulli iudici liceat habere loci seruatores nisi in certis causis. col. ix.

Et differetes iudices audire interpellantium allegaciones compellantur. col. ix.

Usuris nauticis. col. ix.

Incipiunt rubrice Institutionum

Adoptionibus. l. i. t. xii.

Aduliano tutore vel eo qui a lege adilia datur. l. i. t. xii.

Adiutorate tutorum. l. i. t. xii.

Adoptione legatorum et translatione. libro. ij. ti. xxi.

Assignatione libertorum. l. iij. t. ix.

Acquisitione parrogacione. l. iij. t. xj.

Actionibus. l. iij. t. vj.

Bonorum possessionibus. l. iij. t. x.

Capitis diminutione

libro. i. t. xvij.

Curatoribus dandis et confirmandis

Codicillis. l. i. t. xxiiij.

Consensu et obligatione. l. iij. t. xxiiij.

Donationibus. li. ij.

titulo. xvij.

Duobus reis stipulatis vel promittendis. l. iij. titulo. xvij.

Diuisione stipulationum. l. iij. t. xix.

Excusationibus tutorum et curatorum. l. i. t. xxi.

Et heredatione libertorum. l. i. t. xxi.

Et eo cui libertatis causa bona adijciuntur. l. iij. t. xxi.

Emptione et venditione. l. iij. t. xxiiij.

Exceptionibus. l. iij. t. xxij.

Fiducia et tutela. l. i.

titulo. xix.

Fideicommissariis hereditatibus. l. i. t. xxiiij.

Fideiussoibus. l. iij. t. xxi.

Gradibus cognationum. l. iij. t. vj.

His qui sui et alieni iuris sunt. l. i. t. ix.

His qui p̄nt dare tutores vel curatores. l. iij.

Habitationibus et usu. l. i. t. v.

Hereditibus instituendis. l. i. t. xiiij.

Hereditum quantitate et differencia. l. i. t. xxv.

Hereditatibus que ab intestato deferuntur. l. iij. t. i.

His per quos agere possumus. l. iij. t. x.

Iusticia et iure. l. i. t. ij.

Iure naturali et civili. l. i. t. iij.

Iure personarum. l. i. t. iij.

Ingenitis. l. i. t. v.

Incorporeis rebus. l. i. t. ij.

Inofficioso testamento. l. i. t. xxv.

Inuicibus stipulationibus. l. iij. t. xx.

Inurijs. l. iij. t. quarto.

Interdictis. l. quarto. t. xvj.

Libertinis. l. i. t. vj.

Lege fusia. l. i. t. viij.

Legitima agnatorum tutela. l. i. t. xvj.

Legitima patronorum tutela. l. i. t. xvij.

Legitima parentum tutela. l. i. t. xix.

Legatis. l. i. t. xx.

Lege falcidia. l. i. t. xxiiij.

Legitima agnatorum successione. l. iij. t. ij.

Litterarum obligatione. l. iij. t. xxiiij.

Locatione et conductione. l. iij. t. xxv.

Lege aquilia. l. iij. t. iij.

Militari testamento.

Institutionum

libro.ij.t.xj.

Mandato. l.ij.t.xxvij

Ruptis. l.ij.t.x.

Moralibus actionibus. l.ij.t.ii.

Obligationib⁹ que

ex contractu vel q^{si} contractu nascūt. l.ij.t. xxvij

Obligationibus. l.ij.t. xij.

Obligationib⁹ q^{er} consensu. l.ij.t. xxij.

Obligationib⁹ q^{er} ex delicto nascūt. l.ij.t. j.

Obligationib⁹ q^{si} ex maleficio nascūt. l.ij.

Officio iudicis. l.ij.t. xvij.

Patria potestate. libro. j. t. ix.

Dupillari substitutione. l.ij.t. xvj.

Pena temere litigantium. l.ij.t. xvj.

Per q^s personas nobis acquirūt. l.ij. t. xxix.

Perpetuis et p^{er}alibus actōibus et qⁱⁿ bere

des et ab heredib⁹ transeūt. l.ij.t. xij.

Publicis iudicijs. l.ij.t. xvij.

Qui et ex quib⁹ cau

sis manumiri possit. l. j. t. vj.

Quib⁹ modis ius patrie potestatis soluit. l. j. t. xij

Qui dari p^ont tutores i testamēto. l. j. t. xij.

Quib⁹ modis tutela finit. l. j. t. xij.

Quib⁹ alienare liceat. l. j. t. vij.

Quib⁹ est p^{er}missus facere testamētū. l. j. t. xij.

Quib⁹ modis testamēta infirmāt. l. j. t. xvij

Quib⁹ modis recōtrahit obligatō. l. j. t. xv.

Quō cū eo qⁱⁿ aliena potestate est negocijs

gestū esse dicat. l. ij. t. vij.

Quib⁹ modis tollit obligatio. l. ij. t. xxx.

Rerum diuisione. l. ij. t. j.

Reb⁹ corp^{or}alib⁹ et incorp^{or}alib⁹. l. ij. t. ij.

Replicationib⁹. l. q^uarto. t. xij.

Satisfactōe tutorū et curatorū. l. j. t. xxij.

Suspectis tutorib⁹ et curatorib⁹. l. j. t. xv.

Seruitutib⁹. l. ij. t. ij.

Singul^{is} reb⁹ p^{er} fideicommissum relictis. libro. ij. t. xvij.

Senatuscōsulto orficiano. l. ij. t. ij.

Senatuscōsulto terculiano. l. ij. t. q^uarto

Successione cognatorum. l. ij. t. v.

Seruit^{ut} cognatione. l. ij. t. vij.

Successione libertorum. l. ij. t. vij.

Successiōib⁹ sublat^{is} q^{ue} fieb^{at} p^{er} bonorū ven

ditionē et senat⁹ cōsulto claudiano. l. ij. t. xij.

Societate. l. ij. t. xvij.

Stipulatiōe seruoꝝ. l. ij. t. xvij.

Si q^uidupes pauperē fecisse dicat. l. ij. t. ij.

Satisfactionibus. l. ij. t. xj.

Tutelis. l. j. t. xij.

Testamentis ordinandis. l. ij. t. x.

Usuctu. l. ij. t. ij.

Usucapionibus. l. ij. t. vj.

Vulgari substitutione. l. ij. t. xv.

Verborum obligatione. l. ij. t. xvj.

Vi bonorum raptorum. l. ij. t. ij.

Incipiūt rubrice de vsu feudoꝝ. **A**

Alienatiōe feudi.

An maritus succedat uxori in beneficio

Apud quem vel q^uis p^{ro}uerlia feudi

An remoueri debeāt testes

An mulier vel alius imperfectus

An ille q^{ui} interficit fratrem d^{omi}ni sui

Alienatione feudi paterni

An agnatus vel filius defuncti

An apud iudicem vel d^{omi}ni

Beneficio fratris et qualiter frater

Beneficio femine

Cōtrouersia inuestiture.

Contentiōe inter d^{omi}ni et vasallum

Contentiōe inter d^{omi}ni et fidelem

Inuestitura feudi

Contentiōe inter me et d^{omi}ni

Cōtrouersia seu. inter pares termināda

Cōsuetudines d^{omi}ni lotbarij feudoꝝ

Cōtrouersia inter d^{omi}ni empbiteos et vasallus

Cōsuetudine recti feudi

Clerico q^{ui} inuestituram facit

Capitulis conradi

Cōtrouersia inter masculū et feminam

Cōtrouersia inter d^{omi}ni et emptorem

Capitaneo q^{ui} curam vendidit

Cōtrouersia inē vasallū et aliū de b^{eneficio}

Ep^{iscop}o vel abbatē vel abbatissam p^{ro} d^{omi}ni

plebis feudi dare nō posse

Eo q^{ui} sine fecit agnato de feudo paterno.

Eo q^{ui} sibi et heredib⁹ suis masculis et feminis

inuestiturā accepit

Hic finit lex. deinde p^{ro}suetudines legis in

cipiunt

De titulis Rodicum

Imperator lothari⁹

- Inuestitura de re aliena facta
- Inuestitura quā tici⁹ cepit a sempronio
- Inuestitura in maritum facta
- Inuestitura apud pares cinere terminanda
- In quibus causis feu. amittatur
- Lege conradi
- Adulite vasallo qui contumax est
- Adunimis valuasoribus
- Adur⁹ vel ali⁹ impfectus feudū retineat

Natura feudi

- Qua fide formata
- Natura successionis feudi
- Honores feudorum
- Pace iuramento firmanda
- Per quos fiat inuestitura et per quos restituatur.
- Pace tenenda et eius violatoribus
- Prohibita alienatione per lotharium.
- Prohibita feudi alienatione per fridericum
- Dugna

Qui feudū dare possunt.

- Qui successores feudum
- Quo tpe miles inuestiturā petere debeat.
- Quibus modis feudum amittatur
- Qui successores teneantur
- Quemadmodū feudū ad filiam pertineat.
- Quibus modis feudum constitui potest
- Quid sit inuestitura
- Quē pcedere inuestiturā debeat fidelitas.
- Qualiter vasall⁹ iurare debeat fidelitatem.
- Qualiter olim feudum poterat alienari.
- Quis dicatur dux marchio
- Que fuit prima causa beneficii amittendi
- Qui testes sunt necessarij ad probandā no-
uam inuestituram
- Quid iuris sit post alienationem feudi.
- Qualiter dominus de proprietate puetur
- Que sint regule
- Quot testes sunt necessarij ad probandum
magnitudinem
- Successione feudi
- Si controuersia fuerit in inuestitura
- Si episcopus vel abbas vel abbatissa
- Si diuinitura in dñm et vasallij lis oriat.

- Si de feudo controuersia fuerit
- Si de feu. vasallus ab aliquo interpellatus
fuerit et dominus eū defendere noluerit
- Si negatum fuerit beneficium a vasal.
- Si vasallus feudo puiat cui debeat deferri
- Si vasallus feudi conditionem negauerit
ex certa scientia
- Vasallo decrepitate etatis q̄ feudū refutauit.
- Vasallo qui contra constitutionem lothar-
rij feudum alienauit
- Cloris feudorum

Digesti veteris

Primus liber habet

- titulos. xxiij.
- Secundus. xv.
- Tertius. vij.
- Quartus. ix.
- Quintus. v.
- Sextus. iij.
- Septimus. viij.
- Octauus. sex
- Nonus. iij.
- Decimus. iij.
- Undecimus habet titulos nouem
- Duodecimus. ix.
- Tredecimus. vij.
- Decimusquartus. iij.
- Decimusquintus quattuor
- Decimusextus. iij.
- Decimuseptimus. iij.
- Decimusoctauus. ix.
- Decimusnonus. iij.
- Vicesimus. ij.
- Vicesimusprimus. iij.
- Vicesimussecundus. vij.
- Vicesimustertius. v.
- Vicesimusquartus. iij.

Et sunt simul. cl. iij.

Inforciati

Prim⁹ liber habet

- titulos septem
- Secundus nouem
- Tertius. x.
- Quartus. vij.
- Quintus. vij.
- Sextus. j.

De titulis Codicum

Septimus. i.
Octauus. i.
Nonus. r.
Decimus. r.
Undecimus. iij.
Duodecimus. iij.
Tredecimus. viij.
Decimusquartus. xvij.
¶ Et sunt simul. xviij.

Digesti noui

Primus liber habet

titulos sex.

Secundus. xviij.

Tertius. xj.

Quartus. xj.

Quintus. xxxij.

Sextus. viij.

Septimus. iij.

Octauus. viij.

Nonus. xxx.

Decimus. xxvj.

Undecimus. xij.

Duodecimus. xvij.

Et sunt simul. clxxij.

Codicis

Primus liber ha-

bet titulos. lj.

Secundus. lvij.

Tertius. clxij.

Quartus. lxxij.

Quintus. lxxvij.

Sextus. lxx.

Septimus. lxxvj.

Octauus. lxx.

Nonus. lxx.

Decimus. lxxvij.

Undecimus. lxxvij.

Duodecimus. lxxij.

Et sunt simul. vij. clxij.

Autentici siue nouel-

larum constitutionum

Prima collatio habet titulos. vij.

Secunda. xj.

Tertia septem

Quarta. viij.
Quinta. xvij.
Sexta. xij.
Septima nouem
Octaua duodecim
Non. xij.

Et sunt simul. xviij.

Decima collatio au-

tentici siue nouellarum constitutionū aut li-
ber siue usus feudoꝝ habet titulos. lxxxij.

Institutionum

Primus liber ha-

bet titulos. xxiij.

Secundus. xxvj.

Tertius. xxxij.

Quartus. xvij.

Et sunt simul. xcix.

Explicit libellus docens modū studendi
et legendi contenta ac abbreviata vtriusq; iu-
ris tam canonici q̄s civilis in se continens ut
titulos siue rubricas eiusdem iuris in ciuitate
Argentanensi impressus Anno dñi. M. Dcccē
lxxxvij.

Digo iuris humani

Incipit processus iudiciari⁹ eximij doctoris iuris canonici Johannis de Urbach.

In nomine domini amen Rex

pacific⁹ cūctor⁹ causa effectiua et finalis. de sum. tri. c. j. de reliq. et vene. san. gloriosus de⁹ in pn. li. et in. l. j. C.

de sum. tri. boiem ad sui similitudinē formātū. xxij. q. v. bec unago. de pe. dis. ij. pncipiū. Rectū creauit. Eccles. vij. c. in fi. Et disposuit sibi subditos pudicos fore pacificos et bonos. vt in pbemio cōpilationis Gregoriane ad eoz regulationē ius naturale cōcreando v. dis. in pn. Que lex naturalis ad regimen creati boies fm statū pmeue dispositiōis ipsius creatoris sufficiens existebat. Cū ipse creator op⁹ nō nouerit impfectiōis. de bap. maiores. v. sed adhuc qrit. qua lege omnia cōmunia erāt. j. dis. ius naturale. viij. dis. quo iure. S; q; ipsi subditi tales nō pmanerūt fm dispositionē et voluntatē creatoris. Nā multiplicato genere humano iure gentiū oia sūt bella et distincta rex dominia. ff. de iusti. et iure. l. ex viure. et j. dis. ius gentiū. Et homo infinitis se imiscuit qstionib⁹. Ecclesiastes vbi. s. Et ipsi subditi cupidi erāt ad aliena. et ideo lites insurrexerūt. Cū Seneca. Boies qentissime uiuēt in terris si bec duo pnoia non essent vel de medio tollerent. scz meū et tuū. Et alibi dicit. Noltri essem⁹ si nostra nō essent. Nā cupiditas effrena ex humane cōditiōis corruptiōe surgēs. pacē odians. lites et iurgia nutriēs et inducēs. tor noua litigia generat q; plura sunt negocia q; vocabula. fr. d. p. scrip. ver. l. natura. extra de psti. nā pcupiscētiam. xlviij. dis. bonoz. et in pbemio pdicte cōpilationis. Et natura humana ad dissennendiū pna. de cōse. dis. iij. sicut in sacramētis. de pcel. pben. q; diuersitatē. nouas deproperat edere formas. C. de vere. iu. enu. l. ij. §. Sed qā diuie. Hinc est q; forma litigādi et placitādi vsus in paradiso videt exorta. Nā cū Adā

redargueret a dño de inobediētia. relationē hui⁹ criminis pueritū cōiugē. imo in cōiugis auctore. cū dixit. Mulier quā dedisti mihi sociā me decepit et comedi. de pe. di. ij. spēs Itē ex lege veteri ordo iudicioz cōprobatur. Nā Moyses ait. In ore duoz vel trium zc. Deut. xx. et de iudi. nouit. de testi. in oi. Itē et in nouo testamēto. Cū apłs. Secularia iudicia si habueritis zc. i. Cor. vi. ij. q. i. §. et his Quare fm hmōi statū nature corrupte nō sufficiebat lex nature. s; necessaria erat pmulgatio legis positue. qā nisi lites p iusticias repmerent in mūdo nō esset pcordia. Fuit ergo necessaria humani generis adinuētio ad effectū. vt hmōi appetitū noxiū refrenaret. et boies in trib⁹ iuris pceptis. videlicet boneste uiuere. alterz nō ledere. vnicuiq; ius suū tribuere informaret. ff. de iusti. et iure. l. iuris pcepta. Et i pbemio supra allegato. vt sic boiminū coerceret audacia. et inter improbos i nocentia tuta redderet. iij. dis. facte sūt leges et vt boni qete uiuant inter malos. xxij. q. v. Non frustra. Et ne q; temeritate ppria sibi sumat vltionē. Ergo si boies i pmeue dispositiōis statu et innocētia pmanissent. latio legis positue necessaria nō fuisset. Ad qd enī indigerem⁹ iuris de libel. obla. et lit. ptes. et si milib⁹ si lites nō essent. Cū igit ex cupiditate et malicia boim lites orre sint et ptenones inducte. hmōi et similibus iuris vt iure positiuo indigem⁹ ad negocia ptractāda et lites dirimēdas. S; licet ius sup h emanauerit positiuū. tñ cū hoc exercitiū et sciētia placitandi maxie sunt necessaria. xlvi. dis. licet plerūq; l. dis. vt cōstitueret. Et p sciētiā et experiētiā ois acqrit noncia. iuxta illd. Cuius et ars docuit qd sapit ois bō. Et iuxta dictū phi. in. j. metaph. Experiētia facit arē. Nā oē artifi cū p exercitiū recipit incrementū. In. l. legatū fuis. §. omatricib⁹. ff. de le. ij. Est enī ipsa experiētia efficax rex magistra. de elect. q; sit. li. vi. Cū lex cōmēdat iuris peritos ex experiētia rez. vt in psti. ij. §. i. Et expri causarū iudices dari possunt. C. de iudi. certi. Nā in expertus pauca cognoscit et maxie circa formas libelloz et ordinē iudiciariū. circa quē debite ptractādū reqrit experiētia. Cū dicit Hof. i libro

Verf. arb.
Ano d. iust. b. p. d. l. 2
et p. n. m. i. n. a
E. q. i. d. n. o.
p. s. t. i. n. g. l. v. m. o.
E. a. m. i. c. i. u. s. d. i. c. i.
p. i. n. t. i. g. p. l. a. r. i. u. s.
p. l. u. m. i. s. s. e. p. o. n. i. b.

De diffinitione et personis iudicij

iuris civilis in pñ. q̄ difficile est vt q̄s sciat bñ libellos difficiles cōponere et ordines iudicij practicare. etiā si alis bonis sit in legib⁹. intellige in causa criminali vel civili. nisi in causarū exercitio pueriset. **Nā** vt dicit **Suil.** in spe. de libel. p̄cep. in pñ. circa libelloz cōceptionem grāde piculū imminet. Et q̄si tota vis iudiciorum in eis rite cōcipiendis consistit. facit de iudici. examiata. de symo. licet hely. cū similibus. Et pauci reperiunt in h̄ plene instructi. imo nullus est q̄ plerūq̄ in his vario nō obducatur errore. ad hoc de imu. eccle. aduersus. **Id** circo dñoz meoz sup̄ h̄ dicitur instantia libelloz et alioz actiū iudicariū formas tradere et declarare in iēdo. et iudiciorū debuū ordinē et frequentatū p̄ singulos act⁹ et partes iudiciales p̄ media p̄ que ad finē causarū deuenit cōpetenti et regulato ordine explicare. q̄ntū mihi est possibile. Quia licet reuera ad hoc insufficientē me cognoscā faciā tamē q̄d possum. xxi. q. ij. faciat bō. Et sufficit q̄ i paucis amici labori psulat. vt dicit lex. tutor. ff. de nego. ges. Et. l. tutores. in. §. q̄ se. in. fi. ff. de ad. mini. tuto.

Dicit quid sit iudicium euz declaratione et personis eius

Eo antequā ueni

Iam ad ppositū p̄ euidētia p̄mitto. q̄ iudiciū est act⁹ legitim⁹ trium p̄sonaz. iudicis. actoris. et rei. Ita dicit **Hosti** ens diffiniedo i sum. de iudi. in pñ. Et **Boh.** an. in additōib⁹ speculi. ti. de actore. in pan. et doctores cōmuniter. **In** hoc q̄ dicitur ē actus trium p̄sonaz includunt duo. s. p̄cessus et personē iudicij. Et licet sint aliqua iudicia in q̄b⁹ nō sunt omnes p̄sone ille. vt in iudicio inq̄sitionis generalis vbi nō est p̄sona actoris et rei de quo in. c. bone. j. de elec. Et in iudicio inq̄sitionis specialis q̄ fit ex officio iudicis nemie puocante vel instigāte. de accusa. inq̄sitionis. Et q̄si epus inq̄rit contra p̄sbyterū fornicarium. et c. qliter. ij. vbi deficit p̄sona actoris. et sup̄ crimine notorio vbi nō erigit p̄sona accusatoris. de accusa. euidētia. Tamē ad huc stat vā p̄dicta diffinitio. q̄a in inq̄sitione spēali que fit ex officio iudicis fama vel infamia p̄-

cedere debet. vt in iurib⁹ supra allegatis. **E** illa est loco actoris et ei⁹ typū gerit. vt ibi notat. et inq̄sitione generalis ad spēale ordinatur. **E**t ita etiā finalit̄ erit ibi sicut i speciali repire actorē. **S**icut iudicio q̄d habet super notorio crimine potest dici q̄ ibi notoriū supplet locus et vicē accusatoris interpretatur. Et licet q̄cūq̄ iudicio ordinatio p̄ inq̄sitione seu extra ordinario p̄dicte tres p̄sone substantiū habebūt ficte vel vere. vt salit̄ representantur. **E**t ita iste tres p̄sone sunt de esse iudicij et suba. s. iudex. actor. et re⁹. **S**unt etiā alie p̄sone q̄ q̄nq̄ in iudicio interueniūt. et illaz alique agūt vt defendūt sicut p̄curator. cōiuncta p̄sona. defensor. executor. syndic⁹. yconom⁹. tutor. curator. Et q̄dā alie. de q̄b⁹ **Suil.** in spe. parte. j. in terua picula protū. **S**ille p̄sone sunt in iudicio agendo vel defendendo noīe alieno. videlicet noīe actoris vt rei vel vtriusq̄. s. alique noīe actoris. aliq̄ noīe rei. et sic nō sūt necessarie. **A**lie nec agūt nec defendūt. s. sūt ibi vt p̄sent admniculū ipsi⁹ cause vt aduocatus. de postu. p̄ totū. de iudi. pastoral. vt lit. non p̄test. c. j. **I**te restes. iij. q. iij. c. j. de v. sig. forus §. in omni. **T**abellio vel ipsi⁹ loco duo viri idonei q̄ iudici acta cōscribant. de p̄ba. q̄ntā cōtra famā. Et nūci⁹ seu executor q̄ citet et referat. de offi. dele. p̄uidētia. j. **B**e. de appell. euz parati. Et ille p̄sone etiā de necessitate nō habent esse in iudicio. s. ad effectū. s. vt admniculū. ceu supra dixi. Et de istaz p̄sonaz officijs et eoz exercitio ac formis q̄b⁹ p̄stuant. et alijs circa h̄mōi ad practicā p̄nētib⁹ suo spe patebit in p̄cessu. Et circa h̄mōi p̄sonas et eoz officia versat p̄m⁹ liber decretaliū. Et tota p̄ma p̄ speculi iudicialis **Suil.** durātū q̄a p̄us p̄sona q̄z rano cōsiderāda seu q̄rēda est. ff. de iure codicil. l. istoz q̄dam referūt. de despon. impu. ad dissolnendū. **M**odo de alia p̄te diffinūdis q̄a dicitur est q̄ iudiciū est act⁹ et c. **S**ciendū q̄ ad illi⁹ act⁹ iudicarij debita explicatiōe et p̄fectione ambulat per multas partes et actus particulares. et certo ordine a iure et causarū consuetudine introducto regulate procedendo ad finem. que finem imponit negocio. de seq̄. pos. et fruct. c. j. p̄ueniunt. Et istū ordinē iudicij ac eius p̄es

In quibus causis ordo seruatur

piractat liber secundus decretalium. **S**uil. in spe. in pte scda p totu. Et ibi in principio istius secunde ptis enumerat debito ordine partes seu membra pcessus iudicarij. scilicet ista membra que conter et vt in plurimu ptingere solent. Licet enim aliqui alia occurrat vt ibi dicitur in principio. et aliqua etiam enumerat decre. quoniam. extra de pba. non in ordine poia obseruando vt ibi notat. Et istar ptiu iudicialiq sunt de substantia pcessus vel ordinis iudicarij. vt libelli oblatio. de q. i. c. j. de libel. ob. in fi. glo. et i. cle. sepe. de v. sig. in glo. q. est sup vbo necessario. **I**telius ptesta. de lit. ptest. c. vnico. vt lit. non ptest. q. si p totu in rubro et nigro. **I**te conclusio. de qua in alle. cle. sepe. in glo. v. conclusio. **I**telnia et qd ferat in scriptis. de sen. et re iudi. c. vlt. l. v. Aliq vbo non sunt de substantia vt sunt exceptioes replicatioes etc. Et ordo iste iudicarij non debet ptermitti confundi vel p posterari. als ex omissione pfulione vl p posterandoe induceret et surgeret nullitas iudicij et pcessus. ij. q. vj. §. diffinitiuus. et sequenti. de accusa. q. luter. ij. et in spe. de sen. pla. §. iuxta p. positione. Nec potest ptermitti etiam de consensu ptiu. vt in glo. notabili. in. c. de causis. d. of. fi. dele. et est glo. ij. in cle. sepe. palle. in glo. vlti. Et hmoi aciuu piculariu qda sunt ad iudicij seu lris ordinatione. Queda ad lris seu cause instructione et decisione. **T**u citatioes factioes sunt actio iudicij ordinarij. et his similia. Et pfectiones attestatioes pbanones et ista q. factu respiciunt sunt actio cause instructionis et decisionis. de q. p. **H**ostie. et **I**nno. in. c. causam. extra de testi. et in cle. sepe. de v. sig. in glo. v. defensionis q. facit ad p. Et h. de pnb. pcessus iudicarij ordinarij in causis regulariter obseruandis

U De causis in quibus dictus ordo iudicarij non necessario per omnia seruatur semper

Eo sunt aliqui ca

Sus in qb. ex privilegio iuris vl hois aut ex causaz natura ordo hmoi p oia necessario non obseruat. vl etiam nullo modo debet obseruari. nec p oes ptes iudicij in eis ambulat. Exemplu de causis privilegatis

a iure. vt est causa bnfacialis matrimonialis vsuraz et decumaz. **I**n qz cognitioe et dispositione iuris iudex tenet ordine iudicariu obseruare. Et io dixi necessario. qz p si vult. vt i. cle. dispedio sam. de iudi. **D**e privilegijs hois. vt qn pnceps causas comittit. et in eis pcedi madat simplr et de plano. et sine strepitu iudicij et figura. et tuc iudex non pot p oia fuare ordine iudicariu. qz tuc ista q. sunt de figura et substantia iudicij non debet obseruare. vt est libel. obla. lit. ptest. Et ista sunt de strepitu iudicij. sicut exceptioes. appellatioes. replicatioes. et q. tunc for. qz in alijs amputare dz et repellere. Et dixi q. non debet tuc solenis ordo seruari. si tñ obseruet partib. n. p tradicentib. valet. vt in cle. sepe. pluries alle. vbi traditur forma pcededi q. fm tale madatu dz obseruari. **I**te qn. ex natura cause non obseruat. Exe plu vt in notorijs. **N**on ordine iudicariu seruare in eis esset ordine puertere. vt in decret. ad nostram. ij. diureura. de q. etia in. c. vltra. et in. c. ua. de coba. cle. et mu. **I**te in sumarijs cognuonib. in qb. etia non seruatur. nec fit trahitus p partes iudicij. s. iudex sumarie pbanones recipit et se informat. de q. in spe. de of. om. iudi. §. postremo. Et io dixi. vl nullo modo debet obseruari. **I**te in iudicio extra ordinario videlicet in q. l. ordo. qd expedit officio iudicis non ad puocatione alicui. vl instigatione. et sic non seruatur ordo iudicarij. vt in. c. q. ma frequeter. vt lit. non ptest. in. §. sunt et alij. cu remissionib. Et sic fm diuersitate causarum diuersi insurgunt pcessus. **D**e istis ergo oibus iudicij et pcessibus. et de pcessu executionis ad gras videbim. successiue

Preparatoria iudicij

Primo ergo de iudicio ordinario ante qz ad ipsi expeditioe acceda est aduertendu. qz sunt quedam preparatoria ad ipsum iudicium vt pbabeat quedam inuestigatio vel pmeditatio matura. p qua mete et corpe se pparat iudex et ptes saltem actor ad iudiciu submirandu vel no. Et isto modo intelligendo ponit **S**uil. in spe. specialē rubricam de preparatorijs iudicior. in parte secunda. rubrica pma.

Requisita ad iudiciū

videlicet circa pñ. **U**t agere volēs, & accusa-
re. pmo p̄sulat amicos. videat an habeat p̄-
bationē. & vtz expediat sibi litē mouere. iij. q.
iij. de inducijs. p̄uideat sibi de aduocato & te-
stib⁹. cū perinob⁹ p̄ferat. & se p̄muniat. qz li-
tus cuēt⁹ dubi⁹ est. ff. de pecul. l. qd̄ debet. Et
ex q̄ actor in stāte aduersario cogit litē p̄seq̄.
Hinc est q̄ inducie deliberatoze sibi nō p̄ce-
dunt. s. actor. **B**e his & alijs articulis p̄mo in-
uestigādis nō. spe. vbi. primo alle. **I**tē circa
iudicē q̄ in causa criminali p̄us d̄z examiare
p̄sonā accusatoris. q̄ intēdō moueat cur⁹ sit
opinionis. iij. q. vii. **S**i q̄ sūt. zc. **I**tē in causa i-
uriarū iudex sp̄ laborez ad p̄tes cōponēdū. in
q̄ acōde p̄onissime p̄cedit cōposino. xc. dif. c. j.
& c. studendū. Et q̄niā etiā in civilib⁹ causis
iudex tēdere d̄z ad cōposinōz. de mu. pe. ca. j.
Et marie p̄cedit cōposino actore vincēte. vt i
addi. spe. no. Jo. an. in ti. pr. alleg. **U**n vt ibi
dicit spe. **R**emini expedit vt nimis facilis sit
& prompt⁹ ad ligādu p̄p̄ piculū aie. **U**n
d̄z in euāgelio. **S**i q̄s voluerit tunicā tuam
tollere & tecū in iudicio p̄edere zc. **M**atth. v.
xiij. q. j. & in. §. j. Et apls **S**ecularia iudicia si
habueris p̄cūm est i vob⁹. & vos p̄ceptibilef
deo facietis. j. **C**or. vj. xi. q. j. §. ex his. Et mari-
me nō expedit clericis. qz nemo deo militās
i p̄licet se negocijs secularib⁹. ij. ad **L**himo. ij
ne cle. v. mo. c. j. multo min⁹ religios⁹. xvi. q. j.
monachi a monasterio. qz suos dei nō opoz
ter ligare. de synd. c. vnicō. **I**tē nō expedit p̄-
pter dubiū litis euentū. vt dixi zc. **E**tā nō. de
cau. pos. & p̄p̄. c. pastor. al in pñ. **P**ronior er-
go q̄ q̄s sit ad cōponēdū q̄z ad p̄tendēdum.
de irā. sac. c. fi. cū similib⁹. **L**alia & filia dicūt
p̄paratoria. **P**ossunt etiā dici p̄paratoria
oia ista q̄ p̄cedūt litē p̄esta. vt dicit **S**uil. an
gli. **P**ro q̄ facit qd̄ dicit **S**uil. in spe. p̄te. ij. in
pñ. v. j. vbi dicit q̄ ordo iudiciari⁹ p̄p̄rie d̄z in
istis cōsistere q̄ agunt inter lit. p̄tes. & iniām.
cū lit. p̄tes. sit exordiu. c. ex p̄te. ij. de v. sig. **C**um
añ eā q̄s nō dicat agere sed agere velle. quia
ista q̄ p̄cedunt nō sunt p̄p̄rie de ordine sed p̄-
paratoria. **E**t sim h̄ p̄mus liber decre. & p̄nci-
piū secūdi libri vsqz ad u. de lit. p̄tes. **E**t istud
qd̄ tractat **S**uil. in spe. in tota p̄te. j. videlicet.
circa p̄sonas iudiciū. arbitroz. assessoz. actor-

rum. rei. & aliarū p̄sonarū. suo vel alio nomie
agendo vel defendēdo. aut adminiculū p̄stā-
do in iudicio interuentiū. **E**t etiā in secū-
da p̄te vsqz ad titulū de lit. p̄tes. **S**ūt & alia
p̄paratoria. que etiā cōpetunt post lit. p̄tes.
de q̄bus in spe. de dilat. §. j. v. p̄paratoria **D**e
q̄bus suo loco videbim⁹. **I**stis p̄m istis
veniendū est ad p̄positū scz ad declarationē
processus & ordinis iudiciarij & ordinarij re-
gulatim totū ipsum p̄cessuz diuidēdo i tres
partes. sicut etiā diuisit **S**uil. in spe. parte. ij.
in principio **P**rima pars a p̄ma vocatione
sive citatione incipit. & durat vsqz ad lit. p̄tes.
exclusiue **S**ecūda pars incipit a lite cōtesta.
& durat vsqz ad sententiā diffinitiuā exclusi-
ue. **T**ertia pars incipit a sentētia & durat vs-
qz ad eius effectualē executionem si non fue-
rit appellatū. alias si est appellatū suspēditur
executio quousqz causa appellationis fuerit
finita. de iure iuran. venientes. cū p̄cord.

De his que expediuntur in prima
iudicij parte

In prima parte ex-
pediunt omnia ista que occurrunt
circa cōpetentiā v̄ incōpetentiā iur-
dictionē & eius iurisdictionē. videlicet an iurisdic-
tionē h̄eat in reū v̄ nō. Et si h̄z an sit recu-
sabilis vel declinabilis. **I**tē circa personam
actoris. an legitimā habeat personā ad stan-
dum i iudicio vel nō **D**e habitate & idos-
neitate persone rei nō querit nec disputatur
quia ex quo reus vocat ad iudiciū qualiscū-
qz sit se defendere potest **U**nde dicit. si diabo-
lus esset in iudicio vt reus non esset defensio
sibi deneganda. cū sit iuris & equitatis natu-
ralis. de excep. cū inter. **U**nde dicit ibi **I**nno.
qz reus non habet firmare vel legitimare per-
sonā suam in iudicio. sed hoc ipse firmabit qz
vocatus est cū necessario habeat respondere
de iudic. intellexim⁹. **E**t iudiciū redditur in-
uitum. ff. de ver. obli. inter stipulantē. & hoc i-
re necessario. **I**tem querit etiā in eadē par-
te de persona p̄curatoris an possit stare i iu-
dicio. de probat. post cessionē. an habeat suf-
ficiens mandatum. de procura. c. j. bec & filia
expediunt. **I**tem de loco iudicij an sit tutus

*habilitat p̄rio
legatib⁹ p̄ p̄sona*

*zant p̄ se qualif
iudiciū in iur
p̄curatoris iudic*

Diuisio iudicium

et idoneo reo. de ap. ex. pte. i. Item forma libelli. de iudi. examiata. De his et similibus visum est prius quasi de pambulis ad iudicium. In huiusmodi premissa quod de competetia vel incompetetia fori. de legitimatōe et habilitate vel inhabilitate personarum in iudicio interuenientium. de idoneitate vel refutatione loci. et aptitudine et ineptitudine libelli. sufficientia vel insufficientia mandatorum procuratorum et huiusmodi. et non tractant illa que sunt negocii principalis. Item regulariter hoc dicitur. quod fallit in certis casibus. de quibus in c. i. de lit. et l. vi. ut patebitur processu. In secunda parte tractat negocium principale ut ibi videbitur. In tertia imponit finis ipsi negotio per suam. ff. de re. iudi. l. i. Et de natiu producit ad effectum executiue. de re. iudi. cum aliis. de offi. dele. q. renti. Et ad huc canonicos inchoem processum. sciendum quod actor debet adire iudicem rei. C. de iur. om. iud. l. iuris ordine. quod est regula de hereditate. c. cum sit generale. de fo. cope. cum concord. Et fallit in multis casibus in quibus reus foris non sui iudicis de quibus in c. vi. de fo. cope. Et maxime de consuetudine clericorum trahunt laicos ad ecclesiasticum iudicium etiam in causa civili. ut in c. cum sit. ia. alle. Et no. Bern. in c. si clericus. eo. ti. in vlt. glo. et Guil. in spe. de cope. iudi. aduone. §. i. in prin. Item potest reus iurisdictionem sui iudicis in se progare tacite. de fo. ppe. dilecti. scilicet contrahebdo vel soluere pmissio et rindere in certo loco expresso. eo. ti. significasti. Hoc verum de iudice ordinario. secus in delegato. de offi. delega. Cum olim magister p. r. g. xi. q. i. Iudices hoc bocum quod clericus valeat non sui iudicis iurisdictionem in se progare plura requirunt que occurrere debent in dicto. c. significasti. et ibi no. An autem quis se progando possit penitere et iudicium iudicis progan declinare. est recurrendus ad c. i. de iudi. et quod ibi psueuerunt notari. Sed quis sit competens iudex alicuius personis est aduertendum putat Guil. in spe. pre. i. ti. i.

Diuisio iudicium

Iudicium alij delegati. alij ordinarij. alij auditores. alij assessores. alij arbitri. alij arbitratores. scilicet potest dici distinguendo duo membra tantum. quod

omnis iudex aut est delegatus. aut ordinarius. quod dicitur in est mixtus. scilicet auditor palatii aplice. quod est nec delegatus nec ordinarius. scilicet prius sua habet se ad utrumque. quod habet ordinariam in cognoscendo. et delegatam in pronuciando. ut notat in cle. auditor. de rescrip. Et quod Guil. in spe. ponit. auditor intelligit cui certis cause articulis expedire. dicitur committi. si Guil. intelligit de articulo habere cause cognoscere annexam. tunc talis est delegatus. si in nudo articulo non habet cause cognitionem ut examinator testium. tunc non est iudex talis auditor. scilicet nudus mister. de q. i. c. sup. questionum. de of. dele. et in cle. auditor. de rescrip. alii. Et ideo non debet ponere istud membrum. scilicet de assessore. quod non oportet iter iudices enumerari. quod proprie iudex non est. ut suo loco patebit. Sicut arbiter et arbitrator proprie non est iudex quod priuata persona per arbiter eligi. si sic est quod pactum priuatoz non datur iurisdictione alii ea non habent. C. de iur. om. iud. l. i. priuatoz. de fo. co. si diligenti. et c. significasti. Et ideo speculatoz enumerat eum inter iudices. quia arbitraria redacta sunt ad instar iudiciorum. ut in l. i. ff. de arbi. Item arbitrium est voluntarium scilicet iudicium reddit in iurium. ut si dicitur est. Delegatus est qui ex alterius commissione alicuius cause recipit iudiciale cognitionem. de of. dele. sup. questionum. Et iste si est a principe aliqui subdelegatus. Cui subdelegatus est cui causa vel pars cause a delegato secundo loco committitur. ut ibi. Et sic subdelegatus dicitur etiam delegatus. Conservatores et executorum etiam sunt delegati. de offi. dele. c. i. et vlt. li. vi. Ordinarius est qui iure suo vel principum beneficio vniuersali iurisdictione exercere potest. ff. de iur. om. iud. l. more maiorum. i. cle. et sequens. Ad papa est ergo ordinarius singulorum. ix. q. iij. cuncta per mundum. et c. per principalem. Item episcopus in eius diocesi. Et omnes ipsales in cuius territorio quis domicilium habet. i. l. heres absens. ff. de iudi. de fo. co. c. vlt. Isti sunt ordinarij et competentes iudices. omni tamen ipsales non fundant iurisdictiones suas de iure communi in territorio suo sic episcopus in dyocesi. suis. Pro quo in c. sup. eo. de proch. in c. i. de religio. do. Item etiam inferiores possunt esse ordinarij et habere iurisdictionem ordinariam ex privilegio vel consuetudine. de of. ordi. cum ab ecclesiis. de fo. cope. cum contingat. Archiepiscopus vero non est iudex ordinarius subditoz suffraganeoz suoz. sed

ff. de re. iudi. l. i. non potest per iudicem

Dispositio actoris

solū in dyocesi sua. et sup ipsos suffraganeos
habet ordinariā iurisdictionē. vt in. c. pasto-
ral. d. offi. ordina. **¶** Tū nō p̄t adiri p simplice
q̄relā ab ipsis subdūis suffraganeoz. nisi in
casib⁹ vt ibi in. c. gū. de offi. dele. **¶** Itē legatus
est ordinari⁹ in puincia sibi decreta. vt in. c. j.
de offi. leg. li. vi.

¶ Qualiter actor debet se habere in
adeundo iudicem

¶ Eo qualiter in ad

¶ Adeundo actor debet se habere tractat
Sul. in spe. de cōpe. indi. aduoc. §.
viso. qz si est ordinari⁹ actor p se vel p cura-
torē suū. ff. de pecu. l. j. accedat ad eū hora con-
grua. vt de offi. dele. p̄suluit **¶** Et cū seder p tri-
bunali. nō q̄n comedit v̄l est in diuinis v̄l in
via. iij. q. iij. §. Spaciū zc. **¶** Et factū suū coram
eo pponat p se si est discret⁹. **¶** Alioq̄n p alius.
de iudi. pastoral. **¶** Et petat aduersariū citari.
seu vocari ad cām. de iudi. c. j. qz p citatiōz de-
bet inchoari p̄cessus **¶** Est enī citatio fūda-
mentū et p̄ncipiū ordiis iudiciarij. de q̄ i glo.
c. ecclia. de p̄sti. sicut lūis p̄cl. est fundamētū
et initiū lūis seu iudicij. vt dictū est s̄. Quia
dicit notabilē lex insti. de pen. bere. §. vltra. zc
q̄ oim actionū instituendaz p̄ncipiū ab ea
p̄cedit **¶** Itē q̄ est i ius vocando. **¶** Si iu-
dex est delegat⁹ accedat eū vbi cūqz eū inue-
niat. qz ipse q̄nqz certo loco et p̄stitorio caret
¶ In loco t̄n honesto et p̄grua hora. de offi. de-
le. p̄suluit **¶** Pro q̄ notat in cle. q̄zuis de appel.
Et lram cōmissiōis sibi p̄net. et tūc incipit ha-
bere iurisdictionē. de appel. vt debet⁹. **¶** Requi-
ras eū humiliter. vt mādātū apli cū ereq̄ndo
aduersariū citet et sine mora decretū citatiōis
obtineat ad effectū iurisdictionis p̄petuā. de
offi. dele. gū. **¶** An p subdelegationē p̄petuē
iurisdictione recurrēdū est ad notata i. c. q̄zuis
de offi. dele. li. vi. **¶** Itē faciat ipsam citatiōz ab
ordinario v̄l delegato decretā cū ereq̄ con-
tra aduersariū. ne p ipz aduersariū corā alio
iudice possit pueniri. vt no. in alle. c. vt debet⁹
¶ Ad intelligētiā illi⁹ aduertendū. qz i plu-
rib⁹ ordinarijs q̄nqz est ḡdualitas. interdū
accumulatio fori. vt no. in. c. cū ab eccliaz. de
offi. ordi. c. cū p̄ngat. de fo. cōpe. **¶** Ubi ē plu-

ralitas iudicū p modū accumulatiōis loc⁹
est pueniō. vt q̄ p̄mo citat sit iudex zc. glā
sec⁹. **¶** Itē idē est i delegato et ordinario. vt in. c.
vt debet⁹. **¶** Et ista pueniō fit p citatiōes. vt
ibi. **¶** Possēt etiā fieri pueniō p domicilij mi-
tatiōē. de fo. p̄pe. c. p̄posuisti. **¶** Itē ad effectū
lūis pendentiā indicēdi accederet ad pcurās
dū citatiōē aduersario irimari. **¶** Ex q̄b⁹ col-
liget res citatiōis effect⁹. **¶** Iudex ergo ad pe-
titiōē actoris discernere habet p̄tē reā citati-
dam. **¶** Et b̄mōi citatiō p̄t fieri p lrās iudicis
vel viva voce. **¶** Quia voce fit multipliciter.
¶ Q̄nqz p ipm iudicē q̄ ore p̄prio citat. **¶** Q̄nqz
p tabellionē. **¶** Et p̄t ipse tabellio de tali citati-
ōne p ipm facta testificare et scribere se citas-
se. **¶** Q̄nqz p partē in vim tātū puocatiōis ad
cām. de ap. cū sit. et c. b̄n. **¶** Q̄nqz p nunciū. de
offi. dele. prudētiā. de ap. cū parau. de q̄ i spe.
de cita. §. sequit. et notat in. c. q̄nā. de p̄ba. **¶** Et
fit etiā vt dixi p lrās. **¶** Et q̄d debeāt p̄nere lrē
citatiōis patebit inferi⁹ **¶** Et ponit Sul. i spe.
de cita. §. iā de citatiōne. **¶** P̄t etiā addi tertiu
mēbz v̄l tertio mod⁹ cū adi vt dicit Jo. an. i
addi. spe. de cita. §. seq̄. **¶** Q̄d fit etiā citatiō ip̄o-
rico vt cū p̄sona capit et inuite ducit ad iudi-
ciū. **¶** De q̄ scripsit Jo. an. in. c. romana. et §. cō-
trahētes. de fo. cōpe. li. vi. **¶** Si ergo iudex ē de-
legat⁹ q̄ est auduoz. rescriptū seu lrās cōmis-
sionis recipiat reuerentē et deuote. qz p salus-
tatiōē et b̄ndictionē inducunt effect⁹. de q̄
bus i p̄be. vi. **¶** Et q̄lic p̄sentator in p̄sentādo et
iudex in recipiēdo et in inspiciēdo rescriptuz
debeāt se habere. tradit Sul. i spe. de rescrip-
ti p̄ntatiōne. §. j. in p̄n. **¶** Et quō sup p̄ntatiōē et
receptiōē rescripti d̄s fieri ad mādātū iudicis
instrumētū p tabellionē ibi etiā tractat. et q̄
tot⁹ tenoz rescripti scribat inter acta. **¶** Et scri-
bat notarius sub hac forma

¶ Forma instrumenti de presentati-
one rescripti

¶ In nomine dñi Amen

Anno natiuitatis eiusdē. M. cccc.
lxx. Induōē tali p̄nificat⁹ sancussi-
mi i x̄po p̄is et dñi nr̄i dñi pauli d̄na p̄uide-
na pape. ij. die. x. mens̄ nouēbris hora tertia. l.
q̄si i opido Erfordeñ. Adogū. diocesi. i curia

Citatio delegati

habitationis venerabilis viri dñi Hunoldi
decani ⁊ corā eodē dño decano in meiqz no-
tarij publici ⁊ testiū infra scriptoz p̄sentia p̄-
sonaliter p̄stitit. **T**alis cleric⁹ vel laic⁹ tal
dyocesis rescriptū aplicū vel litteras aplicas
cū⁹ vel quarū tenor inferi⁹ describit. **Q**uia
ipsi⁹ dñi pape bulla plūbea in cordula cana-
pis pendere. more romane curie bullatas sa-
nas integras ⁊ illefas. ac oī p̄sus vicio ⁊ sus-
pitione carētes. p̄dicto dño decano p̄ntavit
Eundēqz dñm decanū humiliter requisit. q̄
tinus i causa seu causis sibi cōmissis aduer-
sus talē ⁊ tales in eodē rescripto vel in eisde
litteris p̄ncipaliter noiatos p̄cedere. ⁊ eosdē
citare seu lrās citatorias cōtra ipsos sibi de-
cernere ⁊ cōcedere ⁊ iusticiā facere dignaret.
Quidē rescriptū v̄l quas q̄dē lrās apo-
stolicas idē dñs decan⁹ ad se recepit reuerēt
vidit ⁊ p̄legit. ac ei⁹ vel earū tenorē p̄ mei⁹ act.
cause cōscribi mādavit. ⁊ citatiōis lrās p̄ra
p̄fatos **M.** ⁊ **N.** fieri decreuit. **T**enor autē re-
scripti p̄dicti seu litteraz cōmissionis talē est
Paul⁹ ꝛc. **Q**uā ergo sic tot⁹ tenor rescripti re-
dactus est in act. fidē facit etiā si rescriptū p̄-
deret. **D**e quo in. c. cū in iure. de offi. dele. ⁊. c.
cū olim de p̄uile. **I**n his ⁊ similib⁹ est scien-
dum. q̄ tabellio debet p̄dicta scribere. qz offi-
cium tabellionis est oīa que occurrūt i iudi-
cio s̄m iudicis p̄ceptū sigillatim ⁊ ordinate
scribere. ⁊ partib⁹ exemplū tradere. ⁊ tradito-
rum exēplar retinere. vt no. p̄ **D**ist. de p̄ba.
quoniā p̄ra. **S**i autē citatio fiat p̄nuncium
scribat sic notari⁹. **T**alis iudex inuenit tali
nūcio suo vt talē citaret ad p̄uonē ⁊ instā-
tiam talis tali die ꝛc. vt no. in. c. q̄mā. de p̄ba.

Forma citationis delegati.
Decan⁹ ecclesie bea-
te **M**arie Erford. **M**agunt. dioce-
sis. **I**udex cause ⁊ p̄tū infra scripta-
rū. vel iudex ad infra scripta a se. ap. sp̄cialiter
deputat⁹ seu delegat⁹. **U**niversis ⁊ singulis
abbatib⁹. p̄oribus. p̄positis. decanis. diuino
rum rectorib⁹. clericis ⁊ notarijs publicis q̄
buscūqz p̄ curiā ⁊ dyoce. **M**agunt. ac alē
vbilibet p̄stibus. ⁊ sp̄cialiter tali v̄l tali ple-
bano **S**alutē i dño ⁊ mādans nostris. imo

veri⁹ apostolicis. firmiter obedire. **L**itteras
sanctissimi in x̄po patris ⁊ dñi nostri domi-
ni **P**auli diuina pudentia pape. ij. eius v̄a
bulla plūbea i cordula canapis pendēte mo-
re romane curie bullatas. sanas integras et
illefas. ac omni p̄sus vicio ⁊ suspitione ca-
rētes. in mei notarij publici ⁊ testiū infra scri-
ptoz p̄sentia p̄ talē in eisde litteris p̄ncipaliē
nominatū p̄sentatas. **N**os cū ea q̄ decuit re-
uerētia noueritis recepisse. **Q**uarū tenor di-
noscit essetalis. **P**aul⁹ ep̄s ꝛc. **P**ost quaz
litteraz p̄sentationē ⁊ receptionē fuim⁹ p̄ p̄-
dictū **M.** requisit. vt in causis nobis delega-
tis aduersus talē ex aduerso in eisde litteris
p̄ncipaliter nominatū p̄cedere. citatoriasqz
litteras p̄ra eū decernere. ⁊ iusticiā sibi mini-
strare dignaremur. **N**os igit decan⁹ iudex
p̄dictus volētes mandatū aplicū exēq̄ vt te-
nemur vobis ⁊ vestz cui libet in virtute san-
cte obediētie ⁊ sub pena excoicatiōis quā in
vos ⁊ vestrū quēlibet p̄ntis mādau cōrepro-
rem ⁊ neglectorē in his scriptis. triū iñ dierū
canonica monitiōe p̄missa vel p̄uia ferimus
firmiter ⁊ districte p̄cipiendo mādā. q̄
nus vilis p̄sentibus accedatis q̄ p̄pterea fu-
erit accedendū. p̄fatu **M.** publice citare cu-
retis quē nos p̄emptorie curam⁹ p̄ presentes
vt dietali ꝛc. vel die. xij. a p̄sentū insinuatōe ⁊
publicatōe cōputanda. **Q**uoz diez q̄ttuoz
p̄ primo ⁊ q̄ttuoz p̄ secūdo ⁊ reliqs p̄ tertio.
⁊ p̄emptorio termino assignam⁹. cōpareat
p̄ se v̄l sufficientē p̄curatorē Erford. i curia
habitationis nostre hora tertiā. corā nob̄ ta-
li die de iusticia respōsurus. **C**uātes etiā eū-
dem ad oēs act⁹ iudiciales in iure obseruari
cōsuetos. gradatim ⁊ successiue vsqz ad sen-
tentā diffinitiuā inclusiue **C**ū in unamōe q̄
siue cōparuerit siue nō. nos nihilomin⁹ qd
iustū fuerit faciem⁹ **D**ic autē nostre citatiōis
⁊ formā ⁊ qd feceritis in p̄missis nobis p̄ ve-
stras patētes lrās haz seriē litteraz p̄nētes
aut instrumētū publicū fideliter rescribatis
Batū ⁊ actū Erford. in p̄dicta curia nostra
Anno dñi ꝛc. nostro sub sigillo. **E**t ista for-
ma frequētā cōmuniter. licet sub alijs v̄bis
ponat spe. ti. de cura. §. iam de citatiōe. ⁊. §. viso
d̄ citatiōe. **E**t ista forma sonat d̄ vnico iudice

Citatio delegati

delegato **S**ed quāq; dant plures. scz duo vel tres. et isti quāq; dant simpliciter. de offi. dele. i. c. cū causam. Quāq; cū diuersis clausulis. qā quāq; cū clausula q si nō omnes interesse poteritis. duo vestz nihilomin⁹ exequant. d. of. si. dele. prudētia. in pñ. r. c. cū sup. Quāq; cum clausula q si ambo interesse nō poteritis. aliter vestz nihilomin⁹ exequat. Et hoc quā sit duo iudices. vt in dicto. c. prudētia. an. §. J. de quoq; Quāq; cū clausula. quatin⁹ vos vel duo. aut vn⁹ vestz. Prima clausula ponit i rescripto appellandis qd pducit in audientia literaz contradictonaz. Quāq; ptes nō cōueniunt in vnū iudicē. quia tūc dant tres cum clausula. q si nō oēs zc. et quelibet pñū eliget vnū. et cancellaria dat tertū. et tūc omēs tres habēt pcedere. nec duo habēt pcedere nisi tertius se excuset. vt i dicto. c. prudētia. Ultima clausula frequētat in litteris pseruatorijs. quādo dant pseruatores ecclesijs vel vniuersitatib⁹ studioz. qz tūc ponit clausula. quatin⁹ vos vel duo aut vn⁹ vestz zc. Et tūc quilibz in solidū pcedere potest a pncipio. Secūda forma p quā dant duo iudices cū clausula. q si nō ambo. bodie nō est in vsu. Quā ergo dant plures iudices cū pdictis clausulis. debet de bñdō clausulis fieri mētio in citatōe sic dicēdo. **A.** decan⁹ ecclesie beate marie iudex vel cōseruator venerabiliū et circūspectorum viroz dñoz magistrorū doctorū et scolarium alme vniuersitatis studiū Erford. vna cū ceteris nostris in hac pte colleg. Cū clausula. quatin⁹ vos vel duo aut vn⁹ vestrum zc a sede aplice delegat⁹. Quā aut delegat⁹ q ad nomen pmuti debeat et pponi patet. qz representat psonā dñi pape. de offi. deleg. cū olim. cū pcoro. Et quā sunt plures delegati. tūc maior et dignior debet pponi. de quo in spe. de cita. §. visō de citatōe. v. porro. Circa qd notat vnū dubiū facti. ponam⁹. causa delegata fu erit olim epō pragensi. nunqđ postea cū ecclesia ista fuerit metropolitana. ipse fact⁹ archiep⁹ pcedere poterat in causa p̄s coraz eo inchoata. Jo. an. in addi. spe. ti. de delegato. §. licet. v. restat. videt tenere q sic. si nomē p̄rium esset exp̄sum i cōmissionē. Batio. qz p dignitatē archiep̄alē non delimit esse ep̄sco

pus. Quā papa vocat seipsum ep̄m. fac. l. col. in fi. C. de no. mu. li. x. Istud dubiū mouere potest ppter ludētes ad scacas. vt ibi dicit Jo. bā. an. p eandē legē fuit iudicatu q q in ludo scacoz querit mactare lociū cū pedona facta regina victor erit. Pro q Jo. an. in addi. vbi supra. vbi plures. l. et rōes adducit. Dicit tñ q padue audiuit pñūciare p̄rariū. Concor dando distinguit. p̄mū dicit pcedere. quā conuenio fuerit facta de certa pedona. secundū quā de certa nō esset p̄uentū. Itē in forma mādat delegat⁹ omnib⁹ sup q̄s habet iurisdiccionē quantū ad B. qz alis sua iurisdiccionē non possit bñ explicari. de offi. dele. c. i. r. c. p̄terea. r. c. sequē. de quo in spe. ti. de cita. §. visō de citatione. v. qd si delegatus exēplificat. r. c. sequēti. An aut tenor rescripti debeat tot⁹ inseri in citatōe. legit et notat in. c. ij. de dila. et no. Jo. theuunic⁹ i glo. ij. q. ij. si ep̄s. q alias nō valet citatio. de hoc notat in. c. veniēs. de accusa. sup finē vltra glo. Sed ipsum rescriptum bullatu nō tenet mittere citato. vt no. i dicto. c. ij. de dila. Aliqui etiā inserūt in citatōe libellū. de quo in. c. ij. tā alleg. de dila. Itē citatē ad respōdendū actori de iusticia. Aliq citantur p̄mo ad dicendū cōtra cōmissionē qd qd dicere vel opponere voluerint p̄ez. et isteterminus seruāt in curi. p substantiali. Item q possit iudex et debeat cōminari. pbat in. c. cū ex litteris. de resti. in integ. in fi. et in spe. d. cita. §. visō de citatōe. v. Quid si iudex ita dicit. Itē q in forma citandis apponit q executor debet rescribere diē et horā. de hoc no. in spec. de cita. §. vlt. v. Si vero mādat. Iudex delegatus quāq; nō pcedit p se s; causam commissam subdelegat. Et erit forma subdelegatōis ista vt sequit. **A.** decan⁹ ecclesie beate marie Iudex cause et partiū infrascriptaz a se. aplice sp̄aliter delegat⁹ honorabili viro tali canton v̄ scolastico Salutē in dño Litteras sancissimi xp̄o patris ac dñi nostri dñi Pauli diuina puidētia pape secūdi. nos noueritis recepisse sub hac v̄boz forma. Paulus ep̄s zc. S; qā nos tā nostris qz ecclie nostre negocijs legitime p̄pediti cognitiōi et decisioni negocij bñdō ad p̄sens vacare et intēdere cōmode nō valem⁹. Idcirco de vestra

Reuocatio subdelegati

legalitate plurimū p̄sili vobis in hac pte cō-
mutim⁹ vices nostras donec eas ad nos du-
xerimus reuocandas

Forma reuocationis iudicis sub-
delegati

Donū litteris apo-

stolicis h̄mōi nobis p̄ntatis. ac per
nos cum debita reuerētia vt decuit receptis
nos forma ⁊ tenore earū dē diligēter inspectis
attēdētes q̄ p̄ tūc arduis ⁊ legitimis nostre
ecclesie ac alijs p̄pediti negocijs eaz executō
ni debite put voluissē⁹ intēdere nō potera-
mus. Vobis d̄nis **A.** ⁊ **A.** supradictis ⁊ ve-
strū cui libet in hac pte cōmūsim⁹ vices n̄as
donec eas ad nos ducerem⁹ reuocādas p̄-
ut in nostris litteris desup̄ p̄fectis pleni⁹ p̄-
nēt̄ Et q̄a de executōe p̄nū h̄mōi l̄rāz applica-
ruz p̄sonalīc̄ put tenemur intēdere voluim⁹
Iocirco p̄p̄t̄ h̄c ⁊ certas alias causas a im-
nostrz ad h̄mōuētes h̄mōi p̄ nos vob̄ factas
cōmissiones tenore p̄sentū durim⁹ reuocā-
das. ⁊ p̄sentib⁹ reuocam⁹. ac oēs ⁊ singulas
causas corā vob̄ aut altero vestrū in vi bu-
iusmodi p̄ nos vob̄ facte cōmissionis quibz i-
ter quoscūqz ⁊ supra quoscūqz intēratas i sta-
tu q̄ corā vobis aut altero vestrū tpe notifica-
tionis h̄mōi nostrre reuocatōis fuerint ⁊ eri-
stāt. ad nos ex certa scia aduocauim⁹ et ad-
uocam⁹ p̄ p̄ntes. Que oīa ⁊ singula vob̄ oī-
bus ⁊ singul̄ supradictis ⁊ alijs q̄n̄ interest
aut sua interesse putāt. tenore p̄sentū iurā-
mus. ⁊ ad vestrā ⁊ cuiuslibet vestrū nonciā ⁊c̄
Et aliq̄ subiungūt mandātū. s̄. Mandātes
vobis q̄n̄ius i h̄mōi negotio p̄cedatis s̄m-
traditā a se. apo. vobis formā. ⁊ al̄s p̄ut d̄ iu-
re fuerit p̄cedēdū. In cui⁹ rei testimoniū lit-
teras p̄sentes fecim⁹ nostri sigilli appensioe
cōmūiri. Datū ⁊c̄. Et licet ponat̄ in forma
sed q̄ nos tā nostris ⁊c̄. Licet ista dicat. tū p̄t
fieri subdelegatio p̄ sola volūtate. dato q̄ nō
fuerit aliq̄ legitimo impedimēto p̄pedit⁹ de-
legat⁹. de offi. dele. pastoral. post p̄ncipiū. vt
ibi p̄ Inno. S̄ si maliciōse velit se exonerā-
re. tūc subdelegatū cōpelleze neq̄t ad causam
recipiendā si de malicia p̄stat. vt ibi. Et p̄t̄ fie-
ri partib⁹ etiā in iur. eo. ti. sup̄ q̄stionū. §. eū vō

Et subdelegat⁹ delegati habētis iurisdictio-
nem habet etiā cōbertionē. als delusoria vt
deret̄ sua iurisdictio. eo. ti. ex litteris. Delega-
tus aut̄ subdelegatū college nō tenet̄ admiss-
tere. de q̄ in. c. corā. §. nūcius vō. eo. ti. Dicit̄ i
forma cōmittimus plenariā ⁊c̄. vel donec ⁊c̄.
In isto est magna diuersitas. Quia si subde-
legat⁹ est simpliciter. tūc censet̄ delegat⁹ i to-
tum. Si ipse subdelegat⁹ vti cepit iurisdictio-
ne. nō poterit a delegato reuocari. Itē si a sub-
delegato fuerit appellandū. tūc si est dat⁹ nō
in toto appellat̄ ad delegatū. datū cū cla. appe.
re. nō ad papā. vt in. c. cū te. ⁊. c. sup̄ q̄stionū. §.
porro. eo. ti. Et idē si solā executionē sine libe-
re seruanit. vt in. c. si subdelegat⁹. in fi. de offi.
dele. li. vi. S̄ fallit i duob⁹ casib⁹ in qb⁹ ap-
pellat̄ nō ad delegatū s̄ ad papā. de qb⁹ in. c.
si is cui. ⁊. c. si a subdelegato. eo. ti. li. vi. Et q̄n̄
est p̄mic⁹ delegat⁹ potest plurib⁹ subdelegas-
re. vt notat̄ in. c. cū te. alle. Dicit̄ etiā i forma.
Mandam⁹ ⁊c̄. q̄ delegat⁹ b̄n̄ potest cōpelle-
re subdelegatū ad causam suscipiendā. nisi
cōstet̄ q̄ maliciōse velit se exonerare. vt iam
dixi. Item dicit̄. in cui⁹ testimoniū. Nā sub-
delegatio probat̄ plures delegari solo sigil-
lo suo sigillatas.

Forma citationis ordinarii et de-
claratio eiusdem

Officialis curie epi-
scopalis **A**rogunt. vel als plebas
no vel rectoru tal eccleie **S**aluti do-
mino Vobis in v̄tute sc̄te obediētie firmiter
⁊ districte p̄cipiēdo mādam⁹. q̄n̄ acceda-
tis q̄ p̄pterea fuerit accedēdū. talē ad nostrā
p̄sentā citare curetis quē nos citam⁹ p̄m-
ptorie p̄sentes. vt tali die cōpareat i iudicio
legitime corā nob̄ q̄relis talis finalē r̄nsur⁹
Datū ⁊c̄. Talis forma est breuis. q̄ ipsi⁹ iu-
risdictio iā est fundata ⁊ radicata a iure. ex q̄
est iudex ordinari⁹ p̄p̄t⁹ ⁊ natural̄ ipsius ci-
tandi. Q̄n̄ nō oportet i citatōe exp̄mere cau-
sam ex q̄ cōpetat sibi iurisdictio. seu q̄re habe-
at iurisdictionē sup̄ eū. sicut facit delegatus
dūmodo recipit rescriptū aplicū ⁊c̄. vt in for-
ma. Itē tal̄ citatio dirigit̄ plebano in cuius
prochia deget ipse citā⁹ ⁊ habet domiciliū.

Citatio ordinarij

et committit sibi citatio faciēda. Possēt tñ ipsi citatio dirigi et ad eū mitti si est clericus. Sed quia citatio est citatio p̄ alium fieri q̄ de h̄ testificet. q̄a p̄ citatiōem posset occultari. de q̄ in spe. d̄ citatiōe. §. iā de citatiōe. v. j. Et no. de do. et pu. ca. vlt. Comittit ergo alijs vt cūct. vt p̄ eoz relatiōe p̄stet de citatiōe. vt ibi no. Itē in citatiōis forma ponit verbū p̄empt. Dicit p̄empt. eo q̄ disceptatōz p̄mitt. ut vult. l. iij. ff. d̄ iudi. et perimit disceptatiōē. i. vltra nō p̄ant ad uersariū tergiversari. de q̄ p̄ Jo. an. in addi. spe. de cita. §. vlt. **A**duertēdū est q̄ in p̄ma citatiōe nō est mittēdū p̄empt. vt in l. p̄sentatiōe. C. quō et q̄ iudex. et in aut. q̄ semel. nisi fieret ex causa. vt in l. p̄tumacia. ff. de re iudic. Debet ergo citari reus tribus edictis. et tūc tertium edictū est p̄empt. etiā si nō exp̄mat. vt notat. v. q. ij. in sum. Sed quia ex causa p̄t vocari reus vnicō edicto p̄empt. videlicet p̄p̄t distātiā viāz. **V**el si res celeritatē desiderat. vt i. c. cū ex lris. de resti. in integ. Et sic venit in vsu q̄ cōter mittit iudices vnicā citatiōz p̄empt. et valet. **N**ec ob h̄ solū p̄t appellari. vt dicit In. in palle. c. j. de dilat. **U**bi dicit q̄ sola p̄empt. assignatio p̄ma vice facta nō est sufficiens cā ad appellandū. Sed tñ punere istud p̄empt. cōpetētia intersticia et interualla tēporū. vt. xxiiij. q. iij. de illicita. et no. in. c. j. d̄ dila. Et q̄nta tpa et interualla punere debeat h̄ est arbitrarium et arbitrabile a iudice ex distātia viāz negocij et p̄sonaz ac tps q̄litate. vt in. c. cū ex literis. de resti. in integ. no. in. c. j. de dila. s̄ alle. **D**e q̄ etiā in spe. de cita. §. nūc de tēporū. Si tñ fierēt tres citatiōes. tūc si reus in p̄mo citatiōis termino nō venit reputat̄ p̄tumar q̄ ad h̄ vt teneatur actori cōpareri ad exp̄las. vt no. de p̄cu. querelā. et in spe. ti. de exp̄sis. §. iuxta. v. s̄ q̄rit **S**ed p̄tumacia h̄mōi nō inferunt̄ reo alie pene p̄tumacie. q̄ nō p̄stituit̄ cōtumax q̄ ad hoc vt posset p̄tatio excōicari vlt̄ missio p̄ euz fieri. vt in. c. vlt. de do. et pu. nisi in p̄ma citatiōe n̄deret se nō venturū. q̄ tūc p̄tumacia esset notoria. **S**i ergo i citatiōe nō est v̄bū p̄empto. citatiō nō cōpareas excōicari nō p̄t. nec p̄t n̄t missiōe saltē si citatiō nō est añ iudiciuz. **Q**uid aut̄ de citatiōib⁹ iudicialib⁹ q̄ occurrunt in p̄cessu iudicij faciēdi postea patebit.

Sed q̄n citatio est v̄nica et p̄empt. licet tres terminos p̄tineat. sufficit vno termino cōparere et solū post vltimū loc⁹ est pene. de h̄ in spe. d̄ cita. §. vlt. et p̄ Jo. an. in addi. spe. sicut i p̄cessib⁹ executorijs zc. **I**tē d̄ in forma vt tali die cōpareat. si ponit in citatiōe cōpareas feria sexta vel die mercurij. intelligit de p̄ma feria sexta vel die mercurij. p̄. leu. q̄. ff. de v. obli. no. in. c. exposuit. d̄ dila. **S**i aut̄ dies illa sit feriata in quā vocat⁹ est reus. an artet citatiō ad cōparendū. **U**n̄ h̄ p̄t p̄tingere dupliciter. **V**el q̄ exp̄mit in citatiōe compareas tali die d̄nico. vlt̄ nō exp̄mit. sed d̄ cōpareas decimo die. et in ista die incidit dies feriata. **I**nno. in. c. vlt. de ferijs p̄ recitatiōe op̄inonū videt̄ placere finalit̄. q̄ licet in citatiōe exp̄mat̄ error dicēdo cōpareas die d̄nico vt ex tūc i causa p̄cedam⁹. siue error tacite insit. vt p̄tuta d̄ i citatiōe cōpareas die decimo. et illa in die d̄nico incidat q̄ sp̄ citatiōe p̄parere teneat. **R**ō q̄ in citatiōe duo vident̄ mādara. videlicet q̄ tali die cōpareat. et si illa die nō d̄z vel nō p̄t nihilomin⁹ videt̄ sibi mādari q̄ compareat q̄nto cui⁹ facere p̄t. **H**ostie. tenet p̄trarius. et cū eo videt̄ tenere. **B**ichar. de senis. **J**oh. caldrini videt̄ ibi dicere. q̄ si error tacite insit tūc teneat citatio. q̄ tenuit a p̄ncipio. **U**ndelicet tūc casus supueniēs mādari suspēdat. non tñ ex toto relaxat. et ita sequenti die tenet cōparere. **S**ec⁹ si error est exp̄ssus. q̄ tūc negat citatiōe tenere. **A**d h̄ vitandū hodie iudices sunt cauti dicēdo in citatiōe. decimo die cōpareas si iuridica fuerit. **A**lioq̄n prima die iuridica sequēte. **U**n̄ p̄sultit Jo. an. in alle. c. vlt. de ferijs. q̄ h̄c cautelā iudices teneant maxime q̄a posset esse q̄ apud iudicē nō esset dies feriat⁹. et apud citatiōem esset. vt ibi patet p̄ textū. q̄s singuli ep̄i suare debēt. et ita seruant̄ curiales. et etiā q̄nq̄ alij iudices maxime delegati. **A**n aut̄ teneat citatio et artet i casu cōuerso. scz si citatio decernit̄ die feriata vt citet̄ reus ad diē nō feriatū. ibi etiā no. p̄ doc. **E**t finaliter tenet ibi Jo. an. in nouella. q̄ teneat tal̄ citatio. **E**t distinguit̄ ibi triplicē actū in citatiōe. **P**rim⁹ act⁹ est p̄ceptū de die citandi. **S**ecund⁹ est illi⁹ p̄cepti executio. s. ipsi⁹ citans act⁹. **T**ert⁹ est p̄cessus ex tali citatiōe

Citatio ordinarij

inchoat. **Primus** actus ut dicitur non requiritur causa se cognoscitur ideo potest fieri die feriato. ut in l. fi. C. de feriis. **Secundus** actus ex eadem ratione sicut potest fieri die feriato. **Tertius** actus est qui est inchoatus processus. iste cum habeat causam cognoscitur non tali die non potest expediri. et remittit ad specificationem. de citatione. §. j. v. **Item** quod citatio. **Jo. cald.** etiam tenet per arrium. **Et** inter alias rationes mouet. quia citatio est de processu etiam per se et principaliter. ut in de cre. quoniam. de pba. **Pro** hac facit. quod per talem actum peruenit iurisdictione eo quod est actus iudicialis. ut no. de offi. dele. licet. **Ex** quo ergo est iudicialis non debet fieri die feriato. et est forte tutius. et ita seruatur. **Quoniam** autem fit citatio ut. x. die compareat. an tunc dies receptio seu insinuationis litterarum citationis computet in numero dierum expressorum. no. **Suil.** in spe. de cita. §. viso. v. p. n. l. et de dila. §. j. v. s. pone. **Et** tenet quod non computetur. c. sup. eo. extra d. ap. in fi. **Item** in forma citationis non posuit de certa hora. sed compareas die tali hora tali tertium vel vespere etc. **Ex** quo ergo non est prefixa certa hora debet iudex expectare reum ad finem diei sed usque ad illam horam qua potest in causam. quod incubit ante noctis tenebras expedire. de off. dele. s. l. u. **De** gratia tamen potest eum expectare usque ad diem sequentem. ut ibi. **Item** nec de loco fit mentio. quia ordinarius certum habet locum siue per historiam. ut supra dixi. **Secundus** in delegato. **Ubi** ipse debet certum locum assignare. de rescript. olim. r. c. fi. **Dicit** in forma compareas legitime. **Ubi** potest compere per se vel per procuratorem. ut postea dicitur. **Et** delegatus regulariter non potest quem citare ut personaliter coram eo compareat. **Fallit** in casibus. **De** quibus in c. j. de iudi. l. v. **Item** de quibus rimonijs talis rimor. et non exprimitur causa propter quam citatur. **Sed** per talis citationem non inducitur litis pendencia. ut in cle. ij. ut lit. pendet. **Ad** hoc ergo quod citatio faciat litis pendere ad effectum quod nihil possit inouari. requiritur quod citatio sit iustitruens. videlicet quod per eam ostendat super quo debeat remoueri. **Item** quod a competenti iudice sit facta et quod peruenit ad nuncios citati. ut in cle. j. ut lit. pen. **De** his in an in citatione sit causa exprimentanda et que fiat no. p. **Jo. an.** in addi. spe. §. j. sup. ver. **Item** quod in ea nulla causa. **Ibi** videtur tenere. quod exprimentanda sit causa pro reos plures que ibi adducit. sed communiter non seruatur. **Item** citatio citatur

solum ut respondeat quibus rimonijs actoris in causis in quibus posset procedi lit. non potest. ut sunt inquisitiones. accusationes etc. de quibus feci mentionem. **Possit** reus a principio citari ad totam causam. sed ad procedendum et ad procedi videndum in tali causa ad omnes et singulos actus incurrentes. seruans terminis debitis et seruans usque ad diffinitiuam sententiam inclusive cum omnibus et singulis actibus acutatis. scripturis lris et munimentis quibus in negotio huiusmodi uti intendit. et seruare cum inuicem quod siue comparuerit ut preferat siue non. nos nihilominus in causa predicta put iustum fuerit ipsius citati perumacia seu absentia non obstat procedem. et eo ulterius non nisi per valuas ecclesie predictae citato. **Et** quoniam talis est causa privilegiata. ut electio postulationis etc. et eodem modo citatur. non oportet eum propterea postea ad singulos actus de nouo citari. **Alis** si non est causa privilegiata in processu. vel si est talis citatio quod isto modo non est citatus. sed solum quibus rimonijs rimor. tunc oportet ipsum ad singulos actus vocari. ut videtur dicitur **Suil.** in spe. de cita. §. viso. **Dicit** tamen ibi **Jo. an.** in addi. quod hoc procedit ubi iudicium non est in loco remoto a dyoc. citati. puta in curia. **Item** tunc quia esset difficillimum citationes per singulos actus muti. potest procedi ad examinatos causas et diffinitionem si per non venit. **Si** autem pars venit vel procurator citabit ad singulos actus. etiam si in vno fuerit perumax. de quo plenius per **Jo. an.** in addi. spe. de cita. §. viso. sup. ver. dñs ait me. **De** combinatione quod debeat fieri dicitur et remittit super forma citationis delegati. **Non** tamen combinatio talis facienda est de necessitate. nec habet vim pempt. nisi alis pempt. exprimat. de quo in spe. de citati. §. viso. ver. sed querit. **In** fine citationis ponitur **Baru** etc. nec subscribuntur testes etc. quia sufficit littera citationis esse sigillata sigillo iudicis. siue sit antedicialis. siue de iudicialibus. ut no. in c. quoniam. de probat. **Citationes** tamen que emanant de curia rediguntur per tabellionem in publicam formam. et hoc est tutius in arduis maxime coram delegato. **Et** tantum de decreto citationis et eius forma. que tamen extendi potest sicut visum fuit expedire

Actus citationis

De actu citationis

Nunc uideam⁹ de

Nactu ipsi⁹ citationis qualiter iste se debeat habere cui committitur citatio facienda per litteras vel voce uiua. q² debet accedere reipm citandū. et citare p^m q² sibi est iniunctus si citand⁹ copia sui facit. Si nō potest eū habere psonaliter. de h² p²testet⁹ et de diligētia circa hoc facta. Et sp² citand⁹ est q² si inuenit⁹ eo q² mir. in pos. cau. re. ser. c. vlt. Si nō inuenit⁹ citet⁹ pcurator ei⁹ si quē dimisit quem dimittere tenet q² se absentat. maxime si semel ē citat⁹. de p²cu. dilect⁹. de eo q² mir. in poss. c. fi. Si pcuratorē nō dimisit faciat citationē ad domū et requirent⁹ amici. de q² in. c. causam q² de do. et p²u. et ibi in glo. et in. c. vlt. eo. ti. et in. c. vlt. de eo q² mir. in pos. Itē in ecclesia in cuius prochia deget⁹ et morat⁹ cū ipsius pueniret ad diuina. Et tradit⁹ certa forma in citatione. videlicet in tali vel tali loco publice. Et ista forma est seruanda in. l. diligēt⁹. ff. mādati. in. c. cū dilectus. de rescrip. ut in citationibus que emanāt a curi. in q²bus scribit⁹. si eius copiaz habere poteritis. Alioq² in domo habitacionis sue et in ecclesia cathedrali etc. Ad tamen debet citas intrare domū citandi eo inuito. quia faceret ei iniuriā. ff. de in ius vo. l. plerūq². de quo in spe. de cita. §. sequit⁹. v. sed an reo et in cle. causam. de elec. Et d² absens q² est extra puincia. ut ibi nō. Quādiu ergo q² copia sui facit nō est citand⁹ ad domū. q² ad citationē ad domū recurrit q² si ad vltimuz refugiu. ut nō. Hosti. de do. et p²u. causam que nisi in casib⁹ in q²bus etiā sufficit p²ma vice. et q² habet locū citatio ad domū. plene nō. p² Inno. et alios in. c. vlt. de eo q² mir. in pos. imo nō sufficeret denūciari pcuratori si ipse est p²ns. Ita tenet⁹ C²lin. in. c. vlt. de do. et p²u. Et q² loc⁹ citandi nō potest tute adiri. papa mādat citationē fieri p²dictū. de q² de iudi. c. j. in cle. Et potest iste cui committitur citatio faciēda palū citare. ut tenet⁹ Hof. et Hosti. in. c. vlt. de eo q² mir. in pos. Licet ipse Petr⁹ et abbas tenet⁹ p²trariū. Et debet fieri citatio claris verbis. An autē credat⁹ nūcio referēt⁹ se citasse tractat⁹ S²uil. in spe. de cita. §. sequit⁹. v. sed nunq²

credet. et sequēt⁹. et cōsult⁹ ibi q² iudex quilibet maxime delegat⁹ p²sente actore et tabellione iungat nuncio q² ipse talē reū ex p²te sua citet sub tali forma. Sic q² tali die et loco pempto. cōpareat in tali causa corā eo r²isur⁹. Et iūc notari⁹ id p²ceptū iudicis et mādatū nuncio factū redigat in act. Quia dato q² nūcio credat⁹ sup⁹ actu citatōis p² eū facto. nō t²ū credit⁹ sibi sup⁹ cōmissione facta sibi. ut ibi dicit⁹ Jo. an. in addi. Nā Hof. tractādo de edicto. li. q² in ius vocat⁹ etc. Dicit q² ad hoc q² loc⁹ sit huic edicto lex esse necessaria. quoz secundū ponit q² de mādato iudicis facta sit citatō Et h² ponit p²pter malos nūcios qui sine mādato vocāt interdū. Et p²pter h² q² dicit⁹ Jo. an. in addi. spe. in loco statim alle. Et reprobat q² in multis foris seruāt. q² p²ceptū nūcio factū decitādo nō scribit⁹. Sed q² scribit⁹ relatio citationis d² sic. Berulit talis nūcius se de mādato iudicis citasse talē etc. Cū t²ū ipsi⁹ officium nō sit circa mandatū. s² circa executionē mādati. Scribat ergo notari⁹ in act. quōd talis iudex p²stituit talē nunciū suū ad citatōes in tali causa faciēdas. q² nūcius iurauit cor²poralit⁹ tacto euāgelio sancto omnes ambas iuras et citatōes in ea causa sibi p²iudicē impositas et p²ipm iudicē imponēdas fideliter facere et referre. Et ibi etiā ipse Jo. an. i addi. in isto dubio. An credat⁹ nūcio etiā publico et iurato sup⁹ citatōib⁹. Vel an pot⁹ standū sit iuramento p²is volētis iurare senō citataz recitat diuersas opiniones q² sentiant circa hoc doctores et p²actici. Hosti. in sum. rubri. de p²uma. §. ij. v. q² si absens. tenet finaliter q² h² est relinquendū arbitrio iudicis q² p²sona r²ū et negocij q²litate p²efatis vel credat nūcio vel negāt se citatū iuramentū deferat ad sui innocētiā o²ndendā. Et h² placet⁹ Jo. an. i ad di. vbi s². p²pter g²ue piculuz q² imineret p²bo viro nō citato ex dicto vilis ribaldi. nō t²ū est h² sic arbitrariū sicut illud. de q² in. c. p²suluit. d² offi. dele. de q² nō licet q²relari. Cū si iudex h² casu male arbitrarēt p² p² grauamē p² appel²lari. q² videm⁹ q²q² pessimos iudices sicut et nūcios. Quādo citatio fit p² l²ras p²bat⁹ scitā citatio Bispo q² citator remittit l²ram citatōis seu p²missionis sibi facte apponēdo ibi sigillū

suum. et si habet generalis consuetudo. ita no.
 p. Hosti. in. c. qmā. de pba. Tamē meli⁹ est q
 p litteras suas rescribat die et formā sue cita
 tionis facte. maxime qm fit citatio vt die. r. v.
 xij. cōpareat zc. Qualit aut debeat citari ca
 pitulū no. in. c. bone. j. de elec. qz ipsum caplm
 capitularit aggrauatū citari d3 si pōt repiri
 Si nō potest repiri puocari. vel si nolūt ag
 gregari. nūc faciat homo qd potest. **U**n citet
 publice in ecclia. vt ibi d3 in glo. q incipit. **E**t
 sic citet et singli nō tāqz singli. s3 tāqz illi et qb⁹
 pstituit caplm et q vna cū alijs faciūt caplm
 als citatio nō valeret. qz causa capituli nōn
 est causa singulor. vel ecōy. fo. xij. q. ij. q ma
 numittit. **E**t no. in. c. bone. iam alleg. **F**acta
 igit citatio si sit p nunciū redeat nūci⁹ ad
 iudicē. referēdo sibi in p̄sentia tabellionis q
 liter vbi et qm et ad qd rē citauit. **E**t ista nū
 cij relatio est in act. scribēda. **E**t potest sic scri
 bere tabellio. **A**nno dñi zc. die tali coram ta
 li iudice mei notarij p̄sentia talis nūcius re
 tulit se citasse talē inuentū et p̄sonalit apprehē
 sum. vel si nō fuit apprehēsus retulit se dixisse
 pcuratori tali vlt familie sue qd die tali. tali bo
 ra cōpareret corā p̄dicto dño iudice ad p̄ce
 dendū et ad p̄cedi videndū in tali causa q ver
 tur inter ipm et talē sup tali re. vel ad iuran
 dū vel ad iurare videndū de calūnia. vel ad
 videndū iurare testes zc. **A**lle vō cui cōmitti
 tur citatio faciēda p lras solet in cedula affi
 xa citatione vel in ipsa citatōis carta a tergo
 scribere sub hac forma. **E**go **N.** plebanus
 vel rector talis ecclie talē fm formā p̄sentis
 mādati vel citatōis citauit tali die vt tali die
 cōpareat corā tali iudice in cā tali p se vlt per
 pcuratorē. iuxta p̄sentū lraz p̄nentiā et te
 norē. vel recognosco me lras p̄sentes tali die
 vel tali publicasse et intimasse et esse fidelit cre
 cutū ipsum citādo. put recepi in mandatis.
In cui⁹ testimonij sigillū meū p̄ntibus est
 appēsum. **U**trū aut ordinari⁹ possit citare sō
 diū suū extra iurisdictionē suā p nunciū vel
 lras. le. et no. q sic in. c. romana. in. §. p̄rabent
 tes. de fo. cōpe. li. vi. **Q**uia igit citat⁹ sic p iu
 dicē et de ipsi⁹ mādato debet in termino corā
 ipso iudice cōparere. **E**t si est iudex ordina
 rius su⁹ iste q citat seu citare mādat vel dele

gatus. et si p̄mit in citatōe. vt d̄ dictum est.
Uel si etiā nō est su⁹ p̄pu⁹ iudex ordinarius
 habet etiā als iurisdictionē ordinariā. et i cita
 tione exp̄mit talis causa. q si vā esset deberet
 corā eo r̄ndere. s3 qz dicit eū p̄traxisse vel deli
 quisse in terra q est s3 de iurisdictionē ciuitatis.
 de quo plene p̄ doc. in. c. ij. de dila. **A**ls si non
 cōpareret p̄tumar reputaret. **S**i vō citatio
 esset talis q nō artaret ad veniendū. et p cōse
 quens nō inferret p̄tumarciā. sicut est citatio
 temeraria q citatū nō artat. vt in. c. bone. ij. d
 elec. p̄cord. cle. pastoral. de re iudi. v. notoruz
 q̄pe. **E**t nōnulli sunt casus in qbus citatus
 venire nō tenet. de qb⁹ in glo. notabili. i. c. ve
 niens. de accu. et ibi p̄ Jo. an. sup ea. **E**t solet
 de h̄radi vna general regula in. c. ij. de dila.
 videlicet q vbiqz in citatōe ponit aliquid
 iniustū vlt in bonestū. vel tale q certū est cita
 to cōpetere exceptionē declamatoriā iudicij.
Ut si citat spoliat⁹ q r̄ndeat spoliator i cau
 sa civili. vlt aliter i causa criminali. vel militi al
 terius negocia pcurati. ex q talis error expu
 mit in citatōe ire nō tenet citat⁹. **E**t idē si als
 est notorū fm aliq̄s. de q dicendū vt ibi. **A**li
 qui etiā distinguunt. qz aut ipso iure deficit iu
 risdictione citantis. vt si laicus clericū citaret. et
 tunc citat⁹ si istud est notorū venire non te
 netur. nec valet p̄cessus cōtra eū. aut ope exce
 ptionis potest citat⁹ se subtrahere a iurisdic
 tione citantis. et tūc tenet se subtrahere et com
 parere et excipe. als tenebit p̄cessus p̄tra euz.
 de quo p̄ Jo. an. in addi. spe. de cita. §. i. **C**on
 tumax est q trinis edictis vlt vno p̄emptorio
 citat⁹ nō venit. vel venit sed nō obedit. vel il
 licētat⁹ recedit. extra de excels. pla. c. et litteris.
Ita diffinit **S**uul. in spe. de p̄tu. §. i. **H**osti. in
 sum. diffinit sic. **C**ontumacia est erga iudicē
 vel p̄latū cōmissa inobediētia. **E**t dicit cōmis
 sa qz sp̄ obediendū est. de quo de tem. ordi. ad
 aures. in glo. et sup ea. **E**t diuersi sunt modi
 p̄tumarie. de q in. c. ij. de do. et p̄tu. in glo. et su
 per ea. in. c. quoniam frequēt. vt lit. nō p̄testa.
 in. §. i. **Q**uia si lauat vlt impedit necitatio ad
 eū pueniat. vel min⁹ instruct⁹ comparet zc.
De quo etiā in spe. de p̄tu. §. i. **I**te p̄tumaracia
 est multiplex. **A**liqua est p̄tumaracia vā et vā.
 que als d̄ evidens vel notoria. vt qm citatus

citationis

respondet se nō venturū. nec q̄ transponet pe-
dem. ij. q. vi. §. sunt etiā quorū. Et an sufficiat
hoc dicere extra iudiciū. quia si in iudicio di-
ceret eī; indubitātū. Et alias septē dubia cir-
ca hoc pulchre tractat Jo. an. in addit. spe. de
prima. §. j. **Secunda** cōtumacia est vera p̄-
sumpta. vt quia apprehēsus est citat⁹ p̄sonali-
ter. sed nō venit in termino. l. ex p̄sensu. §. si. ff.
de ap. **Ista** dicit vera eo respectu. q̄ apprehē-
sus p̄sonaliter. **Presumpta** tamē dicit. q̄ in
nō veniēdo potest forte excusari. p̄pter aliq̄d
impedimentū **Tertia** p̄tumacia est ficta vt
q̄a non est apprehēsus p̄sonaliter. sed citatus
ad domū. de quo etiā in cle. vnica de do. r. cō-
tuma. in glo. magna. **Et valet** ista scire p̄p̄-
sequētia maxime ad iudic. q̄a p̄ contuma-
cia obligat p̄tumar ad restitutionē exp̄sar.
C. de iudi. l. sancimus. **Sed** qualitas p̄dicta
videlicet h̄ est p̄tumar euidentis siue notor⁹
aggrauat ex tali qualificatiōe in duob⁹ **Prī-**
mo in exp̄sis. nō dico restituēdis. sed p̄us re-
stituēdis anteq̄ absoluet. de sen. excō. vena-
bilibus. §. secus. l. ij. **Secūdo** in eo q̄ nō ha-
bet beneficiū vel etiā reddit⁹ vel puenius co-
ram iudice. de quo p̄ Jo. an. in addit. spe. vbi
supra. **Si** ergo actor est cōtumar punietur.
vt in. c. actor. de do. r. p̄u. l. ij. q̄ soluit expen-
sas. r. cū hoc non admittet ad aliā citatiōē.
nisi cautionē faciat q̄ velit de cetero fidelit̄ cō-
parere. vt ibi. **Potest** tūc citam reo instāte r.
docere volēte de iure suo p̄cedi ad diffiniōē
lit. non p̄est. de quo in. ca. causam. q̄. de do. r.
p̄u. r. qualit̄ tūc lit. p̄cedendū r. in q̄bus cita-
tionibus vocand⁹ sit actor p̄tumar. plene p̄
Inno. r. alios in. c. j. vt lit. non cōtest. **S;** si re-
us est cōtumar penas habet. q̄ potest excō-
cari. **Vel** si talis est causa in qua potest fieri
missio. r. in qua p̄cedi non potest lit. nō p̄est.
Sed si est causa in qua p̄cedi potest lit. non
cōtest. ex p̄uilegio iuris vel bois. vt dicit su-
pra in clemen. disp̄diōsam. de iudi. r. in cle.
sepe de ver. sig. **Tunc** procedi potest in p̄nci-
pali ad receptionē testū r. ad diffiniuā sen-
tentiam in penā contumaciērei. **Ira** tamen
q̄ reus citeur ad singulos actus. de quo etiā
supra dixi. **Et** sic conseruatores dau vni-
uersitatibus studioꝝ r. r. procedere possunt i

principali p̄tra cōtumacē cū de spēali man-
dato p̄ncipis p̄cedere debeāt sūmarie r. d̄ pla-
no r. **Possunt** tamē si volunt contra reum
contumacē p̄cedere ad excōmunicatiōē vl
missionē sicut alius iudex. **Termino** igit̄ ci-
tationis adueniente actor compareat p̄ se vl
per procuratorē eius. si talis est causa in qua
constitui potest procurator cū litteris citato-
rijs r. faciat fidē iudici. de executione seu insi-
nuatione citationis facite reo p̄ modū quem
p̄dixi. accusando contumaciā r. absentias
ipsius citati. petendo pronūciari eū et repu-
tari contumacē. r. contra eū tanq̄ contuma-
cem p̄cedi. vt. C. de iudic. p̄operandū. §. r. si q̄
dem. **Et** notat per Guil. in spe. de contuma.
§. sequitur. r. de cōparatiōe. §. j. **Et** facit singu-
la redigi r. conscribi in actis. de probat. quo-
niam contra. **Et** iudex pronūciabit seu repu-
tabit eū contumacē. dicēdo. **Talē** p̄ nos et d̄
mandato nostro citatiū in diē hodiernū ad
instantiā talis super re vel causa tali r. suffi-
cienter expectatiū. nec p̄ se nec p̄ responsalem
comparere curantē ad petitiōē et requisitiō-
nem ipsius actoris vl sui procuratoris com-
parentis. r. eiusdē absentis contumacias ac-
cusantis r. petentis eundē per nos contuma-
cem reputari. reputamus p̄out est merito
contumacem

Et iuxta istam formā scribet etiā tabellio
scs Anno domini r. die tali. hora tali. coram
tali iudice comparuit talis actor vel tal̄ ipsi-
us procurator. qui p̄cu. mandatū p̄curatoris
um cui⁹ tenor inferi⁹ inferi⁹ p̄duxit vna cū
litteris citatorijs r. alijs litteris sigillo tali sig-
gillatis. vel instrumētis sup̄ executionē cita-
tionis eiusdē confectis. quaz tenor similiter
infra continēt. **Et** talis citati r. non cōparen-
tis contumaciā accusauit. petens eū p̄ ipsius
iudicē pronūciari r. reputari contumacē.
r. sibi decerni contra eū litteras oportunas.
quem diuinus expectatiū ipse iudex cōtuma-
cem reputauit. r. litteras contra ipsum decre-
uit oportunas. nec est vis an sic scribat tabel-
lio in persona sua vel in p̄sona iudicis **Isto**
modo talē nō comparentē diuini⁹ expectatiū
reputam⁹ cōtumacē r. de quo de p̄uer. con-
iuga. dudū. de do. r. r. p̄u. c. j. r. ij. **Et** ita debet

Actus citationis

actor cōparere i termino corā iudice et p̄tuma
ciā rei accusare. Si ergo etiā actor nō cōpet.
tū fiet cōpēsatio p̄tumacie actoris cū contu
macia rei. vt no. de do. et p̄tū. actor. lib. vj. Si
autē re⁹ nō cōpet et etiā iudex est absens vel i
pedit⁹. ita q̄ si cōparuisset nō fuisset p̄cessus
in cā. an reputet p̄tumar et p̄denari debeat i
expēsio est glo. notabil. in. c. vlt. de do. et p̄tū. et
est glo. vlt. Et potest iudex a q̄ vult pena inci
pere. videlicet vlt. ab excōicatōe. vel i missiōe. vt
in. c. tue. vt lit. nō p̄ref. vt ibi no. Et d̄ altera a
p̄ncipio esse cōtent⁹ que magis timet. vt e. ti.
c. q̄mā. §. vlt. in fi. Honestū tū esset vt a missi
one inciperet. q̄ p̄us est recurrendū ad res q̄s
ad p̄sonas. vt ibi no. Iudex ergo p̄cedendo
ad missiōe p̄tumarē in actōne reali. puta
sup eā vlt. fundo Decernit actorē mittēdū tūc
in possessionem rei penite cā custodie. Et fiat
missiō p̄ h̄ vba. Decernim⁹ p̄stitutim⁹ i mut
tim⁹ vlt. iubem⁹ te eē possessorē talis rei cā cu
stodie. Et volum⁹ q̄ tal̄ m̄ster noster ponat
te actualit̄ in possessionē. et talē m̄st̄r d̄ dare
iudex vt h̄ impleat et ei referat q̄n factum sit.
Ita dicit In. in. c. j. de co. q̄ mut. in pos. Et licet
In. ponit etiā ibi aliā missiōis formā. illa
tū ibi placet Hosti. et Joh. an. i nouella. Et ex
tali missiōe ex p̄mo decreto actor erit posses
sor rei. s̄ cōmutabil. sic q̄ si re⁹ venerit corā
iudice infra annū. et cautionē p̄stet de stādo
iuri et restituat expēsias actori. t̄pe possessionē
recupabit. vt i. c. q̄mā frequē. §. in alijs. vt lit.
nō p̄ref. Et dato q̄ actor missus p̄p̄t̄ potētā
rei vlt. cā doli nō possit possessionē corpali. er
adipisci. adhuc iuris dispositōe intelligit̄ pos
sidere ad effectū p̄scriptōis annual. vt i. c. cō
tingit de do. et p̄tū. Si v̄o re⁹ nō venerit infra
annū p̄stādo cautionē. vt dictū ē restituēdo
expēsias. Actor etiā citra sc̄m decretū p̄ āni
discursum ver⁹ erit possessor s̄m cōem opini
onē. vt in alle. §. in alijs. et ibi no. de do. et cōtū.
p̄tingit. et re⁹ nō audit nisi sup p̄prietate illi⁹
rei. Si autē est actio p̄sonal. puta q̄ agit certi
p̄duōe ex mutuo. et re⁹ ē p̄tumar. mittet ac
tor i possessionē rez mobilū p̄tumaris sita
lia h̄. Alio q̄n i possessionē immobilū p̄mō et
mēsurā debiti declarati libello actoris. q̄d
etiā h̄ declarare iuramēto. Et an h̄ sufficiat

vel requat p̄batio p̄ testes vlt. instrumēta. tra
ciat Huil. in spe. de p̄tū. §. seq̄. v. Itē q̄d dicit
de offi. iudi. §. vlt. ibi p̄ Jo. an. in addi. spe. su
per v. u. dicendū. et v. v. q̄rendū. Et vsq̄ ad
q̄ntū t̄ps tūc audit̄ re⁹ sup illis reb⁹ i quas
missiō facta est. le. et no. vt lit. nō p̄ref. q̄mā. §.
vlt. in fi. et in glo. fi. et sup ea. q̄ audit̄ donec i
terueniat sc̄m decretū. Post sc̄m vero de
cretū an et q̄n audiat. refert an p̄ secundū de
cretū sit adiudicata possessiō actori. an res sit
adiudicata in solidū. Si est adiudicata possi
sionis donec p̄ncipale sit finitū. Si res ē ad
iudicata in solidū p̄clusa est via reo. q̄ tunc
nō audit̄. Et ista habet locū in p̄tumarē an
lit. p̄ref. Quid autē sit in p̄tū. post lit. p̄ref. cō
tracta. et q̄liter p̄cedetur. patebit loco suo. Et
iste est vn⁹ modus s̄m que p̄cedet p̄tuma
cem. nō tū multū festinabit iudex ad faciēdā
missiōe. de do. et p̄tū. p̄tingit. in glo. j. P̄uni
tur etiā p̄tumarē p̄ p̄gnoy captiōe. extra
de do. et p̄tū. c. ij. Insti. de execu. tu. §. fi. p̄ mul
ctam. et modis alijs. de q̄ in spe. de p̄tū. §. vlt.
v. s̄ nū q̄d facta. et v. ut p̄ mulctā. Et q̄ iudex
etiā ecclesiastic⁹ potest imponere mulctam.
habet de pe. licet no. de do. et p̄tū. c. j. Et d̄ mul
cta ponit Hosti. sp̄ealē rubricā in sū. de sen. et
re iudi. Et de ea tractat spe. de sen. pla. §. ij. v. ē
et q̄ta. Si autē iudex vult infligere cōtumaci
penā excōicatōis sic p̄cedat p̄tū. q̄ habet eū
monere vt adhuc obediat cōparēdo infra cer
tū terminū cōpetentē. et p̄tumarē suā expur
get. Et si iudex ē delegat⁹ p̄t̄ scribere s̄b ista
forma. **C**A. decan⁹ vel scolastic⁹ et tal̄ ec
clesie. iudex cāuse. et a partū infrascriptay. a
sede ap. sp̄ealiter delegat⁹. **U**niuersis et singu
lis p̄positis. decanis. custodib⁹. hebdomada
rijs. plebanis. et diuinoz rectorib⁹. curatis. et
curatis. clericis. et notarijs publicis. q̄buscū
q̄ p̄ ciuitatē et dyoc. talē. ac alijs vbi libet cōsti
tutus q̄ p̄sentibus fuerint requisiti. **S**alutem i
dño et mādatis nostris. imo veri⁹ apostoli
cis firmiter obedire. **R**up̄ auctoritate aplica
nobis in hac parte cōmissa. citauim⁹ et cita
ri fecimus talē. vt tali die sibi. p̄ termino per
emp̄. assignato cōperet in tali loco legitime
corā nobis q̄relis tal̄ r̄nsurus. **S**z quia ibez

Actus citationis

citat⁹ in termino hmoi sufficienter expectatus compere prepsit. **U**n p^odicto. **I**n. a. actor e' ei⁹ pcuratore corā nobis i termino p^odicto cōpa: reū z p^odicti citati nō cōparētis p^oumaciam accusante petēte ipm p nos p^oumacē reputari. z p^o p^oumacia hmoi p^o eū pcedi. ipm reputauim⁹ puterat merito p^oumacē. z p^o eū durim⁹ put iustū fuerit pcedendū. **I**ndcirco vobis oib⁹ z singul⁹ p^ouincim z diuisim in v^oute sancte obediēte z sub pena excōicationis quā in vos z in quēlibet vest⁹ si mādatum nostrū hmoi neglexeritis vel p^oepseritis adimplere. canonica tū trū diez monitione p^omissa in his scriptis ferim⁹ firmē z districte p^oicipiēdo mādam⁹. q^ontū accedatis vbi propterea fuerit accedēdū z memoratū. **I**n. p^oumacē publice z diligēter moneatis. quē nos p^ontib⁹ pempt. ā monem⁹ vt aū. xij. dies p^onuos a monitōe hmoi cōputādos. p^odictaz suā purgādo p^oumaciā iuri pareat corā nobis. aut cū p^ofato. **I**n. a. actor amice vel in iure se cōponat. **A**lioq^o ipm p^o p^oumacia hmoi excōicam⁹ in dei noie i his scriptis. quē sic excōmunicatū publice infra missaz solēnia corā p^opli multitudiē de ambob⁹ denūciens die executōis zc. vt s^o in forma citatōnis. **I**n ista forma ponit narratio quō re⁹ fuit citatus z nō cōparuit. z fuit ei⁹ p^oumacia accusata. **S**z ista vba narratiua hō p^obāt. vt in cle. lris. de p^oba. **O**ponet ergo q^o de h^o p^ostet p^o regist⁹ cause seu p^oacta p^oscripta p^otabellione zc. **E**t ideo dixi. debēt redigi i act⁹. z actutatis. **I**te monei re⁹ aū excōicationē. q^o sp^o sniam excōicationis z etiā alias snias cēsure pcedere dz monitio. als ipa snia excōicatōis est iusta ex ordine. z eā p^oferēs habebit penas. de q^ob⁹ in. c. sacro. in p^on. de sen. excō. **E**t q^o sic fertur snia excōmunicatōis nō p^omissa monitione. vel als sub p^oditōe si monit⁹ putauerit sniam iniustā vel p^oceptū seu monitionē. debet appellare infra ips^o monitōis vt aū p^oditōnem. ad h^o vt appellatio suspēdat sniam excōmunicatōis. de q^o in. ca. p^oterea. ij. de appel. **E**t debet monitio habere cōpetētia ipis i^oterual^ola. **U**n aliq^o ponit in monitōio vt infra. xij. dies. q^oz quattuor p^o p^omo. q^ontuor p^o secūdo. et reliq^o q^ontuor p^o teruo z pempt. termino ac mo

nitone canonica assignam⁹ zc. de q^o in. c. p^ostit^o tuone. de sen. ex. li. vj. nisi facti necessitas aliē suaserit moderāda. vt q^o ptes sunt ad ritas z arma pate. eo. n. z. ca. **S**ufficit tū sine illius clausule ex^ossione si als sit cōpetēs terminus si p^otra collegiū vel vniuersitatē est pcedēdū. q^oa vniuersitas vel collegiū non p^o excōicari vt in. c. romana. §. in vniuersitate. de sen. ex. li. vj. tūc debet collegiū vel vniuersitas i^oterdicti. **U**nde d^o tūc in forma. in singulares psonas excōmunicatōis. in capitulū vel puentūz suspensionis. z in eccliam vt monasteriū i^oterdicti snias ferim⁹ zc. vel vniuersitatē ipsam i^oterdicim⁹ zc. **S**i autē est ep^os vel supior archiep^os p^omo debet suspēdi. scz ab ingressu ecclie. nisi nimia p^oteruitas p^oumacie exigar. de inde crescēte p^oumacia i^oterdicti. tertio excōicari. vt in. c. ij. de offi. dele. li. vj. **S**ubiungit in mādato ex tūc p^out ex nūc. ex nūc p^out ex tunc. sed hō o^oponet. vt no. an. c. p^oterea. ij. de appel. p^o **I**n. host. z **A**lb. s. v. excōicatū. z in cle. vni. ca. de cōcel. p^oben. sup v^obo ex nūc. **I**te d^o i his scriptis excōicam⁹ zc. q^o snia excōmunicatōis ferri dz in scriptis. de sen. ex. c. j. li. vj. §. q^ol q^os igit. **S**z q^o dicat de snia in his scriptis. credit **S**uil. in spe. n. de sen. pla. §. **U**t autē. v. z nota. q^o excō. sen. q^o nō sit necessariū. **C**onsuluit tamen q^o dicat de inde si excōmunicat⁹ perseueret in contumacia iudex procedat ad ag^ograuationē sentētie. **U**nde crescēte cōi^o macia crescere debet z pena. vt li. non contesta. quoniā frequēter. in fi. **E**t tunc solet scribi ista forma.

Talis iudex delegatus vel ordinari⁹ tali rectori zc. **S**alutē in domino zc. **B**udū aut⁹ cōi^outate apo. nobis in hac pte cōmissa si est delegat⁹ talē citam⁹ z citari fecimus i termino talē ad instantiā talis. **E**t q^o in termino huiusmodi cōparere cōtumaciter non curauit. nos p^o contumacia huiusmodi tulimus sniam excōicationis in eundē. z ipm māda^ouim⁹ excōicatū publice denūciari. **S**z quia idē in hmoi sua p^oumacia p^odurādo p^odictaz excōmunicatōis sniam temere p^otemptit z damnabiliter in ea p^ofordescit. **Q**uare cum crescente p^oumacia merito crescere debeat et pena. vobis mandam⁹ q^ontus predictū. **I**n.

Reg^o ab
g^omm^o

Actus citationis

excōicatu singulis dieb⁹ dñicis ⁊ festiuis ac
cens cadelis ⁊ demū extinctis in terrā pie-
cia. sonātib⁹ qz cāpanis publice de ābone
corā iplo nūciens. ⁊ faciatis tanqz excōicatu
eū ab omnib⁹ art⁹ euitari

Ordinarij breuius sic scribunt

**Talis pposit⁹ vel offic. tali rectori seu ple-
bano Salutē in dño. Quia tal' citat⁹ a nob⁹
in certū terminū ad instātiā talis non cōpa-
ruit. qre vob mādā⁹. qm⁹ eū pempt. mo-
neatis vt ad huc infra. r. dies pnuos a rece-
ptōe pntiū cōputādos se cum p̄dicto. **A.**
amice vel i iure cōponat. **Alioqn** ipm excōi-
catū in dei noie i bis scriptis quē sic excōi-
catū publice de ambomb⁹ nūciens. **Datu⁹**
Anno dñi zc.**

Aggrauationē sic scribunt officiales.

**Offic. vel iudex general' plebano tal' ecclesie
Salutē in dño. Quia tal' excōicat⁹ a nobis
p p̄tūmā ad instātiā talis b̄mōi sniam n̄
formidat. qre vobis mādā⁹. qm⁹ ipm ex-
cōicatu singul' dieb⁹ dñicis accēsis cādēl' et
pullans cāpanis publice de ambomb⁹ nun-
ciens. **Datu⁹** zc. **¶ Alteri⁹** si ad huc nō cu-
rat pere iuri ⁊ petere absolutōz dirigē aliud
mandatū sub ista forma vt sequitur.**

**Offic. talis zc. Salutē in dño. Licet talē du-
dū excōicauim⁹ p p̄tūmā aggrauatiōis
snia subsecuta ad instātiā tal'. Iple tñ b̄mōi
snias temere sustinet aīo indurato. qre vob
mandam⁹. qm⁹ eū excōicatu ⁊ aggrauatū
sicut p̄us publice nūciens. inhibētes oib⁹ et
singulis vestris prochanis ne eidē sic excōi-
cato emēdo vendēdo sal. aquā. ignē. cibū vel
potū ministrādo. vel alis quib⁹ genere cōmu-
nionis p̄hibite p̄cipēt. quis modo p̄ faciēs
zc. vel sic. si canonicā ⁊ nostrā fugere volue-
runt vltionē minoris excōicatiōis snia quaz
p̄ incurrit foreligatos publice nūciens. v̄
sic. alioqn p̄ ipos p̄ executōis sniam v̄ alias
penas p̄ iustū fuerit p̄cedem⁹. **¶ Et scien-
dū** qz p̄cipātes excōicato regulariter incur-
rūt minorē sniam cū sit veniale. de q̄ in. c. cū
sacris. qd̄ me. cau. ⁊ ibi plene p̄ Jo. an. in cō-
mēto. ⁊. c. cū desideres. de sen. ex. p̄ p̄n. Sunt
tñ aliq̄ plone p̄iilegiate vt p̄cipent excōica-
to. de qb⁹ in. c. qm̄ā mltos. xj. q. iij. Et i certis**

casib⁹ enā eis licite p̄ alias p̄sonas cōicat. d̄
qbus in. c. si ve. de sen. excō. cū p̄cord. **Et licet**
p̄cipātes enā aīn inhibitiōnē iudicis incur-
rūt minorē. tñ ista inhibitiō fit eo qz pl⁹ tūmē-
ri solet qd̄ sp̄ealiter iniūgit qz qd̄ generaliter
impat. **Itē** ex hoc maior' p̄urgu p̄emptus
qd̄ p̄tra p̄hibitiōnē iudicis fit vel facit. vt no.
in. c. allega. sacris. **Participātes** tñ excōica-
to nō possunt p̄pter p̄ excōicari maiori excō-
municatiōe. nisi p̄us noiatim ⁊ in specie no-
minent. vt iuxta formā ⁊ dispositiōnē capti
p̄stitutiōnē. de sen. ex. li. vj. **Et p̄cipās** in cri-
mine eadē snia inuoluit. de quo in. c. si cōcu-
bine. de sen. ex. com. **¶ Postea** si nec sic p̄t cō-
tumax a sua p̄tūmā reuocari. solet iudici
cessatio a diuinis qz diu p̄ns fuerit excōica-
tus. ⁊ enā istā p̄cedere debet monitio. qz om-
nē v̄ndictā p̄cedere d̄z monitio. xij. q. ij. v̄ndi-
gne. **Et scribūt** p̄ordinariū sub hac forma
¶ Offic. talis tali plebano Salutē in dño.
Quāuis talis dudū a nobis excōicatiōis
snia p̄ p̄tūmā ad instātiā tal' innodatus
diuers⁹ aggrauatiōib⁹ subsecutus. **Idē tñ**. **A.**
snias b̄mōi ⁊ penas p̄tūmās eas temere su-
stinet. ⁊ in eis sordescit aīo obstinato. **Unde**
sua exigēte p̄tūmā ipm magis agguare
cōpellimur. vel p̄ ipm rigidius p̄cedere nos
oportet. **¶ Vobis** mādā⁹. qm⁹ p̄cōsulef
p̄sules ⁊ maiores ipm⁹ opidi tal. vel iuratos
⁊ potētes tal' v̄lle publice moneatis vt infra
dies. viij. vel. xv. p̄dictū excōicatu ab eoz con-
sortio p̄cipatione ⁊ cōmunionē eijciant. ex-
cludant. vel quantū in eis est ipm inducant.
vt ad sancte matris ecclesie gremiū redeat. iuri
pareat corā nobis. ⁊ b̄ficiū absolutōis cu-
ret obtinere. **¶ Alioqn** qz diu ⁊ q̄tiēs idē excōi-
cat⁹ in ecclesia vestra v̄ ei⁹ termis p̄ns fuerit
vel morā traxerit. domiciliū v̄ māsiones has
buerit. cessatis ⁊ cessare faciatis ab officio di-
uinoz. quē sic suspēdim⁹ dei noie in bis scri-
ptis. **Datu⁹** zc. **¶ Aduertēdū** tñ qz p̄ pecuni-
ario debito nō potest fieri interdictū genera-
le. vt i extrauagāu. p̄inde Bonifacij. viij. **Et**
an dicta cessatio censeat generalis vel specia-
lis tractat Jo. cald. n. de cita. in tractatu d̄ cē-
sura ecclesiastica iuxta finē. **Et in p̄dicta for-**
ma monent maiores loci. qā snia b̄mōi per

Actus citationis

quā inducit cessatio etiā ipsi puniunt. Sed
quā principaliter ferri sententia p̄ contumacē. Etia ipse
deberet p̄us moneri. ut s̄ allegatū est. **T**ñ p̄
dicta forma i formis ordinariorū frequētat.
Sed iste forme nō sunt ita p̄cise q̄n mutāt s̄m
diuersitatē fororū. **C**onueniūt tñ in effectu ⁊ fa
cile est stulū ⁊ p̄suetudinē cuiuslibet fori pra
cicū seq̄. **S**olēt etiā isti p̄cellus aggrauatio
num dilatarī diuersis modis scribendi sic.

Un̄ p̄tra ipsum sua p̄umacia exposcēte
ad penas grauiorē nos p̄ducere oportet ut
q̄s timor dei a malo nō reuocat. coerceat sal
tes seueritas eccliaſtice discipline. de vi. ⁊ bo.
cle. ut clericorū. **U**el sic. **E**t nos dudū talē
p̄ p̄umacia ad instātia talis duxerim⁹ vin
culo excoicationis innodandū. **I**psēq̄ con
tempnis ecclie clauib⁹ tāq̄s inobediēte filius
adhuc i graue saluis aie sue p̄iudiciū ⁊ scā
dalū fidelū p̄tinacitē in sua p̄umacia p̄seuer
ret. **N**ō ne de lua p̄umacia possit gloriari. et
ne facti sui p̄uersitas alijs trāseat p̄sumptori
bus i exemplū. s̄z pot⁹ pena ipsi⁹ sit met⁹ al
teri⁹ zc. **E**t maxime q̄n ordinari⁹ p̄cedit ad
correctionē excessiū solent scribere. videlicet.
Idcirco ne facilitas venie alijs incennuum
tribuat delinq̄ndi. in alle. c. ut clericorū. **I**tem
q̄a si ea habet q̄ male vsurpanē v̄l p̄peratur
omnium⁹ excessus viā alijs apim⁹. ut. xxxv.
q. ix. loca. **U**el sic. **Q**uia abscondēda sunt vul
nera q̄ fomentorū nō sentiūt disciplinā. lxxij
dis. plurimos. **I**tē v̄t alijer⁹ exēplo a s̄ilibus
arceant. de vi. ⁊ bo. cle. clericos. **I**tē pena vni
us sit met⁹ alteri⁹. ut in l. capitolū. §. famosi
or. ff. de penis. **I**tē nefacti p̄uersitas alijs trā
seat in exēplū. in. c. tāta. de excel. pla. circa me
diū. **I**tē q̄a vbi maior est culpa. maior debet
exerceri vindicta. d̄beret. excoicam⁹. §. credē
tes. **I**tē q̄ vbi magis excedit est seueri⁹ iudi
candū seu vindicandū. in. c. tāta. s̄ alle. **P**ōt
etiā p̄cedi p̄ contumacē ad suspēsiōnē ab offi
cio ⁊ b̄nificio. **E**t q̄lis ordo seruād⁹ sit in infi
ctione penarū. no. in. c. cū nō ab boie. de iudi.
q̄a ali⁹ est ordo q̄n pene sunt infligēde p̄ p̄u
macia. ⁊ ali⁹ p̄rumie. ut no. in glo. v̄l. et sup
ea. **E**t de tāto maior est p̄umacia de q̄nto a
reminori insurgit. ut no. Jo. an. xvj. di. duo
in glo. s̄z male. ⁊ notat eodē in. c. cū non ab

boie. **I**tē si cōparet corā iudice. nō tñ vult rē
spōdere nulla iusta cā eū excusante. vel illicē
tius recedit reputabit p̄umax. ut dixi s̄ in
descriptiōe p̄umacia. **I**tē d̄z curat⁹ tēpestiue
arripe iter. q̄ si tarde arripiat ex impedimen
to sibi i via p̄ingere non excusabit. **I**ta collu
git ab ar. in. c. cū in veteri. de elec. **E**t ibi p̄ Jo.
an. s̄. p̄n. glo. fact. c. venerabilib⁹. de sen. exc.
§. idē est in glo. **E**t si curat⁹ munit p̄curatores.
s̄z iste nō cōparet ⁊ cōrumax efficit. p̄p̄ tales
p̄umacia p̄curatoris nō debz excoicari d̄ns
s̄z tūc q̄n d̄ns eū scit ⁊ nō purgat. ut in. ca. j. ut
lit. nō p̄tel. **E**t ut snia excoicationis p̄ p̄uma
cia p̄curatoris iuste ferat⁹ p̄ d̄m dat ibi Ho
stien. p̄silū. q̄ iudex añq̄z hanc sniam feret. si
gnificet d̄no p̄umacia p̄curatoris. assignan
do sibi terminū ad eū purgandū ne possit p̄
tendere ignorātiā. **E**t licet nō possit d̄ns exco
municari p̄p̄ contumacia p̄curatoris. ut di
ctum est. p̄t tñ p̄ ipm̄ missio fieri. d̄nabiliē
etiā puniē in expēsis. ut dicit Host. ⁊ In. in
alle. c. i. ut lit. nō p̄tel. **S**z d̄ns h̄z actionē p̄ p̄
curatorē. de q̄ ibi plene zc. **D**einde si cōru
max excoicat⁹ veniat corā iudice ⁊ velit sta
re iuri ⁊ petat absolutōez. d̄z absolui recepta
cautiōe q̄ iuri pareat. ut in. c. q̄ fronte. de app.
Et ad h̄ est p̄s citāda p̄ q̄lata fuerit snia ex
coimunicatōis. dato tñ q̄ non vocet tenet ab
soluio. de q̄ ibi no. ⁊ de iudi. c. j. ⁊ i spe. de p̄u
macia. §. si. v. s̄z pone. **D**icit tñ De. Alb. ⁊ egi
dius q̄ p̄s ex h̄ grauat⁹ ⁊ poterit appellare. ⁊ h̄
p̄cipue q̄n excoicat⁹ erat p̄ manifesta culpa.
q̄a tūc debuiss̄ p̄cedere satisfactio. ⁊ recurrat
in hac materia ad glo. antepenl. in. c. ex lris. d̄
offi. dele. ⁊ de symo. ad aurel. vbi d̄z. **S**i iudex
vel p̄s fecit expēsas propter illi⁹ p̄umaciā in
quille añ sunt soluēde q̄z absoluat. de v. sig. ex
pre. j. ut lit. nō p̄tel. quoniā. §. in alijs. cū con
cord. **S**ciendū est q̄ si excoimunicatus sta
ret p̄ annū p̄tinaciter in excoimunicatiōe. ex
hoc surgeret p̄tra eū suspicio q̄ male sentiret
de articulis fidei. **E**t istā p̄tinacia annualis
p̄seueranti inducit suspitiōnē heresis. et p̄ta
li suspitiōne que est probabilis possit excom
municari. **E**t si tūc iuez in tali excoicationē la
ta p̄o suspitiōe huiusmodi p̄seuerauerit per
annū. iudicabit heretic⁹. de quo de purga. c.

Handwritten note in red ink:
Hic dicitur qd p̄
māna p̄ p̄digne
p̄ d̄ p̄ d̄ p̄ d̄

Comparitio rei

inter. rj. q. iij. c. rursus. 7. c. q. cunq. Si autē ci-
tatus ppter infirmitatē vel aliā iustā causā
impedit q̄ venire nō potest ad mandatū iu-
dicis 7 causa est ardua in qua nō tenet p̄sti-
tuere pcuratorē. Debet mittere excusationē si
impedimentū est tpale. 7 ipse est talis q̄ in iu-
dicio p se stare potest. de quo in. c. querelā. de
pcura. ubi plene de h. Et si causa est modica.
debet mittere pcuratorē. Si autē ipse citatus
iure seu misit. 7 detentus fuit ipse vel pcurator
in via seu alis impedit. si ex facto alicuius h
cōtingit habet actionē p̄tra dolose detinentē
seu impediētē si est soluedo. si nō est soluen-
do restituit ex clausula generali. ff. ex q̄. cau.
ma. in inte. resti. l. sed 7 si. §. plē. De quo i. c. ex
luteris. de resti. in inte. 7 in. c. cū Bertold. de
re iudi. 7 p̄ In. de cōparitioib⁹

**Qualiter reus cōparendo coram
iudice per quem est citatus se debe-
at habere**

Reus ergo si cōpa-
retur licet sup̄bis humiliter. 7 licet
melancolic⁹ hilariter debet se iudi-
ci p̄sentare ne iudicē exasperet. 7 debz cōparere
in loco ad quē citat⁹ est. vel vbi p iudicē ius
reddi p̄suevit. Et si est iudex delegat⁹ v̄l alis
nō est p̄p̄ius ordinari⁹ ipsi⁹. nō statim i eū
vel iurisdictionē suā p̄sentiat. s; p̄mittat p̄-
stationē qd̄ p talē cōparitioē vel actū faciē-
dum corā eo nō velit in ipsum tanq̄ i suū iu-
dicē cōpetentē aut in ipsi⁹ iurisdictionē con-
sentire. nisi in quantum tenet de iure. de quo in
spe. de cōparitioe. v̄. hoc q̄z. Et aduertat ille q̄
p̄stationē facit q̄ iustā clausulā vel adiectio-
nē videlicet. Nisi in q̄ntū de iure teneor non
omittat. Un̄ dicit notabiliter Inno. in. c. cu-
mana. de elec. q̄ fatu⁹ est q̄ comparēs corā
iudice ordinario vel delegato 7 non p̄stāt
q̄ nō p̄sentit in eius iurisdictionē. q̄a potest
iudex eū ex hoc p̄nunciare p̄sumacē. d̄ iudi.
c. i. de ver. sig. ex pte. i. eo q̄ noluit stare iuri. et
sic poterit excōicari. Secus si addit in p̄sta-
tione nisi in q̄ntū de iure debeo fm eum Et si
reus cōparet p pcuratorē petat actor q̄ doce-
at pcurator de mādato pcuratorio. qd̄ ostē-
dere debz pcurator rei nō occultare. de appel.

sepe. in p̄n. Et si pcurator pducit mādatum
petat copiā eius actor. 7 etiā inducias delibe-
randi sup̄ ea. Et idē si actor p pcuratorē com-
pareret. reus vel pcurator ei⁹ petat copiā ei⁹
7 terminū ad impugnandū si videbit sibi ex-
pedire. Re⁹ etiā vel pcurator ipsi⁹ si iudex ē
delegat⁹ petat copiā sibi fieri sive iurisdic-
tis. de offi. dele. cū in iure. Petat itiq̄ origi-
nāle rescriptū sibi exhiberi. vt ibi nō. Et sibi dari
terminū ad dicendū 7 opponēdū si voluerit
p̄tra rescriptū. Et iudex habet illa decernere.
alis esset loc⁹ appellādi. p̄t spe. tradit de hoc
formas in tractatu de li. cōcep. in u. de appell.
§. an̄ omnia. in sexta forma. Et ista oīa sic p
ptes vel eoz pcuratores petita ac p iudicem
decreta 7 admissa debent p notariū cause in
act. p̄scribi. Et potest sic scriberetabellio.

Anno dñi 7c. die tali. hora tali 7c. comparuit
corā tali iudice talis cleric⁹ vel laic⁹. v̄l talis
ipsi⁹ pcurator q̄ mandatū pcuratorū infra
scriptū tenoris pduxit. Et talis ad sui instan-
tiam 7 diē 7 horā hmōi citatū q̄rimonijs ipsi
us respōsurus p̄sumaciā accusauit. petens
eū reputari p̄sumacē. Et aduerso cōparuit
iudice adhuc p tribunali sedēte talis p̄ncipa-
lis vel talis ei⁹ pcurator noie pcuratorio. et
rescriptū aplicū originale sibi exhiberi a ei⁹
7 pcuratorū p̄dicti copiā ei⁹ decerni actradi.
7 cōpetentē terminū ad dicendū p̄ rescriptū
ac mandatū hmōi si sibi cōpetuerit assignan-
do. Cui iudex ipse rescriptum originale exhi-
bit. ipsi⁹ qz mādātū p̄dicti copiā sibi fieri de-
creuit. actalē diē ad impugnandū p̄dicta p
termino pempt. assignauit. Vel in p̄sona iu-
dicis potest sic formari Anno dñi 7c. cōpa-
ruit talis corā nobis. 7 petiuit 7c. cui exhibui-
mus. decreuim⁹. terminū assignauim⁹ vt i
forma 7c. In termino ergo ad p̄missa assigna-
to. si actor pcuratorū rei. vel si re⁹ pcurator
rui actoris vel rescriptū vel iurisdictionē iu-
dicis impugnare poterit ex aliqua causa ipu-
gnet. Et q̄ possunt opponi cōtra rescriptū. p̄-
curatorē. vel pcuratoris mandatū. s. pcurat
torū. tractat Sui. in spe. de rescripti p̄ntat
one. 7 de pcuratore. 7 de cōpe. iudi. aduione.
si nō cōpetat sibi exceptio. petat sibi edi libel-
lum. Et istū regulariter auctor edere tenet.

*Procurator impeditur
p̄ imp̄dimentū tpale
7 nō potest comparere*

*Qui dicitur iudex
nō potest iudicari p̄
iudicem ordinario*

Comparitio rei

vi. iij. q. iij. offerat. de li. obla. c. j. Et dico regu-
lariter. qz fallit in casibz qz ibi no. Et p. Breus
no p. sentit in iudice. vt no. in. c. iter monaste-
rii. de re iudi. nisi p. aliquē aliū actū talis cō-
sensus p. sumat. **¶** In v. uale est sp. de p. testari
vt supra dixi. Et erit forma p. curatorij ista si
sit in p. nna notarij publici.

CIn noie dñi amē. zc. In di. de. zc. ponē. zc.
talis die tali. mēse tali. hora tali. loco tali. In
meiqz notarij publici subscpti z testii infra
scptoz p. nna p. sonaliter p. stituit. discret. vir
cleric. p. ncialis vel laic. talis dio. mo-
do via iure causa z forma qb. melioribus z
efficacioribus fieri potuit z debuit. fecit crea-
uit et p. stituit z solenniter ordinauit suos ve-
ros certos z legitimos z indubitatos procu-
ratores. actores. factores. negocioz gestores
et n. cios speciales z generales. ita qz genera-
litas specialitati non deroget. vel econuerso.
talē et tales p. ntes z onus p. curatōnis b. mōi
in se sponte suscipiētes. z talē z tales absentes
tāqz p. ntes et quēlibet eoz in solidū. ita qz nō
sit p. dicio melior occupānis. **S**z qd vn. eozū
incepit alter eoz libere p. seq. valeat mediare
pariter et finire ad agendū z defendendum.
posz addi p. sequendū p. tractandū in causa
seu causis qz uertunt et eē sperāt. qz uertit seu
uertit z esse sperāt inter ipm p. stituētē ex vna
parte. z talē talis dio. ce. parte ex altera. oēs qz
alios z singulos sua interesse putātes vt cre-
dentes corā iudice tali ordinario l. delegato
nec nō corā quibuscūqz alijs iudicibz ordi. si
ue extra ordi. delega. vel subdeleg. datis l. dā-
dis. Deputatis vel deputandis. vel i. cā quas
ipe p. stituēs mouet seu mouere intēdit. libel-
lum seu libellos quascūqz sūmarias p. ntes
petendū dandū recipiendū. dari vel reci-
pi videndū. litē seu lites p. testandū. **D**e calū-
nia et veritate iurādis. ac cuiuslibz alterius
generis sacramētū licitū z honestū i. ipi. cō-
stituentis aiaz p. standū z p. stari videndū. **E**t
ex aduerso p. fieri petendū z videndū. ponen-
dū articulandū. positiōibz z articulis respō-
dendū. poniqz z articulari. z p. eos excipien-
dū. ac suis rñderi petendū z obtinēdū. **T**e-
stes lrās z instrumēta iura z munimenta p.
ducēdū. z alteri. p. ntes testes iurare z p. bano

nes vidēdū. z testes ac p. batōes ipi. ex aduer-
sa p. te reprobandū z ipugnādū. z crimia z de-
fect. opponēdū. z p. bandū declarandū ac de-
clarari videndū. **P**. declaratiōe ac partium
aduersarioz seu aduersē p. ntes dicēdū b. n. fici-
um absolutiōis simplr. vel ad cautelā ac re-
sti. in integ. p. ncialiter vel incident. petendū
et obtinēdū cautōnes. dandū petendū reci-
piendū supplicandū z allegandū renūciādū
p. cludēdū z p. cludi petendū. et videndū iter
locutorias et diffinitiuas s. n. ias ferri petēdū
ab eis. vel eaz qualibet ac qz aliō guam i-
ne illato vel cōminato semel vel pluries pro-
uocandū z appellandū. appellatōes intiman-
dū et p. seq. ndū. ap. los damna interesse et expē-
sas petendū et recipiendū. ac ipas expensas
declarandū et taxari petendū et videndū. et
sup. ipis iurandū. de locis iudicibz z nota-
rijs p. cordandū z p. ueniendū. suspectos z su-
specta recusandū. lrās qz scūqz tam scribēdas
qz legendas grām seu iusticiā in se p. ntes
ipetrandū. et impetratis seu ipetrādis ex ad-
uerso p. radicendū aliū vt alios p. curatores
substituendū. et eūdē vel eodē reuocandū.
ac b. mōi. p. curatōnis onus i. se reassumēdum
qz et quiens fuerit oportunū. **E**t generaliter
oia et singula alia faciendū. gerendū. exercē-
dū. et p. curandū. qz merita causaz erigūt. z le-
gumis p. curatōibz a lege vel a canone sūt
p. cessa. qz ipe constituēs p. se faceret vel facere
posset si p. sonaliter p. ntes eēt. **E**t iā si mandatū
erigāt mag. spēale. **P**. romisitqz ipe p. stituēs
mibi notario publico solēniter stipulanti. z
recipiēti vice z noie oim et singuloz qz iter
est vel interesse poterit se gratū ratū ac firmū
habitu z p. petuo qz qd p. p. dictos p. curatores
vel eoz substitutos aut quēlibet ipoz actuz
dictū gestum factū z p. curatū fuerit in p. mis-
sis et quolibet p. missoz. ac volēdo eos ab oī
satisfactōis onere releuare. **P**. romisitqz ipe
p. stituēs mibi vt supra. iudicio listi. iudica-
tum solui. cū omnibz singulis suis clausulis
oportunis sub omniū bonoz suoz p. ntiū
et futuroz ypoteca vel obligatiōe p. testans
iplos p. curatores non uellet acite reuocare.
Sup quibz omnibz z singulis p. stituēs me-
morat. me notariū publicum requisiiuit vt

Instrum. p. ntes

Forma procuratorij

sibi unū vel plura p̄ficere instrumēta. Acta sūt h̄ anno Indictione pontificat⁹. mense die hora ⁊ loco quib⁹ supra. p̄sentibus discretis viris. a. b. c. ¶ Potest etiā mandati p̄curatorij p̄bari p̄lras p̄stituētis sigillo suo sigillatas. de p̄curat. ex insinuatōe. d̄ cēsi. fopite. ff. de p̄cura. l. si p̄curatorē. Et no. in cle. j. d̄ p̄cura. Et iste est casus specialis in q̄ sigillum p̄fari facit fides. i. all. cle. in glo. j. Et quādo in lris suis p̄stituens dat p̄curatorē. debet iste lre dirigi iudici vel aduersario. de q̄ in spe. d̄ p̄cura. §. ratiōne autē forme. v. ij. §. vt autem. v. si autem. et in all. l. si p̄curatorē. Et erit ista forma.

¶ Forma procuratorij quo constituitur procurator per lras ipsi⁹ constituentis.

Honozabili uiro dño officiali vel iudici tali. talis. Quicqd̄ poterit seruitij reuerētie et honoris in causa seu causis que vertē siue verti et esse sperat inter me ex vna et talē parte ex altera in iudicio corā vobis modoz forma meliorib⁹ et efficaciorib⁹ quib⁹ possū et debeo. facio creō cōstituo. et ordino meos veros ⁊ legitimos procuratores. vt supra in alia forma. Et cōstituit etiā procurator apd̄ acta. Et potest constitui procurator cleric⁹ vel laicus. cum edictū h̄mōi sit p̄bitorio. vt in. c. j. de p̄cura. j. B̄n̄so. li. vj. Et procurator p̄stitut⁹ potest antelit. contest. liberere uocari. postea non nisi in certis casib⁹. de quo in. c. ij. d̄ p̄cura. li. vj. Et in qua etate potest constitui habet in. c. qui generaliter. e. ti. li. vj. Item et absens et p̄ns potest constitui procurator. e. ti. li. vj. in. c. licet. Et ibi in glo. ij. In forma h̄mōi mādan̄ p̄mo ponitur clausula in solidū. vnde sine tali clausula plurib⁹ procuratorib⁹ p̄stituens vn⁹ sine altero n̄ eēt admittēd⁹. nisi in causis electionū ⁊ alijs sp̄s alib⁹ vbi potest iudex idoneū magis eligere vt in. c. si duo. §. sana de p̄cura. li. vj. Subdit clausula ista. ita q̄ nō sit melior conditio. zc. Quis sit ista clausule effect⁹ b̄t in. c. si duo. iam alleg. ibi. de B̄. Et vt b̄t in forma consti-

tuit ad agendū et defendendū. Un̄ si ē actor et cōstituit p̄curatorē solū ad agendū et nō ad defendendū. p̄curator talis defendere cogit vel satisfacere de defendēdo. vt no. de p̄cura. q̄ ad agendū. li. vj. i. glo. j. Et i. spe. e. ti. §. j. v. Item excipit. Valer tñ si dicat ad agendū et excipiendū. cū excipere sit defendere. vt no. in. c. impator. diura. ca. Item si reus constitueret ad agendū tantū cōdemnād⁹ esset actori ad expensas. de p̄cura. cōstitutis. Item d̄ in forma ad dandū et recipiendū libelluz lit. contest. Et ista et similia q̄ sunt de substātia ordinis iudiciarij p̄missime exprimuntur. Si tñ aliquoz talū nō eēt facta specificatio p̄ hoc nō viciaret. ex quo d̄ p̄mo ad agendū et defendendū. Cautum tamē est illa exprimita seruat. Item d̄ ad p̄standum iuramentum de calūnia. zc. Et nisi hoc exprimeretur i mandato nō admitteret ad h̄mōi mādan̄ p̄standum. de iura. calum. c. vlti. li. vj. Sunt ergo aliqui actus pro quoz exercitio p̄ procuratorē fiendo requirit speciale mandatum. q̄ quidē actus enumerant. in. c. qui ad agendū. de p̄cura. li. vj. in glo. maḡ. Item d̄ in forma procuratorij ab interlocutoria l̄ sententia diffinitua appellandū. hoc posset. immo teneret procurator etiā si non esset expressum. q̄ tenet appellare vel significare domino q̄ appellet si velit. nō tñ tenet nec p̄ ple⁹ qui appellationē. nisi p̄neat in mandato B̄. Item d̄ aliū vel alios procuratores substituendū. zc. hoc nō potest procurator antelit. contest. nisi habeat specialiter in mandatis. Postea potest etiā si nō cōuenit in mandato. vt in. c. j. de p̄cura. li. vj. de quo ibi. Dicitur etiā i forma mandati potestas substitutum reuocandi. alias sine tali clausula v̄ potestate sibi tradita nō posset substitutum reuocare. vt in. c. ij. de p̄cura. li. vj. Item subditur clausula. Et generaliter oia. zc. Ex ista clausula q̄ quis generalis ex verbo generalitatis h̄mōi non potest illa que requirūt speciale mandati. de quo in. c. qui ad agendū. de p̄cura. li. vj. Item subiungit. promissus q̄ si p̄ constituēs ratū. zc. et hoc debet continere in mandato actoris qui constituit procuratorē. sed clausula que sequit. i. iudicio sisti.

Oblatio libelli

et iudicium solui. et pertinet ad rem que habet caue
re p suo procuratore de iudicato soluendo et iu
dicio sistendo. de quo d. cura. mandato. Sed
vtrūq; ponat in mandato. qz vterq; pstitui
tur ad agendum et defendendum. Et qd dicitur.
qd qd p ipos procuratores factū fuerit. Et si di
ceretur. qd quid p eos legitime factū fuerit et
non valeret qz ena; qd dolose facit procurator
valet et nocet dno. De quo p Jo. an. in fi. c. j.
de dila. in nouella. Et no. in cle. j. de procura.
Et sciendum quille qui sciēter et sine ptestatiōe
recipit instrumentū. vel literas sue pcurati
onis in qbus pstituentis cauet p ipso super i
udicis in mandato cogit pstituentē defendere
vt in cle. j. de pcur. Et aliquādo pstituit quis
procurator generaliter ad omnes causas et co
ram qbuscūq; iudicib;. de pcura. petno. et e.
ti. q generaliter. li. vi. Aliqñ ad certā causam.
et corā certo iudice. Aliqñ mandatū limitat
ad certos actus tantū sicut placet pstituenti
Itē pstituit procurator ad iudicia vtrāq; visus
est. Enā quandoq; ad negocia et ad iudicia
quādoq; simpliciter. quādoq; ad rē ppiā. p do
test enā procurator pstitui simpliciter. vel sub
forma quonē pstituentē abesse ptingat. Et
si simpliciter est constitutus. si tūc dñs postea
p se in eadē causa cōpareat vt causas tractet
censeat procuratorē reuocare. nisi ptestet. de qñ
ca. pñl. de pcura. li. vi. Interueniūt etiā qñq;
alie psonē in iudicio nomine alieno. videlicet
nomine actoris vel rei. Et quādoq; sine man
dato cū cautione tñ de rato vt p iuncta perso
na. vel p sors eiusdē lris. Et que censeat pñ
cta psona no. de rescrip. nonnulli. in fi. cum re
missionib;. Aliquādo sine cautione. vt tutor.
curator et. Et quādo quis pcurat causā col
legij bñ. syndicus vel yconom;. vt causa; vni
uersitatis bñ. actor. qui etiā aliqñ ab vno con
stituitur. Et qd sit yconomus et qd defensor.
orphanotrophus. castald. et. ponit Buil. in
spe. pte. j. in rubrica. de his q alieno nomie in
iudicio interueniūt. et in rubrica sequenti. Et
non est vis in nomie. s. an. vocet qspcurator
vel syndicus et. vt in. c. petno. de pcura. Sed
bñ est vis in modo pstituenti. qā quānu ad
hoc bene curat. de quo p Inno. in. c. impera
tor. et in. c. cu causam. de iura. calum. Et d. p;

curator esse instruct;. vt dicā ipse suo et. et qā
vtrūctū est si nō impugnat p reū iurisdicio
iudic. vel procuratorū actoris. nec aliquid op
ponit re. vel opponere poterit ptra cuatiōes
vel aliā positionē. sed videt se destitutum ex
ceptionib; que possent opponi an libelli ob
lationē. Vel si cōpetant sibi aliq; exceptio
nes. vult tñ eas reseruare an h possit vt tutus
sit. dicā suo loco circa materiā exceptionū di
latoriarum et.

De libelli oblatione

Est autem nunc

Reddicere de libello que actor reo peten
te tenet offerre. de li. ob. c. j. imo ena;
si a reo non peteret. iudex ex officio suo faciet
eum dari. vt ibi no. Et iste est casus in q sup
plere potest defectū iuxta ea que habent i. c.
bone. de postu. pla. Bō est ne sibi illudat. qā
aliter iudiciū nō valeret. Potest tñ iudex an
dationē libelli facere et iubere factū pponi v
bo p actorē vel suū procuratorē. de iudi. pasto
ralis. Et eo audito statim reū interrogare su
per eo. et si reus cōfiteat iudex pceptiat ei q sa
tisfaciat. et p talē p fessionē non fit lic. ptes. ex q
dano libelli non pcessit Ita dicit notabiliter
Bern. in. c. dudū. ij. de elec. in glo. que incipit
Sed pone q re. Nec enī fert tūc snia diffini
tiua. sed fit pceptū reo vt soluat debitū infra
certū tps. Secus si libell. esset oblat. et sup il
lo sequeret cōfessio. tūc deberet ferri snia. et ita
seruatur. Et istā consuetudinem cōmendat
Buil. in spe. de libel. ob. v. Licet. quia per eas
lites possunt minui qd fieri debet. de do. et cō
tuma. finem. Et offerit libellus ppter actores
ppter reū et ppter iudicem. ppter actores
vt ius suū declaret. ppter reū an cedere l
contendere velit ppter iudicē vt sciat q li
ter formare debeat sententiā. que fm petitiōis
formā est ferenda. de symo. licet bel. Jo. de no.
in alleg. c. j. de libel. obla. Et debet cōnere li
bellus nomē actoris. rei. iudicis. et causa; im
plicante factū et inferentē pclusiuā petitionē
Unde dicit Jo. de lig. q libellus ē silogism.
iuristar. Et dicit Hosti. q licet libell. multa
debeat cōnere. sufficit tamē de cōsuetudine
approbata q appareat in libello quis perat. a

Quid ferenda est
et pntois for

7

Oblatio libelli

quo. et quod. et qualiter. et contra quo. **B**at versus. **Q**uis quod contra quo. quo iure petat. **E**ra que re-
cre copositus quisque libellus habet. **E**t debet libellus
ista continere clare. quia debet esse sine obscurita-
te. **U**n caueat aduocatus formam libelli de
numia generalitate. **I**tem quod non ponat ibi verbum
quo de sen. et re iudi. c. abbate sane. in glo. lon-
ga. **I**tem non ponat dictionem si. cum sit conditionalis
certa. item caueat a verbo duplici pronominum aphi-
bologico. et ab omni dubio et obscuro. **I**tem libellus
debet esse breuis. **E**st ei libellus si scripta breuis inter-
tentio actoris continens aduersarium. necessario in-
ferens et concludens. ut non. l. amplior. c. de app. i.
§. i. **C**auent libelloz dicatores verbosis asser-
tionibus. ut. sed ea sola scribere que compendiosa
narratione possint causas explanare. **U**n de
libello diminutiue a libro propter sui breuitatem
ut dicit **S**uil. in spe. de libel. except. §. i. in pnci.
Sicut codicillus a codice. **P**otest etiam dici li-
bellus a libra in qua ponderatur iusticia. **S**im **B**of.
Quamvis dicitur quod in quibusdam causis non sit neces-
sarius libellus. petentium tamen in actis debet prescribi
ut in cle. sepe. de ver. sig. **I**n quo tamen differant
libellus et petitio posset dubitari. cum etiam peti-
tio continere debet actoris intentionem. et esse cla-
ra et certa. et talis que concludat necessario actoris
intentionem ad verbum in eam posset certa sententia
ferri. aliter non esset apta. **D**icendum est quod in hoc
differunt. quia in libello componendo seruanda
est forma. sed illa que formam respiciunt obmit-
tuntur in petitione. **U**nde debet esse simplex ad
modum memorialis. **E**t in hoc alleuat actor.
Ita dicit **P**au. deliza. in alle. cle. sepe. **E**t in
omni causa civili et criminali libellus est offe-
rendus. siue causa civilis sit realis siue perso-
nalis siue mixta. **I**tem et in officio iudicis quod lo-
co actoris proponit. **I**n omni igitur causa da-
bitur. nisi ius dicat vel disponat ipsum esse danda-
rum. de quo in. c. i. de li. ob. **A**duertendum
ergo quod omnium actionum de mundo que inter ali-
quos vel aliquos intentantur sunt duo membra
quia alie sunt reales. alie personales. ut insti.
de act. in §. omnium. **E**t ut lit. non prest. c. quod
niam. §. in alijs. **Q**uidam tamen his duobus
membris volunt addere tertium. scilicet quod actiones
alie sunt in rem. alie in personam. alie mixte. ut
sunt familie hereticorum. de communi diuidendo

finium regundorum. ut insti. de acti. §. quedam
Sed dicendum est quod sunt duo membra tantum.
Et istud tertium continetur sub primo. scilicet in rem.
Et hoc quando agit ad reales prestationes
vel sub secundo. scilicet quando agit ad persona-
les. ut non. in iuribus alleg. statim. **I**n quantum
ergo actiones mixte dantur ad res sequuntur na-
turam realium. **I**n quantum ad personales pre-
stationes sequuntur naturam personalium. **R**e-
ales actiones sunt que continentur. **U**n-
de sciendum quod rerum alie sunt corporales. alie in-
corporales. **R**es corporales sunt in triplici
differentia vel specie. **Q**uia alie sunt immo-
biles. ut fundus vel predium. alie mobiles ut li-
ber. alie se mouentes que tamen nomine mo-
bilium continentur ut equus. **P**ro istis rebus
corporalibus competit actio realis. scilicet rei
vendicatio. ut quando ago contra eum qui
non est mihi aliquo modo obligatus. neque
ex contractu. neque ex quasi contractu. neque ex
delicto. neque ex quasi delicto. **S**ed quia pos-
sident rem meam mobilem vel immobilem vel
se mouentem. **I**deo ad illam rem competit mihi
actio contra eum. **P**ro incorporalibus con-
petit etiam actio realis. non tamen rei vendi-
catio. quia incorporalia non possidentur sed
quasi possidentur. **U**nde competit per eis con-
fessoria. de quo de iudi. examinata. de ver. sig.
nifi. abbate. **Q**uid sit confessoria et quid nega-
toria. non. in. ca. cum ecclesia. de cau. possess. et
proprie. **P**ersonales sunt actiones que con-
comitantur personam obligatam. **E**t ita obligatio sur-
git et inducit quattuor modis. **C**ausat enim ex
contractu vel quasi contractu. aut ex delicto vel
quasi delicto. ut insti. de obli. cum rubri. sequen. et
non. de rescrip. dispendia. li. vi. **E**xemplum de obli-
gatione que nascitur ex contractu. sicut est con-
tractus mutui. venditionis. locationis. et in ver-
borum et litterarum obligatio. **D**e quasi contractu
exemplum ut in actione negotiorum gestorum. tute-
le. et similibus. **E**xemplum de delicto. ut in actio-
ne furti. damni. dan. rapine. et iniuriarum. **E**xem-
plum de quasi delicto. ut in iudice male iudi-
cante. et in pignone de cenaculo quod nocuit. ex
istis nascitur obligatio. et ex obligatione actio.
Un contractu vel etiam quasi delictum est mater obli-
gationis. obligatio vltima est mater actionis. et

*Libellus dicitur
libellus a peti-*

*Libellus dicitur
libellus a peti-*

Forma libelli

ficatio est filia obligatiōis. et neptis ad con-
tractū. Sic ergo tractus est auus. obliga-
tio filia. actio neptis. Et obligatio est ius ppē
qd. et actio est ius p qd fit psecutio litis. De
quo insti. d. acē. in pn. **A**ctionū alie sunt vni-
uersales. alie generales. alie pnculares seu sin-
gulares. **A**ctio vniuersalis est qñ ius dedu-
citur ad iudiciū. cui subijciūt pncularia sup-
posita. **U**n quattuor sunt vniuersales actō-
nes que cōpetunt p hereditate. qz noie here-
ditatis cōplectūt vniuersum ius defuncti. vt
in l. hereditas. ff. de ver. sig. Ita dicit **J**n. in. c.
cōquerente. de offi. ordi. Et sunt ille. petitō he-
reditatis. familie hereticunde. **A**ctio ex testa-
mento cōpetēs p hereditate ex trebellia. se. cō.
rescindēda. Et actio ex empto cōpetēs qñ to-
ta hereditas emitt. **A**ctio generalis est qñ ge-
neraliter p plurib⁹ suppositis agit. vt ē actio
tutele. nego. gest. et similes. **A**ctio singularis
est qñ p aliqua re vel aliqbus reb⁹ singulari-
bus actio dirigit. de quo etiā de li. ob. c. ij. Et
in spe. de acti. et peti. §. ij. **S**cōm naturā et qua-
litatē bñōi actionū debet formari libellus. et
aliter specificatio fit in vna qz in alia. **Q**ual-
ter ergo specificatio in qualibet illaz erigat pa-
tebit in sequentibus

Forma libelli in actione reali

Libellus in actiōe
reali sic componit. **C**orā vobis ho-
norabili viro dño. **A**. decano ecclie
sanctemarie Erforden. **A**. dogunē. dyoc. **J**u-
dice cause et pñi infra scriptaz a se. apo. dele-
gato. **U**el si est ordinari⁹. **C**orā vobis ho-
norabili viro dño epō vel archidiacono vl'
officiali pponit pcurator pcuratorio nomi-
ne viri discreti **A**. clerici vel laici talis dyoce.
cōquerendo in iure aduersus talē clericum
vel laicū talis dyoc. et quēcūqz aliū p eo legi-
time in iudicio interuenientē. Et dicit q licz
fund⁹ talis in campo talis opidi vel ville si-
tus. cui⁹ cōfines inferi⁹ describūt ad memo-
ratiū **A**. p tinerit et p tinerat. **T**amen pdictus
reus eundē fundū p tot annos detinuit et oc-
cupauit put tenet et occupat fructusqz qui ex
eo p temp⁹ bñōi puenerunt pceptit et sibi in-
bursauit. ac puenietes pcepit ac inbursat. Et

talis modi fundū deoccupare. et pdicto **A**li-
berū et vacuū dimittere et assignare et restitui-
ere cū fructibus vt pmitit in pceptis contra
deū in periculū aie sue. **Q**uare agit et petit
pcurator pdictus p fato noie quatin⁹ cogni-
to quantum sufficit de pmissis denūciatis de-
cernatis et declaratis supradictū fundū ad
A. antedictū p tinerit ac p tinerit. pdictum
A. eū indebite et illicite occupasse ac occupa-
re. **A**. ipsum fundū eidē **A**. ad iudicandū fo-
re ac adiudicandū. pdictū qz. **A**. vt fundū hu-
iusmodi **A**. libere et vacuū dimittat restituat
et assignet. ac fruct⁹ vt pferit pceptos vel eorū
valorē quē ad tot libras denarioz p singulis
annis estimat. **E**st tamen ac alioz quozū
interest estimatiōe salua tradat seu persoluat
p demnandū et cōpellendū esse. et p demnetis
et compellatis p vestrā diffinitiuā sūiam cen-
surā ecclesiasticā et alia remedia oportuna.
Hec petit cōiunctim et diuisim vna cū expē-
lit. ac fructib⁹ inde pceptis et q picipi possunt
et p tinerit p tinerit. **A**d pbanonē necessa-
riam et nō vltra se astringēs. saluo nihilomi-
nus iure addēdi mutandi minuēdi corrigēs
di. vt est moris. **C**ōfines vero sunt tales zc
Circa materiā hui⁹ libelli et eius formaz
multa subtilia et difficilia a doctoribus solēt
tractari. Et magna est questio legistarū a q-
bus pncipis censet rei vendicatio. **S**ed dicitur
cōmunitur q a dño actoris et possessiōe
rei. Et an dño possidēt et detinēt omni gene-
re detentionū cōpetat rei vendicatio. tangit
Jo. an. in addi. spe. de cessi. actio. §. i. **N**o. etiā
p modernos in. c. ex amata. d. iudi. **I**tem an
rei vendicatio etiā sit formata q ex possessiō-
ne rei reduci potest ad actū et supponat reus
obligatū. de quo in spe. de acti. et peti. §. ij. v. sed
quā vocas. Et no. plene p. **C**i. de ma. c. d. alie
na. iudi. mu. cau. fac. l. vnica. in vna questio-
ne. **E**go dicā aliqua q p declaratione ipsi⁹ li-
bri occurrūt. **P**rimo sciendū q in actiōe rea-
li expmenda est res q petit in li. de libel. ob. c.
ij. Et etiā ei⁹ q litas. vt cū petit terra debet ex-
p m an sit aratoria vel vineata. **S**i petit ma-
teria infecia. puta massa. dicat qualitates. vt
delicet an sit aurū vel argentū. vel etiā expri-
mat pond⁹. **S**i est signata expmat numez.

Forma libelli

de quibus Jo. an. et Hosti. De quibus etiam vide quod
debeat fieri specificatio in spe. de li. pcep. §. iu-
ria. v. Item non valet in actio reali. Quia si fun-
dus vel predium habet proprium nomen exprimat. et
duo fundi primi seu vicini. Item res delicti
ri per finia. et si necesse fuerit subiiciat oculum iu-
dicis vel aduersarii. ut ibi no. Item dicitur in li. q. l. i.
cer fundus ad. **H.** punuerit et puneat etc. si dice-
ret punuerit non addedo puneat. an sufficiat
no. de cau. pos. cum ecclesia. in glo. de resti. spo. cum
ad sedem. in glo. Item possit addi in libello. si pun-
uerit iure domini vel quasi. ut in. c. abbate sane. de
re iudi. li. vi. Et quod dicitur libellum aliter non esse ad
mittendum. cum verbum punere habeat latissimam si-
gnificationem. ut in. l. punere. ff. de v. sig. no. in. ca.
cum ecclesia. de cau. pos. §. **S.** **S.** in spe. de cau.
pos. et ppi. in. §. sequit. videre. v. alie sunt rea-
les. admittit tale libellum. p. c. in dilectos. de fi.
instru. cum filibus. Et dicit ibi Jo. an. in addit.
spe. q. contra libellarij eum admittunt. et videt quod
libello non exprimitur causa petendi. quod non oportet in
reali actioe. Potest tamen actor si vult causam expri-
mere. de re iudi. abbate. li. vi. Et an tunc sit ex-
primere causam. an non. no. de li. obl. c. ij. de or.
cog. c. fi. Et per Jo. an. Nam tunc est vno respec-
tu exprimere causam. quod si ex ista causa agens suc-
cumbit. poterit eandem rem postea petere ex alia causa.
Nec obstat sibi exceptio rei iudicate. quod si rone
domini fiat condemnatio. non tamen generaliter supra.
sed ad causam expressam licet remota que ad dona-
tionem limitari. de cau. pos. c. fi. ut dicit Jo. cal.
contra **L.** et **P.** in. c. ij. de li. obl. **S**ecundum simul-
lam causam expressit. quia tunc videtur omnino ius su-
um in iudicium deduxisse. **T**amen succumbens po-
stea non audit. sed alio respectu tunc est non ex-
primere certam causam. de quo in. c. abbate sane. de
re iudi. li. vi. ibi de hoc quod iuris. **S**i cause querant a
principio deserunt pendente lite. vel non erant a prin-
cipio. sed supervenerunt. an ex causis boni fieri
debeat condemnatio vel absolutio. Et licet multi
sunt modi acquirendi dominium. ut in st. d. rez
diu. §. singulorum. ff. de acq. rez domi. p. to. **T**amen
multum difficilis est et probatio. ut in. l. cu. rez.
C. de pbat. **U**nde dato quod nullam causam expri-
mar actor in libello in actioe reali. adhuc tamen
ut debeat obtinere. oportet stare per professionem
vel probationem de aliquo modo vel causa sus-

ficienti ad dominium rei acquirendum vel trans-
ferendum. pro tanto est consilium legis. quod quodvis
potest quis in causa intentare possessionum
non agat de proprietate. ut in. l. is qui. ff. de rei
vendi. Et no. **B.** in. c. cum ecclesia. de cau-
sa pos. et proprie. Et etiam in spe. de acti. et pe-
tit. §. sequit. in. ver. si autem velis. **V**ideamur ex-
emplum quomodo difficilis est probatio domi-
ni. quia si ex causa emptiois quis dicatur do-
minus alicuius rei oportet quatuor occurre-
re. **P**rimo quod contractus precessit. **S**ecundo quod
pretium numeretur vel de eo fides habeatur. seu
aliter satisfaciatur. **T**ertio quod traditio rei sequatur.
Quartum quod venditor fuerat dominus. **I**ta
ergo omnia probari debent quod difficile est.
De quo in spe. in loco preallegato. **P**otest tamen
quis intentare publicanam in qua leuius pro-
bationes sufficiunt. quia non est necesse pro-
bare venditorem fuisse dominum. quia publici-
ana competit ei qui ex causa emptiois vel
cuiuslibet alterius iusti tituli rem bona fide
de aliquo accepit. credens eum dominum fuisse.
licet in veritate non esset. **D**e quo in specu. de
cau. pos. et proprie. in rubrica de proprietate.
§. nunc dicendum restat. et in. ca. abbate sane. de
re iudi. li. vi. **I**tem dicitur in libello quod reus deti-
net res et occupat si hoc in libello non esset ex-
pressum. an in filio. reus esset absoluendus.
Roff. tenet quod non. et reprehendit iudices qui
hoc faciunt et distinguit. **Q**uia aut possidet aut
non. **S**i possidet est condemnandus. **S**i non.
adhuc ex quo litis obtulit condemnandus est
ac si possideret. **I**stud dicitur **R**off. ponit Jo-
han. an. in addit. spe. de cau. pos. et proprie. in rubrica
de proprietate. §. i. **Q**uo ad conclusionem seu ad-
petitionem libri ut primo petit per iudicem de-
clarari rem ad **H.** pertinere. **I**tem sibi adiudi-
cari. et **H.** ut restituat et vacuam tradat seu de-
mutat condemnari. **V**erbum adiudicari expo-
nunt Jo. **I**mo. et **A**rchidia. in. c. abbate sa-
ne. de re iudi. li. vi. id est. iudicare ad se specta-
re. Et dicunt quod adiudicatio fit proprie in acti-
onibus que mixtam habent causam. sed res ali-
cuius que ab aliquo alio detinet petitur resti-
tuit. sed iure civili petit quis declarare rez ad
se pertinere. **C**onclusio ergo libelli omnia ista
comprehendit. et ita solet fieri. Et ita per buze

Libellus actionis personalis

Ritum non peruenit solū ad possessoriū sed etiam ad penitentiū. vt in o. de do. & contuma. c. ij. & in spe. de acti. & penit. §. sequitur. Et ibi p. Jo. han. an. in abdi. deli. concep. §. fi. v. hoc autem notandū. & in c. inter dilectos. de fide instru. in prin. Quia aliud est restituerem. aliud possessionē rei. Item penit. res cum fructibus a tempe occupationis pcepit. Nā bone fidei possessor lucratur fructus ante lit. contest. pceptos. Unde ista penitio est intelligēda s̄m distinctionē iuris cōmunis. De quo in spe. de fructibus & interesse. §. j. De hoc p. Jo. an. in abdi. de cau. possel. in rubrica de p̄p̄rieta. Quomodo aut p̄cedit penitio expensarū lit. & super hoc ferri debeat sententia cū sit generalis incerta & de futuro. no. de p̄cura. audit. de libel. obla. c. ij. de sequel. poss. c. j. cum si. In fine libelli ponit protestatio. q̄ ad probatio- nem necessariā tantū se astringit. de iudi. ex- hibita. de proba. licet. per. idem quoq. no. in spe. de except. §. viso. v. porro. de libel. concep. §. vltimo. v. Item cōsueuerunt fieri. Item illa clausula. saluo iure addendi. &c. de fi. instru. inter dilectos. in principio. Et principaliter aduocatus circa libellos concipiēdos debz aduertere tria. Primum q̄ pauca & non sup- flua elfundat. si tamen ponuntur ibi aliqua superflua dūmodo libellus alis sit aptus nō p̄ciatur. no. de iudi. examinata. Secundū. q̄ ponat necessaria & vtilia. que probata su- am iuuant intentionē. Tertius q̄ ponat ge- neralia & non se arret. vt i. processu plures vi- as & diuerticula plura habeat ad fulciēdam suā intentionem. De qua & de quibusdā ali- is cautelis in spe. de libel. cōcep. §. vltimo. De cautelis vero circa p̄uocationē & receptionē libelli habendis. in specu. deli. concep. §. sequi- tur. Item in li. non exprimit nomē actōis videlicet vt sic dicatur. & ad hoc p̄pono rei vendicationē. Nā hoc non est necesse mari- me s̄m canones. vt in c. dilecti. de iudi. s̄z suf- ficit proponi factū. Et debet tamen exprimi tale quid per quod actōis natura cognosca- tur. vt ibi no. & in specu. de acti. & penit. §. p̄mō. Item non est necesse q̄ pars subscribat dies p̄uocationū li. vt per tale subscriptionē p̄stet de die dari libelli &c. Sed hoc fit per tabellio-

nem qui subscribat diem p̄uocationis li. & di- lationem datam reo. & ita seruetur. De quo etiam in specu. de libel. concep. §. j. ver. nec p̄e- dicta ratio. In personali actione format sic libellus.

De libello in actione personali
Quam uobis. ^{z. q̄ li} ^{et p̄ci}
ctus Seyus prefato Lino in decē libris denarioz talis monere vt pas- gamenti. vel denarioz currentiū. & cōmunit datuoz in tali loco teneat ex causa mutui l' obligatus existat. Vel sic. q̄ licet idē Sey- us Lino memorato teneat in tot libris d̄na- rioz. quos idē Lino eidē Seyo mutuādo numerauit vel q̄s bona fide deposuit apud eū. Tamen h̄mōi debitū vel p̄positū h̄mōi se- bi reddere p̄dicitur debitor suo creditor ante- dicto soluere cōtradicit. Quare agit & petit p̄ curatoz p̄dictus quatin⁹ p̄recognito quan- tum sufficit de p̄missis. p̄nuncietis decerna- tis & declarens supradictū Seyū Lino p̄e- fato in p̄pressa pecuniaz summa ex causa p̄dicta teneri. eumq. eidē Lino in h̄mōi de- bito cōdemnandū. & ad ipsi⁹ solutionē com- pellendū fore. ac cōdemnetis & cōpellatis per- veltrā sententiā diffinitiuā & censurā ecclesi- asticaz. Nec petit vna cū expensis lit. Ad su- perflua probationē se non astringēs sed ad eā solū que sue sufficiunt intentioni. de iure addendi mutadi minuendi corrigēdi & alius vt est mors protestat. In isto libello i acti- one p̄sonali exprimit causa petendi mutuuz vel depositū vel huiusmodi. et hoc est neces- se. vt in c. vlt. de li. obla. Et quia ponit in fine libelloz saluo iure addendi &c. vt in forma.
Sciendū q̄ aliud est mutare & aliud emen- dare li. Et cōmuniter dicit q̄ mutare est cuz sublata veteri actione p̄ponit noua. q̄ si dice- ret. q̄ p̄p̄e mutare sit substantia remota in locu eius aliū subrogare. Emendare est ad- dere vel detrahēre quātūtan petite. vt in specu. de libel. concep. §. nūc ostēdamus. In alijs di- cunt q̄ emendare est defectū in forma supplere. Quē ergo vel vsq. ad q̄d tempus litis possit mutari vel emendari libellus. potest dici q̄ si actor vult mutare hodie nō potest. q̄ necesse

Libellus spoliacionis

habet persistere oblato libello. Si vult emenda re eo modo. quia petit plus. modo vult petere minus potest vsq; ad finiam. Si vō alio modo vt quia petit minus. modo vult petere maius. potest vsq; ad lit. ptes. postea nō sine nouo libello. De quo tamē plenius no. de li. ob. c. ij. Et in spe. de lit. ptes. §. nūc oñdamus Et ibi p Jo. an. in addi. Et q̄a libellus p̄m̄us in actione reali cōceptus est i petitorio. Cū q̄a aliud est iudiciū possessorij seu possess. et iudiciū p̄prietatis seu petitorij. vt de cā. pos. 7 p̄p̄. p. totuz. Et intentat q̄nq; solū possess. forūm. q̄nq; vtrūq; simul. q̄nq; solū petitorij. Cū in eodē libro 7 ab eadē pte. 7 quādo possibilis sit p̄cursor petitorij 7 possess. rij in eo. li. no. in. c. pastoral. 7. c. cum dilectus de cau. pos. 7 p. Possessorij est triplex seu possess. sunt tres sp̄s. s. ad p̄sc̄de. reuēde 7 recuperāde. de quo plene de cau. possess. pastoralis. in glo. longa. No. ad intelligētiā 7 sup eo in spe. de cau. poss. Cū in interd. dicto recuperāde quod compet̄ spoliato 7 spoliatozem sic format libellus.

¶ Libellus quando agitur in causa spoliacionis.

¶ Corā vobis 7c. q̄ licet temp̄e spoliacionis infrascripte 7 p̄ plura ipa ante memoratus. Titius fuit in possessione talis dom̄ 7 p̄ diij in tali loco sit. cui 7 confines 7c. Prefatus tñ Seyus eū de possess. de h̄m̄oī anno tali. mēse tali violēter expulit 7 eiecit. 7 temere possessionē domus vel p̄ diij eius dē spoliavit. Quā quidē domū idē Seyus ab eo spoliatois tēpore detinuit 7 occupauit. 7 detinet occupatam. Vel sic. Licet 7c. Tamen idē Seyus Titius eundē possessione dom̄ vel p̄ diij h̄m̄oī p̄ talē spoliari fecit. 7 eū de possessione ipsa deici mandauit 7 expelli. Vel sic. Q̄ licet talis Sempromi 7c. p̄m̄plato ne Seij supradicti p̄dictū Titius possessione ipsius dom̄ 7c. spoliavit. Ipse quoq; Seyus eandē eodē modo 7 noie suo factā ratā 7 gratā habuit. 7 habet se de domus vel p̄ diij supradicti possess. de inromittēdo. Vel sic q̄ licet 7c. Tamen cū idē Titius esset possess. dom̄ p̄dictē p̄ Sempromiū violēter spoliatus 7 de ipsa possessione eiecit. memorat 7 se

yus domū h̄m̄oī ab eodē detectore recepit. sciens p̄dictū Titius possessione ipsi 7 per eūdem Sempromiū vt p̄m̄itē spoliatū. Quare agit 7 p̄p̄curator p̄dictus noie q̄ supra q̄tinus cognito quantū sufficit de p̄missis p̄nunciens decernans 7 declarens possessio nē domus p̄dictē seu p̄ diij 7c. mibi violēter ablatā fuisse 7 esse restituendā cū fructibus. exinde a tpe spoliacionis p̄dictē citra p̄ceptis 7 qui p̄cipi potuerūt ac dānis et interesse. q̄s fruct. singulis annis ad tot mala 7a frumēti Erfordensis mēsure. Damna vō 7 interese ad tot libras vel marchas 7c. estimat spoliatus supradict. vestra iudiciali salua estimacione. P̄dictū q; Seyū ad p̄missa eidē Titio p̄demnandū ac cōpellendū fore. ac cōdemnens 7 cōpellens p̄ vestra 7 finiam diffinitiuā 7c. vt in alijs formis. ¶ In isto libello p̄mo narrat quō Titius spoliatus est p̄ Seyū possessione domus vel p̄ diij. Et ita cōpetit spoliato Titio p̄ra Seyuz spoliatozem interdiciū vnde vi. de resti. spo. in literis. cū ad sedem. c. grauis. cū li. Secūdo q̄ Titius spoliatus fuit de mādato Seij p̄ aliū. Tertio q̄ fuit spoliatus noie 7 p̄m̄platoe Seij. 7 ipse se yus spoliacionē ratā habuit. Cū isti omnes tenerent interdico. vt in. c. cū ad sedē. s. alleg. Vel quarto q̄ Titius fuit spoliatus p̄ Sempromiū licet nō noie Seij vel mādato ei 7. tñ Seyus rē h̄m̄oī a Sempromio detectore sciēter recepit. Unde tenet interdico p̄ decre. vnde vi. p. c. sepe. de resti. spo. fm̄ vñū intellectū eiusdē. c. Vel fm̄ aliū cōditione ex eadem de cre. etiā sic p̄clusio li. est cōmunis ad quodlibet istoz. Ad quālibet narrationē h̄m̄oī apta est petitio cōclusiua p̄dicta. Et in h̄m̄oī interdico est necessaria allegatio 7 p̄batio duorum. s. possessionis 7 deiectionis. de offi. dele. cōsultationib. 7. B̄ q̄n intentat interdico cōtra ipm̄ spoliatozem. B̄ q̄n p̄ra eū q̄ mandauit ibi cū hoc p̄bari oportet mandatu. Vel quādo cōtra eū q̄ ratā habuit 7c. tūc oportet etiā p̄bari ratā habitōne q̄ spoliatio ipsi 7 nomine vel p̄m̄platoe fuit facta. q̄ ratū habere q̄s nō potest q̄d noie suo nō est gestū. d. re. i. li. vi. Vel si p̄ra eū q̄ nō spoliavit nec mādauit nec ratū habuit. sed sciēter recepit 7c.

Libellus spoliationis

Ibi oportet etiā pbari scienciā. Unde dicit Hosti. notabiliter in dicta decre. sepe. q̄ q̄ scienciā allegat eā pbari debz. Et cū que sit istā pbari p tanto laudat ipe q̄ pponat cōditio ex canone reintegrāda. iij. q. j. p qd̄ auxilium subuenit ei q̄ possessionē qualitercūqz amissit. Sunt in diuersi eiusdē canonis intellectus vt ibi no. 7 in. c. cū ad sedē. 7 in. c. sepe. allegat. Itē in li. penit̄ possessio restitui. qz meli⁹ p̄nūciat iudex inter p̄dicā possessionē restituendam qz rē restituendā. De q̄ in spe. de restit. spoli. §. j. v. 7 no. p̄ Jo. an. in. c. cū ad sedē. sepi⁹ us alleg. Itē penit̄ res cū fructib⁹ pceptis. et q̄ p̄cipi potuerūt. no. in. c. grauis de resti. spo. Itē cū damnis 7 interesse. vt ibi. Et etiā d̄ in iurijstene. vt ibi plene no. Et debent h̄ casu fruct⁹ a ipe deceptoris. vt ibi no. Si autē q̄s spoliatur rebus mobilibus potest sic formari libellus.

Corā vobis zc. q̄ Anno tali. mēse tali. p̄dicatus Sey⁹ Linū p̄fatu in tali loco v̄l itinere p̄stituit inualit. euqz reb⁹ suis. s. libris. vestimentis. pecunijs. 7 alijs q̄s deferebat temere dep̄dauit. res huiusmodi ab eo rapiēdo et sibi auferēdo violēter. quas ad tot libras d̄nariorū tal̄ monete estimat. vestra iudiciali salua tarādo. Quare petit 7 agit pcurator p̄dic⁹. q̄m̄ p̄cognita zc. p̄nūciens decernatis 7 declaratis p̄dicū Seyū spoliatozem temerariū ad restitutionē rez p̄dicaz seu estimationē eaz p̄paratas teneri. Lino supradictō. 7 ad hoc sibi cōdemnandū 7 cōpellēduz fore. necnō p̄ueniens 7 cōpellatis p̄ vestram diffinitiuā zc.

In tali li. 7 simili nō oportet specificationē fieri et exp̄sionē singulariū rez. q̄a p̄bata violētia p̄ testes. res p̄batur p̄ iuramentū violentiā passi. De q̄ qd̄ me. causa. c. plē. de oz. cog. c. ij. cū si. Itē exp̄mit loc⁹ et temp⁹. qz tale interdictū informat 7 includit iniuriā. Un̄ possit etiāz spoliat⁹ petere satisfaciōnē 7 emendā p̄ iniuriā. vt s̄ dixi. Ergo illoz exp̄sio in libello est faciēda licz civiliter agat. de p̄cura. tue. Itē q̄a in libello ponunt v̄ba gerundia. videlicet rapiendo. auferendo zc. sciendū q̄ quidā aduocati reoz excipiunt talē libellū nō p̄cedere. Ratio fm̄ eos. qz gerundiū nihil ponit sed potius determinat

sed hoc non est v̄z. quia gerundia etiā aliū quid ponunt. 7 resolunt in verbū indicatiuum. vt no. ff. 7. C. de eden. super rubri. Idem enim est dicere dep̄dauit rapiendo. ac si diceretur dep̄dauit 7 rapuit. Itē quia in sententijs ponitur gerundia. vt parz de re iudi. ad apostolicē. §. auctoritate apo. firmiter inhibēdo zc. Quare ergo non poneretur in libellis cū sententia debeat esse cōformis libello. B̄ sy mo. licet hely. cū si. De quo p̄ Jo. an. i. addi. spe. deli. concep. §. nunc aut̄ zc. Jam autē libello oblato 7 p̄recto iudici per actores vel eius procuratorē. reus vel ei⁹ procurator petat eius copiā inherendop̄testationi de noni consensuēdo in iudicem zc. Si talis est iudex cui⁹ iurisdiciō nō est fundata. 7 sibi dari seu concedi inducias. 7 vocant̄ h̄mōi inducie de liberatore. Et de inducijs citatorijs. delib̄eratorijs. 7 preparatorijs 7 iudicatorijs notat. iij. q. ij. in summa. De istis 7 alijs viginti speciebus induciarū in spe. de dil. a. §. j. Et inducie deliberatione de q̄bus ad plens. xx. sūt dies a iure tarate. iij. q. iij. offerat. non tamē sic sunt statute in tali numero diez quin iudex eas abbreviare possit. autēnis circumstātijs negocij 7 distantia locorū vel plongare. notat de p̄cura. dilectus. de appella. cū sit romana. vt in glo. iij. 7 in regula indulg. de re. au. li. vj. Utrum autē iste inducie sint de substantia sicut libellus. no. p̄ Joban. xvij. q. iij. v̄zoz per Inno. 7 Hosti. de libel. obla. ca. j. Et dicunt cōmuniter doctores q̄ sint de substantia si petantur. Quia licet iudex possit illas tritare ex causa. non tamen potest eas reo inuito penitus denegare. vt in. c. j. de dilat. 7 in clem. sepe. de ver. sig. in glo. cum penitō. Iudex ergo habet decernere 7 dare seu fieri m̄ā. dare copiā libelli reo exp̄nsis actoris. de q̄ in specu. de libel. obla. Et potest concedere inducias reo vt dixi. statuēdo ipsi reo terminū ad omnes dilatorias exceptiones proponēdas. Postea non audiat reum super dilatoria exceptione. nisi in tribus casibus. vt in. c. pastoralis. de excep. Et ista omnia sunt per tabellionem scribenda in actis sub hac forma vel consimili.

Libellus spoliationis

Deinde Anno quo supra die tali. tali hora comparuit in iudicio coram iudice predicto talis principalis. vel talis eius procurator. et libellum eius in scriptis obtulit infra scriptum tenoris. Et aduerso talis principalis vel talis eius procurator coram predicto domino iudice eo adhuc sedente per tribunali petens predicti libelli copiam decerni. et terminum competentem ad deliberandum sibi postulauit per ipsum dominum iudicem assignari. cui ipse iudex copiam libelli fieri et dari. per me notarium decreuit. et inducias petitas sibi concedendo. et tale die etc. ad proponendum omnes dilatorias exceptiones sibi forsitan competentes. Alioquin dicto libello respondendo per terminum ipsarum partium vel earum procuratorum de consensu pempti. assignauit. Acta sunt hec etc.

Coram ordinario tabellio breuiter sic solet subscribere die porrectionis libelli et dilatoris reo datam isto modo

Exhibito hoc libello per tale actorem vel tales eius procuratorem in presentia talis rei vel ipsius procuratoris. Anno tali. die tali respondebit per parte ipsius rei. vel proponentem omnes dilatorie vel declinatorie exceptiones die vel feria tali etc.

Reus accepto libello et obtentis inducijs coluatur aduocatum super eo. Et quomodo in deliberando debeat se habere. tradit Guil. in spe. de act. et pet. §. in anterioribus. Et si reus conuenit in actione reali. sed ipsam rem petitam ab eo non possidet nec detinet veniat in termino statuto coram iudice dicendo se non possidere nec detinere rem petitam in libello. et res est expedita. quia tunc dimittit. ff. de rei vendi. l. in rem. de appel. ex pre. de quo de excep. ca. vlti. et de re iudi. abbatesane. li. vi. Si autem possidet. s. nomine alieno habet paratum auxilium. in. c. quonia frequenter. §. q. si sup. vt licet. non prestat. quia habet facultatem nominandi dominum in iudicio et se eronerandi. vt ibi. Sed si possidet nomine proprio. tunc offerendo se defensionem videat si habeat aliquas exceptiones contra iudicem. contra actorem. vel contra eius procuratorem. vel contra libellum et eius formam. istas in termino sibi assignato omnes proponat. vt no. in alle. c. pastoral. **Ad** quo sciendum quod exceptionum diuersae sunt species. quia alie sunt pemptorie. alie dilatorie. alie anormale. alie mixte. vt no. de excep. excepti-

onum in glo. et per Hosti. in summa. eo. ti. §. ij.

Pleni in spe. eo. t. §. ij. et iii. et ibi in addi. tangunt etiam alie diuisiones. quia alie sunt pemptorie. alie temporales. alie personales. alie reales. de quibus ibi. De pemptorijs videbimus suo tempore

De dilatorijs ad presens videndum. **Ad** dicunt dilatorie quia causam differunt. in sti. eo. t. §. appellat. Et dilatoriay alia est dilatoria iudicij. alia solutiois. Dilatoria iudicij est multiplex. quia alia petitur de iudicis. alia ratione actoris. alia ratione ipsius rei excipientis. vt quod est privilegiatus vel alis habet ius reuocandi domum vt de fo. cope. c. vlt. Alia ratione procuratoris. alia ratione rescripti. alia ratione loci. alia ratione temporis. s. feriarum. alia ratione loci quod extra dyoc. alia ratione cause. alia ratione libelli. alia ratione fori. **De** quo in spe. de excep. §. i. v. dilatorie vero. Et iste regulariter proponende sunt ante lit. prestat. postea vero non. nisi in certis casibus. de offic. dele. in sinuante. Et quando plures competunt que illarum debeat primo proponi. no. in. c. alle. pastoral. de excep. et c. inter monasterium. de re iudi. Et magna est diuersitas inter doctores de exceptione recusationis an illa debeat esse prior. **La** me Jo. an. ibi in nouella dicit conclusiue quod omnis exceptio per quam negatur iurisdicchio iudicis precedit exceptione recusationis. **T**alis tamen est prestatio de tali exceptione recusationis. sed non necessaria

Alia in exceptiones que non afficiunt iurisdictionem precedat recusatio. Et hoc dicit tenendum post factum. ante factum consulit cum **La** n. cuius opinio ibi habet in glo. quicquid. c. inter monasterium. **S**ic ergo reus habet exceptionem inducentem nullitatem iurisdictionis. puta per quam reddit rescriptum nullum. vel persona iudicis inabilis. vt si dicatur rescriptum impetratum ab excōmunicato propter quod est nullum regulariter. de rescript. c. ipso iure. li. vi. **U**el iudicem excōmunicatum fuisse sepe impetratum rescriptum in que non cadit iurisdicchio. vel similem exceptionem istam primo proponat. quod prius est inuicem ad radices scilicet ad iurisdictionem. vt. ij. q. vi. §. exceptio. si non habet tale. habet in alia contra personas iudicis actoris et procuratoris. **T**unc primo proponat exceptionem recusationis contra iudicem. vt no. in. c. pastoralis. et c. inter. s. alleg. **U**el melius proponat eas simul disiunctum seu subalternati

Forma exceptionis

Et ista suspitione pmo pponat seu prosequat. ut in dicto. c. pastoralis no. Quo autem recusetur ordinari⁹ et coram q sit pbanda exceptio. le. et no. de fo. cope. si q^s p clericu. r. c. licet. de appel. cu speciali. Quo autem delegat⁹ recuset⁹ et coram q sit pbanda recusatio. bet de offi. deleg. sup questione. r. eo. n. si p vnu. li. vi. cu cōcord. Et est recusatio a iudice vel iurisdictione declinatio p exceptionem suspitionis pposita. Et licet ex vna sola causa iudex recuset. puta qa suspect⁹. iij. q. v. q² suspecti. ut lit. nō prest. a. cedēs. j. r. ij. de appel. cu speciali. Illi⁹ in suspitionis sunt multe cause. et. xvij. enumerant i ca. legitima. de appel. li. vi. Et potest sic formari exceptio recusationis q in scriptis est pponenda. de q in. c. q² m. 3. de pba. r. ibi in glo. sup vbo exceptōes. r. c.

Forma exceptōis recusationis.
Coram vobis dno iudice tali. r. c. propositi procurator procuratoris noie. r. c. talis r. dicit pira psona vestra excipiendo q cu talis aduersari⁹ suus vester sit consanguine⁹ domestic⁹ vel familiaris. r. c. vos ex causa hmoi sibi estis vehementer suspect⁹. Et q² piculosu e coram suspecto iudice litigare. tdo rō dicitur ut vos et iudiciu vestr recuset. Idcirco vosta q^s sibi iuste suspectu ex causa pdicta recusat. et causam suspitionis hmoi se pbaturu offert coram arbitris. q^s comuniter elige vna cu aduersario est parat⁹. Et si in comuni puenire nō pnt. talē noiat r. eligit p pte sua. et hq² iudex recusat⁹ est ordinari⁹ vel delegat⁹ vnic⁹. Si vō est delegat⁹ habēs collegā. et dan sūt cū clausula q si ambo. tūc coram collega e probanda exceptio recusationis. Unde tūc dicitur excipiens et causam suspitionis hmoi se offert coram collega vestro legitime probaturum. Si simplr recurrat ad arbitros. ut in. c. si contra vnu. de offi. dele. li. vi. Et ibi qn delegatus vel officialis epi recusat. Vel si e subdelegatus tūc debet fieri pbatio coram delegato. ut in ca. sup questionu. de offi. dele. eum vero. r. s. fi. De quo plene no. in. c. cu speciali. de appel. Et ordinari⁹ recusat⁹ potest causam alteri committere. de fo. cope. si q^s p clericu. r. c. cum speciali. de app. Et an h possit delegat⁹ et qn habet in. c. iudex. de offi. deleg. li. vi. Et qd dicitur

in forma exceptōis q recusans offert pbationes cause recusationis. et petit electione arbitror. Dicit Inno. in. c. cu speciali. supra alle. q hoc non est necesse. sed hoc iudex habet ab eo requirere. de quo ibi. et hoc qn reus recusat. Potest etiā actor recusare iudicem. non tamē delegatū quem impetrauit ex veteri cā sed ex superuenienti. de offi. delega. insinuante. r. c. super questionu. Ordinariū potest recusare. ut in. c. alle. si quis contra clericu. dfo. compe. r. tūc actor debet et potest sic formare suā recusationem.

Forma recusationis ordinarij.

Domine episcopo ego vellē cōuenire aduersariū meū talem subduū vestruz. s. quia iste est consanguine⁹ vel amic⁹ vester specialis. et vos tanq² nimis fauens eidem michi estis ex hmoi causa suspect⁹. Ideo supplico quatū⁹ causam hmoi alteri committatis. seu michi deus delegatū. r. c. Quo autem pcedat in articulo recusationis. id est. suspitionis. le. et no. in. c. suspitionis. de offi. dele. de appella. cu speciali. e. n. legitima. li. vi. cum remis. suis Et de arbitris super hoc eligendis. q arbitere iure appellet in. c. de arbi. de offi. delega. li. vi. Si vero reus nō habet exceptōnem contra psonam iudicis. videat an sibi cōpetant alie exceptōnes. videlicet contra psonā actoris. an sit minor vel excommunicat⁹ r. c. Et exceptioes q possunt fieri contra actorē ponit spe. ii. de actore. s. j. vel contra forū vel locum. r. c. ut supra dixi.

Exceptio contra actorem.

Potest ergo sic excipere contra actorem. Procurator noie procuratoris discreti viri Saij pro parte Titij in iudiciū et causaz vocati. coram vobis dno episcopo vel offic. r. c. pponit et dicit excipiendo q pfatus Titius est in pupillari etate constitut⁹. quare in iudicio eē r. agere nō potest. nec debet admitti. ut p se stando in iudicio psequat. Idcirco competit p vos pronūciari. decerni. r. declarari predictum Titium psonam standi in iudicio non habere. Nec eū ad agenduz esse admittenduz. condemnando eum predicto Seyo in expensis. Vel contra libellū potest sic exciperereus.

Forma exceptionis

Exceptio contra libellum.

Excipiendo pponit procurator nomine. & contra prentu libellu sibi cora vobis honora- bili dno decano iudi. vel offi. pro parte talis oblatu. Et dicit qd hmoi prentus libellus ob- scur⁹ est. generalis. incert⁹. dubius. cofusus et inept⁹. & alias. &c. et ad eum p parte pdicti **I**n. minime respondendu. &c. maxime ex eo qa in eo no expunit causa petendi cu tame datus sit in actione psonali. vel ex eo qa res petita minime specificat p cofinia vel alias. sic q reus valeat deliberare. vl qz manifesta pntet pvarietatem & ineptitudinē. Ideo p iudicem ex officio repellend⁹ & rejiciend⁹ est et limitand⁹. Quare petit procurator predic- to nomine quo supra. quaten⁹ pnuncietis. decernatis. & declaretis. passerto libello taqz obscuro. incerto. & inepto. pro parte predicti **I**n. no fuisse nec esse respodendū. **I**psūmqz libellū prentum rejiciendū & repellendū. ac pdictū reum a vestra instantia iudicij absol- uendū rejiciatis & absoluatis. **I**psū actorez sibi in expensis ppterea factis pdemmando salvo iure addendi. &c. **Q** causa petendi in psonali actione est expmenda patet de li. ob. c. vlti. Et in reali est res expmenda & p pfinia specificanda. vt de li. ob. c. ij. vt supra dicitū ē. **E**t sciendū qd cautū est sic petere. vnde nō debet petere reus qd actor declarat libellū ob- scurū. vel ineptū emendet. quia sic instrueret ipsū actore. sed petat. vt supra. Et tūc postea sūm formā hmoi petitioni. habet interloq iud- dex. vt no. de li. ob. c. vlti. & in spe. de li. pcep. §. sequit videre. v. Item pcepto. & §. ad huius. v. caut⁹ etiaz. Et qualiter vel ex quib⁹ causis impugnari possit libell⁹. ponit **H**uit. in spe. de li. pcep. §. iuxta. **U**el si reus vult declinare forū iudicis. vt qa est laic⁹. et est causa pphana et coram ecclesiastico iudice puenit. pōt sic excipere procurator nomine procuratoris. ta- lis. s. rei. pponit & dicit excipiendo qd cū cau- sa in prento li. predicto reo pro parte actoris. **C**oram vobis honorabili dno offic. l. iudic. &c. oblata pposita causa sit civilis & pphana ipseqz reus laic⁹ existat et parat⁹ coram suo laico iudice seculari respondere cui⁹ forum actor seq debz. **N**o circo libello pdicto & supra

causa hmoi prenta coram vobis respondere nō tenet. sed ad iudicē suū forū secularis. vi- delicet talem. est remittend⁹. Quare petit p vos pnuncian decerni et declarari pdictum reum ad respondendu. li. passerto. vel alias sup causa pdicta litigandū corā vobis nō te- neri. sed ipsū ad pdictū suū iudicē cōpetētē secularē remittendū fore & remittatis pdem- nando sibi actorem in expensis. &c. **I**sta ex- ceptio pbat p. c. nouit. de iudi. & c. cum sit. de fo. compe. & c. licet. & c. ex parte. eo. ti. **S**i ergo in termino dato ad deliberandū reus oppo- nit exceptionē dilatoriā aliquam d pmissis. vel aliam actor vel ei⁹ procurator petat ei⁹ co- piam sibi decerni p iudicem & terminū com- petentē ad replicandū assignari. quod habz facere iudex. Et bec scribunt per tabellionē sub hac forma.

Forma actuū in actibus signan- dorum.

Termino pdicto adueniente videlicet ta- li die cōparuit corā pdicto dno iudice sedē- ti pro tribunali ad ius reddendū. talis reus vel talis ei⁹ procurator & exceptōes in scriptis obtulit. quarum tenor inferi⁹ pntet petens istas admitti. **T**alis vero actor vel ipsi⁹ pro- curator cōparuit ex aduerso. et earunde ex- ceptionū copiam sibi decerni & dari petiuit. acterminū competentē ad replicandū et di- cendū ptra exceptiones hmoi sibi cōpenerit ptra eas ei assignari. **C**ui iudex pstat⁹ copiaz petitam decreuit. et talem diem ad replican- dū & dicendū ptra exceptōes hmoi si volue- rit pro termino pemptorio sibi assignauit. **C**ora ordinario scribere solet tabellio bre- uiter in fine exceptōis isto modo. **E**xhibitis his exceptōib⁹ per talem reum vel eius pro- curatorem in pntia talis actoris vel sui p- curatoris. **A**nno tali. die tali respondebit v⁹ ptra eas replicabit p parte actoris tali die. quem terminū de viriulqz pntu ad h duri- mus pfigendū. **A**ctor ergo in termino sibi ad dicendū ptra exceptōes statuto potest re- plicando exceptionē elidere. videlicet excepti- onis replicatōe. ad ē. resolutione illo modo. **C**ontra exceptōes prentas & oppositas p parte talis rei. &c.

Dilatoria solutio

Forma replicatōis cōtra excepti onem recusatōis iudicis.

Coraz vobis honorabili dño iudice vos ex tali causa vt suspectuz recusando pponit procurator pcuratio noie talis actoris. et dicit replicando q̄ exceptōes hmoi frivolez frustratōne nō sunt admittende. nec ipse re⁹ vos z vestrā psonaz poterit taliter recusare.

Cum et si p̄dic⁹ actor sit p sanguine⁹ vester. tñ q̄a etiā ipse reus est cōsanguineus vester idcirco par affectōnis causa suspitōez tollit

Uel sic. Licet ipse actor vester dicat amicus q̄ tñ si aliqua inter vos z eum est amicitia. ista est levis et modica. et talis n̄ est propter quā merito debeas vt suspect⁹ recusari. cū nō omis amicitia sufficiens sit causa ad iudicem recusandū. Quare p̄dictus petit pro curator quatin⁹ p̄asseris exceptōib⁹ non ob stātib⁹ pronūciens decernatis et declaretis. li. p̄dicti actoris fuisse z esse respondenduz et in causa hmoi pcedendū ad vltiora. **I**p̄ sumqz reum ad h̄ cogendū fore atz cogatis. et eū p̄dicto actori in expēsis legitime p̄dēntis.

Hec replicatio colligitur ex nota. in. c. accedens. v. lit. non cōtest. et ex nota. in. c. p̄o stremo. de appel. in glo. v. sed vsqz ad quē gra dum. zc. de offi. delega. insinuante. glo. j.

Contra exceptiōne declinatoriā fori p̄t actor sic replicare.

Replicando p̄tra exceptiōnes p̄tensas ta lis rei procurator pcuratio noie tal' actoris pponit z dicit. q̄ exceptiōes hmoi p̄tense nō pcedūt nec sunt admittende. s̄z tanqz frivul stratoe z frivole repellende.

Nam licet con uentus sit laic⁹ z causa p̄pbana. locus tamē domicilij rei est d̄ vestra iurisdicōe tempali

Uel sic. de cōsuetudine tñ longeva et p̄sc̄pta legitime vobis iurisdicōe compet z cogno itio i hac parte.

Uel sic. Ipse tamē secularis iudex rei est sepius sup hoc p parte actoris instanter et humiliter requisit⁹. q̄ tñ ipi actori iusticiā mīstrare neglexit vel recusavit. zc.

Quare petit vt supra dixi in prima replica tione. **I**sta replicatio fundat sup. c. licet. d̄ fo ro compe. et. c. si duob⁹. de appel. cū similib⁹.

Et post istam replicatōis oblatōem aliquñ reus petit copiam et terminū ad duplicandū

Uel si renūciat duplicatiōni z petit interlo sutoriā. totum debet scribi p tabellionē i act.

Et potest colligi forma scribendi ex p̄ceden tibus.

Que autē sit replicatiō et quō debeat eē talis q̄ afficiat tollat seu elidat vel viciet ip sam exceptiōne sicut exceptio actione l' actū viciat cui opponit. plene nō. p. Jo. an. in. c. a nobis. de excep. z in. c. vlt. et de ordi. cogno. Et d̄ q̄ replicatio est allegatio actoris p quam resoluūt exceptio. insti. de repli. in p̄n.

Uel la tius sumendo omittat verbū actoris. **U**nd̄ replicatio est etiā exceptio. Et d̄ q̄ si exceptio nis exclusio. ff. e. l. penul. Et tantū de exceptio nibus dilatorijs iudicij. zc.

Exceptio dilatoria solutionis.

De dilatorijs solu

Dionis q̄ debent ante lit. p̄test. proz poni. et si de ea p̄stet videlicet q̄ dis ferenda est solutio. tunc impedit procesiuz et inducie duplicabunt. q̄a perijt plus tempoz re. de plus peti. c. vnico. **S**i non p̄stat pbabi tur post lit. p̄test. p. Inno. et alios in. c. pasto ralis. de excep. Et in spe. de excep. s̄. nūc vidē dum restat. in p̄n.

Et formā postea videbis **E**st etiam exceptio anormala. vt est exceptio exercōmunicatōnis in vim dilatoe opposita

Et d̄ anormala quasi sine regula. quia nō sequit normā aliaz exceptiōnū. q̄a in qualibet parte lit. et post lit. p̄test. vel etiam añ sen tentiā potest opponi. vt in cle. vnica. d̄ excep. et. c. pia. eo. ti. li. vj.

Si tamen reus omittat eā opponere maliciose et dolose vt actor fatigēt talis p̄demnabit actori in expensis. vt in ca. exceptiōne. de excep. Et potest eadē exceptio bis opponi. s̄z vltra duas vices nō opponitur vt in. c. pia. e. ti. li. vj.

Potest ergo sic opponi z formari talis exceptio.

Procurator talis rei pponit excipiendo et dicit q̄ vos dñs iudex ad instantiaz talis actoris in causa quā mouet seu mouere in tendit p̄dicto reo coram vobis procedere nō potestis. nec eū ad agendū seu causam ince pram psequendā debetis admittere seu au dire. nec ipse potest i iudicio stare tāqz actor p eo q̄a p talem iudicē ordinariū vel delega

Forma duplican. actoris

tum. vel auctoritate talis canonis est maioris excommunicationis sententia innodatus. **Quare** petit predictus procurator pro vos pronuciari decerni et declarari predictam excommunicationem repellendam esse ab agendo que et repellatur. **Et** in ista exceptione excommunicationis debet exprimi nomen excommunicatoris. et species excommunicationis debet exprimi. alias non est admittenda. **Et** talis debet probari infra octo dies aperuissimis documentis. **Alioquin** debet excipiens condemnari in expensis. quia frequenter maliciose plueuit opponi. ut i. c. pia. de excep. l. vj. vbi de ista exceptione plene. **Et** quia tam ille quam alie exceptiones consueuerunt maliciose opponi ad lius protractionem.

Unde iudex potest cogere excipientem ut presteret iuramentum de malicia queas maliciose non opponat. de quo in spe. de excep. §. ij. v. **Potest** etiam iudex. **Nam** hoc iuramentum de malicia potest in quacumque parte litis exigere iudex quam sibi videbit expedire. ut de iur. ra. calu. c. ij. vlti. **Ratio** l. vj. **Et** contra aduocatos maliciose exceptiones tales pro reis confingentes. vide in spe. de excep. §. viso. v. **Item** nota sunt **Uer.** circa finem. **Contra** predictam vero exceptionem excommunicationis potest replicare actor isto modo.

Qualiter actor replicare debet contra exceptionem anormalam.

Coram vobis honorabili domino iudice talis procurator talis actoris contra exceptionem pro parte talis rei sibi oppositam replicando proponit. et dicit quod predicta exceptio in facto non est vera et admittenda. quia licet predictus actor alias per tale iudicem fuerat excommunicatus. ipse tamen ab eadem sententia est per ipsum iudicem absolutus. **Ad** quod probandum litteras absolutiois producit. et petit per vos pronuciari predicta exceptionem non obstantem esse in causa procedendum et procedi videndum ad ulteriora. **Vel** potest sic replicare.

Coram vobis. etc. usque ibi. **Et** dicit quod prefata exceptio non procedit. sed frivola est et frustratoria. nec eius preterit debet actor ab agendo excludi cum ipsa excommunicationis sententia preterita quam allegat nulla sit et irrita ipso iure pro eo quod intolerabile continet errorem. vel pro

eo quod ante sententiam eandem assertam ipse actor ab ea et predicto iudice eam proferente ex causa legitima appellauit. vel quod ipsa sententia est per non suum iudicem lata. **Iste** exceptioes probantur de arbitris. c. innotuit. de sen. exc. p. tuas. de plue. ad nostram. cum si. de iudi. at si clerici. cum si. et concord.

Forma duplican. actoris.

Reus autem potest sic duplicare. dicendo contra replicationem. **Pro** parte talis actoris contra exceptionem talis rei oblatam. etc. proponit procurator ipsius rei duplicando. **Et** dicit quod ipsa replicatio preterita est inuulsa et inualida. nec exceptionem ipsius rei veram et legitimam inficere potuit et viciare. cum ille a quo actor se absolutus asserit absolutiois ipse minime habuit absoluendi potestatem. **Quare** petit procurator ipsius rei predictus suis exceptionibus inherendo pro vos pronuciari et fieri per ipsas exceptiones est petitum. et actor se sibi in expensis condempnari. pro suis sic exceptionibus. replicationibus. duplicationibus. et aliquibus triplicationibus. quadruplicationibus. tandem preter ulteriores super Baltricianonibus renuncians. petant interloquium super exceptione vel replicatione sua. **Iudex** per suam interlocutoriam pronuciabit super exceptione an obstat vel non. vel si super ea inducte sint probationes an sit probata vel non. **Quia** tales exceptiones dicuntur emergentes. et super illis est pronuciandum. licet super incidenti non sit necesse pronuciare. **Be** quod plene de ordi. cogni. c. j. **Et** an sit pronuciandum super exceptione rei vel replicatione actoris. non plene in. c. a nob. de excep. p. doct. **Quia** si exceptio est emergens tunc quicquam sequatur replicatio. duplicatio. triplicatio. etc. satis erit super exceptione pronuciari. ut ibi not. **Est** etiam ut dicitur exceptio mixta. ut si res dicat se debuit petiisse sub conditione scilicet si litius ascenderit capitulum. **Ista** vocatur mixta ideo quod dubium est an sit dilatoria an pemptoria. **Nam** si extabit conditio erit dilatoria. si non extabit conditio pemptoria. quam ergo sit opponenda ante litem contestatam. vel post tangit **Huius** in spe. de excep. §. j. in fi.

De exceptionibus pemptorijs

Exceptiones autem pemptorie ante litem preterita. regulariter locum non habent super post. **Excipiuntur**

Exceptio peremptoria

tres casus. videlicet quoniam excipit de re iudicata. tractata. vel finita. **I**ste tres pemptoriae sunt privilegia te quae ante lit. prest. opponi possunt. et ipam lit. prest. impediunt. ut in. c. j. de lit. contest. l. vj. sic habet naturam iudicialium quia processui iudicant. Et quoniam quattuor modis dicitur posito vel exceptio iudicialis. no. de or. cog. c. tuaz. ibi de hoc per Hen. insti. de acci. Et in spe. de acti. et peti. §. iudiciales. et in. c. exceptois. de lit. prest. l. vj. **N**ouertendum ergo quod sunt exceptio- nes pemptoriae quae pponi possunt et pbari ante lit. prest. et post usque ad conclusionem cause. ut sunt praedictae tres privilegia. Alique tamen sunt quae non possunt ante lit. prest. opponi. sic ut lit. prest. et ad sententiam seu conclusionem cause. et istud est regulare. **I**tem sunt aliquae quae etiam post sententiam possunt opponi et pbari etiam si a sententia non fuerit appellatum. sic est exceptio compensationis. de quo dicitur or. cog. ca. vlt. de fi. instru. cum Jo. Et in spe. de ap. pel. §. penul. v. sed nunquam in causa. **U**nde exceptionum pemptoriae. aliquae sunt quae non stant per se. sed stant in quantum concernunt principales actiones. ut exceptio pacti de non agendo et consimiles. quae non opponuntur post sententiam. nisi in causa appellationis. quia vis seu effectus illarum tollitur per sententiam. **A**ltiae sunt quae stant per se sic quod de sui natura non concernunt principales actiones. et sic vis istarum non tollitur per sententiam. sic exceptio compensationis. **E**t ideo opponuntur etiam post sententiam. de quo tamen dicendum ut no. de or. cog. c. vl. **E**t casus in quibus opponitur exceptio pemptoria post sententiam ponit **S**uul. in spe. de excep. §. dicto. v. **P**ost sententiam autem. et sequenti. **E**t **O**sti ens. in sum. c. ti. §. et quoniam. v. in casibus non. d. sen. et re iudi. sub rubra. de re iudicata. §. quarta. v. nec exceptione pemptoria. **I**tem quoniam aliqui peremptorias dicuntur proprie exceptiones. Alique defensiones. **E**xceptiones vocantur quae ipso iure tollunt obligationem naturalem. cuius non sed istam ope exceptionis elidunt. **U**nde melius exceptiones elisione quam pemptoriae. vocantur. quia non perimunt actionem. sed elidunt. ut exceptionem pacti de non petendo in perpetuum et iurandum. et similes defensiones quae ipso

iure tollunt et perimunt omnem actionem. ut solutio. acceptulatio. de quo in spe. de excep. in pn. iste licet defendat reum. non tamen elidit vel elidunt actionem. cum nulla sit actio. quae sublata. **A**liqui tamen ut **F**rancise? vcell. volunt dicere quod differentia verborum huiusmodi respiciat solum usum et modum duplicem alloquendi quod rei vultur. dicendo. excipiendo. ppono. vel ad iuris mei defensionem ppono. **U**t ut dicit ipse defensio potest dici quae reum personaliter defendat. exceptio quae realiter elidit. de quo per **J**o. an. in dicto. c. exceptionis. de lit. prest. l. vj. in nouella. **S**i ergo reo deficiit dilatorie si habet aliquam de pemptoria. privilegatis lit. contest. impediens. potest se ad illam pertere et opponere eam ante lit. prest. **E**t erit tunc forma exceptio ista.

Forma exceptiois preiudicialis. **C**oram vobis honorabili viro domino officiali vel iudice. etc. procurator nomine procurator talis rei pponit et dicit excipiendo quod illa vice inter praedictum reum et actorem praefatum coram tali iudice ipse rei competenti. de et super praesens debito per ipsum actorem ab eodem reo etiam ex eadem causa. etiam petita vel de et super re in praesens ipse actus libello petita quae actor ad se generaliter vel ex causa tali tunc et asseruit punere exitit litigatum. et ipse actor ab eodem iudice praesens iniam diffinitivam reportavit per quam reus ipse ab eius impetitione fuit absolutus. quoniam iniam appellatione non suspensa in rem transiuit iudicatam. **U**t sic.

Coram vobis. etc. usque ibi. exitit litigatum **E**t tandem partes ipse sponte et libere super huiusmodi questione et litetraliter. sic quod ipsa causa per transactionem sopita est et extincta. **U**nde ipse actor nunc sopitam eo modo questione resuscitare et refricare presumens. super hoc obstante sibi re iudicata vel transactione praedicta audiendum non existit. **Q**uare praedictus procurator rei petit per vos pronunciarum decerni et declarari per praefatum actorem super petitione sua et causa huiusmodi non esse ulterius audiendum. nec ad agendum fore admittendum praedicto reo in expensis legitimis condemnari. **I**ta debet petere quando iste exceptiones opponunt ante lit. prest. **E**t tunc etiam secundum istam petitionis

Exceptio preiudicialis

formā habz iudicis pñiciatio fieri. vt no. in ca. j. de lit. pteft. li. vi. Propter qd̄ essz tuno ex ceptiones tales differri post lit. pteft. qz tunc absolueret re^o sup pncipali. vt ibi no. de q̄ in spe. de excep. §. dicto i vlt. carta. **Ad** hñt vt obster exceptio rei iudicate plura hñt con currere. vtz q̄ idē sit corp^o seu q̄ntitas. idē mod^o petendi. eadē p̄dino psonaz. Et q̄ re^o possedit tpe snie rem penitā ab eo. vt no. in c. penul. de exceptōib^o. z in alle. c. j. de lit. cōtest. Item ad validitatē z efficaciaz exceptionis transaciōnis requirit q̄ transactio tenuerit. Unde potest actor p̄ra p̄dictas exceptiōes replicare. sic dicēdo. Procurator talis acto ris replicādo p̄ntias exceptiōes talis rei pponit et dicit. q̄ lz alis inter partes sup eadē re vel eodē debito fuerit corā tali litigatum. et snia lata diffinitiuā nec p̄ appellatiōem su spensa. Quia tñ ille corā q̄ p̄tes litigabant nullā habuit iurisdiciōnē. ergo snia diffini tiua q̄ p̄ eū lata fuit est nulla. Et tali cā actor tñc vel rem vel debuiū petebat. ex alia causa l' agendi mod^o est variat^o. qz tñc ad h̄ agebat nūc agit ad illd̄. zc. Vel trāfactio p̄asseria do lose est inita z nulla ex tali cā. zc. De quibus replicatiōib^o no. in alle. c. j. de excep. li. vi. et in spe. de excep. §. dicto. v. hoc quoqz notādum. An iste exceptiones p̄uilegiatē opponi pos sint post terminum dilatoriū. late tractat Jo. an. in addi. spe. de dila. §. j. Et sibi placet q̄ sic per ratōnes quas ibi ad hoc adducit. **S**i vō nec p̄dicte exceptiōes p̄empto. reco cōpetūt. sed hz aliquā acionē p̄ actorē p̄t eū corā eodē iudice recoūenire. siue iudex sit or dinari^o. siue delegat^o. de mut. p̄t. c. j. d̄ resp̄. dispendia. li. vi. Offerat ergo re^o tñc actori li. recoūentionalē añ lit. pteft. qz recoūentio hz fieri añ lit. pteft. postea nō hz locū recoūentio scilz post lit. pteft. nisi p̄missa añ lit. pteft. pro testatiōe de recoūentōe faciēda q̄ fiat post lit. pteft. in cōtinenti s̄m cōmunē opinionē do ctōz. lz Berñ. et Inno. videant̄ dicere eā fie ri posse et post lit. pteft. z ante p̄clusionē cau se. que opinio cōmuniter reprobat. vt no. i alle. c. j. de mut. p̄t. Quia recoūentio vt dic̄ Jo. de lig. est v̄bū respectiuū p̄cernēs p̄uen tiōnē. z respectiuā sūt simul tēpe. Enaz p̄bat

Bo: do rubricarū. zc. Et tñc oblato libello re cōuentionali b̄mōi cause sic iure p̄uentiōis et recoūentōis illa a te vicissim scilz mutuis vicib^o tractande sunt z simul vna snia termi nande. de or. cog. c. ij. v. nos aūr. z in c. j. iā all. ita q̄ lit. pteft. sup libello actoris p̄ reū. Actor et statim pteftabit litē sup libello rei. Et p̄mo iurabit sup p̄uentōe. sc̄do iurabit sup recon uentiōe. z sic de alijs terminis z acub^o i cau sis b̄mōi obseruādis z fiendis. vt ibi no. Si tñ iudex aliter q̄s p̄ reconuentionē essz iudex circa obseruatiōes talis vicissitudinis sibi la xior est habena. de q̄ p̄ Jo. an. in addi. spe. de recoūentōe. §. videndū. Si aut̄ reus negle xerit actorē recoūenire añ lit. pteft. vel in cō tinenti post lit. pteft. p̄testatiōe p̄us facta. vt dictū est. tñc si cā pendet corā delegato z re^o vult actori mouere acionē. qz h̄ non p̄t via recoūentionis. oportet eū rescriptū ad eū dē iudicē impetrare. vt in dicto. c. dispēdia. §. re us qz. Sed si cā est corā ordinario. tñc reus potest actorē corā eo recoūenire q̄ncūqz est ordinari^o p̄us v̄riusqz. h̄ tñc cessabit vicissi tudo p̄cess^o. qz q̄libz lis tñc currit in arte sua. In certis tamen casib^o non admittit recon uentio. vt si actor conuenit reum possessione scz interdico vnde vi. non poterit actor p̄ re um recoūeniri nisi de alia spoliatiōe. vt i. c. vlt. de or. cog. Et ibi enā de spoliatiōe in modū exceptionis opposita. et in c. ij. de or. cog. z in ca. frequens. de resti. spo. li. vi. Hoc v̄z acto re inuito. sed eo p̄sentiente procedit reconuē no. vt de resti. spo. c. j. Et casus in quib^o locū non habet recoūentio. no. d̄ arbi. cū dilectis. et in glo. sup ea. An autē actor debeat habe re inducias deliberatorias sup libello rei cō uentionali. no. de mut. p̄t. ca. j. Et dicit q̄ sic si voluerit. Unde maliciosi aduocati reorū aduemente termino quo debēt respondere libello a ctōris si deficiūt eis exceptiones ad protelandū et differendū lit. pteft. porrigunt libellum recoūentionalē. vt sic nō respōdeat libello actoris donec actor eorū libello se pa ratum offerat respondere. et sic si actor velit statim respondere renuanciando delibero r̄ijs p̄dicta malicia nō iuuabit.

Recoūentio h̄z p̄t
ad lit. pteft.

Inchoatio iudicij

Sequitur secūda pars processus iudicarij.

Exposito isto modo p̄ma parte p̄ncipali processus seu ordinis iudicarij. veniamus nūc ad secūda p̄ez v̄icz ad inchoationes iudicij seu litis. q̄ habet fieri p̄ lit̄ p̄est. cum ip̄a sit iudicij seu litis fundamentū. de lit. p̄est. c. vnico. Si ergo reo deficiūt exceptōes dilatorie vel p̄emptorie p̄uilegiate. nec potest nec vult actorē recōuenire. debet in termino statuto libello respondere. et ad h̄ vt lit̄ p̄est. debite fiat. actor vel ei⁹ p̄curator habet p̄ponere p̄tenta in libello suo. Et iudex eis p̄positis vel etiā ipse actor debet interrogare reus viruz p̄posita in libello credat esse vera et p̄tita fieri debere. et sic reo respōdente fit lit. cōtest. Et hoc est q̄ d̄ter. in. c. vnico. de lit. p̄est. dicit q̄ p̄petitionē in iure p̄positā et respōsionem secutam fit lit. p̄est. Unde non sufficit libellū esse oblatum et respōsionem p̄ reuz factam ad hoc vt inducta sit lit. cōtest. quia libell⁹ non loquit̄ p̄ l. vnicam. C. de lit. p̄est. Requiritur ergo q̄ actor contenta in libello suo p̄ponat. si tamē inuenitur in actis oblat⁹ libell⁹ et sc̄ptura sufficiens et respōsio p̄sumit̄ p̄positionē et interrogatiōem interuenisse. vt no. in alle. c. vnico. de lit. p̄esta. Et q̄ interueniat p̄positio et interrogatio raro seruat̄ in p̄actica. de quo etiā in spe. de lit. cōtesta. §. i. v̄. sic iḡt̄ in lit. p̄est. p̄cedat̄. Et est litis p̄est. fundamentū iudicij per p̄tentiones in iure p̄positam et congruā respōsionem secutam aīo lit. cōtest. factā. Quo omisso si in figura iudicij procedat̄. verant̄ in anibus laborib⁹ et sump̄tib⁹ litigantes. Et istam diffinitionē q̄ est **O**sti. ipe p̄ singula mēbra declarat. Et ponit post eum **J**oban. an. in ca. vnico. de lit. cōtest. Et fit cōmuniter p̄reuz sub ista forma.

Talis procurator. **R**. rei respōdēdo p̄tento libello actoris narrata prout narratur negat esse vera. et dicit p̄tenta in ip̄o fieri non debere animo lit. cōtestandi. Et tūc scribet tabellio lit. cōtest. esse factā hoc modo. **A**n. no tali die tali. **E** coram dño decano iudice

p̄dicto eo sedente p̄o tribunali comparite talis actor vel talis ei⁹ procurator. et causa q̄ ac p̄tentiōem suam in ip̄o libello p̄tentam verbo p̄posuit. p̄dictusq̄ dñs iudex vel actor seu ip̄o p̄curator talem reum vel talem eius p̄curatorem sup̄ sic p̄positus ac p̄tentiōem an ea crederet fore vera. et p̄tenta fieri debere interrogauit. Qui ad interrogatiōem h̄mōi respōdēns narrata et p̄posita eo modo negauit esse vera. et dicit p̄tenta fieri nō debere aīo lit. p̄est. Et sic respōsionē suam fecit et in scriptis obrulit̄ i bec v̄ba. **T**alis procurator. **L**itisq̄ p̄testatiōe sic factā. iudex ip̄is p̄tib⁹ p̄curatorib⁹ partiū ad p̄standū et p̄stari videndū h̄mōi calūnie iuramentum diem talem p̄ termino assignauit. **T**abellio or dinarij sic solet scribere. **T**alis reus vel eius procurator respōdēdo libello actoris negauit narrata in ip̄o prout narratur esse vera. Et dicit animo lit. p̄esta. p̄tenta fieri non debere. Et iurabitur de calūnia tali die. **P**er istam rei respōsionē respōdetur ad narrata et ad p̄tenta in libello. et exprimat̄ anim⁹. sc̄z q̄ animo lit. p̄est. **z**. vt p̄z i forma. Si tūc fit respōsio ad solam narrationē vel etiam ad solam causam ex qua p̄tentiō dicitur. **I**de. **z** **A**ll. **z** **O**sti. **z** **J**o. an. q̄ facta est lit. cōtest. q̄ p̄ negatiōem cause sequit̄ negatio esse eius. et negatis narratis negat̄ conclusio que sequit̄ ex narratis. **Q**uāntē nō sit necessaria declaratio vel expressio animi. videlicet q̄ dicat reus aīo lit. p̄esta. est decisum in rota. vt patet in conclusione. xviii. q̄ incipit. **I**tem si pars rea. Et determinat **S**uil. in spe. de lit. cōtest. §. nunc dicam⁹. v̄. q̄d ergo si p̄ponit. q̄a p̄sumit̄ anim⁹ ex q̄ v̄ba sunt apta. **U**nde si reus diceret aliqua verba apta ad lit. cōtest. nō tamē vellet p̄ ea lit. cōtestari. **S** dice ret ea ad iudicis intentionē deberet de h̄ p̄o testari. de quo de fo. compe. si cleric⁹. Et i. all. ca. vnico. de lit. p̄est. Et p̄ p̄dictam respōsionem formaliter et cōmuniter fit lit. cōtesta. **A**n aūt p̄ respōsionē iuris si dicat reus. nolo vel volo litigare. vel p̄tendendū puto vel non credo me debere. sed si debeo parat⁹ suis soluere. vel dicit ad actorem tu mentiris per gulam. vel respōdet d̄ crudelitate. **z**. an. lit.

Juramentum calumnie

lit p̄ cōtest. no. in. c. vnico. de lit. cōtesta. 7 in spe. e. ti. §. i. Et si reus confitetur si libellus processit per talem confessionem est facta lit. cōtest. de quo de elec. dudum. ij. Et dixi als circa materiam libelloꝝ. qđ tamen quidam legiste impugnant. de quo plene per Johan. an. in addi. spe. de lit. cōtest. §. i. super. v. qđ si reus dicat. Et qđ vt dictum est supra facta litis cōtest. iudex assignet terminū partibus ad iurandū de calumnia. quia id ex ordine statim succedit. cum in ipso litis exordio sit prestandū. de calumnie iuramento. ca. j. Et exponitur ibi post p̄mum litis exordium. scz immediate post litis cōtest. vt eo. ti. cū causam. Si tamen non fuerit iuratū in exordio poterit postea in quacūqz parte litis p̄stari. vt eo. ti. c. j. li. vj. Etiam si in tota causa omisum fuerit tacite. per hoc processus nō viciatur. vt ibi in. ij. **Responsio.** Et quando dicit prestari iuramentū de calumnia. debet intelligi scz vitanda. sicut dicit habeat vnusquisqz proxem suam propriā ppter fornicatōes scz vitandam nō cōmittendam. xxx. distinc. verum. Et est calumnia quando quis scienter iniuste agit vt resistit. vt in. l. j. ff. ad turpil. §. calumnia. iij. q. iij. §. notandum. Et habet hoc iuramentum quinqz ca. que ponit Bern. de iuramen. calum. c. j. 7 in. iij. glo. Et de hoc ponit etiam ibi versus. Iudex ergo faciat iurare actorem p̄mo vel eiꝝ procuratorem habentem tamē ad hoc mandatum speciale sub hac forma.

Forma iuramēti de calūnia

Tu iurabis vel iuras qđ calumiose nō petis. sed qđ credis 7 estimas te iuste petere.
Vel sim alios dicit. Tu iurabis te litem istam animo calumniandi non mouisse. nec mouere. nec moturum. Item qđ veritatem super his de quibus interrogaberis respondebis. et eam nō negabis. Item qđ non vteris scienter falsa probatione. Item qđ nō corrupisti nec corrupes iudicem vel tabelionem. nec dedisti nec dabis. nec promissisti nec promittes. aliquid per te vel interpositā p̄sonam pro hac causa vt sententia pro te feratur. nisi illis personis quibꝝ iura dare permittunt. Item qđ dilationem non petes gra-

tia litis differende. Et concludendo dicat iudex. Et ita iuras qđ sicut ego dixi verū esse. et ita seruabis sic te deus adiuuet et bec sancta dei euangelia. Consultuit tamen Guilb. in spe. eo. ti. §. nūc dicamus. in prin. qđ plurimū puta de dilacione ad euuacionem periurij multoz euitetur 7 omittatur. Deinde iudex conuertendo se ad reum vel eius procuratorem dicat sibi. Et tu iurabis qđ putas te petitioni actoris iuste contradicere. et ita verū esse. et te obseruaturum in defendendo sicut iste iurauit in agendo. sic te deus adiuuet. 7c. In cōmuniibus autem iudicijs vbi vterqz gerit personam vtriusqz. scilicet actoris 7 rei vt d̄ probati. ex literis. vterqz prestat iuramentum actoris 7 rei. partes tamen vel procuratores eorum se breuiter expediendo dicant 7 quilibet eorum. Ego iuro iuramentum de calumnia cuꝝ omnibus ca. 7 clausulis suis. sic me deus adiuuet. 7c. omissa expressiōe capitulorū. et iurant procuratores in animas dominorū suorū et non proprias. 7c. quia procurator calumniari potest sicut dominꝝ vnde procurator etiam in animā propriam iurare tenetur. de iuramen. calum. capitulo ij. p̄mo responsio. libro. vj. Unde dominꝝ nō incurrit periurū ex facto procuratoris. nisi ipse dominꝝ sit in culpa. de quo in. ca. vltio. de iureiurā. li. vj. 7 in de. j. de procu. in pluma glo. Et iuramentū istud de calumnia est inuentum vt veritas eliciatur. Item vt timore iuramenti litigantiū temeritas cōpelcat. Item vt iuramenti timore iurans in memorie sue salutis quo ad alia ca. non efficiatur. Et ita nō. de iura. calum. c. ceterum. in glosa. ij. 7 super ea. Et aduertendū qđ habemus quatuor genera iuramentozum que prestantur a partibus in iudicio. Iuramentū de malicia. quod potest deferre iudex parti quādo cūqz sibi videbitur expedire. vt etiā tactum est supra circa exceptiones. Item iuramentum de calumnia. et istud prestari debet statim post lit. cōtesta. vt dictum est supra. et prestatur hodie tam in spiritualibus qz in civilibus. vt de iuramen. calum. c. j. Bñso. ij. li. vj. Ac etiā in criminalibus. de quo tamen sunt opiniones. vt no. eodem ti. c. j. in glo. an

Positōes et articuli

tepenul. **I**tem iuramentū de veritate dicen-
da. quod in spiritualibus prestatur. **I**tem iu-
ramentū decisoriū. qd̄ defert iudex actori in
supplementū probationū. vel reo ad suā in-
nocentiā ostendendā. vel etiam pars parū.
iuxta formā. c. vl. de iure iuran. **F**ormā autē
iuramenti qd̄ iuramentū prestat a iudō. po-
nit **S**uil. in spe. e. ii. §. restat. v. sed pone iude?
Et si aliqua partū recusaret p̄stare hoc iu-
ramentū habebit penam. de qua in. c. vl. de
iura. calum. §. penam. **E**t tabellio p̄dicta scri-
bat in actis in hac forma.

Die tali. anno quo supra cōparuerūt in
iudicio coram dño iudice supradicto. ip̄o in
loco suo consueto pro tribunali sedēte talis
actor vel talis ip̄s procurator ex vna parte.
et talis reus vel ei⁹ procurator parte ex alte-
ra. **E**t ibidē partes huiusmodi vel earū pro-
curatores. p̄mo actor vel suus procurator.
deinde reus vel procurator eius calumnie
iuramentū cum capitulis et clausulis suis
prestiterunt. **Q**uo prestito p̄dictus domi-
nus iudex scilicet actori p̄fato vel suo pro-
curatori diem talem ad ponendum ⁊ articu-
landum. ac parti ree ad hoc fieri videndum
in causa huiusmodi pro termino assignauit.

Notarij ordinarioꝝ breuiter sic scribūt.
Die tali. anno tali. iurato per partes vel ea-
rum pcuratores d̄ calumnia articulabitur
tali die.

De positionib⁹ et articulis.

Termino ergo p̄dicto adueniente actor
habebit offerre positōes ⁊ articulos. ⁊ istos
p̄sus longeuus in causis admisit. in de. sepe.
de ver. sig. **S**unt ergo ab vsu inducte positi-
ones. et postea per ius canonicū approbate.
sc̄z a tempore **G**reg. ix. **Q**uia ante eū de po-
sitionibus nō habuimus expressum ius. sed
per ipsum. vt in. c. dudum. de elec. ⁊ in. c. vni-
co. de lit. contest. **E**t quomodo vocabuntur
aliquando articuli. aliquando positiones.
aliquando ca. no. de cau. poss. et p̄p. cum ec.
de testi. presentium. li. vi. et in de. sepe. de ver.
sig. **E**t fiunt positiones ad faciliorem litem
expeditionē propter partium confessiones
et articuli ad clariorem probationes. vt dicit
tex. in de. sepe. de ver. sig. **E**t positōis plures

dantur diffinitiones. quarū aliquas ponit
Suil. in spe. de positionib⁹. §. i. ⁊ alie no. d̄ cō-
fess. c. j. li. vi. in glo. j. ⁊ sup. ea. **E**t quomodo di-
citur positio. eo quia positionib⁹ lis ponit
velut super fundamento. quia eis confessas-
tis vel negatis lis procedit vlti⁹ vel nō pro-
cedit. **I**tem etiam no. p̄ **J**o. an. in nouella.

Articulus autē dicitur vt quia artat. id ē.
arte componit ⁊ artat ad respondendū. no. i
ca. presentium. prius alle. ⁊ super glo. articulis
Et est nomen diminutiuum. designans ali-
quod particulare a genere suo per debitas
circumstantias decisum. ad hoc de offi. dele-
ga. ca. super questionū. de articulis. no. **J**o.
an. in addi. spe. de positionibus. §. j. **E**t dicit
ibi **J**o. an. in addi. spe. de testi. §. nunc viden-
dum. in prin. q̄ ars articulandi inter causidi-
cos summum tenet gradum in curia roma-
na. et maxime in beneficialibus deuolutis.

Unde consiliū q̄ curiam intrantes caueāt
quantūcūq̄ sint magni iuriste ne suo capi-
te hanc artem in prin. sumant. sed an quis
aduocans assistant. vel secū habeant procu-
ratores expertos. **E**t ibi **J**o. an. circa eundē.
§. instat et pulchram materiam tractat ibi.
Et licet positōes ⁊ articuli iustolius seu iu-
dicij ordine seu loco fiunt. scilicet post lit. cō-
test. et iuramentū calum. super p̄ncipali ta-
men quando cūq̄ faciente sunt p̄bationes
fieri possunt. de quo in spe. de positionib⁹. §.
iij. in pn. **Q**uia si reus habet probare excep-
tionē vel actor replicationem suā rediget ex-
ceptiones vel replicationes in positiones et
articulos. **A**d formandas igitur positōes
hac via peruenitur. **N**am formans eas ha-
beat libellū p̄ oculis. et ex ei⁹ tenore sumat
⁊ formet positōes ⁊ diligenter p̄sideret quid
habeat necesse probare et sup omnib⁹ q̄ debz
probare positiones faciat. nec valet positio
nec etiam confessio. nisi fiat super re de qua

lagitur. de quo in spe. de posi. §. v. v. regularit̄
autem. de quo etiam de confess. c. j. et. ij. li. vi.
In acione ergo reali sicut visum est supra
in p̄ma forma libelli. sic ordinet positōes su-
as actor. **P**ositiones et articulos infra scri-
ptos ac contenta et descripta in eis omnia ⁊
singula dat facit et exhibet

Positiones et articuli

Corā vobis honorabili dño. **A.** iudice. zc. pcurator noie pcuratorio talis actoris medio suo iuramento in tali cā. zc. Quib⁹ oibus petit sigillatim p talē reum rñderi p iuramentū suū sufficiēter. z clare p verbū credit vñ nō credit offerēs se ad pbanduz negata. ad supfluā tñ pbatōnē se nō astringēs. In p̄mis ponit et pbare intēdit q anno tali tpe p̄tus de q̄ infra talis **Sempromi⁹** in cāpo talis loci talē fundū cui⁹ p̄fines infra specificāt habuit ad eū p̄nētē. **I**tē q̄ idē **Sempromi⁹** anno p̄dicto die z mēse tali fundū b̄mōi **Litio** actori p̄dicto emētū vēdidit p̄ p̄cio tot librarū denarioz. **I**tē q̄ ip̄e **Litio** p̄ciū p̄p̄s̄latū p̄dicto suo venditori numeravit realitē z p̄soluit. **U**el ponat si nō est facta solutio q̄ venditor de p̄cio fidē habuit. zc. vt in forma libelli. **I**tē q̄ **Sempromi⁹** vēditor memoratus fundū p̄dictū z ei⁹ possessionem realiter tradidit **Litio** emptori antedicto. **I**tem q̄ **Sey⁹** reus p̄dicte eundem fundū a tali tēpe detinuit z occupavit detinet z occupat. fructusq; ex eo pueniētes p̄cepit z p̄cipit. z eum **Litio** actori restituere librū et vacuū dimittere seu assignare cū fructib⁹ p̄ceptis refragatur in periculū anime sue. **I**tē q̄ de p̄missis oib⁹ z singulis fuit z est publica vox z fama **D**at enā libellū p parte sua oblatū p positonib⁹ z articulis. ac p̄ducta ac p̄ducēda in b̄mōi causa in q̄ntū faciūt p parte sua et nō vltra. necnon denotarijs signis z sigillis saluo iure addendi. minuendi. sup̄plendi. declarandi. vt mox est. **E**t positōes sic sūt formāde. q̄ fundēt intencionem ponētis p̄siderata natura p̄posite actōnis. **S**i ergo actor agit de dominio rei petite. b̄z p̄siderare q̄ necessaria sūt in p̄batōne dominij. **E**t q̄ sūt ista ta; cū est supra circa p̄mū libellū. z no. **S**uit. in spe. d̄ locato. §. nūc aliqua. v. lvi. **S**i agit agit publicana. p̄sideret q̄ sunt necessaria in ea. et sic de alijs. de q̄ in spe. de posit. §. v. ad fi. **E**t debēt fieri positōes de p̄tēis in libello vel ad ea p̄nētib⁹. **E**t iudex d̄ examinare eas an faciant ad cām vel nō. zc. vt postea patebit. vt no. in. c. i. de p̄f. li. vi. **E**t debēt dari positōes p iuramentū. z q̄ dat p̄trarias incurrit p̄iurium. de q̄ de iure iur. c. plē. li. vi.

Labellio sic scribit.

Anno tali. die tali. talis actor vel ei⁹ pcurator cōparuit corā iudice p̄dicto. ac positonēs z articulos obtulit infra scriptos. quib⁹ per partem aduersam responderi et eam ad hoc compelli z cogi postulauit. **E**x aduerso p̄dicto dño iudice adhuc sedēte p̄ tribunali talis reus vel talis ei⁹ pcurator corā eo comparuit. ac positonū et articuloz p̄dictozū cōsp̄iā sibi decerni. ac terminū ad dicendū p̄tra eas vel rñdendū eis dē cōpetentē petit assignari. **P**̄dicti⁹ ergo dñs iudex copiā b̄mōi reo vel ei⁹ procuratori fieri decreuit. et diē talem ad dicendūz contra positonēs et articulos huiusmodi vel eis respondendū p̄o termino assignauit.

Uel coram ordinario scribit tabellio.

Exhibitis his positonib⁹ z articulis p̄talem actorē vel ei⁹ procuratores in p̄ntia talis rei vel pcuratoris sui. Anno tali. die tali eis respondebit. vel ipsi impugnabunt p̄ip̄um reum vel ei⁹ procuratorem die tali. **E**t in huiusmodi assignatōne terminoz aliquando non exprimit̄ peremptorie. q̄ isti termini p̄emptorij intelligunt̄ licet non expriman̄. vt no. in. c. pastoralis. de excep. **N**isi fieret citatio vel assignatio ad sniaz audiendā. vt suo loco patebit.

Forma positonū et articuloz in actione personali.

Positonēs et articulos. zc. vt supra in forma precedenti. **I**n primis igitur ponit et probare intendit q̄ **Litio** actor p̄dictus p̄fato **Seyo** reo mutuauit vel mutui causa numeravit decem libras denariozū talis monete. **I**tem q̄ idē **Seyus** debitor huiusmodi mutuam sibi pecuniaz p̄dicto **Litio** creditori suo soluere promisit in tali termino z loco bona fide. **I**tem q̄ huiusmodi debitiū ip̄e **Sey⁹** debitor antedict⁹ suo creditori **Litio** in p̄p̄ressato termino duduz elapso soluere neglerit. et hodie ministrare z de eo satisfacere indebite cōtradicit. **I**tem q̄ de p̄missis omnib⁹ z singulis fuit et ē publica vox et fama. **I**n sup̄ dat libellū vt in precedenti forma.

Positōes et articuli

In actōe depositi sic accipiant. zc.

Positōes. zc. In p̄mis ponit z pbare in tēdit q̄ **L**it̄ actor p̄fat̄ penes **S**eyum reū p̄dictū d̄posuit decretales. Itē q̄ hm̄i depo sit̄ liber decretaliū sc̄pt̄ fuit i cartis bedinis seu i pergameno. Itē q̄ glo. b̄uit ordinariāz seu apparatū **B**er. p̄positū papieis. Item q̄ habuit desup coreū rubeū a' b̄ū vel nigrum. Itē q̄ sc̄dus sc̄tern̄ sic incipiebat. Item q̄ p̄mi q̄terni p̄ncipiū fuit tale. Itē q̄ memora tius **S**eȳ p̄dictū libru decretaliū ex cā depo sit̄ ad se recepit. Itē q̄ ip̄m libru m̄ p̄dicto d̄ positorū idē depositariū reddē z restituerē cō tradicit. Itē q̄ de p̄missis oib̄ z singulis. zc. Enā insup dat libellū in p̄ma forma.

In possessorio recuperāde seu in terdicto vnde vi fiant sic positōes et arti.

Positōes. zc. vt p̄. In p̄mis ponit z pro bare intēdit q̄ āno tali. die tali **L**it̄ actor p̄ dicit̄ talē fundū vt domū cui⁹ p̄fines infra de scribunt̄ possedit. Itē q̄ **S**eȳ p̄dict̄ p̄dicto anno z die eūdē **L**it̄ū sic i possessione reali z corpali existēte de domo seu fundo hm̄i **S**eȳ z possessiōe violēter expulit z eiecit. Itē q̄ domū seu fundū hm̄i seu ei⁹ possessionē a tpe deiectionis z spoliatiōis p̄dicte deiecit z occupauit. detinetq̄z occupat. z possessionē eandē cū fructib̄ inde p̄ceptis z q̄ p̄cipi po tuerūt p̄dicto **L**it̄o spoliato restituere p̄di cit. Itē q̄ damna p̄p̄t̄ h̄ p̄dict̄ sustinuit spo liat̄ ex tali cā. zc. z ip̄i interest̄ spoliatōz hm̄i z deiectionis factā nō fuisse. Itē q̄ fruct̄ p̄cep tos z q̄ p̄cipi potuerūt a p̄dicto tpe verisimi lier p̄cipi annuatim cōsueuerūt. videlz tot malda frumēti talis mensure. Damna v̄o z interesse ad tot libras denarioz ip̄se spo liat̄ estimat. v̄ā tñ iudiciali salua taxatōne. Itē de p̄missis oib̄ z singulis fuit z ē publi ca vox z fama. dat nihilomin⁹ libellum. zc. Sic sūt positōes z articuli mēbraum et di stincte. q̄z articulus est pars intentōis. vt no. d̄ testi. p̄nū. in glo. v̄. articulis. li. vi. Vel si agi tur p̄ eū q̄ nō spoliavit. s̄ spoliari mādauit. vel spoliatiōne ratam habuit vel rem spolia tā recepit scienter a deiectore. sic accipiant̄ po sitiones vt p̄us.

Forma cōtra detentorem māda torem vel detrahentem.

In p̄mis ponit z pbare intēdit p̄curator p̄dicit̄ q̄ tali tpe **L**it̄ rem talē possedit. Itē q̄ talis semp̄roni⁹ eodē tpe. vicz tali die veni ens eundē **L**it̄ū possessorem de possessione eiusdē rei expulit violēter z eiecit. Itē q̄ **S**eȳ spoliatiōem z deiectionē eandē p̄ eundē sem p̄roniū fieri fecit z mādauit. Vel si nō man dauit. s̄ ratū habuit ponat̄ sic. Itē q̄ spolia tiōne et deiectionē hm̄i idē semp̄roni⁹ fecit noie z p̄emplatōe **S**eȳ rei supradicti. Itē q̄ tpe **S**eȳ eandē spoliatiōem sic suo noie et ei⁹ cōtemplatiōne factā gratā z ratā habuit. Item q̄ rem hm̄i tpe **S**eȳ ad se recepit. et eam a tpe deiectionis et spoliatiōis p̄dicte hucusq̄z detinet z occupauit. detinetq̄z hos die occupatā. Vel sic q̄n̄ p̄uenit re⁹ q̄ sciētē rem recepit a deiectore p̄missio. p̄missis duo bus p̄mis articulis. puta de possessione **L**it̄ij et spoliatiōe **S**emp̄ronij de cetero ponat̄ sic. Item q̄ p̄dict̄ **S**eyus p̄fatam rem spo liatam a p̄dicto semp̄ronio deiectore et spo liatore recepit. Item q̄ ip̄e **S**eȳ sc̄uit **L**it̄ium p̄dictū rem hm̄i a **S**emp̄ronio fuisse et esse spoliatum. **P**ro formis positōnū i diuersis materijs babeat̄ recursus ad spe. ti. de testi. §. nūc videndū. Et in tractatu libel loz. ibi quasi per singulos titulos in mate rijs formantur positōes super libellū. Et etiam aliquē positōes formant̄ de cōfess. c. j. li. vi. in glo. magna. ibi de materia positōnū et c. sequenti.

De mō respōdēdi ad articulos.

Factus aut̄ z oblat̄s positōibus reus si sunt p̄nentes clare z certe debet ad eas re spondere. de testi. p̄nū. li. vi. immo si inter rogat̄ sup positōnib̄ z iustus respondere hoc facere recusat. habentur positōes p̄ cō fessariis. nisi rationabilis causa recusantē ex cuset. vt in. c. ij. de confes. li. vi. Et que sit cau sa rationabilis ibi no. in glo. puta si positio est superflua que nō facit ad causam. vt ob scura incerta captiosa de facto alieno iperti nens. vel indiffinita iuris. vt ibi. **P**onens enim debet ponere certū. et sic respōdens cer tū potest dare responsū. vt no. in iurib̄ all.

Forma exceptionum

Et ista singula declarant. c. ij. de p̄fess. li. vi. in p̄dicta glo. Et q̄d d̄ ponit et pbare int̄dit h̄ hodie est in vsu. als positōnes dabant sic dicendo. p̄mo ponit talis. **Et si negabāt iste positōnes postea dabant articuli sic dicendo Talis int̄dit pbare. **Hodie ergo sit fiunt ita q̄ positōnes negare succedūt i locū articuloꝝ et intentionū pbādi. de q̄ et in spe. d̄ testi. §. nūc videndū in p̄n. cū remiss̄.****

Exceptōes p̄tra arti. et posi.

In termino igit̄ p̄dicto puta ad dicēduꝝ p̄positōnes et articulos vel eis r̄ndendū statuto solēt q̄nq; dari exceptōes p̄ positōnes et articulos sub hac forma.

Forma exceptionum contra positōnes.

Contra positōnes et articulos p̄tensoꝝ oblatos p̄ talē actorē vel talē ip̄s p̄curatorē in causa tali. **Et. procurator noie procuratorio talis rei p̄ponit et dicit excipiendo. q̄ h̄mōi p̄tense positōnes et articuli sūt generales nimis obscuri incerti informes indeterminati dubij multiplices indiffiniti iure capiosi de facto alieno et impinentes ac tales q̄ minime releuarēt actorē probati vel p̄fessari. et eis in q̄ntum pro positōnib; dant nō est p̄pte rei respondēdū. In q̄ntū v̄o offerunt vt articuli nullaten; sunt admittendi. vt ex eoz p̄z in spectione euidenter et lat̄. si fuerit opus deducet. Quare p̄dict; p̄curator rei petit per vos p̄nūciari decerni et declarari positōnes. et articulos p̄fessatos nō esse admittēdos. s; eos reiiciendos et repellendos fore. ac reiici et repelli parē ream ab instantia iudicij vestri unde absolui. et actores sibi in expensis legitimis p̄demnare saluo iure addendi diminuendi. **Et. Quando t̄n positōnes et articuli sūt obscuri impinentes vel inadmissibiles. sic q̄ pbati nō releuarēt ponentem. dicit Jo. an. i ca. dudū. ij. de elec. q̄ incaute facit aduocat; p̄ris alteri us si petit declarari articulū. Vel a p̄ncipio dicit eum nō esse admittēdū. vel etiā si format interrogatoria talia q̄ p̄testes hoc habeant declarare. Iudex tamē potest examinare positōnes et articulos et impertinētes repellere. quando d̄ impertinētia cōstat. In dubio pon; habet admittere. vt no.****

de testi. p̄uas. et de p̄fess. c. ij. li. vi. de appel. cuꝝ speciali. §. poro. v̄. excessu q̄s. **Et si p̄sueuerūt fieri r̄siones ad positōnes et articulos saluo iure impinentiū et nō admittendoz. de q̄ et in spe. de positōnib; §. vij. v̄. si v̄o certuz est. **Et. Possunt ergo fieri r̄siones ad positōnes formatas sup libello in actione reali sub hac forma.****

R̄siones ad positōnes in actione reali.

Procurator noie p̄curatorio Seij rei saluo iure impinentiū et nō admittendozū positōnū. et articuloꝝ p̄fesoꝝ **Et in actoris sic q̄ r̄siones q̄s forsitan ad impinentes et inadmissibiles positōnes h̄mōi fieri cōtingit. p̄ nō factis habeant. dat facit et et h̄b; medio iuramento r̄siones infrascriptas. **Et. Ad p̄mam positōnē p̄tensam q̄ sic incipit. In p̄mis. **Et. procurator; Seij p̄dicti r̄spondendo ad eam nō credit. Ad secundā. **Et. non credit. Tercia dependet a secunda negata. similiter et quarta. Ad q̄ntam credit se h̄mōi possidere. et ei; restitutionē Seij et assig; tionē iuste p̄radicere. Ad finalem credit de confessatis. et negat de negatis. Et licet p̄dict; cre positōnes sint pro maiori parte de facto alieno. tamē q̄ faciūt ad causam. adeo est ad eas respondenduz. q̄ siue sint de facto p̄po siue de facto aduersarij. siue etiam de facto tertij. debet eis responderi. Ita dicit Jo. an. in addi. spe. de posi. §. vij. Item supra dicitur in r̄sionib; ad tertiam et quartam positōnes q̄ dependeant a secunda negata nō oportet aliter ad eam r̄sionē fieri. **Et. ex quo negatur contract; emptionis seu venditionis. negant alia inclusa vel necessario concurrentia ad talem contractū. vt p̄cij numeratio rei traditio ex tali causa facta. **Et. p̄do sitio t̄n dependet a negata que n̄ depēderet aliquando a p̄fessata. vt no. de confes. c. ij. li. vi. super glo. v̄. rationabili. Et q̄ sit r̄sio per verbum credit vel non credit. hoc procedit ex vi iuramenti calūmetalis. Sed iuramentū de veritate artat p̄ verbū scio vel nescio. Tamen iurans de veritate est interrogand; et etiā responderetene; de credulitate vt no. p̄ **Et. in. c. literas. de iura. calum.**************

Forma actuum in actis

Et confessio de credulitate enā p̄iudicat sic cōfessio de veritate. vt no. de iure iurā. ex lris. in glo. fi. 2. de iura. calū. cū causam. **Be stilo** tñ curie iurat q̄s dicere veritatē quā scit vel credit. **Si r̄ndet** p̄ verbū dubitō an sufficiat no. in alle. c. cū causam. in glo. j. 2. sup. ea. **Quid enā iuris** sit cū actor petit centus. reus r̄ndet se sub p̄ditione p̄misisse. an videat̄ pure p̄fessus no. p̄ archidi. 2. **Jobā. an. de p̄fess. c. j. li. vj.** **Ista** respōsio est in p̄p̄tra respōdentes. scz in q̄ntum p̄fitei se p̄misisse. et in p̄p̄ eo scilz in q̄ntum dicit q̄ sub p̄ditione p̄misit. scz p̄fessionis stat̄ p̄tra cōfitemē nō p̄ eo. **Et ergo** videt̄ fundata intentio actoris p̄ talē p̄fessionē nisi reus probet cōditionē. **Sed** in cōtrariū facit. q̄ ista respōsio est vnica 2. vnū cōstru: cū. ergo actor aut totā approbet. aut totā refutet vel recuset. **Et** q̄ si vult approbare p̄ se. debz etiā p̄ se approbare. **Finaliter** credit **Jo. an. q̄ reus** iuste peteret declarari p̄ actorem an ponat ipm p̄misisse pure vel sub p̄ditōe. 2. sic cessaret illa p̄plexitas. **Archidia. an** dicit q̄ reus posset negare se pure p̄misisse. **Istuz** aut actū respōsionū factarū scribat tabellio hoc modo.

Forma actuum in actis

Cietali. Anno quo supra. talis reus vel talis ei⁹ procurator corā p̄fato dño. **A. iudice** in solito suo loco ad reddendū iura p̄ tribunali sedēte cōparēs respōsiones ad p̄ositiones 2. articulos talis actoris sibi ibidē cōparēs infrascriptis tenoris obtulit. et r̄nsiōes h̄mōi facit medio iura. quib⁹ respōsionibus sic factis 2. receptis actor p̄dicit⁹ vel procurator ei⁹ sibi dilationē cōpetentē ad p̄ducēduz testes p̄ sua intentione fundanda assignari postulauit. **Cui ip̄e dñs iudex p̄dictus** tales diem vel vnū mensem pro termino 2. dilatiōne ad testes producēdos assignauit. **Uel** sic scribit notarius ordinarij. **Factis** vel exhibitis respōsionibus p̄dictis p̄ talem reum v̄l talem ipsius procuratorē anno tali. die tali. in p̄ntia actoris vel sui p̄curatoris p̄babit. vel p̄ducēt testes p̄ actorem pro p̄ma dilatiōne die tali. 2c. **Be** istis aut dilati. producēdis an dentur tres dilati. vel vna tantū. v̄l ita spaciola q̄ infra illā possunt fieri. tres p̄du:

ctiones. no. de dila. c. ij. in glo. ij. 2. super ea. vt postea videbim⁹. **¶** Pars cōtra quā fit p̄ductio testium dat̄ interrogatoria. 2. dan̄ sup articulis volētis p̄ducere testes. 2. formant̄ s̄m circūstantias cause et p̄sonaz testium. s̄ p̄ba. licet. §. post B. de testi. cū causam. 2. c. p̄uas. vbi hoc. 2. de testib⁹ p̄ntuz. li. vj. **Et** ubi ponit̄ forma eoz **¶** **Datis** ergo articulis p̄ alterā partū. pars p̄ quam dan̄t petit terminum ad dandū interrogatoria. 2. iste termin⁹ dat̄ vt p̄bat iura alle. et etiā vt generalis hz p̄suetudo dan̄t est. **Fuit** ergo isto modo sup articulis in reali actione. 2c.

Forma interrogatorior.

Interrogatoria infrascripta dat̄. facit. et exhibet procurator procuratorio noie talis s̄m que omia 2. singula petit singulos testes parus aduersē interrogari. 2. interrogatōes h̄mōi cum respōsionibus testium ad eas in actis redigi et conscribi. **Alioquin** de inualitudine depositionū. 2. q̄ sibi nō p̄iudicat ac alijs protestat̄ prout est moris. **Diligētē** ergo et nō p̄functione testes ibi examinentur. 2. ab eis prudenter sup quolibet articulo queratur de singulis circūstantijs. **Quera** etiā a quolibet teste de ip̄i⁹ etate. fide. fama. statu 2. p̄ditione. an sit nobilis vel plebeius. **Item** q̄ntum habeat in bonis. **Item** an prece vel precio gratta odio timore vel fauore testificetur. **Item** an ei datū sit aliquid vel promissum. vel aliquā habeat spem q̄ sibi detur vt sic testificetur. **Item** an sit ex cōmunicat⁹ maior ex cōmunicatione. **Item** an sit amic⁹ socius vel familiaris. consanguineus. affinis vel subdit⁹. vel de iurisdictione producentis vel eius contra quem producit̄ inimicus. **Item** an sit instruct⁹ contra quē et quid depondere debeat. **Item** an sup hoc concordauerit cum testibus suis. **Item** virum sit subordinatus. **Item** quam partem mallet in causa huiusmodi obunere. et cui pl⁹ faueat. 2c. **Et** specialiter si dixerit testis esse verū qd̄ in primo articulo cōtinetur interrogetur de causa scientie. videlicet vnde sciat testis fundum ad sempronius perunisse. et quomodo hoc. vel quando sempronius dominiuz acquisiuit. **Item** de cōfinibus eiusdem fundi

Forma interrogatoriorum

Item circa scdm articulum querat si testis dixerit eum verum esse de causa scientie. an testis fuerit presens in practu. et cum eo fuerunt presentes. quorum numero et ad quod ibi fuerunt. **I**tem de loco practu in qua domo an domus sit terrea lignea vel lapidea. in qua parte domus. **I**tem de tempore. scilicet de anno mense die hora. **I**tem de forma ipsius practu. an fuit purus vel conditionalis vel modalis. et per que verba celebratus. **E**t si conditionalis vel modalis. querat an conditio postea exiterit et fuerit purificata vel modus seruatus. **I**tem an testis nouerit personas practabentium. **I**tem an precium interuenit. et an precium solutum fuerit. in qua moneta per quem. cui. quo loco tempore die hora. quibus presentibus. et semper de causa scientie de auditu fama certitudine et credulitate et singulis circumstantiis alijs que ad veritatem faciunt eliciendam et detegendam falsitatem. de testi cum causam. **P**lenissime de testi. scilicet iam de interrogatorijs. in spe. **E**t cautum est quod omnium interrogaciones distincte formentur ponendo ante qualibet. **I**tem vel consimile ut tradit doctrina **G**uil. in spe. de testibus. scilicet nunc de interrogatorijs. **E**t fiunt interrogatoria circa personas testium et circa dicta. **S**ed dicit **G**uil. in spe. de testi. scilicet iam de interrogatorijs. v. in summa. quod duo sunt genera questionum seu interrogatoriarum. **U**num genus fit ad destruendum dicta testium. **A**liud ad fundandum exceptiones. id est. intentionem eius contra quam testes producantur. quia testis deponere debet pro vtraque parte. **D**icit tamen **J**o. an. ibi addi. quod interrogatorium non debet pertinere nouum capitulum pro aduersario. **E**xemplum. **T**itus producit testes contra **S**eyum ad probandum mutuum. **S**eyus dat interrogatorium petendo interrogari testes super solutione mutui. scilicet an soluerit. hoc faciendum non est. quia **S**eyus de hoc habet facere capitulum et **T**itus interrogatoria. **P**rimum genus interrogatoriarum fit dupliciter. videlicet vel ratione persone testis ut quia est excommunicatus. instructus. subordinatus. iudeus. suspectus. vel alias minus ydoneus ad testificandum. vel ratione dicti. ut quia deponit contraria. vel vacillat. vel non reddit aptam dictionem sui causam. **D**e diuersis autem in-

terrogatorijs et formis interrogatoriarum per **G**uil. in spe. de testi. scilicet iam de interrogatis. **D**e hoc etiam in c. presentium. de testi. li. vi. **E**t ibi textus loquitur de interrogatorijs. et in glo. ponit forma. et ante non habuimus textum de his. **D**e materia etiam ista non in c. pruas. et in. ca. cum causis. de testi. **E**t ibi. non. quod si aliquo necessaria interrogatio fuerit omissa post publicationem attestacionum. penes a iudice ut iterum interroget. ut quod omissum est recuperetur. **I**dem **G**uil. in spe. scilicet nunc videndum. in fine. **E**t ista interrogatoria vel copia de ipsis non debent dari parti aduerso producenti testes propter subordinacionis timorem. quia eis habitus posset instruere testes ut procederet ad interrogata responderent. ne posset falsitas deprehendi. et sic per hoc tolleretur efficacia interrogatoriorum que ad hoc sunt inuenta ut falsitas facilius deprehendatur. sed dantur iudici que debet illas moderare. superflua et inuilia resecare. **S**i autem non facit. nec pars dat interrogatoria. tunc iudex faciet ista que habent in c. cum causis. de testi. **E**t consilium **D**isti. quod potest fieri superflua que aliquo necessarium omittatur ex duabus causis. **P**rima quia si factum est interrogatorium et omittit negligenter necessarium. seu dolose supplebitur seu repetit non obstante publicatione. ut supra dictum est. **S**ecunda causa quia forte iudex ex officio plura resecabit l' resecaret que expediret. **I**ta non in c. presentium. de testi. li. vi. super glo. interrogatoria.

De testibus recipiendis et examinandis.

Factis responsionibus ad positiones si peccator reus confitetur positiones. releuatur per talem confessionem actor a probatione. et tunc non restat aliud nisi confessum condemnare. quia non sunt partes iudicis ad confitentem nisi ut pronunciet. de transac. propterea. **A**duertat tamen diligenter actor an omnes suas positiones sit reus confessus. **S**i ergo aliquas positiones est confessus videat an per confessas eius intentio fundata sit vel probata. et tunc sententiam postulat ipse actor. **E**t promptiores sunt negationes in iudicijs per quas oportet ponentes onus probandi subire. **U**nde si reus omnes vel aliquas positiones negauerit. tunc habet

De testib⁹ recipiendis

actor suam intentionē pbare. ff. de proba. l. et
q. vi. q. vlti. accusator. **A**ctor ergo incipiat si
bi terminū dari ad pbandū. et iudex statuet
sibi terminū cōpetentē p̄ p̄ma dilatoe. qz da
re iubet tres dilaciones. de testi. vltra tertiaz.
no. de dila. c. j. **U**el s̄m alios statuatur terminū
vnu p̄ omnib⁹ dilatoib⁹. vtz pro p̄ma. sc̄da
et tertia dilatoe. p̄mū tñ seruat. **D**e quo in
spe. de proba. in p̄n. **E**t no. in alle. c. j. de dila.
pleni⁹ in. ca. in causis. de testi. in glo. **F**inita
tñ p̄ma dilatoe iudex nō dabit sc̄dam nisi
ex iusta causa. **U**nde vt ibi dicit Inno. sc̄da
et tertia dilatio dabit⁹ qñ petens illam osten
dit se impeditū in p̄ma. **Q**uantū aut ad tem
pons spacii p̄tinere debeant iste dilaciones
habet in §. spacii. iij. q. iij. no. plene p̄ Jo. an.
in. c. vltra tertiaz. de testi. in cōmento. **A**ctor
ergo q̄ vult p̄ducere testes. faciat eos p̄ iudi
cem vocari. qz testis sine vocatoe se ingerēs
er̄ h̄ q̄dāmodo se suspiciū reddit. vt. **C** de tes
ti. autē. rogan. et faciat citari aduersariuz vt
videat eos iuuare. alias receptio testiu⁹ p̄ra
absentem nō vocatū facta nō valet. vt in. c. ij
de testi. **J**udices aut raro p̄ se recipiūt tes
tes. vel eos examināt sed alijs committunt
De hoc p̄querit Ostien. vt scribit Jo. an. in
ca. p̄sentiu. de testi. li. vi. sup glo. interrogato
ria. **D**e q̄ etiā in spe. de testi. §. nūc tractādū.
v̄ licet aut dixerim. **N**am in probationibus
pendet totū ius cause. **U**nde deberent iudi
ces pon⁹ cōmittere alia q̄z testium examina
tionē. facit. r. li. vi. dis. quiete cam⁹ **E**t qz ex quo
est onerosum eis. idō de facili p̄ eos cōmitti
tur. qd̄ tñ fieri nū deberet. **S**i tñ vniqz cōmit
tere vellēt. deberent nō notarijs vel alijs sim
plicib⁹. sed ydoneis discretis et honestis de
legare. de testi. si q̄ testiu. de testi. cogen. c. j. de
psang. et affi. c. j. **Q**uia tñ qñqz testes sunt q̄
nō possunt vel nō tenent ad inuicē venire p̄
testimonio ferendo. sed iudex ad eos ire vel
mittere debet p̄pter p̄uilegiū vel impotentā
ipsoz testium. videlicet si testes sunt egregie
persone vel mulieres. aut senes seu remoti.
Uel q̄ producit est paup. zc. de quo in. c. si q̄
testiu. de testi. et ibi de hoc danē versus. **U**n
de ius est iusta causa cōmittendi alijs recep
tionē testium et examinationē. vt ibi no. de te

sti. cum causam. **P**rius tamen q̄z scribat ill
dex seu cōmittat examinationē testium. reci
pit cautionē ab eo p̄tra quem producantur
testes. vel cōmittat vt vadat infra terminuz
cōpetentem ad videndū iuuare testes. vt dis
cuti. **S**ul. in spe. de testi. §. qualiter. v̄ sunt autē
testes. **D**e hoc tamen est dicendū vt no. in. c.
constitutus. de fidei iusso. in glo. antepenul. et
sup ea. et in. c. statutū. de rescp. in glo. penul.
li. vi. **E**t fit cōmissio sub hac forma.

Forma commissionis recipiendi
testes.

In. decan⁹ zc. **J**udex cause et partiu⁹ in
frascriptariū a sede apostolica delegatus vel
archidiacon⁹ v̄ official. zc. tali notario pub
lico vel alteri cui cōmittit **S**alutē in domio
Quia talis actor in causa quā tali reo mo
uet in iudicio coram nobis ad intentionem
eius fundandā nōnullos intendit p̄ducere
testes. quoz receptioni et examinationi p̄so
naliter interesse nō valem⁹. **I**dcirco de v̄ra
legalitate et discretione plurimū cōfisi vobis
cōmittim⁹ et mandam⁹. q. testes quos idēz
actor vel ei⁹ procurator vobis duxerit nomi
nandos ad vestrā p̄ntiam conuocetis. re
ceptoqz s̄m formā iuris et iudicij morem ab
eis p̄mitus iuramento sup intentione et ar
ticulis p̄ntibus inclusis. vel vobis p̄ parte
actoris exhibendis. et s̄m interrogatoria par
tis alteri⁹ si vobis dabunt cogatis eisdem
veritati testimoniu⁹ p̄hibere attestatiōes in
publicā formāz redactas sigillo v̄ro clausas
fideliter et secrete inclusas p̄ nūciū fidelem et
idoneū nob in talē diē remittatis. **U**el sic.

Talis iudex. zc. **S**alutē in dño. **N**ouerit
tis q̄ in causa q̄ inter talem ex vna. et talē par
te ex altera venit in iudicio corā nobis par
tes hinc inde nōnullos volētes producere te
stes p̄ fundanda sua intentōe. quos coram
nobis difficile foret p̄ducere et parib⁹ onero
sum. **I**dcirco discretioni vestre cōmittim⁹.
ac firmiter ac discrete p̄cipiendo mandam⁹
quaten⁹ testes quos pars vira qz producere
curauerit coram vobis infra spacium vni⁹
mensis. vel talem diē legaliter recipere. ac
eos sup articulis a partib⁹ hinc inde in cau
sa hmoi datis. et s̄m interrogatoria partiu⁹ q̄
b

Juramentum testium

vobis vna cū pñib⁹ iransmittim⁹ s̄m datā a deo vobis prudentiā diligenter examina- re curetis seruata forma debita et consueta.

V Depositiones ipoz testiu cum articulis et interrogatorijs predictis ac toto p̄cessu que sup hoc corā vobis habere cōungit sub sigillo vestro fideliter inclusis nobis q̄ntotū poteritis remittere studeatis. **V** Aliqñ cōponit etiā forma cōmissionis decipiendis testib⁹ reprobatorijs clausa sub ista forma. Qd si forte altera partiu testes alteri⁹ reprobare voluerit. testes sup reprobatione hmoi pdu- cendos infra .xv. dies post dictū menses im- mediate seq̄ntes fideliter admittere et exami- nare sollicite studeatis. Aliqñ etiam addit clausula. Testes vō si se gratia odio l' amo- re p̄cio vel timore subtraxerint p̄censuras ecclesiasticā ad pbibendū testimoniu veritatis auctoritate nostra. imo veri⁹ apostoli- ca cōpellatis. Aliqñ etiaz addit clausula videlicet significantes nobis q̄nta fides pos- sit ipis testib⁹ adhiberi. Ista clausula habet de fidei iur. p̄stituit. an si. ibi de hoc. de q̄ etiaz no. in. c. quoniam p̄tra. de p̄bat. de ista cōmis- sione seu remissione et ei⁹ forma vide in. c. p̄- sentiu. de testi. li. vi. vbi papa facit remissiones ad partes p̄testib⁹ pducendis. **V** De receptori- bus testiu an possit vlti⁹ cōmittere habet **Dere iudi. c. u. bertoldus. et in de. iudices. de offi. deleg. potest etiā iudex hoc officiu cō- mittere tabellioni seu notario cause. et sic ex- ercebit virūqz officiu. scz receptoris testium. et scriptoris. et ita tenet Inno. in. c. quoniam contra. de proba. Et hoc etiam habz genera- lis p̄suetudo. et dicit ibi **D**sti. q̄ sanū est cō- silium q̄ de cōmissione iudicis tabellioni fa- cta fides fiat non p̄ ipm tabellionē cui facta est cōmissio. q̄a ei in hoc non credit. s̄ per in- strumentū alteri⁹ tabellionis vel lrās auten- tico sigillo sigillatas. Cuz ergo pars pducit testes suos corā iudice vel eo cui hest cōmis- sum. debent testes iurare dicere veritatē. q̄a sine iuramento dictis eorum non creditur quantumqz sint religiosi. nisi iuramētum eis a partibus remittatur. vt in. c. nuper. et in cap. de testi. de quo etiam in spe. de testi. §. se- quitur.**

Forma iuramenti testium.

Forma aut iuramenti testiu habetur d̄ testi. fraternitatis. in vlti. glo. q̄a iurabunt q̄ dicant totam veritatem iudici vel cui cōmise- rit quam nouerint de ista causa seu re super qua iurant. Item q̄ nullā interferat falsita- tem. Item q̄ pro vtraqz parte dicant iudici veritatē quam sciunt. Item q̄ dicant omnē veritatē siue sint interrogati siue nō. Item q̄ nec p̄cio nec amore vel odio. seu pro aliquo cōmodo testimoniu dicāt. Et de facto addi- tur sexū. scz q̄ secretū teneant dictū suū vsqz ad publicationē. de quo etiam in spe. d̄ teste. §. sequit. Et debent iurare tacis euangelijs. vt in. uij. q. ix. hortamur. An vero si non appa- ret testem tetigisse illud euangeliū presumat tractat Jo. an. in addi. spe. in. §. proximo all. super. v. et nota. Quando aut debet probari cōsanguinitas ad dirimendū matrimoniu est specialis forma iurandi vel iuramenti te- stiū. de quo i. c. licet ex quadā de testi. Pars aut p̄tra quā testes pducunt sit p̄sens in p- ductione testiū. et videat p̄sonas testiū qua- les sint. an sint tales q̄ non possunt testifica- ri et faciat p̄estationem q̄ dicere velit in p̄- sonas testiū. alias post publicationē ac testati- onem nō potest nisi in duob⁹ casib⁹. scilicet nisi iuret q̄ hoc ex malicia nō p̄cedat. vel nō ostendat se post publicationem ea didicisse q̄ obicit in p̄sonas. vt in. c. p̄num. de testi. Et debet fieri ista p̄statio tempore pductō- nis testiū. vt in. c. ex parte. eo. ti. Tamen ista p̄estatione facta si testes aliqd dixerint pro p̄stante. eis de facili nō credit. vt in alle. ca. p̄sentiu. in fi. Qualiter tñ hoc intelligat ibi no. Et ista omnia puta testiū receptionē eoz iuramenta et partis p̄statiōē tabellio scri- bat in actis. de proba. quoniam p̄tra. Et erit ista forma.

Forma actuum in actib⁹ signan- dorum.

Anno tali. die tali. talis actor vltalis ipi⁹ p̄curator corā tali iudice vel tali cōmissario cōparuit. et A. B. C. testes ibidem cōparen- tes pduxit. petens eos p̄dictū dñm iudicē seu cōmissariū recipi et admitti. Ex aduerso talis reus vel talis ipi⁹ procurator ibidem

Forma actuum in actibus ignorantium

comparatis prestat expresse quod in personas testium
boni dicere vellet et obicere seu post deposi-
tionis aperturam reprobare. **P**redictus ergo
dominus iudex vel commissarius testes pronos re-
cepit. quod omnes et singuli tactis euangelis solu-
tum presterunt iuramentum. **T**andem iudex
vel commissarius procedendo ad examinationem
testium vocabit ad se testes. et singulos secre-
te et sigillatim examinabit. exemplo Daniel
quod falsos sacerdotes contra Susannam iducos
secrete examinavit. ut habet **Bar. xij.** Et no-
de testi. c. ij. in glo. non est ita. ubi de hoc. **E**t di-
cet ei. amice fallidic? testis tribus personis est ob-
non? **scz do. cui?** plentia cum sit ubique conuenit
Item iudici quem mentiendo fallit **I**tem par-
ti innocenti quam falso testimonio ledit. de
crimine falli. c. i. **E**t quoniam testis qui veritates
occultat et qui mendacium dicit est reus. quia pri-
mus prodesse non vult. secundum nocere desiderat.
xi. q. ij. quisque. **U**nde cum iuraueris dicere
veritatem. pro id iuramentum obsecro te ut ani-
mam tuam salues. et quod scis de tali negotio ple-
ne dicas. **D**einde proponas sibi qualiter iter-
tales et tale causa vertit super tali re vel debito. **D**e-
inde legat et exponat sibi primum articu-
lum. et super illo testem interroget an sciat eum
esse verum. **E**t si testis dicit eum esse verum. querat
ab eo de causa scientie. ex qua causa sciat eum
esse verum. et si alia interrogatoria que data sunt
circa istum articulum eum diligenter interroget
et sigillatim. **D**einde facta interrogacione de
his que in primo articulo continentur. et de interro-
gacionibus circa eum datis. et factis depositio-
nibus et responsionibus per testem ad ea tunc de-
scendat examinatus ad secundum articulum.
tandem ad tertium. et sic de alijs. **A**dbibeat
tamem cautelam si visum fuerit expedire quod
mo querat a teste in genere quod sciat de tali ca-
sa que vertit inter tales. **z. anteque aliquem articulum**
sibi plegat. **U**el quicquid primo interroget de vlti-
mo vel de medijs articulis. **I**stam preposte-
rationem seruando ut per hoc facilius apprehende-
re valeat an testis sit subordinatus seu instru-
ctus vel non. nec suadeat ei neque ipsum iducat
ut aliquid certum dicat. sed querat in genere.
nec etiam inducat eum ad dicendum se scire quod
credit. vel econuerso. de quo in spe. de teste. §.

nunc tractandum. **H**anc tamen cautelam et sequentia
notari scribat isto modo.

Forma depositionum in actibus ignorantium.

Anno. mense. die. talibus talis testis iur-
rat super primo articulo que sic incipit. **I**tem po-
nit. **z. sibi lecto diligenter et exposto examina-
tus dixit se articulum ignorare. vel dixit non esse
que in ipso continentur. Interrogatus de causa sci-
entie seu quomodo sciret. respondit quod interfuit. et ita
fieri vidit et audiuit. Interrogatus de tpe. **z. c.**
si in interrogatoria data fuerit. respondit quod
anno tali. die tali. **z. c.** **I**tem super secundo arti-
culo que sic incipit. **I**tem. **z. sibi lecto et clare ex-
posito dixit. et sic de alijs articulis. Et quera-
tur de causis et circumstantijs secundum formam iter-
rogationum circa quolibet articulum dato-
rum et responsiones ipsius testis qualescunque
fuerint redigantur in scriptis ut in forma supra
sicut a teste proferunt. nihil mutando vel detra-
bendo. et diligenter vulgare interpretet in la-
tinum. nec scribat testem dixisse credo ubi dixit
scio. vel econtra. **N**am taliter posset dictum
testis redigere in scriptis quod auferret ius ha-
benti. et sic se sibi ad restitutionem seu satisfacti-
onem obligabit. **C**aveat etiam ne scribat ta-
lis testis dixit pro omnia sicut talis primo vel secun-
dus. sed cuiuslibet testis dictum pro se in scriptis i-
ntegrum redigat. ut no. de ver. sig. nichil ob-
stat. de quo ibi plene. **E**t aduertendum quod ubi
super articulo principali testis deposuit. exami-
nator seu tabellio non debet uti his verbis ut
delicet talis testis requisitus vel interrogatus
super articulo tali respondit. **z. c.** **S**ed dicat
seu scribat. **T**alis iratus quod super articulo tali
sic dixit. **S**ed ubi de causa scientie vel de cir-
cumstantijs extra articulum principale que-
ritur. tunc his verbis tabellio videtur scriben-
do. **T**alis interrogatus vel requisitus quomodo
sciret vel de tempore seu loco. **z. c.** respondit. **z. c.**
de quo in spe. de testi. §. nunc tractandum. v.
et aduerte diligenter. **Q**uomodo etiam in te-
stium examinatione quedam consideranda
sunt circa examinatum testium. videlicet quod
sit prudens. expertus. diligens. et attentus. si-
delis. et cautus. prudenter et discrete attende-
do verba qualitatem et vultum ipsius testis****

Forma cōmissionis

Quedā circa ip̄os testes. vici an sint inimi-
ci vel infames. Et quedam circa dicta testiū
vici an deponētis causam reddāt. **zē.** Do-
nut. **Suil.** in spe. in u. de testi. §. nūc tractādū.
in v. v. aut̄ h̄ pleni. **Debet** ergo examinātor
iudex vel cōmissari⁹ attendere an testis vacil-
lat vel titubat. seu cū trepidatōe vel incōstā-
tia loquat̄. **Et** si vacillat debet hoc scribi in
actib⁹ p̄ tabelliones. **Sed** an tabellio debeat
hoc scribere ad p̄ceptum iudicis examinan-
tis. etiā si tabellio nihil de titubatōe vel va-
cillatione perpendat. no. de p̄ba. quoniam
contra. **z** in spe. de testi. §. nūc tractandū.
v. considerare debz. **z** sequenti. **Et** dicit̄ ibi q̄
sic triplici ratione. **Prima** q̄a iudex habz au-
toritatem in recipiēdo **z** examinādo testes.
sed tabellio solum in scribendo. **Secūda** q̄a
iudex superior est vnde sibi magis est credē-
dū. **Tertia** q̄a tabellio int̄er⁹ circa sepiurā
nō potest ita attendere circa variatōez testi-
um. **z** titubatōnē pallidorem vel mutatōnem
faciei ip̄i⁹ testis sicut iudex. q̄ semp̄ pot̄ ocu-
los ad testem habere. ideo sibi magis est cre-
dendū. **Potest** tamen tabellio saluando cō-
scientiam sic scribere hoc casu. **Et** iudex mihi
tabellioni sic dixit vt scriberem q̄ testis vacil-
labat. sed scriptura esset efficacior si adderet
tabellio. et sic michi videbat̄ q̄ vacillaret dū-
modo rei veritas sic se habebat. **Debet** etiā
q̄ntum possunt euz veritate exp̄mere. scilicet
vacillatōis modū. sicut testis vacillādo siue
tremendo l̄ trepidando l̄ sudādo p̄ nimio ti-
more loquebat̄. vel pallidus efficiebat̄. v̄l bu-
iusmodi. **Et** debet hoc scribere teste recedēte
vel ignorante in cōtinenti. **Tamen** ex quo te-
stis audiuit. nisi iudex vellet possit testem ex
hoc punire. d̄ q̄ no. in alle. c. quoniam p̄ira.
de p̄ba. p̄ Inno. et Ostien. et in spe. v. proxi-
o alle. supra. **Postq̄** aut̄ testes recepti sunt et
examinati. si hoc factum est per alium ex cō-
missione iudicis. ip̄se redactis attestatiōni-
bus in scriptis ip̄sas attestatiōnes cum arti-
culis et interrogatorijs ac alijs corāz eo sup̄
hacis iudici remittat sic scribendo.

**Forma cōmissionis examinatio-
nis testiū.**

Honorabili viro domino. R. iudici vel

officiali. **zē.** **Salutem** in domino. et manda-
tum vestrum iniunctuz prono suscipiendo
et exequendo affectu. testes quos talis i can-
sa tali corā me p̄ducere voluit. vel testes mi-
hi p̄ talē noiātos citavi. **z** ab eis p̄ talē actorē
l̄ ei⁹ p̄cu. in presentia talis rei vel talis ipsius
procuratoris. vel in penam contumacie rei
per me ad hoc citati et nō comparens pro-
ductis. iuramentū iuxta morem quod ip̄si
omēs **z** singuli tactis sanctis euangelijs pre-
stiterunt recepi. **Ip̄sōz** super articulis ac-
toris **z** h̄m interrogatorijs ip̄s⁹ rei mihi trās-
missa cum diligentia qua potui examinare
curavi. **Quoz** deponētiones per tales nota-
rium publicū in scriptis redactis sub sigilli
mei impressione inclusas. vna cum articu-
lis. interrogatorijs. cuationib⁹. pro testatio-
nibus. testium iuramentis. et alijs corā me
in negotio h̄mōi actus. factis. **z** productis. p̄
latozem presentū quem ad hoc de vtriusq̄
partis consensu tanq̄ idoneū **z** fidelez durū
assumendū vobis remitto. **z** siquādo addit̄
ista clausula. **Et** partibus talem terminum
in quo se coram vobis representare per se v̄l
procuratorē teneant assignavi. **Et** in forma
dicit̄ de testiū iuramentis. ideo posui. q̄a iu-
ramenta h̄mōi sunt in actu. scribenda. vt ra-
cum est supra. **Unde** non sufficeret poni in
attestatiōnib⁹ sic. talis testis iurat⁹ dixit. **zē.**
q̄a assertio ista seu narratio est de p̄terito. nō
p̄eam apparet de p̄sentia iudicis vel partis
contra quam nec dies p̄stini iuramenti. de
quib⁹ omnib⁹ constare debet. de testi. c. ij. de
p̄ba. quoniam p̄ira. **Ita** dicit̄ Jo. an. i. addi.
spe. de testi. §. sequit̄. **Si** in scriptū inuenitur
in actis testiū coram iudice iurasse partibus
presentib⁹. bene p̄sumit̄ iurasse vt debuit. scz
cum tactura euangeliōz. vt etiaz dixi supra.
Et plene p̄ Jo. an. in loco alle. **Et** debet testis
recipi **z** venire expensis producentis. vt in. c.
statutum. §. penul. de rescrip. l. vi. **Hec** pars
alia pro eo q̄ dat interrogatorijs tenet aliq̄d
ad expensas testium ministrare anteq̄z iter
arripiat pro eundo. **zē.** **Et** quō non habetur
ratio illarū expensarū quas testis domi fa-
cturus erat. et quō soluet etiam expēsas pro-
ductura equoz si conditio p̄sone testis hoc

De publicatione attestacionum

Requirat etiam si testis proprium equum duceret. tractat Jo. an. in addi. spe. de teste. in. §. q. liter. **U**rum aut valeat depositio testis facta post terminum datum ad producendum et ad recipiendum testes seu probandum no. in spe. §. proxi. alle. v. **I**s quoque cui. **E**ri late p. Jo. an. in addi. cui finaliter placet distinctio **H**uius ibi posita in primo et secundo membro. saluo eo quod not. in spe. de dila. §. j. v. illud quoque in fine.

De publicatione attestacionum post dilationes habitas.

Postquam hic producti et examinati sunt testes si hoc factum est in prima dilatione. et sufficiens est facta productio. procedet ad publicationem attestacionum. **S**i non est sufficiens et producens petat secundam vel tertiam dilationem **S**upra causa subest. dabitur cum cause cogniti non et secunda vel tertia. ut supra dictum est **E**t no. de dila. c. ij. de testi. in causis. cum filiis. **Q**uarta dilatio non dabitur nisi cum quadam solennitate legali. **D**e quorum qualis sit illa solennitas. habetur in. c. ultra tertia. de testi. et ibi plene. **T**estibus sic productis et examinatis partes renunciant testium productioni et postulanti attestaciones publicari. vel saltem partes producens id petit. **J**udex ergo volens attestaciones publicare vocabit partes. quia eis absentibus et non vocatis non debet aperire. de re iudi. cum iura. et maxime vocare debet illorum contra quem sunt producti. ut si velit possit aliquid in apertione prestari partibus sic vocatis et presentibus. **U**t altera per contumaciam absente procedit iudex ad publicationem isto modo. quia precepit notario quod legat coram se et partibus publice in iudicio dicta testium vel ipemet legat. et si sunt multe vel plures. sufficit lege vna pro omnibus. **Q**uo facto iudex dicit. **I**ste sunt attestaciones in tali causa habeatis eas per publicatis. vel ea per publicato. de qua in spe. de teste. §. satis vtiliter. in pn. **D**icit autem ibi Jo. an. in addi. de facto servari quod legitur aliquid de vna attestacione in pn. et de vna in pgressu. et de vna in fi. **S**atis tamen est iudicem pronunciare istas per publicatis haberi. et ita communiter istis partibus servari. **E**t omnia ista per tabelliones redigunt in actis hoc modo.

Forma actuum in actis signandorum

Anno. die. mense. etc. **T**alis actor vel talis ipsi procurator ex vna. et talis reus vel talis ipsi procurator parte ex altera ad publicandum et publicari videndum et ad audiendum dicta testium pro parte dicti actoris productis citati comparuerunt coram predicto domino iudice sedente per tribunali et testibus productis renunciarunt. ac dicta testium prebitoy publicari consenserunt et expresse postularunt ac ipsarum copiam sibi fieri et decerni attestaciones huiusmodi petierunt. **P**redictus autem reus terminum ad dicendum contra personas et dicta testium competentem sibi petijt assignari. **P**redictus ergo dominus iudex attestaciones huiusmodi per partem talem ipsarum attestacionum publice coram se legere fecit. **Q**uo facto ipsas attestaciones voluit et fecit pronuciari. et pro apertis et publicatis haberi. et copias de ipsis partibus vel earum procuratoribus hoc petentibus fieri et dari decrevit. **E**t tali reo vel eius procuratori tale diem ad dicendum et obijciendum in personas vel ad dicta testium pro termino assignavit. **E**t sic breviter.

Consimilis forma.

Lecte et publicate sunt he attestaciones in presentia partium vel earum procuratorum presentium et publicationem fieri petentium. vel in presentia talis actoris seu sui procuratoris publicationem fieri postulantis in penam contumacie talis rei ad hoc citati et minime comparuit. **A**nno tali. die tali. etc. **E**xcipietur contra dicta et personas testium. etc. **I**n renunciatione tamen habeat cautela. scilicet quod si renunciatio solus productioni testium non probationi in genere. quia tunc non possent produci instrumenta. que alias produci possunt usque ad conclusionem cause. de fi. instru. cum dilectus filius. **I**tem quod vna partium non renunciet. nisi et alia renunciet. de qua in spe. de teste. §. vlti. v. **I**tem notandum. et v. si. per abbatem. de testi. in. c. de testi. quia alia pars que non renunciasset posset producere testes ante publicationem. **E**t talis renunciatio adimit facultatem producendi testes alteri parti sup eodem articulo. de quo plene in. c. cum venisset. de testi.

Reprobatio testium

Quid agendum sit pro reprobatione testium post publicationem attestatorum.

Attestatoribus publicatis solet super eis disputari. ut est in ca. in causis. de testi. Testes etiam quicquid consueverunt reprobari. et an liceat vel an post publicationem habeat in c. pntiu. de testi. li. vi. Impugnari autem ut etiam alii dicitur probationes facte per testes ratione personarum. et etiam ratione dictionum ipsorum testium. Videamus de prima. ratione personarum repellunt testes seu reprobanter aliqui propter crimine. aliqui propter suspiciones. quicquid propter defectum. Propter crimine. ut quod est latro. fur. raptor. piur. infamis. vel alii criminosi. de testi. testimonium. et c. sic nob. cum similibus. Et si propter suspensionem. ut quod est pater. sanguineus. vel socius. vel familiaris. affinis. coniunx. vasallus. liberus. venditor. fideiussores etiam qui est perducitur. De quibus. q. iij. q. iij. §. Item testium. de testi. in sup. et c. cum nunciis. et c. in literis. Et plene in spe. de teste. §. i. Propter defectum potest poni exemplum de impubere. de quibus in spe. de teste. §. i. §. Tres excipiuntur. quod est impubes vel furiosus vel iudeus de testi. iudei. et c. licet. Et generaliter requiruntur in testibus septem. quibus visibus continentur. Condicio. sexus. etas. discretio. fama. Et fortuna. fides. in testibus ista requiruntur. Illos visibus ponit glo. in ca. ij. de testi. in glo. ij. et ibi super glo. Ad singula ista dantur concordantie. Iudex ergo facta publicatione assignabit terminum infra quem recipiantur copia attestatorum. quod copia facere tenent iudex. de probatione. quoniam contra. Et originalia debet iudex vel tabellio apud se retinere. ut ibi notatur. Beinde habita copia attestatorum per partes iudex dabit alium terminum reo infra quem testes si potest repellat. Et post istum terminum non audiet. de probatione. licet. de quibus etiam in spe. de teste. §. penult. Quicquid tamen ante publicationem attestatorum testes reprobanter et repellunt. de quibus videtur an exceptio contra testes proponi debeat et probari ante publicationem attestatorum. vel an post fieri possit magna est diversitas inter doctores. et diuersae sunt opiniones. Tenent tamen communiter quod exceptio legitima quae opponitur contra testes spem a principio sit recipienda siue facienda. Et iudex non recipiendo grauaret partem. et sic locus esset appellatori. Sed recipere statim probatio

nes suprali exceptione. vel hoc differre post publicationem est in arbitrio iudicis. Ab isto excipiuntur tres casus. de quibus in c. ex parte ade. de testi. in glo. bmo. et super ea. Et iudex in talibus arbitrariis debet aduerte ad plura. ut delictum an illud de quo excipitur habeat eandem equitatem cum predictis casibus exceptis. ut sic ex eadem equitate probationes prius recipiat. Item an sit publicum quod excipitur. Item an habeat probationes. Item an sit presumptio contra accipientem quod faciat hoc causa differendi et sim. huiusmodi. et alias diuersas circumstantias facti videbit iudex an expediat prius recipere testes reprobatores vel non. In dubio tamen differatur reprobatio. de quo plene in ca. ex parte. supra alle. et ibi per Joban. an. super predicta glo. Et ita est in arbitrio rei opponere exceptionem contra testes a principio. vel illam differre in tempus disputationum dummodo de hoc ante protestetur iuxta dispositionem. c. presentium. de testi. Sed in arbitrio iudicis regulariter est probationes super bmo. exceptiones statim recipere. et ipsas discutere aut in tempus predictum differre dummodo attentis facti circumstantiis bene arbitratum. ut dictum est. Et debet regulariter. quod in tribus casibus probationes statim admittuntur ut supra patet. Et si ad probationem testium reprobatorum inducuntur testes reprobatores. et isti testes reprobatores possunt per alios testes reprobari. sed ulterius non admittantur reprobatio. ut est casus in ca. licet. iij. de testi. De hoc dantur versus. In testem testis et ibi hunc sed non datur ultro. Et in exceptione contra testes quando reprobanter preteritum criminis. debet fieri specificatio criminis contra personam cuiuslibet testis. ut in c. presentium. de testi. li. vi. Exceptio tamen bene recipitur sine tali specificatione. et tunc debet fieri specificatio ante testium receptionem. ut ibi notatur super glo. notabili. De qua autem specificatione intelligatur. non ibidem in glo. non esse. et supra.

Forma vero exceptionis contra testes et personas testium erit ista. excipiendo contra testes per talem productos.

Forma exceptionis

Coram vobis honorabili dño iudice. zc.
In causa q̄ inter eundē actorē ex vna et talē
reum parte ex altera sup tali re vlt debito ver
tit. pcurator pcuratorio noie predicti. **A**. rei
pponit. z dicit q̄ testes bmoī ad testimoniū
coīra ipm reum nō sunt admittēdi. s; a testi
ficandi officio seu actu excludendi z repellē
di. vel dicit q̄ testes tales. **A. B. C.** Intra ordi
nem vel numerū testiu; admittendi nō sunt
vel cōputandi nec eis nec eoz dicitis dari de
bet fides vel adhiberi. nec dicta eozū in aliq̄
sunt sequēda. sed tanq̄ morbosa z infecta re
probanda z relinquēda. ex eo z p eo q̄ talis
testis fuerit tempe depositōis piur⁹. **A**am
als in causa tali corā tali iudice induciis in
teste peieravit vel de piurio est puit⁹. **I**tem
q̄ talis testis erat tempe depositōis adulter.
et de hoc p̄fessus vel p̄demnat⁹ vel ad huc p̄
pbari. vt de testi. sup eo. i. **I**tez talis testis p̄
cio corrupe⁹ falsum testimoniū dixit i huius
modi causa. **A**am cum deposuerit me tali
die p̄traxisse. **E**rfor. ego fui eodem die. **A**do
guntū. **I**tem talis et talis sunt leuis opinio.
nis et suspecte vite. et tales q̄ eozū dicitis dari
vel fides adhiberi in iudicio vel extra nō cō
suevit. **Q**uare peti bmoī exceptiones admit
ti et p̄bationes sup eis recipi. ac ipis p̄bans
legitime pro parte sua sententiā absolutōiā
ferri. **U**trum autem sufficiat obijcere et
probare q̄ testes corrupti fuerint. vel an cuz
hoc exigatur probatio falsitatis dicti ipsius
testis. no. in. c. licz. de proba. §. post hoc. z in. c.
sicut nobis. de testi. **A**am si excipit ante sen
tentiā. sufficit p̄bare corruptionē cū p̄ hoc
p̄bentē criminosi. **E**t idem post sententiā
in causa appellatōis. vel als in casu vbi sen
tentiā non habet effectuz rei iudicate. vt no.
in dicto. c. sicut nobis. §. si vero. **S**; vbi sentē
tia trāsiuit in rem iudicatā tūc oportet addi
de falsitate. z etiā p̄bati. imo tūc etiā addi d; z
q̄ iudex in sententiando fuit dicta testium cor
ruptoz secur⁹ piura q̄ alle. in dicto. c. licet di
lect⁹. de testi. in. ij. glo. **E**t ibi ex ter. **A**b. colle
git sex exceptōes p̄ testes. **P**rima de p̄tradi
cione. **S**cōda de singularitate. **T**ertia dō ma
la fama. **Q**uarta de leui opinione. **Q**uinta
de falsitate. **S**exta de corruptionē. **I**tem ex

ceptōnes non oēs directe sunt p̄tra p̄sonas
testiu;. s; aliquē respiciūt dicta testiū. **U**trum
autē testis puniat p̄pter crimen sic in modū
exceptōis vt a testimonio repellat p̄batum
p̄tra eū legit et vt no. de or. cog. c. ij. **E**t ita hab
bem⁹ quō p̄batōes p̄ testes reproban⁹ ratio
ne p̄sonarum.

Qualiter dicta testium impug
nentur.

Uideam⁹ ergo nūc quō dicta testium re
proban⁹ z impugnant⁹. q; nisi excipiant at
testatōnes q̄ etiā als nō valerēt. possent per
p̄sensum partiu; etiā tacitū ratificari. de quo
no. de testi. cū causam. sup glo. ij. **U**nde ad
uertendum q̄ habita copia attestatōnū ad
uocati partiu; in aliquib⁹ locoz partib⁹ faci
unt membravt ipi vel iudex meli⁹ z facilius
ad indaginē veritatis possunt puenire. **D**e
istis rubricis qualiter sunt faciende. tractat
Suil. in spe. de testi. in. §. publicatis. in prin.
Uidebit etiā causidic⁹ vtriusq; partis depo
sitiones testiū. z aduertit an articuli sint ple
ne probati vel nō. **U**nde aduocat⁹ isti⁹ qui
p̄durit testes signet articulū per crucē lrām
vel aliud signū. **E**t vbi per dicta testiu; alic⁹
p̄batur idem articul⁹. ibi ponat idem signū
vel lrām eandē in margine circa eadē dicta.
Et vbi alij testes cū eo cōcordant. faciat idē
ita videlicet q̄ s̄m pluralitatem z diuersitatē
articulorum diuersificet etiā literas vel si
gna. vt per signoz vlt literaz diuersitatē appa
reant qui articuli per que dicta sunt proba
ti. z vbi ac in quib⁹ testes concordant. **P**os
set enim poni circa p̄mum articulum. **A**. cir
ca secundum. **B**. circa tertiu;. **E**t sic de alijs
Et vbi per dicta alicuius testis probatus
est p̄mus articul⁹ ibi etiā in margine pona
tur. **A**. vbi vō p̄bat⁹ est secund⁹ ponatur **B**
vbi tert⁹. **E**t sic de alijs. **E**contra aduoca
tus rei p̄tra quez testes p̄ducti sūt studere bz
designare p̄bmoī vel cōsimilia signa discor
dantias z p̄trarietates dictoz testium q̄ ba
beat eas in parato. z vt facili⁹ et clari⁹ possit
eas acipā dicta impugmare. d̄ quo plene in
spe. de testi. in dicto. §. publicatis. **I**ste tñ ru
brice seu talia signa rubro raro fiunt hic in
partibus.

Forma exceptionum

Forma exceptionū contra dicta
testium.

Possunt tamen sic formari exceptiones
contra dicta testium. **P**rocurator procurato
rio noie talis rei exceptiones contra dicta tes
tium p̄ntorū productorū pro parte talis
actoris in causa quam mouet tali reo p̄redi
cto sc̄; **S**yo vel **L**uo. zc. **C**oram vobis ho
norabili viro domino iudice. zc. proponit z
dicit q̄ ipsa testium dicta seu testimonia p̄nti
sa sunt singularia. obscura. dubia. incerta. et
testes ipsi varij sunt. et in dictis suis vacillāt
et negatiuam astruere et probare intendūt.
nec causas dictorū suorū seu scientie sue red
dunt requisit. vel reddunt malas insufficiē
tes et ineptas vel alias non probant ad q̄d
probandū sunt inducti. sibiq; in dictis suis
euidentiſſime contradicunt. **I**tem dicta ip
sorum nulla sūt et inualida. ex eo q̄ minime
iurauerunt vel deposuerunt non iurati. vel
parte non presente nec citati iurati. vel de
posuerūt super nō iuratis. vel quia deposu
erūt de scientia in tempore quo nondū cita
tus erat testis. **Q**uare reiectis et minime at
tentis testium huiusmodi dictis nullis et in
ualidis. petit procurator p̄dictus i causa cō
cludi. z se ab actoris impetitione absolui. ac
ipm̄ actorē in litis expensis cōdemnari sibi.
Istariū exceptionū alique puta tres habent
in. c. cū ecclesia sutrina. de cau. pos. aliqui. ex
c. licet. de p̄ba. **I**tem ex. c. ij. et. c. tuis. et. c. nup.
de testi. **I**tem alique istariū nō indigent pro
batione. sed veritas vel falsitas earū patet ex
ipsis dictis. **S**ufficit ergo in his sola allega
tio z ostensio dictorū vt veniat p̄batio facti.
vt in exceptione de singularitate. variatōne
nō redditiōne cause. p̄trarietate. et h̄mōi. **I**n
quib; aut̄ debeāt concordare no. de testi. c. ij.
Erdant de hoc verius per **I**nno. **R**es. p̄so
na. gradus. locus. bec sunt consona temp̄.
In his variando impediūt fidem suaz. **A**li
que requirūt probatiōem. puta cū opponit
de nullitate. et aliquando incūbit probatio
producēt testes ex causis antedictis. vt q̄ iu
rati deposuerūt. vel q̄ pars fuit citata. **A**liqñ
vero parti opponenti seu excipienti incūbit
probatio. vt si dicat̄ testis corupt; vel falsus

dirisse de quo etiam per **J**o. an. in addi. spe.
de testi. in. §. sepe. **A**duertendū q̄ aliquando
opponitur de falsitate cum corruptōe. aliqñ
de sola corruptione. **I**tem de falsitate aliqñ
directe. aliquando indirecte. **F**alsitas direc
ta raro procedit post publicationem. nisi ex
culpa iudicis nō facientis fieri debitam spes
cificationē. de quo per **J**o. an. in addi. spec.
in loco p̄ori. alle. **F**alsitas indirecta potest
post aperturam per testes probari. vt in ca.
ex tenore. de testi. vbi de hoc. **S**icut autē fal
sitas directa admittitur post aperturaz pro
pter omissionem debite specificatiōis articu
lorum. vt supra dictum est. et sic indirecta p̄
batio falsitatis excluditur post publicatiōes
p̄pter specificatiōne factā. vt ibi post **I**nno.
sc̄psit **J**o. an. **N**am si in articulis nō decla
ratur locus et temp̄. sed testes hoc bñ exp̄res
serunt. admittitur post publicatiōne proba
tio falsitatis dictorū testium indirecta. secus
si in articulis tempus et locus fuissent decla
rata. q̄a tunc post aperturā volens etiam in
directe probare p̄trariū nō audietur. p̄ de. ij.
de testi. **S**uper ista ergo probatiōe indirecta
falsitatis dictorū testium posset sic formari ex
ceptio.

Forma exceptiōis indirecte falsi
tatis p̄bationis.

Exciēdo p̄ponit z dicit p̄curator talis
rei p̄tra dicta testium talis actoris q̄ testes hu
iusmodi falsum tulerūt testimonium. vnd̄ ad
h̄mōi eorū dictū falsum ip̄ere nō est cōdem
nand; **D**ixerūt ei ip̄m reum tali die i opido
Erford. cū actorē talē p̄tractū celebrasse. z ip
se reus eadē die fuit in ciuitate **H**oguntin.
Unde ip̄m tunc **E**rford. p̄sonaliter vt testes
exp̄mūt contraxisse non est possibile q̄ per
testes idoneos est probare paratus. **Q**uare
petit. zc. **Q**uod autem supra dicitur exciē
do de contrarietate testium obstat quando
dicta testium que videntur cōtraria nō pos
sunt reduci ad concordiam. alias si fieri po
test semp̄ dicta testium sunt concordanda p̄pter
odium periurij. **E**t p̄ quem modū hoc fieri
posset vel debeat. habet z no. in. c. cum tu. z. c.
in nostra. de testi. et ibi in glo. **E**t quod exci
piur q̄ non reddant aptam causam scientie.

Forma exceptionis

Sciendū qđ si testis interrogat⁹ est de sciētie causa et eam non reddit. nō valet dictū eius Et idem si reddit malam et ineptam de testi. cū causam. Si nō est testis interrogatus de causa. tūc si data sūt p partez alia interrogoria. idem qđ supra. vt ibi no. et in c. p̄sentiu. de testi. li. vi. Si nō sūt data interrogoria tūc dicit aliqđ qđ bñ valet dictū testis. de quo in dicto. c. cū causam. de testi. Dicit tñ qđas qđ iudex nō querēs de causa scientie tenetur parti ad interesse. p. l. si qñ. C. de testi. in fi. qđ restringūt alij vbi est notabilis negligentia. Quod putat Joban. an. verum in foro penitentiali. si causa expressa parti nō nocuissz Sed in iudiciali petitiō nō hz effectū. nisi ipse reus p̄fiteret. de quo p̄cum in addi. spe. de teste. §. j. Et intelligit de causa scientie. scilicet quō sciat illud quod dicit. nō de causa act⁹ isti⁹ de qđ deponit. qđ de illa non tenet dicere qđuis de ea possz interrogari. de renūc. c. sup hoc. Et istas exceptiones cōtra personas et dicta testium.

¶ Tabellio scribat in actis hoc modo.

¶ Anno tali. die tali. comparentib⁹ coram tali iudice. tali actore vel tali eius procuratore ree p̄na. et tali reo vel ei⁹ procuratore parte ex altera. p̄dictus reus vel procurator eius et exceptiones contra p̄sonas et dicta testium actoris exhibuit infrascriptas. Et aduerso ipse actor vel eius procurator copiam ipsarum per iudicem sibi decerni ac fieri. et terminuz competentem ad respondendū seu publicandum cōtra eas si sibi competierit ei assignari postulauit. Prefatus igit iudex copiam petitam actori dandam decreuit. et diem talem ad dicendū cōtra exceptiones predictas sibi pro termino prefixit. zc. Istis exceptionibus per talem exhibitis anno tali. die tali. in p̄ntia talis rei vel sui procuratoris dicit seu republicabitur contra eas die tali. zc. Quo modo autem actor contra istas exceptiones rei factas contra personas vel dicta testium possit replicare. videlicet dicere testem criminolum fuisse de crimine emendatum. ergo in civili admitendum. de testi. testimoniu. infamem restitutum fame. de re iudic. cum

Et H. Vel dico absentem citatū ad videndum iurare et cōtumacem. zc. Et replicatio num forma patet ex superiorib⁹. Et plures sunt modi probandi seu species p̄bationuz. de quib⁹ no. in. c. cum ad sedem. de resti. spo. in glo. et no. quattuor. et sup ea. in spe. de proba. §. videndum aut. scz p̄ testes. p̄ instrumenta. p̄ euidentiam facti. p̄ p̄sumptionem. p̄ famam. p̄ delationē iuramēti. Si ergo actoris intentio nō est p̄bata p̄ testes. potest recurrere ad instrumenta si habet. et ista producere ante conclusionē cause etiam post publicationem. de fi. instru. cum dilectus. nisi datus esset termin⁹ et lapsus a iudice ad instrumenta. sicut fit dando terminuz ad p̄ducendum omnia. post quem sup p̄ductione non audiretur in ista instantia. de qđ ibi no. in spe. d. de la. §. videndū. v. quid si datus. plen⁹ in cle. sepe. d. v. sig. v. eo saluo. in glo. vbi ergo. Quid autem sit instrumentū. et quorū sint species instrumentoz. et in quib⁹ instrumentis adhibeatur fides. et qualiter et que scripture p̄ducte in iudicio impugnentur. et d. alijs circa hoc plene in spe. de instru. edi. per totum. Et videat pars contra quam producit instrumentum qđ copiam eius petat. et terminū ad impugnadū illud. et in termino si potuerit id impugnet. quia alis eo ipso qđ pro publico instrumento fuerit p̄ductus. et aduersari⁹ qui nil opponens tacuit. Videat illud approbasse de offi. deleg. gratum. Ho. Osten. in. c. quoniam circa falsam. de proba. Et ibi etiaz plene no. quō instrumentū debeat redigi in actis. scz p̄ncipiū et finis. Ponendo tamē cautio nē de tenore qđ cessz equiuocatio zc. vt ibi plene. Si ergo actor probauit intentionem suā p̄ testes vel instrumenta. reus si hz p̄emptio. exceptionē opponat eam. videat tamē vt eaz probet. quia si fundata actoris intentione reus opponit p̄emptio. et si in eius deficit p̄batione condemnabitur actori in expensis quas fecit postqz reus accepit inducias. Et si soluendo nō est ad arbitriū iudicis punietur. Ista est p̄uisio decre. finem. de do. et cōtu. Si tamē vult eam in incontinenti p̄bare licet deficiat sibi probatio. nō est locus pene. vt ibi no. Debent ergo duo concurrere ad

De renūciatōne et et conclusione

hoc q̄ excipiēs patiet̄ banc penā. scz q̄ fūda-
ta sit actoris intentio. et q̄ nō incōtinēt̄ reus
assumat onus pbādi. vt ibi nō. Potest ergo
reus opponere exceptōez rei iudicate vel trās
actoris. et formas istaz habuim⁹ supra. Vel
potest excipere de pacto de non petendo. vel
de prescrip. vel solutione debiti facta. zc. sub
bac forma.

Forma exceptōis ad puniendam
seu elidendā intentōem actoris.

Coram vobis honorabili dño iudice. zc.
pponit pcurator pcuratoris noie talis rei.
excipiendo ad intentionē talis actoris peri-
mēdā seu elidendā. et dicit q̄ ip̄e reus domū
talē quā actor ab eo vendicat possedit pacifi-
ce annis. xxx. et ultra p̄tinue eam p̄sc̄psit bōa
fide. Quare petit ip̄um reum ab actoris im-
petitōe absolui p̄ vram sententiā diffinitiuā
et eundē actorē sibi in expensis lit. p̄demnari

Vel sic. In exceptōe solutōis ad elidendā
et efficaciter perimendā talis actoris intēti-
ōne pcurator talis rei pponit et dicit excipien-
do q̄ etiā si debitū p̄tensū p̄ ip̄m actorē a p̄e-
dicto reo petitiū esset legitime et sufficiēt̄ p̄-
batū. Iple tñ reus de eodē debito p̄tensio il-
lud sibi numerando realiter et in parata pe-
cunia p̄soluēdo satisfecit. Cum aut̄ solutio-
ni eius qd̄ debet om̄is obligatio sit sublata.

Idcirco p̄dic⁹ pcurator noie q̄ supra petit
zc. vt in p̄cedenti forma. et sic de alijs exceptō-
nib⁹. Et reus exceptōem p̄mp̄. p̄ eū opposi-
tam probare debet. q̄ in excipiendo reus sit
actor. et ua in eum transfert̄ onus probandi.
ff. de excep. l. i. et in l. exceptio. saltem regulari-
ter. quia in casib⁹ non probabit excipiens. s; zc.
actor. vt in exceptione nō numerate pecunie
vel dotis. de quo etiā in spe. de excep. §. viso.

Si tñ eam non probat reus ex eo solo nō ob-
tinebit actor nisi probet intentionē suā. de ex-
cep. cum venerabilis. de quo etiā in spe. de
excep. §. viso. v. illud quoq; Et diligenter ad-
uertat aduocat⁹ rei quibus verbis vtatur i
conciipienda exceptōne. de quo etiā in spe. in
§. proxi. alle. Et tabellio h̄mōi actū exceptio-
nis p̄mp̄. opposite scribit hoc modo.

Comparuit in iudicio coram tali iudice
anno tali. die tali. talis reus vel talis su⁹ pro

curator. et infra scriptam obtulit p̄remp̄. ex-
ceptionem. Et aduerso iudice ad huc p̄ tri-
bunali sedente talis actor vel talis eius pro-
curator comparens. eiusdem exceptōis co-
piam sibi per ipsum dominū iudicem decer-
ni et fieri petijt. ac competentē terminū ad di-
cendum contra eandem seu replicandū as-
signari. Cui p̄dic⁹ domin⁹ iudex copiam
exceptionis huiusmodi decreuit. et tales diē
ei statuit ad dicendū contra eam seu replica-
dum si voluerit. Acta. zc. Vel sic. Exhibitis
his exceptionib⁹ p̄ talem reum vel talem ei⁹
procuratorem in p̄sencia talis actoris v̄ sui
procura. anno tali. die tali replicabitur die
tali. zc. Si autem in termino sic dato actori
ad replicandū. actor nullam pponit replica-
tionem. quia forte non habet tunc admittē
exceptio rei ad probandū. et dabit reus arti.
de materia huiusmodi sue exceptionis. et il-
las probabit si poterit p̄ testes vel instrumē-
ta. zc.

De renūciatōe et conclusione.

Postq; vt p̄missū est p̄cessum est in cau-
sa. vt q̄lis est p̄testata. iuratum est d̄calum-
nia. date sūt posuiones et arti. et ad posuōes
et responsiones facte sunt p̄bationes testiu;
vel instrumentoz. inducte exceptōes. oppo-
site replicatōes. forte et duplicationes sub-
secute. cum partes nō habent quid vlt̄erius
in causa pponant vlt̄erioribus pponendis
renunciant et postulant in causa concludi.

Et ista omnia sunt redigenda in scriptis et
in actis. de proba. quoniam. Et si vna parti-
um renunciet seu renunciare velit. et alia di-
cit q̄ adhuc habeat aliqua pponere. quare
dicit q̄ nō vult renunciare. Tunc iudex assig-
nat ei terminū competentē infra quem ppo-
nat quicquid velit. de quo in spe. de renunc.
in p̄n. Et videt̄ aliquib⁹ q̄ idē sit renunciare
et cōcludere. et h̄ tenet Hoff. vt nō. d̄ cau. pos.
pastoralis. cum ter. ibi. Et in. c. quoniam p̄ra.
de proba. ponit ista vt diuersa. et q̄ eoz qd̄li-
bet sit actus p̄ se. Et tenet B. in spe. de renūci.
et conclusione. in v̄. et nota. Et sic potest dici
q̄ p̄ renūciationem renunciat̄ probatōib⁹
et allegationib⁹ facti. P̄der conclusionem in-
ducit̄ renūciatio allegationū iuris. Dicit tñ

Interlocutoria sententia

Jo. an. in abdi. spe. in loco supra alleg. q̄ i re nūciationib⁹ hmōi sūt ponderāda verba et stat⁹ cause ⁊ p̄suetudo fori. q̄ si sit renūciatio allegatōib⁹ ⁊ omnib⁹ p̄batōib⁹. certū est q̄ ista renūciatio est p̄clusio. vt no. in. c. cū dilect⁹. de fi. instrumē. in glo. ij. Et idem putat ip̄e si sit renūciatio allegatiōnū iuris ⁊ facti. et h̄ q̄n stat⁹ cause parit̄ p̄cludi. Itē si habet p̄suetudo fori verbū allegatōis cōprehēdere ius et factū. Et p̄ illud solū p̄cludi. vt tūc renūciatis allegatōib⁹ p̄ hoc etiam intelligat̄ p̄clusū. de q̄ etiaz p̄modernos in de. sepe. de ver. sig. Potest ergo sic registrari i actis renūciatio et p̄clusio p̄ tabellionem.

Anno tali. die tali. Cōstitutis coram tali iudice partib⁹ p̄dictis. puta tali actore et tali reo vel eoz p̄curatorib⁹. ip̄e partes in causa hmōi allegatiōib⁹ vltiorib⁹ mutuo renūciarunt. petentes concludi causa in eadem.

In qua etiā q̄ntum in eis erat cōcluserunt

Unde iudex p̄dict⁹ hmōi renūciationem admittendo in ip̄a causa cum eisdem partibus seu eoz p̄curatorib⁹ vt p̄fertur concludentib⁹ ⁊ cōcludi volentib⁹ ⁊ petentib⁹ p̄clusit. ⁊ habere voluit p̄ cōcluso. Acta. ꝛc. Facta cōclusionē in causa ampli⁹ p̄bationi nō est locus etiā p̄ instrumēta vt in dicto. c. cū dilectus. de fi. instru. Iudex tñ ex officio interrogare potest post cōclusionē de facto si aliqd̄ dubitatōis occurrit. vt in. c. cū Jo. eodez. ii.

Sed h̄ iudex nō faciat ad petitōnem partis vt ibi no. ⁊ in. c. in p̄ntia. de p̄ba. in fi. glo. iij. et in. c. p̄ tuas. de testi. Quō aut̄ fiant allegatiōnes iuris tractat Guil. in spe. de dispu. et alle. per totū. Et sic sumus expediti de secunda parte p̄ncipali ordinis iudicarij.

Interlocutorie sententie

Et antequam ue

S niamus ad tertiā partē. scz de sentētia et illis q̄ eam sequunt̄. q̄a aliquā aliqua emergūt in lite seu causa sup̄ quibus iudex habet interloqui. Nam licz sup̄ incidēti nō sit necesse p̄nūciare. tñ sup̄ emergeti est p̄nūciandum. vt no. de ordi. cog. c. j. Et q̄d sit incidēs vel emergēs ibi no. ⁊ ideo de interlo

cutorijs videam⁹. **Et q̄ sit sentētia interlocutoria no. in de. vnica. de sequest. poss. i. glo. v. diffinitua. ⁊ vide no. i. c. j. de ap. li. vj. Super exceptōe ergo dilatoria vtz an libell⁹ sit offerend⁹ vel nō. vel an sit ei respondendum. vel an causa sit corā ip̄o iudice tractāda vel nō. vel vtrū excōmunicatōis exceptio p̄ actores opposita sit p̄bata vel nō. vel vtrū dilatio petita sit p̄cedenda vel non. et de similib⁹ exceptiōib⁹ iudex pronūciat interloquendo sub hac forma.**

Forma sentētie interlocutorie super exceptōe dilatoria.

Ma. decan⁹ ꝛc. Cum in causa tali q̄ in eadem actorē ex vna. et talem reum parte ex altera de et sup̄ re vel debito tali in iudicio coram nobis vertitur. p̄ parte dicti rei oblata fuit exceptio talis vel talis dilatio petita. vel fuit p̄positū excipiēdo libello sibi p̄ actorem oblato nō esse respondendū vel actorem ab agendo repellendū. pro eo q̄ maioris eēt vinculo excōmunicatōis innodat⁹. vel nobis in hac causa iurisdictiones non competere. p̄ eo q̄ tempore impetratōis rescripti ip̄e actor imperans fuerit maioris excōmunicatōis sententia ligat⁹ ꝛc. Nos visis et diligētē consideratis sup̄ hoc p̄ testes hincinde corā nobis productis p̄positis ⁊ allegatis. Habito etiā consilio cum peritis. pronūciam⁹ decernimus ⁊ declaram⁹ p̄dictā exceptiōnes admittendā non esse. seu ea nō obstante in causa huiusmodi ad vltiora procedendū fore et per nos ac coram nobis procedi debere.

Vel sic si est legitima exceptio. Decernimus et pronūciamus ip̄am exceptiōem esse admittendā. ⁊ admittim⁹ actorem p̄pter excōmunicatōis vinculū ab agendo repellendū excludendū fore. ⁊ excludimus seu repellimus seu nobis obstante exceptiōe p̄dicta iurisdictionē ⁊ cognitōnē in negotio hmōi nō cōpetisse. neqz cōpetere seu libello predicto p̄ ip̄m reum respondendū nō esse. s̄ eundem reum ab instantia iudicij fore absoluedum ⁊ absolui⁹. Et ip̄m actorem sibi in expensis legitimis p̄demnam⁹. eaz taxatōem nobis in posterū reseruātes. Et tunc in fine interlocutorie tabellio subscribet isto modo.

De sententia interlocutoria

Lecta et lata est h[ab]et interlocutoria a[n]o tali die tali. in p[ri]ma ip[s]az partiu[m] vel p[ro]curatorib[us] p[ri]m[is] talib[us] zc. Et de istis et de alijs interlocutoriaz formis no[n] i[n] spe. de excep. s. viso. Et est interlocutoria q[ue] fert[ur] inter p[ri]ncipiu[m] cause et finē nō sup[er] p[ri]ncipali. s[ed] sup[er] incidētib[us] que[st]ionib[us] vel emergētib[us]. de ap. significātib[us]. de testi. significauerit. Et trāsit interlocutoria in rem iudicatā q[ue] ad partē. si ab ea infra decē dies nō fuerit appellatū. vt in. c. cū q[ue] dilecta. in fi. de elec. s[ed] non q[ue] ad iudicē q[ui]n possit eā reuocare etiā post. r. dies. de q[ue] t[em]p[or]e dicendū est vt plene no[n] in. c. cū cessante. de appel. i. glo. j. Ubi distinguunt tres species interlocutoriaz. Quia q[ue]dā interlocutorie p[re]parant seu ordināt iurē. Quedā emergētia seu incidētia in lite decidunt. Quedā aliq[ui]d restitui vel dari vel nō dari. fieri vel nō fieri. vel aliq[ui]d eq[ui]pollens iubēt. p[ro]cludēdo t[em]p[or]e tenēt doc. q[ue] omnis interlocutoria mutari et reuocari p[otes]t ex causa sine causa nō. maxime post. r. dies sine voluntate partis p[ro] q[ue] est lata. Cū si iudex sine cā iusta interlocutoriā reuocet poterit appellari.

Formas autem diuersas reuocationis interlocutorie ponit Bui. in spe. de excepti. s. viso. Quia potest sic dicere iudex.

Nos talis iudex. zc. q[ue] in tali causa. zc. p[ri]m[is]dem sup[er] tali exceptiōe p[ro] talem reum opposita. pronūciamus interloquendo eandem exceptionē non esse admittendā. vel q[ue]a contra talem sic p[ro]cessim[us] zc. Habito postmodum p[ro]silio peritōz. inuenim[us] nos ip[s]m grauasse. vel indebite p[ro]tra eū p[ro]cessisse. Idcirco v[er]o cōsilio saniori interlocutoriā ip[s]am vel p[ro]cessus b[er]mōi ex p[ar]te reuocamus. Quidā t[em]p[or]e iudices erubescētes factum suū reuocare sic dicūt.

Nos talis iudex. zc. Si te talē in aliq[ui]d grauauim[us]. illud reuocam[us] zc. Sed talis reuocatio dubia est. p[ro]ditionalis. et incerta. et ideo nō admittenda. Unde appellās nō obstante tali reuocatōe nihilomin[us] insistere potest p[ro]secutioni sue appellatōis. si pure nō fiat reuocatio. Quidā etiā iudices sic dicunt. **F**razer si te grauauim[us] in aliquo parauimus illud reuocare d[omi]n[us] p[ro]silio sapientū. Et p[ro]figim[us] tibi talē terminū ad cōparendū. infra quem volum[us] pleni[us] deliberare. Et dicit Bui. vbi

supra. q[ue] h[ab]et forma habet in. c. aplice. de iudi. li. vj. v. erat q[ue] parat[ur]. Glo. in. c. cū cessante. de ap. dat aliā reuocationē b[er]mōi interlocutorie v[er]o grauaminis formā. v[er]o vt sic dicat iudex. Non credo te grauasse. s[ed] si grauauit te i[n] aliq[ui]d illud reuoco. S[ed] ista forma q[ue] duo mēbra p[ro]tinet. q[ue] ad v[er]ū q[ue] nō est sana. q[ue] i[n] p[ri]mo docet mētiri. Nā potest esse q[ue] iudex p[ro]trariū credit. Et p[ro]tra tales cautelas vel doctrinas videndū est q[ue]d no[n]. Bui. in spe. de excepti. s. penul. et in vlt. colū. Quo ad secundū mēbrū est p[ro]ditionalis incerta. vt dixi supra. Cū dicit. dat talem formā. v[er]o vt si dicat iudex ad eū p[ro]tra quē est lata interlocutoria. Tu dicis te grauauit p[ro] talē interlocutoriā q[ue]d nō confiteor. Ego t[em]p[or]e reuoco tue satisfaciens voluntari. ne de me saltē de facto p[ro]queri posses. Et similis forma tradit in. c. nisi specialis. de v[er]su pallij. Et q[ue] dicit iudex in reuocatione q[ue] nō p[ro]fiteor caute dicit. quia p[ro] hoc non sequit[ur] q[ue] neget se grauasse. Et aliqui iudices cōsueuerunt statuere terminum appellanti ad docendum de grauamine. sed ad hoc ipse appellans non tenetur. de quo in. c. si a iudice. de app. li. vj.

Sequitur tertia pars ordinis iudicarij.

Nunc ergo uideamus de tertia p[ar]te ordinis iudicarij. scilicet de sententia et q[ue] illa sequuntur. Et Bui. in spe. de sen. prola. in p[ri]m. diffinitio sic dicit. Sententia est iudicialis diffinitio p[ro]trouer[si]e finē imponēs. p[ro]denauōez vel absolutionē p[ro]tines. Dicit eni[m] sententia iudicialis diffinitio controuer[si]e finē imponēs vt in. l. j. ff. de re iudi. Et debet continere absolutionem vel condemnatōnem. de accu. illa p[ro]positorum. Et ibi de hoc in vlt. glo. Vel aliquid quod tantū valeat. de ver. sig. in his. Utrum autē sententia diffinitiva sit d[omi]n[us] actis cause ita vt p[ro]tineat inter acta. tractat Jobā. an. in addi. spe. de senten. prola. in p[ri]m. Et ibi post ar. p[ro] et cōtra videt tenere q[ue] sic. maxie p[ro]ca. cum eterni. de re iudi. li. vj. vbi sententie ferende et concipiende ponunt in actis cause.

De sententia diffinitiva

Et debet ferri snia diffinitiva partib⁹ pntib⁹ vel altera absente p contumacias. ita vt citef ad sniam audiendā. de testi. cu3 olim in fine. atq; si ferat contra absentē non citatū nō tenz vt no. de sen. 2 re iudi. tenoz. in glo. pnti. 2 sup ea. Et necesse est hoc casu q; exprimat pemp. vbi vnica sit citatio. de hoc. rxiij. q. iij. de illicita in fi. magne glo Et in spe. de citationib⁹ §. viso de tempoz. Et p Jo. an. in. c. cū Bertol; dus. de re iudi. an. v. remississent. Et de accusa. ad petitionē. nisi in causis in qb⁹ sine strepitu 2 figura iudicii pcedetur. vt in clemē. sepe. de ver. sig. circa fi. ibi etiā de hoc in glo. ar. iij.

Si autē in sentētia continet eum cōtra que3 lata est fuisse citatū an stetur snie. ita q; nō sit necessaria alia probatio citatōis. tractat guilbel. in spe. de sen. pla. §. vt autē. v. 2 nota. Sed plenius p Jo. and. ibi in addi. quia de iuris subtilitate necesse est pbare pemp. Et si quis vellet tenere q; victor hoc non habeat pbare victus tamē potest pbare se citatū non fuisse pducendo acta. Et si inter ista non apparet bmo citatio habebit p non citato. nisi pbe contrariū. Utrū autē presumat p demnatus fuisse pntem in sentētia si aliud nō dicat vl exprimat in ea. no. Guil. in spe. in loco pr. al. Et sentētia diffinitiva debz generaliter ser continere. Istū nomen iudicis 2 ei⁹ qualitatē. puta an sit delegat⁹ vel ordinari⁹. Secundū nomina linguoz. Tertū tenorē petitionis in iudicio porrecte. Quartū subamp cessus cause. puta lit. prest. iuramēti pstantz 2 similia Quintū q; fiet mentio in sentētia ptes fuisse pntes vel ad cōtumaciā absentes de quo supra dixi. Sexto q; cōtineat cōdemnationē vel absoluonē vel aliqd equiuales de quo etiā tactū est supra. 2 ista etiā enumerat Guil. in spe. de sen. pla. §. qualiter autē. iuxta finem zc.

In actione ergo reali potest sic dictari et formari snia

In nomine dñi Amen. Official' vli iudex talis. orta inter A. actorē ex vna. 2 B. reū de 2 sup tali fundo area vel domo pre ex altera. materia questionis. Idem A. libellū dedit l' obtulit in hac forma. 2 ponat tot⁹ tenoz libelli in snia. Luce igit corā nobis legitime prest.

2 pstitio a partib⁹ vel eaz pcuratorib⁹ binc inde calumnie iuramento. factisq; 2 oblatis positionib⁹ 2 articulis. ad ipsas positiones re sponsonib⁹ subsecuns testib⁹ 2 instrumētis pducis 2 attestacionib⁹ publicans. oppositisq; contra dicta testū nōnullis exceptionib⁹ 2 replicationib⁹ factis. tandē renunciatis p pcuratores partū hinc inde positionib⁹ cū ipsi procuratorib⁹ partū cōcludentibus 2 concludi petentib⁹ in ipsa causa conclusimus 2 habuim⁹ pro cōcluso. Istos igit visis 2 auditis diligēter iurib⁹ rationib⁹ probacionib⁹ 2 allegacionib⁹ partū. cognuisq; 2 inuestigatis ad plenū ipsi⁹ cause meritis deliberandōe pbabita. Diligenti 2 cōmunicato p silito iuris peritor⁹ xpi noie inuocato. partib⁹ ppter B i nostra pntia cōstituis 2 sniam ferri postulantib⁹. vel tali actore vel reo pntem et sniam ferri petēte. Et tali reo vel actore ad B pemp. citato cōtumaciter se absentate. cui⁹ absentia dei pntia repleatur p tribunali sedētes. 2 habentes p oculis deū solum sentētiando. In his scriptis pnunciam⁹. Decernim⁹. 2 Declaramus fundū predictū ad prefatū A. actores punuisse de iure 2 punere. prefatūq; B. reū fundū bmo occupasse 2 demnuisse. ac occupare 2 illicite detinere. 2 ipsum fundū memorato actori adiudicādū. ac B. reū antedictū ad restituendū 2 libere dimittendū fundum eundē eidē actori p demnandū 2 repellendū fore. adiudicamusq; 2 cōdemnam⁹ ipm reū in supradicto actori in fructib⁹ a tpe morte litis. vel a tpe occupatōis 2 detentōis valet i tot modis seu malozis frumētū zc. ratōe fructuū perceptozuz ex fundo bmo p eū perceptis. Et in expēsis litis nihilomin⁹ p demnātes. quaz expensaz taxationē nobis in posterrum referuam⁹. Vel si debeat fieri snia pro reo absolutona. forte q; actor nō pbauit. vl re⁹ pbauit de iure suo. tūc ita formet

In noie dñi Amen zc. vsq; ibi. pnunciamus. Decernim⁹ 2 Declaram⁹ p dictū. B. reū a pnti A. actoris impetitōe absoluendū. ac eidē actori sup petitione sua 2 fundo p dicto silentiū ppetuū imponendū fore. ac absolutus mus 2 imponim⁹ ac nostra snia diffinitiva mediāte p demnātes eundē actorē eidē reo i

De snia diffinitiva

expensis litis, quare taxantur et c. In cuius rei testimonium et c. ista snia incipit. In nomine domini. et c. vi. xlii. di. In nomine de testi. In nomine. Ad delictum ad propositum. in. c. veritatis. de do. et c. et c. Et non scribitur seu dirigat alicui. videlicet pariter vel alijs vel vniuersis. Quia si iudex sic scriberet. vniuersis et c. noueritis quod in tali pronunciamus et c. tales littere seu scripture non facerent fides. quia essent potius testimoniales seu recitatione preteritorum quam asseritione presentium. vt no. Guil. in spe. de sen. pla. s. iurta. v. et no. quod quidam iudices. No. etiam in capitulo stolice. de re iudi. li. vi. Item in snia fit narratio processus ad quem affectu hoc fiat. no. in spe. de senten. pla. s. restat. v. in summa. No. et Inno. et Ostu. in. c. cum in iure. de of. dele. vbi etiam no. quid fieri debeat si palium tabellionem scribatur sententia. et acta palium fuerint scripta. Item in snia dicitur nos visis et auditis diligenter iuribus. probationibus et allegationibus pariter et c. Quia iudex secundum allegata et probata coram eo debet iudicare non secundum conscientiam quam habet vt puaus. sed secundum conscientiam ex actis probationibus et allegationibus informatam. vt. ij. q. vii. Iudicis. de quo de officio. dele. pastoralis. in glosar. pira. et de officio. ordi. c. i. in glo. canonum. et in spe. de dispu. et alle. s. vlt. v. licet autem. Et ibi de h. p. Jo. an. in addi. vbi ponit rationes quorundam theologorum qui tenent contrarium. et illas soluit. Et quale remedium tunc habeat iudex ibi nota. quia deponet si potest conscientiam. si non potest deleget causam alicui. vel ad superiorem remittat et c. vt pleni9 no. vbi supra. Item sequitur in snia cognitio et inuestigatio ad plenum cause meritis et c. Nam ferri non debet snia nisi liqueat de meritis cause. de quo in. c. put. de do. et c. et c. cum si. Sententia enim non est precipianda. vt in. l. ij. C. de sen. ex. peri. reci. hac lege. et in cle. pastoral. de re iudi. imo cum peritis super ferenda consilium habere debet. de do. et c. et c. cum olim. de psue. ad nostram. De quo et qualiter iudex deliberare debeat et consilium iuris peritorum requirere. et diligenter cum peritis super negotio conferre. inspiciendo petitiones iuxta quam snia est formanda. de accu. qualiter. ij. de symo. licet hely. Dosuones et articulos probationes et alia acta cause et c. vt tradit Guil. in spe. de re-

quisitioe consilij. Et ideo dicit in snia deliberatione probatura et habito consilio cum peritis Item subdit in snia pariter propter hoc in nostra pronuncia constituitur et sniam ferri postulantibus et c. De isto ponit Guil. in spe. rubricam specialem. scilicet de petitione sententiae et eius cautela. ibi debet. Item quando altera partium est absens per contumaciam solet dici in snia. Cuius absentia dei pronuncia repleatur. de quo in. c. de manifesta. ij. q. i. in. c. veritatis. de do. et c. et c. Item in forma sententiae ponitur pro tribunali sedem. et habentes pre oculis solum deum. de hoc in. c. cum eterni. de re iudi. li. vi. Vbi sedendo debet iudex sniam proferre non stando. aliter non valeret. vt. c. vlt. de re iudi. li. vi. Et que sit ratio ibi non nec debet per gratiam vel fore iudicare contra iusticiam et contra conscientiam. aliter sustinebit penas. de quibus in. c. cum eterni. aliter. Item illis verbis utatur iudex in sententia vel probationibus pronunciamus decernimus. non tamen refert an sic dicat iudex. an dicat precipio vel statuo vel ordino. vt in. c. in bis. de ver. sig. Nam quis lex dicat non valere sniam que contumaciam vel absolutionem non continet. vt in. l. p. ses. C. de sen. et interio. om. iu. et actum est etiam supra. Sufficit tamen si contineat condemnationem seu absolutionem vel equipollens. de qua etiam in spe. de sen. pla. s. vt autem. v. et nota. Et non est vis nec refert etiam an snia ferat sub verbis prime vel tercie persone. de quo etiam in spe. eo. tit. s. iuxta. v. non valet. de quo etiam dicitur est vt ibi. Item dicit in snia sententiando et sententia liter in his scriptis et c. hoc ideo. quia snia diffinitiva debet ferri in scriptis. Debet etiam in scriptis recitari et proferri. et ipsi iudices non per alium legi. aliter est nulla. de quo in. c. vlt. de re iudi. li. vi. Non tamen est necessarium exprimi in snia in his scriptis dummodo aliter in scriptis ferat licet sit cautum. de qua in spe. s. iuxta. i. v. non valet et super alleg. et in dicto. c. vlt. de re iudi. li. vi. Et quod sequitur in sententia scilicet fundum predictum ad prefatum. Actoris pronunciasse et c. hoc patet de claratum circa petitionem in libello presentiam secundum quam vt dictum est sententia ferri debet. Item condemnationem iudex dictum in expensis ipsi victori quod fieri debet. vt in. l. euz que temere. ff. de iudi. et in. c. calumniam. de pen. nisi ipse victus habuisset pro

no
iudex finalis
ad no b7 yfina

De sententia in actione personali

habilem causam ligandi que eum excusaret
vt no. in dicto. c. calumnia. et in dicto. c. finem
de do. et p. in glo. magna. et sup. ea. Et tunc
Quando omittit iudex condemnationem expelas
rum. debet causam exprime in sententia ppter
qua victu in expelis victori non condempnat. vt
ibi no. et p. in aut. de iudi. §. oportet. coll. vj
Et iste est vnus casus qui in snia debet exprimi
scz causa illa. vij. alij casus no. in. c. sicut nob.
de sen. et re iudi. alij regulariter in sententijs non
debet exprimi causa. vt ibi. Imo fatuū esset ex
primere. qm facilius posset mala causa exprimi
et bona subuceri. et ita non valeret sententia.
De quo in. c. ex pre. de co. ces. pben. de resti. i. in
te. cu ex litteris. v. nos igit. et hoc etia obtinet in
interlocutorijs **S**i tamen iudex exprimit aliqs
causas tunc post specialia submittat clausu
lam generalē. videlicet ex his et alijs nos mo
uenubus etc. Et sic subtili generalitate copbe
dit sniam seu decisionē cause iustificante. vt
no. de re iudi. abbate. li. vj.

Sententia in actione personali potest sic formari

In nomine domini Amen etc. vt in precedenti
forma vsqz ibi prinuado. pronunciamus. decer
nimus. et declaramus predictum. **N**reū memora
to. **A**ctioni teneri et obligati fore in. x. libris
etc. Et ipsum eidē actioni in debito hmoiē cō
demnandū. et ad eiū solutionē cōpellendū. ac
in eisde. x. libris. necnō in lit. expē. is legitimis
eundē reum p̄fato actioni cōdemnamus taxati
onem expensarū nobis in posterū reseruantes
An autē sententia sit cōcipienda in psonā pro
curatoris vel dñi. no. de elect. querelā. in glo.
v. yconom. et sup. ea. **S**ed licet in hoc multū
instent doctores et maxime legiste. tamē Jo.
an. ibi non placet legalis subtilitas in h̄ casu.
qm si procurator fuit in causa noie dñi sui q;
le peccatū est si dominus cōdemnat. **U**n gra
ue esset dicere sniam ppter hoc in pcura. ferē
das. qd tamē videt velle. l. i. **C**. de sen. et interlo.
om. iudi. **O**stien. tamē in dicto. c. querelam.
mor. ista subtilitate legali. ponit formā snie
in causa matrimoniali. p̄sulēdo q iudex pro
nūciat isto modo. **P**ronūciamus decernimus
et declaramus **L**iuū fore maritū **S**eye. et pro
curatorē ipsius noie ad matrimoniu de quo

actum est cōdemnamus. p̄cipientes vt dictū
Litius deinceps **S**eye adbereat vt vxori.
et iam in lecto qz extra lectus eā maritali affe
ctione ptractet. **I**deo qua forma allegat. c. ex
parte. et c. ventēs. de sponsa. **A**liē sententijs
forme de facili possunt haberi. quia libellus be
ne formatus in quacūqz actione dat formā
sententiē cōcipiēde. que ex forma petitiōis libel
li pcedere debet. vt allegatus est supra. **E**t vt
supra patet in sententiā absolutoria. re. absol
uitur ab impetitiōe actoris. et actori silētium
imponit. **Q**uōd vtrūqz illoz ponēdum sit sen
tentiā et quare habet in. c. cū ecclesia futrina.
de cau. pos. et p̄p̄. in fi. in. c. dudū in fi. de con
uer. p̄u. g. cum similibus. et no. in spe. de senten.
pla. §. vt aut. v. q autē vtrūqz **E**lecta sentē
tia notarius subscribet snie annū et diē actes
tes etc. hoc modo.

Lecta et lata est hec snia diffinitiva vt sus
pra tali die in subscriptione interlocutorie la
ta est hec sententia interlocutoria. **V**el si redi
gitur sententia in formam publici instrumētū
scribit in hac forma. **I**n quoz omnū et sing
uloz testimoniū p̄tes literas seu presens
publicū instrumētum p̄talē notariū publicū
cum in causa hmoiē corā nobis scribā fieri et
publicari mādamus. nostriqz fecim⁹ sigilli
appensionem uniri. **D**atū et actū in loco tali
quo nos cōsueuim⁹ sedere ad reddendū iu
ra p̄tribunali. **A**nno tali. indictione tali p̄or
ficatus sanctissimū in xpo patris et dñi nostri
dñi pauli diuina p̄uidētia pape secūdi. ano
sexto. die iouis. ij. mēsis decēbris. hora terna
rum. vel quasi presens discretis viris. **A**
steinbo. et stephano religios. et pluribus
alijs fidedignis testibus ad p̄missa sp̄aliē
vocatis et rogatis etc.

De appellationibus

Lata snia diffinitiva. si ab ea non appellat
ps corā quā est lata infra decē dies. irāsu in
re iudicatā. vt in. c. q ad cōsultationē. de re iu
di. **E**t idem de interlocutorijs quo ad partes.
vt in. c. cum dilect⁹. in fi. de elec. et enā tacitum
est supra **U**nde aduertēdum q aliter appeli
latur ab interlocutoria. et aliter a diffinitiva.
Quando appellatio interponit ab interlocu
toria vel alio grauamine. oportet q i scriptis

De appellationibus

fiet. et cum expressione cause iniuste seu iniq-
tatis interlocutorie vel grauaminis. **I**sta duo
substantiifice requirunt etiam si causa sit no-
toria. **De** quo p. **J**ob. an. in. c. cordi. de appel.
li. vi. in nouella. nisi quando in maioribus et
in reseruatibus interponit appellatio. de quo i.
c. ut debuit. in fi. eo. ti. **Et** rui. que requirunt
seu debet recurrere in appellando ante sen-
tentiam ad ipsam appellationem validandam
colligunt et enumerant in. c. dilecto. de appel-
la. ibi p. **O**stien. super verbo. firmato. **Et** pri-
mum est q. causa in appellatione expressa sit
vera. **S**ecundum q. exceptio opponat. **T**erti-
um q. coram iudice proponat. nisi excuset ius-
ta causa. **Q**uartum q. appellet. **Q**uintum q.
coram iudice. nisi ex causa. **S**extum q. exceptio
non admitat scz q. expectetur repulsa excep-
tione. **S**epimum q. propter iniustas repulsi-
onem appellet. **O**ctauum q. exceptio opposita
sit legitima. **N**onum q. grauamen illatum sit v-
l cominatum. **D**ecimum q. in scriptis fiat appel-
latio. vt supra. **U**ndecimum q. petant aposto-
li infra. xxx. dies. **D**uodecimum q. si petierit ap-
pellatus veniat appellans instructus iuxta ca-
lum. c. cordi. de appel. li. vi. **T**redecimum q. ap-
pellatio interponat infra decem dies. de **H**er-
in. c. cordi. de appel. li. vi. et in spe. parte. ij. eo. ti.
s. qualiter. v. in sum. no. et hoc in appellatione
iudiciali. sed in extraiudiciali ista omnia no-
requirunt. quia ibi no. exigitur veritas cause
sed sufficit ipsius veri similitudo. **I**tem non
requirit ibi grauaminis illatio seu comina-
tio. sed sufficit q. timeatur inferri in futurum.
De istis et alijs differentijs scz in qb. differunt
appellatio iudicialis et extraiudicialis. v. eti-
am in qb. conueniunt. solet notari in. c. bone
de appel. vbi notant duodecim differentie et
tres conuenientie. **Q**uando autem appellatur
a diffinitiva tunc clara scia iste contra quem
ferri si vult potest appellare verbo apud acta
vumodo hoc faciat i. conuenienti iudice adhuc
p. tribunali sedere. ante q. se diuertat ad alios
actus. vt in. l. iungatorib. c. eo. ti. **C**anoniza-
ta. ij. q. vi. c. fi. v. iungatorib. no. de appel. c. i. li.
vi. in fi. **S**ed si ex interuallo. videlicet dum iu-
dex diuertat se. scz post lata sciam ad prandi-
um vel alios extraneos actus velit appellare.

tunc necesse est etiam appellare in scriptis sicut
ab interlocutoria. vt in. l. ij. ff. eo. ti. et. c. ti. l. eos
s. sin. aut. **Et** ista est vera opinio seu exceptio
licet quidam exponit ilico. qd. ponit in. l. predi-
cta. i. eadem die. vt no. in dicto. c. cordi. **I**tem
a diffinitiva appellat sine expressione cause.
vt ibi. et in iuribus pri. alleg. **U**nde sufficit
appellanti dicere. appello a tali scia diffinitiva
tanq. iniusta et iniusta. de quo etiam in spe-
cu. de appel. s. qualiter. in pn. **Et** tamen diffi-
niendo appellationem dicit q. appellatio est sen-
tentie vel grauaminis relatio p. clamatio-
nem a minori ad maiorem iudicem facta p. re-
tutu iniqui iudicis grauaminis vel iniuste senten-
tie. **J**o. reu. ponit vna diffinitionem. ij. q. vij. in
sum. **O**stien. plures ponit in sum. eo. ti. s. i.
Potest ergo sic formari appellatio a grau-
amine vel interlocutoria scia iudicis
Coram vobis dno iudice tali puta ordia-
rio vel delegato. et te notario publico ac testi-
bus hic pnibus **E**go talis principalis v. ta-
lis eius procurator nomine pcurator. o. talis
actoris vel rei ppono animo appellandi. **Et**
dico q. licet in causa que inter tales actores ex
vna. et pdictu. **R**. reum de et supra vel debito
tali parte ex altera venit in iudicio coram dno
iudice pdicto exceptionem talem opposuerim.
Et ponat tenor vel saltē mens et effectus ipsius
exceptiois in appellatione exprimat. **Et** tunc
subiungat si velit ea p. vos admitti vel scdm
conteta et petita in ipsa p. nunciari postulauerim.
Cos tamē dñe iudex hmoi exceptioe ele-
gitima spreta et neglecta ipsam saltem tacite
repellendo in ipsa causa ad talem exceptionem
vel ad alium actum exceptioni mee contrarium p-
cessistis. vel eandem exceptionem p. vestra quas
tulistis interlocutoria p. nunciando sic vel sic
minus iuste repulistis. vel aliter in causa huius
modi p. tale vestra cominationem siue actum
seu pceptum tale me indebite grauastis **U**nde
ad interlocutoria hmoi iniusta et iniusta seu
ex predicta exceptione no. admissa vel saltē ta-
cita repulsionem. vel a tali vestra cominatione
seu pcepto tali tanq. iniquo grauamini bis
scriptis ad reuerendum in xpo patre et dñm
episcopum tale. vel ad sanctam sedem apostolicam
et sanctissimum in xpo patre et dominum nostrum

Forma appellationū

dominū Paulū diuina puidencia papā se-
cundū paoco ⁊ appello. ⁊ apostolos primo.
secūdo. tertio. ⁊ cū debita instātia mibi dari
peto. subiciēs predictū. **N**areum cū adberen-
tibus suis ptectioni dñi episcopi vel domini
pape ⁊ sedis apostolice speciali. **E**t protestor
q̄ appellationē bñdī possim corrigere. emen-
dare ⁊ innouare. ac eam intumare verbo ⁊ p
sequi put mibi videbit expedire.

Vicitū primo in forma. **C**orā vobis zc. q̄a
coram iudice et ei⁹ p̄sēntia est appellādum.
vt. ij. q. vi. biduū. §. dies aut. de appel. suggestū
si eius p̄sēntia potest haberi. vel nisi iust⁹ me-
tus excuset. tunc debet p̄stari in p̄sēntia bo-
norum viroz volens appellare iuxta formaz
ca. vl. eo. n. **E**t si sunt plures iudices quoz p̄-
sēntia simul haberi non potest. tūc fiat s̄m q̄
habet in clemen. j. e. n. quia tūc potest coram
ipsis vel corā maiori p̄te eoz appellari. ⁊ apo-
stoli possunt peti sepatim. vt ibi. **A**liq̄ in ap-
pellationibus solēt p̄mittere cū appellatio-
nis remediū ad releuamen oppressoz a iure
lit inuentū. de appel. c. cū speciali. §. pono. ⁊ in
l. p̄fecti p̄no. ff. de minor. cum similibus
Sed de hoc non est curandū. quia ista sunt
verba iuris quoz nō est necessaria p̄positio
sed verba facti sunt p̄ponenda. de quo in. c. si
quis iusto. d. elec. li. vi. **I**tem dicit ordinario
vel delegato. quia debet expr̄mi iudicis quali-
tas que cōsideranda est. maxime quādo sup
appel. man. aper. impetrat. de excep. dilecte. de
appel. ex insinuatione. **P**ostea fit mētō i ap-
pellatione de p̄cessu cause ⁊ de grauamie seu
interlocutoria. ⁊ causa iniquitatis grauamie
seu interlocutorie expr̄mat. q̄ hoc est necessē
q̄n ante sniam appellat. vt dicitū est s̄. **N**ā nō
sufficit dicere appello a tali interlocutoria tā-
q̄ iniqua ⁊ iniusta. q̄ tamen sufficeret a diffi-
nitua. de quo no. in. c. p̄nt. de no. ope. nunc.
Item dicit in forma appellationis q̄ iudex non
admisit exceptionē. sed ea sp̄reta p̄cessit. vel q̄
ipsam interlocutoria repulerit. **N**ā duobus
modis iudex repellit exceptionē. videlicet ta-
cite ⁊ exp̄sēte. **T**acite q̄n exceptione neglecta
iudex p̄cedit ad ea que se non compatiuntur
cū exceptione p̄posita. de appel. ex p̄te. ⁊ no. eo
dē. dilecto. **E**t in spe. de excep. §. ij. v. ⁊ no. s̄m

uertiū. **N**ā. no. etiaz p̄ Jo. mo. in. c. j. de appel.
li. vi. **E**t tunc poterit appellari hoc exp̄sēto in
appellatione q̄ p̄cessit iudex exceptioe non ad-
missa. **E**xp̄sēte repellit. puta quādo p̄ inter-
locutoria pronūciat p̄tra exceptionē. **Q**uid
autē faciendū sit quādo iudex nō repellit ex-
p̄sēte nec etiā tacite. puta p̄cedendo vt dicitū
est. nec etiā admittit. sed semper est in deliberā-
do forte vt excipiens fatigat⁹ ⁊ veratus labo-
ribus et expensis ex diuersis terminis quos
iudex ad audiendā deliberationē assignat. ce-
dere lit. vel ab exceptione recedere cogat. no.
in dicto. ca. dilecti. de appel. quia vt recitat ibi
Distē. si iudex tertio requisit⁹ humiliter ex-
p̄tato r̄sōlōpe congruō nō respōderit. **E**x-
p̄sēto tali grauamine poterit appellari. de q̄
plenus ibi. **I**tem dicit in forma appellationis
q̄ a tali interlocutoria vel tali grauamine zc
appello. **P**ossunt etiā plura grauamina ex-
primi in appellatione. sed caueat appellās q̄
sint legitima ⁊ vera. **N**ā cancellaria vnus so-
lum respicit grauamen. vel vnā appellatiōis
causam. de quo in. c. cū causam. de appel. su-
per alle. glo. **U**nde possit cancellari⁹ eligere
causam forte falsam. sup quolibet tñ grauā-
mine dat vnū singulare v̄ speciale rescriptū
a deosdē iudices. vt ibi no. **E**t ex sola causa i
appellatione exp̄sēta ⁊ nō ex alia p̄cedētī vel
supuenientī appellatio iustificari poterit v̄
impugnari. vt in cle. appellanti. eo. n. **I**tem dicit
in appellatione ad talē ep̄m superiorē vel ad
papā appello zc. **E**t si simpliciter dicitur appel-
lo. non exp̄sēto an ad ep̄m vel ad archiep̄m
seu ad papā ad quē videat appellasse. v̄ si di-
cat appello ad maiore. no. in. c. vt debet⁹. d. ap-
pel. **E**t dicit ibi q̄ intelligit ad primū appel-
lasse. **D**e quo etiā in spe. eo. n. §. nūc tractem⁹
v̄. sed qd si q̄s. ⁊ sequen. **T**ertū autē valeat ap-
pellatio alternatua videlicet sub hac forma.
Appello ad archiep̄m v̄ papā q̄n ab ep̄sco-
po appellat. vel appello ad ep̄m vel archiep̄-
scopū cū appellat ab inferiori iudice. no. d. of-
fi. dele. si is cui. li. vi. in glo. penlt. ⁊ sup ea. **E**t
melius in questione posita sup regula in al-
ternatiuis. de regu. iur. li. vi. **E**t dicit ibi p̄clu-
dendo q̄ in p̄mo casu. scz quādo appellatur
ab ep̄o ad archiep̄m vel ad papā tenet appell-

latio. dum modo appellans eligat infra tem-
 pus quo debuit appellare. videlicet infra de-
 cendum. In secundo casu etiam appellatio
 valet. scz quando appellatur ad episcopum l'
 archiepiscopum. quia tunc in quantum exprimit
 de archiepiscopo est inutile. quia eo casu nō
 potest ad archiepiscopum appellare episcopo
 medio omissio. de appel. dilecti. vlti. In quan-
 tum aut interponit ad episcopum est vtilis. s3
 vtile per inutile non viciatur. vt i regula. vti-
 le. de reg. au. li. vj. igitur zc. Et quomodo gra-
 datum siue seriatim est appellandū. si tamen
 omittitur medius z non opponitur exceptio
 an teneat appellatio. vel an in hoc valet p̄sue-
 tudo zc. etiam no. in dicto. c. dilecti. Et si vn⁹
 litigantiū appellat ad archiepiscopum alius
 ad papam. quid iuris sit habetur in. c. si duo
 bus. de appel. zc. Item subiungit in appellatō-
 ne z ap̄tolos primo secundo z tertio. z cū
 debita instantia peto zc. De hoc. ij. q. vj. post
 appellatōne. §. vlt. ad finē. z in. l. iudicibus. C.
 eo. ii. Sufficit tamen q̄ ista petitio fiat vnico
 cōtextu. vt in clemen. q̄ suis rigor. de ap. Et d'
 istis apostolis i patebit. z non est de substan-
 tia appellatōnis q̄ in ip̄a appellatōne petan-
 tur dū modo petant̄ postea infra. xxx. dies. vt
 in. l. i. ff. de ap. in glo. De quo in spe. iij. p̄te. ii.
 de appel. §. sequit. in fi. z no. in alle. clemē. q̄ suis
 eo. ii. in glo. lex. Dicit postea in forma. sequit̄
 adberentib⁹. quomodo appellās se adberen-
 tesq̄ suos submitte p̄tioni ei⁹ ad quē ap-
 pellatur. De istis adberentib⁹ tangit in. c. vt
 circa. de elec. li. vj. Diuersas appellatōnū for-
 mas iudicialiū ante sniam a grauamine vel
 interlocutoria ponit. Huil. in spe. iij. parte. §.
 j. vt supra tactū est. Causa debet exprimi i ap-
 pellatōne ante sententiā interpositam. z illa
 debet esse rationalis z vera. Unde appellās q̄
 liber habet pbare duo. scz causam appellatō-
 nis esse legitimā. s3 ad hoc pbandū nō requi-
 runt̄ testes vel instrumēta. sed est in arbitrio
 boni viri scz iudicis. videlicet an causa sit tal'
 que pbata debeat legitima reputari. vt in. c.
 vt debita. de ap. Itē pbare debet appellans
 causam appellatōis esse verā. z ad hoc requi-
 ritur pbatio. vt notat̄ in. c. cū sp̄ali. eo. ii. ni-
 si appellans obtulisset se pbaturus veritatem

cause corā iudice a quo non fuisset admissus
 ac p̄ tanto appellasset. de quo dicendū est vt i
 c. interposita. eo. ii. in p̄nci. Debet ergo causa
 appellatōnis esse vera. alis appellatio est fru-
 stratoria. vt in. c. vj. debet⁹. §. alle.

Appellatio a diffinitiva poterit sic
 formari quādo in scriptis ex iterual
 lo appellatur

Corā vobis tali iudice zc. Ego talis p̄nci-
 palis vel talis p̄curator. vt supra in p̄cedenti
 forma. Dico z ppono animo appellādi q̄. x.
 diebus nondū elapsis in causa tali q̄ inē me
 ex vna. z talē. B. aduersariū meū p̄ter alte-
 ra de z sup̄ re vel debito tali asserio vertebat̄
 in iudicio. Corā vobis sniam p̄ra me z pro
 aduersario meo tulistis diffinitiuas. Si nos
 men sentētie mereret̄ habere me p̄ eandē sen-
 tentiam p̄tensaz vestra eidē meo aduersario
 in p̄tens p̄ eū minus iuste cōdemnando. vel
 eundē aduersariū meū a mea impetitōe ab-
 soluendo z mihi sup̄ p̄tens p̄petuū silētiū
 p̄perā imponēdo. Idcirco ab eadē senten-
 tia p̄tensa tanq̄ iniqua z iniusta ip̄ius nulli-
 tate semp̄ salua in his scriptis ad talē appello
 zc. vt supra i alia forma zc. Vel breuiter pos-
 set sic dici ista appellatio

In tali snia p̄tensa diffinitiva p̄ vos dñm iu-
 dicē i causa tali p̄ra me z p̄ aduersario meo
 tali lata tanq̄ iniqua z iniusta i his scriptis
 appello ad sedē talē zc. In aut̄ dies late snie sit
 inierenda in appellatōe. vel p̄sona aduersarij
 in ea exp̄menda. z q̄d si plures habeat q̄s ad-
 uersarios. z vnū exp̄mit z aliū subicer. z d' q̄
 busdā alijs tractat. Huil. in spe. iij. p̄te. de ap.
 §. j. v. si vero appellat. Nec de istis est curādū
 multū. quia notari⁹ qui de appellatōe cōficiat
 instrumētū talia debet declarare. Et de die
 sententiē late p̄stabit p̄ instrumētū sentētie
 de die interpositē appellatōis p̄ instrumētū
 appellatōnis p̄stabit. Quādo vō appellatur
 ilico a snia vna voce apud acta. nō est neces-
 se dari p̄mā. q̄ p̄ sniam q̄ immediate lata ē
 z a q̄ in cōtinenti appellat. satis p̄stare p̄t q̄l
 contra quē. a qua snia. z a quo iudice vel ad
 quē iudicē appellat. licet ista in appellatōe nō
 expriman̄. Dicit ergo ille cōtra quē est lata
 snia. Ego talis a tali snia tanq̄ iniqua z ini-

appellationum

ita ad talem superiorem appello. Et aliquando sententia continet plura capitula. et in uno fertur per una parte. et in alio per alia parte. et sic utraqz qz pars appellat ab eadez. de quo in c. Baynuius. et in c. Baynaldus. de testa. Notarij autem appellationis sic perficiet instrumentum super appellatione.

In nomine domini Amen. Anno a natiuitate eiusdem domini. M. cccc. lxx. indictione. xij. pontificatus sanctissimi in christo patris ac domini. domini nostri Innocentii. diuina prouidentia pape secundi. anno primo. die secunda. mensis decembris. hora tertia. vel quasi in opido Erfordensi. Magistri. dyocesi. in domo publico tali coram tali iudice. in meiqz notarij publici subscripsi. et testium infra scriptorum presentia personaliter constitutus. discretus vir talis principalis vel talis ipsius procurator nomine procuratoris habens in manibus suis quantumdam papiri cedulam. infra scriptam appellationem in se continentem. que appellationem ibidem interposuit et legit alta intelligibili et sonora voce. prout in ipsa cedula continebatur. seu secundum eiusdem cedule appellationis formam et tenorem appellauit. apostolos petiuit. pretestabatur. et alia fecit sicut exprimitur in eadem. Cuius appellationis tenore de verbo ad verbum fuit et est talis

Coram te. Quia appellatione sic interposita. ac apostolis petiuit a iudice supra dicto. idem iudex appellationem eandem plectam et interpositam habuit copiam eiusdem appellationis ab appellante petiit. et eam sibi petente appellante vel eius procuratore traditam recepit. actalem diem vel terminum iuris ad dandum sibi apostolos. et perinde ad recipiendum eosdem et per terminum assignauit. et infra terminum iuris se apostolos daturus eidem promisit. Super quibus omnibus et singulis idem appellans vel ipsius procurator me notarium publicum ut sibi unum vel plura conficerem instrumenta requisit. Acta sunt hec anno. indictione. mense. die. hora et loco quibus supra presentibus etc. Et appellatio semper potest interponi siue dies facta sit siue non. Et peti possunt apostoli etiam extra locum iudicij. In loco tamen congruo et honesto. et hora congrua. non quando iudex est in balneo vel in mensa etc. ut non in clem.

quibus rigor. de appel. Et sufficit appellationes coram iudice interponi et iudici scriptam offerri. licet ipsius appellationis tenor non legatur in c. appellatio. eo. n. l. vj. Et quod dicitur in instrumento quod iudex assignat certum diem addendum et recipiendum apostolos appellanti. vel dicit se daturum infra terminum iuris vel in termino iuris qui est infra. xxx. dies qui currunt a tempe interposite appellationis. non a die sententie vel grauaminis. ut tenet ibi Benzeler. et cum eo tenet Bora. propter motiua et rationes quas inducit. licet Jo. an. in dicitur clem. quibus teneat quod a die late sententie et nisi appellans petat apostolos infra. xxx. dies. vel in termino sibi per iudicem ad hoc assignato appellationem renunciat. ut in alleg. clem. quibus. Et iudex tenet illos dare appellanti et petenti. alioquin ipsius processus non valeret. ut in c. j. et in c. ab eo. § illud. eo. n. l. vj. si non dedit eos expresse vel tacite. Et appellans nihilominus potest persequi appellationem suam. ut in cle. quibus. eo. ti. in fi. et ibi etiam non in glo. sepe alleg. In gratis dari debent apostoli vel expensis ipsius appellantis. Et sunt apostoli quedam litterarum breuis forma. vel verborum quia scriptura non est de substantia. iudices ad quem appellat instruens. motiua iudicis a quo et tenor appellationis circumstantias breuiter comprehendens. ut probatur. ij. q. vj. post appellationem. et c. forma. Et dicunt apostoli ab epi. quod est supra. et stolon missio quasi littera missa ad superiorem. Et debent continere quis appellauit. a quo. contra quem. super quo. et ex qua causa. Et an ille a quo appellat deferat appellationem vel non. et quare hoc faciat vel non. ut in l. vnica. ff. de libel. dimisso. et in ca. cor. di. de ap. lib. vj. Et notatur in clem. quibus. de ap. eo. ti. et in specu. eo. ti. parte quarta. § penult. Et sunt plures species apostolorum. Nam quedam sunt conuentionales. ut quando pars admittit appellationem sententie in iudicio iudice camrefutante vel tacente. ut de appel. sepe. et ca. oblate. siue extra iudicium. ut ibi. Alij sunt testimoniales. quia testificantur de appellatione facta coram iudice vel alijs honestis personis. Alij sunt dimissorii. per quos apparet quod iudex appellationem derulit. et quod appellans a sua iurisdictione exemit. et causas ei ad que

De appellationibus

appellatum est remittit. Alij sunt reuerentia:
les. vt quando propter superioris reuerenti-
am appellationi deferret. vt in. l. eos. §. sup. his.
C. de appell. Alij sunt refutatorij p quos ap-
pareret q iudex non defert appellationi. scilicet
cum appellatio est frivola ⁊ frustratoria
Talibus enim appellanti⁹ non est deferre:
dum a iudice. nec ius defert. vt in. c. cū appel-
lationibus. de ap. li. vi. **U**nde vt sciat cui ap-
pellationi deferendū sit an non. Est aduertē-
dum q quadruplex est appellatio. Quia est
appellatio manifeste frustratoria vt quan-
do appellat in crimine notorio. Est ⁊ latens
frustratoria. vt cū in appellatione exprimitur
rationabilis causa. sed ista est falsa. Est etiā
latens pbabilis. vt quando exprimitur in ea
causa iusta. sed a iure non expressa. Item est
aliqua manifeste pbabilis. vt cū appellat ex
causa iniusta in iure expressa manifeste no-
toria. vt lit. non cōtest. c. ij. ⁊ sic attendit quali-
tas appellationū. Attendit etiā qualitas
iudicis. videlicet an sit delegatus cū clausu-
la ap. re. vel sine tali clausula. seu ordinarius
Prima appellatio repellitur a iure ⁊ a iudi-
ce quocunq. Secūda repellitur a iure s; ad-
mittitur a iudice quousq; constat de fallitate
cause. Tertia admittitur a iure ⁊ iudice. nisi
dato cū clausula ap. re. Iste non tenetur tali
appellationi deferre. Quarta admittit a iu-
re ⁊ iudice. ita post **De. ⁊ Ab. no. Jo. an. in.**
c. pastoralis. de ap. Et quandoq; iudex assi-
gnat appellanti terminū in datione aposto-
lorum ad appellationis sue prosecutionē. vt
in. c. cum sit romana. de ap. cum concord. **Seco**
Utrū istius termini assignatio habeat vim
delationis. solet notari in. c. oblate. de ap. ple-
nius. in. c. cū appellationib⁹. eo. n. li. vi. Et dicit
ibi q non. q; ista ponunt ibi vt diuersa. Si
vero dicat notari⁹ q iudex benigne recepit
appellationē. an intelligat delatū no. in spe.
ap. §. nunc dicamus. in fi. Et dicit **Suill.** ibi
q non videt iudex detulisse. dicit tñ q clemē-
ti placebat cōtrariū. Si iudex simpliciter dat
apostolos nō exprimendo an deferat vel non
dicit **Ab.** q deferre videt. ita no. ipe in. c. dilec.
de ap. Item dicit q si dat acta p ap. q; tunc
detulisse intelligit. ita est decisum i rora. An

aut postq; iudex detulit appellatōi possit de-
lationē ipam reuocare. no. de ap. cōstitut⁹. ij.
de accu. meminim⁹. de ap. cū appellatōibus
li. vi. Et tenet doc. q nō possit etiā re integra.
licet **Jo. an.** tenuerit pirariū p duas rōnes.
Prima q; interlocutoriā p iudex reuocare
ergo ⁊ delationē zc. Item q; appellans p reuo-
care appellationē. pari rōe iudex delationē. s;
ister rōes nō vrgent. vt ibi no. Et qñ iudex de-
tulit appellatōi an post delationē possit statu-
ere terminū appellanti. etiā no. in. c. cū appella-
tionibus. **Erp. Bern.** in. c. ij. de matrimonio. cō-
tra. c. n. interd. eccle. in. iij. glo. ⁊ tenet q sic.
Et pbat **Jo. an.** in. c. cū appellatōib⁹. an no-
uella. p plēs rōes. vt ibi patet. **E**t est aduer-
tendū q aliquādo iudex defert appellatōi. ali-
quādo ps appellata. s; ob iudicialē reuerē-
tiam iudex debet appellationē recipe. Pars
vero dicit illā approbare appellationē. vt no.
de ap. interposita. In potestate ergo est alte-
rius. s; iudicis ⁊ appellantis approbare ap-
pellationē. **U**n appellat⁹ etiā iudice inuito
potest eā approbare ⁊ ecōtra. Iudex p eā ad-
mittere q; ius displiceat appellanti. Et sic in B
equiparāt iudex ⁊ appellat⁹. Sed iudex ⁊ ap-
pellator etiā equipant in vno. videlicet in ter-
mino assignādo. vt in. c. psonal. ⁊ in. c. oblate
de ap. Sed in potestate solū appellatoris ē
an appellet vel nō. ⁊ sub qua forma. Caueat
tñ ne erret. vt in. c. cordi. eo. n. li. vi. In potesta-
te aut ⁊ arbitrio solū appellantis ē an velit p-
cipale negociū tractari vel non. vt in. c. cordi.
tam alle. Et effectus delatōis est q p eam ab-
dicat iurisdicō a iudice a quo ⁊ in superiores
ad quē trāsfundit. vt in. c. cū appellatōib⁹. se-
pius alle. Effectus vō assignatōis termini ē
q si in termino appellans nō psequit suas ap-
pellationē. induat renunciatio ⁊ desertio ap-
pellationis. ⁊ act⁹ a quo emissa est appellatio
manet rat⁹. vt in. c. cū sit. ⁊ in. c. rēphensibilis.
⁊ in. c. sepe. de ap. et termin⁹ bmoī statuit vel
q; iter arripiedū. v; ad pntādū se supior ad
quē appellatū ē. d q in. c. psonas. i glo. ij. ⁊ sup-
ea. **I**pli⁹ in termini diuersi surgūt ⁊ causan-
tur effect⁹. fm q; ipi⁹ assignatōe aliq; cōcur-
rūt vt nō. **I**stā aliqñ appellatio solū recipitur
a iudice ita q cū assignatōe termini occurrit

Forma apostolorum

delatio iudicis. Aliquod solum approbat a parte. Aliquod concurrens utriusque, quod recipit a iudice, et a parte approbat. Aliquod neutrum sit, quod nec recipitur nec approbat. Si ergo appellatio recipitur a iudice, vel etiam si approbat a parte, tunc terminus huiusmodi habet vim pempti, ita quod non venientem constituit contumacem, sic quod in articulo appellationis contra eum ut contumacem potest procedi. Et tenet mittere procuratorem sufficientem saltem ad articulum appellationis expediendum, ut in c. sepe, et c. Nicolaus, de appel. Ideo et fortius ubi utriusque concurrens, scilicet receptio iudicis et approbatio partis. Sed ubi neutrum interuenit quia nec recipitur a iudice appellatio, nec approbatur a parte, tunc sufficit mittere procuratores ad impediendum et contradicendum tantum, nec procedere in articulo appellationis extra absentem ut non in dicto, c. Nicolaus, licet glosatores ibi videantur tenere contrarium. Si autem recipitur et approbat appellatio, et cum hoc petit appellatus quod veniat appellans instructus, tunc debet mittere procuratorem instructum sufficientem, nedum ad articulum appellationis sed etiam ad causas principales, ut in c. cordi, de appel. li. vi.

Forma apostolorum qui dimisso rui dicuntur est.

Sancillimo, non in christo patri ac domino domino Paulo diuina prudentia sacrosancti romane ac vniuersalis ecclesie summo pontifici. **Episcopo** talis et talis officiali eius deuotus fidelis ac obediens deuota pedum oscula beatorum. **Flouerit** sanctitas vestra quod cum in causa que inter **A**, ex vna, et **B**, ex altera parte de et super domo vel fundo tali, seu debito tali coram me in iudicio vertebatur, sententiam predictam **A**, et contra **B**, et nardum prefatum iuli diffinitiuam, vel interlocutoriam sic vel sic pronuncians, do super exceptio de tali. Et quia ab huiusmodi sententia diffinitiuam vel interlocutoriam idem **B**, ad, e. v. l. ad sanctam sedem apostolicam appellauit. **I**, de arcio ipsum **B**, appellans a meo iudicio dimitto ad, v. l. ex am, ex his litteris meis dirigo sibi litteras huiusmodi sigillo meo sigillatas concedens. **In** testimonium premissorum, **Datum** etc. Et hoc cum appellatum est ad papam. **Si** vero ad inferiorem puta ad episcopum vel archiepiscopum scribatur sub eadem forma,

verbis competenter mutatis, scribendo. **Reuerendo** vel reuerendissimo etc. Aliqui non dirigunt superiori, sed scribunt **Vniuersis**. Aliis breuiter sic concludendo dicitur ad appellantem verbo, vel in cedula nuda scribunt in hec verba vel similia. **Quia** tu a me appellasti a tali sententia mea diffinitiuam vel interlocutoriam. **I**, deo ab obseruatione mei iudicij bis apostolis te dimitto, et ad eius ad quem appellasti examen dirigo. Et si voluit sibi statuere terminum, iungit trium vel quattuor mensium spacium. **Vel** diem tale statuo pro termino ad iter accipiendum pro appellationis tue prosecutione faciendam, vel ad presentandum te conspectui sedis aplice vel alterius superioris ad quem appellasti etc.

Forma apostolorum reuerentialium potest esse talis

Sancillimo vel reuerendo etc. ut supra. **Talis** actor vel talis reus in causa tali que inter ipsum vel talem ex vna, et talem parte ex altera de et super tali re et eius occasione in iudicio coram me vertebatur, a sententia diffinitiuam vel interlocutoriam etc. ad sanctitatem vestram vel reuerentiam appellauit. Et quamuis appellatio sua mihi frivola videatur, tamen ob reuerentiam vestram eidem sue defero appellatio, statuendo sibi terminum, etc. ut supra.

Apostoli refutatorij possunt dari sub hac forma

Sancillimo vel reuerendissimo etc. ut supra. **Flouerit** sanctitas vel reuerentia vestra quod talis a me et interlocutoria sententia in tali causa que coram me inter ipsum et tales super reali vertebatur, ad, e. l. v. seu ad vos appellauit. Et quia huiusmodi appellatio frivola est et frustratoria ex tali causa, ideo quod cum huiusmodi appellationibus frivolis necuis deferat nec sit ei per iudicem deferendum, eadem appellationi non duxi deferendum neque defero, et hos aplos refutatorios sibi tradidi atque irado. **In** quorum testimonium etc. ut supra. **Et** ponitur ista forma de interlocutorijs, quia quando a diffinitiuam appellatur tunc necesse est deferri, quia ius defert de iur. reuran. venientes, de appel. non solum, li. vi.

Refutatorij dantur
appositi ab interloquente
solia etc.

Forma apostolorum

nisi in casibus ibi no. in glo. ut quia. Iudices modernis temporibus raro dirigunt tales literas ad superiores. sed facile se d. istis apostolis expediētes dicitur verbo ad appellante v. e. procuratore sub hac forma.

Appellationi tue obreuerentia sedis apostolice vel talis superioris ad que est appellatum deferimus seu defero. et tales tibi terminum prefigo ad appellationem tuam persequendam. Vel quia appellatio tua videtur nobis frivola. ideo ei non deferimus. hac responsione tibi per apostolis refutatores concedentes. Et hoc faciunt iudices per notarium scribi loco apostolorum. Et scribit notarius si vult appellationem et apostolorum donationem in eadem carta seu in vno instrumento. ponendo in fine instrumenti appellationis formam. de qua supra. **T**ertio anno in ditione pontificatus quibus supra. die tali. mense tali. Coram iudice predicto ac in mei notarii publici actum infra scriptorum presentia personaliter constitutus predictus appellans vel talis ipsius procurator. apostolos per predictum dominum iudicem super appellatione sua predicta sibi dari cum instantia humiliter postulavit. Cui ipse iudex dando apostolos in hec verba respondit vel scriptam cedula tradidit. et in ea contenta per apostolis sibi dedit. cuius tenor talis est. Et scribit tenore seu formam apostolorum. et subiungit postea. **S**uper quibus. ut supra in instrumento appellationis. Si autem iudex terminum datum vel dandum ad recipiendum apostolos progar in alium diem. an tunc iterato appellans teneatur comparere seu apostolos petere. vel si responderet iudex apostolos se datur nullo certo termino prefixo. quod iuris sit legitimum et non in dementem. quibus rigor. supra sepius allegat. Et ita sunt ista expedita que sequuntur sententiam quam ab ea appellatur. quia tunc sententia non debet exequi. cum per appellationem sit suspensa. ut in dicto. c. venientes. de iure iurata. **I**mo quidquid post sententiam etiam ante appellationem per iudicem vel aduersarium factum totum reuocabitur per modum attemptati. De quo plene in. c. non solum. supra allegat. et sic transit non in rem iudicatam. Si vero a sententia non fuerit appellatum. et sic transit in rem iudicatam. tunc ipsa sententia debet exequi. aliter parum prodesset sententias dari si executioni non demandarent. ut d.

re iudi. cum aliquibus. **A**dvertendum tamen quod sunt quedam sententie que nunquam transeunt in rem iudicatam. ut sunt sententie quarum obseruantia induceret periculum anime. de re iudi. tenor. et c. consanguinei. d. fri. et male. fraternitatis. cum similibus. **Q**uedam sunt que statim transeunt. ut est sententia excommunicacionis. de appella. pastoralis. de senten. excommu. per tuas. que tamen proprie non est sententia. Et hoc verum quod non statim in re iudicatam quo ad priuata vtilitatem. Sed quo ad publicam vtilitatem tangentem periculum animarum nunquam transit. ar. de except. pia. libro. vi. Nam semper auditur conquerens de iniusta excommunicacione. de offic. delega. cum contingat. **S**unt etiam quidam casus in quibus definitiua sententia statim transit in rem iudicatam. que notat de re iudica. super Rubrica. **Q**uedam sententie tenent medium. quia transeunt in rem iudicatam. sed non tamen statim. sed post decem dies. Et istud regulariter obinet in sententijs. predicta extrema sunt casualia. notat de re iudic. super Rubrica. et in. c. consanguinei. Et hoc quando sententia tenet licet sit iniusta. **S**ecus si esset nulla. quia tunc non transit. de senten. et re iudic. c. j. Et modos nullitatis ponit **S**uibelmus in specu. de senten. prola. §. iuxta propositionem. Et dicit sententia nulla. quia lata est contra ius constitutionis expresse. **I**niusta dicitur que est lata contra ius ligatoris. **N**ulla tamen non transit. iniusta sic ut dicitur est. **D**istinguitur tamen. quia quandoque sententia est nulla. nec seruatur. ut si contra ius constitutionis est lata expresse. **Q**uandoque est nulla. sed seruatur donec de nullitate constet ut si est lata per falsos testes seu falsa instrumenta. quia ista est nulla in veritate. sed est aliqua in opinione. de quo de excepti. cum venerabilis. **Q**uandoque nulla est et transit in rem iudicatam post triginta dies. ut ibi not. de quibus per **O**stien. in. c. cum **B**ertoldus. de re iudica. **S**ententia ergo que transit in rem iudicatam in actione personali demandabit executioni post tempus quadumestre. quia istud tempus condemnatis in personali actione conceditur a iure. ut in. c. querenti. de offic. deleg.

Forma apostolorum

¶ Potest tamen huiusmodi tempore artari vel plon-
gari per iudicem ex causa sine causa hoc non potest.
¶ Alias si artauerit sine causa supplebitur a le-
ge. ut ibi notat. et in specu. de sent. ex com. §. vi.
dendum. in principio. Et fiet executio in hu-
iusmodi actione personali isto modo seu or-
dine. Quia precipiet reo quod pecunia in qua con-
demnatus est actori sibi soluat. Et an ipse con-
demnatus ad ipsius pecunie solutionem preci-
se cogi debeat victore instare et petere. recitat
Job. and. ibi in addi. specu. quod Guil. in ista qu-
stione tenuit condemnatum si habet in pecunia
ad illud teneri. Si vero non habet victor in pe-
cunia unde satisfacet executio fiet in rebus ip-
suis. Et primo mobilibus. videlicet ut capiantur
mobilia si possidet. Si mobilia non habet. re-
curritur ad immobilia. Si nec immobilia pos-
sidet peruenit ad nomina siue iura. scilicet ad
ipsius condemnatorum debitores. sic tamen quod nomi-
na debitorum debitum confitentium et non negantium
um pignora capiantur. de quo in spe. de sent. ex-
ec. §. sequitur videre. ¶ In actione reali statim
fit executio postquam sententia transit in rem
dicatam. scilicet si regulariter post. x. dies. Unde
si actus est ad fundum vel domum etc. mittendus
est actor in possessionem eiusdem rei. si fundi vel
domus. de re iudi. cum Bertoldo. in fine. nec
sufficit dare pignora. sed requiritur corporalis
possessionis traditio. ut in. c. cum aliquibus
de re iudi. Et quomodo iudex mandat execu-
tori suo quod eandem rem actori adiudicatum seu ei-
rei veram et corporalem possessionem det ipsi actori.
¶ Guil. ponit formam in de sen. execu. in dicto
§. sequitur. Quia preceptum huiusmodi scribi
debet in actibus per notarium. Talis iudex ta-
lis curie exequendo sententiam diffinitivam in
causa tali per eum latam vel per talem inferior-
rem iudicem vel ipsius delegatum latam manu
talis notarii scriptam vel subscriptam. ac ipsius
iudicis sigillo vel predicti notarii signo signa-
tam et sigillatam. Et precepit et iniunxit tali exe-
cutori seu cursori siue nuncio quod rem talem tali
actori per sententiam predictam adiudicatam. ac
eius nudam et possessionem corporalem det et
assignet eidem victori predictum. ¶ A. reus amo-
uendo ab eodem. Acta sunt hec etc.
¶ Vel fit preceptum iudicis per litteras dirigens

das executori. Et possunt tunc scribi sub hac
forma. ^{for. c. in hon. sine}
¶ Iudex tali actori etc. Salutes in domino.
¶ Idem ora inter talem actorem ex vna parte
et reum de et super tali fundo vel domo ex
eius occasione parte ex altera. materia que-
stionis et causa huiusmodi intentata et intro-
ducta in iudicio coram vobis. Nos in cau-
sa eadem iure et iudiciario ordine obseruatis
precedentes. Sententiam tulimus diffinitivam
predicto actori domum petitam per eundem ad-
iudicando. ac prefatum reum ad traditionem
seu restitutionem domus huiusmodi. et in ex-
pensis suis condemnando prout in ipsa senten-
tia nostra plenius continetur. Verum quia pa-
rum prodest sententias ferre nisi executioni
demandetur. Idcirco pro parte memorati
actoris humiliter requisiti ad predictam senten-
tie executionem durimus procedendum. Vobis
ergo in virtute sancte obediencie firmiter et di-
stricte precipiendo mandamus. quatenus prefat-
um. A. actorem in corporalem et realem predictam
domum sibi ut prefertur adiudicate possessionem
inducatis. ac ipsam domum ac eius pos-
sessionem traditis et assignatis eius detentorem
abinde remouendo. Admonentes eundem
A. reum quem nos presentibus peremptorie mone-
mus. ut infra sex dierum spacium a notificati-
one presentium sibi facta computandum. quorum
duo pro primo etc. ab eiusdem domus detentio-
ne et occupatione desistens. eam prefato actori
vacuam et liberam tradat. et ad ipsius cor-
poralem et pacificam possessionem illum ad-
mittat. sicque summam talem florenorum seu li-
brarum denariorum talium pro expensis per
eum in lite predicta coram nobis factis resti-
tuat ac persoluat. et alias predictam sententiam
nostre pareat humiliter et intendat. Alioquin
contra ipsum per censuram ecclesiasticam et
alia iuris auxilia. prout de iure poterimus.
procedemus. Diem vero etc. ut supra in for-
mis aliorum mandatorum. Et si executio il-
lius preterit iudicis fit per cursorem seu nu-
cium habebit referri iudici diem et formam ex-
ecutionis. Et quidquid factum est per eum
et huiusmodi relatio scribatur in actibus. vide
licet.

Forma absolutionis

Talis curie cursor seu executor siue nuncius retulit se de mandato talis iudicis in vim executionis sine talis in tali causa lata de tali re dedisse et assignasse tali victori nudam et corporalem possessionem talis fundi eidem actori peandem finiam adiudicari quam talis victor de iure et occupauit

Utrum autem delegatus ordinari possit ereq finiam suam non in c. si quis contra. de foro compe te. Vel an hoc possint minores iudices. non in c. cum ecclesiarum. de offi. ordi. cum remis. Et quae sunt opiniones. potest dici quod delegatus ordinari etiam alij minores iudices hoc possunt per consuetudinem ecclesiasticam que est simplicis iurisdictionis. sed non per traditionem possessionis quod est in iure imperij. Iudices tamen indifferenter erequunt finias suas per communicationes et permissiones. Et delegatus principis erequit finiam suam infra annum. post annum expirat totaliter ipsius potestas. Ita etiam quod excommunicatum per eum infra annum anno elapso non absoluit. ut legitur et non. de offi. dele. querenti. Iudices tamen erequent iudicialiter finias suas et per communicationem et permissionem. Et quibus causis vel per quas exceptiones impediri possit executio sententiae. plene non in c. doctor. de re iudi. Et in specu. de sen. exco. §. vlt. Sed quo iure petat executio. non in specu. eo. n. §. breuiter. Et dicit ibi Guil. quod victor ibi habet duo auxilia per quae erequitur finiam. scilicet officium iudicis et actionem iudicari. non autem per actionem in factum. Et in hoc dicit errare multos aduocatos. et procedit summarie sine datione libel. et lit. prest. de quo dicitur dum est ut ibi. Licet autem finia transiit in rem iudicatam. et sic faciendum sit ipsi executio. ut dicitur est. Uictor tamen quicquid releuat remedio supplicacionis. ut in c. ex litteris. de resti. in integ. De quo in spe. de supplicacionibus. pro totum. Vel beneficio restitucionis in integrum. ut e. n. pro totum Et tunc ex quo sic impetrat principaliter procedatur in causa restitucionis in integrum ordine iuris obseruato. ut de offi. iudi. c. ij. Et ista causa tunc finiri debet et expediri infra quadrennium. ut in clem. vnica. de resti. in inte. Et libellos in materia restitucionis ponit Guil. in spe. parte. iij. de resti. in integ. Baro hic in partibus practica. igitur obmitto. Et quod ut dicitur

est aliquando reus non parces sine excommunicatione. et aliquando per contumacia. quod citatus non comparet. ut visum est supra in principio processus. Et quia volens parere et absolui onem petens debet absolui. ut in c. cum contingat. de offi. dele. Ideo ut habeantur forme absolutionum sciendum quod si quis est excommunicatus per contumacia. si vult cauere de parendo iuri est absoluenus sub forma iuris. Si offert cautionem de parendo iuri et soluendo expensas ratione sue contumacie per aduersarium factas. de appel. qua fronte. v. sane. de iudi. c. j. Et hoc si sententia est iusta. quod si est iniusta debet absolui sine difficultate. de sen. ex. cum medicinali. l. vj. §. si quis cum concord. Et intelligendum est etiam quando excommunicatus est per contumacia vel offensa dubia. Nam si quis est excommunicatus per contumacia vel offensa notoria non absoluit. nisi satisfactioe premissa. ut c. ex pre. de ver. sig. quo ad offensam manifestam. De manifesta contumacia probatur. ut in c. venerabilibus. an. §. secus. de sen. exco. l. i. vj.

Sequitur forma absolutionis sub forma iuris

Talis iudex. etc. Rectori tali seu plebano salutem in domino. Quia talis excommunicatus a nobis per contumacia ad instantiam talis paratum se offerit stare iuri coram nobis. Unde ipsum ab huiusmodi excommunicationis finia absoluiimus in dei nomine in his scriptis. Et dicitur talis in quo predicto actori satisfaciatur et iuri pareat coram nobis sibi per terminum peremptorium assignamus. Quare vobis mandamus. quatenus eundem. Al. sic absolutum publice nunciemus. Volentes autem predictum terminum actori memorato tempestiue inuiare vel nunciare. Datum etc. Vel breuius sic

Officialis vel iudex talis tali plebano salutem in domino. Quia talis excommunicatus a nobis per contumacia ad instantiam talis paratus est die seu feria tali stare iuri coram nobis. Unde ipsum sub forma iuris absoluiimus. Al. mandamus vobis. quatenus eundem. Al. sic absolutum publice nunciemus. et predictum terminum voluimus actori mature nunciari. Datum etc. Et ista forma coram ordinario sic frequenter fit In aliquibus locis absoluit excommunicatus per iudicem

Forma absolutionis

a vinculo excommunicatōis et remittit ad sacerdotem ad reconciliandū p peccato inobedientie p quo fuit excommunicat⁹. Et hmoi reconciliatōis formā ponit. **S**uil. in spe. de sentē. pla. in v. debet aut fieri absolutio cū psalmo penitentiāli. Possit etiā forma absolutōis extendi et dilari narrādo pcessum habituz et psumacie qualitatē et alia. sicut faciūt quidā delegari sub hac vel cōsimili forma

A. pposit⁹ vel decan⁹ ecclesie talis iudex delegat⁹ etc. **A**niversis et singulis prepositis. decanis. scolasticis. cantorib⁹. thesaurarijs. bebbomadarijs. plebanis. vicarijs. altaristis ceterisq; diuinorū rectorib⁹ et vicis eorū tenētib⁹ seu gerentib⁹. clericis et notarijs publicis quibuscunq; p talē civitatē et dyoc. **A**dgunt. ac alia vbi libet cōstitutus q; p̄sentib⁹ fuerint requisiti **S**alutē in domino. et mādant nostris imo verius apostolicis firmiter obedire **E**ū in causa que inter talē actorē et vna parte. et talem reū p̄re ex altera de et sup tali re vel debito vertit coram nobis. et p̄dic⁹ actor p̄fato reo libellū in scriptis obtuliss⁹. Nos ei dem reo diem talē ad r̄ndendū eidē libello. v̄l exceptiones dilatorias sibi forsitan cōpetentes pponendū p termino preemptorio durimus assignandū. **S**ed q̄a in termino hmoi idem re⁹ minime cōparuit p se vel respōsales et exceptiones aliquas pponere aut p̄dicto libello r̄ndere. p̄sumaciter nō curavit. **I**ocurco idem **A**. re⁹ p̄sumacia hmoi monitōe p̄missa p nos fuit et est excommunicatōis vinculo innodat⁹. **N**unc aut reus ipse se representans corā nobis petijt humiliter et deuote ab hmoi excommunicatōis snia se absolui offerens se iudicio s̄isti seu de parendo iuris cautione. etiā p̄stās et dicens se paratū p̄i aduersē satisfacere congrue de expēsis. **Q**ū citato ad huc ipso aduersario. et p̄sente vel p̄sumaciter absente. ac recepto ab ipso excommunicatōis iuramento hmoi formā iuris de parendo mandatis ecclesie. et cōgrua faciēda satisfactōne expensaz eū ab hmoi excommunicatōis vinculo absolui⁹ etc. vt supra. **E**t cautēlam de custodiēda et reseruāda absolutōe dat glofa in c. p̄soluit. de cle. excomu. minis. **E**t **S**uil. in spe. de sen. plac. §. nūc aut. v. absol

lutionē aut. **S**ū vero excommunicat⁹ p̄debito vel p̄re iudicata. vel p̄crimine vel offensa manifesta satisfecit. tunc simpliciter absolueri sub hac forma

Forma absolutionis super debito vel re iudicata

Officialis etc. **Q**uia talis excommunicat⁹ p̄re iudicata vel p̄ tali manifesta offensa ad instantiā talis de hmoi iudicato vel offensa satisfecit. **I**ocurco eū absolutōne petentē absolui⁹ in dei noie in his scriptis. **M**andantes etc. vt s̄. **D**e absolutōe ad cautēlā quō et q̄ liter fiat. no. in c. aplice. de excep. et in c. solet. de sen. exco. li. vi. li.

De processu qui fit simpliciter et de plano

Sum est supra de

Processu ordinario q̄ in causis regulariter obseruat⁹. **S**z est q̄dam species alia p̄cessus q̄ obseruat⁹ quādo iudex simpliciter et de plano sine strepitu et figura iudicij p̄cedit. **E**t q̄s ordo tūc seruand⁹ sit tradit in clemē. sepe. de ver. sig. q; libell⁹ necessario nō offerit. **E**st tū dāda petitio summaria in scriptis. vel faciēda verbo et in actus redigenda. **I**te p̄cedit sine litis p̄test. ac sine cōclusionē. que tria in p̄cessu ordinario sunt de substantia. vt ibi dicitur est. **P**otest etiā ferre sniaz diffiniuā stādo qd̄ in alijs nō possit. vt etiā ibi nō. **E**t valet citatio ad sniam audiendā etiā nō p̄empt. que alis sufficiens non esset. **I**tem in isto p̄cessu fortius q̄ in alio debet iudex amputare materiā dilatoriaz. refrenare iurgia paratū et testū multitudine. **E**t p̄cedere p̄tēpore feriarū. et in fauorē hoim introductorū **E**t va sunt plura in h̄ p̄cessu specialia. scz. xj. vel. xij. vt no. in illa cle. sepe. de ver. sig. an glo. j. **E**t p̄cessus hmoi aliqui iudex tenet obseruare. aliqui potest si vult. q; si p̄nceps mādāt sic p̄cedi vt faciat in p̄seruatorijs studioz. tunc ita iudex tenet p̄cedere. **V**alēt tū p̄cessus si ordo iudiciari⁹ p̄nibus oino nō p̄radicentibus fuerit obseruat⁹. vt sepe. alleg. **S**z potest iudex sic p̄cedere si vult. scz in causis p̄uilegiatis a iure sup tali p̄cessu. **E**t iste sunt quatuor species cause. beneficiales. matrimoniales

Responsum
Quod in nobis de laud sup eo qd
regnum consuetud. b. de d. et quid
grauis p̄natio / hmoi exp̄ssit. p̄ eide
sup. no. v̄l p̄ssant. nō dicitur hō.
Quia p̄ly p̄nd
q̄ nobis d̄ p̄ p̄
conuict⁹ nō p̄
d̄ p̄ p̄ p̄
m̄n. t̄m̄n. et
p̄ op. q̄ p̄nd. nō
m̄n. t̄m̄n. et p̄ p̄
et p̄ p̄ p̄ p̄ p̄
p̄ p̄ p̄ p̄ p̄ p̄
m̄n. t̄m̄n. et p̄ p̄
m̄n. t̄m̄n. et p̄ p̄
ad p̄ p̄ p̄ p̄

*Sup̄ p̄natio
quē p̄ p̄*

Libellus beneficalis

In rursus p[er] q[ui]d
p[ro]p[ri]e s[er]u[er]e b[en]eficiali
in rursus s[er]u[er]e
t[er]m[in]at[ur] s[er]u[er]e
s[er]u[er]e in r[ati]o[n]e p[er]
r[ati]o[n]e s[er]u[er]e de p[ro]p[ri]o
p[ro]p[ri]o in r[ati]o[n]e s[er]u[er]e
s[er]u[er]e r[ati]o[n]e

decimarum et usurarum In istis relinquere potestati iudicis si vult procedere simpliciter et de plano, vel ordine iudicarij obviare, ut in de dispensatione fam. de iudi. v. de B. in glo. non licet. Et quia potest iudex ut dicitur est in istis causis observare ordinem et sic libellum exigere. Qualiter ergo in causa beneficali formandus sit libellus videamus Et potest sic scripi

Forma libelli in causa beneficali

Coram vobis honorabili viro domino audito re vel iudice, proponit procurator, procuratoris nomine discreti viri A. canonici ecclesie beate marie virginis Erford. Magis. dyoc. querendo in iure adversus B. clericum se assertentem dyoc. eiusdem et quemlibet alium pro eodem in iudicio legitime intervenientem. Et dicit quod licet prefato A. vigore gratie apostolice eiusdem de canonicatu sub expectatione prebende in ecclesia sancte marie predicte in speciali facte canonicatus et prebende pro morte quondam C. eiusdem ecclesie dum vixit canonici prebendam tunc vacantem pro certis executoribus ad B. a se de apostolica specialitate deputatum fuerint et sint collati, et sibi de eiusdem sit p[ro]visus. Et ipse A. ad canonicatum ac prebendam huiusmodi pro eundem executoribus vestitus existat, sic quod idem canonicatus et prebenda cum iuribus et pertinentiis suis universis p[er]tineant et p[er]tinere debeant ad eundem. Tunc prefatus B. ad eosdem canonicatum et prebendam se intrusit et facto et intrudi fecit et procuravit, ac intrusione de se facta rata habendo predictos canonicatum et prebendam detinuit et occupavit, detinet et occupat fructus redditus et p[ro]ventus iura et obventiones, p[ro]venientem ex eiusdem preceptis et inbuslavuit, p[ro]cipit et inbuslavit. Sequitur prefato A. opposuit et opponit ac eum impedit et impeditur, fecitque et facit p[ro] intrusionem occupationem et alia supradicta quod minus ipse A. canonicatus et prebende huiusmodi ac iuribus ac pertinentiis earundem possessionem seu quasi assensum possit, et habere a iure sue p[ro]p[ri]etatis, et predicti A. p[ro] iudicium et detrimendum. Quare agit et petit procurator quod supra nomine procuratoris quatenus vos domine auditor seu iudex reverende p[ro]cognito quantum sufficit de p[ro]missis p[ro]nunciatus decernatis et declaratis canonicatum et prebendam predictos ad memoratum A. pertinuisse de iure pertinere, et eos eidem A. adiudicandum fore, ac adiudicari debere et adiudicatis. Intrusionemque detractionem

occupationem et alia p[ro]missa temeraria illicita et iniusta fuisse et esse. Et predicti B. occupatorem ab occupatione, impedimentis et alijs predictis contumaciter et contumaciter sibi de p[ro]fatis silentium imponendum et imponatis super eiusdem et canonicatu et prebenda, et eorum detractionem esse remouendum et remoueatibus predictisque A. in possessionem seu quietudinem canonicatus et prebende, iuribusque et pertinentiarum ipsarum inducendum et inducitur defendendum, arguendum et defendendum, seu induci et defendi precipians, ipse B. predicto A. in fructibus p[ro]ceptis et expensis suis legitimis nihilominus p[ro]videndo pro vestra diffinitiva sententia et eius executionem. Hec petit p[ro]nunciatum et divisim, ad necessarium p[ro]visionem solum se astringens, officium vestrum in p[ro]missis omnibus et singulis quantum oportet fuerit humiliter implorando, salvo iure corrigendi addendum minuendum etc. ut est moris

Iste libellus p[ro]cedit quoniam agitur beneficalium iam est collatum, ita quod est suum et huius in re. Si vero nondum esset sibi collatum vel de eo vel de ea p[ro]visum, sed p[ro]ferendum ita quod non esset suum sed sibi debitum esset ius ad rem, de qua de rescrip. auditor, in de. i. glo. si p[ro]nunciaret. Tunc si B. deberet mutari libellus, s. narrando quod beneficalium tale de tali causa sibi esset debitum. Et petendo id sibi debitum et p[ro]ferendum p[ro]nunciari, et tunc auditor, qui p[ro]nunciat illud ei debitum p[ro] sibi sine nouo mandato d[omi]no p[ro]videre ut circuitur euitet, ut in de. alle. c. auditor de rescrip. Et tenet d[omi]n[us] fieri mutatio libelli sine quantitate facti. Et plures libelloz formas ponit Boulin in spe. de p[ro]ben.

Si beneficalium est de iure patronatus, tunc benef. ciar. sic format libellum suum Coram vobis etc. Et dicit quod licet A. predicte ad ecclesiam vel vicariam talem pro morte quondam C. v[er]o rectoris eiusdem vacantis pro B. clericum vel laicum ipsius ecclesie vel vicarie v[er]o patronum et in iure patronatus ecclesie vel vicarie eiusdem in possessione vel quasi existente, ac p[ro]p[ri]o habitu c[on]iure et deputatum vobis domino p[ro]posito vel archidiacono, vel officio, infra ipsius debitum quodumest p[ro]nunciatum existat Ad inuestiendum in predicte B. p[ro]sentatorem huiusmodi facte, et inestiture faciente se opposuit et opponit temere, impedit et impedit frivole, ac fecit et facit minus iuste Quo minus p[ro]sentatio predicta pro vos admittenda fuerit suorum debitum sortita,

Libellus iurispatronatus

atq; foriat effectum. Agit igitur et petit cura-
tor p̄dici⁹ noie quo s̄. q̄ p̄cognito q̄ntū suffi-
ci de p̄missis p̄nūciari decerni et declarari p̄-
sentationē de p̄fato. **A.** ut p̄feri fuisse factam
esse admittēdā et admitti. ip̄m q; **A.** ad ecclīā
vel vicariā p̄diciā instituendū et inuestiēdū
fore institui et inuestiri. **A.** in corpale ac reale
ip̄h⁹ ecclīe seu vicarie. iurū q; et p̄nūciarum
eiusdē possessiōis vel q̄si inducēdū et induci.
p̄dicto q; **B.** aduersario sup̄ oppositiōe et ipe
dimēns ad ecclīam seu vicariā talē p̄petuū si-
lentū imponēdū et imponi. Et ab ip̄is impe-
dimēns ab oppositiōe esse cōpescendū ac cō-
pesci vestra snia diffinitiuā et cēlura ecclīe;
tica mediāte. **Hec** petit cōiūctim et diuisim
vna cū exp̄sis suis etc. **I**sta petitio colligit̄
ex no. p̄ In. in. c. cū Bertold⁹. de re iudi. Et q̄
dam addit in libello. **I**deo p̄sentationē me-
am admitti. et p̄sentationē aduersarij p̄ nō pa-
tronū et eū q̄ nullū ius p̄ntandi h̄z facias cal-
sari etc. **De** q̄ in alle. c. cū bertold⁹. **S**z non est
curandū. Et si aduersari⁹ p̄ntat⁹ a nō patro-
no iā esset institutus s̄m h̄alīe formaret peti-
tio isto mō. **I**deo talē a nō patrono nec iu-
repatronatus possessore p̄ntatū et male insti-
tutū ab illo b̄nficio amoueri et meā p̄ntatiōz
a vō patrono faciā admitti ip̄m b̄nficiūz mi-
bi adiudicari et me ad illud institui et inuesti-
ri etc. ut in. c. cū bertold⁹. supra alle. Et si forte
p̄ntator in veritate nō est patron⁹ sed solum
possidet iurispatronat⁹ cū bona fide. tūc p̄sen-
tatus nō dicat in libello ip̄m esse patronū. s; **I**
ip̄m fuisse t̄pe p̄ntatiōis et esse in possessiōe
vel quasi iurispatronat⁹. et sufficit. ut in. c. cō-
sultationib⁹. de iurepatronat⁹ etc. de q̄enam
no. in. c. ij. de resti. in integ. cū similib⁹. **C**um
autē de iurepatronat⁹ agit inter patronos. q̄
liter tūc cōcipiat libell⁹ ponit **S**uil. in spe. de
iurepatronat⁹. Et p̄ sic formari

Libellus quando agitur de iurepa- tronatus inter patronos

Corā vobis etc. pponit cōquerēdo in iure p̄-
curator noie p̄curatoris discreti viri **A.** laici
aduersum **B.** laicū. Et dicit q̄ licet iurispatro-
nat⁹ talis ecclīe vel vicarie ad p̄diciū **A.** p̄nti-
near et punere debeat de iure. **I**psē q; **A.** fue-
rit ipe spoliatiōis infra scripte in possessiōe.

vel quasi iurispatronat⁹ ecclīe vel vicarie eūf-
dem. **L**ñ p̄dici⁹ **B.** die anno et mēse tali quē-
dā **B.** ad ecclīam seu vicariā p̄diciā tunc cer-
to modo vacante vobis p̄ntauit. ip̄m a possi-
sione vel quasi iurispatronat⁹ p̄dici spoli-
ando. **Q**uare agit et petit p̄curator p̄dici⁹. q̄
ten⁹ vos dñe iudex p̄cognitis q̄ntū sufficit d̄
p̄missis p̄nūciatis decernatis et declaratis
iurispatronat⁹ ecclīe vel vicarie p̄dicte ad p̄fa-
tū **A.** p̄ntuisse et punere. p̄ntationē q; et spoli-
ationē p̄dicatas et tēnerarias et illicitas iniu-
stas esse et fuisse. ac eundē **A.** in p̄stinū status
possessiōe seu q̄si eiusdē iuris reponēdūz re-
stituendū et reducendū fore. restitui reponi et
reduci debere. Restituatis q; reponatis et re-
ducaus p̄ vestrā diffinitiuā sniam. Et p̄stū
libellū intentat̄ possessoriū et petitoriū. **I**psos
set etiā alteri tantū intētari. ut dictū est in alio
p̄cessu circa formas libellorūz. **E**t ista causa
sup̄ iurepatronat⁹ nō est b̄nficialis. cuz de ri-
tulo b̄nficiali nō agit. **U**n in ea p̄cedendū ē
ordine iudiciario obseruato. **E**t sup̄ p̄mo li-
bello possunt sic formari posuēdes et articuli
ut in p̄ob⁹ formis. **I**n p̄mis ponit et p̄ba-
re intēdit q̄ in dyoc. **A**lagunē. in terra iburi-
gioz fuit ante. x. xx. xxx. vel. xl. annos citra vel
vltra. et a t̄pe de quo vel de cui⁹ initio siue con-
trario memoria hoim nō existit. fuit et est q̄d
dam opidū vocatū cōiter opidūz Erfordeū.
b̄ns diuersas ecclīas collegiatas et procbias
les. ac alīs palā et notorie. **I**tē q̄ in eodez op̄i-
do Erford. inter alias ecclīas ibidē fuit a p̄e-
dicto t̄pe et p̄idē t̄ps. et est etiā collegiata ecclīe
sua beate marie v̄ginis ab Erford. cōiter ap̄i-
pellata. b̄ns p̄positū decanū et capitulūz. cer-
tas ac distinctas p̄bendas ac iura alia ecclīe
collegiate publice ac manifeste. **I**tē q̄ de p̄e-
missis et signāter oib⁹ fuit et est publica vox
et fama. **I**tē ponit et p̄bare intēdit q̄ sanctissi-
mus in xpo pat̄ et dñs noster **I**nno. diuina
p̄uidētia papa modern⁹ p̄dicto **A.** grām fa-
ciēdo specialē die tali. mēse tali. canonicūz
in ecclīa p̄dicia p̄dicto **A.** p̄tulit. et ip̄m p̄ des-
cauū et capitulū recipi madauit i canonicūz
et fratrē. stallū q; in choro et locū in capitulo
cū iuris canonici plenitudine eidē assignari
Itē q̄ p̄bēda si q̄ tūc vacaret vel quā i postez

*Protestatio a
arce*

Libellus beneficalis

vacare pingeret ecclesia in eadē. eā p̄dicte. **A.** infra mēsis spaciū vni⁹ acceptaret. p̄dicus dñs noster papa eidē **A.** cū o. b. iurib⁹ et p̄ri nēijs suis vniuersis p̄ferre et de ea sibi p̄uide ri. ac ip̄m ad eandē in ipsi⁹ qz ac iuriū p̄uē nāz qz possessiōz eiusdē vel q̄i inuestiri et idu ci. induciū qz iuri et defendi voluit et manda uit. **Ite** q̄ idē dñs noster papa ad collandēz p̄uisionē et inuestiturā. et alia p̄dicte grē debi tam et effectuale executionē faciendū certuz l̄ certos executores deputa uit. **Ite** q̄ memora tus **A.** grām p̄dicā sibi vt p̄mittit faciā ratā bñs et gratā sup eū lrās in forma cōsuetā ex trahi. et p̄cessus p̄ executorē fieri procurauit. **Ite** q̄ de p̄missis oib⁹ et singulis fuit et ē pu blica vox et fama. **Ite** ponit et p̄bare intendit q̄ die anno dñi. **M.** ccc. lxxvii. die tali. mense tali. et añ **Q.** **A.** fuit canonic⁹ et p̄dicte eccie beate marie certos p̄bēdatus et certos cano nicatū et p̄bendā in eadē ecclesia habuit et pos sedit. **Ite** q̄ idē **A.** canonic⁹ anno et mēse pre dictis. die tali die suū extra romanā curiam clausit extremū. Quodqz p̄ ipsi⁹ obitū cano nicat⁹ et p̄bendā p̄dicā q̄s in p̄fata ecclesia ob tinebat vacare inceperūt et vacauerunt. et va care cōiter reputabant palam et manifeste. **Ite** q̄ p̄dicte **A.** vel talis ei⁹ p̄curator p̄dici ctos canonicatū et p̄bendā sic vacātes tanqz grāte p̄dicte vigore sibi et nulli alteri de iure debitos. die tali. mēse tali. p̄dicus cū prestati one p̄suetā acceptauit. **Ite** q̄ p̄talē p̄dicte ḡ tie executorē **A.** p̄dicte canonicatū et p̄bendā sibi cōferri de eis dē p̄uideri. ac se in ipsorū iur ium et p̄tinētiā in earundē possessiōne seu quasi inuestiri obtinuit tali die. **Ite** q̄ de p̄e missis oib⁹ et singulis fuit et est publica vox et fama. **Ite** ponit q̄ **A.** p̄dicte tpe grē sibi facte ac collandē p̄uisionis et inuestiture p̄dicte fuit et est cleric⁹ vel sacerdos zc. in cōmuniōe fidelii de legitimo matrimonio p̄creat⁹. Et als abilis et idone⁹ ad ecclesiasticū bñficiūz marime canonicatū et p̄bendā supradictos obtinendū. **Ite** q̄ **B.** aduersari⁹ auidiet⁹ ad p̄dicatos canonicatū et p̄bendā post p̄dici q̄n dam **A.** morte se intrusit seu intrudi fecit et p̄ curauit. ipsosqz canonicatū et p̄bendā detinu it et occupauit. detinet et occupat fruct⁹ reddi

tus et puenit⁹ ex eis dē pueniētes p̄cipit et p̄ce pit. inbursauit et inbursat. ac p̄fati impedit et impediuit. fecitqz et facit p̄intrusionem occu pationē et alia p̄dicte quo min⁹ gratia colla tio p̄uisionis et inuestitura. et alia p̄missa suū de buū sormiri poterint et sormant effectū. Et p̄di ctus **A.** possessiōne seu quasi possessiōne ca nonicat⁹ et p̄bende p̄dictoz assequi possz libe re et habere. **Hat** insup libellū p̄ pte sua obla tum. ac p̄duciā et p̄ducēda i hac causa in q̄n tum faciūt p̄ pte sua p̄positionib⁹ et articulis zc. **Ac** etiā denotatū lignis et sigillis saluo iu re addendi corrigēdi supplēdi declarandi zc. vt moris est et stili.

Qu bñficiū est de iure patronat⁹ tūcer li bello seu petitiōe formant p̄sitiōes et articu li in hūc modū. **P**ositiōes et articulos vt. s. in alijs. **I**n p̄mis ponit et p̄bare intendit q̄ in opido **E**rford. **A.** sagunt. dyoc. a. r. xx. xxx. xl. annis circa vel vltra. et a tpe et p̄p̄s d̄ cui⁹ p̄trario seu inuio nō est memoria hoim. fuit et est certa ecclesia parrochial⁹ appellata cōmu niter sancti **P**auli **E**rforden. **Q**uodqz i ea dē ecclesia fuerūt et sunt certe vicarie p̄petue a secularib⁹ clericis solite gubernari. **Ite** q̄ in ter alias vicarias p̄petuas in eadē ecclesia exi stētes fuit a tpe et p̄ temp⁹. de q̄ supra. et est cer ta vicaria ad altare sancti talis palā et noto rie. **Ite** q̄ vicaria h̄mōi p̄petua p̄talē laicus instaurata est et fundata ac de bonis suis do tata et p̄ loci dyocesanū p̄firmata. **Ite** q̄ ius patronat⁹ vicarie eius dē eidē instaurator et suis heredib⁹ seruatiū existit ac p̄tinuit et p̄tinet ad eos dē. **Ite** q̄ de p̄missis oib⁹ et singul fuit et est publica vox et fama. **Ite** ponit q̄ su pradict⁹ **A.** fuit p̄fati q̄ndā instauratoris fi lius legitim⁹ et naturalis. **E**idēqz patri suo i bonis p̄ eū relicus et marime in iure patrona tus p̄dicte vicarie insolidū heres successit. ac hereditas paterna cū iure p̄dicte fuit et est ad eū tanqz vey herede et primū deuoluta. **Ite** q̄ idē **A.** fili⁹ et heres q̄ndā **B.** p̄dicte vicarie vicariū ad eandē vicariā tūc certo modo va cantē vobis dño officiali p̄ntauit. quodqz ea dem p̄ntano p̄ vos admissa fuit. et idē quon dā p̄sentat⁹ ad p̄sentationē eandē ad p̄dicte vicariā instituit eā tenuit et pacifice possedit

Libellus matrimonialis

Ite q̄ p̄dicat **A.** fuit et est in iure patronatus memorate vicarie possessione vel quasi. **I**te de premissis omnibus et singulis. **I**tem q̄ de anno dñi tali die tali mense tali bone memorie **B.** p̄dicat vicarij vt p̄mittit vicarie p̄dicte nouissimus fuit via vniuersale carnis ingressus. **I**te q̄ p̄ eiusdē quondam **B.** nouissimu se p̄dicte vicarie rectoris morte ip̄a vacare incepit vicaria. vacauitq; et vacare reputata fuit palā et notorie. **I**te q̄ **A.** p̄dicat ip̄i vicarie patroni et iuris patronatus eiusdē possessores p̄fati. **A.** ad eandē vicariā sic vacantē die tali. mēse tali. anno supradicto vobis domino officiali p̄ certas lr̄as suas ip̄i sigillo sigillatas p̄ntauit. **I**te q̄ p̄ p̄ntatiōis huiusmodi idē. **A.** p̄sentat fuit put est in etate legitima et in minorib; ordinib; et in cōione fideiū aliaq; abilis et idone; ad beneficium hmoi obtinēdū. **I**te q̄ **B.** aduersarij memorat p̄teritū eiusdē p̄sentatiōis p̄ nō patronū nec iuris patronatus possessore de ip̄o p̄dicto **A.** et p̄sentatiōe de eo vt p̄ferit p̄ vtriusq; patronū facte opposuit de facto et opponit. impedit et impediunt. ac fecit et facit. **Q**uo min; eadē p̄sentatio p̄ vos admissa fuit et est p̄ institutione et iustitiam. ac alia suū debiti fornicataq; fornicatur effectū. **I**te q̄ de p̄missis etc. dat etiaz libellū seu petitionē saluo iure corrigēdi etc. **E**t si p̄sentat est a patrono sed nō est in possessione p̄sentati. vel si forte est possessor iuris patronatus bona fide. licet i veritate nō sit patronus. **S**im hoc formet articuli vt dictū est circa libellū in hac materia

In causa matrimoniali sic pōt cōcipi libellus

Corā vobis honorabili viro dño p̄posito vel officiali. p̄ponit p̄curator noie p̄curatorio **A.** aduersus **B.** puellā et quēcūq; aliū p̄ ip̄a **B.** legitime in iudicio interuenientem **E**t dicit in iure p̄querēdo q̄ licet inter **A.** et **B.** p̄dictos matrimonij legitime sit piracium p̄mutuū et simultaneū vtriusq; p̄sentum vobis de p̄ni ad h̄ap̄us vtroq; interminatū vtroq; dicere. **E**go recipio te in meā. et ego te in meū. nec te dimittā p̄ meliori vel deteriori subarratione enā mutua subsecuta. **L**arris datus hinc inde et receptus. **L**ñ **B.** p̄dict

era matrimonij hmoi p̄ corpale copulā cōsummare p̄dicto **A.** tāq; marito suo adberere. et eū vrozali affectione piractare recusat i periculū aie sue. **Q**uare agit et petit p̄curator p̄dicat q̄ supra noie p̄ vos p̄nūciari decerni et declarari sentēcialiter et diffinitiuē matrimonij inter **A.** et **B.** supradictos fuisse et esse piractū. dictaq; **B.** eidē **A.** i vrozē adiudicandā. et ad matrimonij de quo agit. et ip̄i cōsummationē faciendū. ac vt sibi tāq; marito adberere. **E**t eū tā in lectio q̄ extra iugali affectione piractet p̄demandū et cōpellēdū fore. adiudicareq; p̄denari cōpelli iusticia mediāte **H**ec petit vna cū exp̄sis litis **I**tem potest enā matrimonij p̄trahi p̄ alia vba et q̄tio in. c. ex litteris. et in. c. si inter. de sp̄on. **E**t sic formet libellū p̄m q̄ se habebit factum. **S**i vō matrimonij iā nō est corpale copula p̄summatū. et aliq; diu ip̄i cōiuges cobabitauerūt s; tandē aliter eoz ab alio se diuerit et eum dimittit. tūc dimissus p̄ agere p̄torio et possessione. s; cauti est agere possessione. **P**oportet tū restitutionē petentē p̄bare iugij et copulā. q̄a ista possessio nō habet sine iure. vt i. c. ex trāmissa. de resti. sp̄ol. **E**t tūc formet sic libellus

Corā vobis honorabili viro archidiacono offic. etc. p̄ponit p̄curator noie p̄curatorio **A.** viri p̄querēdo in iure aduersus **B.** mulierē **E**t dicit q̄ licet dudū **B.** mulier supradicta cū p̄fato **A.** piracterit matrimonij. et iraductiōe ac carnali copula subsecuta sibi in loco tali p̄ plures annos vel mēses cobabitauit tāq; vrozē eū in oib; affectione vrozali piractando **L**ñ de anno tali die tali mēse tali ip̄a **B.** nescitur quō spū deducta a p̄dicto **A.** se diuerit sine iudicio ecclie. et eundē dimittit p̄p̄ria temeritate eū possessione vel q̄si ip̄i et iuris iugalis in ea destituēdo temere et spoliādo in anime sue detrimentū. **A**git igit et petit p̄dictus p̄curator noie p̄curatorio q̄ supra. quaten; p̄cognito q̄ntū sufficu de p̄missis p̄nūciens. decernans et declaratis. diuisionē. dimissionē et spoliationē p̄dictas fuisse et esse temerarias illicitas et iniustas. temere illicite et iniuste et facto p̄sumptas. **I**psūq; **A.** ad possessionē seu quasi p̄dicte iugis sue et iuris iugalis

in ea restituendū z reducendū fore. ac reductis
z restituantis. ac ipa B. vt ad eundem A. quē
incōsulte dimisit. redeat z iugalia oblega si
bi p̄stet sicut p̄us p̄demnandā z cogendā eē.
p̄dēns z cogatis p̄ vestrā diffinituā sniaz
z censurā ecclesiasticā z alia remedia opor-
tuna. Hec petit zc. Si aut̄ vxor opponeret
marito restitutionē petēti. exceptionē p̄san-
guinitatis i ḡdu p̄bilito. an faciēda sit resti-
tutio no. z habet in. c. litteras. de resti. spol. de
mā. enā libell. in. c. cōquestione. eo. ti. vbi d̄ B
Aliqñ aut̄ agit inter iuges ad diuorziū.
z hoc dupliciter. Quia qñqz p̄ separationē qñ-
tum ad vinculū. qñqz qñtū ad t̄boz tantū z
mutuā seruitutē. In p̄mo cū agit ad separā-
tionem vinculi salte de facto p̄tracti. tūc p̄cipit
sic libellus

Corā vobis zc. p̄ponit p̄curator nomine
p̄curatorio A. viri aduersus B. mulierē. Et
dicit q̄ licet A. z B. p̄dicti sibij iurē atine-
ant z sint in tertio v̄ quarto ḡdu p̄anguini-
tatis cōiuncti. Et licet p̄dicti A. z B. affines
existāt in p̄mo affinitatis genere. z in primo
vel secūdo v̄ tertio gradu. ipi in de facto ma-
trimoniū simul p̄traxerūt. illud enā carnaliter
p̄summādo. Quare agit z petit p̄dicte p̄-
curator noie p̄curatorio quo supra p̄ vos p̄-
cognito qñtū sufficit de p̄missis p̄nūciari de-
cerni z declarari inter A. z B. p̄dictos p̄san-
guinitatis z affinitatis impedimēto p̄dicto
matrimoniu nō esse nec subsistere posse. Ip̄-
sosz sicut de facto cōtraxerūt. de facto diuor-
ciandos z sepandos fore. z cohabitātōne ac
mutua seruitute ac vinculo facti absoluēdos
diuorziari separari z absolui. Bariqz p̄dicto
A. licentiā ad vota alia p̄uolādi sentēcialiter
diffinitiuē. Hec petit vestrā ad bec officiū bu-
militer imploādo Et idē de alijs impedimē-
tis q̄ habent de iure v̄ iur̄pere matrimoniu z
mutatis mutādis In secūdo v̄o casu cū
agit ad separationē t̄boz q̄ fit p̄pter adulteriū z
sic cōcipit libell⁹ zc.

Corā vobis zc. p̄ponit p̄curator noie p̄cu-
ratorio A. mariti p̄querēdo in iure p̄ B. mu-
lierē eiusdē A. vxorē. z eam accusando seu de-
nūciando. dicit q̄ p̄dicta B. vxor post cōtra-
ctum inē ipam z p̄dictū A. matrimoniu z de

anno tali die tali mēse tali. cū E. viro i tali lo-
co z in camera tali in legē p̄iugij cōmittēdo
z t̄boz violādo adulteriū p̄petrauit. seu eidē
E. adbesit publice z adhezēt cū eadē adulterā-
do. Quare petit p̄curator p̄dicte q̄ s̄ nomie
quaten⁹ p̄cognito qñtū sufficit de p̄missis p̄-
nūciens decernans z declaratis p̄dictos A.
z B. iuges ad istātiā z p̄tentiōē ipi⁹ A. ma-
riti p̄pter p̄dictū adulteriū vxoris sepandos
z diuorziandos fore quo ad t̄boz z mutuā ser-
uitutē. atqz sepens p̄ vestrā diffinituā sniaz.

Aliqñ addit. atqz dotē eidē A. adiudicā-
dum z adiudicatis. vt in. c. plerūqz. de dona. i
ter vi. z vt. Istō modo agit de crimine adul-
terij ciuilit. Et d̄z in libello expr̄mi ips̄ z locus
s̄z inscriptō nō est necessaria De q̄ z de mate-
ria b̄mōi libelli in. c. tue. de p̄cura. vide. z in. c.
i. vt lit. nō p̄stet. cū remis. Et qñ sic agit de ad-
ulterio ad separationē t̄boz nō est causa matri-
monialis. qz nō agit de federe matrimonij s̄z
de crimine adulterij. z iō in p̄cessu talis cau-
se debet ordo iudiciari⁹ obseruari. Ita habe-
tur. in. c. i. vt lit. non cōtest. sicut in simili d̄xi
de causa beneficiāli z causa super iurepatro-
natus.

Super libello in causa matrimo-
niali quādo agitur de cōiugio positi-
ones et articuli sic formātur

Positiōes z articulos vt in p̄cedētib⁹ for-
mis articuloz. In p̄mis ponit z p̄bare inten-
dit q̄ de anno d̄ni. M. d. cccc. lxx. in mēse septē-
bri. A. z B. p̄dicti in domo vel in loco vel in
domo tali p̄uenerūt ad inuicē ad matrimo-
niū p̄trabēdū. z ibidē de p̄trabēdo p̄ eos ma-
trimonio simul p̄tract⁹ habuerūt. Itē q̄ tan-
dē p̄tractat⁹ b̄mōi ad p̄cordiā veniētes ma-
trimoniū p̄sensum mutuū z simultaneum
ibidē ad inuicē p̄traxerūt. Itē q̄ p̄sensu z ta-
li modo matrimoniale idem A. z B. v̄bis de
p̄nū aptis v̄tiro citroqz intumauerūt. exp̄sse
v̄troqz dicēte Ego te recipio i meā. z ego te re-
cipio in meū. vel p̄ meliori vel peiori te dimit-
tere nō intendo. Itē q̄ in signū matrimonij
inē eosdē. A. z B. vt p̄ferē p̄tracti. ip̄e A. eidē
B. sponse sue annulū vnū aureū tradidit. z
ip̄a B. eidē a sp̄sō suo circulū vnū argenteū
tradidit. q̄ binunde sic data arre noie receper̄

matrimonialis

runt. Itē q̄ tpe tract⁹ particulari A. & B. p̄ dicti puberes & alii apti & idonei fuerunt ad matrimoniu p̄rabendū palā & notorie. Itē q̄ d̄ p̄missis oib⁹ & singulis fuit & est publica vox & fama. ¶ Possent positiones & articuli palii modū sic formari. In p̄mis ponit & p̄bare intēdit q̄ A. & B. p̄dicti die tali currens anni vna cū certis p̄sonis alijs fuerūt in tali loco cōgregati. Itē q̄ p̄dict⁹ A. p̄fate puelle l̄ mulieri B. supplicauit vt cū eo matrimoniu cōtrahere seu ipm ad mariū recipe vt duce re dignaret. p̄mittēs eā habere in vxorē. & nū q̄z dimittere p̄ meliori seu deteriori. Itē q̄ p̄ dicta B. in ipsum A. p̄fennēs statim dixit q̄ cū eo libentē vellet p̄rabere. & eū ducere vel recipere seu habere in mariū. Itē q̄ idē A. & B. ibidē ad inuicē matrimoniu p̄raxerūt. vnus alterz mutuo cōsensu v̄bis cōsuetis expressis recipiendo dicēte A. se ipsam B. recipe et de cetero habere velle in vxorē & eam nunq̄m p̄ meliori vel peiore dimittere. Et similiter B. dicēte q̄ ipm A. in suū recipet & habere eum vellet in mariū

Cū agitur ad disungēdum p̄pter impedimentū positiones et articuli super libello sic formetur

¶ Positiones & articulos zc. Et ponem⁹ q̄ vocent⁹ Seyus & Luitia de quoru matrimo nio agit. In p̄mis ponit & p̄bare intēdit q̄ in tali loco opido vel villa erāt olim & mora; banē quondā Martinus. & quondā Berta mulier palā & notorie. Itē q̄ idē A. & B. fu erunt soror & frater. & se tales nominauerunt gesserūt habuerūt ac tenuerūt. ac ab alijs cōiē tenti & noiati habiti & reputati fuerūt. Itē q̄ ex p̄dicto quondā A. descendit Lotharius. & fuit fili⁹ naturalis eiusdē qd̄ est palā et no; torum Itē q̄ idē Lothari⁹ p̄dictū Seyum genuit. ipseq̄ Lothari⁹ pater fuit eiusdē Seyi naturalis. Itē q̄ ex alio latere de p̄dicta Ber ta mulier Beberga descendit ipsi⁹ Berte car nalis filia. Itē q̄ eadē Beberga Luitiā p̄dic tam filiā suā p̄creauit. Itē q̄ de p̄missis oib⁹ bus & singulis fuit & est publica vox et fama. Itē q̄ Sey⁹ & Luitia p̄noiati sic existēs cō; sanguinei. & in sanguinitatis ḡdu tino con iuncti tali tpe inuicē de facto & q̄ntū i eis fuit

matrimoniu p̄raxerūt. & carnali copula sibi secuta sibi tanq̄z iuges mutuo adheferunt. & adherēt de facto

In actione iniuriarum quando agitur ciuilitate ad interesse cōcipitur sic libellus

¶ Corā vobis p̄ponit p̄curator p̄curatorio noie discreti viri iunij cōquerendo in iure ad uersus Sempromiū seu quēcumq̄z aliuz pro iplo in iudicio legitime interuenientē. Et dicē q̄ licet Luiti⁹ p̄fatus fuerit ab annis discretio nis sue. & sit homo pacific⁹ & bone fame. sta tus integri. laudabilis vite. & conuersationis honeste. de legitimo genu⁹ matrimonio. Et vt talis ac p̄ tali cōmuniter habitus. tentus nominat⁹. & reputat⁹. Tamen de anno cur rente. videlicet. M. cccc. lxx. die tali. mēse tali. in tali domo vel vico p̄dictus Sempromi⁹ nescit quo spiritu ducit⁹ memoratū Luitium animo sibi iniuriandi verbis affectit iniurio sis dicendo exp̄sse & nominando ipm Luitiū filiū meretricis vel bereuciū seu nequaz pessimum. vel de eo malū cantauit canticum seu carmē famosum. seu libellū famosum d̄ ipso scripsit. videlicet i tali forma zc. Quā iniuriā eadē Luitio p̄ eundē Sempromiū illatā. idēz Luitius reuocauit & reuocat ad animum. ac eā sua estimauit ac sua estimat interesse ad tot marcas florenoz seu libraz denariozum malēs de suo tantū p̄dere si haberet cōmode q̄z tali fauore iniuriā sibi irrogataz tolerare. veltra tñ iudiciali taxatione ip̄ salua. Agit igit & petit procurator p̄dictus quo supra. q̄ tenus postq̄z cōstitit de p̄missis p̄nūciētis & declaretis p̄dicta v̄ba p̄ Sempromiū p̄dictum de p̄dicto Luitio seu p̄tra eū vt p̄fertur dicta & plata seu alio modo p̄sumpta fuisse & esse temeraria illicita & iniuriosa. temere il licite & iniuriose p̄sumpta. Et in p̄dicti Luitij iniuriā attemptata. ipsumq̄z Sempromiū p̄ p̄terea eadē Luitio ad interesse teneri. ac euz si bi in p̄dicta marcaz seu florenoz seu libraz rum summa noie interesse. veltra vt p̄mittēt taxatione salua iudiciali cōdemnandum. et ad satisfacionē compellendū fore. & ac cōdē nens & compellens per vestram diffiniuitaz sententiam

Defensiones beneficiales

Defensiones et articuli in actione
hmoi possunt sic formari

Defensiones et articulos ut in forma supra
In primis ponit et probare intendit qd Liti-
us predictus ab annis discretionis sue fuit et
est hodie homo pacificus bone fame, opini-
nis illese, vite comendabilis, et conversationis
boneste. Et ut talis ac pro tali tenuis comu-
niter nominatus et reputatus palam est et no-
torius. Item qd de anno recurrente die tali me-
sis septembus Sempromi predictus malo ut
credit spiritu dicitur, vrbis turpibus et iniuriosis
Litium predictum affectat, sibiqz conuictum publi-
ce dicens cum meretricis filium vel hereticum seu
nequam pessimum nominando expresse et appel-
lando turpissimum temere animo sibi iniuriam
di, vel tale de eo cantauit canicum vel carmen
tale famosum, vel tale conscripsit librum fa-
mosum. Item qd Litus predictus iniurias pas-
sus, eandem iniuriam statim postqz eam sibi ir-
rogatam intellexit, reuocauit prout reuocat
ad animum, et ipsam estimauit et estimat pro
interesse ad tot marcas vel florenos vel libras
denariorum talis monete, pro quibus noller in-
iuriam tali modo sustinere, vestra salua iu-
diciali taxatione. Item qd predictus Sempromi-
us tempore illate iniurie supradicte fuit do-
li capax, sane mentis, et alis talis qui potest in-
iuriam irrogare. Item qd de premissis om-
nibus et singulis fuit et est publica vox et fa-
ma. Et ita habemus libellos et articulos in
causis beneficialibus matrimonialibus et in-
iuriarum etc.

De defensionibus in istis causis
beneficialibus matrimonialibus et
iniuriarum

Hunc de defensionibus reorum in huiusmo-
di causis videamus. Et primo in causa bene-
ficiali potest reus cooperare in vim peremp-
tionis defensionem illo modo ut prenta beneficiali cau-
sa que inter A. ex vna parte, et B. ex altera p-
te venit coram vobis domino iudice, procurator
nomine procuratorio B. predicti proponit et
dicit excipiendo qd beneficium de quo est que-
stio inter partes predictas A. minime debet, nec
ius aliquod habet in eo vel ad illud, maxime
ex eo quia gratia prenta per eum impetrata fuit

et est surrepticia per veritatem iuritate, vel fal-
si expressione obtenta. Tacuit enim eam impe-
trando se beneficium in tali ecclesia obtinere, de
quo nullam in huiusmodi gratie imperat-
ione fecit mentionem, vel expressit fructus talis
beneficii decem marcarum valores annuum non
excedere, cum tamen valeat quoddecim marcas
annuatim. Vel false expressit se clericum cum no-
dum habuerit primam tonsuram. Vel benefi-
cium est post impetrationem gratie affectus, quod
cum beneficio de quo est controversia diuere-
re non potest, pro quod gratie hmoi prentense renun-
ciavit iuris dispositione. Vel similes prento oppo-
nere exceptiones.

¶ Quando beneficium est de iure pa-
tronatus et agitur inter presentatos
potest sic excipi

Procurator nomine procuratorio B. p-
sentati proponit in vim peremp-
tionis qd presentatio predicti B. per vos do-
minum iudicem admittenda est de iure. Et idem
B. presentatus ad beneficium de quo agit in-
stituendus, quia et si non constat eum esse pa-
tronum, et ipsi beneficii ius patronatus habe-
re a quo talis B. est presentatus. Fuit tamen
presentationis tempore, et sic est idem presentator
in possessione seu quasi ipsius iuris patrona-
tus bona fide. Unde dato etiam qd ex aduerso
esset probatum presentatorem alterius partis di-
cti beneficii fore patronum. Quia tamen ius
patronatus non ipse sed presentator predicti
B. possidet et possidet. Unde ipsius possessio-
ris presentatio est preferenda de iure et admittenda.
Vel dicit excipiendo qd cum ipse B. p. pa-
tronos numero plures presentatus existat, et
plures patronorum voces habeat preferendus
est tanquam in iure ponitur et inuestiendus, cum
ipse a tribus et alter a duobus tantum sit pre-
sentatus etc.

In causa matrimoniali quando agi-
tur de coniugendo potest reus dicere ex-
cipiendo ad libellum.

¶ Ad elidendum intentionem actoris ta-
lis in causa quam supra prento matrimo-
nio prosequitur aduersus talem reum in iudi-
cio coram vobis procurator nomine cura-
torio eiusdem ree proponit excipiendo, et dicit qd

Libellus appellatorius

ipsius actoris intentio quo ad vinculum matrimoniale non est legitime preta seu in aliquo fundata. Et dato quod de contractu prento sufficienter constaret. Quia tamen ipse actor et rea sibi attinet et sunt consanguinei in tertio vel quarto gradu. vel sunt affines in primo genere affinitatis in tertio vel quarto gradu. vel inest eis cognatio spiritualis. cum pater ipsius receleuauit actoris de sacro baptisate. Unde huiusmodi affinitatis vel consanguinitatis vel spiritualis cognationis impedimento obstare inter eos. matrimonium esse non potest. Quare petit procurator predictus quo supra nomine per vos pronunciari matrimonium inter ipsas prete legitime contrahi. vel contractum subsistere non posse. Dicatque rea ab actoris impetitione absoluedum fore. Et eadem actoris silentium est imponendum. ac absoluedum et imponendum diffinitue.

Quando agit ad matrimonium dirimendum propter aliquod legitimum impedimentum potest reus sic excipere

Procurator nomine procuratorio talis ree proponit in modum exceptionis ad perimendum intentionem talis mulieris seu uxoris matrimonium minus iuste accusantis. Et dicit dato quod consanguinitatis vel affinitatis vel spiritualis cognationis impedimentum pro parte ipsius actoris allegatum sufficienter et legitime sit probatum. Matrimonium tamen inter eos contractum huiusmodi assignati vel passignati impedimentum occasione non est dirimendum. cum suprali impedimento prento pro sede apostolica dudum sit dispensatum. et ipsum impedimentum sublatus ut videtur. Et ideo eo nequaquam obstare inter eos matrimonium legitime potest contrahi. seu ipse actor et rea in matrimonio practo licite remanere. Quare petit procurator predictus prefato nomine quatenus pronuncietis decernatis et declaretis prefate mulieri sup accusantem siue denunciante matrimonium occasione passignati vel assignati impedimenti silentium imponendum fore. et ipsos necis diffinitue. Quoniam autem agit ad separationem uxoris propter adulterium excipit pro illo modo.

Excipiendo pro viro tempore proponit procurator nomine procuratorio talis mulieris pretalemarium suum de prento adulterio accusato ad separationem uxoris. Et dicit quod et si adulterium prentum

ipsius mulieris esset sufficienter probatum. dinonitum tamen propter maritum desideratum et petendum non est inter ipsos coniuges celebrandum ex eo quod ipse maritus eandem uxorem suam tradidit ad adulterandum vel ipsa mulier fuit violenter compellita. vel ipse maritus post adulterium ab ea commissum eas sibi reconciliauit. vel ipsam de tali modo adulterij commissi minime accusare iurauit. Quare petit etc.

In actione iniuriarum potest reus sic se defendere excipiendo

Pro parte viri discreti B. rei pro parte ipsius procuratoris procuratorio nomine coram vobis domino iudice. Et dicit excipiendo quod prenta iniuria quam actor pro B. predictum sibi asseruit irrogatam probata non est legitime. nec ipsius actoris intentio fundata pro testes vel instrumenta aut quis alio modo vel genere probandis sed dato minime tamen concessio quod de iniuria huiusmodi prenta postquam ipsa tamen asseruit iniuria dissimulatione vel lapsu anni dudum est sublata et tacite vel expresse remissa. Nam eo die quod iniuria ipsa illata prentatur et postquam B. ipsi A. iniuriam vel conuicium dixit idem A. et B. simul comederunt. Quare predictus procurator nomine quo supra petit B. reum prefatum a memorati A. impetitione absolui. et eadem A. super iniuria prenta et eius prosecutione perpetuum silentium imponi. ac eius predicto B. in expensis suis condemnari.

In causis appellacionum libelli formantur forme ipsarum appellacionum. Quoniam quedam est appellatio iudicialis. et est etiam extraiudicialis. Item iudicialis aliquando imponit ante sententiam. aliquando ab ipsa sententia diffinitua. Si ergo appellatur in iudicio ante sententiam diffinituam. potest appellatorius libellus sic formari.

Libellus quando appellatur a grauamine.

Coram vobis honorabili viro domino iudice officio in causa appellacionum et prius infrascriptarum a sede apostolica delegatus. Vel coram vobis domino officio curie episcopalis talis etc. vel archiepiscopalis procuratoris nomine procuratorio discreti viri tunc appellantis aduersus Sempromium appellatum. et quemcumque alium pro eo in iudicio legitime interuenientem. proponit et dicit quod licet

Libellus appellatorij

questione seu causa que vertit̄ inter **Litiū** et **Sempromiū** p̄dictos de et sup̄ re tali v̄l debito tali corā tali iudice ordinario v̄l delegato in iudicio vertebat̄ p̄ parte p̄dicti **Litiij** p̄positum fuerit. excipiendo q̄ libello p̄tensio p̄ p̄dictum **Sempromiū** sibi oblato non erat r̄ndendū sibi ex tali cā rei. vel q̄ p̄positiōi tali que impūnes erat nō esset r̄ndendū. v̄l licet p̄ p̄dicti **Litiij** p̄ **Sempromiū** p̄dictū tūc actores fuerit opposita exceptio excōmunicatōis et p̄bata quā obstantē idem actor v̄l p̄terit̄ sup̄ p̄secutiōne cause protense nō erat audiendū. s̄ ab agēdo fuit repellendū. **Idē** t̄m iudex exceptiones huiusmodi admittere denegavit. vel eā non esse admittendā interlocuendo pronūciavit perperā et iniuste. vel eā tacite repellendo in causa eadē ad talem vel talē actū eidē exceptiōni sue contrariū processit. **Unde** p̄dictus **Litius** se p̄ hoc grauatiū sentiens. a denegatione admissione huiusmodi vel a repulsiōne et non admissione p̄dicte exceptionis sue. vel a p̄dicta sentētia interlocutoria iudicis tanq̄ iniqua et iniusta. ad sedē apostolicam vel ad dominū episcopū vel archiepiscopū p̄dictū et eius curiā in scriptis appellauit. fra. x. dies. ac super appellatiōne huiusmodi apostolos tempe cōgruo petiuit. et recepit huiusmodi appellatiōnis causam p̄ sanctissimū in christo patrē ac dñm nostrū dñm **Paulū** papā modernū vobis obinuit delegare. et hoc quādo est delegat̄. **Quare** p̄curator p̄dictus quo supra nomine petiit p̄ vos p̄nunciari decerni et declarari p̄dictū iudicē male perperā et iniuste p̄cessisse. vel p̄ eum male et inique interlocutū seu p̄nūciatū fuisse. **Dicitū** quoq̄ **Litiū** bene atq̄ legitime ab eo appellasse. seu per dictū **Litiū** ab eadē interlocutoria p̄tensa bene et legitime appellatū fore. **Ipsū** q̄ p̄cessum seu interlocutoriā p̄tensam iudicis prioris cassandā et reuocandū esse et reuocari et cassari. **Sentētia** q̄ excōmunicatōis post appellatiōne p̄dictā per eundem in dicitū **Litiū** de facto latā. **Et** quidquid post appellatiōne eandē per eundē iudicem vel p̄terit̄ aduersarij in huiusmodi negotio in aliam partē vel ipsius appellantis p̄iudicius fuerit attemptatū per modū innouati seu at-

temptati. reuocari ac cassari irritum. et nullū pronūciari. **Et** p̄dictū **Sempromiū** eidē **Litiō** in expensis litis legitimis cōdemnari. **Hec** petit cōiunctim et diuisim saluo iure corrigendi. vt est moris

Libellus in causa appellatiōnis iter p̄posita a diffinitiuā sic formatur

Coram vobis etc. vt supra. proponit p̄curator nomine p̄curatoris **Litiij** appellantis aduersus **Sempromiū** appellatū. et alius quēcūq̄ pro eo in iudicio legitime interuenientem. **Et** dicit q̄ nuper in causa que inter **Litiū** et **Seyum** p̄dictos de et super re tali vel debito tali vel eius occasione vertebatur in iudicio coram tali iudice. p̄posito. archidiacono vel officiali. **Idem** iudex p̄dicto **Litiō** non vocato de meritis cause sufficienter non cognito iure et iudicario ordine p̄termisso et ex abrupto. et precipitanter sententiā si sententię nomen habere meret. pro **Sempromiō** p̄dicto et contra eundē **Litiū** tulit diffinitiuā. **Ipsū** q̄ **Litiū** eidem **Sempromiō** ad petita et nihilominus in lit. expensis cōdemnando. vel eundē **Sempromiū** ab ipsius impetitione absolueno. **Et** eidē **Litiō** super petitis per eū imponendo silentium perperā et iniuste. **Et** quia pro p̄te eiusdem **Litiij** a sententiā p̄tensa huiusmodi tāq̄ iniqua et iniusta fuit in scriptis appellatū infra decē dies. vel in continenti postq̄m ip̄a sententiā nūcupata lata fuerat. **Paulū** q̄ iudex ipse p̄ferens ad alia se diuerteret. v̄l uia voce apud acta ad sedē apostolicā v̄l ad p̄dictū dominū episcopū seu archiepiscopū et eius curiam appellatū. ac apostoli cōgruo modo petiit et recepit. **Et** huiusmodi cause cognitio et decisio per sedē p̄dictam vobis demandata. si est delegatus. **Idcirco** p̄curator p̄dictus nomine quo supra petit. quatenus pronūciatis. decernatis. et declaretis sententiā p̄dictā fuisse et esse iniquam et iniustam perperam inique et iniuste latam. **Ipsam** q̄ cassandam infirmandam irritandā et retractandā et reuocandā fore cassari. infirmari. tractari. et reuocari debere. atq̄ cassatis. infirmatis. retractatis. reuocatis et irritatis etc. p̄dictū q̄ **Sempromiū** **Litiō** p̄dicto ad petita

Libellus appellatorius

cōdemnandū. et ad traditionē restitutionē si
ue spoliationē siue solutionē ad p̄demnādū
et cōpellendū. ac cōpellatis et cōdenens p̄ ves
tram diffiniuā sniam. Et h̄ si appellās fuit
actor. Si fuisset re^o dicat. Ip̄m t̄mū a p̄dici
sempromij impetioē absoluēdū ac absolu
tis. et eidē sempromio silētiū p̄peruū imponē
dū et imponatis p̄ vestrā diffiniuā sniam.
Aliqui perēdo sic p̄cludūt. **P**eto p̄nunciari
decerni et declarari sniam p̄dictā cū omnibus
inde et obeā securis nullā fore cassam et irritā
ip̄lo iure. **V**el si p̄p̄ defectū p̄bationū v̄l alīs
appellauit ip̄am tanq̄z inuultā cassandā an
nullandam irritandā et infirmandam fore.
Et tūc etiā in narrandē libelli ponit quō sen
tentia est lata et nulla ex tali causa. sic q̄ ab ea
necesse appellare nō fuisset. t̄m ad cautelā t̄mū.
et ne ip̄e cōtra quē lata fuit eā ratificare inten
deret. h̄ vt sibi p̄uideret saluo nullitatis b̄n̄fi
cio. ip̄e ab ea appellauit. de q̄ in. c. dilecto. d̄ ap
pel. Et ibi **D**isti. tradit formā

Super primo libello appellatorio
positiones et articuli pos. unt sic for
mari

Positiones et articulos infra scriptos et p̄tēta
ac descripta in eis. oīa et singula narratiue et
dispositiue dat facit et exhibet p̄curator noīe
p̄curatorio. **T**unij appellantis in causa appella
tiōis q̄ inter eundē t̄mū ex vna. et sempromiuz
appellatū p̄tē ex altera verū corā vobis dñe
iudice. **Q**uib^o oib^o et singulis p̄ sempromiuz
p̄dictū petit r̄nderi sigillatim sufficientē et cla
re p̄ iuramentuz offerēs se negata necessaria
probatuz necessaria dūtarat p̄bationē. **I**n
p̄mis ponit et p̄bare intēdit q̄ nup̄ int̄ **L**u
um et sempromiū p̄dictos de et super fundo
agro seu domo tali vel tali debito. tot libras
denarioz tal̄ monete. corā tali iudice subor
ta et suscitata fuit materia q̄stionis. **V**el sic.

In p̄mis ponit et p̄bare intēdit q̄ sempromiuz
p̄dict^o p̄fatū t̄mū de et sup̄ tali re v̄l debi
to tali et ei^o occasiōe corā tali iudice in iudici
um traxit. Et in cām perēdo in libello p̄tēso
quē obrulit. eundē t̄mū sibi p̄denari et p̄pelli
ad restituēdū rei p̄dicte v̄l debiti solutionem
supradicti. **I**tē q̄ in cām b̄mōi corā p̄dicto dño
iudice fuit p̄ p̄tētij āndicti p̄positū excipien

do q̄ et libello p̄asserto ex causa tali p̄ p̄tē ip̄i
us t̄mū nō erat r̄ndendū ac p̄tē t̄mū h̄ p̄ p̄dici
iudicē p̄nunciari. et ip̄m t̄mū a sui instātia iud
dici absolui. **U**t q̄ positiōi tali ip̄i^o t̄mū pro
eo q̄a imp̄tēs erat. nō fuit r̄ndendū zc. vt in
libello. **I**tē q̄ iudex p̄dicit^o b̄mōi excepiōnes
admittere denegauit. v̄l eā nō esse admitterē
dam p̄ suā interlocutiōiā p̄tēntamq̄ quā tu
lit in scriptis p̄nunciavit v̄l eandē excepiōnē
tacite repellēdo in cām p̄dictā ad v̄teriora ad
actū talē vel talē p̄tēntē excepiōi p̄tēnti p̄cē
lit p̄perā et inq̄. **I**tē q̄ ip̄e t̄mū p̄ h̄le ḡuatus
sentēs ab b̄mōi admissiōe denegatiōe seu re
p̄llione. et nō admissiōe dicte excepiōis sue
vel a p̄dicta p̄tēntē interlocutiōis iudicis p̄dicti
snia tanq̄z inq̄ et inuultā ad sc̄r̄z sedē aplicā
et sancillimū in x̄po patrē ac dñm noltz do
minū paulū papā modernū. t̄mū ep̄m vel
archiep̄m et ei^o curiā in scriptis infra. x. dies
appellauit. **I**tē q̄ i appellatiōe b̄mōi idē t̄mū
appellās ap̄los a iudice p̄dicto instāter et cō
gruo t̄p̄e petijt et recepit. **I**tē q̄ sup̄ appellatiō
ne b̄mōi idē t̄mū appellās memorat^o p̄dicte
appellatiōis sue p̄secutiōi instēs b̄mōi appel
lationis cām infra t̄p̄us debiti p̄dictū dñm
noltz papā obnuuit vob̄ delegari. **V**el sic si
est ordinari^o. dicat infra t̄p̄s debiti corā vob̄
bis iroduxit. et alīs circa p̄secutiōes b̄mōi in
stent. p̄tē instat corā vob̄. **I**tē q̄ de p̄missis
omnib^o et singulis fuit et est publica vox et fa
ma. **E**t licet sic possent formari libelli et ar
ticuli i causis appellatiōnū ānd diffiniuaz. in
aliq̄ iudices et p̄tēntim i curia romana nō sa
cūt dare libellū et articulos i b̄mōi causis. **D**e
quo an debeat dari an nō nō. de testa. **B**ay
nal. in glo. et ita et sup̄ ea. cū remissionib^o. **S**z
in eis procedūt isto modo. q̄ p̄mo ps absen
ciat ad procedendū et p̄cedi videndū in cau
sa b̄mōi. p̄tē de iure debeat procedi. **E**t si par
tes in b̄mōi termino cōpareāt p̄tēntim ap̄
pellās suā appellatiōnem et alia iura et mun
tēnta fundātia iurisdictionē iudicis appella
tiōnē. videlicet faciēda ad deuolutiōnē cause.
Quib^o p̄tēntim citet ps. v̄l si est p̄tēntim dat̄ si
bi termin^o ad dicendū et excipiendū appellati
tiōnem et alia p̄tēntim. **D**einde assignat ter
minuz ip̄s partib^o. videlicet appellanti ad

Exceptiones appellati

iustificandū appellatiōe et impugnandū pro
cessum iudicis p̄oris. Et eōtra ip̄i appellato
ad iustificandū p̄cessum et appellatiōe impu
gnandū. In causa aut̄ appellatiōis a diffini
tiua sn̄ia seruat̄ ordo iuris sicut in p̄ncipali.
q̄a ibi articulo appellatiōis nō est separat̄ a ne
gocio p̄ncipali. Et t̄ sic formant̄ positioes
et articuli. Ad solutiōes et articulos zc. In p̄mis
ponit̄ et p̄bare int̄dit q̄ p̄dē de anno tali co
ram tali iudice p̄posito vel decano vel offiē.
inter Litiū actorē ex vna et sempromiū supra
dictos de et sup̄ domo vel fundo. vel sup̄ tali
debito et ei occasione p̄ter altera q̄stio fuit
et causa in iudicio vertebat̄. Sic q̄ p̄dic̄ iud
ex i causa h̄mōi taliter qualiter ex obrupto
et iure atq; iudiciario ordine p̄termissio p̄ce
dens causa ad plenū nō examinata. nec ip̄o
L vocato sn̄iam diffinitiuā. si ita nūcupari
meret̄. tulit̄ p̄dicto Sempromio et p̄tra Li
tiū antedictū. p̄ quā eundē Litiū eidē Sem
promio ad p̄tra cōdemnauit. vel p̄ quā ab
soluit eundē sempromiū ab impetiōe Litiū
supradicti. Eidē etiā Litiū silentiū imponē
do p̄petuū sup̄ p̄tuis p̄tū imponēdo perpe
ram et iniq;. Sic q̄ ab eadē sn̄ia tanq; iniq; et
iniusta perperā. et iniq; lata fuit p̄ parte ipsi
Litiū in scriptis infra decē dies vel in conti
nenti p̄ulq; iudex ad act̄ alios se diuerneret.
et eo adhuc sedēte p̄ tribunali v̄ua voce ap̄
acta ad sedē apostolicā. vel ad d̄n̄m ep̄m vel
archiep̄m zc. et ipsi curiā appellatū apostoli
q; p̄tū t̄pe cōgruo et receptū. Sic q̄ p̄dictus
Litiū appellat̄ zc. vt in forma p̄cedēti in alia
positiōe. Sic q̄ de p̄missis zc. Et si post sen
tentiā vel appellatiōe interpositā p̄ iudicem
vel aduersariū in negotio aliqd̄ est attēpta
tum in p̄iudiciū appellāns zc. De hoc etiā
in articulis. Et potest sic formari articulo
Positiōes et articuli quādo aliquid attem
pratur in p̄iudiciū appellāns. Sic ponit̄ q̄ p̄
sn̄iam latā vel appellatiōe interpositā iudex
memorat̄ in negotio h̄mōi in ipsi appellā
tis p̄iudiciū p̄cessit ad tale vel talē actū vt in
ipsum appellatē tulit sn̄iam. excōicatiōis de
facto. vel p̄dic̄ aduersariū appellat̄ ip̄m ap
pellatē domo vel fundo p̄dicto. et ipsi pos
sessione spoliavit. vt supra in alijs formis

Exceptiones appellati cōtra appellatē.
Appellatus autē potest se sic defendere excipi
endo contra appellatiōe. et ipsam impugna
do hoc modo

Procurator p̄curatorio noīe Sempromi
ni appellati excipiēdo contra appellatiōem
p̄tentiam Litiū appellāns. Et eandē appellati
ōem impugnādo proponit et dicit q̄ ip̄a p̄
tensa ipsi Litiū appellatiō nulla est et cassa p̄
eo q̄ non est interposita infra x. decē dies. vel
interposita est p̄ eum qui mandatū non ha
buit appellandi. vel licet ab interlocutorio vt
grauamine vel etiā a diffinitiuā ex interual
lo sit appellatū. non tamen in scriptis sed v̄bo
tantū. Vel quia licet fuerit interposita appel
latio. apostoli tamen infra temp̄ congruū
p̄tū non fuerunt nec recepti. vel ip̄a appella
tio iusto cessante impedimento infra termi
num talē a iudice statutū vel infra annū nō
est p̄ appellatē p̄secuta. Vn̄ iurisdicōe et
dispositiōe deserta est appellatiō derelicta et
dimissa. et causa ip̄a corā priore iudice tractā
da et finiēda. vel sentētia diffinitiuā executō
ni debet demandāda. Vel licet sit appellatū.
ipsa tamen appellatiō ex falsa et frustratoria
causa est omissa. et male ac iniuste interposi
ta. Et p̄ priorem iudicē b̄n̄ et iuste processus ex
tali vel tali causa. Quare p̄tū p̄curator p̄
dictus nomine quo supra. quaten̄ pronun
ciens decernans et declarans p̄dictam appel
latiōe p̄tentiam ex causis p̄missis fuisse et eē
irritam nullā et inanē. vel desertā derelictam
et dimissam. vel p̄dictū Litiū male et frivole
appellatū. Et p̄ iudicē a quo bene et legitime
p̄cessum vel iuste p̄nunciatū et interlocutus
Ipsa q; asserta appellatiōe nō obstāte p̄du
ctum iudicē priore sua posse et debere iurisdic
tione v̄i et p̄cedere in p̄ncipali. vel sn̄iam p̄
dictā fuisse et esse executōi demandāda. et ip̄
appellatē eidē appellatiōi expensis legitimis
p̄demnandū. atq; p̄dētis iusticia exigēte.
saluo iure corrigēdi addēdi mutādi diminu
endi. vt est moris. Et tantū de appellatiōib;
et plurib; alijs dicta sufficiāt.

De presumptionibus

Incipit tractatus presumptionū.

Presumitur cōtractus simulat⁹ sine aliqua probatione his casib⁹. **P**rimus inter patrē et filiū. ff. d. p. ba. l. qui testamentū. **S**ecundus inter maritū et uxore. ff. de dona. inter vi. et vxor. l. qñtus mucius. et l. si sponsus. §. certa. et l. iij. §. j. C. de strabē. empf. et vendit. **T**ertius est d' auctoritate p̄standa. l. vi. §. sine dño. **U**lij colligunt in. l. p. diuersas C. manda. et l. ab anastasio. que loquunt de cessione fraudulosa. **E**t qd dicitur est in vxore potest enā dici de yconomō. et hoc ex lra quā habem⁹. C. de epi. et de auct. legitimā. **I**bi dicitur in glo. et in ter. q. ea que p̄stant episcopū acquisiuisse ante episcopatū et que iure successionis vsqz ad quartū gradū habuit q. de illis disponere potest. de alijs acquisitis ip̄ episcopat⁹ non. sed remanēt ecclesie. **E**t dicit glo. ad quartū gradū. quia vltra p̄sumit q. affectione eccleie et nō affectione cognationis vel agnitionis acquisiisset. hoc idē est i alijs clericis. **I**dē est in administratore qd in yconomō eadē ratione. quia quilibet pcurator tutor aut alius negociator seu negociuz gerens alteri. si acquirit p̄sumit de bonis que in manib⁹ habuit acq̄siuisse. nisi p̄trariū doceatur. vide etiā in. c. in quibendū. de pecu. cle. in ter. et glo. q. enā res emptas p̄prelatū poterit vendicare sibi licet sue sunt. si p̄latus emit enā eas enā nomine ecclesie. quia de bonis et pecunijs eccleie p̄sumit empre. vide etiā glo. in defensionis facultas. C. de iure fisci. l. i. x. q. delegatus enā nō visis allegationibus delegati ad aliquā prouintā regendā depurati possunt tollere ea que delegatus sup̄lucrat⁹ est vltra debitū. vt ibidem

Presumit ignorantia nisi probeat scientia. ff. de probat. l. verus. C. de episcopis audiēdis. l. si legibus. C. qui milita. non possunt. l. super his. et ad terculia. l. ac si.

Presumit aliquē habere bonā famā. C. q. milita. nō possunt. l. sup̄ seruū. C. de p̄scrip. lō. tē. x. vel. xx. annoz. l. sup̄ longi.

Presumit aliq̄s viuere nisi probeat mortu⁹ C. de dona. inter vi. et vxor. l. si vnus. et auct. bo. die. C. de cap. et postlimum reuersio. l. nec nos.

Presumitur aliquis sane mentis fuisse. nisi probeatur contrarium. C. de codicil. l. nec cont. illos.

Presumit et omni tpe bon⁹ q. semel fuit bonus. ff. re. mili. l. non omnis. §. a barbaris. et sic ex vita p̄cedente p̄sumitur p̄ presente siue in bonū siue in malū

Presumit omni tempore malus q. semel mal⁹ ff. de accusa. l. si cui. §. i. s. d. e. m.

Presumit spontanea volūtas nisi p̄bet cōtracta. C. qd metus cau. l. i.

Presumitur indign⁹ officio ordinat⁹ inuitus. C. de epi. et cleri. l. si queqz.

Presumitur falsarius si suspecta scripturā pratur in iudicio vt fide apponat. C. de p̄ba. l. iubemus.

Presumit q. miles pecuniā nō recipiet mutuo. C. de epi. et cleri. l. si quenqz. nisi in castre sis negocijs. C. ad mate. l. si. **E**t est p̄sumptio iuris et de iure. quāqz non admittit p̄batio in contrarium

Presumitur patrē et matrem voluisse reseruaſſe eis vel alteri pro eis acquisita nisi specialiter in aliū transponant. C. de secundis nuptijs. auct. nunc.

Presumit et fratres bona castrenſia voluisse p̄tinere fratri relinquēdo sibi bona paganica. C. de testa. mili. l. j.

Presumit mulierē stipulatā fuisse dotē sibi retinere cum extraneus dederit pro ea nisi extrane⁹ dotē sibi reddi specialiter fuerit stipulatus. C. de rei vxor. ac. l. j.

Presumit aliquē possidere q. sub imagine alterius p̄sone possidet que sup̄posuerat. C. de distrac. pig. l. et qui sub.

Presumit q. aliquis sit idone⁹. nisi p̄bet cōtractarium. de seru. in or. faciendo. c. j.

Presumitur p̄pter naturalē affectū q. filius voluerit in cōnenti patrē liberare quez voluerit esse liberatū ab actu tute. ff. de liber. legi. laurelius. §. **T**ullius. testamē.

Presumit ratione proximitatis. C. de dona. l. censualis

De presumptionibus

Presumit contra aliquē ex posteriori actu. ff. ad. l. iuliam de adul. l. si q̄s. 7 ibi est presumptio violenta. sicut est contra confessus 7 cōuictum

Presumit aliquē habuisse animū occidēdi percunendo aliquē nisi probet p̄rariū. C. ad l. cornel. de sicca. l. i. 7. ff. eo. n. l. i. §. diuus. Et p̄sumptio debet esse de p̄senti ad p̄teritum

Presumit animo iniuriādi aliquē dixisse v̄ba que videntur inuidiosa nisi probet p̄rariū C. de inu. l. si nō cōuicij

Presumit aliquē fuisse filiū mariti natū ex prore viri 7 ea p̄nte existēte 7 ecōuerso

Presumit p̄ra filiū si pater fuit absens p. r. annos. ff. qui sui vel alieni iuris. l. filiū

Presumit suspect⁹ q̄ opas gerit inuito. §. i. ff. de pecu. l. que omnia

Presumit q̄ potēti non sit facta iniuria. nisi aperte probet impotētia. ff. qd̄ metus cau. l. n̄ est verisimile

Presumit aliquē acq̄euisse sentēte qui ī multis casibus fecit qd̄ p̄tinet in sententia. ff. fami. berc. l. quedam

Presumit acq̄euisse snie q̄ dilātōnem petit ad soluendū. C. de re iudi. l. ad solutionē

Presumit agere 7 petere iudiciū patris qui ab heredibus aliquē emit vel p̄durit 7 similia fecit. ff. de inoffi. testa. in. l. si.

Presumit aliquā esse prore nisi p̄bet cōtrarium. ff. de ritu nup. l. in libere. 7 in. c. illud. de p̄sumpt.

Presumit aliq̄s bon⁹ si natus est de p̄genie bona 7 ecōtra. ff. de redibitio. l. si seruus. §. qui mancipia vendunt

Presumit prore habere acq̄sita de bonis mariti nisi probet q̄ aliunde habuit. ff. de dona. inter. vi. 7 pro. l. q̄ntus mucius.

Presumit q̄ sibi p̄uidere. als p̄spicere velit qui ea p̄dione dotē dedit vt sibi redderetur. etiā in illū casum q̄ fuit exp̄sus. nisi cōtrariū p̄betur p̄ mulierem. ff. de p̄di. causa. data. l. si extraneus

Presumit inuit⁹ nisi p̄bet volēs se fecisse q̄ oia bona sua alienauit. ff. de seruitu. p̄dio. v̄ba. l. in iurum

Presumit q̄ p̄sure sunt p̄missa q̄ longo tempore sunt solute. ff. de p̄su. l. cū de in rem.

Presumit debitor liberat⁹ q̄ habz instrumētum debiti cancellatū vel incasum. ff. de solu. l. si cyrographum

Presumit mulierē ex alio concepisse q̄ post mortē viri vltra. xi. menses pepit. in aut. dere stituit. 7 ea que parit. xi. mense post viri mortē §. mulier. Hec tamen p̄sumptio fit de p̄senti ad p̄teritū. 7 partus dicitur viri defuncti qui post mortē ipsius nascit. Alucenna sen. vice simap̄ma dicit. in. vii. partit 7 viuut. in. xij. moritur. in. ix. viuut. in. x. moritur. Ergo mulier pariens viuū in. viii. vel post. xi. mensem a tēpore mei cōcubiti⁹ non est meus. 7 vide glo. i. dicta autētica in. §. mulier. vbi nota. p̄fecto q̄ non solū non est meus qui post. xi. mēsez nascitur. sed etiam qui post. x. menses quarta 7 quinta die. xi. mensis nascit. Nam mulier p̄ decem menses 7 duos dies potest filiū in v̄tre portare 7 non plus. Et no. etiā q̄ plus q̄z sex menses portz. 7 oportū est nature q̄tāto tempore portet. vide p̄ isto. l. septimo mēse. ff. de sta. bo.

Presumitur de p̄terito contra p̄sens. vt colligitur. ff. quibus modis pig. vel ypo. sol. l. sic §. sup vacuū Nam sic est contra aliquē ī suo b̄nficio cōseruando. ff. de inoffi. testa. l. papi nianus. §. meminisse

Presumit q̄ res filij sunt patris. C. de p̄ba. l. siue possidens

Presumit omia solēnter acta in instrumētō p̄missa. insti. de inu. stipu. §. si scriptū

Presumitur q̄ aliquis sit p̄petuo furiosus qui in furore est. C. de vsufruc. l. ambiguitatē

Presumitur donationē factam ante matrimonium fuisse factam t̄p̄e matrimonij. ff. de de iure doti. l. si res

Presumitur aliquē pactū fecisse de pignore non petendo si de pecunia pact⁹ est. ff. q̄bus mo. pig. vel ypo. sol. l. soluitur

Presumitur infantem p̄mo mortuū quando ipse 7 mater ī naufragio portus sunt mortui. ff. de pac. dota.

Prologus

Incipit summa magistri Thomini
ci de civitate Visentina. qualiter no-
tarij archiepiscoporum et episcopo-
rum debeant notarie officium exer-
cere.

Orne datū op-
timū et omne donū pfectum
descendit a patre
luminū. Cū reuera ois sapi-
entia bonorū facultas virtutū
et potestas memoria et intel-

lectus et cetera bona que p humanū gen⁹ re-
guntur ab illo pcedunt patre q̄ creauit ex ni-
bilo vniuersa. Ea ppter liquidē vt p̄terita et
p̄sentia reducant ad capacitatis memorias
in futura. Cū inter cetera bona et vtutes chy-
sti in sacris scripturis memoria q̄ plurimū
cōmendat. cū dicat Seneca. Inter humane
nature cōmoda nil digni⁹ memoria reperi-
tur in xpi nomine. et i eiusdē gratia q̄ plures do-
ctores perita iuris canonici et ciuilibus existat
clypeo p̄munit. et non ignorēt prudenter ac
discretet anq̄ causarū defensores aduocatio-
nis officii exercere. et tanq̄ magistrū docto-
res iudices et iuriconsulti causas cū maturi-
tate debita terminare. nō tamē quendā certū
verborū modū rōne cursus et s̄m dictaminū
materiā tanq̄ practica ppter verborū distri-
tudinem sciunt aliquaten⁹ ordinare. Cū nō
nulli in stilo dictaminis q̄dā verborū p̄lix-
te substantiā suē naturā rei suē minime cō-
tingentē. alij vero improprie. alij autē imperfe-
cte qui arengas volūt pendere. alij etiā indu-
cūt q̄ plurimas nouitates. Idcirco ego Tho-
mimus dñici orator de civitate visentina
in arte dictatoria discipul⁹ discreti viri dñi
Johis seuerini boni me. quondam archidia-
coni calagoritan. et thesaurarij visentini q̄ p
spaciū t̄p̄is et p̄nue circa officii notarie cū
diligētia maxima sui solici⁹ et attenti⁹. Non
similitudinarie. non meibaphouce. nō palle-
goriā. nec diffuse s̄ plane et pprie. Licet in sci-
entia memoria et intellectu insufficientes existā.
nō tamē sapientū et peruorū eruditionē q̄ vi-
det̄ quedā impossibilitas nature. vt dicit ca-
nō. Supuacuis laborat impedijs q̄ solē fa-

ci⁹ nutē adiuuare. Sed ad instructionem
quorundā nouicioz in arte dictatoria disce-
re volentiū et p̄desse quandā breuē summas
s̄m quā notarij archiepiscopoz et episcopoz
debent notarie officii exercere. et alias etiam
litteras incipiendo per ordinē in hoc breuissi-
mo volumine compilabo

ExPLICIT PROLOGIUM

Incipiūt capitula archiepiscopoz et episcopoz.
Primo sequit̄ forma litterarū in causa pecu-
niaria

Sequitur et alia quando rector spoliat cleri-
cum suo p̄stimonio

Alia citatio p̄ parrochianos denegātes sol-
uere decimas oblationes et alia sua iura rectori.

Alia citatio p̄tra rectorē recipientē ad diuina
parrochianos alteri⁹ ecclie

Alia citatio p̄tra subditos prauitate vsura-
riam exercentes

Citatio i causa matrimoniali q̄n vir diuer-
tit ab vxore sua et p̄traxit defacto cū secūda

Citatio in causa matrimoniali q̄n vir non
vult cohabitare vxori

Citatio i causa matrimoniali q̄n emanat ad
instantiam vxoris p̄ eo q̄ est affinitas inter
ipsam et virum

Citatio in causa matrimoniali eo q̄ vir pro-
pter impotentiā p̄petuā nō cognouit vxorē
cū p̄ triennū p̄nue cohabitauit eidē

Alia citatio sup adulterio cōmisso

Snia lata p̄ matrimonio sepando q̄ntū ad
cohabitationē t̄bori occasione adulterij

Snia diffinitiva p̄ matrimonio lata quan-
do secundū matrimonii de facto p̄tractum
decernit̄ esse nullū

Sententia p̄ matrimonio lata

Sententia diuorij lata inter virū et vxorē p̄
pter viri impotentiā coeundi

Sententia diuorij lata inter virū et vxorē p̄
pter affinitatem

Qualiter apostoli p̄cedunt q̄n in causa mā-
rimoniali vel alia sententia finali vel interlo-
cutoria appellat̄

Forma excommunicatōis q̄liter p̄cedat p̄tra
cōtumaces nolētes corā iudice cōparere cū
sibi p̄stat de cōtumacia

Tabula

Alia forma excommunicationis cum non constat de contumacia
Qualiter excommunicat? propter contumaciam persistens cautionem de pariendo iuri refusus expensis debet absolui et denunciari absolutus
Qualiter sententia lata pro matrimonio sit executioni mandanda
Qualiter episcopus scribere debeat vniuersis presbiteris et vicariis eorum
Quoniam vir diuerit ab uxore et est vagabundus. Sententia lata super causa pecuniaria super condemnatione rei de qua agitur. et similitur in eadem causa cum reus absoluitur ab impetitione actionis
Forma scilicet quod episcopus iudicatus debet sequi sententiam sui coepiscopi dimissoria siue commendatoria
Littera dimissoria seu commendatoria pro clericis se ad alias partes transferentibus
Sequitur alia forma litterarum dimissoriarum que breuior est.
Clerici extranei non recipiant in episcopatu sine litteris commendatoriis
Littera pro qua concedit presbytero aliunde venienti quod celebret in episcopatu
Littera episcopi directa ad concubinam quod promoueat ad ordines clericos sue diocesis
Forme littere ordinationis ab episcopo extraneo
Forma litterarum pro redemptione captiuorum
Forma litterarum pro recolligendis elemosynis ad opus hospitalium et piorum locorum
Forma litterarum pro qua episcopus commendat nuncios pro recolligendis elemosynis a rectoribus ecclesiarum sue diocesis
Forma litterarum pro fabricatione pontium
Forma litterarum pro fabricis ecclesie
Forma litterarum de sarracenicis preda vel que in iudaismo sumpsit originem et ad fides catholicam est uersa
Forma litterarum quoniam auctoritate domini pape dispensatur cum scolare super defectu natalium.
Qualiter episcopus auctoritate penitentiarum domini pape dispensat cum clerico super irregularitate contracta super concubina
Qualiter episcopus excuset aliquem ab ordinibus suscipiendis
Qualiter episcopus vocat ad synodum clericos

sue diocesis
Qualiter episcopus procedit contra aliquos non venientes ad synodum
Qualiter vocat clericos sue diocesis ad ordines suscipiendos
Littera ordinationis ab episcopo suo
De vicario faciendo in ecclesia vacante
Qualiter episcopus mittere debeat patronis quod presententur ad ecclesiam vacantem
Qualiter episcopus instituit rectorem in ecclesia ad presentationem patronorum
Qualiter ecclesia commendat ad tempus
Confirmatio portionis cum prestimonio in ecclesia vacante
Confirmatio prestimonij tantum
Confirmatio generalium causarum
Commissio specialis
Alia commissio in causa matrimonij
Alia commissio in causa matrimonij et diuersis articulis
Reuocatio commissionis
Forma littere de confirmatione portionis tanto tempore vacantis quod collatio ipsius est ad episcopum deuoluta
Forma litterarum quando possessio ecclesie datur alicui in emphiteotico contractu
Forma confirmationis super diuisione in rectorem et clericos
Qualiter episcopus procedit contra illos qui veniunt contra diuisionem
Qualiter episcopus compellat rectorem et clericos qui ministrat socio in scholis portionis sue fructus
Qualiter episcopus procedit in beneficio contra portorem et anazilles non permitteres ad ordinem maiorem promotum irabentem gaudere privilegio clericali
Carta quitationis illorum qui bona episcopi recipiunt et expendunt
Alia littera quitationis quando aliquod remanet ad soluendum
Quando episcopus vadit ad visitandum dyocesis.
Littera compulsiva quod rector faciat in ecclesia residentiam personalem
Quando episcopus dispensat cum aliquo quod possit duo beneficia licite retinere
Qualiter episcopus excusat aliquem rectorem ad tempus a residentia in dicta ecclesia facienda

Tabula

Qualiter episcopus publicare debeat cōse-
crationem ecclesie

Qualiter episcopus duxit p̄secrandaz eccle-
siam

De viduis pupillis ⁊ orphanis defendēdis

De episcopo scribēte ad ep̄m cōuicinū q̄ in
sua dyoc. suppleat vices suas.

Quo archieps scribit ep̄is suffraganeis su-
is q̄ cōsecrent iſt. electū in ep̄m

Qualit̄ iude⁹ cōpellat̄ p̄ cen. ec. indirecte

De ep̄o ad legatiū p̄ clerico cōcubinario.

Qualiter episcopus remuneret laycos sibi
seruientes

Qualiter episcopus absens facit aliques ca-
nonicum recipi in eccl. cathe.

Qualiter contra clericum incorrigibilem p̄-
cedatur

Qualiter constitutiones synodales executi-
oni demandentur

De constitutionib⁹ synodalib⁹ registrādis

De eo qui intestatus decessit

Uisitatio p̄ra clericos p̄ archidiaconū.

Ad fratres p̄dicatores deponētes alienum
parrochianum ad sepul.

Compositio inter episcopū ⁊ capitulum

Compositio confirmetur p̄ apostolicus.

Compromissum in arbuos

Contractus mutui.

Refutatio pecunie mutuate

Contra pretorē ⁊ officiales ciuitatis q̄ tenēt
aliquem obsessum in ecclesia

Refutatio beneficij auctoritate apostolica.

Cum metropolitanus vocat ad synodū su-
os suffraganeos

De anniuersario dato ecclie ab ep̄o viuēte.

De testamento condito

Qualiter episcopus constituit procuratorē
ad mutuū contrahendū

Confirmatio beneficij ad instantiam vica-
rij sui.

In eundem modum vel quasi

Cōfirmatio beneficij auctoritate apostolica

Qualiter episcopus committit vices archi-
dyaco. vt absoluat clericum s̄m litteras peni-
tentiarij domini pape

Forma citatoria auctoritate apostolica

Qualiter procedatur p̄ra cōtumaces com-

parere nolentes s̄m auctoritatē aplicā

Qualiter episcopus committit vices suas
archidiaconū in quadam causa s̄m auctoritatē
apostolicam

Qualiter episcopus scribit domino pape cui⁹
appellatum est in causa sibi cōmissa

Explicunt capitula archiepiscopozum ⁊
episcopozum

Incipiunt epistole et probemia
super gratijs faciendis

Primo sequitur forma specialis
litterarum citatoziarum in causa pe-
cuniaria

Nicolaus mise

ratione diuina vniuersalis
bononi. episcopus dilecto suo
Al. de A. B. Salutē ⁊ b̄ndicti-
onem. Querelā accepimus
ad instantiā B. mercatoris

cōtinētē q̄ Al. de A. B. causa mutui seu depo-
siti vel alicui⁹ cōtract⁹. xx. lib. denariozū mo-
nere sibi soluere teneat. ⁊ idē dicas libras sol-
uere recuset. licet termin⁹ in quo ipsas libras
soluere debuit sit elapsus. Quocirca p̄sentis
um tenore mandam⁹ quaten⁹ dicto Al. ex p̄-
te nostra dicas q̄ si ita est cū p̄fato merca-
toze amabiliter se cōponat vel a receptione
p̄sentis vsqz ad. xv. dies. quē sibi peremp̄. ter-
minū assignam⁹. corā nobis cōpareat super
his factis ⁊ recepturis q̄ ordo dicauerit
rōis. Alioq̄n in dicta causa prout iuris fue-
rit p̄cedem⁹ q̄ si dies cōparitiōis vel linguā
diē ceciderit feriatā cōpareat in sequēti nō fe-
riata. De citandē vō ⁊ diei assignatōe ⁊ d̄bis
q̄ circa h̄geritis nos certos p̄ vestras litteras
faciatis. Datū zc.

Sequitur forma q̄ rector spoliat
cleri. suo p̄stimonio

Nicola⁹ mis. zc. dilecto suo zc. Alce-
dens ad p̄sentiam nostrā Al. latoz p̄-
sentē. nobis exposuit conquerendo

q̄ vos quodā suo p̄stimonio quod se in di-
cta ecclesia canonice assierit obtinere auctori-
tate propria spoliastis. Quocirca mādā-
mus quatenus si est ita dictū p̄stimonium cum

Forma

fructibus inde perceptis restituatis, vel a receptione presentium usque ad vii. diem quez vobis perempt. term. assignam? compareatis, facturi et recepturi coram nobis vt supra in primo. q. si dies comparationis vel lingij. zc. **Batu zc.**

Alia citatio in parte generalis et in parte specialis

Rectori eccleie zc. Venies ad nos. E. rector de isd. et nobis grauiter est coquestus q. vos super quodam pecunie quantitate iniuriamini eidem pro vestro libito voluntatis. Procirco vobis. Ad. q. si est ita super premissis cu eodem amicabilem coponatis, vel a receptione presentium zc. vt supra. **Batu zc.**

Alia citatio contra parrochianos denegantes soluere iura, decimas, oblationes et alimeta suo rectori

Nicolaus mis. zc. dilectis filijs suis parroch. zc. B. eccleie zc. Johannes rector eiusdem eccleie nobis grauiter coquerendo monstrauit q. vos pro deo et iusticia decima, oblationes, mortuaria et quedam alia iura sibi soluere denegatis pro vestro libito voluntatis. Unde vobis. q. si est ita eidem de omnibus premissis plenarie respondeatis. Alioquin vos ad premissa nostris literis in mandatis tradidimus canon. monitio premissa ad soluendum de premissis per cen. ecc. compeller. Si vero creditis aliquam iustam causam habere per quam sibi predicta iura non debeatis. Ad. q. a receptione presentium zc. vt supra.

Alia citatio contra rectorem recipientem ad diuina parrochianos alterius eccleie.

Nicolaus mis. zc. dilecto filio suo F. rectori J. ec. de S. zc. Johannes rector Ad. ec. nobis grauiter coquerendo monstrauit q. vos auctoritate propria contra deum et iusticia et in preiudicium suum non modicum tanquam raptor mittens falcem in messem alienam parrochianos suos recipitis ad diuina, eiusdem etiam ministrando ecclesiastica sacramenta. Quocirca mandamus vobis. q. si ita est eidem de tanta iniuria plenarie satisfacturus. Alioquin a receptione presentium zc. vt

supra.

Alia citatio contra subditos prauitatem usuraria exercetes

Nicolaus mis. mercator de isd. zc. Querela laici pnuum recepimus continente q. cum ipse vobis quandam possessionem pro certa quantitate pecunie pignori obligasset, vos non vultis eidem predictam possessionem restituere cum de sorte predicta per fructus redditus et possessionem ipsius suis vt asseruit iam contenti. Unde vobis consulimus et mandamus quatenus facta computatione de his que ex fructibus et redditibus dicte possessionis hactenus recepistis dicto. X. partem possit. Et quod quid ultra sorte recepistis restituatis, cum non deceat seruos christi tanquam hereticos vel iudeos alimeta sua acquirere per usuraria prauitatem. **Alioquin zc. vt supra.**

Citatio in causa matrimoniali quando vir diuertit ab uxore et contraxit de facto cum secunda

Nicolaus mis. zc. dilecto suo L. rectori zc. Venies ad nos B. latrice presentium nobis exposuit querendo, q. cum B. d. H. que suum maritum asserit, et ipsa in facie eccleie per verba de presentium ad inuicem matrimonium contraxissent, Iosepho tanquam sue salutis immemor diuertit ab eadem et contraxit matrimonium cum secunda muliere de facto, cum de iure non possit. Quare petit a nobis B. predicta super premissis fieri iusticie complementum. Unde mandamus vobis quatenus predictum B. et alias cum qua postmodum vt asserit de facto praxit auctoritate nostra citentur vt dicta quez eis perempt. tmi. assignauimus nostro conspectui se presentent. vt inter ipsos quod iustum fuerit decernatur. **Alioquin zc. Ad. vobis nihilominus auctoritate predicta q. testes quos vtraque pars producere voluerit ad suam intentionem perbandam ad veniendum et perhibendum coram nobis veritati testimonium per censuram eccle. compellatis. **Batu zc.****

Citatio in causa matrimoniali quando vir non vult cohabitare uxori

Nicolaus mis. zc. rectori zc. Veniens ad nos Ad. mulier latrice presentium nobis exposuit coquerendo zc. primum

epistolarum

primū vsq; ad pirarū. Un̄. **A**d. vobis. q. p̄
fato **A**d. dicitis si est ita dicit **A**d. t̄q; vxorū
legitime cobabiter. et eā maritali affectione p̄
tractet. Alioq̄n ip̄s auctoritate nostra citens
vt die et c. vt supra.

Citatio viri in cā matrimoniali q̄n
emanat ad instātiā vxoris p̄ eo q̄ est
affinitas inter ipsum et vxorē

Nicola⁹ m̄s. et c. rectorū et c. **A**ccedēs
ad p̄sentā nostram **A**d. mulier la-
trix p̄sentū nobis insinuauit dicens
q̄ cū ipsa **A**d. et marit⁹ su⁹ **B**. p̄ verba de pre-
senti et in facie ecclie matrimonialiter pirari-
sent et postmodū matrimonio consummato i-
ter ipsos p̄ carnalē copulā multoz relatiōe i-
tellerit q̄ dicit⁹ marit⁹ su⁹ p̄ sanguineā suam
carnaliter cognouerat anteq; ipsam **A**d. du-
ceret i vxorē. Quare dicta mulier petijt a no-
bis sup hoc salubri p̄uideri. Un̄. **A**d. vobis
quaten⁹ p̄fati **B**. maritū suū et p̄te nostra ci-
tetis. vt die tali quē sibi et c. **A**d. dantes vobis
notario q̄ auct. nostra testes q̄s dicta muli-
er et c. Alioquin et c.

Citatio in cā matrimoniali eo q̄ vir
p̄pter impotentā perpetuā non co-
gnouit vxorē et sibi per trienniū cō-
tinue cohabitauit

Nicola⁹ m̄s. et c. dilect. et c. **V**eniēs ad
nos **B**. mulier latrix p̄sentū nob̄
cōquerendo monstrauit q̄ cum tu
et ipsa in viuz et vxorē publice in cōspectu ecclie.
p̄ verba de p̄senti. vos ad inuicē receperitis et
tam p̄ trienniū insimul cohabitaueritis. in pro-
pter tuā impotentā p̄petuā sibi non reddidi-
sti debitū cōiugalē. licet ipsa q̄ntū in ea fuerit
ad matrimoniu cōsummandū daret opem
et operā iuxta posse. Verū cū eadē mulier pu-
blice asserat corā nobis q̄ vult esse mater et fi-
lios procreare. **A**d. q. ubi die tali quē tibi per
emp̄t. terminū assignamus corā nobis com-
pareas vt inter te et ipsam quod iure fuerit
decernatur. Alioquin et c. q̄ si dies et c. **B**. a-
tum et c.

Cilia citatio super adulterio com-
misso.

Nicola⁹ m̄s. et c. mulieri et c. **V**eniēs
ad nos **B**. maritus tuus latoz p̄te

sentium nobis exposuit p̄querēdo viua vō
ce q̄ tu dyabolo instigante tue salutis tanq̄s
nephandissima femina imemor adulterius
cōmūcēdo. maritalē thoz nō erubuitis irre-
uerenter ac turpiter maculare. vt p̄te cum et
te in thoro p̄priosolā cū solo inuenerit ad in-
uicem cōmūcētes. Quare nobis humiliter
supplicauit vt p̄pter tantū et tam graue oppro-
brium et enorme delictū te iuxta sancitiōes ca-
nonicas punirem⁹. petēte a nobis cum instā-
tia vt dignaremur te a sui thori consortio se-
parare. Quia vō nec ip̄i nec alicui possum⁹
nec debem⁹ iusticiā denegare. **A**d. tibi. q. a re-
ceptione p̄sentū die et c. quē tibi p̄emp̄t. termi-
nū assignam⁹ et c. iusticiā factura et receptu-
ra et c. Alioquin et c. **B**. a tum et c.

Cilia lata pro matrimonio separā-
do quātum ad cohabitationē thori
occasione adulterij

In nomine domini Amen. **E**u. **L**.
de tali loco latoz p̄sentū corā nobis
A. m̄s. et c. vxorē suā de adulterio ci-
tasset. lue corā nobis inter ipsos legitime p̄te-
litata recepisset. b⁹ et eoz dicitis in p̄sentā
parnū publicans attestatōib⁹ et audis hinc
inde p̄positus habito cōsilio peritorū. Quia
dicit⁹ **L**. legitime p̄bauit q̄ se in dicta causa
obtulit p̄baturū. nos in scriptis b̄mōi inter-
p̄tatos **L**. viuz et **A**d. vxorē quātū ad cohabi-
tationē diffinitiuā sententiam diuorij duxi-
mus p̄ferendā. Lata et lecta fuit hec sentētia
in scriptis in tali loco et tali die. Si vō non p̄-
batur in scriptis pronunciam⁹ dictā mulie-
rem adulteriū minime commisisse. et ip̄am et
crimine quod ei falso modo impingit volu-
mus esse saluam

Cilia diffinitiuā lata p̄ matrimonio
quādo secundū matrimoniu d̄ factō
cōtractū decernitur esse nullum.

In nomine domini Amen. **E**u. **A**d.
et **A**d. mulieres coram nobis **A**. m̄s.
seratōe diui. et c. **B**. sibi in viruz pete-
rēt adiudicari pro eo q̄ vtraq; dicebat se cū
eodem per verba de presenti matrimoniu
contraxisse. lite coram nobis super hoc legi-
time contestata. p̄stituto de veritate dicendā
ab vtraq; parte iuramento receptis testib⁹

Forma epistolarum

et hinc inde eorum attestacionibus in presentia patris publicatis. auditis etiam que partes proponere voluerunt communicato consilio peritorum prefatum. **Ad.** in scriptis adiudicamus in vix prefate B. mulieri. mandantes dicto viro ut eidem mulieri legitime cohabitaret et eam maritali affectu pertractet. Decernentes ut inter prefatum **Id.** et **Id.** mulierem non matrimonium quod fuit postmodum defacto contractum sed potius concubinatum extitisse. Dantes eidem mulieri si sibi placuerit licentiam cum aliquo contrahendi domino procedente. Lata in scriptis fuit hec sententia et lecta publice die tali et tali loco etc.

Sententia divorcij inter vix et uxorem propter impotentiam coeundi

In nomine domini Amen. Cum E. mulier laici presentium coram nobis misit etc. peteret separari a viro suo cui per triennium continue cohabitavit. pro eo quod ipsa dicebat eundem vix suum impotentem ad reddendum ei debitum conjugale cum desideret esse mater et filios procreare. lite coram nobis legitime prestat. prestura ab utraque parte de veritate dicenda iuramento receptis testibus. et eorum attestacionibus diligenter examinatis et publicatis. auditis et allegando hinc inde. propositis habitis consilio peritorum in scriptis tulimus sententiam divorcij inter eos. Dantes utriusque si eis placuerit cum alijs licentiam contrahendi. Lata et lecta fuit hec sententia in scriptis etc.

Sententia divorcij inter vix et uxorem propter affinitatem

In nomine domini Amen. Cum B. mulier coram nobis J. misit etc. peteret se separari a viro suo. pro eo quod ipsa dicebat dictus vir cognoverat carnaliter consanguineam suam dicte mulieris antequam cum dicta muliere matrimonium contraxisset. lite coram nobis etc. Habito consilio peritorum diffinitive pronunciamus in scriptis nullum matrimonium inter ipsos fuisse de iure contractum. Lata et lecta etc.

Qualiter apostoli conceduntur in causa matrimoniali vel a sententia alia interlocutoria

Ancillissimo in christo patri et domino domino **Ad.** sacrosancte romane ecclie summo pontifici J. licet indignus **Ad.** episcopus eius

summa reverentia pedibus oscula beatorum in causa matrimoniali que inter B. vix et una parte et E. mulierem ex altera coram nobis extitit ventilata pro muliere sententiam tulimus quam iuste credimus esse latam. a qua sententia ex parte viri predicti ad sedem appellavit appellatum in hunc modum. In nomine domini Amen etc. ponendo totam appellacionis formam deferentes eidem has nostras litteras patentes nostro sigillo sigillatas papalis sibi duximus procedendas. **Data.** etc.

Forma excommunicationis qualiter procedatur contra contumaces nolentes coram iudice comparere cum constat de contumacia

Iohannes misit etc. rectori etc. Veniens ad nos Z. lator presentium nobis exposuit conquerendo quod cum **Ad.** d. L. per litteras litteras citaret ut compareret coram nobis sibi et suis personis et rursus pro eo quod dicebat super quodam re injuriabatur eidem. et cuius dies. Et per termino peremptum fuerat assignatum que coram nobis comparere deberet. Et cum dicitur lator ipsa die comparuit coram nobis et etiam sequenti petens a nobis ut ipsum adversarium tanquam contumacem procedere deberemus. Sed quia nobis non constat vix ad ipsum citatio nostra pervenerit. **Ad.** vobis. quod super his inquiratis diligenti veritate. et si inveneritis ipsum citatum fuisse ut asserit denunciatus eundem publice excommunicationis duximus in vinculo innodandum.

Qualiter excommunicatus propter contumaciam prestans cautionem de pariendo iuri refusus sibi expensis debeat absolvi et denunciari absolutus etc.

Iohannes misit etc. dilecto suo vicario etc. Cum occasione etc. questiois que coram nobis inter **Id.** et J. ex parte una et B. B. ex altera vertit predictus **Id.** pro nos excommunicatus propter suam contumaciam extitisset. Quod vero nunc veniens prestavit cautionem de pariendo iuri et refusus expensis adversario dicto. id ipsum a sententia excommunicationis duximus absoluendum. **U**nde mandamus vobis. quod dictum **Id.** in locis in quibus auctoritate nostra denunciastis excommunicatum denunciatis eadem auctoritate publice absolvi. **Datum.** etc.

Qualiter sententia pro matrimonio

Forma epistolarum

lata sit executioni mandanda

Iohannes mis. zc. Archiepo zc. Z. de H. que corā nob pqueredo mōstrauit. q. cū in causa matrimonialiq corā nobis intē ipam ex vna pre. z. J. viz suū ex altera erant ventilata. z. p ipa muliere sniam diffinitiuā tulissemus. ipe sibi cobabitare zcā maritali affectōne tractare recuset. Quocirca vobis in v̄tute obediētie p̄cipiendo H. q. ipm. J. monitōe p̄missa ad cobabitandū dicte mulieri tanqz vxori legume zcā maritali affectōe tractandū auctoritate nostra p cen. ec. cōpellatis. Et nihilomin⁹ H. vobis. q. si sentētiās nostras noluerit obseruare. eadē auctoritate excoicetis eundē. et omnes eidē cōmunicātes auxiliū zc silium impēdentes. Datū zc.

Qualiter epūs debeat scribere prelati et vicarijs quando vir diuertit ab vxore et est vagabundus zc.

Uniuersis sancte matris eccle prelati zc eoz vicarijs ad quos p̄ns lrā p uenerit Iohānes mis. zc. Salutē et sincerā in dño charitatē. Quia. E. latoz p̄niūm intuitu diaboli ac eiuldē p̄sumptuosa temeritate zc p̄sumptione temeraria ducit. ab vxore diuertens eidem cobabitare recusat. zc al̄s est vagabundus per loca discurrens varia zc diuersa. Ideo rogam⁹ vniuersitatē vestram quaten⁹ cū dictus E. inuenius fuerit in parib⁹ vestris ipsum ad cobabitandum dicte mulieri tanqz vxori legume. zc cā maritali affectōne tractandū p censurā ecclīasticā cōpellatis. Datū zc.

Sentētia lata p causa pecuniaria super ordinatōe rei de qua agitur et similiter cū in eadē causa re⁹ absoluitur ab impetitiōe actoris

Iohannes mis. zc. Cū A. b. M. p̄tereret. C. lib. thuroneū. ex causa mutui vel depositi vel ex causa alicuius obligationis vel alio pirato iusto mō. Tādem corā nobis lite legume cōtestata zc. receptis testibus zc. Et q̄a inuenim⁹ q. A. legitime probauit q. se obinlit probatur dicit. E. ab impetitione dicit. A. duxim⁹ absoluedū. Datū zc.

Forma qualiter epūs cōuicinus debeat sequi sententiā sui coepiscopi dimissoria siue cōmend.

Reuendo in chalto patri et amico charissimo X. epo venefrano. J. eadem mis. raulboū. epus. Salutes et sincerā in domino charitatē. Cū sit iustus et rōnabile zc etiā in sacris canonib⁹ dicatur q. malefactores nō debeāt de sua malicia commodū reportare. Idcirco graui⁹ dolentes significam⁹. L. laicū in nostra dyoc. rapinā zc q̄s plures excessus publicos zc notorios cōtra deū zc iusticiā zc libertatē ecclīasticāz cōmississe quē nos canonica monitōe p̄missa excoicauim⁹. pp̄ pfatos excessus zc crimina ab eodē cōmissa. Verū cū ip̄e snias nostras vilipendēs nō curet nobis zc ecclīe nostre satisfacere de tānis iniurijs zc excessib⁹ iā cōmissis. Rogam⁹ vos quatenus dictas sententiās nostras publicitus. zc faciat subditi vestris in ecclījs vestre dyoc. publice nunciare dieb⁹ dñicis zc festiuis vt nos p̄inde vob ad cōsimilia si p̄gerit teneamur.

Littera dimissoria siue cōmendatoria pro clericis se ad partes alias transferentibus

Uniuersis sancte matris eccle prelati zc eoz vicarijs. Iohānes mis. zc. Salutē zc sincerā in domino charitatem. Inuenitis H. sacerdotē nostre dyoc. p nos vel p̄alē ep̄m de licētia nostra ad sacerdotalem ordinē fuisse promotū. Vex cū idē sacerdos ad partes alias vt asserit propter necessitatem affectauerit se transferre nobis humiliter supplicauit vt ad H. litteras dimissorias zc licentiā sibi cōcedere dignaremur. Nos vero ipsi⁹ p̄cibus inclinati eidē non excoicatus. nō suspensus. nec alicui⁹ irregularitatis quā nos sciam⁹ nota vel nota resperso. p̄dictas litteras zc licentiā duximus cōcedendas quē vniuersitati vestre perpenitus commendātes. Rogam⁹ quaten⁹ cū ip̄m ad partes vestras venire cōtingerit p̄mutatis i sulcep̄tis ordinibus in ecclījs vestris liberalitē mīstrare ac diuina officia celebrare. nos at̄ quā humana fragilitas nosse sinit vobis de ipso laudabile testimoniū p̄hibem⁹.

Forma epistolarum

Qualiter clerici extranei nō recipiatur in episcopatu sine litteris cōmendatorijs

Iohannes mis. zc. dilectis suis z. rectorib. vicarijs. archiepiscopatibus. pcuratorib. z ceteris clericis ecclesiarum argentin. ciuit. z dyoc. Salutē z bñd. Quia nonnunq̄s q̄ plures sacerdotes z excōicati. alij irregularitate. alij infamia notati. alij interditi z suspēsi ad ptes alias se transferunt absq̄z licētia dyocesani. q̄ cedunt ad multarū aiarū piculū. Idcirco vob in v̄tute obediētie z sub pena excōicatōis p̄cipiēdo. Ad. q. nullos clericos extraneos aliū de veniētes in ecclesijs vestris ministrare vel diuina celebrare absq̄z nostra speciali licētia pmutatis. Illioz q̄n tanq̄z inobedientes filios vos grauē punemus. Datum zc.

Littera per quā cōceditur presbytero aliunde venienti q̄ celebret in episcopatu

Iohannes mis. zc. Vniuersis rectoribus cōmendatorib. vicarijs. archiepiscopatibus z ceteris clericis p argenti. ciuitate z dyoc. p̄stuntis. ad q̄s p̄ns littera p uenerit Salutē zc. Vidim⁹ z diligent̄ in speculū irām reuerēdi patris dñi p̄. dei gratia Basiliē. ep̄i sub hac forma zc. Nos vō p̄fator p̄sbytero licentiā dam⁹ z pcedim⁹ q̄ in vestro dyoc. vel ciuitate vsq̄z ad bienniū tantū diuina officia celebrare. ita tñ q̄ penitētiā z alia ecclesiastica sacramēta nō possit ferre. nisi sibi iniunctū fuerit ab illis q̄ curā aiarū a nobis vel a nostris p̄decessorib. receperunt. In cui⁹ rei zc. Datum zc.

Littera episcopi directa ad ep̄m q̄ pmoueat ad ordines clericos sue dyocesis

Ruerēdo in x̄po patri zc. Ep̄us zc. p Iohē subdyacono nostre dyoc. latore p̄sentii quē vobis mutim⁹ craminatū. z ad L. eccleie nostre dyoc. p̄ntatum paternitatē vestrā duxim⁹ z affectu rogādā q̄ten⁹ cū vos p̄igerit ordines celebrare. Vel sic. q. si vos p̄igerit i istis q̄tuor ipib. p̄rio v̄eturis ordines celebrare. ip̄m ad ordinē diaconat⁹ dignemini pmouere zc.

Littera ordinationis ab episcopo extraneo

Uniuersis p̄ntes lrās zc. Salutem zc. Noueritis nos talē clericū latorem p̄sentii de licētia z plrās reuerendi patris talis ep̄i sue dyoc. ad titulū L. ec. talis dyoc. ad dyaconat⁹ ordinē pmouisse. In cui⁹ rei zc. Datum zc.

Forma litterarum pro redemptione captiuorum

Iohannes mis. zc. Vniuersis xp̄i fidelib. pagan. ciuitatē z dyoc. constitutis ad quos p̄sentes lrē puenierit. Salutē z bñ. Quoniā vt ait apostol⁹. Omnes stabim⁹ ante tribunal xp̄i recepturi pro ut vnusquisq̄z gesserit i corpore siue bonū siue malū. oportet nos diē missionis extremē misericordie operib. puenire. ac ea seminare in terris que reddente dño cū multiplicato fructu recolligere possumus in celis. firmā spem fiducia q̄z tenentes. Quoniā q̄ parce seminat. parce metet. z qui seminat in benedictionib. de benedictionib. metet vitā eternā. Vel aliud facias probemū. Eterni patris fili⁹ dñs noster Iesus xp̄s cui ip̄e pater omnū viuoz z mortuoz iudiciuz tradit cum sederit in solio maiestatis sm opera sua cuiuslibet redditur. de operibus misericordie. sicut ip̄se testatur precipue disceptabit. et quē admodū pro operib. pietatis bonis glorie regnū confertur. Ita q̄z pro illorū defectu malos ad tartarea regna detruet. vbi est ignis inextinguibilis diabolis cū eius angelis preparat⁹. Cū igit̄ Maria latrrix p̄sentium habebat quendā virū sc̄z suū Petrū nomine apud S. locū in terra sarracenorū captiuitate detentū. z ip̄e captiuus p̄ redemptione sua L. lib. L. domino suo soluere teneatur. z non habeat vnde dictā pecuniā soluere possit. nisi auxilio z elemosynis christifidelium adiuueatur. Vniuersitatē vestraz rogantes monemus z in domino exhortamur. Quatenus de bonis a deo vobis collatis eadem mulieri ad redimendum de captiuitate dictum virū suū p̄as elemosynas z grata charitatis subsidia erogent. vt p̄ bec z alia bona que domino inspirante feceritis. ad

Forma epistolarum

eterne felicitatis possitis gaudia peruenire. Nos enim de omnipotens dei misericordia et beatorum apostolorum petri et pauli auctoritate, et ea qua nobis dominus indulget potestate, nisi omnibus vere penitentibus et confessis qui eadem mulieri ad extrahendum virum suum de captiuitate predicta manum ponerent adiutrices, xl. dies de inuicta sibi penitentia legitime misericorditer relaxamur penitentibus pro beneuolentia palituris. Datum etc.

Forma litterarum pro recolligendis elemosynis ad opus hospitalium et piorum locorum

Iohannes mis. etc. Universis christi fidelibus etc. Quonia ut ait apostolus. Deus stab. etc. vel etiam patris etc. Cum igitur tale hospitalis die noctuque recipiat infirmos debiles pauperes et egenos, a quibuscumque christianorum pariter venientes, et eis pro ipsorum hospitalitatis facultates superpetit necessaria administret, vniuersitate vestra etc. ut supra. pri. etc.

Forma litterarum per qua episcopus commendat nuncios pro recolligendis elemosynis a rectoribus sue diocesis

Iohannes mis. etc. dilectis suis etc. A rectoribus, commendatoribus, vicariis, archiepiscopis, byteris et ceteris clericis ecclesiarum anageni, ciuitatis et dyoc. Salute et benedictione. Cum latores presentium ad petendum colligendum et recipiendum elemosynas a christi fidelibus ad opus talis hospitalis sine speciale nuncios deputati, vniuersitate vestra rogamus et in virtute obediencie precipiendo. Quia, cum dictos nuncios ad ecclesias vestras venire iugerit ipsos pro honore et reuerentia sancte romane ecclesie. Cum privilegiis et indulgentiis ad petendum et recolligendum elemosynas talis hospitalis hinc eis nuncios vberissime facultati sunt et dotati, benigne ac charitanter recipiant, inducentes pro christianos vestros pijs exhortationibus ut eis ponant subsidium charitatis, et ipsi nuncios indulgentias et privilegia palia exponere permittatis. Sciatis quod vos propter obedientiam laudabimus et propter inobedientiam grauiter puniemus. Datum etc.

Forma litterarum pro fabricatone pontium

Iohannes mis. etc. Quonia, ut ait apostolus. Eterni patris etc. Cum igitur talis loco super fluuio quod taliter nuncupatur

ubi in hiemali tempore propter inuadentes aquarum quod plures fuerunt mortui christiani, alij vero fluctibus expositi sarcinulas et alias res suas irreuerabiliter amiserunt, quodam pontis sit valde necessarii qui transeuntibus hinc inde etc. Vniuersis etc. ut supra.

Littere pro fabricis ecclesiarum

Iohannes mis. etc. Vniuersis christi fidelibus etc. Splendor patris glorie qui sua mundum illuminat ineffabili claritate pia vota fidelium de clementia maiestatis ipsius spectatum tunc precipue benigno fauore persequitur, cum deuota ipsorum humilitas sanctorum precibus et meritis adiuuat. Cum igitur talis ecclesia nostre dyocesis honore dei et eius generis et sancti. In nono incipiat fabricari, et non possit absque fidelium auxilio et consilio sumari, vniuersitatem vestram etc. ut supra. In fine sue uel aliquam partem huiusmodi clausula. Preterea ratas et gratias habebimus indulgentias que ceteri archiepiscopi et episcopi nostris subditis dicto opere beneficientibus duxerunt hactenus concedendas. Datum etc.

Forma littere pro motu eius qui de sarracenicis perfidia vel iudaica suspit originem et ad fidem catholicam est conuersus

Iohannes mis. etc. vniuersis christi fidelibus pro anageni, ciuitatem et dyoc. etc. Eterni patris filii etc. ut supra. Cum Jo. et B. pro sua latores presentium diuino illuminati spiritu qui fugat tenebras et errores, iudaice cecitatis perfidia derelicta ad christum deum per lumen penitentiam sint peruersi et sacri fontis liquoris diuina gratia insigniti, nihil secum propter nuda corpora deportantes, et quasi modo geniti infantes lacu percipientes dulcedinis. Sic cum et ipsi instructione fidei emolumento christique fidelium indigeant auxilio et fauore, vniuersitate vestram rogamus, ut supra, quatenus de bonis a deo etc. ne propter defectum necessariorum in opprobrium christianae religionis quod absit ad pastorem cecitatis errorem redire tanquam canis ad vomitum compellatur. Nos de omnipotentis dei misericordia etc. Datum etc.

Forma littere quando auctoritate domini pape dispensatur cum scolari super defectu natalium contracto etc.

Forma epistolarum

Universis pntes lrās zc. **U**niveritis nos sumi pntificis i bñc modū lrās recepisse J. zc. **U**os vō cōsideratis vniuersis circūstantiis diligent in dicto rescripto aplico pntis ipm A. scolarē de idoneitate psonē. litteratura puerlatōne z vita ipsi examinandū durim? put nob in dicto rescripto aplico est inuicū Et qz eundē compētens litterature idoneū z als puerlatōis z vne spicū inuenim? cū eodē auctoritate dñi pape q fungimur in hac pte q ad oēs ordines pmoueri z ecclesiasticū bñficiū. Enā; si curā aiāz habeat obtinere valeat dispēsam? ita q sic on? z cura bñficij reqsierint se faciat statuis ipib? ad ordines pmoueri z residētiā faciat i eadē psonalē. In cui? rei zc.

Qualiter epūs auctoritate domini pape penitētiarij dispēsat cū clerico super irregularitate cōtracta per concubinatum

Universis zc. **U**niveritis nos religiosos viros dñi pape penitētiarios recepisse lrās i hac forma. **V**enerabilis penitētiarij zc. **U**ez qā recepta sufficienti caute a dicto pbytero q i domo ppria nec aliena pccubinā d cetero nō retinebit. eo q ab officio suspēso ad ips pnt vidim? expedire eundē pbyterē a snia ex cōdicatiōis qua erat astrict? tenebat ppē pccubinā auctoritate p dicitaz lrāz absolui. z cū eodē sup irregularitate cōtracta durim? dispēsandū In cui? rei zc.

Quādo episcopus vocat ad synodū clericos sue dyocesis

Ubānes mis. zc. **U**niversis E. p. i. oribus archiepbyteris pcuratoribus z capellanis eccliaz pataviē. ciuita. z dyoc. **S**alutē z bñd. **C**ū nos accedem? die **M**h. primo vēturo synodum disponēte dño apd **Z**. celebrare **M**h. vob in vtrute obīe z sub pena suspēisionis officioy z bñficioy. qtenus ad eādē synodū die sup? alligta sine mora z dispēdio accedatis ita q nullus aliquā cām excusatōis pntendat. **V**olum? enā z mādā. qten? in qlibet ecclia remaneat vn? pbyter tantū q interi celebrat diuina cū vno seruiēte. z pō amministret eccliaistica sacramēta. **A**li;

oquin noueritis q vos nō veniētes officijs z bñficijs durim? suspēdēdos. dū mō impedit aliq pbabili cā z rōnabili nō existat. **B**atū. zc. **Q**uādo epūs pcedit cōtra clericos non veniētes ad synodum

Ubānes mis. zc. vicario v? archiepbytero loci **J**. **S**alutē z bñd. **Q**uia **R**ector? **S**. ecclie nō venit ad synodū quā nup in **M**. durim? celebrādū. nec als plrās vel p nūciū se legitime excusauit. ipsū ab officio z bñficio durim? suspēdēdū. **M**hā dātes vob. q. inbibeat sub pena ex cōdicatiōis nis prochanis dicte ecclie q eidē nihil p solūāt de iurib? dicte ecclie s; vob de oib? rñdēant z itēdant queqz recipient. **E**nā z ad vos mādātū nostz ec. q; ipam z oia iura eccliaistica ipsi? z ornamēta fidelit custodiant zc. **B**atū zc.

Qualiter episcopus excuset aliquē de synodo

Ubānes mis. zc. dilecto suo **M**h. rectori ec. **V**. **S**alutē z bñ. **R**ecepim? vestras lrās pntētes q cū vos qdā instāt z vrgēti necessitate ipedit ad synodū nostz nō possētis absq; gūi dāno z scādalo vteresse vos habeam? a dicta synodo excusatū **M**h. vō vestris iustis pab? paterna solitudine iclinati vos habebim? hac p vice a p? fata synodo excusatū dū mō aliquē pcuratorē pstituant q vice z noie vestro recipiet z acceptet ea que in dicta synodo p nos extiterit ordinata

Qualiter epūs vocat clericos sue dyoce. ad ordines suscipiēdum

Ubānes mis. zc. dilecto suo archiepbytero **X**. **S**alutē. zc. **U**niveritis q nos auxiliāte dño iustis qtuor tpiibus primo vēturis iendim? apd **M**h. ordines celebrare **V**n **M**h. vob. q. puocatis corā vob rectoribus cōmēdatoribus z ceteris eccliaz clericis bñficiatis z illis q ad ordinē sunt pmouēdi ex pte nostra sub pena officioy z bñficioy inuigantis eis dē vt p dicitā die apud talē locū absq; more dispēdio accedant a nob ordines q s on? bñficioy eorūdem reqrit susce pturi. alioqn nō veniētes ab officijs z bñficijs durim? suspēdēdos

Forma epistolarum

Litera ordinationis ab episcopo suo.

I Obanes mis. zc. Uniuersi. zc. Salutes. zc. Noueritis nos. E. clericū B. ecclesie talis loci nostre diocesis latoꝝ p̄sentū ad diaconatū ordinē statuto tpe pmouisse. In cui⁹ rei. zc.

Quando ep̄s excusat aliquē ab ordinib⁹ suscipiendis.

I Obanes mis. dilecto suo. B. rectori. Quia nobis significastis quod te quadaꝝ inuitabili necessitate ad p̄s nō poteratis ad nos tali die accedere a nobis ordines suscepturi. nos rogādo quod vos ad p̄s haberem⁹ a susceptōe p̄dictoꝝ ordinū excusatos. nos vō vestris p̄cib⁹ inclinatū a susceptōe p̄dictoꝝ ordinū excusam⁹. has vob̄ lr̄as nostro sigillo munitas in testimoniu⁹ p̄cedētes. Dat. zc.

De inventario faciendo in ecclesia vacante.

I Obannes mis. zc. dilecto suo. A. B. archiep̄sbytero talis loci. zc. Relatio plurimoz intellexim⁹ quod. E. bo. neme. talis rector talis ecclesie est viā vniuerse carnis ingressus. Quocirca. A. B. vobis. q. v̄sis literis absq; mora ac disp̄dio ad dictā ecclesiam vos p̄sonaliter accedētes faciatis fieri inventariū de omnib⁹ reb⁹ ip̄ius ecclesie tam mobilib⁹ q̄ immobilib⁹ a minimo vsq; ad maximū. et ip̄am ecclesiam tam in sp̄alibus q̄ in sp̄ualib⁹ alicui sacerdoti fidei et idoneo p̄mēdens q̄ ip̄as ecclesiaz custodiat. et oēs res ei⁹ bene et fideliter quib⁹ dicte ecclesie sit p̄uisum. Dat. zc.

Qualiter ep̄s patronis scribere debeat quod presentent se ad ecclesiaz vacantem.

I Obanes mis. zc. Uniuersis patronis heredib⁹ parrochianis. ac illis q̄ ius habent p̄sentandi ad ecclesiam.

Salute et beñ. Cū ecclesia talis vacet ad p̄s p̄moxē. H. bo. me. q̄ndaz rectoris ecclesie memorate. A. B. vobis. q. diē tali vos nostro cōspectui p̄sententis. vt eadē die nobis aliquam literatā p̄sonā et idoneā in rectorē ad dictā ecclesiam sit et p̄corditer p̄ntentis. Alioq̄ nos

dicte ecclesie de rectorē put de iure fuerit curā/bim⁹ p̄uidere. Dat. zc.

Qualiter ep̄s cōstituat rectores ad presentationem patronoz.

I Obannes mis. zc. Uniuersis parrochianis vel dilectis suis clericis portionarijs talis ecclesie. Salutem et beñ. Noueritis quod nos ad p̄sentationē S. regis patroni vel ad p̄sentationē patronoz eiusdē ecclesie clericū latoꝝ p̄sentium Cquē de de lr̄atura et idoneitate p̄sone ac vita et p̄uersione ip̄i multipliciter cōmēdamus. Instituim⁹ rectorē in ecclesia memorata. Ita tñ quod p̄ istā p̄sentationē patronis alijs siq; sūt nullū in postez p̄iudiciū generet. Et si req̄ret on⁹ b̄nificij sic se faciat statutus ip̄i ad oēs ordines p̄moueri. Alioq̄n h̄mōi grā q̄ b̄nificiū ip̄m habet nullū penit⁹ sit momētū. Idē vō nobis ad sancta dei euangelia corporaliter p̄stari iuramentū quod nobis et successorib⁹ nostris canonice intransib⁹ obedientiā et reuerentiā exhibebit. et quod nobis et ip̄i ecclesie v̄libōn. p̄soluet integre iura nostra et quod snias nr̄as et vicarioꝝ nr̄oz. et statuta sinodalīa obseruabit. Et quod in dicta ecclesia residentiā faciat p̄sonas lez. nisi de licētia nr̄a et successorū nr̄oz fuerit aliquē excusat⁹. et quod omnia iura ip̄i ecclesie p̄viriā iam deposcet. Unde. A. B. vobis. q. et de rectori vestro obedientiā et reuerentiā exhibentes. sibi de iurib⁹ dicte ecclesie plenarie respondeatis. Et quod ip̄e vos p̄ iuribus dicte ecclesie cōpellere possit. sibi p̄ p̄sentem plenariam concedim⁹ potestates. et sentētiās quas ip̄i pro iuribus dicte ecclesie ritulerit. i rebelles nos ratas habebimus atq; firmas. et eas faciemus autorante dño vsq; ad condignam satisfacionē inuolabiliter obseruari. Dat. zc.

Qualiter episcopus commendat ecclesiaz cum commendatos facit fructus.

Onsimilis litera fiat de commēdanda ecclesia cum commēdatos facit fructus suos. excepto quod nō dicatur institutum. sed commendam⁹. Et vbi dicit obedientiā tanq̄ rectori. zc. scribatur tanq̄ cōmendatori.

Forma epistolarum

Cōcessio cōmendatōri per ep̄m et suū vicariū facta.

Iohannes zc. Uniuersis parroch. zc. Noueritis nos a nostro vicario recepisse literas sub hac forma. **P**etrus de. **A**d. zc. nos p̄dic̄ ep̄s cōmendato. factum per subscriptū vicariū approbantes eundē institutum in eadem ecclesia curam et administratōnē eiusdē eccle. sibi in sp̄ualib⁹ et temporalib⁹ p̄cedentes. ita tamen q̄ ex huiusmodi concessione patronis alijs siq̄ sunt nullū in posterū p̄iudiciū generet̄ eides. **I**n super rectori precipiendo. mandantes. q. in fra tempus p̄ constitutiones et canones difinitum faciat ad omēs ordines promoueri et in ipsa faciat residentiam personales. **B**atum. zc.

Qualiter ecclesia commendatur ad tempus.

Iohannes mis. zc. Cum dicta ecclesia vacet ad presens. et expediat q̄ in terum omia bona et ornāmēta ip̄s non pereant. sed pot̄ cōseruent̄. Nos enī ecclesie p̄dicte et bonis ip̄s compatiētes ip̄am ecclesiam et bona tam sp̄ualia q̄ mundana tali p̄sbytero latozi p̄sentium quousq̄ eides ecclesie de rectore p̄uideat̄ p̄sentib⁹ cōmēdamus. **U**nde. **A**d. vobis. q. eidem p̄sbytero d̄ omib⁹ iurib⁹ dicte eccl. respōdere curetis. et q̄ ip̄e p̄ iuribus dicte ec. vos cōpescere possit sibi p̄ p̄ntes plenariā p̄cedum⁹ p̄tatem.

Confirmatio portionarij in ecclesia vacante.

Iohannes mis. zc. dilecto suo clerico ecclesie nostre diōc. **S**alutem et bñ. **C**ollatōnē portionis cum p̄stimonij sup̄ decimis talū parrochianoz eccl. talis q̄ vacauerat p̄ mortē. **A**. q̄ndā portionarij dicte ec. tibi factā in dicta ecclesia p̄ discretū virū. **A**d. rectorē gratā et ratam hñtes ipsaz auctoritatē nrā salua pontificali tertia p̄firmam⁹. **I**n cui⁹ rei. zc.

Cōfirmatio prestimonij tantū.

Iohannes mis. zc. ut supra prima collatōne prestimonij. scz decimas talū parrochianoz talis ec. tibi factam in dicta ec. p̄ discretū virum. zc. ut i. pri.

Si vō datur p̄stimonij de mensa rectoris in certa pecunie quantitate. nō scribat̄ salua tertia pontificali. zc.

Cōfirmatio generalij causarū.

Iohannes mis. zc. dilecto suo. **A**d. rectori. **S**.cc. **S**alutem et bñ. Uniuersitatē causarū quas in ciuitate. **C**. vel in tali castro occurrere contigerit. vobis auctoritate nostra totaliter cōmittimus audiendam. et eam sine canonico terminandā faciendo quod decreueris auctoritate nrā p̄ censuram ecclesiasticam firmiter obseruari. **T**estes autem q̄ fuerint nominati p̄ter q̄s de crimēsi se grā odio vel timore subtraxerunt. censura eccl. simili auctoritate nostra cogans veritati testimonij p̄hibere.

Commissio specialis.

Iohannes mis. **C**ausam que vertitur inter. **B**. mercatores ex vna parte. et. **A**. de. **L**. ex altera sup̄ quabaz pecunie quātitate vobis cōmittim⁹ audiendam. et eam sine canonico terminandam faciendo quod decreueritis.

Commissio in causa matrimonij tantum.

Iohannes mis. **C**ausam matrimoniale que vertitur inter. **B**. virū ex vna parte. et. **A**. mulierem ex altera. vobis committim⁹ audiendam quousq̄ ad nos eam duxerim⁹ reuocandam. vel alie nihilominus diffinitiuam sententiam nob̄ reseruantes. faciendo. zc.

Alia commissio in causa matrimonij.

Iohannes mis. zc. **I**n causa matrimoniali que corāz nobis inter. **A**d. ex vna parte. et. **A**d. ex altera venturatur. vobis receptionem testū tantū duximus committendā. **M**andantes vobis. q. receptis testibus nobis attestatōem p̄ publicam manū scriptas et vestro sigillo iterclusas per certum nuncium transmittatis. assignando partibus. zc.

Reuocatio commissionis.

Iohannes mis. zc. **A**d. dilecto. **A**. zc. **C**ausa que inter. **L**. ex vna parte. et **B**. de. **A**d. ex altera corāz nobis ex

Forma epistolarum

delegatione nostra super talire vertitur ad nos totaliter reuocamus. Mandantes vobis quatenus ordinationem processus et que coram vobis confecta fuerunt nobis per partes sine more dispendio et occasione aliqua destineris. Datum.

Forma litere de confirmatione portionis tanto tempore vacantis quod collatio ipsius est ad episcopum deuoluta.

Ruerint vniuersi presentes literas inspecturi. quod cum nos miser. etc. ad tales ecclesiarum nostre dioecesis causa visitationis et correctionis personaliter accederemus cooperimus quod quedam portio in ipsa ecclesia tanto tempore vacauerit quod collatio ipsius portionis de iure constitutionum summi pontificis ad nos erat totaliter deuoluta. nos vero deum habentes pre oculis ipsam portionem tali clerico de. R. latoxi pntu duximus conferendam. In cuius rei. etc.

Quando possessio datur alicui in emphiteothico contractu.

Scola mis. etc. dilectis suis. S. et S. clericis talis ecclesie. de tali loco nostre dioecesis. Quia nobis significastis quod quandam hereditatem communem ad collationem predictarum spectantem que est in tali loco in simul habet. consideratione quod fare vobis sit in uilis. cuidam mercatori in emphiteothico contractu dare decreuistis pro certa annua pensione predictae ecclesie soluenda. proprietate nihilominus predictae ecclesie reseruata et vos nobis sub debito iuramento retulistis quod huiusmodi contractus cedebat in utilitatem ecclesie memorate. et quod eadem ecclesia propter hoc nullas incurrebat lesionem. Nos autem dictum contractum gratis et ratum habentes ad hoc vobis prestabimus nostrum consensum pariter et assensum. In cuius rei. etc.

Forma confirmatio inter rectorem et clericos facta.

Ruerint vniuersi presentes literas inspecturi. quod. A. miser. etc. vidimus diligenter inspectum quandam litteram diuisionis inter. A. rectorem ecclesie talis de ta

li loco ex vna parte et clericos portionarios eiusdem ecclesie ex altera parte. cuius tenor talis est. etc. Nos vero quia dictam diuisionem licite et sine alicuius prauitatis excessu ad utilitatem ecclesie et rectoris ac clericorum predictorum inuenimus esse factam auctoritate nostra duximus confirmanda. In cuius rei. etc.

Qualiter proceditur contra clericos qui veniunt contra diuisionem.

Scola mis. etc. dilecto suo. E. archiepiscopo byterano. etc. Brauem querelas clericorum portionarios talis ecclesie accepimus prominentem quod rector ipsius ecclesie pro propria auctoritate ordinationem diuisionis infringere nititur. que inter eos auctoritate nostra extitit confirmata. Quocirca. A. D. vobis. quod prefatos clericos super ordinatione huiusmodi non permittatis inquietari a rectore predicto. vel aliquo alio molestari. contradictores et rebelles eadem auctoritate per censuram ecclesie compellendo. Verum si inter prefatos rectorem et clericos aliqua occasio alicuius ordinationis de nouo emergerit ipsam audientes et eam sine canonico terminetis. Quod si forte dictas causas non poteritis concordia vel iudicio terminare. dictam causam instructam ad examen nostri iudicij transmittatis.

Qualiter episcopus compellat rectorem et clericos ut administrent scolari fructus sue portiois.

Scola mis. etc. dilectis suis rectori et clericis talis ecclesie. Veniens ad nos. A. scolaris socius vester nobis humiliter supplicauit quod vos auctoritate nostra pro vestris excessibus denunciarem excommunicatos publice faciendo nunciari in ecclesiis dicti castri coram fidei populo diebus dominicis et festiuis. eo quod eidem fructus portionis sue dedignamini in studio ministrare. Unde in virtute obedientie et sub pena excommunicationis vobis precipiendo. A. D. quod eadem de sue portiois fructibus sollicitate ministretis quod studentes feruentius ad sciencie metam perueniat ut peroptat.

Qualiter episcopus defendit ab exactoribus et seruis scolarem portiois ad ordines maiores.

Forma epistolarum

Iohannes mis. zc. Uniuersi archi-
presbyteris rectoribus comendatori-
bus et ceteris clericis. S. ciuitatis et
dioc. Salutem. Cum nos monitum premissa pre-
torum et anazilles talis ecclesie excocauerimus
et excocomunicatos publice faceremus nunciari
propter suos excessus notorios et manifestos
pro eo quod a nobis moniti non promiserunt promotum
ad maiores ordines quam cum virgine matrimo-
nialiter contraxit gaudere privilegio clericali-
mo ipsum ad tribuendum cum laicis in angaria
et exactionibus secularibus compulerunt et sen-
tentias nostras vilipendentes non curauerunt
aliquatenus obseruare in preiudicium et preceptum
non modicum ecclesiastice libertatis. Dignum
est siquidem quod aliquis ex sua malicia comodum
non reponeret. Et cum dicat nil enim humilitas vide-
ret posse humilibus si contemptum et umacibus non
obesset. Insolentes itaque quod tanta iniquitas
transeat impunita. nec tanta detur actio in
censuris malignandi. Ad. vobis. q. dictos
pretores et anazillos et alios auctoritate no-
stra pulsatis campanis et accensis candelis
publice in ecclesiis vestris denunciatis excocom-
unicatos diebus dominicis et festiuis quosque de
tantis iniuriis factis ecclesie satisfaciat com-
petenter. et ipsos faciat penitus excocomunicatos
ab omnibus arum euitari. eadem auctoritate omnes
sibi comunicantes vel parantes consilium auxilium
vel fauorem.

Carta quitationis illorum qui bona
episcopi recipiunt et expendunt.

Uniuersi prentes litteras inspecturis. In
mis. zc. Noueris quod die tali in loco
tali recepimus computationem a serui-
ente nostro de omnibus que de nobis et man-
dato nostro usque ad presentem diem recepit
tenuit soluit et expendit. quod omnibus receptis
expensis et solutis nobis bona et iusta reddi-
dit rationem. propter quod ipsum ad reddendam nobis
et successoribus nostris rationem damus pro libero
et quieto.

Alia littera quitationis quando aliquid
quid remanet ad soluendum.

Nouerint uniuersi prentem paginas in-
specturi quod nos. S. mis. zc. die tali et
loco recepimus computationem a. Z. ser-

uiente nostro latore prentem de omnibus que de no-
bis et mandato nostro usque ad prentem diem rece-
pit tenuit soluit et expendit. quod omnibus computa-
tis remanserunt ad soluendum nobis. xx. libras. s. b.
et. x. modia frumenti. De alijs vero exceptis so-
luis expensis nobis reddidit bona et iusta ra-
tionem. zc. vt supra.

Quando episcopus vadit ad visitandum
dioce.

Nicolaus mis. zc. dilecto suo. T. re-
ctori vel comendatori seu procurato-
ri alius ecclesie Salutem. Noueris
quod nos dante domino die tali erimus in vestra ec-
clesia et eam intendimus visitare. Unde. Ad.
vobis. q. prentis ad recipiendum nos bila-
rit et benigne et ad ministrandum nobis ibidem
procuracionem nostram. significantes par-
rochianis vestris quod nos vbi erimus illa die. et
quod illi si necesse fuerit a nobis ecclesiastica recipi-
ant sacramenta. Dat. zc.

Litera compulsiva que rector faci-
at in ecclesia residenti personaliter. zc.

Iohannes mis. zc. dilecti. A. suo. B.
rectori ecclesie Salutem. zc. Quia
dignus et iustus quod ecclesia a iusto
sui prelati seruiuo non fraudetur. quia ab ea
dem suscipit alimenta. Si quidem pro certo
comperimus quod vos contra deum et canonicas
sanctiones dictam ecclesiam a longis tempo-
ribus tanquam sponsam repudiatam pro dere-
licta habentes cum per obsequentiam vestram
in spiritualibus et temporalibus fere penitus est
elapsa. non curatis put de iure tenemini ac-
cedere ad eandem et sibi cum officijs vel alijs
deseruire. Terum cum tantam vestram de-
sidiam et negligentiam prospicere oculis coniu-
uentibus non possumus nisi debeamus subdis-
simulatione de cetero sustinere monentes.
Ad. vobis in virtute obedientie quatenus ab
hinc ad dies octo ad prefatam ecclesiam ac-
cedentes. faciuri quod ordo erigit in eadem
residentiam personalem. ita quod presentia ve-
stra ipsam faciat consolaram. Alloquin pa-
tronis et hereditibus prefate ecclesie nostris da-
bimus literis in mandatis quod nobis presen-
tent personam idoneam ad ecclesiam memo-
ratam.

Forma epistolarum

Qualiter episcopus dispensat cū aliquo q̄ possit duo beneficia retinere.

Iohannes mis. zc. portionario. zc. Considerans tue p̄sone meritis ac industria. Quapropter tuis meritis exigentib⁹ paterna sollicitudine te in nostris amplectamur viscerib⁹ caritatis quā etiam benigno fauore prosequi affectam⁹. Voluim⁹ ergo vt cū portione quam in dicta ecclia obtines portionem que tibi in tali ecclia de tali loco canonice est collata. insimul possis habere ac licite retinere tecū auctoritate ordinaria dispensam⁹ p̄stitutiōe seu cōsuetudine nō obstante.

Qualiter ep̄s excusat aliquem ad tempus a residentia in ecclesia faciēda.

Iohannes mis. zc. dilecto suo. S. rectori. Quia nobis vestris lris signi castis q̄ plurimum expediebat ex causa ineuitabili et necessario super quibusdam reb⁹ vestris procurandis ad breue temp⁹ ad partes alias vos transferre. et q̄ interi excusam⁹ a residentia in dicta ecclia faciēda vsq; ad biennium excusam⁹. Ita q̄ p̄ absentiam vestrā b̄mōi penam canonicā non incurrans dūmodo aliquem fidelem procuratorem in dicta causa constituatis q̄ i eadē ecclia sp̄ialia et temporalia administret In cui⁹ rei. zc.

Qualiter ep̄s publicare et significare debeat con. ec.

Universis p̄trem lrām inspecturis Jo. mis. zc. Noueritis q̄ disponēte domino talem eccliam de tali loco ad honorem dei et gloriose virginis marie marie et sancti. Intendim⁹ consecrare. nos de omnipotentis dei misericordia. et beatorū apostolorū Petri et Pauli auctoritate. et ea quā domin⁹ indulgit potestate confessis omnib⁹ et vere penitentib⁹ confisi qui ad dedicationē dicte ecclie causa deuotionis et orationis puenirent vnum annū .xl. dies de iniuncta sibi penitentia legitime misericorditer relaxam⁹.

De anniuersario dedicationis ecclie eiusdem.

Universis christifidelib⁹ ad quos p̄sentes lrē puenirent Jo. mis. splendor paterne glorie. zc. vt sup. Quia vere legit in sacris scripturis q̄ nō loc⁹ hominē. sed homo locū sanctificare bonis opib⁹ p̄suevit ppter hoc pijs et religiosis. non propter loca sed ppter diuini cult⁹ seruitiū et reuerentiaz saluatoris nostri. et oīm nos debem⁹ esse fauorabiles et benigni. Cū autē ad honorem et reuerentiā saluatoris nostri et genitricis ipsi⁹ talē eccliam de tali loco durimus p̄secrandam. et cult⁹ diuin⁹ non debeat minui sed augeri. nos de omnipotentis dei misericordia et beatorū. zc. vt supra. omnib⁹ vere penitentib⁹ et p̄fessis q̄ ad dictam eccliam quolibet anno i die ipsius anniuersarij causa deuotionis et orationis puenire. xl. dies de iniuncta sibi penitentia legitime misericorditer relaxam⁹.

De viduis et pupillis et orphanis defendendis.

Excellentissimo domino. dño. S. dignā illustri regi cecilie. zc. S. mis. zc. Salutem coporis et anime cū omni reuerentia et honore. Recedens ad p̄ntias nostram. B. vidua latit presentiu non sine afflictione cordis nobis grauitate est coque. sta. asserēs q̄ cū ipa sit vidua ac miserabilis p̄sona. et officialis vestri castri ad instantiā mercatoris q̄ est diues et potens. q̄ sup quibusdā bonis suis aggrauet et molestat eam. Et licet ipsa de sua facultate modica velit satisfacere alicui aduocato q̄ suā causam soneat et defendat. Null⁹ t̄m est q̄ patrocinari velit ne p̄dicti mercatoris incurrat inimiciā vel offensam. Verū cū pia mater b̄tilis ecclie intuitu pietatis teneat miserabiles p̄sonas pupillos et orphanos defendere. et in sua iusticia p̄seruare. excellentiā vestram rogandā durim⁹ ex affectu. q̄ placeat dominationi vestre dicitis. p̄d. rectorib⁹ et officialib⁹ scribere q̄ in hac causa se nō intromittāt aliq̄d diffinire. s; q̄ nobis dictā causā remittēt. Et si aliq̄s de ea p̄quest⁹ fuerit coram nobis suā iusticiā p̄leq̄t. Et nostram de ipsa vidua

Forma epistolarum

q̄s de ipsis pupillis et orphanis et miserabilibus personis faciemus fieri iusticie cōplementum.

Ve episcopo ad episcopum vicinum q̄ in sua dioce. suppleat vices suas.

Querabili in christo patri et amico suo charissimo dño. J. dei grā ep̄o aquinani. I. A. mis. ꝛc. Cū inevitabili et necessaria causa in remonens pnb̄ moram trahere intendam̄ sup nostris et ecclesie nostre arduis negocijs pertra ctandis. paterni caritatem vestram rogandam duxim̄ ex affectu. q. in civitate et dioce. nostra que ordinis pontificalis spectant ad officium cum a vicarijs nostris vel eoz altero fueritis requisiti. dignemini exercere. ad hoc autem exercendi vobis plenariam concedim̄ potestatem. Insuper et gratas habere nos indulgēcias q̄s subditis in episcopatu nostro p̄textu p̄secrationū eccliarū et alioz pioz locoz et religiosaz p̄sonaz et captiuoz duxeritis relaxandū. Datum. ꝛc.

Qualiter archiep̄us scribit suis suffraganeis d̄ cōsecratione electi in episcopum.

Iohannes dei grā archiep̄iscopus capuan̄ venerabilib̄ fratribus et amicis in christo carissimis eiusdē grā tali episcopo. Salutem et sincerā in domino caritatem. glorificetur nomē altissimi disponēs omnia suaviter. cui⁹ in cōprebētibilia sunt iudicia et inuestigabiles vie ei⁹. q. in capitulo talis ecclie de pastore. p̄videre dignus est p̄sona vniq̄s eminentis sciētie p̄dita honesta pacifica et benigna. de qua nouim⁹ p̄sum esse ecclie. Verum cum ad examinationē p̄sone p̄cederem⁹. literatura sciētia et p̄uersatione ipsi⁹ inuenim⁹ ip̄m nō tātūz ad hoc; ad. . . aiora dignū esse. fraternitatez vestrā rogandā duxim⁹ ex affectu. q. tali die ad locū talem p̄sonaliter accedentes. eidem mun⁹ vestre sanctionis canonice impendatis. Datum. ꝛc.

Qualiter iudens cōpellatur per cēsuram eccliaſticam.

Iohannes mis. ꝛc. tali archiep̄o talis ecclie. Cū dñs papa ex solita benignitatis sue largitate oib̄ verillū sc̄re crucis deferentib̄ ad visitandū terrā sanctā hierosolimitanā p̄cesserit q̄ ad solutionem vsuraz minime teneant. Constitutis igitur corā nobis christiano et tali iudeo talis loci q̄ xp̄iano p̄faro p̄teritu vsuraz summā pecunie soluere tenebat. Quia vō nob̄ p̄fessio nē dicit iudei vel p̄restes vel p̄ publica instrumenta p̄stint p̄fari iudeū sorte sua debita d̄ iure p̄tentū. eidem mandauim⁹ q̄ nihil a p̄faro christiano rōne vsuraz aliquaten⁹ p̄sumeret extorquere. Alioquin si sec⁹ attempta retipm iudeū ad desistendū ab huiusmodi p̄auitate auctoritate nostra p̄censuram eccliaſticā cōpellatis. sc̄z ex cōmunicādo oēs dicto iudeo cōicātes et eidē p̄stātes p̄siliū auxiliū et fauorē. et cū eodem mercimonia contrahentes. et eidem aliq̄d ratōne b̄mōi debiti p̄soluentes.

Ve episcopo ad legatū p̄ clerico cōcubinatio.

Querendo in x̄po patri et dño. J. ep̄o apostolice sedis legato. I. A. mis. ꝛc. Cū ad eccliam d̄ tali loco nostre dioc. causa visitatōis et correptōis nos p̄tulerit accessisse. inuenim⁹ ibidē p̄byterū portuariū eiusdē latoz p̄sentū sup p̄cubinitum ex cōicationis sc̄iaz incurrisse. quēz ex cōicationē indicā qua tenebat astrict⁹ durim⁹ absoluendū. Sed q̄ cū eodē de irregularitate p̄tracta nequiuim⁹ dispensare. ip̄m ad paternitatē vestrā duxim⁹ remittendū. vos affectuose rogantes. q. sup irregularitate sic p̄tracta dignemini dispēlare misericorditer. Datum. ꝛc.

Qualiter ep̄us remuneret laicos sibi seruīetes.

Quia mercenari⁹ dign⁹ est merce: de sua. Et cū tam de rigore iuris q̄s de eq̄tate rōnis expediat q̄ bñ et fideliter seruīetes p̄dignā remunerationē recipiant. ne subtracō sanguinis q̄d ablit de illoz manib̄ p̄cedat q̄b̄ seruīū est impēlū et subtractor a dño i die nouissimo req̄rat. Idcirco nos mis. ꝛc. Cōsiderato seruīno nobis et

Forma epistolarum

nrē ecclie p̄inua a lōgis retroactis ipib⁹ im-
penso qđ talis fecit laic⁹ seruiens clientibus
noster lato: p̄sentū eidem. B. possessionem
in tali loco existentē ad mensam nōstre pon-
tific. spectantē in p̄stimonū p̄ferenduz durū
m⁹. ita qđ inde fruct⁹ possessionis ipi⁹ habeat
et in vita sua possideat. salua substantia rez.
Sed post mortē ipsi⁹ prefata possessio cum
meliorationib⁹ in eandē facta ad mensaz pō-
tific. sine aliqua controuersia reuertat. In
cui⁹ rei. zc.

**Qualiter ep̄s absens faciat ali-
quē canonicum recipi in ecclia ca-
thedrali.**

Nicolaus mis. zc. dilectis suis. Cū
in v̄roñ. ecclia qđdam ad p̄ns vacet
p̄benda p̄ mortē I. A. bo. me. qđdam
canonici talis ecclie et ad ip̄am p̄secrandaꝝ
ad ec. nostram p̄pter quedā imminuentia ne-
gocia accedere n̄ possum⁹. Ad. vobis. q. ad
collationē ipsi⁹ p̄bende nomine et vice nr̄a.
et simul cū capitulo prout vobis et ipsi capi-
tulo dñs ministrauerit p̄cedatis. et p̄mitti-
mus nos ratū habiturū et firmū quicqđ de
collatōe p̄dicta cū caplo duxeritis ordinādū
Datum. zc.

**Qualiter excōmunicat⁹ in gene-
re qui furta cōmiserit.**

Iohannes mis. zc. tali rector ec. L.
Accedens ad nostram p̄ntiaz mer-
catoꝝ latoꝝ p̄ntium nobis lacrima-
biliter est cōquest⁹. qđ cum ip̄e die tali apud
domū suam in lectulo cōcubisset. circa me-
die noctis hora dum in medio silentij eēt ali-
qui maligno ducti spū deum p̄ oculis non
habentes. clam et latenter in domum ipsius
irruendo quandam summā pecunie et res
alias exporiarunt. Quocirca. Ad. vobis. q.
in ecclia vestra et in locis circūiacentib⁹ au-
ctouitate nr̄a moneatis i genere omēs illos
qđ furta cōmiserūt p̄dicta qđ a receptōe p̄senti-
um vsqz ad dies octo secreto restituant res
p̄fatas. Alioqñ tam ipsos malefactoꝝ qđ
p̄sentientes in dictis ecclie excōmunicatos de-
nūciatis et faciatis publice nūciari quousqz
eidem de prefatis reb⁹ sibi furtiue subtracis
plenarie satisfaciāt.

De limitatione ecclesiarum.

Quoniam labilis ē memoria hoīs cū
a vili et corruptibili materia sit for-
mata. et cū nil certi⁹ morte. nil incer-
ti⁹ hora mortis. adeo inuentū fuit sacre sc̄ptu-
re remediū vt ea qđ in p̄nti dispositōe exite-
rint ordinata possint in postez ad perpetuā
rei memoriā liquido cōprobari. Verū cum
in ecclie nr̄e dioc. visitatōis et correptionis
officiū exercem⁹. inuenim⁹ iter earū dē ecclie
siaz rectoꝝ sup decimis ad parrochianoꝝ
scandalū p̄rouersā multiplici ac nouit sub-
orā. cū vterqz eoꝝ ad inuicē et ad parrochia-
nos alteri⁹ man⁹ auidas extēdebāt. Nos ve-
ro terminādo litis discordiā tam auctouita-
te ordinaria qđ vtriusqz partis bñplacita p̄-
viam pacis et concordie ferenda benigno fa-
uore di. ge cupientes p̄fatis ecclie limitā-
mus parrochianos p̄ certas terminoꝝ di-
stantias in hūc modū. vicz assignamus tali
ecclie parroch. et terminos p̄petuo limita-
tos. In cuius rei. zc. Fecimus inde fieri du-
as cartas nostro sigillo munitas. quarum
vnam habet talis rector. aliaz vō talis rector
Datum. zc.

**Qualiter contra clericū incorri-
gibile procedatur.**

Iohannes mis. zc. archidia. Sic ma-
tutin⁹ lucifer alia sidera in splēdore
p̄cellit. et qđ sol refulgēs in planetaz
medio p̄minēt choruscatoꝝ clari⁹ elucescit
sic clericalis ordo ad decorē dom⁹ dñi debet
inter alios eminēt⁹ resplēdere. Cleric⁹ enī a
cleros qđ ē fors. qđ in sorte dñi elect⁹ interpre-
tat. qđ signū ad sagittā posuit. Cū dñs oñdere
alijs q̄lter oportet alios i domo dñi p̄uersa-
ri vt malū euitēt. bonū discāt. Sed ei fit a pla-
tis facil⁹ dat⁹ subditis i exemplū. Verū nū
peccatis exigētib⁹ porcionariū talis ec. fama
publica deferēt inuenim⁹ qđ plurib⁹ dicitis
enozmib⁹ furro homicidio et excessib⁹ publi-
cis et manifestis. ac alijs crimib⁹ multiplici-
ter irretitū. Et licet p̄ nos vt se corriget et d̄ tāns
excessib⁹ satisfaceret charitatiua monitio p̄-
cessisset. Idem. Id. tāqz sue salutis imemor
satisfacere recusauit. imo deteriora priorib⁹
cōmissis accumulatis salteꝝ nō formidauit

Forma episcolarum

nos scandalo multiplici perturbare. vel offensa et multa enormia delicta in contumeliam et ignominiam creatoris committere non expavit. propter quod ipsum excommunicamus et deinde ipsum recusantem de tantis excessibus satisfacere. nec ad viam correctionis pervenire anathematizamus iusticia mediante. Deinde eundem in sua solita pincacia perdurantem ab officio et beneficio duximus suspensendum. quem sic nec ad reconciliationem et emendationem redire volentem a clericali consortio duximus segregandum. Unde cum non debeat de sua malicia commodum reportare. et dignum sit ut quos timor dei a malo non reuocat. saltem eos coerceat severitas temporalis. Ad vobis. q. eundem multum sagaciter capi faciat absque corporis lesione. et in carcerali custodia retineri vinculis ferreis perpetuo religatus. ita quod huiusmodi pena cedat alijs in exemplum.

De constitutionibus synodalibus registrandis.

Nicolaus mis. zc. dilectis suis archiepiscopis. procuratoribus. rectoribus capitulis et ceteris clericis ecclesiarum civitatis. et dioecesis. Si rationes rei et personarum statuta et ordinationes iuris peritorum. et mandata principum minime servarent. non tanquam verba prudentis sed quasi essent verba puerilia deputarentur. Sane cum apud talem locum nuper in nostra ecclesia cathedrali una cum capitulo nostro synodum duxerimus celebrandum de consilio et approbatione dicti capituli et nostri quasdam in ipsa synodo constitutiones ediderimus synodales. Ad vobis in virtute obedientie. q. ipsas in ecclesijs et parochijs vestris inviolabiliter observantes. et in libris ecclesiarum vestrarum prefatas constitutiones describantur quas vobis sub nostro duximus sigillo interclusas per. B. latozem presentium destinandas. Alioquin contemptores huiusmodi mandati vestri propter inobedientiam graviter puniemus.

Qualiter constitutiones synodales executioni dentur.

Iohannes mis. zc. archiepiscopi. zc. Belatione veridica intelleximus plurimorum quodam rectores archidiaconatus vestri in parochijs hinc inde indifferenter manus ad invicem extenderunt auidas pro deo et libertate sancte matris ecclesie. ac contra constitutiones nostras synodales in synodo nostra nuper editas. et per capitulum nostrum et ecclesiarum rectores nostre dioecesis uniuersos legitime approbatas. Quocirca Ad vobis in virtute obedientie. q. dictas constitutiones nostras inviolabiliter in archidiaconatu vestro faciat ab omnibus rectoribus quibus commendata est animarum cura et ceteris clericis inviolabiliter observari. Contrarium facientes etiam rebelles auctoritate nostra per censuram ecclesiasticam firmiter compellendo.

De illo qui intestatus decessit.

Nicolaus mis. zc. Archiepiscopus exhibita nobis talis rectoris ecclesie petitione. continebat quod cum. A. laicus parochianus suus subita mortis suffocatione decesserit intestatus. heredes et successores dicti intestati sibi tertiam partem de tertia omnium bonorum suorum prout servatur de iure et consuetudine nostri episcopatus solvere contradicunt. Quocirca Ad vobis. q. inquisita super hoc diligentem veritate si in ueneritis parochianum eundem decessisse ut asseritur intestatum heredes et successores ipsius ad solvendum dicto rectori tertiam partem de tertia bonorum dicti intestati auctoritate nostra per censuram ecclesiasticam compellatis. in uocato ad hoc consilio si necesse fuerit et auxilio brachij secularis.

Visitatio contra clericum per archidiaconum.

Iohannes mis. zc. dilecto suo. In archidiacono. Belatione plurimorum ad nos noueritis puenisse quod aliqui clerici in nostro archidiaconatu constituti de incontinentia et alijs excessibus. et alijs peruersis et iniisque conuersantes ut et de vne infamia publica notent sanctam religionem clericorum abominabiliter defedantes exorbitent. Quocirca in virtute obedientie et subtestatione diuini iudicij districte precipiendo. Ad. q. omni mora

Forma epistolarum

postposita ad ecciam nostri archidiaconatus psonaliter accedans. de vita et puerfatione pnoy et clericoy diligēt⁹ inquirans. corrigendo q̄ videris corrigenda. nihilomin⁹ fm̄ sanctiones canonicas excessus deliquētium puniendo.

Ad fratres predicatorum de alio parrochiano ad sepulturam recepto.

Nicolaus mis. zc. religiosi viris et amicis in xpo carissimis p̄ou et cōuentui fratru⁹ pdicatoru⁹ de tali loco

Salutes zc. Ex parietalis rectoris et clericorum eccie talis nobis p̄querēdo extitit intimari q̄ A. parrochian⁹ eccie pdicte agens vt fidelis christicola. in articulo mortis ipsi eccie tanq̄ parrochian⁹ eiusdem quedā de bonis suis legauerit. et ibidē in vltima voluntate se p̄cepit sepeliri. vos tanq̄ alieni iuris raptores falcem in alienam messem mittentes corp⁹ parrochiani pdicte cum quibusdā legatis eccie p̄fate ad sepeliendū in vestruz monasteriū deportastis. Verum cum non debeam⁹ alicui iusticiam denegare. N. vobis. q. si est ita corpus defuncti ad p̄fate eccie cur⁹ parrochian⁹ extitit deportantes dictis rectori et clericis legata plenarie psoluatis. Alioquin tali die quem vobis terminum assignamus coram nobis per sufficiens procuratorē compareatis. dictis rectori et clericis de p̄missis facturi iusticie complementum. Alioquin nos in dicta causa prout de iure fuerit procedemus. Q. si dies feria zc.

Compositio inter episcopū et capitulum.

In noie dñi Amen. Nouerint vniuersi p̄ntes lrās inspecturi. q̄ inter nos. B. mis. diuina ep̄m aquinatē ex vna pte. et caplm̄ eiusdē eccie ex altera sup diuisione bonoy nostroz. scilz sup decimis mortuarijs et alijs iurib⁹ ecciaz nrē dioceb⁹ a lōgeretro acis t̄pib⁹ ess⁹ quedā lina materia suscitata. Tandē altissim⁹ ih̄sus x̄ps vni genitus gloriosus q̄ est testator pacis et vere salutis formator. omne remouēs scandalū odiū vel offensam inter nos amicabiliter cō

posuonē durim⁹ ordinandā in hūc modū. videlicet q̄ ep̄s q̄ nūc est et omēs ei⁹ successorē q̄ eccie pdicte p̄fuerit libere et sine qualibet p̄radicione dicta mortuaria et alia iura talis eccie. scz. A. perpetuo possideat ordinati. Etā extitit inter nos q̄ caplm̄ pdictū decimas mortuaria et alia iura communia talis eccie. scz. B. p̄ter p̄curatōem q̄ dat⁹ ratione visitatōis libere habeat et possideat cunctis temporib⁹ seculoy. In cuius rei testimoniu⁹ fecimus inde fieri tres cartas per alphabetu⁹ diuisas nostro sigillo sigillatas quarū vna remanet penes nos dictum episcopū. alia penes dictū capitulu⁹. et tertia remanet penes thesaurarios dicte eccie perpetuo obseruandas.

Compositio confirmetur per papam.

Ancissimo in christo patri et dño dño. N. diuina p̄uidētia sacrosancte romane eccie sumo ponti. cum summa reuerentia pedū oscula b̄ioy. Cū nos ad inuicē sup decimis mortuarijs et rebus alijs siue sup diuisione bonoy oim̄ ecclesiarū nostre dioceb⁹. questio varia et diuersa agitata diu⁹ extitisset. Tandē redēptoris altissimi grā q̄ pacis est et p̄cordie reformatoz. per amicabilē cōposuonē p̄cordati quā putiuste et sine p̄auitate facta est. v̄is dignamini lrās p̄firmare. ac stabilitate p̄petua solidare Datum. zc.

Compromissum in arbitros.

In noie dñi Amen. Nouerint vniuersi p̄ntes lrās inspecturi. q̄ cū in nos. N. mis. zc. ex pte vna. et tale capitulu⁹ ex altera sup iure paronate talis eccie nrē dioceb⁹. scz possessionib⁹ decimis et alijs reb⁹ auctoritate apostolica questio ess⁹ diu⁹ agitata. nos volentes parcere laborib⁹ et expensis. p̄fate questio nē iudicio vel cōcordia terminandā pro bono pacis et p̄cordie sup questione p̄fata cōpromissim⁹ i. A. et B. viros p̄uidos et discretos sub fide bic et inde corporalis et prestii iuramenti et sub pena centum marcarū argenti soluendarū ex parte p̄radicente. parti obtemperare volenti arbitrio seu iudicio talium arbitroz

Forma epistolarum

et sub pena eadem pmittim⁹ et obligamus nos sub ypotheca bonoꝝ nostꝝoꝝ tempoꝝaliū et spūaliū arbitrio et mandato peritoꝝoꝝ seu iudicio p̄dictoꝝ in arbitros acceptoꝝoꝝ obſuare q̄cquid ipi vel duo ipoꝝoꝝ i bac questione p̄nta arbitrando mādando iudicando ordinādo laudādo componēdo. et etiā ſententiando durerint faciendū. In cuius rei teſtimoniū has noſtras patētes lrāl noſtras ſigillis ſigillatas eiſdē duxim⁹ cōcedendas. Datum. ꝛc.

Cōtractus mutui.

In noīe dñi amē. Auertint vniuerſi q̄ die tali āno tali loco nos miſ. ꝛc. Cognoscam⁹ et cōfitemur a mercatoꝝoꝝ talis loci. c. marcas ꝛ. et legalū mutuo accepisse. et ipas nobis fuiſſe ſolutas i pecunia numerata. q̄s quidem marcas i valutatib⁹ et negocijs talis eccleſie duxim⁹ p̄cedendas. Nos vero dictas marcas vel valoremeaz dicto mercatoꝝoꝝ vsq; ad tale diem in ciuitate plixoñ. in pacem et ſine contradicōne reddiduri. In cui⁹ rei potioꝝem ſecuritatē lrām noſtri ſigilli munimine roboratā dicto mercatoꝝoꝝ vsq; ad talē diem duximus p̄cedendā

Quitatio pecunie renumerate.

Nuerint vniuerſi. ꝛc. q̄ ego. B. mercatoꝝoꝝ plixoñ. p̄ſiteoꝝ et recognosco me habuiſſe et i numerata pecunia recepisse a venerabili patre dño venefrano ep̄o. c. marc. bonoꝝ. ꝛ. et legalius q̄s eidem ep̄o mutuaui. Et ideo ipm et ſucceſſoꝝes ſuos q̄ venefranā eccleſiam p̄ſuerūt ad hmōi debui⁹ do et p̄cedo p̄ liberis et quietis. ita q̄ ſi de cetero de et ſuper dicto debito carta vel ſcriptura ſiue inſtrumēta aliqua apparuerūt ſint irrita et nullā habeāt roboris firmitates. In cui⁹ rei teſtimoniū hāc patentes lrām p̄ man⁹ ꝛ. tabellionis factā dicto ep̄o p̄ceſſi et mei ſigilli munimine ſignatas. Et ego tabellio his oib⁹ interfui. ꝛc.

Cōtra officiales ciuitatis qui tenēt aliquē obſeſſū in eccleſia.

Gregon⁹ miſ. ꝛc. dilecto ſuo tali archidiacono et archipreſbitero. ꝛc. tali caſtri Salutem. Volentes non

immerito q̄ plurimuz et turbamur. quia inſtellerim⁹ q̄ quidaz laici quibus falſo modo et inique moꝝis impingebat periculū timētes p̄toꝝem et officiales dicit caſtri p̄ metu moꝝis confugientes ad eccleſiam talem. vt in eadem ſecurius poſſent a moꝝis periculo deſenſari. Qui p̄toꝝ et officiales cōtempnentes immunitates ipſi⁹ eccleſie tanq̄ ſpe luncam latronū violando dictis confugientibus in cōtemptū dei et ſancte matris eccleſie panem et aquam et cetera victualia tāq̄ puerſoꝝes fidei ſubtraxerūt. Quocirca. ꝛc. quaten⁹ ipſos p̄toꝝem et officiales auctoritate noſtra moneatis. vt dictos cōfugientes in p̄ſata eccleſia obſeſſos teneant. nec eis ſubtrahant aliqua alimenta. Quod ſi p̄miſſis monitionibus veſtris id facere recuſant. ipſos auctoritate noſtra excomunicatis. excomunicatos publice nunciatis. et faciatis ab omnib⁹ tanq̄ excomunicatos artius euitari. Inſuper omēs dicit caſtri eccleſias ſuſponatis eccleſiaſtico interdico. q̄ſ q̄ dicti confugientes libez et ſecurum habeant exitum et reſeſſum. et eidem eccleſie cui⁹ immunitatē contempſerūt violando et deſerta deo et nobis illata iniuria ſatiffaciant cōpetenter.

Reſeruatio beneficii auctoritate apoſtolica.

Scolaus miſ. ꝛc. dilectis ſuis portioꝝarijs talis eccle. Salutem. ꝛc. Hanc lrām q̄ fungimur i bac parte dictū clericū in ſcia moꝝib⁹ vira et puerſatōe examinauim⁹. put i dicto reſeꝝto pleni⁹ p̄tinetur. Et q̄ ipm inuenim⁹ dignuz ad hmōi bñficiū obtinendū. reſeruauim⁹ eidē i dicta eccleſia portioꝝe quā p̄mo vacare cōtigerit. quā et ad collationē ipſi⁹ iam dicit clericū iuxta mandatū ſūmi ponē. reſeruare volum⁹. Quocirca vobis eadē auctoritate p̄cipim⁹ et mādam⁹. q̄ ten⁹ q̄ cito in eadē eccleſia portioꝝnem vacare p̄tingeret ad collationē ipi⁹ nulaten⁹ p̄cedatis. quoniā de ipa portioꝝe dicto clerico intendim⁹ p̄uidere. decernētes irritū et inane q̄cquid de collatione p̄dicta p̄ mandatu⁹ dñi pape p̄ſumpſeritis attemptare. Datum. ꝛc.

Forma epistolarum

Confirmatio beneficij auctoritate apostolica.

Iohannes mis. zc. dilectis suis rectoribus et clericis portionarijs talis ecclesie. **A**uertitis nos olim summi pontificis recepisse lras sub hac forma. **A**h. zc. Et cum dicti clericum tunc ipse in scientia moribus vita et uersitate examinauimus. et inuenerimus dignum ad huiusmodi beneficium obunedi. **N**os sibi reseruauimus portionem que cito ibidem vacaret conferenda; iuxta mandatum domini pape. put in lra nostre reseruacionis plenius dicitur. **N**unc autem cum in dicta ecclesia quedam portio vacet ad presens propter mortem talis portionarij ipsius ecclesie. volentes ut dignum est mandatis domini pape obedire quas auctoritate que fungimur durimus prefato clerico conferendas. et ipsum de dicta portione per nostrum privilegium inuestiuimus. **C**ontradictores et rebelles excommunicacionis vinculo innodantes. **I**n cuius rei. zc.

Cum metropolitanus vocat ad sinodum suos suffraganeos.

Martinus dei gratia archiepiscopus capuanus venerabilibus fratribus et amicis in christo carissimis dei gratia episcopis suffraganeis capuanis. ecclesie. **S**alutem et fraternam in domino caritatem. **C**um de grege nobis commisso in extremo die iudicii nos oportet reddere rationem expedit ut per ecclesiam dei taliter vigilemus. ut commissum nobis gregem ab illius lupi moribus que circuit quos que deuolet defendamus. non facientes tanquam mercenarij cuius prope non sunt oues. que videns lupum venientem dimittit oues et fugit. sed tanquam boni et experiti pastores gregis. que oues sibi commissas defendentes a luporum lacerantibus moribus vigilant ut conseruent. **H**inc est quod vos rogamus attente et monemus quatenus in tali ciuitate omni mora postposita nobiscum personaliter interfuitis. ut ibidem nobiscum super vilitatibus ecclesie nostrarum et totius dioecesis procurandis babeamus colloquium et contractum.

De anniuersario dato ecclesie. ab episcopo viuente.

In nomine domini. **C**um ex debito naturali filij ad reuerentiam teneat et obedientiam matris sue que suis mamillis ipsum lactauit et uberibus. et que plurimis superbus et sudoribus enutrit. **S**iquidem nos misericordione diuina venefranus episcopus recolentes plurima bona que a matre nostra ecclesia a teneris annis recepimus. que nos etiam in sue pietatis gremio collocando de honore ad honorem peruenit. et de bono in melius expectauit ut diuini cultus seruitium in dicta ecclesia non diminuat. sed augeat potius ad honores gloriosos virginis Marie. et beati martiris cuius corpus sanctissimum in dicta ecclesia requiescit. **D**amus et concedimus dicte ecclesie possessionem nostram cum omnibus pertinentiis suis quam habemus in tali loco que nobis ex successione nostri patrimonij remansit perpetuo possidenda. ita videlicet quod propter reddendum dicte possessionis una missa ad honorem sancti spiritus in quolibet die Iouis. alia vero missa in quolibet die sabbati ad honores genitricis virginis gloriose. alia in quolibet die talis martiris ad honorem eiusdem martiris beati. **E**teris vero diebus et singulis una missa de requie pro animabus patris et matris nostri. et pro anima nostra decantetur. **D**atum. zc.

De condendo testamento.

In nomine sancte et diuine trinitatis et humanitatis patris et filij et spiritus sancti Amen. **N**os. **A**. misera. diuina. **E**piscopus memores conditionis humane quam semper comitatur innata fragilitas. cui ab ipso vite principio mortis imperium dominatur dum vite nobis instaret terminus. loquere tamen et memorie in nobis integritate vigente egri corpore sani mente sic salutem nostre anime prouidimus consulendum. ut rebus humanis exempti videamur de veri et eterni dei misericordia confidentes. qui cor contritum et humilitatum non despicit. qui ut suum redimeret populum gustare voluit calicem passionis. **H**oc presens testamentum quod nuncupatum dicitur. id est. sine scripturarum solennitate in hunc modum duximus statuendum. videlicet pro anima mea. zc.

Forma epistolarum

Quando ep̄s cōstituit procura-
tozem in romana curia.

In noie dñi Amen. Nouerint vni-
uersi q̄ nos. V. ep̄s noietalis eccle-
sie nostre p̄stituum⁹. fecimus. seu or-
dinauim⁹. A. et. B. latores presennum pro-
curatores nostros quēlibet eoz in solidum.
ita q̄ nō sit melior cōditio occupantis. sed q̄
vn⁹ inceperit alter valeat consummare in ro-
mana curia in omnib⁹ causis appellationū.
et in p̄ncipalib⁹ contra nos motis ⁊ mouen-
dis a quibuscūq; ⁊ contra quoscūq; i iudicē.
⁊ extra vbiq; nos inuenerit citatos ab bo-
mine vel a viro coram quocūq; iudice seu
auditore delegato sedis apostolice. ad agen-
dū. defendendū. excipiendū. replicandū. ad
petendū absolutōis beneficiū ad cautelas.
et componendū. et ad cōpromittendum i ar-
bitros seu amicales compositores seu ar-
bitratores. et ad iudices eligendū ⁊ recusan-
dū. ⁊ ad impetrandū ⁊ cōtradicendū literas
legēdas simplices. iusticiā siue grām cōtinē-
tes. et ad appellandum ⁊ appellatōnem prose-
quendam. et apostolos petendū et recipien-
dum. ad prestandū in animā nostram d̄ ca-
lumnia seu d̄ veritate dicenda. vel cuiuscūq;
alterius generis iuramentū dantes eisdem.
vt vterq; ipsoꝝ habeat potestatem substitu-
endi alium seu alios procuratores loco suo
et ipsos reuocandi quādo cūq; et quoties-
cūq; eis vel alicui eozum videbitur expedi-
re. et in se procuratōnis officiū resumendū.
Et promittimus nos sub ypotheca bonoz
predicte ecclesiarum habituros. ⁊ firmum
quicquid per predictos pcuratores seu alte-
rum p̄stitutum seu substitutū ab eis vel alte-
ro eoz factū fuerit in p̄missis ⁊ singulis pre-
missoz. In cui⁹ rei. ꝛc.

Qualiter episcopus constituit
procuratorem ad mutuū contra-
hendum.

Vniuersis presentes literas inspectu-
ris. S. misa. ꝛc. Nouerit vniuersi-
tas vestra q̄ nos dilecto magistro
nostro. B. canonico ecclesie in confluentia.
quem ad sedem apostolicā nostrū procura-
tozē ⁊ nunciū destinam⁹ p̄ nostris nostrēq;

ecclesie negocijs ibidē pcurādis speciale mā-
datū damus ⁊ liberā pcedim⁹ potestātē nrē
et ecclesie nostre nomie mutuū p̄rabendi ⁊
quocūq; siue quibuscūq; creditorib⁹ vsq;
ad summas. c. lib. ꝛ. ⁊ obligandi nos et suc-
cessores nostros ac ecclesiā ⁊ omnia bona no-
stra p̄ntia et futura ecclesiastica et mūdāna
illi siue q̄b⁹ idem noster pcurator vsq; ad di-
ctā summā duxerit mutuare p̄rabendum
et iurandū in animā nrām p̄ illa pecunia si-
ue parte ip̄i⁹ quā ipse nrō ⁊ ecclesie nrē nomie
duxerit mutuo p̄rabendā. etiā si nō sit i no-
strā sed in nrē ecclesie vtilitatē cōuersa. Et ad
renunciandū p̄uilegio seu beneficio restitui-
tionis in integrū ⁊ exceptōni. etiā q̄ predicta
pecunia nō sit p̄uersa in nrā ⁊ ecclesie nostre
vtilitatē p̄teritū alic⁹ p̄stitutōis canonice vel
ciuilis. ⁊ p̄stitutōis de duab⁹ dietis eōte in
p̄silio generali. cunctisq; p̄stitutōib⁹ p̄bano-
nib⁹ ⁊ exceptōib⁹ quib⁹ p̄tra creditores ip̄os
nos tueri possem⁹. ⁊ p̄ quas posset eis super
eodē mutuo p̄iudiciū aliq̄d generari. Ban-
tes eidē pcurato. speciale mandatū submit-
tendi nos iurisdicōibus cuiuscūq; iudicis
capitulis dñi pape si voluerit. in quē tanq;
in iudicē nostrū p̄senum⁹ sponte. sciētes no-
strū iudices nō esse q̄ ip̄e possit ⁊ debeat de p̄-
dicta summa pecunie sine ei⁹ parte nos con-
demnare. ac in nos excōmunicatōis senten-
tiā ferre quotienscūq; voluerit si pecuniam
de qua fuerim⁹ condemnati nō soluerim⁹ i
termino ab ip̄o auditore nostro statuto. pro-
mittentes nos ratum gratum et firmū ha-
biturum. et contra de iure vel facto aliquate-
nus non venire quicquid de supradictis v̄l
alioꝝ aliquo seu aliquib⁹ idem noster pcur-
ator faciendū duxerit aut etiā pcurandū
et velut in contractu seu literis eiusdē nostri
procuratoris hinc inde faciendis plene con-
tinerit continere. etiā si contigerit sup om-
nibus p̄missis et singulis literas apostoli-
cas impetrari conuentioni iudiciū per nos
vel procuratores nostros in romana curia
cōmorantes renūciā expresse In cui⁹ rei
testimoniū et euidentia pleniorē p̄ntes lrās
nostri sigilli munimine duxim⁹ roborādas
Datum. ꝛc.

Forma episcolarum

Confirmatio beneficij ad instan-
tiam sui vicarij.

Aueris present. lrās inspecturis
I. misa. zc. Significam⁹ sancitati
vestre q⁹ p⁹byter nostre dioce. q⁹sdaz
lrās apertas munitas sigillo talis nostri vi-
carij nob⁹ exhibuit z ostēdit. quaz tenor ē tal⁹
Houerit. zc. Et nos dicit⁹ ep⁹ qd⁹ factū est in
p⁹missis p⁹ dictū nostrū vicariū approbantes
de p⁹benda talis ecclie auctoritate d⁹ni pape
nob⁹ in hac parte cōmissa dictū p⁹byterus p⁹
nostrū pilleū inuestiuit⁹. z eundē instiuit⁹
mus in eadez. Et oēs et singulos q⁹ ei sup⁹ ea
impedimētū q⁹cunq⁹ modo p⁹stiterint publi-
ce vel occulte. excoīcatōis snia innodamus.
parrochianis eiusdē ecclie z alijs v⁹ndecūq⁹
et cuiuscūq⁹ p⁹diōis extiterint q⁹ tenerent in
aliq⁹ eidē ecclie. **A**d. in v⁹tute obedientie vt sa-
lubria ei⁹ mādāta obseruēt. et de iurib⁹ ecclie
p⁹dicte debuis eidez debeāt tanq⁹ rectori suo
plenarie respōdere. **B**atas z firmas habentes
sentētiā q⁹s idē p⁹pressus aut ali⁹ iuste
et rite tulerit in rebelles. **I**n cui⁹ rei. zc.

Confirmatio beneficij auctoritate
apostolica.

Regorius mis. zc. discreto viro. zc.
Lrās sanctissimi patris d⁹ni. zc. pa-
penō viciatas. non cācellatas. non
corruptas. nec in aliq⁹ parte sui lesas recepimus
in hac forma. zc. **V**olētes itaq⁹ vt tene-
mur mandatis apostolicis in oib⁹ obedire
cū aliq⁹ canonicū nō obsistat qd⁹ p⁹uisione
tibi faciēdā p⁹stimonij supradictis impe-
diat auctoritate d⁹ni pape q⁹ fungimur i hac
parte p⁹stimonij q⁹ sunt talis ecclie vacantia
p⁹ mortē. **B**. canonici tibi p⁹ferim⁹. teq⁹ p⁹ nos-
trū pilleū inuestim⁹ p⁹ntialiter de eisdez re-
seruata nihilomin⁹ potestate p⁹uidendi pin-
gu⁹ de p⁹stimonij si fm tenorē p⁹dictaz lrās
rum debis q⁹ tibi p⁹tulim⁹ nō fuerit plene p⁹-
uisum. **C**ontradictores v⁹ z rebelles si q⁹ fue-
rint excoīcatōis sniaz incurrisse p⁹mulgādo
decernim⁹. **I**n cui⁹ rei. zc.

In eundem modū vel quasi

Icola⁹ misa. zc. discretis. zc. Lrās
d⁹ni pape recepim⁹ in hūc modū. zc.
Volētes itaq⁹ vt tenemur mādānt

apostolicis obedire fm tenorē p⁹dictaz lrās
rum eidem clerico p⁹stimonij talis ecclie.
talis dioce. vacantia p⁹ mortē talis canonici
p⁹tulim⁹. ipm⁹q⁹ p⁹ b⁹retū nost⁹ p⁹ntialiter in-
uestiuit⁹. de eisdez nob⁹ nihilomin⁹. zc. sub-
stituētēs in ei⁹ rei executionē. **A**d. cui q⁹ntū in
h. nō tū in totū cōmittim⁹ vices nrās q⁹ fun-
gimur vobis auctoritate. zc. **A**d. q. eundē v⁹
p⁹curatorē suū e⁹ noie in corpale possessionē
p⁹dictoz p⁹stimonioz iuxta mādāta aposto-
lici tenorē inducatis z defendatis inductuz.
ita tū q⁹ ad exequenda p⁹dicta oēs vos ast⁹ ve-
strū alterū nō expectat cōtradictores. zc. **I**n
cui⁹ rei. zc.

Qualiter ep⁹ cōmittat vices su-
as canonico vt absoluet clericum
scdm lrās penitentiarij d⁹ni pape

Regon⁹ mis. zc. Houeritis nos re-
ligiosi viri d⁹ni pape penitentiarij re-
cepisse lrās in hac forma. **V**nde. zc.

Quocirca auctoritate p⁹dictaz vobis p⁹cepti-
mus z mādānt⁹ q⁹ten⁹ p⁹sideratis diligenter
circūstātijs vniuersis in dictis lrās p⁹cedēdis
dictū. **A**. a p⁹fatis excoīcatōnū sentēntis
absoluatis. z cū eodē sup⁹ irregularitate con-
tracta dispēns put in p⁹fatis lrās d⁹ni pape
pleni⁹ p⁹ntinet.

Litere citatorie auctoritate domi-
ni pape.

Retus mis. zc. Houeritis nos a san-
ctissimo patre sumo ponē. recepisse
lrās in hac forma. **A**d. zc. ponēdo
totū tenorē lrāz. quo posito ita dices. **V**olē-
tes mādātū apostolicū exēq⁹ reuerenter. q⁹ fu-
gimur vobis auctoritate. **A**d. q. p⁹ te vel per
idoneū responsalē. viij. die post receptionem
p⁹sentū quē terminū a nob⁹ editū p⁹ termino
pemp⁹. assignam⁹ apud talē locū nrō te con-
spectui replentes dicto. **A**d. in iudicio respō-
sur⁹. **A**lioq⁹ p⁹cedem⁹ in causa put exigerit
ordo iuris. q⁹ si p⁹dict⁹ termin⁹ in diem cade-
ret feriatā. sequētē diē nō feriatā tibi pemp⁹.
assignam⁹.

Qualiter procedatur contra con-
tumaces scdm auctoritatez aposto-
licam.

Forma epistolarum

Iohannes mis. zc. Cum auct. nobis a dño papa. zc. S. tali die coram nobis nostris citari fecerim. Idem mandato nostro deducto penit. in preceptis certo sibi precepto termino assignato venire neglexerit. propter quod ipsum pumacem eius erigente malicia pro preceptis decernimus eum excommunicationis sententia subiacere. Quocirca ne idem comodum de sua pumacia reportet. quia nihil humilitas potestesse videret si preceptum pumacibus non obesset. Discreuioni tue que fungimur auctoritate sub excommunicationis pena precipiendo. Ad. quatenus singulis diebus dominicis et festiuis publicis capanis et candelis accessis denuncietis coram populo excommunicationis vinculo innodatum. donec sue culpe inobediencia recognoscat. et de predicta pumacia satisfecerit ut tenetur. Si autem mandatum nostrum neglexerit quod non credimus adimplere. te inscript. excommunicationis vinculo innodamus. Dat. zc.

Quando episcopus committit vices suas archidiacono secundum auctoritatem apostolicam.

Iohannes mis. zc. Noueritis nos a dño papa recepisse lras sub hac forma. S. Cum igitur variis et diuersis negociis impediti cognitioni et decisioni ipsius cause interesse non possumus de vna prudentia et sollicitudine plurimum fidentes super ipsius cause cognitione et decisione tenore presentium vobis integre diffinitiuam sententiam reseruata committimus vices nostras. In c. rei. zc.

Nota quod aliquando committit sola cause cognitione usque ad diffinitiuam. et tunc dices. presentium vobis aucto. committimus vices nostras in eadem nobis diffinitiuam sententiam reseruata. Item nota quod huiusmodi commissio vel subdelegatio aliquando fit per publicum instrumentum.

Qualiter episcopus scribit domino papa cum appellatum est in causa sibi commissa.

Ancillissimo in christo patri et dño domino. S. sacro sancte romane ecclesie summo pontifici. H. licet indignus episcopus seipsum ad pedum oscula beatorum a sanctitate vestra recepimus lras in hac forma. Ad. zc.

Cum ad executionem mandati vestri humiliter et deuote procedens partes easdem coram me fecerim legitime euocari. Idem. B. in causa se processu sub hac forma vestram audientiam appellauit coram vobis domino. zc. ponendo appellationem secundum formam si expedit communicato consilio sapientium ipsi appellationi non duri aliquatenus deferendum. nec ipsum tamen ab examine vestri iudicii reuocari. precepti tamen eidem quousque ad triginta dies his lris vestro se conspectui representarent. In cuius rei. Datum. zc.

Prohemium super gratiis faciendis.

Iudices personarum attendimus merita cum aliquis gratiam erigit. Nec satis sic gratie dum indignus intendit. nec pro his respondetur si eis pro meritis gratia denegatur. Illis siquidem qui merentur e dextera porrigenda digna retributione meritorum ut sic merita honestatis probanturque extollantur per congrue retributionis premium. ut et pluralitas magnificetur meritorum. Unde ascribi cupientibus milite clericali libenter facimus de bonis ecclesiasticis prouideri. ut ex hoc diuinum officium artius amplectentes. que dei sunt audius exequantur. Hinc est. zc.

His qui dant sancta opera ut clericali ordine domino famulentur. debet et merito de bonis ecclesiasticis prouideri. ut ab eo stipendia vite suscipiant cuius obsequijs mancipantur. Hinc est. zc.

Cupientibus disciplinis scolasticis informari libenter gratiam impartimur. ut per eam studio audius insistentes consequantur facilius quod intendunt. Cum igitur dilectus noster talis cupiat sicut asserit disciplinis scolasticis informari. nos desiderium eius favore beniuolo prosequentes. Ad. zc.

Incipit tractatus notariatus.

O tractaturi de

arte notarie siue notariar^o. pmo videnduz est qd sit ars notarie. Secdo qd sit notari^{us}. et qm modis nuncupet. et qualis esse debeat. Tertio qm sint pres pncipales artis b^o notarie. Ad p^omū rōdet q ars notarie siue notariar^o est aliq^s scribēdi et dictādi perit^o. p quez fragilitatis hūane negociā roborant et pbenni memorie cōmēdant. seu hoīm negocia publice et autērice notant. Et qz nō oīs scptura notarij autērica est. sed dūtāt illa q in publicā et autēnicā redigit formā. Et d^r notari^o a noto. as. are. qz in notas acta debēt redigi. Un in aliqb^o locis rogatiōes appellant note. qz sūt note instrumētōz. q etiā idō vocant^r rogationes eo q illas rogat tabellio scribere. et ex illis rogat facere instrumētū. Dicit^r autē pibocolla a pibos qd est p^omū et collatio. i. p^oma collatio. Conferūt enīz pmo partes qd facere velint. et illa collatiōe fit pibocollū siue rogatio. Ad^o scdo sciendū q notari^o est psona publica officij tabellionat^o gerēs auctoritate pncipis vel apostolici. aut alteri^o ad id p^oates dandi habēns. Ad cui^o fides recurrit publice. ut ea scribat et ad pbennē memoriā redigat p qb^o debite fuerit req^sit^o et rogat^o. Dicit^r etiam tabellio a tabula. qz olim veteres solebāt notare in tabulis. idō tabelliones appellabāt. qd nomē habet adhuc in iure civili. C. d. tabul. et scrib. l. r. Dicit^r et seru^o public^o nō q vere sit seru^o. s. qz ei^o officij ad publicā utilitates est adinuentuz. Dicit^r et librari^o. qz sic libra oīa eq^sliter et iuste pōderat. et d^r oñdere mēsuraz regularā et p^ouetā. ita notari^o singula sibi cōmissa iuste librare et fideliter sine fraude conscribere et i publicā formā redigere d^r et tenēt. Dicit^r qm qz scriuari^o. qz scpturas suas d^r i scrinijs suis caute suare et custodire. ut i glo. c. ad audiētiā. de p^oscp. Dicit^r et scriba a scribēdo. Notari^o insup d^r esse hō liber nō colonarie p^oitōis alteri^o necessitati nō astrictus mascul^o sane mētis vidēs et audiēs. integre

fame. habēs plenā noticiam artis notariē. **O** Morandū tertio q officij notariar^o pncipalissime p^osistit circa tria. p^omo circa contract^o. Secdo circa vltimas voluntates et testamenta. Tertio circa instrumētōz p^ofectiōnē. Ut ergo distinct^o infra dicēda memorie poterint comēdari cuilibet parti pncipali sua annectēt capitula. **P**rima igitur pars notariar^o q p^osistit circa p^otract^o habebit octo capitula. In p^omo dicit^r qd sit p^otractus. In scdo de diuisione p^otractū. In tertio q^o et q^o i p^otractib^o erigant. In q^orto occasiōe q^o rū psonaz p^otract^o viciēt. In q^onto occasiōe ne quaz rez p^otract^o infirmēt. In sexta qliter cōtract^o ont^r ex obligatiōis diuisionib^o. In septimo de p^otrabentiū pacis et ipoz pacto rū diuisionib^o. et qm pena posita pacis erigi poterit et qm nō. In octauo de quibusdā renūciationib^o bñficiōz seu defensionib^o i cōtractib^o appositis seu apponēdis. **S**ecūda pars notariar^o officij q p^osistit circa testamēta et vltimas voluntates nouēbz capta. In p^omo dicit^r qd sit testamētū et de ei^o diuisione. et quē modū suare debeat faciēdo testamētū in scptis. vel nūcupatū testamētuz. In scdo de his q testari nō pnt. In tertio q requirāt ad testamētū. et q^o testes sint necessarij. et q^o requirant^r testes in codicillis. In q^orto differētia inter testamētū et codicillū. et i qb^o casib^o posteri^o testamētū nō tollet p^omū. In q^onto de institutiōib^o et qb^o p^obis fieri solet et que p^osone institui possūt et q nō. et qliter fiat institutio et in q^o pres hereditas diuidat. In sexto de substitutiōib^o et ear^o diuisionib^o. In septio de legatis in testamēto. In octauo de successiōib^o ab itestato cū declaratiōe arboris p^osan^ognitatis et affinitatis p^omissis. In nono i qb^o casib^o p^ontes pnt filios exhereditare. et ecōtra i qb^o casib^o pueri possunt exhereditare parētes. **T**ertia p^opncipalis officij notariar^o q cōsistit circa instrumētōz p^ofectōes q^onto h^oz capta. In p^omo ostēdetur diffinitio instrumētū cū ipi^o diuisione. In secūdo qd p^onere debeat instrumētū. In tertio q^o sint publicatiōes req^site ad instrumētuz. In q^orto de quibusdā instrumētōz formis cū eorundē declaratiōib^o. Et ita p^osent tractat^o

de p^otractib^o

quid sit p^otractus
de diuisione p^otractū
de q^o et q^o i p^otractib^o erigant
de occasiōe ne quaz rez p^otract^o infirmēt
de p^otrabentiū pacis et ipoz pacto rū diuisionib^o

de testamēto

quid sit testamētū
de diuisione testamētū
de his q testari nō pnt
de q^o testes sint necessarij
de q^o requirant^r testes in codicillis
de differētia inter testamētū et codicillū
de qb^o casib^o posteri^o testamētū nō tollet p^omū
de q^onto de institutiōib^o et qb^o p^obis fieri solet et que p^osone institui possūt et q nō. et qliter fiat institutio et in q^o pres hereditas diuidat

de substitutiōib^o

de p^osan^ognitatis et affinitatis p^omissis

de q^onto de quibusdā instrumētōz formis cū eorundē declaratiōib^o

de p^ontes pnt filios exhereditare et ecōtra

de p^ontes pnt filios exhereditare et ecōtra

quid sit instrumētū

quid sit publicatiōes req^site ad instrumētuz

de q^onto de quibusdā instrumētōz formis cū eorundē declaratiōib^o

Contractus

omnib⁹ premiffis expeditis sub trina mem-
broz distinctione in nomie sancte trinitatis
fuii habebit finem.

Capitulum. I.

De Contractu Balouy

N in. l. labeo. §. p. tractu. ff. de v. sig. Co-
tract⁹ ppue dicit⁹ est qñ vltro citro;
qz. i. binc inde ex vtraqz pte orit obligatō. vt i
pctu ēptōis. locatōis. veditōis. pductōis. et
sic de alijs. Improprie autē pctus est quan-
do vna partiu durat obligat. vt i ptractu
donat. vbi solū donās obligat ad traditōes
rei donate. p. l. si nomis. C. de donat. Immo
absenti fit donatio p. l. nec ambigi. C. e. ti. Si
militer est in mutuo vbi recipiens solū obli-
gat ad tantūdem restituendū. vt. l. ij. ff. si cer-
tum pet. Impropissime autē dicit⁹ ptract⁹ qñ
ex nulla parte orit obligatio. sed liberatio. vt
fit in transactione ex nudo pacto facta. Sicut
fit liberatio p acceptationē. p. h. i. l. siue apd
acta. C. de transact. Valet ergo ista distinctio
vt cū loqit⁹ statum de ptractu. intelligendū ē
de ptractu ppue dicto. Nam vba statutorū
ppelunt intelligēda. vt. ff. de le. iij. l. non aliter
Est igit⁹ ptract⁹ ppue duoz vel plurium in
idem p sensus. De h. p archidia. in glo. c. ro-
mana. de fo. cōpe. l. vj. Qñ tñ ex ptractu na-
scit obligatio tñc nō est nomē iuris. s; est no-
mē facti qñ nō orit obligatio. vt in dicta. l. la-
beo. Capit⁹ et qñqz p oī pacto seu quacunqz
pentione seu qñ ptractu in istis. Et sic i suo
generali noie ptract⁹ plat⁹ pinct tam inno-
minatos qz noiatos cōtract⁹. vt in glo. sup
vbo. suo noie. in. l. iuris gē. ff. de pacē. Et qñter
pctus oriat⁹ ex obligatōib⁹ z obligatōnes ex
ptractu infra patebit.

Capitulum. II.

Contractuum alij

C nominati. alij innominati. alij ma-
gionoiati. Nominati sunt pctus
emptōis. venditōis. locatōis. pductōis. cō-
modati. depositi. mādati. zc. Qui ido nomi-
nati dicit⁹ eo qñ nūqz aliqd dictoz vocabulo
rū alteri suā significatōes tribuit. Et qñ no-
mē ita stricte attributū ē illi qñ alteri ptractu

accōmodari nō potest. vt emptio et veditio
nō possunt dici accōmodari nō eōtra. In
nominati ptract⁹ dicit⁹ do vt des. facio vt
facias. do vt facias. facio vt des. Exemplum
pmi vt fit in pmutatione. do tibi domū meā
vt des mibi piscinam tuā. Exemplū secūdi.
pmitto tibi facere instrumentū vel scribere
decretales. vt tu pmittas michi edificare pi-
scinam. Exemplū tertij. do tibi tunicā vt tu
pmittas mibi scribere sermonē. Exemplum
quarti. pmitto te informaturū artē vasandi
vt des mibi duos florenos renēses. Et ideo
dicit⁹ innoiat. qz eoz noia sūt ita vaga q
alijs noiat⁹ pnt accōmodari. Unde
do vt des. potest accōmodari emptōi z ven-
ditioni. Venditor enim dat rem vt emptor
dat precū. Itē do vt facias. potest accōmo-
dari locatōi z pductōi. qz pductor dat mer-
cedem seu pensioē. eo qz locator sibi prestat
licentiā vtendi. Adagis innominati pctus
dicit⁹ pacta. qz ideo magis dicit⁹ innoiat. eo
qz eoz noia accōmodari pnt pnt⁹ noiat⁹
et innoiat⁹. qz pactū est adeo nomē genera-
le vt oib⁹ pnt⁹ p accōmodari. qz omia cō-
plectit qz fuit causa obligatōis cōtrahēde vel
tollēde.

Capitulum. III.

De diffinitio

V nimb⁹ z diuisionib⁹ ptractū. restat
nūc videre qñ z qñ erigant⁹ in pnt⁹
et ex quib⁹ constent. Sed quoniā ptractus
cōstant ex trib⁹. scz psonis. reb⁹. et eoz dēz di-
uisionib⁹. Et qñdam psonē se in pctu obliga-
re pnt. qñdam autē ptractum reddūt inuilem
Erūt ergo sex diuisiones psonaz. Prima
boies aut masculi sunt. aut femine. aut her-
mosfrodite. Masculi sunt qz regūt z gignūt.
Femine qz parūt z capiūt z parūt. Hermo-
frodite sunt qz hnt vtrūqz sexū. Sed qñcunqz
sexus in eis magis cōualecit z pualet deno-
minationē ipsi tribuit. Alia diuisio pso-
narū. alie sunt nate. alie nasciture. Nate sūt
qz ab vtero matris separate sūt z redierūt in
luce. Nasciture qz concepte adhuc sūt in vte-
ro matris. Tertia diuisio. omis hō aut li-
berest. aut seru⁹ Seru⁹ est qz nascit⁹ ex āallis

Contractus ppue

Improprie

No qz qñ nō sūt
tutor pnt pnt

Contractus
alij nominati
alij innominati
alij magionoiati
aut pacta

Exigentia contractuum

nostris, vel q̄ capite ad hostiū potestates, qui alio modo mancipia dicuntur, q̄si manu capta, sec̄ si capiat in guerra duarū ciuitarū, quia talis p̄ hoc non efficit seru⁹ si alio tēpore captiuitatis fuit liber. **C**alusi. l. cū cognatū. C. de ingenuis et manumissi. Item seruus est q̄ maior viginti annis ad p̄cium p̄cipiendum vel alio iusto titulo alienari alicui⁹ luctri vel cōmoditatis causa non ignar⁹ sue cōditionis se venūdedit, vel ut p̄cium p̄ciperet. Sunt enī alie multe diuisiones seruorū, de quib⁹ nihil ad p̄sens. Liberi autem dicuntur nati de liberis parentib⁹, vel saltem de libera matre, q̄ liberi sequuntur conditionē matris et n̄ patris. C. de rei vendit. l. parū. **Q**uarta diuisio liberorū, alij sunt ingenui, alij libertini. Ingenui sunt q̄ cum nati statim sunt liberi siue nascantur ex duob⁹ ingenuis siue ex duob⁹ libertinis, siue ex vno ingenuo et vno libertino. Unde si quis nascatur ex matre libera et patre seruo ingenu⁹ et liber est. Libertini sūt qui ex magna seruitute iusta de causa manumissi sunt, ut insti. de liberu. p̄ totū. Et q̄t modis fiat eorū manumissio, et q̄t duplex sit status eorū, habet insti. de liberti. §. vl. **Q**uinta diuisio p̄sonarū alie sunt sue iuris, alie alieni iuris. Sui iuris sunt libere p̄sone patres, matres, et famuli seu filij q̄ facti sunt sui iuris p̄ mortē parentū vel p̄ emancipationē, vel alio legitimo modo. Alieni iuris sunt serui. Item filij familias qui ex iustis nuptiis procreati sunt siue obtineant primū locum filiorū, sc̄ q̄a sunt nati ex vxorib⁹ nostris siue vltiorū, ut nepotes, p̄nepotes, sic ceteri ex masculino sexu descendētes. Itē cū omnes homines sunt vel fuerint filij, sic de illis alia diuisio, videlicet filiorū alij naturales et legitimi, alij legitimi tantū, alij nec legitimi nec naturales. Legitimi et naturales sunt q̄ procreantur ex legitimo matrimonio. Legitimi tantū sunt adoptiui. Naturales tantū sunt q̄ nati sunt ex cōcubina vnicō et indubiuato affectu conducta. Nec legitimi nec naturales sunt spurij ex incestuoso coitu nati. **A**lia diuisio septima. Omnes p̄sone aut sunt legitime etatis, aut non. Legitima etas est a viginquinque annis supra. Et

bui⁹ etatis boies dicuntur maiores. Non legitima etas est a viginquinque annis infra. Et bui⁹ etatis boies dicuntur minores. Et boi⁹ minorū alij dicuntur puberes, alij impuberes. Impuberes sunt a. xiiij. annis supra masculi, femine ab annis. xij. supra. Et hij etiam dicuntur adulti et adulescentes. Impuberes sunt masculi minores, xiiij. annis, et femine minores xij. annis. Et vocantur pueri et puelle. Et si patres non habent vocantur pupilli et pupille. Impuberū alie sunt infantes, et hij sūt a die natiuitatis masculi et femine vsq̄ ad septimū annū. Ille sunt prime infantie, et hij sunt a septimo anno supra, femine ad nouē annos et dimidiū, masculi vsq̄ ad vndecimū annū et mediū. Abinde vero supra dicuntur masculi vsq̄ ad decimū quartū annum, femine vsq̄ ad duodecimū annū proxime pubertati. Et hec d̄ p̄sonarū diuisio n̄ sufficiant.

Capitulum. III.

Secum est in capti

Dicitur est in captiulo p̄cedenti de p̄sonis et earū diuisionib⁹, restat nunc videre q̄ p̄sone cōtrahendo se possunt obligare et que non, ut inferius apparebit. Sunt autē quedam ex illis q̄ p̄tractum viciant ratione etatis, ut infans et maior infante, et primus pubertati. Et puberes quidem ratione p̄ditionis, ut filij familias. Et seru⁹ q̄dem ratione morbi, ut mutus furiosus et surd⁹. Quidam ratione delicti, ut prodig⁹, heretic⁹, apostata, et cōmittens crimen lese maiestatis, de quib⁹ omnib⁹ aliquid p̄ ordinem dicit. Infans enim minor septem annis nec ciuilitate nec naturaliter obligat, nec alias sibi obligare potest, s̄ maior infante tenetur tantū de sponsalicijs contractib⁹ et non d̄ alio. Idcirco pubertati aut habet tutorem vel non. Si habet tutorem et contrahit sine ipso tutore, nec ciuilitate nec naturaliter obligat. Si autē cum ipso obligat licet si decept⁹ fuerit possit restituere, ut infra patebit de beneficio minorū. Sed sic creat tutorem obligat naturaliter tantū et non ciuilitate. Et sola naturalis obligatio de iure ciuili inefficax est ad agēdū recte sic ex nydo.

p. 66. adu. l. ad. p. 2. 13.

Maiores p̄sonis et earū diuisionib⁹

Maiores obligati et non agendi

Personae obligantium

ap modo
no g' ag' sub
ap modo pacto
dat' actio

pactio non dat actio de iure civili. ff. de pact. in l. iuris gentium. §. sed cum nulla. et C. de pact. l. legem. **De casibus** tamen ubi ex nudo pacto datur actio vide glo. instit. de actio. §. sed in personam. Est et alius casus in l. ex conventionione. C. de pact. **De iure** autem canonico peccant mortaliter recedentes a pactis aliis licitis. extra de pactis. ca. j. et xxij. q. j. predicandum. **Sunt** tamen duo casus in quibus contrahens non habens tutorem civiliter et naturaliter obligatur. **Primo** ex contractu quo factus est locupletior. **Secundo** si contrahendo dolum commisit. quia tunc tenet in solidum. **Puber** et masculus maior. xiiij. et femina. xij. sed pater quibus minor. xxv. annis. siue paterfamilias siue filiusfamilias sit tenet de omni contractu inito cum predecessore suo. et ex contractu facto cum tutore decreto nisi in duobus casibus. **Primo** cum graue damnum passus sit. id est. maius dimidio iusti precij. vel fraudis consilium intercessit. id est. dolose sit deceptus a tutore. **In illis** duobus casibus non tenet de contractu inito cum tutore. **De his** que gesta sunt cum ipso pubere siue adulto distinguit. aut quia habuit curatorem vel non. **Si** habet non obligatur sine curatoris auctoritate. **Sed** si non habet obligatur ipse adultus civiliter et naturaliter. p. l. si curatorem. C. de integ. resti. minorum. xxv. annis. **Terium** tamen si deceptus est etiam pro modico damno. id est. minus dimidio iusti precij. dummodo non sit ita minimum quod preiudicet maiori rei. vel summe restitutionis in integrum beneficii petere potest. ut infra dicet de beneficio minorum. **Sed** tamen ad hoc ut minor restituat debet se probare minorem et deceptum quia non eo ipso quod deceptus est minor intelligitur. **Fallit** tamen in quinque casibus de quibus minor de inito contractu ab eo non restituit etiam si probauerat se deceptum. **Primum** casus est qui mutat statum. id est. vendendo se ad precium vel ad lucrum participandum. **Secundus** casus si maiori rei vel summe preiudicium generetur. id est. si petat se restitui in minima parte in qua dicit se deceptus. et melius est quod recipiat damnum in illa minima parte quam totum contractus infringere. **Tertius** casus si minor communi iure prius sit. verbi gratia. ut quod abiit be-

reditatem locupletem. vel emic seruum necessarium et postea nactereperiunt. vel seruus mortuus est. **Nam** non euentus damni. sed incōsulta facultas prebet restitutionem. ut. l. non videtur. C. de integ. resti. minorum. xxv. annis. **Item** quarto si doli commisit. ut. l. si his. C. si minor maiorem se dixerat. quia deceptus et non decipientibus iura subueniunt. **Quinto** si corporaliter iurauit se non contra venturum occasione minoris etatis et sponte prestitit. ut in autem. sacra. puber. C. si aduersus venditorem. **Item** si iurauit pro deum viui verbotenus non restituere nisi probet per scripta. inserta. id est. p. instrumeta publica facta de die natiuitatis sue. **Sed** si vellet probare per testes non audiretur. **Consimiliter** ingenium fore. quia sufficienter non probat per testes. sed per testes et instrumenta. ut dic. l. j. C. de testi. **Item** filius subiectus potestati patris aut vel proauit si cum eo vel eis contrahit civiliter non obligatur. quia iuris interpretatio eadem est persona patris et filij. ut. l. si. C. de impu. et alijs substitutionibus. nisi de castrensi. quia in tali ratione paterfamilias habet. **Si** tamen cum alio quocumque contraxerit naturaliter et civiliter obligatur beneficio tamen restitutionis sibi saluo. **Non** tamen promittit rem patris obligare sine ipsius consensu. nec etiam paciscendo patris potestatem potest recipere vel actorem patri competentem tollere sine ipsius mandato. ut. C. de pact. l. filij. **Consimilis** casus in l. non solum. ff. sol. lu. marri. et l. cum maritum. C. de solu. et libera. **Item** alios casus speciales ubi erigit speciale mandatum. enumerat glo. in c. quod ad agendum. de procu. l. vj. **Nota** seruus cum domino civiliter non obligatur. sed cum extraneo pacifice potest domino acquirendo. quia ex persona domini habet ius stipulandi. alij vero efficaciter non obligatur cum pro mortuo reputatur. sed ei ex contractu dominus conuenit de peculio serui. vel de eo quod in rem domini versum est. vel quod iussu ipsius factum est. **Fallit** tamen in tribus casibus in quibus dominus de peculio serui non tenet. **Primum** cum seruus non donat. **Item** cum vouet. **Item** cum fideiubet extra causam pecuniaria. **Item** furiosus vel mente captus tempore furoris contrahere non potest. quia contractus non possunt fieri sine consensu. modo ipse expressse vel tacite sentire non

no

Pub' ad test
ly a quatuor
se' q' tutor
de' de' p'p'
quod' ad q'

Si adultus no
q' minor oblig
ga' natural' et civil'

Contractus inuitiles

potest. Verū tamen si cōtrahit mēte recepta vel habuerit dilucida interualla p̄tractus cū eo inuē valet. **A**ut s̄urd⁹ ⁊ q̄b̄mōi morbis naturaliter laborāt p̄trahere nō possunt q̄a stipulatio habet fieri p̄ interrogatōem et responsionē. ⁊ is q̄ stipulat verba interrogātis ⁊ ecōtra audire debz. **D**rogig⁹ cui bona sūt interdicta nō obligat. **S**imilit̄ heretic⁹ apostata ⁊ cōmittens crimē lese maiestatis nō p̄nt p̄trahere. q̄z bus p̄sonis interdicta est a lege facultas cōtrahendi. de q̄b⁹ lat⁹ infra de testamētis dicit. **E**terz lz mulier nō sit de p̄dictis octo p̄sonis q̄ se obligare nō p̄nt. ⁊ lz regulariter se suo noie obligare possit i fidei iussione. n̄ p̄ alijs nō obligat. s; iuuat beneficio senatū cōsule⁹ velleiani. de q̄b̄n̄ficio infra specialit̄ patebit.

Capitulum. V

De personis

Uque reddūt contractum inuilem videndum est de reb⁹ quarū occasione contractus reddunt inuitiles. **B**erum quedam sunt iure prohibite alienari. quedā vero natura. **I**ure prohibita est alienatio p̄dij minoris. ad est. impuberis ⁊ omnium rerum ipsi⁹ minoris qui seruādo seruari possunt. vt auri argenti gemmarū et omnium aliarum rerū temporis prolixitate de facili non periturarū nisi ea interueniant que de iuris solennitate in alienatōne rei minoris debent interuenire. scilicet vt fiat talis alienatio ob es alienū vt soluat debitum creditori ipsum minorem argenti. vel si vsuraruz nomine grauaretur. secundo vt fiat auctoritate tutoris. tertio vt interueniat iudicis decretū quod decretū cū magna ⁊ matura deliberatione iudic. debz interponi. **N**ota tamen q̄ aliquando p̄dij minoris etiam sine decreto iudicis potest alienari. videlicet quando defunct⁹ ex cui⁹ bonis illud p̄dium peruenit ad minorem h̄in vltima voluntate iussit. vel si minor illud a p̄ncipe impetravit. **A**liē vero res que seruando seruari non possunt vt sunt vestes. carnes. frumentū. vinum. oleum. farina. ⁊ similia. et animalia sup̄vacua

vendi possunt a tutorib⁹ sine iudicis decreto. et hic appellatione p̄dij intelligunt tam p̄dia vrbana q̄z rustica. **I**tem prohibita est alienatō filiofamilias rerum que obuēniūt filio ex aduenticio peculio. **E**t dicitur aduenticiū peculium quod venit filiofamilias ex successione matris vel alterius sibi cōiuncti per lineam maternam vel eius prospera fortuna ⁊ nō ex substantia patris vel ei⁹ contemplatione. quod etiam a filio non potest alienari nisi patre consentiēte cum ipsius peculij aduenticij proprietatis sit filij ⁊ vsufructus patris. **P**eculium profecticiū dicitur quod obuēnit filio ex substantia patris. **D**e castrensi autem peculio potest filiofamilias tam cum patre q̄z cum quocūq; alio cōtrahere et pacisci. quia filius illi⁹ peculij plenus est domin⁹. et dicitur castrense peculium quod filius acquirat in castro per militiā suā quasi autē castrensē dicitur quasi militare q̄b̄ acquirat filiofamilias. vt aduocat⁹. magister. vel medic⁹. aut ex quacūq; sua arte vel officio suo de hoc plene instituit. per quas p̄sonas nobis obligatio acquirat. **I**tem prohibita est alienatio fundi dotalis inestimati dani in dotem per. l. mariti. C. de fundo dotali. quia si existimatus est nō dicitur dotalis sed empticius. **E**t hic fundus dotalis neq; ab vxore neq; a viro etiam consentiente vel iurante vxore alienari debet. quia lex prohibet. permittit tamen ipsi⁹ alienatio ex necessitate contingente. vt quando mulier dedit in dotem portionem fundi qui indiuisus est ⁊ inestimatus. ⁊ maritus prouocatur ad diuisionem a socio fundi. tunc enim ⁊ ex necessitate videtur alienare cum prouocat⁹ fuerit sec⁹ cum ipse prouocaret. ⁊ ita intelligit dicta lex mariti. **I**tem alienatio est necessaria qm̄ marit⁹ noluit cauere vicino suo de damno infecto cui dotalis p̄dium minabat ruinā ⁊ ob hoc vicinus est missus in possessionem ex. j. ⁊. ij. decre. **I**tem alienatio fit si mulieri expediāt q̄ fundus conuertatur in pecuniam vt quia vxor illum vendit pro redimēdo viro. filia pro alendo patre. et soror pro alendo fratre laborantib⁹ inopia. **I**tem fit alienatō fundi dotalis quādo loco ipsi⁹ alii fidum

*¶ Quod p̄b̄bita ⁊ alia
ma⁹ p̄b̄bita ⁊ alia
⁊ q̄ fundi p̄b̄bita
¶ p̄b̄bita ⁊ alia
p̄b̄bita ⁊ q̄ ob
⁊ aduēti⁹ peculio*

Contractus inutiles

manit^{no} accipit in dote. Item prohibita est alienatio illi^{no} rei quā testator in vltima sua voluntate prohibuit alienari et cā ex p̄ssit q̄re noluit alienari. vel si p̄sona apparet occasiōe e^o prohibita est alienatio. Item prohibita est alienatio rei litigiose. Res de cui^o petitiōe litigium mouet v^t questio seu causa int̄ petitorē et possessorē. Fit aut̄ litigiosa res incōtinēri oblato libello. et hui^o litigiose rei prohibita est alienatio adeo q̄ magne sunt damni et recipienti rem litigiosam impositae pene. Etiam ille q̄ accepit eam emptiōis vel donatiōis seu q̄cūq; alio titulo siue tractu. si q̄des sciebat rem litigiosam cogit rem reddere et nihilominus p̄uat p̄cio. ille vō q̄ alienauit p̄ciū. q̄d recepit cogit p̄stare fisco et tantū de suo. Si aut̄ q̄ accepit ignorauit rem litigiosam cogitur reddere rem restituito sibi p̄cio a venditorē. q̄ venditor tantūdes dabit emptori d̄ suo et fisco. Emptori tertiā partē. q̄ eum decepit duas enī partes dabit fisco. Et h̄ pena locū bz etiā in donatione rei litigiose. vt scā vera estimatiōe rei punit vterq; vt dictum est supra in p̄cio. In ceteris tñ casibus p̄mittit lex rem litigiosam alienari. vt causa dotis et donatiōis p̄pter nuptias trāfactiōis vel diuisionis hereditatis. vt habetur in lege cēsemus. C. de litigiosis. Item p̄tor p̄mittit alienationem illi^o rei p̄m̄pensis in funere defuncti p̄ solutione debiti et p̄ cibarijs familie. vt ff. de petitiō. here. lege diuus pius resc̄psit. in. s. cā autem. ver. nam funeris grā. Item nota inuulsi est tract^o si q̄s suā rem pure stipulet̄ vel emat. Secus vero si sub conditione emat. q̄ in euentū conditionis valebit emptiō vtputa si emat et res defineret esse sua. quia tūc adueniente cōditione tenet̄ rem emere et ei dare. Alioq̄n estimatiōez rei dare debet. Valer tñ emptio rei p̄prie ratione possessionis quā emptor nō habet. vel ratione alteri^o iuris sibi emptori deficientis in sua re. Aliene tñ rei venditiō p̄missa est in p̄iudiciū vendentis nō aut̄ emētis. Sed tantū distinguo hic de emptiōe. aut ei emptor sciens alienā rem emit aut ignorans si sciens rem alienā emit iterū distinguat. quia aut sibi fuit cautum de euictione aut non. si non fuit cautum

nō potest agere contra venditorē. immo p̄cium dātū perdit per legem si fundum. C. de euicti. Si aut̄ sibi fuit cautū p̄ promissionē stipulatione fallata tunc tenet̄ venditor em̄ p̄tōi ad p̄cij restitutiōem et ad omne id q̄d promissum erat per stipulationē siue sit duplum siue triplum. et etiam ad interesse. Si autē ignorans emit rem alienam et fuit sibi cautus tutus est. si nō fuit sibi cautum agit contra venditorē ad p̄ciū et ad interesse ad duplum siue triplum aut simpliū put natura tract^o exigit p. l. nō dubitat. C. de euict. Casus tamē ē singularis. in. l. vlti. s. emptor. C. cōmunia de legatis. vbi q̄s emit rem alienam etiam sciens q̄ mandata fuit restitui p̄ fidei cōmissum re tali euicta nihilominus recuperabit p̄ciū. Item nota rei aliene p̄hibita est obligatio v^t impignoriatio sine cōsensu illi^o cuius est. Et creditor q̄ alienā rem in pignus accepit nō habet in ea ius pignoris vel ypotece. quia debitor in illo pignore vel alia re aliena debitum constituere nō potest eo q̄ nemo plus iuris in alium transferre potest q̄ ipse habeat. in regula nemo plus iuris de reg. iuris. li. vi. Sicut autem pignus p̄prie res mobilis que pignore datur creditori. et datur ei possessio illius rei. vbi aut̄ non transit possessio in creditorem dicitur ypotece. Item inuulsi est stipulatio sup̄ rebul que in rerum natura non sunt nec fuerunt. vt si quis stipuletur hircoceruū vel chimæram. Item si quis stipuletur res impossibiles sibi dare. vt lunam. solem. vel aureos montes. Item si quis stipuletur rem que licet fuerit tamen modo nō est. vt si quis stipuletur stichium mortuū nō valet stipulatio. sed si ipa p̄cessit mortem. vt quia aliquis promissit dare stichium die statuto. sed fuit i mora postea mortuus est stichius tenetur ad estimatiōez stichij eo q̄ fuit in mora. verum si quis stipuletur rem que non est sed futura speratur ratione rei valz stipulatio. vel si q̄s stipuletur futurum partum ancille. vel futuros fructus. vel si quis emerit iactus rebus vbi inest conditio. vt si quid capiat illud debeat. Item prohibita est alienatio mācipij christiani in iudeis. quia non licet iudeum

In p̄p̄ria
aliena rei litigiose

Mo p̄ciū dātū
amp̄tore
litigiose

no

no

no

De obligationibus

possidere m̄cipiū xpiani. Item p̄hibet alie
natio reruz q̄ a cōmercio hoim sūt empte. vt
sūt res sacre religiose & scē. & q̄ dō sūt dedica-
te. vt ec. & liber bō. Sūt nāq; res sacre q̄ pub-
lice & nō p̄uate p̄ pōnices dō sūt dedicate. vt
ec. Religiose vō sūt sepulcra seu loca in que
boies mortui inferūt. Sacre sūt res. vt muri
& porte ciuitatis municipiorū & castroz adō
q̄ pena capitis iponit violatoribus eaz. vt si
aliqs aliter ingrediat ciuitate v̄l municipiū
q̄s p̄ portas. Publice res sūt flumia portus
maris & et q̄ dedicate sūt i p̄lo. vt stagnū sta-
diū publica orbita. insti. d̄re. diui. §. sacres
et se. Est ergo inutilis p̄c̄ sup̄ reb̄ p̄dicis
imo emptor q̄ scit res tales esse & emi p̄t p̄
ciū & rem. S; ignorās a venditore sciere sibi
cōparuit tenet venditor in id qd̄ sua iūrest
se deceptū nō fuisse. verūtamē fallit i sup̄flu-
is vasis ec. q̄ si debitu v̄gēs iminet v̄di p̄t
alijs venerabilib̄ locis vel cōtracta p̄natis. ^{no}
Fallit et in libero hoie q̄ v̄di & alienari p̄t si
interueniūt ea q̄ habet in. l. i. C. de p̄b̄ q̄ si.
d̄stra. nec est p̄le. q̄ filijs. C. q̄ res pig. da. pos.
vel nō. Cetera aut̄ res ec. p̄hibite sūt alienari
nisi v̄geat tale debitu; qd̄ ex mobilib̄ solui
nō possit. tūc ei det p̄mo in pignore credito-
ri vt ipe creditor tamdiu teneat eā qd̄ fructu-
dus & de sorte sibi fuerit satisfactū. vel si n̄ in-
uenit q̄ rē pignori velit recipere. tūc rector do-
m̄ corā epo d̄ iurare p̄nte maiore p̄te ibidē
seruentiū vt debitu sit v̄gēs. & qd̄ de mobili-
b̄ solui nō p̄t. et h̄ factō d̄ res subbaltari et
stare venal. xx. dieb̄ & pl̄ offerenti d̄t deide
res d̄ vendi cū p̄sensu maioris p̄ris ibi fuit
tū facta mēde d̄ p̄dicis oib̄ solēnitatib̄
et h̄m̄ leges. Scdm̄ iura canonica vō ven-
ditio rei immobilis ec. etiā si solū interueniāt
iste solēnitates q̄ in emphiteuticas p̄cessionib̄
b̄ modo est. vt si res valet. & addat v̄ndeci-
ma p̄s et interueniat epi autoritas & capiti-
p̄sens v̄tili cā assignata si nō inuenit ap̄no-
mod̄ debet dari emptori vel in solū credi-
tori adiecta v̄ndecima parte i p̄cio v̄nuerte
estimatois rei. no. in. l. sanrum. an aut. p̄tere-
rea. C. de sa. san. ec.

Capitulum. VI

Quom̄ visum sit de
duob̄ ex quib̄ p̄tract̄ p̄stat. scilz
p̄sonis & reb̄. Restat nūc videre
de obligatōib̄. Est aut̄ obligatio iuris vin-
culū q̄ necessitate astringimur alic̄ soluēde
rei vel aliqd̄ dandū v̄l faciendū fm̄ nr̄e ciui-
tatis iura. vt insti. de obli. in p̄n. Obliga-
tio nūc alia naturalis tantū. alia civilis tantum
alia naturalis et civilis simul. Naturalis ē
q̄ naturalē equitatē cōtinet hac naturali so-
lū obligatōne se obligat pupill̄ p̄xim̄ pu-
bertati sine tutoris autoritate nō facit locus
plenior nec doli cōmittens. Item serū d̄no
& cuilibet alteri p̄sone. Item filī patri in ei-
potestate existens. et e contra. sed talis natu-
ralis obligatio inefficax est ad agendū. Ci-
uilis obligatio est cum quis solēnitati iu-
ris astrictus est. Et talis obligatio ex sola di-
spositione legis procedit. vt cum quis con-
fessus est mutuo recepisse decem spe future
numeratōis. de quo mutuo scriptura est
facta post biennium tenetur civiliter. licz pe-
cunia non sit numerata sed naturalis equi-
tas eum tenere non suadet. v̄ndē licz fm̄ ius
ciuile taliter confessus sit obligatus. natura-
lis tamen eq̄tas non vult vt soluat id quod
non recepit. sed quia potest infra biennium
excipere de non numerata pecunia quam si
non opposuerit tūc vult naturalis equitas
q̄ sibi imputetur et tenetur naturaliter et ci-
uilit̄. patet ergo qd̄ naturalis obligatio per
se seu civilis obligatio per se ad agendū est
efficax et inuitabilis. Naturalis et civilis
obligatio est vbi ambo concurrunt. scilicet
persona que de iure contrahere potest et di-
sposino legis. et bec efficax est ad agendum.
Obligationum naturalium et ciuiliū si-
mul. alia est ex contractu. alia ex quasi con-
tractu. alia ex maleficio. alia ex quasi male-
ficio. Obligatio ex contractu est que p̄cio
contrahitur et que ex ipso p̄cio et cōtractu
descendit. vt emptio. venditio. locatio. con-
ductio. donatio. & b̄m̄d̄. Et quasi ex contra-
ctu obligatio est. vt cum quis gerit alterius
negociū sine ip̄i m̄dato vt sunt tutor cura-
tor siue negociorū gestor et similes persone.

Obliga^o

Nat̄le obli^o

(nat̄le obli^o differe
2 ad agendū)

Ciuil̄ obli^o

no
q̄ p̄t p̄ d̄p̄p̄se
de p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄
& q̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄
p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄
p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄

Obliga^o ex
contractu & c̄
q̄ contractu

De obligationibus

Istieni nō p̄xerūt cū illis q̄z negocia gesse-
rūt vnde nō tenēt ex p̄tractu s̄ q̄i ex p̄tractu.
Ex maleficio vt q̄n aliq̄s furū rapinā v̄l in-
iuriā alicui fecit tenēt ex maleficio. **E**x q̄li at
maleficio est q̄n aliq̄s directe nō deliq̄t s̄ q̄si
vt q̄n ex domo sua quā inhabitat aliqd̄ effu-
sum est vel eiectū qd̄ alteri nocuit. vt in sti. de
obli. q̄ ex q̄i maleficio nascūt. in p̄n. **C**ontra-
bunt aut̄ obligatōnes aliq̄n re. aliq̄n verbis
aliq̄n lris. aliq̄n cōsensu. **E**x re p̄trabit̄ obli-
gatio vt i mutuo p̄modato deposito sili et i
pignore. zc. **E**x re igit̄ mutuata tenēt q̄s ad
silem rem reddendā. **E**x re v̄o cōmodata de-
posita vel pignozata tenēt q̄s ad eandē rem
restituendā. **I**deo euidentiori intellectu ob-
ligationū ē notādū q̄ rerū qd̄az nullū habēt
vsum p̄peloq̄ndo sic pecunie q̄ solū sūt me-
diū rerū q̄ vsum habēt vnd̄ pecunie p̄bmoi
generis p̄cordia inuēre sūt ad sup̄plētiūm
eaz rerū q̄ p̄ v̄su hoīm sūt necessarie vt vult
Aristo. i. polli. et idō pecunia p̄pē nō p̄t v̄di
emi vel locari nec p̄duci. p̄t t̄n mutuari. d̄po-
ni et p̄mutari. **Q**uedam sūt res q̄z v̄sus est
ipoz p̄sup̄no. sic vinū. ceruisia. panis. caro.
et sic de alijs. et tales nō habēt locari neq̄ cō-
duci. possūt t̄n emi. vendi. deponi. p̄mutari.
et mutari. **Q**uedaz v̄o sūt q̄z v̄sus p̄t separi
a p̄prietate eaz ip̄is manētib̄ i esse. vt dom̄
et alie possessiones. scz eqū. vestis. zc. et tales
emi possūt vendi et etiā locari. alia aut̄ supra
dicta nō p̄t locari. qz ex tali locatōne nulla
posset p̄cipi vtilitas. **I**n his aut̄ vltimis cuz
dominiū stet penes locantē v̄sus aut̄ penes
p̄ductozē licite p̄t de talib̄ accipi pensio per
locantē. v̄sus aut̄ penes p̄ductozē p̄pter p̄-
siones restidēbit. **N**am in reb̄ q̄ v̄su p̄sumūt
si q̄s velle seorsum cōputare v̄sum a re. v̄d̄-
lentaret naturā rei. vt si q̄s seorsū velle v̄de-
re vinū et seorsum v̄sum vini. vel venderet id̄
qd̄ nō est. vel eandē rem bis v̄deret qd̄ in re-
bus quaz v̄sus a p̄prietate p̄t separi non ca-
dit vnde in talib̄ potest v̄trūq̄ seorsū p̄cedi
vt pota si esset q̄ alteri traderet dominiū siue
p̄prietatem domus reseruatō sibi v̄su ad ali-
quod temp̄. vel econtra cū q̄s p̄cedit alicui
v̄sum dom̄ reseruatō sibi dominiū et p̄prie-
tate dom̄ licite potest accipere p̄cium p̄ v̄su

dom̄. vt. ff. z. **L**ocati. per totum. **V**erbis cō-
trahitur obligatio p̄ interrogatōem p̄ceden-
tem et responsonem immediate sequentem
Vndenisi interrogatio p̄cedat responso;
nem nō valet obligatio. vt pota si iobannes
ita stipulet̄ a petro p̄mittente mibi dare cen-
tum. vel facere hoc. et pet̄⁹ respondeat incō-
tinenti valet obligatio. **E**st autem stipulatō
firma verbor̄ cōceptio qua quis aliquid se
facturum daturusve promittit alteri. super
quo interrogatio dirigitur. et dicitur a stipu-
lon grece. id est. firmū latine. vel dicit̄ a stipu-
la. id est. stipite descendens. **E**t socius pro so-
cio potest stipulari. fili⁹ pro patre. serū⁹ pro
domino. similiter frater pro fratre. procura-
tor pro p̄te. curator p̄ adulto. **L**ris cōtrahit̄
obligatio q̄n aliquis misit lrās ex causa mu-
tui recipiendo. x. vel. xx. q̄ non recepit s̄ fecit
spem future numeratōis vnde vigore illaz
lrāz si infra biennū non exceperit de nō nu-
merata pecunia lapsō biennio tenēt ciuilit̄
et naturaliter. vt supra dictū est. **C**ōsensu so-
lo contrahit̄ obligatio vt in societate mada-
to emp. et ven. illa enim p̄sensu solo p̄trahit̄
Item contrahit̄ aliq̄n obligatio pure. aliq̄n
in diem. aliquando sub conditione. **I**ure
contrahit̄ obligatio quādo promittit aliqd̄
dari non appposito certo die vel conditōne. vt
dicendo promitto tibi dare decem ex causa
mutui. **V**nde bec pure debent. i. inconinēti
sed non ira inconinēti q̄ p̄us nō debeat ex-
pectari q̄z diu numerent̄ vel tam diu vt com-
mode solui possunt. **I**n diem contrahit̄ ob-
ligatio. vt pote promitto tibi dare decem hic
ad pasca. vnde facta p̄missione inconinēti
debitor fact⁹ sum. non tamen potest a me pe-
tere nisi adueniēte die. **S**ub p̄ditione fit ob-
ligatio. vt pote p̄mitto tibi dare decem si na-
uis venerit ex alia vnde licet pendente cōdi-
tione nō oriat̄ obligatio vel actio ea tamē
secuta p̄ditione est actio. **E**terez stipulati-
ones inurles reddūt multis de causis. **A**li-
q̄n ratione interualli ierpositi nisi modicū
sit interuallū. v̄n certū est q̄i stipulatōne ne-
cessaria ē interrogatio et r̄sio. ita neq̄ mut⁹
neq̄ surd⁹ neq̄ infans stipulationē p̄trabe-
p̄t. n̄ etiā absens q̄niā ambo audire debēt.

Obligatio ex male-
ficio et ex p̄tractu
et ex re.

X

Obligatio ex re
et ex re.

Memorandum
ad v̄d̄m
tamē in ḡn̄i

Mocca
p̄
v̄d̄m
tamē in ḡn̄i

De pactis contrahentium

Item inuultus est stipulatio rōne dissensus
ut si stipulor vnus et tu pmissis aliud. Item
reddit inuultus rōe p̄ditōis ip̄sibil' ut si celū
digito tetigeris. zc. Item si ex cā turpi descēdit
ut stipulor sibi sacrilegiū adulteriū v' homi
cidii. Item inuultus est si fiat p̄ metu vel dolum
Item inuultus est rōe detractōis l' abiectōis ut
si stipulor puret tu rīdes sub p̄ditōe. Item
inuultus est rōe p̄sone apposite ut si stipulor noie
illi' c' mādatū n̄ habeo nisi sit tal' cui subie
ctus sū. ut pote fili' p̄i seru' dño. zc. Valer ei
tūc talis stipulatio et ex tali acq̄rit p̄i actio
sūr et dño s' alteri q̄s dicitis p̄sonis non p̄t q̄s
stipulari nisi sua iter sit. vñ si stipulor alteri
dare cui dare mea iter sit tenet stipulatio ut si
stipulor dare creditori meo l' p̄curatori l' cu
ratori aut tutori vel sibi p̄sonis l' ex tali sti
pulatione sol' ego a gēe possim et nō iste cui sti
pular' sim dare. In casu tñ ex mea stipulan
one agit iste cui dare pact' sū. ut si tutor pa
ciscat dare pupillo l' curator furioso l' actor
vniuersitati. Item si p̄curator absens stipula
tus ē dare dño tenet. vñ l' alteri stipulari ut
pacisci nemo possit ut dicitur ē si n̄ adicit sti
pulationi pena. stipulatio pene valet. ut si q̄s
ita stipulet p̄missis tibi q̄ dabis. B. c. et si n̄
dederis ei dabis tibi decē noie pene. Ultra
stipulatio pene tenet l' p̄ncipalis nō tenet.
Et qñ pena adiecta pacis erigi possit et qñ
nō habet in. c. pri.

Capitulum. VII

Quō de contracti
v b' et p̄ctū pub' et eaz diuisionib'.
Restat nūc vide d' pacis p̄bentū
et ip̄oz diuisionib'. Qñ pactū ē p̄sent' duo
rū vel pluriū i idē alteri ab alēo paciscētuz
dandū l' faciēdū. At tēde ergo singlā v̄ba dif
finitōis pact' ei solo p̄sensu p̄ficatur i emp. et
vē. et had dīam stipulationis in q̄ n̄ solū cōsen
sus s' et v̄ba necessaria sūt. qz h̄z fieri p̄ iterro
ganōne et r̄sionē. ut sup̄ dictū ē. Item necessa
riū ē ut in pacto sint duo l' plures q̄ p̄sentiat
i idē dādū l' faciēdū. Et sic differt a pollicita
tione. qz pollicitatio sol' offerētis ē p̄missio.
ut l. pactū. ff. de pollici. Et in idē et nō in eodē
et bñ. qz si ego et tu p̄sentiam' q̄ semp̄onius

sit lapis nō ē pactū. qz talis p̄sent' n̄ obligat
vnū alteri. n' ē de dādō vel faciēdō. Dicit et
alteri ab alēo. qz si p̄sentiam' q̄ vn' nōstruz
det aliqd̄ ticio vel q̄ nū' det vni ex nob' nō ē
pactū. ut. ff. de ver. ob. l. stipulatio ista in p̄n.
Cū stipulari alteri vel pacisci q̄s non possit
nisi eidē obliget nō aut obligat regularit' ali
q̄s negociū alteri' p̄mittēdo. Dicit aut pac
tū a pactōe. i. a pace et actu. Nā si paciscim'
ex diuersis et p̄trarijs animoz mouib' possit
multa varia qz dictamia i vnā p̄sonantē de
ducimur s̄nam. ut. l. j. §. j. ff. e. n. vel d' pactū a
palmaz p̄cussione ut sepe fieri solet. Pacto
rū multe sunt p̄ditōnes. de deseruientib' ad
p̄positū dītarat dicit'. Pactozū q̄dam sunt
inuultā. q̄dam vō vtilia. Utilia pacta sūt q̄
ratione veltūt. et eoz q̄dam ratione p̄sonaz
q̄dam ratione rerū. et q̄dam s̄m iuris ordiez
fiūt. Est aut sciēdū qz p̄sone q̄ pactū faciūt
oportet qz tales sint q̄ se obligare possūt et rel
etiā sint tales sup̄ quib' pactū fieri debz que
a iure nō sint p̄hibite et qz seruet ordo iuris.
ut in p̄cedenti. c. supra vltimū est de p̄sonis re
bus et obli. Inuultā vō sunt pacta que fiūt
p̄ra leges p̄stitutes et edicta p̄roz et i fraudē
Contra leges d' fieri pactū quando alienat
p̄ditiū minoris sine decreto. ut. l. cum eman
cipatis. et. l. nō solum. et. l. non est. et. l. et si bis.
C. de p̄ditijs vel alijs reb' minorz sine decreto
alienādis l' nō. Vel qñ alienat fund' dotal'
ut in. l. j. C. de fundo do. p̄ra p̄stitutionē at fit
qñ aduocat' paciscit cū clerico de quora pte
lius habenda p̄ suo solario p. l. si q̄s aduoca
toz. C. de postu. Contra edictū p̄roz fit ut si
sciat pactū qz alicui si liceat facere furtum v'
homicidiū sine pena immo sciēter eius cri
men occultans soci' efficit criminis et pena
p̄ncipali puniet. ut. l. j. C. d' bis q̄ latrones vel
alioz criminū reos occultant. In fraudem
at fit pactū varijs modis. quia aut fit fraus
de p̄sona ad p̄sonā. aut de re ad rē. aut de cō
tractu ad p̄tractum alterum. aut de p̄tractu
ad p̄tractum eundem. aut de nomine ad no
men. aut de facto ad factum. De p̄sona ad
p̄sonam fit fraus. ut pote ego tutor vel cura
tor qz prohibeor aliquid emere de bonis pu
pili vel adult' mei durante tutela vel cura.

250 pacto
fid 03

frans mod
frans p̄mittit

Capitulum VII

p.l. iij. ff. re pupilli salua fore. mo ego si emo
 p me s; pterposita psona vt p vxore vl filiu
 meu vl et extraneu noietu meo. **P**ublice in
 pala r bona fide p res pupilli emere. vt. l. cu
 ipe. C. de pbe. emp. r ve. r. l. si i empioe. s. tutor
 in glo. ff. e. ti. **B**ere ad res fit fraus. qz et pbi
 tu e mutuaie pecunia filiofamilias ego pe
 cunia no mutuo s; alia re sibi do vt ipa vedi
 ta vrat pecunia. **B**e pctu ad pctu alteruz fit
 fraus. vt pote vir r vxor pstate matrimonio
 pbi bet sibi donare. vñ no donat s; donatõis
 causa vendit sibi inuicez. **B**e pctu ad pctu
 eundẽ fit fraus. vt pote cuz vt mutuaie ticio
 pecunia mulier ei velle fideiuben. p eo. ego
 vo ecõtra. ne mulier defraude mutuaui pe
 cunia mulieri r ticiu fideiulloz recepti. **B**e
 noie ad nomẽ fit fraus. vt si pbi bet aliqẽ ne
 fiat in pãte alicõ terre r ipse facit se eligi non
 in pãtem s; in defensorẽ cu tñ idẽ sit solo no
 mine mutato. **B**e facto ad factu fit fraus. vt
 vendidi tibi ancilla eo pacto ne pstitueres eaz
 in lupanari ad faciẽdu questu sui corpis. tu
 vo i lupanari no posuisti eã. s; in cauponaz
 vel taberna q ubi ministraret qd in idẽ e qntu
 ad effectũ. **I**tez nota q no solu p dicitur rõib
 s; et alijs qbusda occultis pacta reddunt iuri
 lia. **E**st ei pactu factu iter debitoz r creditoz
 ne liceat rreditoz pignõ distrahere. qd no va
 let. qz als debitoz icitarẽ ad delinqndu. i. ad
 solutioẽ denegãda. **S**e r si paciscas de nõ
 repeẽdo deposituz vel de nõ agẽdo de positi
 actione. **S**ilr si qõ pactõ sit vt ex cã de positi
 oẽ periculuz pster. **N**ã talia pacta valer. vt. l.
 iurisgẽ. s. si qõ paciscat. ff. d pac. **B**e pig. obli
 ga. notandũ q si inter creditoz r debitoz in
 ternemat pactu vt si debitu nõ fuerit sol ter
 mino statuto liceat creditoz pignõ distrahe
 valet. r si qd vltra illd qd sibi debet ex pigno
 re accipit tenet id debitoz restituere. si vero
 minõ debitoz creditoz tenet ad supplementũ
 p. l. hypotecis. C. de distra. pigno. **S**i aut tale
 pactu nõ interuenit tuc elapso die solutiois dz
 creditoz denũciare debitoz vt luat pignõ vt
 no. ex. l. creditoz. **E**t bet in. l. si in B. C. d distra.
 pigno. qd si nõ fecerit tunc elapsis duobõ an
 nis iuxta patrie p̄suetudinẽ poterit creditoz
 illd distrahe. **I**te si fiat pactu iter eos. vt si p;

ciũ termino statuto debitoz nõ soluat pignõ
 sit creditoz nõ valet. p. c. significare d pigno.
 qz p bonos mores r pbitu a lege. p. l. j. r vl.
Cõ pac. pigno. r. l. comissoria. s; si fiat pactu
 si infra certu tẽpõ pãu nõ sit solutu q tuc iu
 re empiois creditoz possideat rem pignora
 ta iusto p̄cio erumãda valet. **N**ã talis dz ve
 ditio pditional. ff. eodem. l. iurisgẽ. s. plu. **E**o
 mutiẽ in tale pactu in ptractu veditõis si re
 venditas empioz termino statuto nõ soluat
 res rebeat ad veditões. p. l. q ea. C. de pac. iter
 empio. r ven. r. l. j. e. ti. facit lex si sup. C. d tras
 act. **I**te pactu in q qõ generalit in se suscipit
 casus fortuitos nõ valet et est rõ. ne qõ gene
 rali vi vboz suscipet qd specialit nõ eẽt susce
 pturõ. **I**te pactu de dote vtiliori die reddẽda
 nõ valet. **R**atio. qã dãnosis data est dos et
 publice vtilitati. **I**te pactu factu vt maritus
 damnet vxori vtiliter. i. q comode facere pos
 sit nõ valet. qz p bonos mores. **I**te pactu fa
 ctu inter milite r eiusdẽ aduersariu q miles
 possit eẽ pcurator. nõ valet. qz priuz publice
 vtilitati eo q milites scire debet arma r non
 iura. **I**tem pactu q qõ expresse remittit iura
 meũ calunie nõ valet. qz publice rei interest
 vt lites sine oi suspitione pcedãt. **I**te pactuz
 factum de p̄cario non reuocãdo non valet.
Pactoru qdam sũt vestita. qdam nuda.
Pacta nuda sũt q nõ p̄inet cãm. **I**nutilis
 est eni alicõ rei traditio sine cã. **E**t etiã dicitũ
 nuda illa q nõ vestiuẽt aliq infra sc̄ptoz sex
 vestimẽtoz. **E**t bec nuda pacta nõ sũt effica
 cia ad obligandũ vel ad agenduz s; p̄sunt ad
 defendendũ. qz nudũ pactu regularit nõ pa
 rit actionẽ sed exceptionẽ. **P**acta aut vtilia
 dicitũ vestita sex modis scz re. vbi. lris. p̄sen
 su. coherẽtia ptractõ. r interuetu rei. **B**e p̄is
 mis q̄ttuo: modis dicitum est supra in. c. vj.
 vbi dicebat q̄t modis cõtraheret obligatio.
Be q̄nto vo best de coherẽtia ptractõ est ex
 emplũ. vendidi tibi domũ tali pacto vt ego
 debeã morari in ista domo vsqz ad annum
Istud vltimũ pactu nõ valeret de se factum
 qã nudũ est. s; coherẽtia illius pacti vestiti
 scz venditionis in qua positiũ est valet r etiã
 ex eo dat actio. **B**e sexto scz rei interuetu est
 exẽplũ. p̄misit tibi aliqõ dare vel facere. vt tu

De pignõibz
 Pactu nuda nuda
 nõ valet
 nõ nõ

Pactu qz
 pignõ distẽt
 si rõ ipõ nõ
 p̄suarõ nõ

non

De pactis

mibi aliqd dares vel faceres cum ego debeo
ro qd pmisi statim vestitū est pactū ex parte
mea. et ideo ieruentu illius qd debi es mibi
obligat ad dandū id qd pmisisti. **T**ertia
diuisio pactoz. qdam p̄stūt in dando. que
dam in faciendo. **E**xemplū p̄mi q̄s pacificē
dare equū vel aliam rem. **E**xemplū secundi
vt facere domū vel estuariū. **Q**uarta di-
uisio pactoz. qdam exp̄ssa. alia tacita. **E**xpres-
sū est. vt si cōueni tibi aliqd dare vel facere.
Sed tacitū. vt si p̄duri domū tuā. et in eadē
res meas induxi tacite videor pepigisse tecū
cū illata sint obligata tibi p̄ pensione domū.
Item tacitū pactū est. vt si habeā tres debi-
tores q̄ mibi tenent in. xv. et erat vnusq̄qz in
solidū obligat. vnde si ab vno eoz recepi. v
videor renūciasse iuri in solidū et pactū feci-
se tacitū nō p̄te ab vno quoqz illoz nisi alia
q̄nqz. l. si creditores. C. et. **Q**uarta diuisio
pactoz. alia gratuita. alia nō gratuita. **G**ra-
tuitum vbi nullo dato vel p̄misso gratis de-
bitū remittit. **N**on gratuitū est vbi transac-
tio aliq̄ dato retento v̄l q̄ p̄misso. **D**origā-
tur aut pacta similiter transactōes ad illas tā-
tū p̄sonas inter quas facta sūt et alijs perso-
nis regulariter nō p̄sūt p. l. j. C. de transact.
Fallit hoc t̄m in quibusdā infra sc̄ptis casib⁹
Unde pactum d̄ non petendo factū reo p̄ni-
cipali p̄dest fideiussori. nisi in paciscendo
pactum sit ne p̄sūt fideiussori. vel nisi fidei-
ussisset animo donandi vel in rem suā. **I**n
his trib⁹ casibus pactum factū reo non p̄-
dest fideiussori. sed contra pactū fideiussori
factū de nō petendo nō p̄dest reo. p. l. **I**tem
in duob⁹ reis. ff. de pact. q̄a licet rei intersit a
fideiussore non peti. q̄a fideiussor habiturus
erat regressum contra reum nō t̄m fideiussori
interest a reo non petenti cū re⁹ p̄tra fidei-
ussores nō habeat regressum nisi fideiussor
in rem suā fideiussisset. q̄a tūc fideiussor p̄-
accipiend⁹ est. et tali casu pactum factū reo
p̄dest fideiussori. et pactū fideiussoris i rem
suā p̄dest reo. pactum v̄o fideiussoris nō
p̄dest fideiussori nisi exp̄sse agat q̄ p̄sit reo
et fideiussori et tūc singulis p̄dest. **S**ic pactū
vni⁹ rei debende. p̄dest alteri. **I**tem pactum
factū cū v̄ditore v̄l donatore p̄dest emptor-

ri. vt si venditor vendidit domū quas ip̄e nō
dum soluebat vel soluit p̄pter inducias sibi
dadas emens eisdez gaudebit inducijs. **I**te
pactū factum cū filio vel seruo p̄dest patri et
dño. **P**actum aut procuratoris p̄dest dño
et nō nocet nisi in trib⁹ casib⁹. scz si ad h̄spe-
ciale mandatū vel si in rem suam p̄stitutus
sit vel generalem dñi bonoz habeat admini-
strationē. **Q**uando aut factum procuratoris
noceat et p̄iudicet dño habet in. l. si procurator
C. de procur. et. c. j. vt lite nō cōtest. in glo. super
verbo. propter. in. c. cum olim. de causa pos-
sessionis et p̄prietatis. **I**tem pactū tutoris
et curatoris p̄dest pupillo vel adulto et non
nocet si bona fide fiat et nō animo calūnian-
di vel defraudandi.

Capitulum. VIII.

Incuidendū est

N de penis pacto appositis. Sciendūz
pena pacto apposita. aliqui cōmitti-
tur aliqui nō. **S**i enī p̄uentio incipit a cōdi-
tione. vt pote si stichū nō dederō decem da-
bo noie pene. hic pena cōmittit cū certūz est
conuentū dari nō posse. **S**i vero incipit a p̄-
cedenti pactone. vt pote p̄mitto stichū da-
re. alioq̄n pene n̄die decem dabo. **E**t si tunc
p̄cedens pactio fecerit obligationē. vt si sit
pactum vestitū committit pena. ex q̄ stichū
dare potuit et nō fecit. aut p̄cedens pactio si
est obligatio nō cōmittit pena. nisi demum
lite p̄stata sup eo qd in pacto deductūz est
Et diligenter aduertendū q̄ in p̄tractu stri-
cti iuris pactū coherens informat et vestit.
p. l. lecta. ff. si certum petat. **E**t sic ratione in-
formatōis agit ex stipulatu ad id sup quo
nō fuit interposita stipulatio. **E**t agit tam ad
p̄tenta in stipulatione q̄s etiā deducta in pa-
ctum. et sic est casus specialis in quo stipula-
tio excedit p̄prios terminos siue suā p̄prias
naturam p. l. petens ex stipulatione. C. d̄ pac.
licet alias regulare sit q̄ q̄dciqz in stipulati-
one obmissum sit p̄missio habeat scz q̄ nō
agat ad id qd deductū est in nudum pactūz
vt. l. ita stipulat⁹. ff. de ver. obli. **S**imiliter co-
herens p̄tractui bone fidei. p. l. in bone fidei.
C. de pac. **S**imiliter coherencia stipulationis

Pactū factū ad p̄ni-
cipali p̄dest p̄ni-
cipali p̄dest p̄ni-

Pactū factū ad p̄ni-
cipali p̄dest p̄ni-
cipali p̄dest p̄ni-

De pactis.

vestit pactū. eo. n. l. si pactū. **S**imiliter tradi-
tione. eo. n. in. l. legem. **E**t nō refert an pactuz
pcedat vel sequat dūmodo in cōnenti ap-
ponat. facit lex iurigen. in. §. quinimo. ff. eo.
n. **N**otandū sequenter q̄ pacta quedā sūt
sū leges. q̄dam sūt p̄ter leges. ⁊ aliqua con-
tra leges. **S**cōm leges fit puta q̄n p̄mittitur
aliq̄d dari vel fieri sū q̄ lex p̄mittit. modo si
est pena p̄missa potest peti aut res vel pena
id est. alter eoz solum nisi sit dictum q̄ pena
soluta vel nō ratum maneat pactum. quia
tūc vtrūq̄ potest peti. **C**asus. i. l. cū p̄ponas.
.C. de transac. **I**tem pactum fit p̄ter leges.
sc̄z quando pacto aliq̄d p̄mittit q̄d directe a
lege expresse nō prohibet. v̄tputa. p̄mitto fa-
ctum alienū et si nō fiat id promitto penam
vel pacisci: alterum alteri dari ⁊ si nō detur
stipulor penam. tūc licet nō valeat factū p̄n-
cipale. q̄a factum alienū p̄mittere nō possuz
nec etiā alteri pacisci. valet tūc pene p̄missio.
Item pactū fit p̄tra leges cū p̄mittit ali-
q̄d q̄d lege expresse phibet. sc̄z res sacra vel re-
ligiosa. ⁊ tūc neutru valz neqz p̄ncipale neqz
pene p̄missio. **I**tem aut pena adijcit q̄nti-
tati aut speciei aut facto. si adijcit q̄ntitati. v̄t
promitto dare decem sub pena dupli. tūc ip-
sa pena q̄ntacūqz et qualitercūqz fit reduciē
ad legitimū modū vsuraz sortis p̄mississe
Et hoc ideo. q̄ ex q̄ntitate pecunie solet fen-
cōmitti. de hoc p̄ **I**nno. in. c. suam de penis.
si v̄o adijcit speciei. v̄t p̄mitto dare equum.
vel aliam rem. stichū v̄l ticiū sub pena de-
cem librarū. illa pena erigit ⁊ itez pena tota
erigitur. de h̄ p̄ **B**ar. in. l. lici. ff. de actio. em-
pto. et ven. **C**onsequenter notandū q̄ re-
cesicut in iuramentis ita et in pactionibus
intelligunt p̄diones generales sc̄z si de v̄o
luerit. si res in eodem statu p̄manserit. si mi-
bi seruabit fides. ⁊c. de quibz p̄dionibz per
doct. et glo. in. c. que admodū. de iureiurā.
Item si q̄s iurauit se soluturum spe future
numerationis. intelligit cōdino si pecunia
fuerit numerata. **C**asus in. l. indubitan. C. d̄
nō numerata pecunia. **I**tem dabo centum
si cōtraxeris mecū matrimoniu. **I**ntelligit
cōdino secus nuptijs. ff. de iure do. l. p̄mit-
tendo. **E**t generaliter in omibz iuramentis

promissionis generales p̄ditōes intelligunt
In assertorijs v̄o iuramentis nulla subintel-
ligit. **S**peciales aut p̄ditōes nūqz subintel-
ligunt sed oportet q̄ expresse ponant. v̄t dicit
Berū. in. c. tua nos. de iure iurando. **N**o-
tandū q̄ multa possuz facere sponte ad que
nō possum me pacto astringere. **N**am spō-
te possum mihi aliquem heredem instituere
nō tū ad hoc pacto me astringere. **C**asus in
l. pactū q̄ dotali. C. de pac. s̄l̄ in. l. stipulatio
hoc modo p̄cepta. ff. de ver. obli. **I**tez ea que
ob reuerentiā alicz p̄mittūt nō obligāt pro-
mittētē. **C**asus. in. l. §. onerande. ff. quaz re-
rum actio non datur. et ibi p̄ **B**ar. **S**ic etiā
temporalis p̄statio nō vestit conueniōz nudā
p. l. si certis ānis. C. de pactis. **E**t n̄ refert an
talis p̄statio fuerit facta scienter vel ignorā-
ter q̄ ad necessitatem in posterū soluēdi sec-
q̄ ad effectū repetitōis. i. si scienter solui inde-
bitū repetere nō possum. p. l. i. ff. de condi. an-
debi. **D**istinguendū tūc est in hoc casu quan-
do q̄s agit pro illo q̄d sibi p̄suevit solui aliq̄t
annis aut actor qui agit p̄tra illum q̄ cessat
soluere p̄statiōnē in n̄tē soli tempori. aut al-
teri cause si soli tempori succūbit. i. p̄dit cām
q̄a temp⁹ nō est modus obligatiōis tollen-
de vel inducende. p. l. obligatiōnū fere. §. pla-
cet. ff. de actio. ⁊ obliga. **N**ur nō soluz allegat
temp⁹ sed aliam causam. aut talis causa est
sufficiens ad agendū vel non. si sc̄m q̄a al-
legat nudum pactum vel p̄missionem. ⁊ ut-
rum succūbit p̄ dictam legem. **S**i certis an-
nis. aut actor pretendit cām sufficientem. v̄t
stipulatiōis ⁊ venditiōis empiōis aut alte-
rius tituli. et actor obtinebit si p̄bauerit solu-
tionem sibi factam ad plures annos licz nō
p̄bauerit cām efficacem. q̄a p̄sumit q̄ reus
nō soluerit sine causa legitima. q̄a nemo pre-
sumit rem suam iactare. p. l. cū de indebito.
ff. de p̄ba. **I**tem probat p̄ glo. c. fi. xvij. q. ij.
vbi d̄: q̄ allegata cōsuetudine alicz aliq̄d sol-
uendi cū causa et p̄statiōne illz solutiōis
inducitur obligatio. ad idem facit. c. puenit.
decem. vbi d̄: in fine. oportet qui p̄t ut omis-
sensus ad q̄d et q̄n p̄solui debeat p̄sciat. **C**ō-
clusiue tenent doctores q̄ p̄missa vera sūt. de
caplo puenit. q̄n p̄tantū temp⁹ solutū sit q̄d

De beneficijs

sufficit ad p̄ceptionē. et non fuit in possessio-
ne recipiendi b̄mōi solutiōez vi precarie aut
clam. ¶ Item nemo alienū factū p̄mittens
obligat. vnde q̄ p̄mittit p̄ alio non tenet ad
aliud nisi q̄ det operam quā potest q̄ ille fa-
ciat q̄ p̄mittit. per. l. stipulatō ista. ff. de ver.
obliga. nisi quis p̄mittat se effecturus cura-
turū ve vt p̄missum fiat. insti. de inuili. stu-
pu. §. si quis alium daturū. ¶ Item si q̄s p̄mi-
sit in sulam facere ad certū temp̄ sub certa
pena et tantū temp̄ iam transiuit q̄ modo
infra temp̄ statuti fieri non poterit. lz totū
temp̄ nō transferit possū tamen agere cō-
tra talem p̄inde ac si totū temp̄ transiret.
per. l. hoc iure. ff. de v. obli. ¶ Item si aliq̄s p̄o-
mittit generaliter hoc modo q̄d cū qz postu-
laueris dabo. in tali excipiunt omia illicita
et p̄iudicialia et etiaz ea q̄ in generali p̄ctu
nō veniūt scilz que q̄s specialiter nominata
nō debisset. Casus in. l. j. C. qui res pigno. ob-
li. poss. vel non.

Defensionū seu be-
nificiorū q̄dam in fauorē. q̄daz in
odiū introduce sunt. vnde cōrin-
git q̄ p̄sone p̄ q̄b̄ inuente sūt p̄ eas iuuat ne
teneant de obligatōib̄ quas fecerūt. Et licet
verū sit regulariter licitū esse h̄ijs p̄ se intro-
ductis renūciari. l. si quis in inscribēdo. C. de
pac. sunt ex eis tamē q̄dam b̄nficia q̄b̄ renū-
ciare nō possum̄ et renūciatione facta non
impedit quo min̄ b̄mōi b̄nficia et defensio-
nes opponi possunt. Alique tñ sūt q̄b̄ q̄s re-
nūciare potest et renūciatōe facta tenet. et illa
p̄sona q̄ ante renūciatōez p̄ ip̄a b̄nficia iu-
uabat renūciatōe facta ampli⁹ nō iuuatur.
Alique sūt defensiones q̄b̄ q̄ ad quid q̄s re-
nūciare potest et q̄ ad q̄d non. Igit̄ de singu-
lis est videndū. et p̄mo de illis q̄b̄ renūciare
nō potest.

Beneficium mace-
donianū senatuscōsulti cōpetit fi-
liosfamilias q̄ pecuniā accepit mu-
tuo sine volūtate tacita vel exp̄ssa patris. Et
nota licet appellatione pecunie largo modo
sūpte p̄ueat q̄cqd numero p̄dere vel me-

sura p̄ueat cap̄ tñ hic stricte solū p̄ pecu-
nia filiosfamilias mutuata vt dictū est. et sic
iuuat. si tñ filius recepit q̄d p̄stitit in p̄dere
vel mensura tenebit nisi fraus adhibita sit a
creditorē. vt qz dedit filiosfamilias frumētūz
vel oleū vt h̄ijs distractis vteret̄ p̄ pecunia.
vt supra dictū est i. c. p̄ri. vbi dicebat. in frau-
dem aut sit pactū varijs modis et nō solum
cōpetit ei interim dū est in p̄tate patris. verū
etiā postq̄z fact⁹ est sui iuris et etiā competit
heredi filiosfamilias et ei⁹ fideiussori. p. l. sed et
si pater. §. nō solū. ff. ad macedo. Et introdu-
ctū est in odiū feneratorū. et h̄iic beneficio re-
nūciare nō potest. vnde post s̄niam datur ex-
ceptio ex eo. ff. ad macedo. l. j. et dicta. l. si pater.
§. nō solū. naturalis tñ obligatio manet. vt
in. l. si iulian⁹. §. quāq̄z. e. ti. ¶ Nota tñ q̄ in
casib̄ seq̄ntib̄ exceptio b̄nficij macedonij n̄
h̄z effectū. ¶ Primo si filiusfamilias p̄ menda-
cū dixit se patremfamilias. vt in. l. zenodo-
r⁹ i glo. et in. l. j. C. ad senatuscō. macedo. Sec̄do si
credebat̄ fili⁹ fore patremfamilias qz fungeba-
tur publicis munerib̄. vt dicta. l. senodari⁹
Tertio si filiusfamilias a pupillo recepit mu-
tū nō interueniente ip̄i⁹ tutoris curatoris
auctoritate. Quarto si mutuā pecuniā i vti-
litate patris p̄uertit. vel cū illa pecunia fecit
q̄d pater eēt factur⁹. vt dotando filiā vt foro-
rē p. l. filiusfa. ff. e. n. Quinto si recepit pecuniā
causa legatōis vel studij. vt in. l. macedonia-
ri. C. e. n. Sexto si pater ratū h̄z vel p̄sentū po-
stea qm mutuū accepit fili⁹ vel p̄ns fuit et nō
p̄dit. vt. l. si filiusfa. e. n. ¶ Item si filiusfamilias
fact⁹ paterfamilias soluit partē debui cessat
b̄nficiū macedonianū. p. l. j. iulian⁹. §. si. ff. e.
ti. ¶ Item cessat illd̄ b̄nficiū si fili⁹ h̄z peculūz vs-
qz ad q̄ntitatē peculij. i. pecunie mutuo rece-
pre. glo. in. l. dicta. Zenodorus ponit plures
casus de eodē. ¶ Item q̄d dictū est de filiosfam-
lias dicendū ē de nepotib̄. p. l. filius habeo. ff.
e. n. Et idē tenet Salic⁹. in. l. si fili⁹. e. n. Illud
tñ vez est de nepotib̄ qm agit̄ d̄ fauore ip̄oz
vel patrū suoz. Casus in. l. liberoz. §. j. et pa-
pinianus. ff. de ver. sig. Sec̄do cū agit̄ de odio
ip̄oz. vt in causis penaz vel p̄demnationū.
nam tali casu appellatione filioz non intelli-
gunt̄ nepotes.

no

si macedo. filij
iulian⁹ nō p̄d
no p̄ p̄māz aff. p̄
ff. de

De beneficijs

Beneficium restitu-
tionis competit minoribus toto tpe
minoris etatis etiam eo finito infra
quadrennium primum. sed si in minori etate
decepti fuerint eorum facilitate et aduersarij cal-
liditate. Notandum minorum multis modis
potest intelligi. Primo quod minor est. xiiij. an-
nis. vt in. c. in pntia. de pba. §. pterea. Secun-
do a discretionem vsq; ad septennium. C. de iure
delib. l. si. si infanti. Tertio quo ad matrimo-
nium contrahendum vsq; ad. xiiij. annum masculi.
et ad. xij. annum femina. Quarto quo ad tes-
tamenti factionem vsq; ad. xiiij. annum. xvj. q.
j. admonere. et. c. se. Quinto quo ad restitu-
tionem vsq; ad. xxv. annum. ff. e. ti. p. totum. Ad-
do ad propositum minoribus etate damnis
subuenire non in rebus prosperis seu prospera ge-
stis nocere consuevit. C. de pec. l. non eo mi-
nus. Errantibus enim et non fallentibus publica
iura subueniunt. unde si minor quod nunc se maio-
rem asseuerat fallaciter maioris etatis men-
dacio aliquem deceperit in integre restitui non
debet. C. si minor maiorem se dixerit. l. si is quod.
Item si minor. xxv. annis renunciat beneficio
ecclesiastico non restituet si illud beneficium est
alteri collatum. quia quod beneficium est legitime ad-
eptus non potest illo sine culpa prouari. Sed
si minor obmisit aliquam probationem necessari-
am vel alio captus est in iudicio potest petere
in integrum restitutionem. vt in. c. ex parte. de
rest. spolia. p. Berni. Item si minor facit quod
diligentissimum fecisset non restituet. vt si de con-
sensu suorum amicorum adiuit hereditatem quam
putabat fore multum pinguem licet non in-
ueniat opulentiam. quia tali casu vult iure con-
muni. casus in. l. non videt. C. de in integre. re-
sti. minor. xxv. annis. Item minor in iudi-
cio legitimam personam standi non habet. C. quod
legiti. p. totum Ideo si agit et sententia con-
tra eum lata est habebit beneficium restitutionis.
pro eo autem lata tenet. in dicta. l. non eo mi-
nus. Item minor. xxv. annis agere potest si
ne tutore et curatore vt in illis casibus in quibus
minor censetur maior vt si iudex per fraudem
tutoris absoluit reum a iudicio potest conue-
nire tutore ita quod necesse est ipsum primo conueni-

ri. et hoc casu restituit minor etiam si primum
fuerit. vt. ff. de minoribus. xxv. annis. l. minor.
Hec Johannes. lxxvij. dist. irreligiosa. Item
minor potest cum matrimoniale preest agere
vel procuratorem. p. c. ex pre. de rest. spo. Item
censetur maior i voto. xx. q. ij. c. i. ubi dicitur quod firma
erit preestio virginittatis ex qua adulta esse cepe-
rit et quod solet apta nuptijs deputari. Item quod
minor mortem patris eregit. xv. q. iij. d. crimi-
ne. Item quod agit ex testamento patris. Item
quod agit de recuperanda possessione. C. quod legi.
p. so. l. vlt. Item quod de thoro violato agit. ff.
de adul. si maritus. et. l. iure mariti. C. eo. ti. Item
quod agit de libero boie exhibendo. imo tali ca-
su pupillus admittit. ff. de libe. homi. ex. b. l. iij.
Item quod impetrat veniam etatis. et qua-
liter impetret et coram quod et quod etate. habet. C. de
bis quod veni. eta. impe. l. ij. Item quod agit ne
gocia alteri licet ei agere pro se non possit potest
tamen pro alijs agere si saltem habet mandatum. ff. de procur.
l. filiulsa. Ad iudicia autem procurator non preesse
nisi. xxv. annorum. p. c. qui generaliter. de p-
cura. l. vj.

Beneficiuz ne quis
condemnet nisi in quantum facere potest
et non ultra. i. habita ratione ne egeat
competit marito et eius heredibus et filiis omni-
bus virisq; seruis et eius patri quod uenit ab
proxe. et competit patri uxoris quod vxor ue-
nitur a viro hinc inde pro dote et donacione. Item
patrono quod uenit a liberto. Item competit
socio quod uenit a socio. Item uenit patri
quod uenit a filio vel filia. et huic beneficio renun-
ciari non potest. Sciendum quod plerumque contingit
quod cedere bonis. et ille tunc quod sic cessit bonis
solummodo damnatur in quantum facere potest.
Item postea ueniri potest si tantum acqui-
sierit quod pretor possit moueri. sed tamen fraudan-
dus non est alimentis quotidianis. nec etiam
debet detruudi in carcerem. ff. de cel. bo. l. iij. l.
quod bonis. et. l. i. debitoribus. Et talis cessio bono-
rum obligacionem debiti non tollit sed inefficax est
talis obligatio propter debitoris inopiam. sed
prodest vt non detruat in carcerem cedens.
vt in dicta. l. quod bonis. Et quod bonis cedit antequam
agnoscat debitum vel antequam condemnari vel in

De beneficiis

iure p̄fiteat̄ debitū audiri nō d̄z. ff. de cess. bo. l. penul. Et habet̄ in glo. ibidē. sup̄ v̄bo nō de ber. Qd̄ cedēs bonis d̄z bona indicare, alle gat p̄ argum̄to. l. si. C. de de iure delib. Itēz habet̄ in glo. ibi q̄ oib̄ bonis cedere d̄z vt et vnū denariū non retineat. licet in postquesi tis bonis sec̄ sit. vt in dica. l. q̄ bonis. Siū talis sustinuit̄ penā corpale p̄ debito tunc nō tenet̄ de postquesitis soluere. vt. ruij. q. vj si res. Itēz bona cedentis debēt v̄di nō oc cupari p̄p̄ia autoritate credentiū s̄z bñ iudi cis. ff. e. n. l. legis iulie. De cessione tali habet̄ p̄ canonistas in. c. bedard. de solutio.

Beneficiūz neliber
 hō ob es alienū obliget̄ huic benefi cio nō poterit renūciari. q̄ h̄ renū ciano est 7 damnosa 7 p̄ria libertati. Qui ei libez hoiez cogit̄ suire p̄ debito pena ei 7 vt p̄dat debuit̄. Sc̄do tantū dē dabit̄ parētib̄ illi 7 hois quē in seruitutē reduxit. Tertio pu niē pena corpali. vt dicit Salicet 7 circa legē. Ob es alienū. C. d̄ obli. 7 act. facit̄ lex q̄ filios .C. q̄ res pig. obli. pos. vel nō. Itē Jo. an. dic̄ q̄ libi alic̄ studētis ad p̄nuū v̄lū ip̄i d̄z v̄ uictēs nō obliget̄ ob es alienū. Itē nec sala ria aduocatoz vel militū a publico ip̄is v̄bi ta. vt no. Salicet 7 in. l. ne q̄s de corpe. C. d̄ ad uo. diuer. iudi.

Beneficiū fori quod
 cōpetit forēsi cuiq̄ dicit̄ q̄ ip̄sere 7 sub suo iudice debeat pueniri. q̄ ac tor d̄z seq̄ forū rei. de fo. cōpeten. si cleric̄. 7. c. cū sit generale. C. de iurisd. om. iudi. l. i. ff. de alie. iudi. mu. cau. fa. l. i. in p̄n. nō aut̄ contra nisi in quibusdā casib̄ vt statim infra dicet̄ Et huic bñficio seu p̄uilegio pacto nō renū ciat̄. sed ad h̄ q̄ reus alibi possit q̄si foro suo pueniri p̄mittat̄ solutionē facere v̄bicunq̄ fuerit p̄ta ab eo. q̄ tūc ibi tenet̄ solutionem facere v̄bi cōuenit̄. Ratio. q̄ p̄uilegio fori a p̄ncipe vel lege indulto 7 oī iure introducto i ei 7 fauorēi p̄tractib̄ p̄t renūciari. vt. l. si q̄s in p̄scribēdo. C. de pacis. In his casib̄ seq̄n tib̄ actor nō seq̄ forū rei. Et ponūt̄. vi. q. iij. p̄ Jo. glo. decre. v̄sus. Cōtract̄. crimēq̄z re

religioq̄z. Vir ratio similis vel puocat atq̄z recusat. Excellit iussu vel si consentit v̄terq̄z Neglector iudex feodari 7 atq̄z scolariis. No tandū cū cleric̄ b̄z cām aduersus aliū cleri cū pueniat ip̄m corā ep̄o p̄prio sc̄z ipsius rei vel de p̄silio ip̄i ep̄i aliū iudicē vira q̄z pars eligat ecclesiasticū tū. e. n. c. j. ar. p̄ra. p. c. cum B. de offi. del. Ubi d̄z q̄ actor d̄z elige si v̄tra q̄z ps. So. alla decretalis intelligit̄ s̄m Ber. q̄n altera ps est absens vel cū nō vult cōcor dare re. 7 ita obseruat̄ in curia.

Beneficiū seu p̄uili
 legiū fori qd̄ p̄petit̄ clicis. d. q̄ l̄z cler ic̄ de iure cōmuni subiectus sit iu dici seculari. p̄ p̄uilegiū tū p̄t declinare et di cere q̄ velit solū corā suo ep̄o r̄ndere aut alio cōpetenti 7 huic bñficio de iure canonico et etiam ciuili nō renūciat̄ q̄ introductum est in fauorē ton̄ cleri 7 nō alic̄ singularis cle rici. Nam p̄uilegio fori a p̄ncipe vel le. indul to p̄t in p̄tractib̄ renūciari vt dicit̄ est. imo iudex admittēs exceptōem fori nō admittē dā facit̄ litē suā vt p̄z in alle. l. si q̄s i p̄scribē do. Et sicut iudex male iudicās facit̄ litē suā sic et arbit. et arbitrator. s̄z nō tenet̄ d̄ estima tione litis nisi de dolo 7 lata culpa. dūmodo salte fuerint electi de partū p̄sensu. facit̄. l. j. §. j. ff. si mensor falsum modū dixerit Idem vi det̄ de p̄sultore. vt. l. j. de discussio. C. l. r. nā cui libet in sua arte ex p̄to credendū est. ff. d̄ v̄tre inspiciēdo. l. j. 7. c. causa matrimonij. d̄ p̄ba. i glo. **N**otādū ad h̄ q̄ cleric̄ possit progare iurisdictionē nō sui iudicis s̄m panomi ta. in. ca. significasti. de fo. cōpe. Idem requir̄ e 7 p̄sensus. q̄ inuit̄ iudicari nō p̄t. Sc̄do si p̄sentiat ex certa scia nō p̄errozē. vt i glo. j. di cti. c. fac̄ lex. si. C. de p̄di. indebi. Tertio q̄ nō si ar progato met̄ cā. vt. l. i. in p̄n. ff. de iudi. Quarto q̄ iudex i quē p̄sentiat sic ecclesiasti cus. de h̄ in. c. si diligētī. de fo. cōpe. Quinto vt talis als p̄s̄ iurisdictioni. q̄ fundamētū progatois est iurisdictioni. Igit̄ in iudicē nō habentē iurisdictionē non p̄t fieri progatio. q̄ nō entis nō sunt q̄litates. vt. l. ei 7 q̄ i p̄uili cia. ff. si cer. p̄ta. Sexto q̄ talis sit iudex ordi nari. q̄ nemo p̄t progare iurisdictionem nō

Exceptio nō numerate pecunie

sui iudicis delegati etiā cū p̄sensu ep̄i. q̄a iudex delegat⁹ vigore rescripti bz iurisdictionē limitatā ⁊ restrictā. Septimo q̄ fiat cū p̄sensu sui ep̄i. Octauo q̄ progās nō peniteat reintegra. q̄ cuz res ē integra penitēne ē loc⁹ aīa nō. vi. in. c. i. d. iudi. Nonno q̄ sit talis causa q̄ recipiat progationē illi⁹ iudicis. q̄ laic⁹ q̄lē cū q̄ iurisdictionē habeat nō prorogat i sp̄iritualib⁹ causis. de h̄p. Jo. an. in cle. duduz. de sepul. in glo. sup. v̄bo speciali. Itē laicus trahēs clericū inuitū ad iudicē secularē p̄dere d̄z cām ⁊ iudex secularis p̄uat iurisdictionē p̄ autē. statum⁹. C. de ep̄i. ⁊ cle. Item q̄ si cleric⁹ trahit clericū ad seculares. B̄ndef. de bet. exercōicari nō b̄nificiat⁹. beneficiat⁹ p̄o benefi. ⁊ offi. suis p̄uari. rj. q. j. in olita.

Exceptio nō numerate pecunie date vel tradite rei aliq̄n cōpetit infra duos ānos. aliq̄n infra. xxx. dies. aliq̄n infra annū. aliq̄n infra tres mēses. Ecce ei debitor q̄ p̄tē se mutuo pecuniā recepisse quā in veritate nō recepit potest opponere exceptōnez nō numerate pecunie infra duos annos a die p̄fessōis factē. Creditor v̄o q̄ p̄fessus ē sub spe future numeratōis creditū suū recepisse a debitorē bz exceptōne nō solute pecunie infra. xxx. dies. p̄ legē in p̄tractib⁹. §. illo. C. de nō nume. pecu. Itē maritus q̄ p̄fessus est sub spe future numeratōis se dotē recepisse. bz exceptōem nō numerate dotis q̄ opponēda est infra annū post solutū matrimoniū. ⁊ si matrimonium durat min⁹ duob⁹ annis. ⁊ est opponēda infra tres menses si matrimonium durauerit p̄l⁹ duob⁹ annis s̄z min⁹ decimo. Itē dicitur exceptōnib⁹ nō p̄t renūciari et renūciatio si facta est nō impedit q̄ min⁹ infra dicta t̄pa opponi possit. verūtāme in h̄ p̄dest renūciatio. q̄ si n̄ eēt sc̄a renūciatio debet p̄bare aduersari⁹ defendēti pecuniā ip̄am soluisse ⁊ ita p̄dest renūciatio talis q̄ p̄uerit on⁹ p̄bandi in renūciante. vt no. in rubi. ne fideiussorē v̄l m̄datōrē dotiū denē. C. cū suis legib⁹ q̄ p̄hibet fideiussorē dari p̄ dotē restituēda i euentū restituēde donis. Cū l̄z q̄ d̄a

sciāt ⁊ faciāt b̄mō: fideiussionē renūciantes p̄dicto rubro cū suis legib⁹. ip̄a t̄n renūciatio de iure nō valet. q̄ talē fideiussorē dari p̄ dotē restituēda p̄hibet a lege. mō id q̄ d̄ sit ⁊ legē etiā si iurātū sit p̄ nō facto habet. p. l. nō dubiū. C. de legib⁹. Ratio at̄ legis secunde p̄dicti rubi. elicit ex ei⁹ v̄bis cū dicit. si enī cretendā eēt mulier se suā q̄z dotē parū mariti existimauit q̄re fideiussorē vel ali⁹ it̄cessorē erigit. Nota t̄n fauorē magnū fore mulierū p̄ dotē recuperāda. vt i. c. ex lris. d̄ pigno. vñ mulieres p̄ oib⁹ creditorib⁹ p̄ recuperanda dotē p̄uilegia p̄sonales actōes siue pro re alia habēt. vt. C. q̄ p̄onores in pignore habeāt. l. assiduis. Talē et fauorē mulier etiā iā suos heredes trāsmittit. S̄z t̄n p̄uilegiū buiusmodi mulier nō bz in donatōe p̄p̄e nuptias si pacta ē de lucranda donatōe. q̄a tali casu nō p̄ferit alijs creditorib⁹. q̄a in damno vitando eis succurrit nō at̄ in lucro captando recte sicut in lucris ignorātia iuris mulieri nō p̄dest. vt in l. iuris ignorātia. C. q̄ admittit. ad bono. posses. pol. ⁊ infra q̄ d̄ t̄p̄. Itē p̄pter maleficiū viri vxor nō p̄dit dotē ex ceptio crimine lese maiestatis. vt dicit autēntica. Bona dānatorū. C. de bo. p̄sc̄p. ⁊ dāna. nec etiā p̄p̄e crimē heres nisi t̄p̄e p̄ct⁹ mat̄rimonij vxor sc̄iuerit viz hereticū. casus in. c. decreuit. de here. li. vi. Itē nec p̄pter maleficiū patris. C. sol. mat̄ri. l. ij. Nā vult ius fiscū teneri ad dotē. vt ibidē in glo. ⁊ ff. sol. ma. l. si marito. in p̄n. ⁊ C. de bo. p̄sc̄p. l. si vt p̄ponis. Itē in l. satis. C. in q̄b⁹ causis pign⁹ tacite cōtrahit habet cas⁹ singularis q̄ etiā pat̄rimoniū vxoris tacite obligatū est p̄ debito mariti in cā p̄mipularij licz alis regulare sit bona vxoris p̄ debito mariti obligari nō debere. vt. C. ne vx. p̄ ma. p̄ totū. Itē p̄uilegiū dotis est q̄ omia bona mariti sunt tacite obligata p̄ dotē vxori. vnde si aliq̄s possidet hereditē mariti tenet respōdere mulieri p̄ dotē. vt i. c. ex lris. d̄ p̄ig. Etiā extēdit h̄ ad parafernalia. q̄a sic bona mariti obligata sunt vxori p̄ dotē. ita et p̄ parafernalib⁹. Nota si mulier aliq̄ ex iusta cā sepata fuerit a viro tota dos debet sibi reddi habita rōne ne egeat. vt si aliq̄ impedimentū fuerit inter eos. vt puta af

Nō ḡ d̄
ip̄a legiō
dotē

sol

De beneficijs

finitatis vel cōsanguinitatis aut aliq̄d tale quod ignorarūt. 7 tunc om̄ia empta vel cōparata de bonis viri 7 mulieris debent diuidi inter eos si h̄ p̄stat. als p̄sumen̄t de bonis viri empta. ff. de dona. inter virū 7 vx. l. q̄nt̄ muci. 7. c. ij. 7. iij. in textu ad glo. extra eo. n. Si aut̄ p̄rabentes scientes impedimentuz p̄traxerint. soluto matrimonio vterq̄z p̄dit quod alteri dedit 7 fisco applicat nisi errore vel etate excuset. C. de incest. nup. l. q̄ p̄ fac. c. ij. q̄ filij sunt le. imo de iure canonico scient̄ p̄rabētes p̄hibiti in gradu sūt ex cōmunicati ipso iure. vt in cle. vnica. de p̄sang. 7 affini. Considerandū tamen si mulier ita reuocauerit dotem non tamen potest eam alienare constante matrimonio. sed necesse habet eā seruare ad vsū mariti et filiorū. facit. l. vbi. C. de iure dot.

Nunc de beneficijs
videam⁹ omnib⁹ quis renunciare potest. et quoz renūciatio impedit ne ampli⁹ opponi possint. Est enī quoddaz beneficiuz quod vocatur noua constitutio de plurib⁹ reis debendi. a res rei 7 non a reatu. que constitutio dicit q̄ si plures sint rei debendi hoc est plures debitores idonei et soluendo hoc diuisionis beneficium habent q̄ potest dicere vnusquisq̄z q̄ pro sua tantum parte teneatur in solidum propter istud beneficium duo sunt necessaria. scz q̄ p̄mittat et obligent se in soliduz. 7 renūcient dicte noue constitutioni de plurib⁹ reis debendi. 7 sic vbi creditor habet plures reos debendi in solidum. habet electionē alterum de cōreis cōueniendi in soliduz. secus si essent plures rei debendi pro parte. per. l. i. C. de duob⁹ reis sti. et promit. Notandum vnus debitorum soluens totum pro suis condebitoribus habet actionem negotioz gestoz contra condebitores. vel mādati p̄tra contra eos actione sibi p̄cessa p̄ creditoz. p. l. fi. fideiussoz. C. de fideiusso. et manda. Sciendum q̄ plures rei debendi possunt simul conueniri in eodem libello dum tñ actor p̄testet in dicto libello se velle esse contentū tota solutione vni⁹. ff. e. n.

l. ij. et. iij. Item interruptio facta ab vno creditore contra plures reos debendi. et ecōtra interruptio facta p̄ vnum de plurib⁹ reis debendi contra plures creditozes vel vnuz nocet 7 prodest alijs. p. l. cū quis. C. de duobus reis. ff. e. n. l. in duob⁹. Nota diligenter q̄ virilis receptio diuisionē tot⁹ obligatōnis inducit. vt is q̄ soluit nō possit vteriq̄z p̄ueniri. p. l. si creditozes. C. de pact. vnde q̄ non soluerunt possunt conueniri vltra virilem portōnem residui. competit tamen eis exceptio diuisionis. q̄ illa diuisio est contra naturam integralis obligatōnis. ideo inducit tacitū pactū de non petēdo. ar. dicta. l. si creditozes. C. de pact. Nota tñ s̄m Bal. in dicta. l. si creditozes. triplicē esse diuisionē. Quedaz fit a p̄ncipio. vt q̄n plures se obligant p̄ prijs nominib⁹ exp̄ssis. tñ tenet quilibz p̄ virili. in. l. reos. §. cū tabulis. ff. de duob⁹ reis stipu. Alio modo fit diuisio ex epistola diui adriani. vt ff. de fideiusso. l. inter eos. Exemplum. duo fideiussores promiserūt soluere centū 7 quilibz bet eoz. 7 tñ conuenire possum vni⁹ ex his pro illis centū quem voluero. Si tamē hoc pacto petam a quolibz centū. possunt ipi petere a iudice vt ipsis impuat beneficium epistole diui adriani seu b̄ficiū noue p̄stitutiōnis. de fideiusso. 7 manda. Tertia diuisio est q̄ venit ex supueniente pacto tacito vel exp̄sso. Et fit duob⁹ modis. Vno modo p̄ceptionem virilis portōnis. de illa casus in di. l. si creditozes. Alio modo per petitiōnem receptionis virilis portōnis. vt in. l. liberum. C. de fideiusso. vbi dicit q̄ actio p̄ lris contestationē diuisa ampli⁹ reintegrari n̄ potest. Nota epistola diui adriani pro fideiussozibus fallit in q̄nqz casib⁹. Primo in fideiussoze tutoz q̄ non implozat b̄mōi beneficium. licet tutores sint soluendo. ff. rem pupilli saluam fore. l. fi. Itē fallit in fideiussoze fideiussoz. vt. ff. eo. n. si plures. §. fi. Item fallit q̄n ceteri fideiussores soluendo nō sunt temporis contestationis. Item fallit quando eiusdem summe sunt fideiussores sed non p̄ eodem. ff. eo. n. si dubitet. §. si plures. in glosa. super verbo partem petere.

de l. 2. vbi
ca. 1. q. 2.

nd)

nd) p̄ Bal. dicit
de fideiussozibus
ca. 1. q. 2.

De beneficijs

Beneficiū quod cō
petit fideiussorib⁹ dicitur qd si pncipalis

Si f. a. ff. de iur. iud. l. 69
et fideiussor ambo sūt idonei solue
do. debz pncipalis pueniri qz fideiussor
sed ad h̄ vt fideiussorē qñcūqz creditor pos
sit cōuenire renūciare debet fideiussor noue
pstitutioni de fideiussorib⁹. Et nota qñcun
qz duo. tres. quattuor. vel plures pncipalit̄
et insolidū se obligāt locuz habet renūciatio
p̄dicta q̄ debet poni h̄ modo. Renūciam⁹
cōmuniter et diuisim nouis pstitutionibus et
ep̄le diu aduani bñficio. zc. Unusqz qz ei. p
altero intendit soluere cū vltra p̄res sibi con
tingentes se videt obligare. Dubitat an lai
cus fideiussor clericus existens possit pueniri
corā iudice seculari. et videt qd nō. eo qd pnci
palis nō p̄t pueniri corā eo cū renūciare nō
poterit p̄uilegio suo. vt supra dictū est d̄ bñ
ficio clericorū. Spe. in n. de cōpet. iudi. adi.
in ver. s. pone qd cleric⁹. tenet qd sic. qz p̄sona
les exceptōes pstitutione nō trāsserūt. reales
vō sic. ff. de excepti. l. exceptōnes facit. l. si cū p
curatore. ff. de iudi. l. florandū. xj. q. j. c. te q̄
dem. d̄ qd cleric⁹ fideiubere nō debet p laico
si tñ fideiussor tenet. vt in. c. sequenti. Clerici
tñ possunt fideiubere inter se qñ pueniūt. C.
de ep̄is. et de. l. omēs. s. in hac aut v̄be inclua
Itēz qñ necessitas instat tūc ex pietate tenet
subuenire alij. vt. lxxvij. di nō satis. Itē pro
ecclesijs suis. vt in auten. de san. ep̄i. s. alij at
col. ix. bec Jobānes. ix. q. j. te q̄dem. Nullus
religiosus absqz p̄lati sui licentia. et maioris
partis capituli cōsensu d̄z fideiubere p aliq̄
nec p aliq̄ mutuā pecuniā recipiat vltra su
mā cōmuni p̄uidētia p̄stitutā p̄uēt⁹ seu ca
pituli. als puenit⁹ et caplm nō tenet r̄ndere p
bis nisi manifeste p̄stiterit i vtilitatē eius re
p̄ndasse. vt in. c. q̄ quibusdam de fideiussor.
¶ Alteri sc̄dū qd i bis casib⁹ p̄t fideiussor
agē pncipalē debitorem vt eū liberet a fide
iussione. p̄mo si diu stent in obligatione
Sec̄do si debitor incipit vergere ad inopiam
Tertio si fideiussor cōdemnat⁹ sit. bij casus
ponūt i. c. vlti. de fideiussor. Quarto si ab ini
tio puenit. ff. eo. ti. l. fideiussor. eo. et in. l. si p̄ea.
C. mand. vbi elicit tanqz p̄regula qd fideiussor

vel mandatari⁹ anteqz soluat pro eo pnci
pali nō eget mādati p̄tra eū nisi sit p̄denat⁹
vel reus bona dilapidet vel p̄uētū sit qd pos
sit qñcūqz. Fideiussor tñ iniuste p̄denatus
appellatōne nō vsus p̄tra reū regressum nō
habet qd est notatu dignū. Fallit h̄ regula
in fideiussore iudici. qz statim post stipula
tionē cōmissam agere potest. vt in. l. si māda
to. j. Bñso. ff. e. ti. Ratio est. qz illa fideiussio
paratā secū habet executōem. Fallit in fidei
ussore p̄tract⁹ qd fideiussit animo nouandi.
vt in dicta. l. si mādato. ij. Bñso. Ratio qz re
um liberauit. et sic soluti est similis. nam in
tali nouandē obligatio p̄ma debitoris trāssit
fundit in fideiussorē. Item fallit si fideiussor
nō animo nouandi s̄z interpellat⁹ i iudicio
qñtitatem summe debitoris deposuit in iu
dicio et eam p̄signauit. et talis etiam similis
est soluti. Item qd fideiussit p aliq̄ vel enaz
simpli p̄misit soluere p alio. Non soluz ipse
sed etiam heredes ei⁹ conuenire possunt in
sti. de fideiussor. s. fideiussor non tantum. et. l. j.
C. de consti. pecu. et. l. potest. s. fideiussor. ff. de
fideiussor. Item si debitor promisit fideiussor
ri se eum liberaturum infra terminū. quod
si non fecerit et fideiussor pro eo soluerit ha
beat p̄edia emp̄ta que creditor erant obli
gata pro ea pecunia quam soluit. p̄d̄omis
sio seu pactum tenet. quia apparet venditio
conditionalis. ff. de contraben. emp̄to. l. vlti
tima. Item fideiussor habet exceptionem si
mandauit creditori qd aliter non crederet ni
si reciperet pign⁹. ff. de fideiussoribus. l. si in
puerpere. *Idē ad i. iudicari*

Offensio seu excep

tiō p̄ p̄d̄monē indebiti alicui p̄pe
tens est vt si aliq̄s indebite soluit.
vt qd illud nō tenebat soluere potest illud re
petere. et huic bñficio renūciatur. Scienduz
si aliquis bis creditorū pecuniā soluisset ob
litus se p̄mo soluisse. reducens vero ad me
moriā postea repetit indebitū. ipse tñ repe
tes debet p̄bare. vt pecunia indebita sit solu
ta nisi creditor negaret solutiōem sibi factam
tunc si probabitur solutiō oportet creditozē

De beneficijs

probare q̄ pecunia illa sibi debita fuerit. & B
casus in. c. bis q̄ de solutionib⁹. Et hoc intel
ligit̄ de p̄sonis nō p̄uilegiatis. sec⁹ de perso
nis p̄uilegiatis. vt est pupill⁹. mulier. miles.
rustic⁹. et alie simplicitate gaudentes. bee. &
p̄sone nō tenent̄ pbare pecuniā in debitū. sed
ille q̄ recepit debet probare eam sibi debuit. ff. de proba. l. cum de indebito. §. si autem.

Nota aliquid dicit̄ indebitū iure civili
tantū. aut iure naturali tantū. aut iure civili &
naturali simul. Indebitū iure civili tantū. aut
soluit p̄ ignorantiam facti. aut soluit p̄ igno
rantiam iuris. p̄der ignorantiam facti repe
tere potest illud sicut est illud quod q̄s p̄ re
tinere per. l. falci. vt quia q̄s credebat se plus
habere in hereditate q̄z haberet. p̄der igno
rantiam iuris non repetit. C. ad. l. falc. nisi a
persona p̄uilegiata soluat̄. vt a milite. ru
stico. minore. vel muliere. zc. vt. ff. de probat.
cum indebito. Indebitum iure naturali tā
tum est illud ad quod p̄ cirographum obli
gamur spe future remuneratōnis. Indebitum
iure civile & naturale simul. in hijs duobus
casibus quacūq; ignorantia soluat̄ repetit.
sed si sciens soluit nō repetit. quia sic donat̄
se videtur. ff. de condi. indebi. l. i. Exceptio q̄
quid dicit̄ indebitum iure naturali vel cui
li vel vtroq; simul. aut est temporalis. aut p
petua generalis. Temporalis si soluat̄ in
debitū cessat repetitio. vt si promisi aliquid
dare cū moriar. si ante do repetere non pos
sum. ff. de condi. indebi. l. non si cum moriar
p̄der petua generalis. aut fauorabilis ē aut
odiosa. Fauorabilis sic per errorem solutū
indebitū repeti potest. vt accidit in velleiano
quia p̄pter fauorē mulierū statutū est ne si
de iubeat̄. Odiosa. vt si filius familias contra
macedonianū mutuum accepit. vt paterfa.
solueret nō repetit. macedonianū enī in odi
um creditoris datur. et ideo si solutum est in
debitum siue per ignorantia iuris siue facti
non repetit. Si incertum est an sit perpetua
vel temporalis sic procedet ac si esset perpe
tua. bec tria mēbra habent. ff. de condi. inde
bi. q̄ exceptionē. In illis casibus indebitum
solutū nō repetit. p̄rimo q̄n aliq̄d solutū ē
ex causa iudicari. vt. l. i. C. eo. n. Secūdo si ali

quid solutū est ex causa transactōnis. vt. l. i.
C. de condi. indebi. et. l. cū te pponas. z. l. nec
intentio. C. de transac. Tertio si iurauerit cre
ditor debitorē deferente. licet etiaz male iura
uerit. Quarto si ex causa pietatis aliq̄d fue
rit solutū. vt puta alimētorū & similitū. Qui
to si aliq̄s sciens soluit indebitū. Sexto si sol
uitur ex causa p̄nificatōem crescentē. vt. l. ea
que. C. de p̄di. indebi. Unde versus. Si ius
dicit̄ si causa negandi duplex. Si p̄ debētes
si res pietate mouet. Et si iuret vel soluens
cert⁹ habetur. Si transigeretur indebitū non
repetet.

De condi. su. ca. v. d. l. ang.
var. b. l. q̄s

Beneficium condi

beneficium sine causa compet̄ quādo
aliquid primo ex iusta causa et ab
initio obligatū est. & sine causa postea apud
alterum retinetur aut per aliquem effectū
amplius apud eū esse non debet. Item si pe
nes te habes rem meā quā nō habes ex con
tractu vel quasi. ex maleficio vel q̄si. aut alis
quouis modo es mihi obligatus. et sic sine
causa res mea est apud te. compet̄ mihi res
petitio rei ex hac conditione sine causa. Et
huic beneficio quis potest renunciare. nam
certū est q̄ soluto debito repeti potest benefi
cio per conditionē sine causa. vt in. l. dissolu
to. C. de conditione ex lege et sine causa. pos
sum ego renunciare huic repetitōni. Sciē
dum q̄ propter inopiam alicuius quis po
test repetere debitum a suo debitorē ante ter
minū solutiōnis statutum ad soluendum
fiscū tributum quod alis non liceret per. l. i.
C. de condi. ex. l. modo huic beneficio quis
poterit renunciare sic q̄ p̄pter quācūq; in
opiam non velit exigere debitum ante tem
pus a suo debitorē.

v. de dolo malo. ff.

Exceptio doli mali

est q̄n aliq̄s dicit se dolo & callidū
tealē inductū fore. & huic exceptiōi
ob dolum priuū poterit q̄s renunciare. Nota
dum dolus nunq; patrocinaf dolofo. nec p̄
stat ei causam rescindendi cōtractū p̄ eū ini
tū. per. l. cū p̄stearis. C. de reuocan. donat̄.

Dolo nūq; p̄donaat
Dolo p̄ p̄ca

De beneficijs

Ideo semp omis ptract^o valet q^o ad iudiciu^m dolosi. nec trasactio rescindit ad instantia p^o priu^o doli allegans. **C**asus. in l. trasactioe finit. C. de transact. **D**olus mal^o distit i calliditate fallacia z machinatiode. vt. ff. e. t. l. j. vñ calliditas comitit in tacedo vel dissimulando. vt. si qs venditorz sciebat rei vedite deberi seruitute aut ipam aliena vel alteri obligata fore. **F**allacia aut est in menedo z falsum asserendo p^o sciennā. **M**achinatio fit aute ex pte verborz. **N**am dicit bñs **Flug^o**. vñqz vba instituta sunt nō vt p ea hoies se inuicē fallat. s; eis quisq; i alteri^o noticiā cogitatio nes suas pferat. **V**erbis igit vñ ad fallaciā peccatū est. xxi. q. ij. **I**s aut.

Lucanus
francia
marqua

In pte de magis
quid quis vt p^o p^o
q^o m^o d^o p^o mag^o
pan^o q^o p^o m^o d^o
q^o mag^o p^o m^o d^o

Beneficiū fori quod

Bōpetit^o scolarib^o. scolaris q^o bono^o nie morat^o subiect^o est de iure cōmuni iudici bononieñ. eo q^o bononie habitat. s; p^o p^o uilegiū p^o declinare z dicere q^o velit coraz suo doctore pueniri z huic bñficio p^o renunciar. **P**ora illud bñficiū nō solū dari ē scolarib^o. s; etiā legū p^o fessoub^o magistris et doctozib^o. vt dicit autentica habita. C. ne filius p^o patre. **E**t illud p^o uilegiū dat eis facultatez secure ad eundi loca studioz z trasēudi et cōuerfandi in illis cū illoz nūcijs z reb^o. debēt etiā ueri ab iniurijs z damnis. **E**t licz illud idē dicat ius cōmune. vt. l. agruit. ff. de offi. p^o si. in scolares maxime secure debēt ire z habitare. **E**t idō generaliter nō erat dimittendū tanqz speciali nō digni. **E**t si illud p^o uilegiūz vltra ius commune operat. ar. l. si qñ. ff. de le ga. j. **N**am nō teneret ad pedagia nec ad gabellas p^o libris suis q^o secum studij causa ferūt aut uestimētis alijsqz reb^o ipsis p^o victu necessarijs. **Q**uerit q^o dicant scolares et qui gaudeant p^o uilegio dicte autentice. **R**espōdet q^o intrantes scolas et studentes non fieri aut vagabūdi. ar. l. qui sub preteriu. C. de sa. sanc. ec. z. l. j. C. de buronib^o. li. xij. **E**t ibi glo. dicit q^o vagus scolaris non debet fieri magister. **I**tem gaudent doctozes licētia in de^o cretis legib^o et in ar^oib^o. licet scolas nō intrē dum tñ intrare non p^o bibeant. et sic ex natura rei mutat^o est act^o. nō aut^o habit^o. adeo nō

nō q^o fulg^o
p^o p^o p^o p^o
q^o p^o p^o p^o
q^o p^o p^o p^o
q^o p^o p^o p^o

habet obesse sic nec bonoz auct^o conditiōe n̄ mutata. vt. l. penulti. ff. de senato. **Q**ueritur an bec autentica corrigat legez cum clericis. C. de epi. et de. vbi dicit quando reus habet plures iudices electio est actoris. cui^o tamē contrariū habetur in autentica predicta in fine. **N**am reus potest eligere sibi iudicem quē voluerit. **R**espondet q^o ista lex non corrigi. q^o a hic speciale est in scolarib^o. illud v^o ro regularē. vt dicit glo. dicte autē. **Q**ueritur an scolaris possit variare. **R**icendū s^o m glo. autentice vsqz ad litis contestationē nō postea. argumento legis si cum doctem. s. eo autem tempore. ff. solu. matri. et. l. si conuenerit. ff. de iurifoi. om. iudi. **E**ius tamen et cōmuniter alij doctozes allegantes. l. non vt. qz. ff. de eo quod certo loco. tenet contrariūz vñ dicit **E**ius. ex quo semel elegit amplius variare non potest. facit ad hoc lex statu liberorum. in. s. stichium. ff. de lega. ij. **S**ecūdo queritur. scolaris existens in studio conuentus coram episcopo eligit doctozes suū laicum. quia de clerico non est dubium qñ potest. adeo de laico queritur. an istum possit eligere. et videtur q^o non. per. c. si diligenti. de foro competenti. alij dicūt q^o potest. quia autoritate legis illud facit. **E**ius tenet p^o uilegium principis non potest eum eximere a iurisdictione episcopi. **Q**ueritur. scolaris conuentus coram doctore vel potestate eligit episcopum. et sub isto vult reconuenire laicum actozem an possit. et videtur q^o sic per autentiam z consequenter. C. de senten. et interlocu. om. iudiciū. **C**ontrarium dicūt **Jacobus de barena** et **Eius**. quia agens non agit ibi sponte. et sic non eligit sibi iudicium episcopi. vñ de merito non debet ibi reconueniri. facit lex. ij. s. sed si agunt. ff. de iur. di. et quia trahitur et nō trahit. igitur. zc. ar. l. finali. ff. quod quisqz iura. nisi conuentio fiat ex eodem negotio quia tunc non reconuentio s; natura cause z ei^o cōneritas opat

Beneficiū
Dicitur beneficiū
aliquod in ecclesia
quod datur a superiore
et non potest vendi
aut alienari sine
consensu superioris

Beneficiū
Dicitur beneficiū
quod datur a superiore
et non potest vendi
aut alienari sine
consensu superioris

De beneficijs

ne ad diuersū iudiciū eatur. vt. l. i. ff. de qbus reb⁹ ad eundez eatur. Querit⁹ qd si scolaris bz duos doctores z corā vno puer⁹ elegit alium an possit. **Bald⁹** dicit q si is sub q est cōuenē⁹ est pncipalis ei⁹ doctor tūc ille ē cōpetēs. z idō aliū velut in cōpetentē nō p̄t elige. sed vel p̄tatem v̄l ep̄m. sec⁹ si ambo essent pncipales. tūc p̄t gratis facere z elige quē velit. vt. l. si q̄s seruū. §. si iuer duos. ff. de lega. Querit⁹ scdo an scolaris suspēsus ab itroitu scole z alijs ecclesiasticis actib⁹ gaudeat beneficio b⁹ aurentice. Et dicendū q nō. p. c. ex lris de p̄stitutōib⁹. p̄sertim inchoandis. sec⁹ vō in iam inchoatis. ar. l. cū qdā puella. ff. de iurisd. om. iudi. An studēs i ciuitate interdicitā habeat p̄uilegiū b⁹ aurentice. Dicendū ē q nō si ex interdico studiū generale sit l' intelligat⁹ interdiciū. facit. qd no. in. c. p̄uilegiū de re. iur. l. i. vi. et ibi per glo. et qd no. in. l. de capit. dimi. §. vlti.

Beneficium quod dicit⁹ p̄ditōis incerti. qd bz locū qñ aliq̄s instituit⁹ heres rogat⁹ est hereditatē vel certā p̄tē alteri restituere. v̄l si aliq̄s instituit⁹ est heres si decesserit sine liberis substituit⁹ est ei ali⁹. z sic substituit⁹ bz ius in hereditate eo q adueniētē p̄ditōe d̄z in eū venire hereditas. et tale fideicommissus d̄z incerti conditio. qā incertū est an instituit⁹ deccdat sine liberis vel non. Et huic beneficio substitutus potest renunciare. De insti. infra. c. 3 de testamētis agetur z tractabitur.

Beneficium iuris hypothecar⁹ cōpetit vxori in bonis viri. qz omnia bona mariti tacite sūt obligata vxori p̄ dote z huic bñficio potest vxor renunciare. si tñ certificet qd illud beneficium ei cōpetit. debet enī vltra semp̄ certificari diure suo. qz licitū est mulierib⁹ ignorare iura. Item p̄dictum beneficium cōpetit etiā creditorī si bona debitoris sint ei tacite l' exp̄sse obligata. z huic bñficio potest renunciari. Bñficiū senatus scōfuli velleiani cōpetit mulierib⁹ intercedētib⁹ seu se obligantib⁹

pro alio. z dicit illud bñficiū q si mulier fideiubeat seu p̄ alio se obligat realiter n̄ teneat. cū diure mulier fideiubere nō possit. z oīno viro sublit z sue voluntatis nō existat. vt ba be⁹. xxxiij. q. v. mulierem. z huic beneficio potest renunciare. debet tamen de eo certificari. **Notandum** quando mulier recipit tutelaz filij. vel auia tutelam nepotis. debent renunciare secundis nuptijs et velleiano et oī alio auxilio. glo. l. i. ff. ad velle. ponit aliquos cas⁹ in quibus mulier tenetur. Primo si fideiubet pro pecunia danda pro libertate. vt. C. eodem ti. l. penul. Item pro dote. per. l. si dote. re. z. l. vlti. C. e. n. Item si renunciat beneficio velleiano. vt. l. si. §. pe. ff. eodem ti. Item si accipiat p̄cium pro intercessione. vt. l. antique. C. e. n. Item si decipiat. vt. l. si decipienti. ff. e. n. Item si caueat. et hoc si post biennium a p̄ma intercessione. quia intercessio secunda post lapsum biennij facta auferet mulieri beneficium velleiani. vt. l. si mulier. C. eodem ti. Et ponit glo. bec metra. Casibus in senis mulier spondendo tenetur. Pro libertate p̄ dote renuncians qz. Recipiat p̄cium decipiat cauens qz secundo. Item septimo si in rem suam fideiussit. vt. ff. eo. l. aliqui. z. l. de die. §. qui mulierē. ff. qui satisda. cog. Item octauo si successit illi pro quo intercessit. vt. l. nō putant. §. plane. ff. eodēz. Consimilis glo. habetur. in. l. si. C. e. n. Et eo. vlti. l. colligitur casus singularis vbi ex nuda pollicitatione diure ciuili competat ratio fauore dotis. nam dicit lex generaliter sancimus. vt si quis maior. xxv. siue masculus siue femina dotes pollicitus sit. vel spondent pro qualibet muliere cum qua matrimonium licitū est omni modo compellatur suam confessionē adimplere. Et subiungit cum enī scimus fauore dotum et antiquos iuris conditores seueritatem legis sepius mollire merito z nos venimus ad huiusmodi infanctionez. facit ad hoc. l. i. §. i. ff. de pollici. **Notandum** q illō p̄uilegium dotis maior est p̄uilegio velleiano. sed minus p̄uilegio etati concessō. Nam si minor etate promitteret dotem nisi postmodūz ratificaret petere potest restitutionem quam mulier nō potest. vt dictū est.

M. anti. p̄ d̄m. n. e. b. p̄. i. u. i. p̄. v. e. l. l. e. i. u. i. q. d. e. e. i. n. f. i. n. i.

M. g. i. n. p̄. q. d. m. l. e. p̄. o. b. l. i. g. a. t. i. o.

De beneficijs

Sequit̄ correlarie q̄ aliud est p̄ alio pro-
mittere seu fideiubere. ⁊ aliud sine obligatōe
p̄ alio soluere. **P**az p̄mo casu iuuat̄ mulier
b̄nficio velle. **S**c̄do v̄o casu nō cōpetit ei re-
petitio p̄ debitorē tā q̄z indebitū soluisse. **C**a-
sus in. l. mulierib⁹. C. ad velle. q̄z dicit glo. ibi
mulier solues p̄ alio videt̄ donare. agit ei nō
cōpetit b̄nficiū velle. potest t̄n̄ nihilominus
mulier repetere ab illo p̄ q̄ debuit soluit. **N**o-
tandū **I**a. d̄ rafen. dicit q̄ eadez fragilitate q̄
mulier intercedat ex eadē etiā renūciat. agit te-
net q̄ mulier beneficia velle. nō p̄t renūciare
allegat. l. doli. §. diuersū. ff. d̄ noua. l. glo. penl̄
C. de velle. l. j. tenet p̄riū mora. p. l. fi. §. penul̄.
ff. eo. **P**lures t̄n̄ doctores tenet̄ opiniones.
Ia. q̄a p̄sumit ius q̄n̄ mulier fraudulēter et
ex fragilitate iducat ad renūciandū b̄nficio
suo. ⁊ illud sit speciale l̄z alias sit regulare q̄
q̄s poterit renūciare p̄uilegio suo i sui fauo-
rē introducto. vt. l. si q̄s in p̄scribē. C. de pact.
Ite q̄dā dicit q̄ valet renūciatio talis iudi-
cialit̄ sc̄a muliere certificata de p̄uilegio suo
allegates. l. si mulier. ff. ad velle. **C**inus i. l. ge-
neralit̄. C. e. n. distinguit. aut mulier obligat se
p̄ marito. vt i autem. si q̄ mulier. e. n. ⁊ nō valz
renūciatio etiā si fiat i iudicio. **A**ut intercedit
p̄ alio nō suo marito. et tūc aut sine sc̄p̄is et
subscriptōe t̄riū testū itez renūciato velleia-
no. ⁊ tūc h̄uat in. l. antiq̄. §. si. e. n. **A**ut interce-
dat inter sc̄p̄is cū solēnitare b̄ legis antiq̄. et
tūc aut renūciat velleiano i causa i qua ipsa
mulier necessario obligat̄ ⁊ valet. vt i autem.
matri. C. q̄n̄ mulier tutele officio fugi p̄t. aut
alias renūciat i cā nō p̄uilegiata i iudicio te-
net ⁊ extra. nisi ratificet post biennū n̄ tenet.
Io. an. in nouella dicit ad euitandū ābigui-
tates legistaz caum̄ sit q̄i renūciādo b̄mōi
b̄nficio mulieris ierueniat iuramētū ⁊ rata
manebit renūciatio. **S**ent̄ idē in. l. sciēdūz. ff.
de ver. sig. **N**otandū instrumētū i q̄ mulier
p̄fessa est se recepisse pecuniā p̄ sua intercessio-
ne facit cessare velleianū. ⁊ plenā fidem facit
et paratā b̄z executōz. vt no. in dicta. l. antiq̄.
Sz diceret an mulier debeat audiri volens
p̄bare q̄ eo t̄pe q̄ debuit pecuniā recepisse n̄
fuerit in loco instrumētō p̄sc̄p̄o. **E**t videt̄ q̄
sic. p. l. cū p̄cib⁹. C. de p̄ba. ⁊. c. terno loco de p̄-

batōib⁹. ⁊. c. cū **I**o. de fi. instru. **V**idet̄ q̄ nō
admittit in p̄trariū p̄batio. q̄z illd̄ instrumē-
tū b̄z p̄sc̄p̄onez iuris ⁊ de iure. vt. l. fi. C. arbi-
trariū tutele. **S**i v̄o eēt tale instrumētū q̄d nō
induceret p̄sumptōem iuris ⁊ de iure. tūc ad-
mitteret̄ p̄batio i p̄riū. vt dicit̄ iura i p̄rium
deducta. **Q**uid si mulier dicat se modicū
recepisse ⁊ p̄ maḡ sumā fideiussisse an p̄resi-
duo iuuat̄ velleiano. **O**piniones plures fue-
rūt. sed senatus in. l. antiq̄ p̄cludit q̄ q̄ntum-
cūq̄ mulier modicum receperit fideiubedo
nō iuuat̄. q̄z in tali casu non videt̄ curare de
b̄nficio. imo renūciare pot̄ in delusionē sui
b̄nficij **S**ciendū q̄ ex. §. si min⁹. dicit. l. antiq̄
colligit̄ nou⁹ casus in q̄ mulier nō iuuatur
velleiano. vtz q̄n̄ alteri⁹ obligatōz nouauit
⁊ ob eam cām pecuniā recepit vel pignora.
vel etiam p̄us excuti debet. et in q̄ntū non est
soluendo restituit̄ actio in veterē debitorem
et i tali nouatōe n̄ p̄siderat an nouas sit sol-
uendo vel nō. vt. l. q̄ satisfare. §. plane. ff. de fi-
deiusso. et insti. quib⁹ mo. obliga. tollitur. §.
preterea nouatione. **M**odo hic est singula-
re q̄ in ista nouatōe facta p̄ mulierem p̄side-
rat an mulier sit soluēdo vel nō. **I**am si est
soluendo excuti. sin aut̄ datur actio p̄tra ve-
terem. ratio specialitatis. q̄a olim p̄ senatus
consultū velleianū mulier subducebatur. et
actio dabat̄ in antiquū debitore indistincte
nūc aut̄ introductū est illā legem q̄ mulier
si est soluendo p̄ius excuti debz. **I**tem bene-
ficiū velleianū competit etiam heredib⁹
similiter fideiussorib⁹ mulieruz. p. l. heredes.
et p. l. mulieris. C. e. n. **S**ciendum pietas per-
sone nō excludit velleianū licet pietas causa
sit. **I**am mulier iuuatur etiam si intercedat
pro filio. vt. l. fi. C. e. n. **I**tem in. l. cum ad eas.
C. eodem. habet̄ casus q̄ mulier iuuatur si
creditor eligat potius cum ea contrahere q̄z
cum masculo suo. et hoc propter calliditatē
creditoris qui considerauit si cōtraheret cū
viro et mulier fideiuberet̄ ip̄a iuuaret̄ vellei-
ano. quare eligit̄ cōtrahere cum vxore ita vt
vir fideiuberet. nihilomin⁹ t̄n̄ creditori cōpe-
tit beneficiū institutorz cōtra maritum q̄ pe-
ne p̄traxit. licet multū ficte dicatur contraxit
se. **F**inis huius. *no 8 multa*

sc̄a. r̄p̄t. velle.

Renūciatio. iurisdictionis

*Instrumentum in q̄ mulier
p̄fessa est se recepisse
pecuniā p̄ sua inter-
cessione facit cessare
velleianū. ⁊ plenā fidem
facit et paratā b̄z
executōz.*

De beneficijs

Equitur de bene-
ficijs q̄b⁹ quo ad q̄d renunciarī po-
teſt ⁊ quo ad q̄d non. Eſt quoddam
beneficiū q̄d dicit̄ redibitoriu. ⁊ cōpetit illi q̄
ignorās emit rē morboſam vel vicioſam. Et
hoc enī beneficio poteſt emptor agere cōtra
venditorē vt reddat ſibi p̄ciū ⁊ accipiat rē. Et
hec redibitoria cōpetit infra ſex meſes. Eſt eti-
am aliud beneficiū q̄d appellat̄ quāti mino-
ris. ⁊ dicit̄ q̄ ſi aliquis emit animal vel alia
rem vicioſam ignorās poteſt agere cōtra ven-
ditorē petēdo ſibi illā p̄tem p̄cij reddi quam
nō dediffet ſi ſciuiſſet illud animal adeo vici-
oſum. ⁊ hoc beneficiū cōpetit infra annū. Et
huius beneficii p̄dictarū actionū pō: actor res
nūciare. ⁊ renūciatio p̄deſt venditori ſi vendi-
tor viciū vel morbū ignorabat. Si autē rei
viciū vel morbū ſciuit ⁊ ſubtrahit. nec emptor
rem certificaui rōe doli in venditōe cōmiſ-
ſi. renūciatio p̄dictarū actionū facta nō valet.
Sciendū in q̄ ſciēter emit rē morboſam
vel vicioſam nō ager redibitoria actōe vſq̄n
ti minoris. vt. l. j. §. ſi intelligat̄. ff. de edil. edic.
Item glo. dicit̄. l. p̄me dicit̄ q̄ actio redibito-
ria vtilis cōpetit p̄prie p̄ fundo p̄ducēte her-
bas peſtiferas vel etiā libris incorectis mul-
tum. **D**irecta v̄p̄ animalib⁹ morboſis. **B**o-
minus **U**lber⁹ dicit̄ ſi ſcolaris emeret libū
incorectū agere poſſit redibitoria. **S**ecus in
doctore. nā ille expertus eſt q̄ potuit bñ p̄uide-
re. ita tamē q̄ defect⁹ ſit manifeſt⁹ ⁊ luat qua-
re nō p̄ſperit. **I**dē dicit̄ q̄ p̄ſenetenon agunt
redibitoria. q̄a p̄ſumunt multū experti. q̄ ſe-
pe cōtrahunt ⁊ vendūt. **N**ota ſim glo. l. j. ff. d.
edil. edi. redibitio ſit multis modis. **P**rimo
p̄pter morbū corpis q̄ vſum rei impedit ſue
ſit p̄peru⁹ ſue t̄p̄alis. vt in. l. pomponi⁹. eo. ii.
Secundo p̄pter viciū animi. q̄d q̄nqz a deſt
q̄nqz etiā abeſt. **T**ertio q̄n aliqd abeſt q̄d di-
cum eſt ad eſſe. **Q**uarto p̄ vicio animi q̄d ē
in iumētis. vt in. l. bouē. eo. ii. **Q**uinto q̄n ven-
ditor nō cauet. i. nō certiorauit emptorem de
vicio rei. vt in. l. ſi qd venditor. eo. ii. **S**exto q̄
debet venditor emptori ſignificare ſeruuz fore
fugiuū vel furē aut in arena pugnāſſe. vel
capitale cōmiſiſſe doli. vel q̄ voluerit ſeipſū

erimere rebus humanis. **N**ota ſolū p̄ciū
rei empte in iudicio redibitorio deducit̄. nō
autē damna cū ab ipſis liberet venditor emp-
tor p̄ damnis rē venditā dimitte do. p. l. q̄ ſi
nolit. ff. eo. ii. **I**tem fiſcus nō patit redibitōz.
ſed ciuitates ⁊ populi. ſic caſus in. l. j. §. illō ſci-
endum. ff. eo. ii. **S**ciendū p̄ regula q̄ p̄ vici-
o animi nō dat̄ actio redibitoria. vt in. l. ob-
que vicia. in. §. animi aut viciū. ff. eo. ii. **F**allit
hec regula **P**rimo ſi venditor ſe obligauit ca-
uere de vicio animi. vt ſeruū nō eſſe erroneū
furē vel fugiuū vel cōſimilē. **S**ecundo ſi di-
ctum eſt viciū abeſſe ⁊ a deſt. vt in. §. in ſūma.
e. l. **T**ertio ſi ſeru⁹ eſt erro. **Q**uarto ſi iumen-
tū eſt pauidū vmbroſum vel calcuroſum. vt
in. l. bouē. e. ii. **I**ē quādo viciū animi cauſat̄
a vicio corpis vt ex infirmitate ⁊ febribus.
Alteri⁹ ſciendū q̄ vinū ad menſurā ven-
diti piculū p̄tingens ante menſurationē nō
morboſam ad venditorē ſpectat. **E**ditū autē
vt corp⁹ vt vt ſpecies piculū eſt emptoris. q̄d
etiā obrinet in frumētio oleo ⁊ ſimilib⁹. C. in. l.
cū p̄uenerit. C. de periculo ⁊ cōmodo. rei ven-
dit. **E**t ergo clar⁹ appareat cui⁹ ſit piculūz
in p̄tractione vendite ſeruāda eſt hec tāqz au-
rea regula. **C**ū venditio ſit pure ſine ſcriptis
certe ſpecies ⁊ rei que deguſtationē nō erigit
periculū omne ſpectat ad emptorē excepto ca-
ſu publicanōis. **E**t niſi pactū mora culpa vt
calliditas venditoris ſeu tradētis interuenerit
dicit̄ pure. quia ſi ſub p̄dione ⁊ añ p̄ditiōis
euentū res pereat perit venditor. licet ſec⁹ ſit ſi
res facta ſit deterior. **B**ō. quia oīno nulla ſu-
it obligatio ex q̄ cōditio non exiabat. **D**icit̄ ſi
ne ſcriptis ideo. q̄ p̄pter nō exiſtētis cōditio-
nis emptio non eſt cōpleta. ſc̄z ſi emptio cele-
bretur in ſcriptis periculū añ ſcripturā faciū
p̄inet ad venditorē. vt in. l. p̄ract⁹. C. de ſi. in-
ltru. **S**imilis caſus habet̄ in ſtit. eo. ii. §. cum
aut. **D**icit̄ certe ſpecies. q̄a ſi venditio in genere
ſit facta vt dicēdo. vendo tibi hominē. hoc ca-
ſu nō ſpectat periculū ad emptorē. nā totum
gen⁹ nō poteſt perire. **S**ec⁹ ſi ſpēs eſſet certi-
ficata. vt vendo tibi ſticbū vel pampbiluz. q̄
quo nō eſt certa ſpecies ſpectabit periculū
ad venditorē ſi alter eoz pereat. ſec⁹ ſi ambo
ſimul percāt. **C**aſus in. l. ſi i emptiōe. ff. de cō

Capitulum. III.

habent. **Emp̄.** Dicitur que degustatione non erigitur. quod debet attendi an degustatio vendat ut species vel an ad mensuram si est vendita ad mensuram. Hoc casu eriguntur duo ut periculum sit emptoris. Primum degustatio. Secundo mensuratio. ut in l. ij. C. eo. n. r. l. si via. ff. eo. n. Dicitur excepto casu publicacionis. nam tale est venditoris. Casus in l. si fundum. ff. locati. Dicitur nisi pactum. quia pacta franguntur dispositionem legis. Pactum etiam in casu fortuito derogat. ut in l. si in vendendo. ff. eo. n. r. l. j. C. commodati. Dicitur culpa. quia si culpa precedit casum periculum est venditoris. argu. l. nominis casus. C. de periculo. r. como. rei vend. Dicitur mora. quod mora operatur quod periculum manet apud ipsum venditorem eo quod requisitus non tradidit. ut in l. cum inter. C. eo. n. Si autem ambo sint morosi debet attendi que sit posterior mora. nam illa preponderat ita quod periculum spectat ad eum qui postea fuit in mora. Similiter dicatur de calliditate facit optime lex illud sciendum. ff. eo. r. Queritur an venditor excusetur si expresse dixit emptori de nullo vicio teneri. Dicitur Paulus de castro ponit pulchram distinctionem. quia cum venditor excepit aut excipit generaliter vel specialiter. Si primo hoc contingit tripliciter. Uno modo quia dixit se nil vel le prestare loco vicij. tunc dicitur quod non excusat nisi de illis que ignoravit. verum quo ad interesse. hinc tenet reddere precium. Si per scias tenet casus. ut in l. quero. ff. de act. emp̄. r. glos. bona. in l. si. C. de edil. edic. Aliter venditor excipit generaliter vicia istis verbis. vendo tibi illam rem et nulla actione volo tibi teneri. hoc casu non tenet ad precium ut dicit Cuius in l. non dubitat. C. de evic. Contrarium tamen verum est quod teneat ad restitutionem precij. p. l. si per emptorem. ff. de act. emp̄. Et illas vias etiam tenet dicitur Paulus de castro. Tertio contingit quod venditor excipit generaliter vicia istis verbis. nolo tibi teneri de aliquo vicio. nec volo tibi teneri ad precium vel ad interesse. et sic de nullo tenet et valz pacum. ut dicit Cuius in l. circa locutiones. C. locati. r. est bona glo. in l. si. C. fami. herc. Et illa distinctione elicit tres conclusiones. Quare prima est venditor paciscens nulla actione teneri. nihilominus tenet ad precij restitutionem re evicta. Secunda paciscens generaliter quod non teneat de moribus rei vendite.

tenet nihilominus de ignorantis ad precium et ad interesse. Imo in dubio presumit quis scire viciu suarum rerum. facit. l. quisquis. C. de rescin. ven. Tertio potest venditor pacisci quod re evicta vel re debita nec ad precium nec ad interesse sit obligatus. Secundo contingit quod venditor specialiter excipit aliquod viciu. ut quia dicit nolle teneri de vicio quod nominat emptori. et hoc dupliciter. Aliter venditor loquitur obscure fallendo emptorem. quia dixit. ille equus non ascendit arborum in silva. et valet tantum. i. non vadit per potes. et tenet per glo. ut in l. ea que commendandi. ff. de contrab. emp̄. Secundo emptor informat se verbis multis causa celandi defectus vel vicia ut dicendo. vendo tibi equum an et retro claudicat nec cecum et umbratum calcitrosum et scabiolum et. nominando multos defectus et vicia. et tamen in veritate tpe tractu equus non claudicat nec cecus est. sed tamen aliqua vicia nominata insunt equo. et dicit nolo tibi teneri de aliquo vicio tali. si postea venerit viciu quod non nominavit et scivit tale viciu nihilominus tenetur emptori reddere. Tertio venditor non loquitur obscure sed dicit. nolo tibi teneri si claudicat equus ante vel retro. Aliter venditor dixit dolorem non inesse. vel dissimulabat quia fecit equum calefieri quod non doluit. aut crura eius vno vngento aliquo fecit linitum quod non doluit currere. et tenet propter dolum vel dissimulationem. Aliter venditor non dissimulavit verbo vel facto et viciu certum excepit. illo casu non tenetur emptori. sed standum est conventioni. illo casu loquitur. l. que ritur. §. si venditor. ff. de edil. edic. vbi dicit. si venditor dixit in vendendo se nolle teneri de aliquo certo vicio. non tenet nisi fuerit sciens et dissimulavit. Dicitur Alphonso b. m. d. dat distinctionem de tpe cursu. cum quis agere intendit redibitoria vel quantum minoris. aut agit quis propter viciu rei vendite. tunc tempus est sex mensurum vel anni. et illa tpe currunt a tpe venditionis et scientie subsequente. Aliter agit propter aliquod dicitum vel promissum quod precessit contractui. et incepit tpe currere a tpe venditionis et non dicit vel promissum. aut si illud dicitum vel promissum sequitur tractus. et tunc incepit currere a die dicitum vel promissum. ut in l. sciendum. in §. tpe aut redibitoria. in §. h. tempus. ff. de edil. edic.

De testamentis

¶ Est quoddam beneficium ne quis vocetur in diebus feriatis, modo quibusdam potest renunciari, quibusdam vero non. **¶** Nam si feriatum sunt dies messium vel vindemiarum vel voluntate legitimum potest eis renunciari. Si autem sunt feriatum dies in honore dei vel dies paschalis, natalis, circuncisionis, et dies dominici et ceteri, non potest eis renunciari, quia ex pacto pro auctoritate boni reuerentia domini remitti non potest.

Capitulum primum secundae partis

¶ Quantum ad secundam partem tractatus huiusmodi arte officij notariarum quod dicitur circa testamenta et ultimas voluntates secundum ordinem premissum examinanda veniunt eius capitula. Capitulum primum de descriptione testamenti. **¶** Testamentum est iusta sententia alicuius de his quae post mortem suam fieri vult cum institutio de heredis, ut colligitur ex l. i. ff. de testa. **¶** Vel sic, Testamentum est quoddam sollemne sine voluntas cum institutio de heredis, quod si ne institutio de heredu non valet testamentum. In quo testamentum nemo potest sibi legem imponere a qua recedere non licet, cum mutabilis sit voluntas usque ad exitum vite. **¶** Testamentum autem nihil testatore mortuo vires non habet. **¶** Et dicitur testamentum quod si mens testatorum vel vires recipiens post testatoris mortuum. **¶** Testamentorum aliud in scriptis, aliud sine scriptis, et tale dicitur testamentum nuncupatum, sic sunt testamenta quae sunt circa tabellionem et testibus, et instituit heres et alia iterum unum sine scriptura. **¶** Sed nihilominus septem testes necessarii sunt, sicut heredis notatio, ut in l. i. et l. si. **¶** Testamentum autem quod fit in scriptis debet fieri cum sollemnitate a iure fluens, ut sunt iste sollemnitates quod testator testamentum propria manu scribat si est litteratus, si si litteratus non est et scribere nescit, alio de mandato eius scribat et offerat et ostendat illi testator coram septem testibus legitimum, dicens istud suum testamentum esse quod sic offert, non tamen refert an illi testes sciant quod seu quod punitur in testamento vel non. **¶** Et si in eo scripta notia heredu. **¶** Et potest dicitur testator vel ille qui legit eius scribit in presentia septem testium in bono modo testimonio etiam quod quis de testibus se subscribat, et uno et eodem die sigillum apponat. **¶** Sed si testes legitimum fuerint tunc unusquisque ipsorum propria manu se uno eodemque die et ipse subscribat, alio sine illis sollemnitate de iure civili testamentum non valet. **¶** Sit etiam testamentum aliquando sine scriptis, videlicet quando non potest haberi tabellio, tunc

testator aduocet, vii. testes in ciuitate, et vii. villam, et si in villa plures inuenire non potest et exponat coram eis voluntatem suam dispositoriam suam et heredu; dum notationem et rogat illos esse testes. **¶** Ad hoc autem testatore tunc aliquis bonus ius in testamento accedat ad iudicem loci notationem sibi habentem iudex vocans heredu legatarium siue fideicommissarium et siue veniat siue non commutat alicui tabellioni testes ipsos ad notationem testamenti et ad perpetuam rei memoriam recipere, et ipsi testes iurati deponant unusquisque sigillatim, et interrogentur quod quis eorum de nomine et etate testatoris et de verbis eius quod usus fuerat in suo testimonio, et specialiter ad heredu institutionem de anno die loco et testibus. **¶** His examianis legant dicta testium coram iudice presentibus alijs testibus, et tabellio de mandato iudicis publicis dicta testium et tamen se subscribat. **¶** Volens ergo ordinatio sua facere se creta si litteratus est se scribat testamentum. **¶** Si autem per alium scribat vel scribi faciat in membrana bona et solida, in cuius parte superior relinquitur spatium trium vel quatuor digitorum, a dextero vel latere et sinistro raturum, in spacio vero inferiori super sit spatium vacuum quantum palma digiti extensis, et in medio illorum spacio scribat tenor et series testamenti. **¶** Quo facto plicabitur carta ita quod spatium superius coniungatur cum inferiori, et signentur ibi tres cordule, implicat vero dexteri spaciae due et sinistri due sic quod quis cedula duo habeat foramina interiorum lorum siue scripturam ledentia quod cordul singula spacia singulis puncta legitur, ita quod interiorum lora videri vel legi non possit. **¶** Ad hoc de illo magno spacio inferiori vacuo raturum relinquitur quod ibi possint patere et apte testium et testatoris subscripiones scribi, quibus vel eodem die vel pluribus diebus ante. **¶** Sic scriptis vel factis et ordinatis postea quando placet testatori vocabit, vii. testes viros viros et legitimos et scribere scientes et nullum iuris impedimentum habentes, et coram eis testator ipse scripturam clausas et iuramentum dicitur cordul ligata ut dicitur est in manibus tenens offerre debet, dicens illud esse suum testamentum sua vel alterius manu scriptum, et eos rogare in testes, et rogando mandare ut ipsi testamentum subscribant et signent. **¶** Ipse vero testator etiam se debet sua manu subscribere. **¶** Ergo ibidem presentibus in uno preterea antequam ipse testator vel aliquis ex eis

De testamentis

siu testari bēt notabil glo. in. c. pñu. sup verbo
releuari. de of. ord. l. vj. Itē an clerici pñt cō
dere testamētuz. habet. xij. q. ij. c. j. 2 de testa. c.
q. a. nos. 2. c. relati. ij. Et licz clerici de bonis ec
clesie testari nō pñt. tñ qz diu viuūt 2 sui cōpo
tes existūt pñt dare aliqd moderate d' ipis bo
nis nō rōde testamēti s; elemosine. Idō s; aut
dare paupib; 2 religiosi locis. etiā illis q; si
bi fuerūt. siue p sanguinei sint siue cognati l'
agnati siue extranei iuxta fuuz; meruū. vt in
dicto. c. relati. 2. c. ad h. Itē si clerici bñt bñfi
cia i diuersis eccl'is. tñc debēt diuidi bona ec
clesie s; m; agruā estimatoz; inē ipas eccl'ias. vt
ibidē. Itē spado q; b; vñu testiculū 2 genera
re pñt. vt. l. si fuū. ff. d. in. dot. p; berede istuere

Capitulū. iij.

Testamētū in sc'ptis factū regula
riē requirunt quatuor. Idō q; septē te
stes iur sint. Scōdo q; se subscribant.

Tertio q; sigillēt. Quarto q; nomē heredis
scribat ppa manu testatoris v; vñu testis. 2
testes debēt eē pñtes 2 dñrrogari. 2 ille q; scri
bit testamētū in nūero septē testū cōputat.
Etiā pñt cōputari i eodē nūero legatarij si p
sentes sint. Et h; vez ē nisi q; stio inē heredes 2
legatarios ouret. tñc legatarij nō pñt eē testes
igit tñc est q; alij testes adhibeant si haberi
pñt. In testamēto ar nō in sc'ptis factū quod
alio noie nūcupatiū v; codicill' appellat.
vbi testator exp'sse h; dicit sufficiūt qnq; testes.
p. l. si q; agere. C. d. codicil. vbi glo. ij. qnq; dicit
q; femia admittit vt testis i codicillis. nō autē
in testamētis. vt. l. j. C. de test. Nota ē etiā ex ea
dē lege casus i q; testamētū solēne in q; fuit ex
trane' institut' rūpit p codicillū in q; fuit he
res institut'. Itē in testamēto p dno i villa si
milit' qnq; testes sufficiūt. Itē in testamēto
militis q; p salute romani imperij iurauit s; nō
euitatur; morte aliqñ sufficiūt duo testes. ali
qñ vñu. Silt' milites i expeditōe degētes pñt
facere testamētū qñt voluerit nulla iuris so
lēnitate fuata. p. l. milites. C. d. testa. mili. Itē
in testamēto p dno i pñna ipatoris adhibitiō
duoz testū sufficit. p. l. oim. C. de testa. 2 quē
admodū test. ordinēt. Et s; m; aliq; etiā nul
lus testis requirit de necessitate. Expediunt
mētū aduertēdū q; s; m; ius canonicū duo te

stes cū p'sbytero sufficiūt i testamētis 2 i alijs
causis qñtū ad pias causas. vt extra d' test. cū
esses. 2 duo tātū sine p'sbytero i relictis ad pi
as causas. 2. c. relati. Et itelligo i pcedēti ca
su necessariā pñnā sacerdotis. qz nō detrahi
tur solēnitate legeli nisi qñtū inuenit exp'ssus
vt i. c. ad audiētiā. de deci. de elec. eccia nostra
ij. in fi. 2. l. sancim'. C. de testa. l. cū oia. C. de in
offi. don. Si igit ipē sol' iressz cū alio nō suf
ficeret. lic etiā si essent tres sine ipō nō valeret
miltū eī p ipō psumit ius q; fraudes exclu
dat. xij. q. j. deniq; de symo. nemo. de postu
land. c. fi. Et mag' ei' dicto credit q; alterius.
lxvij. dil. monach'. ppe fi. Itē q; ita vt duo
cū eo sufficiāt. Si vō essent quatuor sine eo
due sibi pferrent quātūcunq; psumat p eo.
arg. c. cū a nobis. 2. c. licet ex qdā. de testi. Ita
speculator istas decretales intelligit

Capitulū. iij.

Mandū q; differūt codicill' 2 testa
mētū. qz i testamēto sit aliqñ indire
cta institutio. i codicillis ar nisi p s;
deicōmissuz. In testamēto vt illi q; sint heres
des ab iustato hereditatē alteri restituāt cer
to tpe v; p dno put testator ordinauerit. In
codicillis vō nō p' fieri substitutiō a testatore
nec aliq; p dno apponi q; noceat instituto he
redi. Itē i testamēto regulariē vt dictū est re
quirunt septē testes rogati. s; in codicillis suffi
ciūt qnq; etiā non rogati. Itē posteri' testa
mētū tollit p mū ipō iure. 2 nō p' q; docere d'
duob' testamētis relictis q; vtzq; valeat. Fal
lit h; in testamēto inē liberos p dno q; p seun
dā dispositō; nō tollit. nisi testator vilo pmo
testamēto declarer nolle illō valere. C. d. testa.
in aut. h; inē liberos. Itē fallit cū q; in pmo
testamēto iroduxerit sibi licētiā iuez testādi.
tūc eni p mū testamētū nō tollit p secūduz. ni
si fiat mēto de pmo. ff. de leg. ij. l. si q; an pñ.
Sempe i testator mutare pōt suā volūtatē.
etiā si pactū interuenerit ne possit mutare. p
l. pactū qd dotali. C. de pac. 2 etiā si fuerit per
pncipē pfirmatū. C. eo. ij. qz nemo sibi iudicē
eligere p' vt a p dno testamēto sibi recedere nō
liceat. ff. d. leg. ij. l. si q; an pñ. facit. c. cū maribe.
de cele. mis. Idō posteri' tñ codicill' nō rū pit
p mū nisi exp'sse p'radicat ei. p. l. cū pponas.

*posteriori testamēto tollit
p mū ipō iure*

De substitutione

C. eo. ii. **Si** differunt codicilli a testamento. quia in codicillis hereditas neque dari neque adimi dicitur recte potest. ne confundent ius testamentorum et ius codicillorum. nec in eis potest ex hereditario scribi. nec potest heredi institui potest adijci. nec substitui aliis. sed potest fideicommissum in eis recte relinquere ut in institutio de codicillis. §. codicillis. et §. directo. et l. si idem. C. eo. **Et** est haec forma codicilli

In nomine domini Amen. Ego **J**o. talis vocatus. presentis die propria et spontanea mea voluntate licet egrotans corpore. sanus in mente. Codicillum facio. in quo testamentum meum principale per manus talis notarii publici firmo. volo atque precipio quod pro mea **A**. habeat de bonis meis vineam istam in tali campo sita in agro. **E**t **A**. filio meo libros tales quos ego reliqui bono meo. **Q**uae quidem codicillum perpetuum et firmum habere volo. contra quem si quis filiorum meorum venire presumpserit alij obstruati. perpetue singulis annis eo vivente tantum vel tantum nomine pene solvat. **E**t nulli presentium facere codicillos nisi quibus facere premissum est testamentum. **F**orma autem testamentorum infra patebit. **I**llud in aduertendum est si codicillus sit autem testamentum. et tunc in testamento faciendum est mentio precedentis codicilli si sit pro testamentum et pro alios seu alium codicillos. quia plures codicilli presentium fieri ab una persona. et tunc mentio est faciendum non solum de testamento sed etiam de pluribus codicillis precedentibus. **A**liquando tamen fit codicillus non tamen precedentem vel sequente testamento. et ille suarius dicitur. **C**onficiunt tamen expresse codicilli facti testamento non iure potest fideicommissum. ut ecce testator coram septem testibus instituit heredem. reliquit legata. et ita subiecit. si non valet testamentum iure testamenti valeat tamen iure codicillorum. **E**t probant haec. ff. de l. officium. **P**roterandum. haec clausula. si non valet testamentum iure testamenti valeat tamen iure codicillorum vel cuiuslibet alterius voluntatis. **S**icut **J**acobus bertradi opat tantum ut cum testamentum deficit propter defectum solennitatis. puta cum deficit numerus testium vel alia solennitas quae tunc valeat iure codicilli non autem opat si alio deficit. puta si rupta per quam relata vel postumi agnatione vel capitis diminutione. **E**t sic cum dicitur ibi valet loquitur de presentium defectu qui est. ut quia ibi non est plenus numerus testium. vel quia non rogat. et tunc non comprehendit futuros defectus. ut ergo cum fiat ut omnes com-

prehendat defectus dicat sic. **S**i non valet vel non valet iure testamenti. **E**t est ar. in l. si stipulatus fuerim. ff. de ver. obli. et l. vbi oportebit. ff. de ver. sig. **E**t **S**icut **O**sfredus dicat. aut statim cum sit testamentum deficit propter solennitatis defectum. et tunc verba illa si non valet referunt ad illum casum et non ad alios potestates. aut non deficit statim sed postea ex aduertu. puta capitis diminutione vel alio modo. et tunc etiam ad casum illum pertinet haec verba. quia in dubijs interpretandum est magis ut res valeat quam pereat. ff. de ver. obli. quotiens. et c. in fide instrum. et c. cum inter dilectos. de dona. **I**llud tamen notandum ut dicit **A**zou in summa de codicillis. **S**i ergo primo hereditatem directo ex quadam voluntate vel iura quas dicebat testamentum esse. et postea ex fideicommissum eandem hereditatem peto mihi restitui propter defectum testamentum reducendo illud ad codicillos. et illud reputando pro codicillis. quia forte illud expressum sit testator non possum effectualiter. in principio enim litem habeo necesse eligere an agam iure directo ex testamento. an agam iure fideicommissum. et vno electo repellor ab altero. sum enim pariter mihi ipsi si ex eadem scriptura pariter modis peto. **S**i tamen sum de parentibus defuncti et linea paterna usque ad quartum gradum. vel de materna usque ad tertium gradum non repellor iure electionis vires ex eo testamento quod testator vices codicillorum voluit obtinere. in principio enim litem tua est quod quilibet de parentibus id quod necesse est eligat. **I**n collateralibus autem defuncti non reperitur tale presentium beneficium. ut. C. eo. l. vlt. **E**t illud correlatum tenent doctores. licet **P**lacentius scripserit contrarium.

Capitulum. V.

Notandum licet plures sint gradus substitutionum. imo infinitum cum sepe de vno in alium precedentem. tamen primus gradus succedendi ex testamento dicitur institutio. et secundus gradus substitutio. recte sicut secundae nuptiae cum omnes qui sequuntur primas. ita et institutiones qui sunt post primas dicuntur substitutiones. **E**t idem est igitur quod sit heredes instituire et vnde dicitur quibus verbis fiat et in quo voluntate. et qualiter et in quibus partibus diuidat hereditas. et quomodo distribuatur inter heredes et quis possit institui heres

et institutione

Heredē instituere aliud est q̄ sibi heredē
aliquē statuere. i. facere. ⁊ est idē dictū quasi
int̄. i. in loco suo quē statuere. **H**oc enī agit
q̄ instituit vt instituit suo loco post mortem
suā sic dñs bonoz. ⁊ nedū ille q̄ scribit. s̄ etiā
ille q̄ nuncupat d̄: instituit. ff. e. l. j. §. institutū
Institutio fit q̄nq; v̄bis. vt ecce luci
tinius mihi heres esto. **I**te tribus v̄bis. vt si dicas.
luci heres esto. **I**te duob; v̄bis fit. vt si dicat
luci heres. nec adiecerit esto. id est si dicat lu
cius esto. **I**nstitutio fit v̄bis directis. vt esto
mihi heres. **R**eflexis. vt illuz heredē facio. in
stitutio ⁊ volo mando vel cupio. ⁊ sic de alijs.
vt. l. quoniam. C. de testa. **E**t quē admodū testa
mēta ordinent reflexa. **U**n̄ q; reflexa vel in
flexa dicunt noia in oib; casib; suis p̄ter q; i
nomianuis. **S**ans ex h̄liquet volūtans itē
tionē quolibet loquēdi genere formari posse
nec noc; seruasse momēta verboz. q; forte se
muoces turbās vel balbutiēs lingua profu
dit **I**deo si dicat habeas bona mea. v̄ tibi re
linquo bona mea non variat. q; institutio q̄
bulcunq; verbis fieri potest. nec hodie curat
verboz solēntas. vt in dicta. l. quoniam. supra
allegata. **I**te institutio fit in testamēto tāuz
vel añ legata vel p̄ legata. vel añ exheredati
onem vel pot. **S**z olim fiebat añ legata tan
tū. q̄a institutio caput est ⁊ fundamētū totū
testamētū. vt. ff. eo. l. j. **B**n̄. j. **I**n codicillis autē
hereditas p̄ h̄. acōmissum iure relinquitur.
lex enī in defectū p̄ditōis posite in codicillis
intelligit testatorē de adimēda hereditate co
gitasse. ff. de cōdi. in. si. l. qdē. §. vlti. s̄ forte iua
num cogitauit. vt ibi d̄: illa porio hereditas
nō videt dari in codicillis. ceterz idē est si ita
dicat. **T**inius instituo si ex̄ in codicillis insti
tuerō. **E**st enī condicional institutio. ⁊ valet
quis heredē instituere p̄ter filiū. **I**te ⁊ illa va
let si ita dicat. illū instituo cui; nomē in codi
cillis declarauerō. vt. ff. de p̄di. institutionuz
l. institutio tal. **I**te in institutiōe certū heredē
demonstrari oportet. quoniam enī nō apparet
q̄s sit instituit heres nō valet. vt ecce testator
cū plures amicos eiusdē nois habeat ad de
signationē vni; singulari noie v̄t. nec valet
institutio nisi ex alijs ap̄tissimis p̄batōibus
fuerit releuata. p̄ q̄ p̄sona testator; senserit. vt

ff. e. u. l. quēs. §. heres. **E**t satis ē heredē demō
strari nedū noine p̄prio s̄ etiā signo indubi
tabili qd̄ pene a noie nihil distat. nō in cū eo
qd̄ cōtumelie causa solet addi. nā legata tur
pia q̄ denominandi magis legatarij grā scri
bunt. odio scribētis p̄ nō scriptus habent **S**e
cus si pater stat in eodē genere. vt. ff. eo. t. l. qui
ens. §. si quis nomē. ⁊. ff. de le. j. l. turpia. **I**tem
declaratio vel demonstratio heredis a testato
re est faciēda. nō alieno arbitrio. vt. ff. eo. u. l.
illa institutio. ⁊ d̄: illa institutio alio nomine
captatoria. **I**te sufficit demonstrari heredem
ab initio vel postea p̄ditōis eventū. vt. ff. e. l.
quoniam. §. si quis ita. **I**tem demonstratio ad
oculū facta p̄ nomine p̄prio accipit. vt si di
cat. hic mihi heres esto cū sit corā eo q̄ oñdit.
vt. ff. eo. u. l. nemo dubitat. **S**i autē est erratū
in corpe nulla est institutio. vt si volēs aliquē
scribere aliū scripsit vel ut frater me; p̄ patro
nus me;. **N**ā neq; script; erit heres quoniam
volūtans deficit. p. l. si pater. C. de hered. insti.
neq; is quē voluit. quoniam script; vel nūcu
patus nō est. si tamen testator sciat illum nō
esse fratrē suū quē nominauit fratrē recte cu;
nomine fratris instituit eū heredē. vt. ff. e. u. l.
quoniam. j. **B**n̄. ⁊. l. nec apud. C. eo. u. **I**te p̄prij
nois error nō viciat institutionē. **I**te si plēs i
stituunt in reb; certis. licet viriliter sint herē
des tamē res in q̄bus instituti sūt debēt vni;
cuiq; assignari i iudicio familie heriscunde
⁊ de eis pot; detrabi falcidia sicut de quolibet
legato. ⁊ locū habet cū vni; v̄ plures institu
unt in certis reb; ⁊ ali; simplr v̄ quotis por
tionib;. **N**ā tūc institui in re certa habēt lo
co legatarior; vt. C. eo. u. l. quoniam. **I**te insti
tutio potest fieri pure ⁊ etiā sub condicione.
Et tantū de institutionibus

In institutiōe faciēda exp̄mi p̄nt quāntita
tes porionū hereditariar; p̄ut testator; placu
erit. nā tot v̄ncie assēm faciūt q̄t testator; volu
erit. **S**z nisi alis appareat testatoris volūtans.
fit solēnis distributiō hereditatis i. xij. v̄ncias
xij. aut v̄ncie assis appellatōe p̄nt. **H**ic autē
be p̄tes p̄pria noia ab v̄nitate sup̄; vsq; ad
assēm ⁊ vsq; sit exclusiū. nā q̄lib; bay por
tionum maior est v̄ncia. ⁊ q̄libet eaz minor al
se. q; nulla earū continet duo decim v̄ncias.

De substitutione

Sunt autē h̄ noīa p̄uī. vncias. sescuns. sextās
quadriās. triēs. quincuns. semis. sepcūs. Bes.
dodrās. dextrās. den̄. as. vt insti. eo. n. §. bere
ditas. ff. e. n. l. seruū. §. vl. Sescuns p̄ner vnci
am ⁊ dimidiā. Dicit ei sescuns q̄li semi ⁊ vnci
cia. ⁊ est tertia lra ei⁹ l. ⁊ nō x. Sextās q̄li sex
tā p̄e significat. i. duas vncias. Quadrans q̄r
tā p̄e significat. i. tres vncias. Triēs. i. tertiā
p̄e. ⁊ sic q̄tuor vncias significat. Et ista q̄tu
or noīa sumūt interpretatōz ex eo q̄ quotā por
tionis hereditatis significāt. sequēna v̄o noīa
h̄nt etimologā qd̄ ex eo q̄ certū numer̄ vnci
ciar̄ significāt. Dicit ei quincūs nō q̄ q̄ntaz
p̄e hereditatis significat. s̄ q̄ quinqz denorat
vncias. semis p̄ner dimidiāz hereditatis. i.
sex vncias. sepcuns septē vncias. bes octo. do
drans nouē. dextrās decē. den̄ vndecim. as
duodecim. Et tēde q̄ nō oēs vncie q̄ significāt
p̄ ista noīa p̄ner in asse q̄ sic as p̄ner. l. x.
v. vncias ⁊ dimidiā. Jō autē eis ponūt p̄es
q̄a q̄libet eaz p̄i asse teneri. bac rōe bō rilibi
lis accidē legis acq̄lie ⁊ penalistōz. Nec p̄ter
mittēdū est q̄ as q̄nqz ponūt p̄ nūmo. Cū
d̄ nōne duo p̄aleres asse veniūt. s̄ p̄d̄ d̄
large oē qd̄ in statera posuū p̄der. s̄ h̄ stricte
accipit p̄ p̄d̄ere duodeci vnciaz. Inde etiā
d̄ dypondiū p̄ p̄d̄ere. xxvi. vnciaz. Ind̄ tri
pondiū. p̄ p̄d̄ere. xxvi. vnciaz. si i tot vncias
testator suā hereditatē distribui vellet. Raz
etiā i pauciores p̄t eā velle distribui. vt si du
os ex asse instituit beredes. Tertiu autē insti
tuit ex dimidia ⁊ sexta p̄e assis in. xx. vncias
as diuideret ⁊ octo vncias ferris ille q̄ script⁹
est i dimidia ⁊ sexta. scripti s̄t ex asse ferrēt. xij
vncias. vt. ff. eo. n. l. interdū. §. s̄ si duos. bodie
t̄n h̄mōi subtilitatis diuisio nō mltū v̄sitata
est s̄ suata diuisiōe assis in. xij. nihilomin⁹ si
op⁹ fuerit q̄libet p̄uī hereditatis vltim⁹ diui
di poterit. ⁊ illd̄ cōiter seruāt. de bac t̄n diuisi
one lat⁹. H̄o determinat i sum. C. eo. n. Que
libet autē p̄sona p̄t beres institui ⁊ h̄z factionē
testamētū in passiua significatōe q̄ nō verat
a iure cape. poterit igit institui liber bō ⁊ ser
uus si sit seru⁹ a⁹ q̄ p̄ institui. Itē patfam.
filius familias. mur⁹. surd⁹. furiosus. p̄digul
miles. honozat⁹ layc⁹. cleric⁹. monach⁹. cui
sas. impator. impatrij. filic⁹. ecclia. loc⁹ quili

bet venerabil. vt insti. de bered. q̄lita. ⁊ differē.
§. testamētū aut factionē. ⁊. l. cū beredes. q̄ te
sta. fa. pol. Etā incerte p̄sone instituit diu
ni iuris intuitu. vt. C. de epil. ⁊ cle. l. id qd̄. et. l.
nulli. ⁊. l. si q̄s ad declinādā. als enī certus be
res debet demonstrari. Itē seruū p̄p̄uī nedū
sed alienū etiā illū q̄ null⁹ est instituiere pos
sum. insti. eo. n. §. seru⁹ alien⁹. ff. e. l. seruus be
reditari⁹. Itē si seruū p̄p̄uī institui beredes
semp̄ videro enī instituisse cū libertate. vt. uti.
eo. in p̄nci. Sciendū t̄n q̄ q̄nqz etiā cuz li
bertate nō p̄o institui beres seru⁹ a d̄na sua
s̄z cū ipse de adulterio accusat⁹ cōmissio cuz
vna sua q̄ rea fuit eius d̄ez criminis postulata.
vt. ff. e. l. bis verbis. §. interdū Et insti. e. §. ē au
tem. Itē nō possunt institui deportati. Itē
d̄nati in metallis. Itē ⁊ banniti q̄ impune
possunt puniri q̄ equipant deportatis. Silt
hostes imperij ⁊ romane ecclie. Itē berenci i
fideles apostate collegia illicita nō habentia
speciale p̄uilegiū. In incerte p̄sone q̄n nō p̄
tendit fauor pietatis. Itē nō p̄nt institui na
ti ex damnato cotu. de q̄b⁹ p̄ doctores. in. l. q̄
cōtra legū. ⁊. l. si q̄ris. C. de incest. ⁊ inuilibus
nuptijs. Silt p̄ auten. licet. C. de naturalibus
liberis ⁊ matribus eoz. In qua d̄z q̄nati ex
d̄nato cotu oī b̄nficio excludūt. i. nulla via
nec institutiōis nec substitutiōis succedūt.
Diceret qd̄ si au⁹ l̄ pater donat nepoti spur
rio ex legitimo filio nato v̄l contra. vel si do
nat nepoti legitimo ex filio spurio in v̄roqz.
casum dicit Boffred⁹ donatiōnē nō valere
nisi p̄bet talē nepotē aliq̄ fuitia fecisse auo p̄
pter q̄ p̄sumi possit donatōz fuisse factā. vt di
cit in qd̄a q̄stione q̄ incipit neraci⁹. Jacob⁹
de beluisu idē tenet i q̄stione quā disputauit
eo. n. l. j. Jō tenet spe. eo. n. de successiōe ab v̄
testato. §. j. v̄. qd̄ ergo. v̄. qd̄ de legitimis. Spe
cu. t̄n in n. de instru. edit. §. cōpēdiosa. v̄. qd̄ si
pat̄ natural̄ zc. allegat p̄les leges q̄ t̄n nō faci
unt directe p̄ illo p̄ q̄ adducit videlicz q̄ vale
at institui. Cū pat̄ habēs filiū bastardū i
stituatur i vna vncia. ⁊ naturalē ⁊ legitimū i oī
bus alijs bonis. S̄z b̄n facit t̄er⁹ p̄ eo i aut.
de testamētō i p̄fecto. col. viij. p̄mū dicitū com
muni⁹ ē apd̄ doctores d̄ rigore iuris. vltimū
aut dicitū speculatiōis p̄ner eq̄tatē

melibz q̄m p̄
et institui p̄f.
p̄f. et a lege
p̄a d̄nati

Substitutio

Capitulum. VI.

Postquam visum est de primo gradu succedere videlicet institutione. congrue videndum est de secundo gradu successione que substitutio appellatur. Est ei substitutio secundum institutionem omnis seu institutio que fit post primam. et in locum prime deficientis. plene igitur videndum est que sit eorum divisio. secundo que faciat eas. tertio que admittat in eis et quando expiraret. Substitutionum alia directa alia obliqua. Dicitur ei directa quando ab una persona ad aliam sine aliquo alia media hereditas devolvitur. Et alio modo dicitur substitutio pueris videlicet et personis. Et in tali substitutione non habet locum quartam deductionem. ut in c. j. de test. l. vi. Obliqua vero substitutio siue fidei commissaria est quando quis per mediam personam accipit hereditatem defuncti. ut cum dixerit. instituo Titium heredem omnium bonorum meorum. et volo quod post octo annos illam hereditatem restituat sempronio. Bene sempronio illam hereditatem habere non potest nisi per mediam personam. l. Titius. et in tali locum habet quartam deductionem. et de huiusmodi substitutione et quartam deductionem loquitur capitulum Rainaldus et Bannicus. de testa. et dicitur c. j. si patet. Et sunt tres species illarum quartarum. Prima alia est diffinita iure nature. et dicitur bonorum substitutio et debet filius tantum que sine causa exheredari non potest. l. si totas. C. de dona. et l. pariter. C. de inof. tes. Et huiusmodi quartam nullam gravamen potest imponi. C. eo. n. l. omni modo et duabus sequentibus. et hodie aucta est ad trientem semissem si numerus filiorum. ut si sunt quatuor filii et infra debet habere tertiam partem. si autem sunt plures debet habere medietatem hereditatis defuncti intestati. ut C. eo. n. autem. novissima. Alia quarta dicitur trebellianica. ut cum instituitur heres si moriatur sine ple rogatus est restituere hereditatem alteri. Ille sic instituitur reuocet quartam partem de tota hereditate pretrebellianam. et computantur in ea legata et donaciones. ut ff. ad l. falcid. in quarta. Tertia quarta est que debet iure institutionis. ut cum aliquis est instituitur heres. et illa hereditas est exhereditata per legata vel fideicommissis quarta parte. et hec nominatur falcidia. C. ad l. falcid. pro totum. Et legitime partes hereditatis videntur tres. Quatuor autem infra dantur natis iura trientem. Semissem natis datur illis quando

quod vel ultra Arbitrium sequitur suba cetera patris. Quartam tibi capies si sis extraneus heres. Tunc trebellianus cum reddere cum a rogatus. Et defalcatis duobus per legata gratias. Directarum substitutionum alia vulgaris. alia pupillaris alia exemplaris. alia breuiloqua. alia copendiola. Vulgaris est duplex. scilicet expressa et tacita. Expressa est que fit verbis negatiuis. ut si ille mihi heres non erit aliter sit heres. insti. de vulgari substitutione in primis. Tacita vero fit verbis affirmatiuis. ut sic. vos inuicem substituio. vel ita. quod quod mihi heres erit sit heres filio. vel ita. Titius esto heres plonij cum instituissem plonium. C. de bere. insti. l. vi. et ff. eo. n. l. cum in testamento. §. h. verba. modo sic tacita substitutio pupillaris inesse videtur substituitur. expr. vulg. ut ff. de bere. l. scilicet. l. Titius. et l. se. Et e contra sub expressa pupillari punetur tacita vulgaris. ut ff. eo. n. l. non habet iure. Expirat autem hec substitutio vulgaris ab hereditate adita. ut l. p. adita. C. de ipubertis. et alijs substituitur. Et addit lex nisi facta fuit filijs impuberibus. Effectus eius est quod si heres noluerit vel non potuerit ex quacumque causa. et ut de cunctis veniat in illa potestate locum est substitutioni. Pupillaris substitutio alia expressa. alia tacita. Expressa est. ut si filius meus mihi heres erit. et si in pupillari etate decesserit ille sit ei heres. ut insti. de pupillari substitutione. §. substituitur. vel cum patet filio impuberi quedam substituitur in vulgari casu. intelligitur etiam substituitur in pupillari. Casus in l. quibus. C. de impu. et alijs substituitur. Et quandoque in ratio inegalitatis facit ut sub vulgari non conueniat tacita pupillaris. Nonam enim exemplum. Quidam in testamento prore instituit in dimidia parte et filium suum impuberem in alia dimidia. et ultimo quedam substituit impubes decessit in pupillari etate substituitur voluit admitti ad portionem ex substitutione. Et dicitur quod non admittit ratione inegalitatis. sed magis ei admittitur et intelligitur tantum testatore voluisse institutionem habere locum in persona sue matris si pupillarius non adiret que vulgaris est. Et est diligentissime considerandum quando substitutio vulgaris est facta duobus copulatiue. ut in predicto exemplo. tunc substitutio non habet locum in persona vni nisi etiam in persona alterius nam mater hic impedit illam substitutionem.

De substitutione

Si si mat̄ añ filiū fuissz mortua. 7 p̄ ea fili⁹
infra ānos pubertatis decessissz locū habuit
set substitutō. 7 d̄: h̄ substitutio pupillaris. qz
a solo pupilloz ipubere fit 7 nō distinguitur
an iā sit i p̄tate patris. v̄l an p̄ posthum⁹ na
scat. v̄l v̄r sit fili⁹ nepos ex filio. Dupilluz i
pposito accipe masculuz minorē. xiiij. femel
lā minorē. xij. ānis. v̄l. ff. e. n. l. ij. in p̄n. si tñ pat̄
ipuberi voluerit quēqz substituere pupilla
ric nō in toto tpe pupillaris etatis s̄z i minuz
pura si fili⁹ moriat̄ infra decimū annū v̄l oc
tauū aut septēniū 2c. valebit substitutio. v̄l. ff.
eo. l. si ita q̄s substituerit. si at̄ voluerit substi
tuere i longi⁹ pupillaris etatis finiet pupilla
ris substitutio adueniēte paup̄tate. ff. eo. l. in
pupillari. effect⁹ pupillaris substitutōis ē v̄l
q̄s directo sit beres ipuberi tāqz si tpe pupil
lus sibi herede fecissz substitutū v̄n 7 duo tes
tamenta vidēt v̄nū patris alēz filii. Et p̄t̄
net ad substitutos pupillaris bona q̄ pupill
enā postea obuenerit. neqz ei suis bonis tānū
testator substituit s̄z enā ipuberis. Itē pater
adoptiu⁹ filio arrogato ipuberi nisi ad q̄rtā
solā. 7 ad ea q̄ intuitu arrogatoris ab amico
ei⁹ arrogat⁹ p̄secut⁹ ē subst. p̄t. v̄l. ff. eo. l. sed si
plēs. §. i. arrogato. Itē expirat pupillaris sub
stitutō maria. media v̄l enā mima capitis di
minutōe pupilli. v̄l puta si ē arrogat⁹. ff. d̄ ad
op. l. nec ei. §. eoꝝ d̄iuratur. substituto tñ succur
rit p̄ v̄lē actiōz. Itē expirat si nō ē adita bere
ditas patris. Itē si omissa cā p̄ncipal̄ testa
mēt̄ ab intestato possideat hereditas. 7 tunc
p̄sulit substituto sic 7 legataris in q̄z fraude
institut⁹ nō ex testamētō s̄z i testato heredita
tē possidet. Et illd̄ qd̄ dictū est q̄ expirz substi
tutio pupillaris ex nō aditōe hereditatis pa
terne. v̄l tñ est si is q̄ repudiat mior erat 7 i
integz restituit⁹ ē v̄l liceat sibi adire p̄ficiu pu
pillari substitutōi v̄t teneat. v̄l. ff. eo. l. ij. §. a dō
aut. Itē expirat pupillaris substitutō expu
gnato patris testamētō i tota p̄q̄relā inoffi
ciosi testamēt̄. Itē rupto pat̄no testamētō.
v̄l. ff. eo. ut. l. si q̄s eū. Itē expirat pupillare tes
tamētū p̄ agnatiōz posthumi. v̄l. ff. e. l. si pat̄
filiū. sic ecōtra cōfirimat pupillare testamētū
quē admodū 7 paternū si pat̄ ab hostib⁹ cap
tus sit s̄l cū filio 7 ibi ambo decedant. q̄zuis

pat̄ prior decedat. Itē h̄ ordine faciēda ē sub
stitutō pupillaris v̄t p̄us. p̄mo q̄s scribit sibi
herede. deinde v̄l eadē hora vel q̄cūqz alio fi
lio substituat nec d̄z p̄uertere ordinē sc̄pture
Itē admittit ex pupillari substitutōe ille quē
nō iāz substituit testator. v̄l si testator genes
raliter substituit ita s̄z q̄ quis mihi beres erit
admittit illi q̄ scripti sunt beredes. Tacita
pupillaris fit h̄ mō fili⁹ me⁹ impubes beres
esto. Al̄ sic. q̄s q̄s mihi beres erit sit 7 beres fi
lio meo. 7 d̄: id̄ tacita q̄a q̄dā v̄ba in ea nō ex
p̄ssa subintelligunt̄ q̄ al̄s in exp̄ssa pupillari
ponerent̄. Itā h̄ intelligit̄ q̄ si fili⁹ decesserit i
pupillari etate. ille tñc q̄ esset beres patri etiaz
sit beres filio. Sequit̄ correlarie q̄ pupillari
tacita intelligit̄ sub vulgari exp̄ssa. Et fit h̄ sub
stitutio solū a patre q̄ filios d̄: b̄re in sua p̄tā
te nō a matre. 7 p̄ h̄ differt a substitutōne exē
plari. v̄l itā dicit̄ Exēplaris substitutio fi
eri p̄t a patrib⁹ v̄t usqz sex⁹ i p̄sonis libero
rū cuiuscūqz sex⁹. v̄l furiosis v̄l mētecapē. et
cū tali determinatiōe substitutō faciēda ē. v̄l
si qd̄ mētecapē habeat descendentes ex se. illi
oēs vel qd̄ ex eis. vel vn⁹ substituat̄ ei. Et d̄
exēplaris q̄a fit ad exēplū pupillaris. v̄t cū di
cit pater. si fili⁹ i pupillari etate decedat ille sit
beres. s̄l i p̄posito dicit. si fili⁹ decedat a n̄qz
pueniat ad mentis sanuatē ille sit beres. 7 sic
pupillaris expirat adueniēte pubertate ita 7
exemplaris adueniēte sanitate. Differunt tñ
q̄a illa sit pupillis tantū. bec enā maioribus.
Itē illa fit a patre q̄ b̄z impuberē in potestate
bec aut̄ fit a q̄libet p̄ntiū. Cōpēdiōsa sub
stitutio fieri p̄t a milite. ita videlicz. Si fili⁹
me⁹ q̄ncunqz decesserit ille sit ei beres. 7 h̄ sub
tali verboꝝ cōpēdiō cōtinet exp̄ssam pupil
larē. s̄z si fili⁹ decedit i pupillari etate. si autē
decedat pubes v̄ba directe illi⁹ substitutōis
trahunt̄ ad fideicōmissariā substitucionem.
de q̄ copiose in. l. p̄cib⁹. C. de impubēz 7 alijs
substituis. 7 forte fauore matris q̄ est in me
dio anteqz fili⁹ venit ad pubertatē cōpēdiō
sa directā d̄: s̄z postea i fideicōmissariā trahi
tur Itē cōpēdiōsa facta a milite infra tē
pus pubertatis q̄ncunqz valet iure directo.
7 obliquat̄ post pubertatē. id est. mat̄ postea
p̄ fideicōmissum potest petere hereditatem

*Effect⁹ pupillaris substitutōis ē v̄l q̄s directo sit beres ipuberi tāqz si tpe pupil
lus sibi herede fecissz substitutū v̄n 7 duo tes
tamenta vidēt v̄nū patris alēz filii.*

De substitutione

Diceres, quod si paganus fecerit heredes in copendi-
osam substitutionem per verba iam dicta. Unde si
pupillus decedat in pupillari etate substitutus
succedit iure directo et mater ipuberis repellitur
omnino. Si autem pupillus fiat pubes et postea
decedat substitutus omnino repellitur et veniens ipu-
beris ab intestato succedit in totum. ut ff. et i. l.
verbis. et l. cetero. Si autem testator ita substitu-
tuat scilicet filium meum quicumque decesserit illi substi-
tuo. hanc puto computanda fideicommissariam.
Quia hoc verbum substituo aptatur ad fideicom-
missum. ut l. generaliter. §. vlt. C. de insti. et sub-
sti. et quia talis interpretatio re omnino tempore valere
suadet. ut l. quiens. ff. de reb. du. si vero ita substi-
tuatur filius meus quicumque decesserit sine libe-
ris ille sit heres vel illi substituo se interpretan-
da est fideicommissaria. quia illud verbum sine libe-
ris innuit ut etiam in pupillari etate substitue-
ritur per fideicommissum. quia tunc liberos habere non
potest. Sed quod directa verba trahantur ad fideicom-
missaria probatur. ff. ad trebel. l. ceuola. vbi dicitur.
quod substitutio directa facta in codicillis trahi-
tur ad fideicommissum. etiam si superest in medio.
et cetera. Et his casibus succedit mater si quilibet ab in-
testato heres. et restituet bona detraha. l. falci-
dia. Si vero quis dicat si filius meus decesserit in pu-
pillari etate. vel postea sine liberis illi substituo.
Due sunt substitutiones pupillares. expressa
et fideicommissaria propter distinctionem et al-
ternationem ipsarum. et sic hoc verbum substituo ap-
tatur diuersis modis. put euidenter apparet
si testator subiiciat pupillari. et per fideicom-
missum substituo. Breuiloqua substitutio
est quae continet duas vulgares substitutiones
et duas pupillares. ut cum duo ipuberes a pen-
te quae eos haberi potestate inuicem substituantur
et hanc substitutionem lex appellat reciprocas. ut
ff. eo. ti. l. nam hoc iure. Et dicendum est quod omnes
iste quatuor substitutiones expressae sunt. nihil enim
magis de vna quam de alia potest dici. **U**n-
de contingit quod propter has quatuor substitutiones mater repel-
litur omnino et substitutus succedit. ut ff. e. l. l. u. ci.
Si enim esset pupillaris tacita non repelleretur
etiam in testamento militis. ut C. de i. pu. et alijs
substitu. oib. l. p. c. b. Placenti dicitur tacita
pupillarem admodum mater nisi ipsa mater cum
impubere filio esset instituta. Sed in disting-

uendum est. aut enim extraneus vulgariter substi-
tuatur impuberi. et tunc tacita pupillaris non
admittitur contra matrem. **N**on substituat impu-
beris frater eius. et tunc repellitur mater. quia non est ver-
isimile quod testator uxorem suam hoc est matrem
impuberis voluerit preterire. **C**asus in. l. cum
quidem. C. de insti. et substitui. **N**otandum si
seruus alicuius domini fuerit heres institus
tus. si adire eam noluerit vel non poterit. quia pre-
uentus morte domini nihil habebit. **S**ecus de
filiola instituta. quia ipsi pater eam heredita-
tem adire potest. p. l. si infanti. C. de iure deli.
Et facit plenius lex cum non solum. C. de bonis quae
liberis. **N**am ibi dicitur quod etiam inuito filio patris
aduenticia filij potest adire. **D**icunt tamen
doctores et etiam bona glo. in. l. cum proponas.
C. de hered. institu. si seruus compelleretur
adire hereditatem. acquireret domino heredita-
tatem. et tali casu coacta voluntas etiam est vo-
luntas. **S**ciendum cum plures institui et sibi
inuicem substitui fuerint in portionibus ine-
qualibus vno momento ceteri residuum conse-
quuntur quibus iura rata sive portionis in in-
stitutione sibi expresse. **C**asus in. l. i. C. de i. pu-
beris et alijs substitui. **I**tem cum duobus impu-
beris sit substitutio cum adiectione nominis
collectiui. ut est ly pterque. tunc ita demum locus
est substitutioni et in vtriusque persona conditio
substitutionis verificatur. **S**ecus si est substitui-
tio facta per signum distributum ut est pter. al-
ter. **E**xemplum. testator dixit. **I**stituto Jo. et Pe-
trum. et si vterque decesserit in pupillari etate.
substituto eis Baribolomeum. **E**cce hic Baribo-
lomeus vno duratur mortuo in pupillari etate.
et non succedit ex substitutione. **S**ecus in secun-
do casu videlicet si testator sic dixit. **J**obam. et
Petrum instituo. et si alter ipsorum decesserit in pu-
pillari etate substituo eis Baribolomeum.
Casus in. l. cum quidem. C. de impuberis et alijs
substi. **I**tem cum sit institui. et substitui. plurimum cum
adiectione nominis distributum tunc cuiuslibet ipsorum
vocat in virile ac si omnes simpliciter et nominatim
essent institui nisi in heredes institutos seu sub-
stitutos plures. vel duo eorum essent pater et filius
quia tales licet plures sint tamen cum alijs adiectionis vna
rilem habebunt portionem. in. l. vlt. C. de impub.
et alijs substitui.

no

notat qd casus
alt' casus

Capitulum. VII.

Capitulum. VII.

Donā autē i testa

Quentis plerūq; legata p̄solui p̄ executorēs eorundē. vel heredes defunctorū demanāat modicū de legatis et ipsorū varijs modis disponēdi p̄stringendū est. Legatū est deliberatio hereditatis qua testator ex eo q̄ vniuersus heredis foret alicui qd collatū velit. *ff. de le. legatū.* Et nemo legare potest nisi q̄ de iure facere potest testamentum. Et ei soli potest legari q̄ potest institui. De q̄bus supra visum est. **I**tem legatū fit bis v̄bis. do lego dari iubeo impero m̄do glisco precipio erigo posco peto rogo flagito volo de p̄cor̄ exoro. cupio vt des. opto vt des. credo te datuz. vt dicit *h̄o* in summa. C. eodē n. al; legans legē secundā. C. cōia. de le. ff. de le. l. i. etiam b̄ modo. anteq; tamē soluan̄ legata creditores hereditarij sua exigēdo debua habentur potiores. *facit. l. si vniuersē. C. de le.* Et q̄l; ter fiat distributio bonorū hereditariorū creditorib; habet p̄ea que habent et notant in le. scim; C. de iure deli. ad quā recurre. **I**tem si q̄s sciēter legat rē alienā. heres tenet rē illam redimere vel legatoris p̄ciū dare si sit tal; res que p̄di potest. si autē ignorāter rem alienā legauit nō valet legatū nisi legat; p̄sone p̄iuncte. C. de le. l. cū alienā. Et legatari; debet probare sciennā. vt. c. l. q̄ autē. **S**cōm canones tamen si alicui legatē sunt res aliene. talis tenet illi restituere cui; sunt. et potest agere cōtra heredē si sciēter legauit res. vt habetur in tertio et glo. c. fili; de testamētis. **I**tem si aliquis sciēter legat rē obligatā creditor; heres debet eā luere. secus si legas nesciuit rē obligatā vt forte voluit legatariū luere. et hoc exp̄ssit tunc heres nō tenet eā luere. *insti. de le. §. l. et si rem* **I**tem si res legata s̄n facto heredis. sine mora s̄n glo. perierit legatario. perit *insti. de le. §. si res. l. si seruū. ff. de ver. obliga.* **I**tem si aliquis legauit ex illo vase vinas decē et ibi non sunt decē sed pauciores. non extinguit p̄pterea legatū se tantū modo accipiet quantū inuenietur. *l. si q̄s seruū. ff. de le. l. i.* **I**tem si aliquis i testamēto legauit ep̄o p̄p̄riā portionem et alia multa legat monasterijs vt ecclijs si legauit

illam portionē ep̄o sub hac cōditione vt illa tantū esset p̄sent; et ep̄s hoc acceptauit. valet. et nō potest erigere de ceteris portionē. s; si reliquit sibi absolute tūc ultra portionē sibi deputatā potest adhuc sibi portionē suā eligere. sed p̄tulerit q̄ testator in fraude; modicū legauit ep̄o vt illud modicū defraudare tur ab alijs. tūc ep̄s adhuc potest erigere portionem. p. c. officij. de testa. **S**ciendū tūc licet s̄m antiqua iura ep̄s vel ali; inferior nō potuerit deducere suā portionē canonicam de relictis seu legatis monasterijs de ordine minorū ad vsum diuini cult; spectantib; vt ad calices vel alia ornāmēta hodie tamē potest vt habet in cle. duduz. de sepulchris. in §. vey ne parrochiales ecclie zc. **I**tem q̄ nō implet voluntatē defuncti tota hereditas est sibi auferēda. p. c. licet vniuersa. de vo. et vo. redē. r. q. j. si ueliter. **S**cōm leges tūc hoc obseruari extraneo herede. licet eni fili; heres patris nō adimpleat voluntatē patris defuncti. non iō potest totū sed seruat ei legitima portio. C. de si deicomis. autē. hoc ampli;. **I**tem si alijs legauit monasterio sancte m̄. decē sed nō detur mina uicū plura sint mōasteria sancte marie. dabit pauperiori. ar. in auten. de eccl. iur. §. si quis in noie. coll. ix. **I**tem si quis legauit seruū in aliena puincia p̄stitutum exp̄p̄s heredis nō legatarij querit seruū. ff. de le. l. i. cū seruus. et l. se. **I**tem testator potest imponere penā hereditib; si nō paruerint ei; voluntati dumodo nō sit turpe aut inbc nestū qd precipit. *insti. de le. §. pene quoniā noie. et §. vlti. facit lex vnica. C. de his que pene noie in testamento vel codicillis relinquūt.* **I**tem ex testamēto nō ad ea hereditas deficit legatū nisi ita sit legatū q̄ a venientib; ab intestato p̄stet legatū. tūc ei ab hereditib; petendū est p. l. eā quā. C. de fideicō. **S**imiliter p̄stet legatū cū testator dixit si nō valet vt testamentum valeat tūc iure codicilloz vt etiā q̄n legatum est p̄iuncte p̄sone faciū. **I**tem quādo vna res plurib; legat q̄libet habet ibi ius nisi apparet alia voluntas testatoris. ff. de le. l. si pluribus. Et dicit *Barbo. ibidē. q̄ licet hō poss; omnia bona sua p̄sumere cū san; sit. tamen in morte nō potest filios vel nepotes p̄terire.*

no si alijs p̄di legat
et obligatū credidit
p̄di p̄di ad huc

insti. de inoffi. testa. p. totū. 7 p. c. de his. extra
 de sepul. Item cū vna res duob⁹ legat⁹ con-
 iunctum. licet alter eoz in rerū natura non sit
 tamen tota res alteri cōiuncto debet. vt in l.
 si duob⁹. ff. de le. j. C. de cad. tol. vnica. §. j. **Cy-**
 nus aut⁹ dicit si sperabat ille secund⁹ tore i re-
 rum natura pcedat lex. vel si fuerit tēpe testa-
 menti cōditio. sed si nō sperabat in rez natura
 nec fuerit tpe testamēti. pars ei⁹ p̄tineat ad fil-
 cum. allegans legē Itē veniūt. j. §. cū anteqm
 ff. de per. bere. **Itē** q⁹ scienter soluit ex min⁹
 solēni testamēto defuncti alimēta i eo alicui
 legata p̄terminū tenet ad p̄standū ea ad fu-
 turum. q̄a secut⁹ est voluntatē defuncti. Ca-
 sus in l. j. C. de fideicō. **Similiter** si q⁹ sciētē
 soluit ea que min⁹ solēni testamēto p̄fici
 cōmissum legata sunt. si q⁹ ergo senserit se q̄
 uatum voluntate defuncti nō p̄stet. vt d^r i lege
 secūda. eo. ti. **Itē** si testator vni quē primo
 nominauit fundū legauit. 7 eundē fundū al-
 teri postea legauit. demū eundē fundū p̄mo
 itez legādo. licet p̄us bis nominat⁹ fuerit. tū
 tpe vna alter alterā medietates habebit. vt. l.
 cum questio. an. §. h. 7 alia. C. de le. **Similiter** di-
 catur si q⁹ iuerit instruit⁹ in. xij. aliis in. vi.
 vncijs videt⁹ testatorē primo id admisisse qd
 alteri legauit. **Itē** si claudi⁹ legauit mibi ali-
 menta 7 vestuariū quousqz moreret tū licet
 claudi⁹ moriat. post mortē tamē eius michi
 legata debent. vt. l. j. C. eo. n. 7 legatari⁹ subtra-
 hens rē legatā perdit eā. eo. ti. nō est dubium
 7. l. si legatari⁹. **Itē** legato fundo instructio
 boies mācipia pecora 7 vina ibi exorta non
 venalia sed māliua 7 cetera que in fundo sūt
 7 gri stercozādi causa dicunt⁹ legata. vt. l. j. 7. ij.
 C. de verb. sig. **Similiter** illa dicunt⁹ legata q̄
 maiore pte anni ibi sunt mansura. vteo. titu.
 vbi dicit lex semora carne mēlas. pōdera. fer-
 ramēta q̄ lamande carnis causa p̄parata 7c
In trunnellas. culros. dolabras instrumē-
 to relinquit⁹. **Itē** legari potest res q̄ nō
 est i rez natura. si modo futura est veluti fru-
 ctus q̄ in illo fundo nati erūt. aut q̄ ex illa an-
 cilla nati erūt. vt insti. eo. §. ea quoz res. **Sic**
 ergo legari possunt ea que sunt vel que non
 sunt sed futura sunt. Sed q̄ non sunt nec fue-
 runt nec erūt legari nō possunt. vt insti. de in-

uti. sti. in p̄n. **Si** vero dubiū est an res legata
 tempe testamēti sit in rez natura nata. puta
 an homo legat⁹ viuat agi quidē potest ex te-
 stamento sed officio iudicis cautio interpo-
 nitur. vt cū heres rem p̄secut⁹ fuerit 7 nati⁹
 legatario restituat. vt. ff. de le. j. seruo legato. §.
 vltimo. **Itē** qz si tpe testamēti seru⁹ legat⁹
 esset in fuga vel longinquo absens 7z heres
 p̄stare operā vt eū requirat 7 p̄stet 7 sumpt⁹
 in eā rem debet impedere. **Si** aut⁹ seru⁹ lega-
 tus post testamēti factū fugerit viuo testa-
 tore. impēsa debet reddi piculo legatarij. q̄a
 rem eo loco debet p̄stare heres in q̄a testato-
 re est relicta. vt. ff. de le. j. l. cū seruus legat⁹. 7. ff.
 apud iul. 7. l. si seru⁹ legat⁹. j. Bñ. **Et** illud qd
 dicit⁹ est q̄ ea que sunt legari possunt. tamen
 si talis res sit cui⁹ nō sit cōmerciū nec ipa de-
 beatur nec ei⁹ estimatio. vt si q⁹ legauit tēpla
 vel basilicas vel q̄ publico vsui deputata sūt
 7 sic de alijs reb⁹ in q̄bus nō cadit cōmerciū
 p̄terea nedū corpalia possunt legari vey etiā
 incorpalia. vt iura 7 seruitutes. **Itē** etrea no-
 tarius potest legare alteri rogatores. snias 7c
Itē instrumēto picionis legato veniūt ce-
 re colores paterniculi cultoria 7 vngille. **Si-**
 militer instrumēto piscatoris veniūt nasselle
 que piscui causa capiendoz cōparatē sunt 7
 piscatores. **Similiter** instrumēto balneario
 legato balnearozē p̄meri cū balnea sine bal-
 neatorib⁹ vsu suū p̄bere nō possunt. ff. e. ti.
 l. picionis. **Itē** succurrit heredi si eadē res se-
 pius in testamēto fuerit legata satis est cau-
 sa semel p̄stari. vt. ff. de le. ij. l. mepbi⁹. §. cū. **Si**
 autē eadē quantitas in eodē testamēto sept⁹
 legat⁹ debet⁹ potest⁹ sept⁹ si legatari⁹ euiden-
 tissimis p̄bationib⁹ ostēderit testatorē multa
 plicare legatū voluisse. s; vbi in diuersis vo-
 luntatib⁹ vel codicillis vel vno testamēto et
 alio codicillo eadē q̄ntitas sept⁹ legat⁹ septius
 debet. nisi heres p̄bauerit testatorē voluisse
 legatariū esse p̄tenti vna eaz quantitatū. ff.
 de le. l. plane. §. si eadē. 7. ff. de le. ij. l. sempromi⁹.
 vbi dicit. si duetabule testamēti eodē tpe exēs
 plarij causa scripte sunt in vna centū. 7 in al-
 tera quinquaginta aurei legat⁹ in **Centū** her-
 redi parcendū est. **Itē** qz legatū nullo
 modo debet. sed tantū quinquaginta aurei.

*Res eo eodē p̄
 ab gale in q̄ a nō
 fieri vltima est*

Successio

Item q̄ habet duos seruos vnū ex his legando. ⁊ non apparet quē testator tēptauerit electio erit legatarij. facit. l. q̄ duos. ff. de leg. i. ex emplifica de duabus vaccis vel equis. ⁊ hoc fauore vltime voluntatis nisi verba testatoris prolata essent ad heredes. vt sic dicit testator.

Libi fili mi vnus ex seruis meis rogo vt tradas. **L**ino peculi. tūc electō est heredis. **S**ec⁹ cum q̄s plures seruos habuerit eiusdē nois ⁊ vnū ex his legauerit. is quē tūc heres elegerit prestabit. in. l. si quis a filio. §. si quis plēs stichos. ff. eo. ti. **S**i si vnus ex duob⁹ eiusdē nominis existētib⁹ de amicis testatoris res aliqua legat. ⁊ cui ex illis legatū dandū sit dubitetur. eligere debet heres cui soluat vt ab eo defendatur. p. l. si quis serui. §. si inter duos. ff. de leg. i. **S**i cū testator ita legauerit vxi vt tantā ptem quantū vnus ex filijs de hereditate paterna seu testatoris cōsequeret. put. s. testator. ipis legasset ptes inaeuales prestabitur ei tāta quanta minoris ptes legatū se extendit. **R**ōne cū maior potio ei soluta fuerit alter filioz minus obtineret quāta debita iure nature cū tamē in patris potestate dāna; tus nō esset. **C**asus in. l. qui concubinā. in. §. cum ita legatū. ff. de l. iij. **I**tem vsufructu bonorum minoris donec ad .xxv. annū puenerit legatō legatario nō extinguit morte mortuo ante. .xxv. annū. sed durabit ei vsufructus donec curricula p̄dici t̄pis effluerint. **S**ed si legatarius viuo minore anteq̄. .xxv. annū amiserit mortē extinguit vsufructus. nec ad heredes ei⁹ vsufructu transmittit. **C**asus in. l. ambiguitate. C. de vsufruc. ⁊ habitatione.

Item si quis in genere legat vinū frumētūz vel oleū non dicit legasse vinū gallicū aut oleū preciosū. sed generale vinūz terrestre. vt habet in cle. nō potest. de pecu. in glosa

Si si legatū sit hoc modo. lego tali omēs equos meos p̄ter grisellū vel gradariuz oēs equi veniunt p̄soluēdi dempto grisello vel gradario. **S**i vero sit his verbis. lego illi omnes vineas meas p̄ter asinū quē oneratum arbenas remisī. omnes vinee veniūt ⁊ cū hoc asinus p̄soluēde. **R**atio p̄mi. quia his verbis exprimit voluntas p̄ferentis. **S**i enī voluisset illū habuisse oēs eq̄s. nō expressisset p̄ter

quod ibi capit exceptiue. quia ponit iter res eiusdē speciei vel generales. **R**atio generalis autē secūdi est. **C**ū ly p̄ter cadit in res omnino separatas ⁊ distinctas diuersaz specieruz merito capit inclusiue ⁊ augmētatiue. **M**ā si testator nō voluisset legatarū habere omēs vineas ⁊ cū hoc asinū frustra expressisset p̄ter asinū cū suffecisset. lego illi omnes vineas meas. **C**apit etiā p̄ter cōiunctiue interdū vt plerūq̄ solet fieri in dispensatōnis materia. vt in. c. dudū. de elect. p. **B**ar. ⁊ in. l. actōis C. de transac. ⁊ in regula peccatū. de regu. iur. li. vi. **I**tem si dicit testator. exheredo filiū meū **J**ohānē ⁊ duos habuerit filios hoc nomine eo q̄ nō specificaui quem notauerit ⁊ cum exhereditatō sit odiosa nullum exhereditauit. **E**t hec compendiose rudibus de legatis recollecta sufficiant.

Capitulū. VIII.

De his enim quāto

Breuius fieri potuit de successione; bus ex testato dictū est. **N**unc vero respiciendū est de successione; ab intestato. **S**ed quoniā plerūq̄ in huiusmodi successione distinctio graduū ⁊ eorūndē computatio put in arbore p̄ sanguinitatis edocemur p̄requirit. **I**deoq̄ superficialiter in p̄sentia; vt materia successione; eo lucid⁹ humanuz cerebri subintrare valeat. **A**rboris noticiāz expedit p̄mū enodare. **G**eneralis enim cognitio ipsi⁹ cōsistit in his. videlicet q̄ sciatur quid sit p̄ sanguinitas. quid linea. ⁊ quorū sine eius species. **S**i quid sit grad⁹ ⁊ qualē p̄sonē dicitur esse in gradu. **C**onsanguinitas est vinculū diuersaz p̄sonaz ab eodē stipite descendentiū carnali p̄pagatione cōtractum. **L**inea est ordinata collectio p̄sonaz consanguinitate diuinctaz ab eodē stipite descendentiū diuersos grad⁹ cōtinens ⁊ eos ab vnitāte stipitis s̄m numeros distinguēs. **L**inearum tres sunt spēs. quedā est ascendentiū. et cōtinet illos a quibus originē traxim⁹. vt pat̄. mater. au⁹. p̄auus zc. **D**escendentiū est illa que cōtinet illos q̄ duxerūt originē a nobis. vt fili⁹. nepos. p̄nepos zc. **T**ransuersalis ⁊ est

Sic dicitur q̄ vnus legat⁹ a nō apparet q̄ legat⁹ sit vtrūq̄ legatarij nisi vbi testator ad gēdē p̄tā p̄tē v

no dicitur

De successione

illa que continet illos qui nō duxerunt origi-
nem a nobis nec nos ab ipsis. ut frater. soror
et eorum progenies. ut. xxxv. q. v. pmo gradu
Gradus est quedā habitudo siue distantia
personarum facta ad inuicē collatione ad comu-
nem parentē qua cognoscit quanta genera-
tionis distantia due persone inter se differant.
Item persone que distant equaliter a commu-
ni parente dicunt esse in gradu et facere gra-
dum. que vō inequaliter dicunt distare gradu
ut. xxxv. q. v. p. 20. et c. parēte. **Itē** canonicā
computationē in linea transversali facias p-
istam regulā. **Quoto** gradu distat quis ab
aliquo superiore eodē distat a quolibet descen-
denti ab eo per aliā lineā vsq; ad lineā equali-
tatis. postea p numero personarum gradus appo-
nitur. hęc regula habet in. c. q. dilecto. de con-
sanguinitate et affinitate. **Incipit** igitur a pri-
ma superiori cellula scilicet **Abauus** que distat a
trunco quarto gradu. igitur ppatruus qui de-
scendit ab abauo per aliā lineam. similiter quā-
rto. et sic communiter facit per alios. **Sic** ppatruus
et ppaus sunt duo fratres. et sic in pmo gradu
igitur auus filii ppatruus distat secundo gradu a
patruo. **Pater** ergo truncus quarto. **Simili-**
ter filii ppatruus distat quarto a trunco. pba-
tur. quia filii ppatruus et auus sunt duo nepotes
igitur in secundo gradu quia sunt filii duorum fratrum
qui sunt in pmo gradu. igitur pater distat a fi-
lio ppatruus tertio. truncus quarto. **Similiter**
nepos ppatruus distat quarto a trunco. pba-
tur. nepos ppatruus et pater sunt p nepotes. igitur
sunt in gradu tertio. quia sunt filii duorum nepo-
tum qui sunt in secundo gradu. igitur truncus di-
stat quarto. **Similiter** p nepos ppatruus cuius
trunco est in quarto et in linea equalitatis que
conuenit omnes personas equaliter cum eo descēde-
tes. pba-
tur. sunt duo abnepotes. ergo sunt in quā-
rto gradu quia sunt filii duorum p nepotum qui sunt in
tertio ascende et ad proauum distat a trunco ter-
tio gradu. **igitur** patruus magnus qui ab eo des-
cendit per aliā lineā. similiter tertio p inde con-
sobrinus tertio et filius eius secū in tertio in li-
nea equali. **Deinde** p numero personarum adij-
ciatur gradus. et in probatione ista pcedit ut p-
quia patruus magnus et auus sunt duo fratres
igitur in pmo gradu pater distat secundo. truncus ter-

tio a patruo magno. et ita de alijs. **Hęc** pba-
tur colligit. xxxv. q. v. ad sedem. **Ad inueni-**
endū igitur gradus consanguinitatis sicut videtur
quod dicitur **Jo. an. in arbore** tolle hanc magis
stralem regulā ascendentiū et descendentiū.
Quo sunt persone de quibus querit computa-
tis intermedijs vna dempta tot sunt gradus
inter eos. **Et** intelligit illa regula quoniam vna perso-
na continue descendit ab alia. **Et** sic non sequit
petricus habet duos patres. iiii. auos. viii. p-
auos. x. igitur toto gradu distat. **Regula** col-
lateraliū in linea equali quoto gradu distat
quiuis eorum a comuni stirpe toto distat in se.
et hoc sicut canonicā computationē **Secū-**
leges vō quoto gradu quiuis eorum distat a
comuni stirpe toto duplicato distat in se.
Regula de linea collateralī in equali est quoto
gradu quis eorum remouet distat a communi
stirpe toto distat inter se sicut canones. sicut le-
ges vō quot sunt persone stirpe dempto tot sunt
gradus. **Sciendū** sicut legalē computationē
quelibet persona facit gradus. vñ filius et filia fa-
ciunt duos gradus. **Secū-**
canonicā vero computationē due persone faciunt vñ gradus. **Bō-**
quā in legibus propter hoc assignant gradus. ut he-
reditas vel successio ab vna persona ad alterā
inter consanguineos deferat. **Et** quia hereditas
nō possunt deferri ab vna persona in alteram
Jo in singulis personis singuli ponunt gradus.
sed in canonibus propter hoc computat gradus ut de-
monstrat vsq; ad quorū gradus nuptie cele-
brari debet. **Et** quia nuptie inter duas personas
fiunt. **Jo** canones duas personas in vno gra-
du ponunt. ut. xxxv. q. v. ad sedem. **Sciendū** quod
he persone coniungi nō possunt matrimoniali-
ter. **Matr** soror nepus matertera fratris et ve-
tor. **Et** patruus iunx nurus p uignat uerca.
Uxor et soror p uigni nata nurus et q;
soror patris coniugio lege vetant. **Hęc** papa
cum his dispelat. vide de hinc. c. luter. de restit.
spol. in glo. i. nō vult. **Casus** in quibus impedit
matrimonium contrahendū et dirimit tractū.
Error cōditi voti cognatio et imen. **Cul-**
disparitas vis ordolisgamē honestas **Si** sis
affinis si forte core ne quibus. **Casus** in quibus sol-
uunt spōsalia d futuro. **Adutu** assensus. ab-
sentia siue iuuent. **Factus** affinis vel altera

Successio

copula carnis. Erimen religio seu mala cō:
dicio. Si lesura grauis spōsalia soluis i istis

Affinitas est prinitas psonaz ex carna:
li cōmixtione pueniēs omī carens parētela ex
carnali cōmixtione. Correlarie sequit q affi:
nitas cōtrabit tā p legitimū qz p fornicariuz
coitū. *vi. xxxv. q. ii. nec eam. r. c. discretionē. de*
eo qui cog. cōsang. r. c. fraternitatis. eo. n. Et
dicunt affines quasi ad alteri⁹ fines tendēt
Itā sicut ego r vxor mea sum⁹ in pmo gene
re affinitatis. sic soror vxoris mee est affinis
mibi in pmo genere r pmo gradu. Item⁹ af
finitas inueniē fm hanc regulā. psona ad
dua psonē p carnis cōmixtionē facit genus
affinitatis r nō gradū. verbi gratia. Frater
me⁹ ducit vxorē cui admiscet carnaliē p hāc
carnalē copulā oriē p mū genus affinitatis i
ter vxorē fratris r eius sororē que est ex alio
latere. Itē da vxores istis trib⁹ q descendūt
ex fratre. vt fili⁹ nepos p nepos qbus iūgā
tur p carnalē copulā oriē p mū gen⁹ affinita
tis inter eas r sororē fratris. Eodē modo ex
alia pte arboris soror nubat viro cui iūgat
carnaliter. p hanc carnalē copulā oriē p mūz
gen⁹ affinitatis inter vix sororis r fratres soro
ris vt pua. Itē gradus inuenies p hanc
regulā. psona addita psonē p carnis ppaga
tionē mutat gradū r nō genus. verbi gratia
Frater ducit vxorē illa est affinis sororis fra
tris in pmo genere r i eodē gradu in q frater
est ei cōsanguine⁹ scz in pmo. qz cū hic nō fu
it carnis ppagatio nō est mutat⁹ grad⁹. Et
de sorori psonā p carnis ppagationē scz filiū
ista mutat gradū. igit atinebit vxori fratris i
secūdo gradu genere nō mutato. Et de aliaz
psonā scz nepotē illa similiter mutat gradū r
nō genus. igit erit vxori fratris in tertio gōu
r pmo genere affinitatis. Eodē modo cōpu
tabis grad⁹ ex alio latere. qz vir sororis est af
finis fratri r sue successioni in pmo genere i
eodē vel diuersis gradib⁹ vt dictū est.

Itē omnes cōsanguinei vxoris sunt affines
viro in pmo genere affinitatis. r in eodē gra:
du in quo sunt cōsanguinei vxori r contra.
omnes p sanguinei viri sunt affines vxori in
pmo genere affinitatis. r in eodē gradu in q
sunt cōsanguinei viro. Cōsanguinei vero

virī r cōsanguinei vxoris inter se nō sunt af:
fines. Unde pater r fili⁹ possunt ducere ma:
trem r filiā. r duo fratres duas sorores. *eo. n.*
sup bis. Itē omnes mariti p sanguinearum
meaz sunt mibi affines in pmo genere affini
tatis r in eodē gradu in quo vxores eoz sūt
mibi p sanguinei. Itē r p omnia intelligas
de vxorb⁹ cōsanguineoz. Hec omnia com
probant. xxxv. q. v. poro. pater p hoc q vxor
res duoz fratru vel alioz cōsanguineoz.
nō sunt affines. qz olim atinebāt in secundo
genere affinitatis qd hodie sublatū est

Item pbitio de secūdo genere affinitatis.
r tertio reuocata est. r ples suscepta ex secun:
dis nuptijs potest cognationi pōns iūgis
copulari. licet olim nō potuerūt. *eo. n. non d3*
Hoc sic intellige. frater meus habet vxorem
eo mortuo relicta sua nubit alij r plē gignit
illa proles nō potuit copulari cognationi p
oris mariti ppter publice honestatis iusticiā;
am. nā hoc modo reuocātū est Sed alia pu
blice honestatis iusticia que est de sponsa de
futuro adhuc manet. Item q ignozāter
sororē vxoris sue cognouit putans eā esse vx
orem suā iurabit q hoc in sci⁹ fecerit. r tunc
ab vxore eius non sepabit. sed reddet r eriget
Illa vero sine coniugio maneat. *xxxv. q. i. i*
lectum

De successione ex intestato q sequitur seruā
dum est pro lege. r d successione ex testato. sus
perius dictum est.

Legitimi et naturales

Idem gradus tantū equaliter succedūt
sive sint masculi sive femie sive i potestate cō
stituti sive nō. In autē. de bere. ab intesta.
vem. §. reliquū. r. §. nulla. col. ix.

Ulterioris gradus tantum id est. nō filij.
tunc succedūt p stirpes in infinitū sive in ine
quali tantū sive in equali iur. representatiōis
seruato. In stit. de heredi. que ab intesta. dese
runtur. §. Item si ex duob⁹.

Idem r vltioris gradus simul tūc omēs
pmi gradus succedūt et excludūt alios. Sed
si aliqui sint premortui eorum filij succedūt
cum alijs p stirpes in infinitū. Item ex alijs
succedere nō possunt. vt in stit. de bere. q ab i
testa. dese. §. si. r. §. cū filius.

Instrumentū quid sit

Legitimi tantum

Spirituales vt ex sacramēti donationē. l' illius detentionē. z nō succedūt talib⁹ parentibus cū ista generatio respiciat eterna z nō tēporalia. xxx. q. vij. peruenit zc. Adoptati ab aucto materno vel paterno. tūc idem vt in mēsbro pcedenti. Ab alio pura a patre vel fratre vel quocūq; alio tūc succedūt si moritur. tempore ipsius patris non sunt emancipati vt. l. cū in adoptiuis. C. de adopti. Errogatus tamen filius habet omnia iura sicut fili⁹ naturalis z legitimus.

Naturales tantum

Et simplici coitu. Legitimi p principes vel matrimoniū subsequens z succedunt. extra qui si. legi. c. per. venerabilem Non legitimi. In bonis maternis indistincte succedūt cū alijs naturalib⁹ z legitimis. nisi mater sit illustris. l. si q̄ illustris. C. ad se. cōsul. orphi. insti. eo. xi. §. nouissime

In bonis paternis nō succedūt nisi i d'abus vncijs cū matre sobole z iuge non extantibus. vt in autent. licet. C. de naturali. lib. Ex damnato coitu. s' m oēs doctores nō succedūt. insti. ad se. cōsul. orphi. §. nouissime

Permixti

Naturales z legitimi. naturales tantū et legitimi tantū. Tunc legitimi tantū videlicet arrogati cōcurrūt cū naturalib⁹ z legitimis z naturalib⁹ tantū legitimis. z naturales tantū excludunt vt dictū est. Filij in secundo matrimoniū nō succedūt cū p̄mis in bonis acquisitis p̄stante matrimonio p̄mo. in. l. femine. C. de secūdis nup̄s. sic nec filia i re feudali existēte masculo. Etia si de hoc pactū factum sit. vt in autent. de suc. feudi. in. §. hoc enaz. col. x. Nec etiā vir legitimus tantū nec legitimus psequēs matrimonium siue speciale mentionē. Casus in autent. in succel. C. de suis z legi. libe. j.

Capitulū. IX.

Ex autentico. ut cū de appellationib⁹ cognoscit. §. causas. col. viij. Similiter p nota. in. ca. q̄ntauallis. in glo. de iureiu. colligunt q̄dam casus in quibus parentes solent exheredare filios. vt patet in his metris

lios. vt patet in his metris

Bis septē causis nat⁹ priuabit heres
Parentes feriat vel verbū dicat amarū
Crimen accusans veneno si potat illos
Aut si tradet eos si cura furentib⁹ absit
Se societ reprobis patriā dilexit amicā
Non fideiussit p patre vl' ab hoste redemit
Testariq; patrē veruit se immiscet arenā
Mō orthodoxus vouerē si nata sequet.

Casus in quibus filij exheredat pariteres.

Sed pater z octo filij cū spernit honorem.
Accusat filiū veneno si potat illum
Coniunctā filij diligat testariq; vetat
Furētē negligat captū nec ab hoste redemit.
Consort. vii. crudeliter insidietur

Notandū ex autent. de nuptijs. §. ingrati tudinē. col. iij. colligunt tres casus in quibus frater potest exheredare fratrem. Primum cū frater procurauit mortē fratris. Secūdo si criminaliter actionē cōtra eū duxit. Tertius si sue substantie in fratrem cōiecturā procurauit. vt velle sibi facere incendiū vel simile quo casu ei⁹ potius ad alios fratres z attinētes pertinebit

Unde fratre decedente ab intestato succedit pater cū alijs fratrib⁹ dēp̄tis casib⁹ exheredationis. vt dictū est

Compendiose cū visum sit de p̄mis duabus officij notariat⁹ parib⁹. Idostremo videndū est de ei⁹ tertia p̄te p̄ncipali q̄ consistit circa instrumentoz cōfectionē eiusdē p̄missa psequendo capitula

Capitulum. I.

Insumentum est scriptura ad assertionē seu probatōnem alicui⁹ rei facta. Vel est solennis z rite ordinata scriptura p autēnce persone manū publice causa memorie facta Et dicitur instrumentū. q̄a instruit. vt. c. si. de do. z pu. vel dicitur instrumentū quasi documentū. q̄a docet argumen. vij. q. ij. Si quis de cleric. et C. de edendo. autent. si q̄s in alieno. z. c. si q̄s p̄sbyteroz. de reb⁹ eccl. nō alienā. Vel dicitur instrumentū quasi munimentū. quia munus producentē cōtra aduersariū. vt in. c. cordi. §. post hoc. de appel. l. vj. Et licet appellatōne instrumentoz testes conueneant z omne id q̄d

Instrumentum

iudicē instruit. vt. c. puenit. de testi. cogendis
7. ff. d. fide instr. l. j. **L**amen instrumentū in
posito pp̄: dicit scriptura ad mēōnā alicu
ius rei confecta zc. **I**nstrumentorum due
sunt species. Nam aliud publicū seu autenti
cum. aliud priuatū. Publicū seu autenticū
quod publicā habet autoritatē. cuius plures
sunt species. Nam publicū est qd p manū
publicā est scriptū. id est. per manū notarij q
est publica psona. vt. l. orphanotrophos. C. d.
episc. 7. cleri. **I**te publicā formā redactas
de p̄sumptionib⁹. Illud de fide instr. c. ij. et
c. inter dilectos. **I**tem quia sigillo autentico
sigillatū. de fide instr. scripta. de probationi
bus. tercio loco. **I**tem dicit publicū quia au
toritate iudicis exemplificatū 7. autenticatū.
vt. l. publican. C. de testa. 7. l. fi. C. de re iudic. l.
plē. quia in iudicio scribit apud acta publica.
Et valet p quemcunq; scripta sit. vt. l. ij. C. de
edendo. de p̄bationib⁹. quoniam cōtra
Ites quinto dicit publicū eo qd habz subscri
ptionem triū vel pluriū s̄m canones vueni
tium testū. etiā si sit p priuatā manū scriptū.
de fide instr. c. ij. de probatōib⁹. quoniam
contra. l. scripturas. C. qui potiores in pigno
re habeant. **E**t in autenti. de testi. fi. si qd igitur
vult caute. 7. §. sequenti. col. ij. **I**tem dicit
publicū qd d archino publico sine armario
publico est productū. de p̄scriptōib⁹. ad au
dientā. ff. de p̄bat. celsus. **E**t generaliter om
nem scripturā dicit publicā. cui d iure v̄ spe
ciali cōsuetudine creditur. de fide instr. c. ij.
dilectus. 7. per **I**nno. eo. n. c. j. **P**riuatū ve
ro instrumentū quodcūq; dicit nisi aliquo
predictoz modoz sit corroboratū. **E**t illoruz
tres sunt species. Nam aliquando facis scri
pturam tibi tantū. aliquando alteri tantum
aliquando tā tibi qz alteri. **E**t scripture quas
tibi facis in p̄iudiciuz alterius nulla fides
habetur. C. de probatōib⁹. l. exemplo. 7. l. nō
epistolis. **S**cripture vero quā facis alij con
tra te. puta creditori tuo d eo qd ab eo recepi
sti credit contra te. ff. de posu. l. publica memoria
§. h. xvij. q. j. omnes femine. **L**ibi autē 7. alijs
facis scripturā sicut est codex rationū tuarū
cui inter dū cred. i. ff. de edendo. si quis ex ar
gentarijs. l. quendā. §. nūmularios. **A**rgenta

rius is est qui quondā preponebat autorita
te publica. vt in predicto. §. nummularios. ar
gento dando 7. recipiendo. ad cuius fides si
cut nunc ad fidem tabellionis recurrebatur.
Item de nummulario qui alienā pecuniaz
tenebat publica autoritate. vt i dicto. §. num
mularios. **E**t habetur in autentica d̄ fidei u
sibus. §. finali. col. p̄ma. **S**imiliter statur ci
rographo qui super deposito solz fieri i eadē
forma depositario 7. deponenu. **I**ta videlicz
q quedam litere p mediū incidant sicut in p
uincia 7. in dyocesi nabon. solet fieri. etiā s̄m
naturam alioz contractū cui scripture stā
dum est. vt in dicta lege publica. 7. ff. de proba
tionibus. **S**i cyrographū. **R**egulariter au
tem priuate scripture non creditur. C. de pro
bationibus. l. instrumenta. 7. le. rationes. nisi
contra euz qui scripsit. 7. hoc in personalib⁹.
C. qui potiores in pignore habeantur. l. scri
pturas. nisi forte sit a testibus non pauciorib⁹
bus tribus subscripta. prout latius per spec
latorem. in titu. de instrumē. editione. §. p̄
dicendum. vers. v. **C**reditur autem publico
instrumento sine omni adminiculo dū mo
do illud instrumentū appareat sine cancella
tura rasura vel innouatione prime figure q
possent suspitionē inducere nec sit deletū vel
obolitus. in autenti. de fide instrumē. §. si vero
monatur. collatione secūda. per capituluz ex
litteris. 7. c. inter dilectos. eodē titu. de fal. capi
tulo licet. C. de edicto diui adriani tollendo. l.
finali. §. p̄mo. **E**t generaliter credit instrumē
to dūmodo non sit suppositum alicui d̄ vi
cija vel defectibus quos ponit **S**peculator i
titu. de instrumentoz editione. in. §. postremo
restat videre. in versic. si autem. vsq; ad vers.
opponitur autem. **S**i vero instrumentū nō
apparet suspectū incumbit probatio accusan
ti. vj. q. vlt. actor.

Cubiatur quot testes p̄iudicēt instru
mento. **S**peculator in titu. de instrumē. edu
tione. in. §. restat videre. in versic. sed quero.
allegat **D**ofredū 7. **B**erñ. qui dicunt q au
toritas tabellionis equipollet duobus testi
bus. vt de probat. quoniam contra. C. de fide
instrumentoz. l. in exercendis. **L**icet alijs vi
deatur q trib⁹. xvj. q. ij. §. potest. 7. alijs q qn;

Instrumentum
Publicum

Aliud priuatū

Inscriptio
de re iudic. l. plē.

q3. vt. C. qui testamē. facere possunt. l. bac con-
sulissima. de testibus. in omni. **I**gitur vide-
tur q̄ quatuor aut quinq3 siue inscripti siue
alij tantum vincunt instrumentis. **S**icut ta-
men **O**dofredus q̄ consideranda est natura
contractus in instrumento cōtenti. vt si sit te-
stamenti in quo s̄m leges septem sunt testes
necessarii vel codicilli in quo quinq3 requirun-
tur. **L**unc enim necesse est q̄ instrumentum
per tōndē & per duos & amplius reprobetur
Et sic colligitur q̄ regulare est q̄ potest p̄ tes-
tes probari contrariū eius quod instrumē-
to publico conuinetur. argumen. l. Cum pres-
cribitur. C. de probationibus. & C. de contrahē-
da & cōmutanda stipulatione. leg. opumam
§. finali. quod verum est p̄ter q̄ in duobus
casibus. vt. C. ad velleyanū. l. antique. & C. ar-
bitrium tutele. l. finali. quam elegat glosa di-
cte legis. in exerce. dis. & latius per doctores.
in. l. generaliter. C. de non numerata pecunia
Item **A**zo dicit q̄ vna vox duorum testi-
um in nullo casu validior est publico instru-
mento. sed publicum instrumentū validius
est duobus vel pluribus testibus. **I**n mul-
tis tamen casibus in quibus non habent pa-
rem vim testes & instrumenta & in quib⁹ re-
quiritur scriptura & probatio per scripturas
quos enumerat speculator in titulo d̄ instru-
mentoz editione. in. §. restat videre. in versic.
quid si tantū vnus ex testibus. **E**t in quibus
contractibus scriptura sit de substantia. vid̄
legem contractus. C. de fide instrumentoz. l.
celsius. ff. de probanomb⁹. & magistrales glo.
c. j. de censibus. li. vj.

Capitulū. II.

Sciendū q̄ instru-
mentum publicū vt dicit **S**pecula-
tor eod. titu. duo principaliter debet
continere. scilicet publicationes. **D**e quibus
in ca. proximo sequēt **S**ecundū erit factum
siue negocium quod dicitur contractus qui
inter partes contrahitur & in publicationes
redigitur siue ordinat scilicet q̄ ipsius nego-
cij tenor enarretur. **S**unt enim quidaz con-
tractus stricti iuris, quidam bone fidei. **E**t

bone fidei sunt actio de vendito. exempto. lo-
cato. conducto. negociorum gestorū man-
dati depositi pro socio tutele commodati pi-
gnorantia. familie heriscunde. de commu-
ni diuidundo & actio prescriptis verbis. que
id est. de extimato proponitur permutatio.
hereditatis petuio &c. prout continetur in. ca.
Cum venerabilis. de exceptionibus. & instif.
de actionibus. in. §. actionum. **A**lie vero acti-
ones dicuntur districti iuris. vt actio ex mu-
tuo stipulatu arbitrio nudo pacto & transac-
tionē. &c. **N**ec dicuntur bone fidei q̄ in eis tan-
tum seruari debeat bona fides. quia in actio-
nibus stricti iuris etiam seruari debet fides.
& in quocunq3 contractu bona fides interue-
nire debet. per. le. bonam fidem. C. de actioni-
bus & obligationibus. **S**ed ideo dicuntur
bone fidei. quia maxime debet exuberare. &
eis bona fides & inter contrahentes. quia vlti-
tra id veniunt etiam omnia accessoria et ea
de quibus in contractu non est cogitatum.
videlicet in contractu emptionis & venditi-
onis & similibus bone fidei. venit etiam id qd̄
expresse non est actum. videlicet a tempore
more qui alteri non reddidit id ad quod tes-
netur. **D**e natura enim contractus venit
damna & interesse. que etiam debent refun-
di. **S**ed i actioibus stricti iuris non venit ac-
cessorium nec ea de quibus n̄ est cogitatum.
Poterit notarius super quocunq3 negotio
& contractu a iure vel ab homine non probi-
bito. prout ex superioribus huius artis aliū-
nis. & in ea iniuriis mediocribus clarū
ut debite requisitus instrumentum facere et
conficere. **S**i vero notarius ignarus iuris.
et sue salutis immemor extiterit. **E**t de con-
tractibus prohibitis instrumenta conficere.
seu illis interesse a usu temerario attempraue-
rit. penas legales incurrit. & gebennam edifi-
cabit.
Refert enim **H**ostiensis q̄ notarij qui sup-
vsuris & cōtractib⁹ vsurarijs siue alijs quo-
uis modo in fraudē vsurarū iniuris pficiunt
instrumenta piurij notā incurrūt. q̄ cū creat̄
iurant q̄ h̄mōi nō faciāt. **P**er iur⁹ aut effi-
tur infamis. & p̄ cōsequēs testificari non po-
test nec instrumenta conficere. de testibus.

*Qui sit quatuor
bone fidei*

*Sciendū q̄ instru-
mentū publicū
debet continere
publicationes
et tenorem
negocii*

De publicationibus

Licet ex quadā. et omnis infamis tā de iure. q̄s de facto pelli debet a p̄mōtione siue sit dignitas siue ordo. **N**az infamib⁹ p̄one dignitatum patere non debent. **I**n regula. infamibus. de regu. iu. li. vi. **N**eq̄s possunt esse p̄curatores neq̄s iudices causar. de iudicijs. cu3 depurati. **R**epellunt etiā ab accusando. l. q̄ accusare. ff. de accusationib⁹. **S**imiliter repellunt a postulando. ff. de postulando. l. j. **P**reter dictā etiā sententiā de notarijs p̄dicis approbat archidiacon⁹. xlvj. dis. ca. si. q̄d alias incipit. sicut nō suo nomine. in glo. sup̄ vbo. alie; no nomine. ad q̄d allegat. c. ex parte. de testi. **N**o quod facit q̄d notat in. c. sicut. nec de. vel monachi. **S**imili modo de quocūq̄ contractu a iure prohibito notari⁹ abstinere debet. alioquin penam seu penas a iure exp̄sas se nouerit acri⁹ incursum.

Capitulum III.

Equitur nūc uide

re de publicationib⁹ requisitis ad instrumentū publicū quarū regulariter sex sunt. scilicet annus dñi. inditio. dies. mensis. locus cōtractus. testes et nomē tabellionis. **L**icet septima publicatio in quibusdam locis et terris addi cōsueuerat. scz nomen pape vel impatoris p̄ tempore regnantis quo fuit conditū instrumentū. **S**ed hac septima omisa de p̄dicis sex uidentū est p̄ ordinē. **N**otandū autēq̄ ponat̄ annus dñi solet poni i; uocatio nominis eiusdē dñi nostri hoc modo. **I**n nomine dñi amen. **U**el sic. **I**n nomine domini nostri **J**esu christi. **U**el sic. **I**n nomine patris et filij et sp̄s sancti Amen. **H**ec autē inuocatio ponenda est semp̄ in magnis et p̄petuis instrumentis. **I**n alijs autē breuiter potest ualituris. **S**imiliter in nomine dñi amen incipiendo. **S**ubsequenter ponunt̄ anni domini qui tūc currunt incōpleti hoc modo.

In nomine dñi Amen. Anno a natiuitate dñi. x. lxxvij. **E**t aliquādo dicit̄ anno ab incarnatione dñi. **M**. d. lxxvij. **I**nditio. x. vel quā tunc fuerint anni. dicit̄ autē inditio ab indicēdo. i. p̄cipiēdo. **C**esar enim august⁹ describens uniuersum orbē sub tributo singulis annis quindecim sibi exhibēdo. orbē in tres partes

diuisit. vni parti imposuit ut p̄mo quinquēnio daret certā quantitātē argenti. secūdo ut daret certā quantitātē ferri. tertie parti et vltimo quinquēnio daret ei certā auri quantitatem. **E**t sic finis trib⁹ quinquennijs. scz. xv. annis fiebat reuerano ad primū. **E**t propterea nulla inditio transcedit quintamdecimam. **O**mnis enim inditio aut est p̄ma secūda aut tertia. et sic de alijs vsq̄ ad quintamdecimā inclusiue. **E**t p̄ quintamdecimā sic reueratō ad primā. **E**t dicit̄ vnusquisq̄ ann⁹ quindena inditio. **F**uit autē p̄mo inuenta ista inditio cum fuit p̄ceptū istud a cesare augusto trib⁹ annis anteq̄ dñs noster **J**esus xps de uirgine naceret. **M**aria. et p̄pter hoc diuisis annis dñi p̄ quindenos his trib⁹ adiunctis annis qui sup̄ fuerint ostendūt inditionē iuxta suū numerū. versus. **S**i p̄ quindenos dñi diuiseris annos. **H**is trib⁹ adiunctis inditio certa notat̄. **P**remissa autē vera sunt s̄m eos q̄ inditionē mutāt in natiuitatē dñi sicut et annum et bene s̄m modernos. **Q**uidā tñ mutāt inditionē. viij. **K**al. octobris sicut añ xpi aduētuz fiebat. quā mutationē tā nō curam⁹. si tamē quis uelit inuenire inditionem q̄ est ab. viij. **K**al. octobris. s̄m illos vsq̄ ad natiuitatem dñi siue ad **K**al. Januarij sequentis seu s̄m alios vsq̄ ad festū incarnationis uigat̄ annos dñi. iij. diuidēdo eos ut dicit̄ est. et sic s̄m eos inditio inuenit̄. **C**irca tñ ipsa mutatio inditionē regionis ē p̄suetudo seruāda. q̄ p̄suetudine p̄siderata sepe instrumenta cōcordant q̄ p̄ma facie s̄m variationē inditionis. false uidentur. **I**git̄ notari⁹ ea q̄ sūt moris et p̄suetudinis loci in bone fidei iudicijs seruare d̄z. p. l. q̄ si nolit. §. q̄ assidua. ff. de edilio edic. **P**ost inditionē subsequētē ponit̄ dies p̄ract⁹ vel ne cij notando ip̄m mēsem sub q̄ cōtinet̄ et quāz diei an sit p̄m⁹ secūd⁹ vel tert⁹ illi⁹ mēsis in q̄ factū est instrumentū. **P**onit̄ autē dies mensis diuersimode. **U**no mō s̄m p̄suetudinem bonoñ. ut in h̄ exēplo. p̄mo die maij. secūda die intrante maij. tertia die intrate maium. et sic vsq̄ ad. xvi. **T**rafacis at. xvi. ponit̄ dies p̄dicationē exeunte h̄ mō. quātradesima die exeunte maij. quātradesima die exeunte maij. vsq̄ ad penultimā diē. **I**n penult. die maij d̄z.

Anno Inditio Ca
sur ostēd̄ et p̄p̄

De publicatione

Penultima die maii. & tunc prima die maii
Et ita de singulis mensibus habentibus xxxi
dies. In illis autem habentibus xxx. dies similiter
usque ad xv. per hanc dictionem intrante. & finis
quandecumque diebus procedunt descendendo per alios
dies cum hac dictione exeunte. semper tamen in pri-
ma die non ponitur intrante. & in penultima &
ultima non ponitur exeunte. & sic observatur in re-
gno cecilie. Alio modo secundum consuetudinem mor-
dernoꝝ & quasi omnium alimanarum provinciarum
ponitur dies mensis semper ascendendo huius modo. pri-
ma die. secunda die mensis. & sic de alijs diebus
mensium. Sed necessarium est notarium scire quod
quilibet mensium habeat dies qui patebunt in
his versibus

Juni⁹ aprilis septem novemque tricenos.

Plus uno reliquisque febrisque vicenos & octo

Cui si bisextus fuerit superaddit unus

Tertio modo ponitur dies in instrumentis
kalendarum nonarum & viduum ut colligitur his ver-
sibus sequentibus. Sed quia expositio horum
versuum longam erigeret scripturam. ideo copio-
sius relinquendum est.

Sextononas maius october iulius & mar.

Quatuor & reliqui tener viduus quilibet octo

Janus & augustus necnon mensis duodenus

Venas & nonas dicuntur habere kalendas.

Juni⁹ aprilis septem ber sicque novem ber

Ter senas retinet februs bis octo kalendas

Julius october mar maius septemque decem.

Sextum nomen decem has a mense sequente.

Consequenter in instrumento debet poni lo-
cus in quo tractatur vel negotium habetur vel ge-
stum est huius modo. Actum bononie in palatio com-
muni vel loco tali. In stabula vel camera infe-
riori vel superiori loco. locum specificando. Item
post locum ponuntur testes aliqui per ablativum huius
modo presentibus ibidem **A.** & **B.** testibus ad huius vo-
catis & rogatis. Aliqui per genitivum precedente
isto ablativo propria huius modo. Acta sunt hec in
presentia **A.** & **B.** testium ad huius vocatorum & rogato-
rum. Aliqui per nominativum huius modo. His actum
interfuerunt **A.** & **B.** testes rogati. Verum licet de
consuetudine tabellionis in omni instrumento appo-
natur quod testes vocati sint & rogati. Non tamen in omni
tractatu de iure est huius necessarium. Solummodo
enim in testamentis & divortijs & in possessione cre-

ditoris contentis credum sibi solutum exigunt
testes vocati & rogati & in alijs contractibus.
ubi adhibendum exigunt testes & scriptura in su-
perioribus prescriptum est. **N**otandum ubi non
est certus numerus testium a iure vel consuetudi-
ne definitus sufficiunt duo testes quando plu-
ralis locutio duorum numero contenta sit. **U**bi
autem definitus est numerus ut in testamentis
& in codicillis. similiter in inventarijs & alijs
ut habet in summa de contractu & iudicij. **I**n
rubrica de testi. debent tot testes inscribi put-
natura contractus exigerit. **N**ost testes poni-
tur signum & nomen tabellionis cum ipsius cogno-
mine & eius auctoritate imperiali vel apostolice
sit notarius. **E**t rogatur scribitur hoc modo.

Et ego Johannes de U. clericus. Rogatus in
his dyoc. Sacra imperiali auctoritate notari-
us. quia premissis omnibus & singulis rogatus pre-
sens interfui & rogatus scripsi etc. **I**n testamen-
tis autem scribitur sic. **E**go **H.** etc. quod predicta omnia
de mandato domini testatoris publice scripsi. **E**t si
fuerit in communi officio alicuius consistorij vel
curie episcopalis seu alterius cuiuscumque sic scribat.

Ego **J.** etc. imperiali auctoritate etc. & nunc com-
munis venerabilis consistorij talis curie etc. **P**er
publice scripsi rogatus & requisitus. **N**otandum
quod quidam ponunt in principio instru-
menti omnes publicationes excepto nomine tabellio-
nis. Sed melius videtur quod in principio instru-
menti ponantur ille qui notarius est illius instru-
menti. ut an-
ni domini indico & dies & alij tres scilicet loci. testis.
& nomen tabellionis ponantur in fine. **I**n sen-
tentijs vero ponuntur omnes publicationes in fine. &
ita secundum modernum romane curie stilum hodie
observatur. **E**t hec de instrumentorum publicati-
one dicta sufficiant. Sequitur capitulum vltimum de instru-
mentorum formis.

Capitulum. III.

Equitur nunc tes-
torum instrumenti procuratorum constitu-
tionis apud acta. **I**n nomine domini
amen. Anno a natiuitate domini. **M.** ccc. lxxvij
Indivisione. i. die vero prima mensis iulij sero
hora sexta vel quasi pontificatus sanctissimi
in Christo patris & domini domini **S**ixti divina
providentia pape secundi. anno eius quarto.

*Instrumento vj
ad illi quibus
intra*

Instrumenta procuratorū

In venerabilis viri. **I**. iudic. vel offic. talis curie. In meiq; notarij publici testiuq; infrascriptoz ad hoc vocatoz & rogatoz psonaliter pstitui vel pstitui discret^o vir **I**. omnib⁹ melioribus modo via iure causa stilo forma & ordine qbus melius potuit & debuit potest & debet fecit & constituit. creauit & solemniter ordinauit suos veros certos legitimos & indubitatos pcuratores. actores factores. negocioruq; suoz gestores ac nuncios speciales & generales. Ita tamē q speculatas generalitati nō deroget nec ecōtra videlicet puidos & honestos viros **A.** & **B.** presentes vel absentes & on⁹ pcuracionis bmoī in se assumētes ad psequendā & practandā p domino pstituyente & ei⁹ nomie causam et causas vertentē seu vertētes inter ipsum dominū constituentē ex vna. & quosdā. **A.** & **B.** de & sup p̄ntia detentio. quazundā bullaz & instrumētū donatione aliquaz domozum seu rerū in tali ciuitate vel opido sitarū; seu existentū & eius occasione parub⁹ ex altera. **I**. necnō agendū noie & p̄te ipsi⁹ pstituentis. ipsumq; & eius iura in omnib⁹ & p̄ omnia defendendū. libellū seu libellos & quascūq; petitiones summarias dandū & recipiendū dariq; & recipi videndū. litem seu lites p̄stantidum & cōtestari videndū. de calumnia vitāda & veritate dicenda cū omnibus & singulis clausulis & capitulis in & sub calumnie iuramento cōtentis in animā ipsi⁹ constituentis iurandū ponendū & articulandū; poniq; et articulari videndū. positionib⁹ & articulis parris aduerse respondendū suisq; respōderi petendū & obtinendū & cōtra positiones et articulos parris aduerse dicendū & excipiendum. replicandū. duplicandū. triplicandū & quadruplicandū. iudicē seu iudices notarios ac alios quoscūq; suspectos recusandū & de nullitate p̄cessus p̄stantidum. ipsamq; nullitatis causā psequendū. **T**. testes litterales & instrumēta necnō acta iura & monumenta in modū probationis pducendū & exhibendum. pducis & exhibitis p̄tis aduerse cōtra dicendū & impugnandū. testes p̄te aduersa p̄ductos iurare recipi & admitti vidēdum & audiendū & cōtra eoz depositiones crimina

& defectus opponendū. pbandū. cōcludendū & renunciādum cōcludi probari & renunciari petendū & audiendū. **S**. Sententiā & sententias tam interlocutorias q; diffinitiuas ferri & promulgari petendū ab eisde & earundē q libet necnon a quolibet alio grauamine illato vel inferendo semel vel pluries puocādū & appellandū appellaciones seu appellaciones huiusmodi psequendū intinandū insinuādum & notificādum toties quoties op⁹ fuerit & videbit expedire. expēsas tarari petēdū. **E**. Et sup eisde si necesse fuerit iurandū. bñficiū absolunōis simpliciter vel ad cautelā necnō rek in integ. semel pluries repetendū & obunēdum. vnū q; vel plures pcuratorē vel pcuratores loco suo substituendū & eū v̄ eos reuocandū. & on⁹ pcuracionis bmoī in se reassumendū toties quoties & qñ placuerit & visū fuerit expedire **E**. Et generaliter omnia & singula faciendū gerendū exercendū dicēdum & pcurandū que in p̄missis necessaria fuerint q modolibet & oportuna & que ipse pstituens faceret seu facere posset in p̄missis omnib⁹ & singulis p̄tis & psonaliter interesset enaz si talia foret que mandarū magis exigerēt speciale q; p̄sentibus est exp̄ssum. **I**. p̄mittens nihilomin⁹ dictus domin⁹ pstituens michi notario infrascripto tanq; publice & autēntice p̄sone solēnter stipulāti & stipulatōe recipiēti vice & nomie oīum & singulorū quorū interest seu interesse poterit quomodolibet i futurum se ratū granū atq; firmū perpetuo habitū totum neg. & quidq; per dictū suū procuratores vel procuratores. aut ab eo vel eis substit. vel substit. actū. factū. dictū. gestū. siue procuratū fuerit in p̄missis seu quolib; p̄missoz. releuans nihilomin⁹ & releuare volens eūdem suū procuratorē. aut loco sui substituedum ab omni onere satis dandi iudicio listi & iudicati solui cū omnibus & singulis clausulis requisitis in & subiur. & facti renuncianō. ad bec necessaria. **P**. Proestis nihilomin⁹ idem dñs cōstituēs q ipse p̄ quēcūq; actū siue quacūq; cōparationē quem v̄ quā ipsum impoſtey in hac causa p̄nti faceere p̄tingat vel oporteat p̄pria in p̄sona i iudicio vel extra nō intēdit propterea dictū suum

Instrumenta procuratorum

procuratorem vel ab eo substitutum in aliquo reuocari nisi de hmoi reuocatoe specialez et expssam fecerit mentione. **Sup** qb⁹ omib⁹ z singulis sepedit⁹ domin⁹ constituēs sibi a me notario publico subscripto vni v^l plura publicū seu publica fieri z cōfici petijt instrumentū seu instrumēta. Acta sunt hec i **Sels** in monasterio sancti **Benedicti** dicto domi⁹ no iudice ibide **Pa**udicēta causaz p⁹tribuna li sedente ad iura reddendū z causas audien dum in loco suo solito z p⁹sueto. Sub anno domini zc. In dictione qbus supra p⁹sentibus ibidem **A. z B.** testibus ad hoc rogatis z vocatis zc.

Ucompendiose singule p⁹missi instrumēti clausule z particule elucescant memorie in fra dicenda vigilāti studio cōmendāda fore vule p⁹suasum videt atqz proficiūti student. Solet enim p⁹mitti ante omnia nomen dñi nostri **Iesu xpi**. vt in t. In nomine dñi. de re stibus. z. C. de officio p⁹fici p⁹oris africe. In nomine dñi. **Ita** omnia in nomine dñi faci enda sunt. **xxv. q. xl.** non obseruati. in fi. **Im**perator em in sui edicti initio inuocat nomē xpi dicens. **Deo** nobis auxiliū p⁹bente. zc. C. de ep⁹s z cle. deo nobis. Subsequentē ponit anno dñi p⁹munes currentes tempe in iij cō tractus vel rei sup qua conficiē instrumentū. vt. **xxij. dis.** In nomine dñi. **Quādoqz** vero dicit. Anno ab incarnatione dñi zc. Et hoc p⁹pter morē quorundā locorū vbi in capiūt cō putare annos dñi ab eius incarnatione. **Ue** rūtamen q⁹ anni dñi apponant. dicunt qdaz hoc de consuetudine solū in locis nō iure in ductum. Et tamē si non ponant non valz in strumētū. vt dicit **speculator** de instrumen toz editione. §. breuiter cōmemorem⁹. ver. an te omnia. circa finē. Cōsequenter ponit indi tio. vt probat in dicto. c. in nomine dñi. in p⁹ncipio. z. C. de **Iustiniano**. C. cōfirmando. in fi ne. z. c. inter dilectos. §. s. cōtra. de fide instru. Et quid sit inditio z qualiter inueniat dicitū est i. c. primo. **Unde** ponit post hoc dies mē sis zc. fm consuetudinē regionū. vt supra dū ctum est de publicanonib⁹ instrumentoz. **Ite** nomen pape vel imperatoris ponit cuz annotatione anni sui imperij vel pontificat⁹

vt probatur in autenti. vt nomē imperatoris preponat documentis. col. v. **Item** si etiā in principio instrumenti ponatur locus nō in tum refert. **Locus** tamē duplex est. scz ciuitatis. ville. vel castri. Et etiā locus loci specialis in quo confect⁹ est contractus siue negociū rei de qua agitur. vt notat in speculo in titu lo de instrumentoz editione. in §. instrumen tum ergo. ver. **Ite** q⁹ non est. z ver. sequenti. **Dicit**. i. meiqz notarij publici testūqz infra scriptozum zc. Et ibi cōsiderandū est q⁹ noia tabellionis etiā z testū fm cōmunē stilū cuz rie hodie in fine instrumētū scribunt hoc mo do. **Ergo. It.** quia premillis omnib⁹ et sin gulis zc. vt infra patebit in instrumentozum subscriptōnib⁹. **Licet** autē in quolibz instru mento tabellionis ex vsu apparet testes fuisse vocatos z rogatos. **Tamen** de iure non est necessariū nisi in quibusdā casibus. vt in spe cu. in titu. de teste. §. i. prope finē. ver. **Ite** q⁹ nō fuit rogatus. de quib⁹ etiam supra in. c. pro ximo dicitū est prope finem. **Notanduz** tam men q⁹ tabellio in subscriptione sua debet se dicere fuisse rogatū facere instrumentū. **Co** enim mortuo vel nemine recordante d⁹ roga tione instrumenti nō valeret instrumentum. **Si** autē viueret z recordaret valeret ei⁹ testi moniūz solum. **In** dubio tamen presumit semper q⁹ notari⁹ fuerit rogatus. **Ite**z debet etiā p⁹neret p⁹ rogatū instrumētū. vt in aut. de tabellionib⁹. §. si. col. v. qd d⁹ esse idē cū tpe celebrati tract⁹ siue paci negocij. **Si** enim aliud esset puta q⁹ ferret testimoniū de p⁹teritis nō valeret fm **Inno.** vt in. c. tua. de coha. cleri. z mulier. **Sequit** ex hoc q⁹ si p⁹misit q⁹ alicui. **xx.** quibusdaz p⁹sentib⁹ de tabellione z p⁹cessu t⁹pis p⁹uit a tabellione cōfici desup pu blicū instrumentū. **Licet** memoriā testius et etiā verborū habeat cōficere nō potest nisi p⁹ in actu fuerit rogat⁹ z vocatus. **Ita** si nō ro gatus scriberet suspectū se faceret. ff. de p⁹cura toribus. que omnia. **Item** si neget notariū fu isse rogatū debet illud producens probare p⁹ testes. C. de iure deliberandi. l. finali. §. in autē dubijs. **Dicitur** omnibus meliorib⁹ zc. v^l qz ibi. s⁹rum vero certum procuratorem zc.

Sciendū q⁹ omnes iste dictiones necessita

Instrumenta procuratorū

te quadā cogere nō ponunt. sed more roma
ne curie et ei⁹ stilo. quia alias sufficeret dice
re omnib⁹ meliorib⁹ modis et formis q̄b⁹ fi
eri potuit etc. **T**ūcibi. procuratorē. Unde vidē
dum est de septē p ordinē. **I**dem q̄s sit pcur
rator. **S**ecūdo qualiter cōstituat. **T**ertio q̄s
institui potest procuratorē. **Q**uarto quis i
stitui possit. **Q**uinto in qua re dari possit p
curator. **S**exto qualiter ei⁹ officiu⁹ explicat.
Septimo q̄s eius sit effect⁹ et q̄lter finiatur.
Ad primū rōdet q̄ procurator est qui aliena
negocia vni vel plura mādato scz a domio
facto gerēda gratuite suscepit. vt. ff. eo. ti. l. j.
Mandatu⁹ enī exigit in procuratore p̄stuen
do. als iudiciū redderet nullū et cōtrouersia
nulla. C. e. n. l. licz. p. c. in nostra p̄na. de pcur
ratoribus. **S**unt tamē quedā p̄sone que si
ne mādato p aliquo agere possunt p̄stira
cautionerē ratā dño habiturā. vt sunt p̄iun
cte p̄sone. scz cōsanguinei affines et liberi. vt
ff. e. n. l. sed de p̄sone. et c. nōnulli. de rescrip. i. fi.
Aliquādo etiā sine cautiōe. vt tutores et cur
ratores. similiter admittē cōsors eius de z. li.
sine mandato. C. de confortibus. eiusdē l. ius.
l. i. p. c. cū. **A**d ferrariēsis. de cōstitutionibus
Predicte etiā p̄sone ad defendendū aliquē.
etiā admittunt sine mādato dūmodo satis
dent de iudicato soluēdo. nō aut ad agendū
sine mādato. vt. C. eo. ut. l. exigendi. nisi agerēt
p libertate vel defensionē dānati ad mortem
vt. ff. eo. n. l. sed et de p̄sone. et l. j. ij. et iij. ff. de libe
rali causa. p. c. olim. de testib⁹. et l. non tantū.
ff. de appel. **P**ro secūdo sciendū q̄ cōstitui
tur procurator tā p̄sens q̄s etiā absens in lite p̄
senti vel futura pure et in p̄petuū in diē et ad
diē sub cōditione p̄nunciū et epistolā. p̄ vba
rogo. mando. et similia. **D**ūmodo tamē cer
tus sit qui cōstituit et p̄sentat suscipe mādā
tum. vt. ff. eo. n. l. j. ij. et iij. et ff. mandati. l. j.
Siē plures procuratores cōstitui possunt et in
solidū. vt. ff. eo. l. plurib⁹. tamen cū q̄s diuers
temporib⁹ plures p̄stuit procuratores poste
riorem p̄stiuēdo videt p̄hibuisse priorem. vt
ff. eo. l. si quis cū. §. plē. **A**d tertiu⁹ respondet.
q̄ pater familias liber homo. xv. annoz cō
pos mētis dñs rei vel cause. et generaliter bu
iusmodi queuis p̄sone que nō p̄hibet dare

seu cōstituiere procuratorē. vt. ff. eo. ti. l. mutus.
§. j. **I**nterdiū tamē minor. xv. annis potest p
curatorē dare si est talis causa in qua ipse p
pua in p̄sone lingare possit. vt causa matru
monialis. vt in. c. ex pre. de restit. spol. **T**utor
vero procuratorē nō dat nisi p se litē p̄us cōte
stetur. nō enī anteq̄ tunc fact⁹ est domin⁹ li
tis. C. eo. n. l. neq̄ tutores. **S**iē intelligendū est
de plato ecclesie quoniā dñs nō est ver⁹ eccle
sie sed dispēlator seu procurator. vt. xij. q. j. si pri
uatus. facit. c. fraternitatē. de donationib⁹
Ad quartū respondet q̄ dari et p̄stiri potest
procurator filius familias. vt. ff. eo. n. l. filius fa. §.
ipse quoq̄. **S**iē omnis q̄ habet p̄sonam p se
in iudicio stād. ar. c. j. de p̄barōib⁹. **E**t ideo q̄
cōstituit procurator debet esse maior. xv. an
noz. vt. ff. e. l. minor. **E**t generalit⁹ q̄libz p̄stiri
potest p̄sente vel absente aduersario. nisi lege
vel canone p̄hibeat. vt instituto p̄ quas p̄s
nas nobis acquiri. §. si. **S**iē p̄hibent milites
mulieres et ille p̄sone que reipublice deputat
te sunt. **I**tem accusatus de crimine capitali
Interdiū tamē femina p̄ parenub⁹ admittit
agere. vt. ff. eo. ti. l. femina. **A**d quintū respō
detur q̄ in omnib⁹ causis sp̄ualibus dari p̄
procurator. vt. c. j. de pcur. **S**iē in matrimonia
libus. eo. n. c. accedēs. **S**iē quilibet causa pe
cumaria potest p̄ procuratorē tractari. vt. l. vl.
C. eo. n. nisi sit popularis. qz talis p̄ procurator
rem nō potest tractari. vt. ff. eo. n. l. in popula
ribus. et l. q̄ populari. ff. de populari acione.
nisi cū ille p̄stiuit procurator q̄ priuato dā
no et p̄hibitione afficit. vt. ff. de public. iudic.
l. penult. §. j. **I**tem si fuerit causa criminalis.
frustra interuenit procurator. vt. v. q. iij. in cri
minalibus. facit. c. tue fraternitatē. de pcurat.
et ff. de publi. iudi. l. p̄nl. **E**xcipit tamē causa i
gratitudinis q̄ p̄ procuratorē tractari potest
vt. ff. eo. n. l. sed de. §. j. **S**iē causa criminis iur
riarum in qua illustis p̄sone afficit p̄ pcur
ratorē agi potest. l. si. C. de iniur. **S**iē causa
suspecti tutoris i qua potest absens defendi
p̄ aliū. vt. l. cū solum. ff. eo. r. **E**t dicitur **A**d legū
doctoz egregi⁹. q̄ licet causa sit criminal. pu
blica vel priuata et qua nō imponit pena ca
pitalis sed relegatois vel minor. pura remo
tionis ab ordine vel dignitate p̄stiri potest

Item p̄sone possunt
p̄stiri procuratorē

Instrumenta procuratorii

in ea procurator cum et pena relegendis infligat
absenti. Similiter si de crimine agat sed non
criminaliter. Sed alio modo potest procura
tor interuenire. vt. c. vl. de procura. r. c. ad h. ds.
r. lite non prestata. facit. c. sup. bis. de accusati
omb. Ad sextum respondet qd officium procura
toris est exequi mandatum usq; ad finem vt expe
dit dno. nisi tepestatiuerenunciauert. vt. isti.
mandati. §. mandati. Ad septimum respondet
qd finit mandatum procuratoris per reuocacione
eius qd mandauit. p. c. in plenaria. de procura
toribus. Item finitur per renunciationem
procuratoris re integra. vt. ff. e. l. mutari. r. isti
tut. mandati. §. mandati. Item morte dñi vel
procuratoris re integra finit. Dicitur psequen
ter actorem. Unde actor est qd constituit a no
dño a tutore vel curatore. vel etiam actor ad
agendas vel defendendas causas vniuersi
tatis constituit. vt. ff. qd cuiusq; vniuersitatis
noie. l. item eoz. in. §. actor vniuersitatis. Bi
cit negotiorum gestor. Unde negotiorum gestor
est qd sine mandato negocia gerit. Institut. de
obligationib. qd ex qñ contractu nascunt. §. i.
Idem dicendum de factore. Dicitur atq; nunciu
specialem. Unde ppe nuncius est qd mittit ad
vnam rem petendum. Unde talis non potest
petere aliam rem. p. c. innotuit. de electione.
Argumento qd simplici nuncio credendus est
in alteri p iudicium. p. c. cu parati. de appellati
omb. r. argumet. c. prudentiam. de offi. dele.
vbi dicit qd creditur iurato nuncio fideliter suu ne
gociu adimplenti pira citatos. Item cum
res dat certo nuncio tunc ei est periculum est
nuncio si nuncio rem dari voluit. Secus si misit
nunciu solum vt eum moneret vt rem sibi in
posteru remitteret. vt. ff. comodati eum qui
rem. §. si rem. r. duab. legib. sequentib. Item
de illis vocabulis. procurator. actor. nuncius
gestor. vicedominus. yconomus. iudicus. r.
lanissime habet p panormitanu r p Johem
Imolam in. c. imperator. de iuramento calu
nie. De iure tñ canoico sepe vnu ponit p re
liquo. vt. j. q. iij. saluator. Sugit mltia ista no
mina accumulene. no vicia p pterea procura
toriu. facit. c. accedes de pscriptiomb. Notan
dum cu plures constitunt procuratores. tunc
aliqui constitunt simul et in solidu. r. tunc occu

panis melior est conditio. vbi posterior iam
no fuit procurator in eo qd potest petere cepit. vt
ff. eo. l. plurib. Interdu plures constitunt r
quis eoz in solidu. r. sic tunc frequet illis sub
iungit clausula videlicet qd no sit melior condi
tio occupantis neq; deterior subsequens. sed
qd vnus eoz inceperit alter eoz psequi valeat. r.
Que clausula diligenter a notario r procura
toze consideranda est. Dicitur r ad psequendum. r.
sub tali clausula semp debz specificari nego
ciu gerendu r causa qd vertit inter constituentē
r suu aduersariu. Verutamen qd interdum
procuratores generaliter constitunt. videlicet
ad agendu et defendendu dicitur constituentes i
omnib. r p omnia in omnib. et singulis cau
sis p eum seu pira eum pira quascunq; pso
na. aut a quibuscunq; psonis motis seu mo
uendis. et cu tali procuratorio constitui solet
actores vniuersitatum r iudici eccliaz siue
capitulor collegiarum eccliaz siue cathedra
liu. dicitur necno ad agendu subiungens. ipm q; r
ei iura defendendu. r. Nam si solus constitui
tus esset procurator ad agendu no esset manda
tum sufficiens. p. c. constitut. de procuratoribus
igit debet continere actione r defensionē. Dicitur
libellu seu libellos. vnde libellus est scriptu
ra qua continet res qd petit causa petendi nome
actoris r rei simul r iudicis coram qd litigat
Versus. Quis. qd. coram q. quo iure petat r
a q. Bue copositus qd libellus habet. Et qd
duplex sit libellus r quare debeat offerri. r cui
expensis in iudiciarijs solet plene ptractari.
Dicitur litem seu lites prestandū. vnde p affir
matione actoris r negatione rei facta fit
lites prestatio. p. c. vnicu. de lit. prest. Requiritur
eniam qd verba affirmatiōis r negatiōis
perpressa p qd fieri debet lites prestatio. fiant r
pferant organo actoris r rei. qd libellus no
loquitur neq; exceptioes rei respondet. vt. l. vni
ca. C. de lit. prest. Dicitur de calūnia vitanda. r.
Unde calūnia est qñ qd scienter agit vel de
sistit iniuste. vt. l. i. ff. ad turpitanu. §. calum
nari. Unde ex qd procurator p se r pncipaliter
potest calūnari debet r tenet no solu in dñi
pncipalis aiaz sz etiā p pira iurare. vt dicitur iura
mento calūnie. c. ij. li. vj. Et qd bmo calūnie

Instrumenta procuratorum

iuramentū p̄stat. 7 q̄t sint ei⁹ capla plene habet in. c. ceterū. in glo. ij. de iuramento calūnie. Et solēt dari h̄ metra. **I**stud iuret q̄ lis sibi iusta videat. Et si queret verū non inficietur. **N**il p̄mutet. nec falsa p̄batio det. Et listar det. dilatio nulla patet. **H**ic ponēdū 7 articulandū. **U**n̄ positio d̄r. q̄ sup̄ positōib⁹ lis ponit sic sup̄ fundamēto. q̄ eis p̄fessatis vel negatis lis p̄cedit vel nō. de q̄ in. c. j. d̄ p̄fel. li. vj. **A**rticul⁹ v̄o d̄r. q̄ arte ponit et artat reus ad r̄ndendū. vt no. i. c. p̄ntiū. de testib⁹. li. vj. **H**ic et p̄ positōes et articulos excipiendū. zc. **U**nde exceptio ē dicta q̄dā exclusio q̄ iterponi cuiusq̄ rei actōi solēt. ad excludendū id q̄d intentōe vel p̄ceptōe deducitū ē. **R**eplicatio at̄ nihil aliud ē q̄s exceptio. et venit ex p̄re actōis. et idō replicatio obijcit vt exceptōes expugnet. **T**riplificatio v̄o solēt dari p̄ replicatiōne. et p̄ replicatōes solēt dari q̄d duplicatiō siue multiplicatiō. vt no. in. l. ij. ff. de p̄ceptōib⁹ b⁹ et exceptōib⁹. **M**ateria exceptiōnū cū specieb⁹ 7 arūde p̄t ip̄az nimia pluritates duri omittēdā. **S**z recurre ad specim. e. u. q̄ lanissime et eruberāter eam explanat 7 p̄ doctores instituit. et. ff. e. ti. **H**ic testes. lr̄as et istrumēta. zc. vsq̄z ibi. v̄nū q̄z vel plures. zc. **Q**uedaz enī ibi p̄nēt q̄ sūt facti vt p̄cedere testes. istrumēta 7 munimēta ad opponēdū defect⁹ 7 crimina. zc. **Q**uedā iuris sūt. vt b̄nificiū ab solutōis et restitutōis in integz p̄te. q̄ directe ad officiū notariat⁹ spectare nō dinoscitur. s̄z iudicib⁹ aduocatis et p̄curatorib⁹ relinquēdū est. **S**ufficit ei notariū in p̄posito scire et seruare formā et stilū p̄tinuādo istrumētū h̄ mō vt p̄missū est. **H**ic v̄nū q̄z vel plures. **D**ico q̄ sciendū q̄ p̄curator ad iudicia p̄ lris contestatiōne d̄ns efficit litis. vt. l. ante litem. et. l. post litē. ff. e. ti. **E**t idō post litē cōtestatā p̄t dare aliū p̄curatorē seu substitutere et nō ante nisi fuerit dat⁹ p̄curator i rē suā. vel habuerit mādatū de substituēdo certam p̄sonā. **P**rocurator t̄n̄ ad negocia aliū p̄curatorē p̄t dare libere q̄ncūq̄z. facit. e. j. d̄ p̄curatorib⁹. li. vj. **E**t sic habēs mādatū substitutēdi substitutū post susceptū mādatū. etiā si eo nō sit vsus reuocare nō p̄t nisi p̄tē habere reuocādi. **I**git̄ subiūgit̄ illa clausu-

la. **N**ec enī vel eos reuocandū. zc. **S**ubiūgit̄ p̄sequenter generalis clausula videlicet. et generaliter omnia alia 7 singula. **E**t p̄curator v̄gore talis mādati agē p̄t et defendere d̄nm. nō t̄n̄ ea facere q̄ de sua natā exigūt speciale mādatū. vt pacisci. iurare de calūnia. trāsigere. exigere mutuū. zc. **N**ec iuramēta d̄ferre. nisi ei libera bonoz oīm d̄ni sit p̄cessa admissiō. **D**e illis casib⁹ specialib⁹ mandatis affixis est bona glo. in. ca. q̄ ad agendū. sup̄ v̄bo pacisci. de p̄curatorib⁹. li. vj. ad quā recurre. **H**ic p̄mutēs nihilomin⁹ zc. et nō d̄r sibi legitime actū factū. zc. **Q**uia si diceret legitime nō valeret mandatū. q̄ q̄d etiāz dolose facit p̄curator valet et nocet d̄no. vt. l. si p̄curator. ff. de dolo. **E**t no. in glo. c. j. sup̄ v̄bo poterat. vt lute nō cōfest. **S**it̄ factū procuratoris domino iudicat. vt in. c. cū olim. de causa pos. et p̄peta. **H**ic releuās et releuare volens. zc. **E**duertendū pro illa clausula q̄ ē de substantia mādati. **N**ā cū aliq̄s vult agē in iudicio libellum seu p̄tōnes porrigē d̄z iudici. et p̄ iudicē vel ei⁹ apparitorē offerend⁹ est reo. s̄z actor ante q̄z iudici porrigat satis dabit cum ydoneo fideiussore. q̄ vsq̄z in fine litis p̄feruabit in cā. eāq̄z p̄ se vel procuratorē suum ydoneū p̄ficiet. et cū apparuerit eū iniuste. litem mouisse dabit reo decimā p̄te in libello cōprehensam. **S**i v̄o cōstituerit p̄ ipsi⁹ sacramētū. i. iuramentū q̄d fideiussore dare non possit remittit ei dano fideiussoris s̄z iuratoriā exponat cautionē. et h̄ cautio vt dictū est fieri nō debet nisi causa moueat̄ ex consensu v̄triusq̄z. puta apud arbuos. vel de cōsensu partiū cautio remittat̄. **E**t h̄ clausula colligit̄ ex auten. generalit̄. C. de epi. et cle. et. l. j. C. de assessorē tollenda. **N**on est t̄n̄ absonū dicere q̄ actor et reus simul p̄sent̄ cautōes si iudici videbit̄ expedire ne iudici⁹ suū reddat̄ illusoriū. **R**eus etiāz ante q̄z libellū receperit satis dare debet q̄ vsq̄z ad lris fines p̄manebit. **R**efert̄ t̄n̄ d̄ns pille⁹ sed̄m **E**lzonē audiuisse dicentē q̄ sup̄ dicta cautōes locū nō haberent cōsuetudie p̄ualente. quoniaz boz die iudices statim recipiūt libellū ab actore nulla dicit̄z satisfactiōnū ab eo exacta. s̄z ab v̄troq̄z scz actore et reo recipiūt pignora. vel

Instrumenta procuratorū

fideiussores si pignora dare nō possint. 7 h p
pter expēsas q̄ fiūt in causis et in act. causaz
Et ppter decimas lras q̄s iudices seculares
p̄serum s̄m p̄suetudinē diuersaz terrarū ac
cipere p̄sueuerūt. **S**ed si iurabit reus se fide
iussores vel pignora dare nō posse sufficit q̄
fiat sic in satisfactōne dictū est actōis. **D**e sa
tisfactōib⁹ procuratoris aut̄ d̄r. q̄ procurator
actoris si de mādato ei⁹ nō p̄stitit lris testi
b⁹ vel alijs documētis cogit̄ cauere de rato
vt instituit. de satisfactōib⁹. §. si aut̄. alias nō
audiret nisi eēt p̄iūcta p̄sona. vt supra dictū
est. **S**i aut̄ dubitat̄ de ei⁹ mādato. **D**icit̄ q̄
dā esse in p̄iāte rei q̄e q̄d velit recipe a cura
toe actoris sc̄z vt p̄bet mandatū vel vt caue
at de rato. **D**ñs **A**lzo dicit̄ h̄ eēt in arbitrio p̄
curatoris an velit p̄bare mandatū vel caue
re de rato. **Q**uonā alternatiue tenet. habet
ergo facere vnum q̄d voluerit. ff. de iur. dot.
plerūqz. facit. l. si q̄s seruū. C. de p̄di. in debi.
Item debet cauere de recoueniēdo si cō
ueniat̄ dñs corā iudice eodē enā si cōstat̄ eū
habere mādātū. vt. C. de satisfactōib⁹. l. vnica.
ff. de p̄curatorib⁹ oib⁹. 7. l. nō solū. **E**t si hāc
cautionē p̄stare noluerit non patit̄ a modo
aliā penā nisi q̄ denegat̄ ei actio. vt. ff. d̄ pro
curatorib⁹ poponit̄. §. rati. **S**i aut̄ lris con
testatio facta est cū dño et postea det̄ procu
rator̄ simili modo cauebit. vt. C. de cōsorb⁹
eiusdē lris. l. ij. **P**rocurator̄ vō rei satisfare
debet iudicatū solui siue habeat mandatū
iudicatum solui vel non. vt. C. de satisfactō
nib⁹. l. vnica. in fi. **I**mmo et si certū sit eum
nō habere mādātū debet admitti p̄stita sa
tisfactōne p̄dicta. vt. C. de p̄curatorib⁹. l. eri
gendi. **I**nstitut. de satisfactōib⁹. §. si vō. **E**t h̄
cauio de iudicato soluiēdo tria debz p̄tinere
videlicet defensionē cause vel rem iudicatas
soluēdo 7 dolū nō adhibendo. de renūciatō
nib⁹ iuris et facti. vt supra dictū ē in secūda
p̄ieb⁹ tractat̄. c. viij. **D**icit̄ p̄seq̄nter p̄stās
nihilominus idem p̄stuit̄ q̄ ipse p̄ quēcū
qz actū. 7c. qz h̄ clausula nō semp̄ eponenda
in p̄curatoris nisi de voluntate p̄stuentis.
q̄a qñ q̄s simplici p̄stituit̄ p̄curatorem sine
p̄ditōne. **S**i postea p̄ se cōparet̄ in iudicio
aliquē actū faciēdo videret̄ suū p̄curatōrē

reuocasse. igit̄ vt illo actu nō obstāte si vulg
vt maneat p̄curator̄ debz clausula illa vt di
ctum est inferi. secus est si q̄s p̄stitueret pro
curatōrē tali p̄ditōne sc̄z quonies p̄tingeret
ip̄m abesse nō d̄r p̄curatōrem reuocasse si
postea p̄ se tractet cām. s̄z etiā postea iterum
p̄curator̄ p̄stituit̄ eo absente officiū p̄curati
onis assumet. vt hodie habet̄ in. c. si q̄s d̄ pro
curatorib⁹. l. ij. nisi de h̄mōi reuocatōne ex
pressam facit mentionē. vt d̄r ibidē. **D**icitur
sup̄ quib⁹ et singulis. 7c. **Q**uia vt supra i de
claratōe eiusdē forme post̄ p̄ncipiū q̄i dictū
est. d̄ nullo actu notari⁹ facere potest instru
mentū nisi p̄us fuerit rogatus et requisitus
Debet sup̄ omnib⁹ p̄tentis in instrumento
esse requisit⁹ et rogat⁹ ne in subscriptōne sua
in fine instrumētū solita fieri ip̄m de falso cō
uinci p̄tingat. **D**icit̄ acta sunt hec. 7c. de qui
bus supra dictū est de publicatōnib⁹ instru
mentoz.

Sequitur subscriptio predicti in
strumenti.

Et ego Johannes de. **A**. cleric⁹ mogun
tinen. diocesis. sacra et imperiali auctoritate
notari⁹ public⁹. q̄a dictoz p̄curatorz p̄stitu
tioni creationi et ordinationi potestatis da
tioni promissioni releuationi rati habitio
nib⁹ omnibusqz alijs et singulis dñi sic vt p̄mit
titur agerent̄ et fierent̄ vna cū p̄noiat̄is testi
bus p̄ns interfui eaqz sic fieri vidi et audiui
Ideoqz h̄ p̄ns publicū instrumentū manu
mea p̄pria sc̄ptum scripsi subscripsi 7 publica
ui. et in hanc publicā formā redegi. signoqz
noie et cognōie meis solitis et consuetis cō
signaui in fidem et testimoniū omnium et
singulorū p̄missorū rogatus pariterqz re
quisitus.

Sequitur forma substitutionis
a p̄curatore principali cōstituito.

In nomine domi
ni amen. 7c. **I**n meiqz notariū pub
licit̄ testūqz infra sc̄ptoz. 7c. p̄sonali
ter p̄stituit̄ discret⁹ vir. **A**. ab honorabili vi
ro. **A**. 7c. talis diocesis ad p̄sequēdū noie p̄cu
ratoris dicti dñi. **A**. causas et causas veniē.
7c. inter ip̄m dñm p̄stuentē ex vna. et q̄sdaz

Instrumenta procuratorū

A. B. et. C. De et sup̄ pretenſa detentiōne qua
rondā lrāz. ꝛc. pub̄ ex altera. ꝓncipalis ꝓcu
rator ꝓſtitut⁹ ꝓut ī iſtrumēto publico mi
bi exhibito ex altera ꝓre bui⁹ mēbrane ſc̄pto
ꝓhonorabile virū **A.** clericuz talis dioceſ̄ vt
ꝓma facie apparebat publicū impiali auto
ritate notariū deſup ꝓfecto ꝓunet. Cū at̄ vl
teri⁹ ꝓſecutioni diciaz lrāz. ꝛ. caufe ſiue cau
ſaz minime intēdere vt aſſeruit ꝓſſz. hono
rabilē virū **A.** in decreſis licenciatiū clericuz
talis dioceſ̄ ad ꝓmiſſa ī meliori forma cū ꝓ
teſtatione illi⁹ clauſule de ſubſtituēdo aliuz
ſeu alios ſi opus fuerit omnib⁹ melioribus
mō via iur. ꝛc. ſubſtituit trāſferēs ꝛ. tranſfun
dēs in eū plenā ꝛ. omnimodā ꝓtātē ꝛ. facult
tatem ſibi a dicto dño **A.** ꝓſtituēte quolibet
traditā datā ꝓceſſam ſiue attributā ꝓreſtās
eū quoniēs opus fuerit ꝛ. ſibi videbit expedi
re reuocatur. ſuper quibus omnibus et ſin
gulis. ꝛc.

**Sequitur iſtrumētū conſtitu
tionis ꝓcuratoris ad petendū noīe
cōſtituentis vigore lrāz. apoſtolica
rū vel aliaz quarūcūqz beneficium
eccleſiaſticū cū cura vel ſine cura. ꝛc.
et poſſeſſionē ei⁹. ꝛc. ꝓrout in lrīs cō
tinetur.**

In nomine domini
Ini amen ꝛc. **P**erſonalitꝛ ꝓſtitut⁹ ve
nerabilis vir dñs **A.** canonic⁹ cre
atus moguntii. ecclie ꝓncipalis ꝓncipaliter
ꝛ. ꝓ ſeipſo oib⁹ melioribus ꝛc. **I**ta m̄ qꝛ ſpeciali
tas generalitatem nō deroget. nec econtra. ꝛc.
Cura m̄ reuocatiōnez qꝛumcūqz alioꝝ ꝓcu
ratorū ſuoz ꝓeū hacten⁹ quolibz ꝓſtitutorū.
vicꝛ ꝓuidū virū dñm. **A.** capellanū ꝓpetuū
in dicta ecclia moguntii. ꝓntem vel abſentē.
et onus ꝓcuratoris hmoi in ſe ſuſcipientem
ad ipi⁹ ꝓſtituētis nomē ꝛ. ꝓ eo q̄dā lrās apo
ſtolicas ipi⁹ ꝓſtituētis ꝓ ſciſſimū dñm noſtrꝛ
papā **P**aulū ſc̄m. ꝛc. de canonicatu ꝛ. ꝓbē
da ecclie moguntii. **E**tia ſi dignitas ꝓſonat⁹
vel officiū fuerit ꝓeundē ꝓſtituētē aut ꝓe
ꝓcuratorē legitime acceptū **D**ata rome ſub
āno dñi vel incarnatiōis dñice. ꝛc. vij. kl. gra
noſe ꝓceſſas. ſeu et ꝓceſſ⁹ ſup̄ eiſdē lrīs decre

tos ꝛ. fulminatos ꝓꝓoſito decano et capitulo
dicte ecclie moguntii. ꝓſentandū in ſinu aduz
ꝓꝓoſqz cū eiſdē lrīs ſiue ꝓceſſib⁹ iurta eoz cō
tinentiā requirēdū. ac ꝓbendā cū canonica
tu. ſiue et dignitatē ꝓſonariū vl̄ officiū hmoi
in ꝓfata ecclia moguntii. q̄niēs placuerit ac
ceptandū ſibiqz ꝓeoiſdē ꝓuideri petenduz ꝛ.
obruēdū poſſeſſionē q̄z eo: unde in choro ꝛ.
capitulo ꝛ. locis alijs cū plenitudine etiā iuris
canonici intrandū capiendū ꝛ. nāciſcēdum
tam vigore lrāz. apoſtolicaz hmoi q̄z etiā ſi
ꝓbenda cū canonicatu ſiue et dignitates ꝓſo
nat⁹ ſeu officiū hmoi cōſtituētis ordiaria ſeu
quis autoritate ꝓferri ꝛ. ſibi de eiſdē ꝓuideri
ꝓtinget necnō iuramētū de obſuādis ſtatu
tis ꝛ. cōſuetudinib⁹ dicte ecclie moguntii. ꝓ
canonicos inibi recipēdos de nouo ꝓſtare
ſolutū ꝛ. q̄d cūqz aliud licitū iuramētū in aiāz
dicti ꝓſtituētis ꝓſtandū ꝛ. ſubeundū vñūqz
vel plures ꝓcuratoꝝ ſeu ꝓcuratoꝝ. ꝛc. vt
ſupra in ꝓmo iſtrumēto.

**Sequitur forma iſtrumēti ad
acceptandū et petendū canonicatū
et ꝓbendā Erfordensis ecclie.**

In nomine domini
Ini amen ꝛc. ꝓſtitut⁹ venerabilis vir
dñs **B.** ꝓꝓoſit⁹ ecclie ſc̄e marie tal
diocēſis. **O**mnibus melioribus modo. ꝛc.
videlicet honorabiles ac ꝓuidos viros
A. B. et. C. ꝓſentes et onus ꝓcuratoris i
ſe ſponte ſuſcipientes necnō de. **B. et. C.** aule
ep̄alis moguntii. notarios abſentes tāqz ꝓ
ſentes ꝛ. quēlibz eoz inſolidū ita qꝛ alter alte
rū in his erequēdis non expectet. neqz ali⁹ ꝓ
aliū ſe excuſet. ſz qd̄ vn⁹ eoz ꝓceperit alter eo
rū ꝓſeq̄ valeat imēdiate pariter et finire dās
et ꝓcedēs eiſdē ſuis ꝓcuratorib⁹ ꝛ. eoz cuiſibz
plenā liberā et omnimodā ꝓtātē ac man
datū ſpecialē ad petendū ſibi ꝓ venerabiles
patres ꝛ. dños ꝓꝓoſitū decanū ſcolatiū to
tūqz caplm̄ **S**piren. ecclie de canonicatu et
ꝓbēn. eiſdē ecclie vacātib⁹ ad ꝓiā vl̄ in ꝓ
ſterū vacātis vigore quarūcūqz lrāz. ſiue
alā ſimplicē ꝛ. ꝓre ꝓuideri ac eoſdē cū om
nib⁹ ꝛ. ſingulis ſuis iurib⁹ firmitibus reddi
bus ꝓuētib⁹ ꝛ. obruētib⁹ ac ꝓſuetudinib⁹

Instrumenta procuratorū

put in talibus fieri solitū est sibi pferri dicti pstituentis noīe. **S**tallū q̄ in choro et locū in capitulo necnō corpalem realem et actuales eorundē canonicatū et pben. possessionez cū plenitudine iuris tradi et assignari. necnon de statutis et p̄suetudinib⁹ dictay ecclesie et capituli q̄dē q̄ licitū iuramentū in animā ipsi⁹ pstituentis dñi obseruandū p̄standū et faciendū vnū quocq̄ v̄l plures procurata rem. zc. vt prius.

Sequitur instrumentū resignati onis canonicatus et preben. seu al terius beneficii cuiuscunq̄ pure et simpliciter.

In nomīe domini
amē. zc. psonalr p̄stitut⁹ venerabil⁹ et circūspect⁹ vir dñs. **B.** venerabilis ecclie Basiliē. canonic⁹ san⁹ mēte et cor pore nō viciat⁹ nec metu induc⁹ neq̄ enam dolo. fraude. seu aliq̄ alia sinistra machina cione vt asseruit circūuent⁹. s̄ libere. sponte. et ex certa sua scientia p̄habita etiāz matura deliberatōe oib⁹ meliorib⁹ zc. fecit p̄stituit. zc. vicz. **A.** et **B.** decretorū doctores et ecclie Basiliē. canonicos. necnon reuerendissimi in chris̄to patris et dñi. **A.** archiepiscopi oratores absentes tanq̄ p̄ntes et quēlibz eorū in solidū **I**ta q̄ nō sit melior p̄ditio occupatis neq̄ deterior subsēq̄ntis. s̄ qd vn⁹ eorū inceperit alter eorū illud proseq̄ valeat mediare et finire. **N**ō resignandū et dimittendū pure libere et simpliciter dicti pstituentis noīe et pro eo supradictos canonicatus et pben. ecclesie Basiliē. p̄dicte q̄s ip̄e dñs pstituentis obtinuit et pacifice obsedit omneq̄ ius sibi in eisdez quolibet cōpetens ī manib⁹ sanctissimi dñi nri pape. zc. seu ipsius vicecancellarij v̄l illorū q̄ ordinaria auctoritate de eisde ius habēt puidēdi. aut alteri⁹ cuiuscūq̄ ad id p̄tatem habēns. **N**ecnō ad resignatōem b̄mōi noīe ipsi⁹ dñi pstituentis admittē petēdū et obtinēdū. et q̄ in ip̄a resignatōe fienda nō iterueni et fraus. dolus. simoniaca prauitas. illicita pactio. seu als corruptela iurandū. et qdēcunq̄ aliud licitū et honestū iuramentū impēsi. vel impendendū et circa ea uecessariū ī aiāz

ipsi⁹ pstituentis p̄standū vnū q̄s v̄l plures. zc. **E**t generaliter omnia et singula. zc. promittēs insup. zc. **B.** eleuans. zc. **B.** e et sup q̄b⁹ oib⁹ et singulis. zc. **A.** cta sunt bec. zc. **P**resentibus ibidem. zc.

Sequitur instrumentū ad resignandū beneficiū ex causa permutationis.

In noīe dñi amen. zc. ad resignandū libere et pure in man⁹ reuerēdi p̄is et dñi. **A.** ep̄i talis ecclie seu alterius cuiuscūq̄ ab ip̄o dño. **A.** ep̄o sup h̄ p̄tatem habēns suā vicariā vel parrochia in. **A.** cuz suis iurib⁹ et p̄inētis vniuersis cā pmutatiōis fiende de ip̄a vicaria vel parrochia ad qdēcūq̄ beneficiū ecclesiasticū cū cura vel sū cura et resignatōe b̄mōi facta ad petendum etiam inirandū nāciscendū et recipiendum possessionez corpalem et realem ipsi⁹ b̄nificij cum suis iurib⁹ et p̄inētis vniuersis. ad p̄standū etiā qdēcūq̄ iuramentum necessarium et solum p̄stari in p̄missis et ad fruct⁹ reddit⁹ et prouent⁹ b̄mōi b̄nificij recipiendū et ad firmā dandum seu annuam pensionē et de receptis quitandū. et pactum faciēduz de vltierius non petendo. **I**psūq̄ beneficiū per se vel aliū seu alios regendū et gubernandū put melius videbit expedire. **E**t generaliter omnia alia et singula faciēda q̄ ī p̄missis necessaria fuerint et oportuna. vel vnū quodq̄ vel. zc. **E**t pro p̄missis si necesse fuerit agendū et defendendū noīe ipsi⁹ constituentis. **E**t pro ip̄o in omnib⁹ et singulis causis et negocijs motis et mouēdis tam p se q̄z p̄tra se contra quascūq̄ p̄sonas ecclesiasticas vel etiā seculares coram quibuscūq̄ iudicib⁹ ecclesiasticis vel secularib⁹ cōpetentibus ordinarijs. extraordinarijs. delegatis. subdelegatis. arbitris. arbitratorib⁹ seu amicabilibus compositorib⁹. et alijs iudicibus quacūq̄ auctoritate fulgentibus ac libelluz seu libellos et quascūq̄ petitiōnes summarias. zc. **E**t generaliter omnia alia et singula. zc. promittens. zc. **B.** eleuans. zc. **S**up q̄bus omnibus et singulis. zc. **A.** cta sunt bec. zc. **P**resentibus ibidem. zc.

Instrumenta procuratorū

Instrumentū insinuatōnis p̄cessus cuiusdā seu quarūcūq; aliarum lrāz.

In nomine domini amen. Personaliter p̄stitit. Et discretus vir. Et procurator. Et procuratorio noīe discreti viri. Et talis diocesis insinuauit notificauit lege p̄misit et publicauit quōdam p̄cessus venerabilium patrum et doctorum vicem. B. et. C. eorumque sigillis appensis roboratos lris sanctissimi dñi nostri. Et inserit. gr̄a dicto. Ad dñm nr̄o papa in cōmuni pauperum forma sc̄re papa. ij. vel. iij. Et sanos. integros. illesos. nō viciatos. nec aliq̄ sui p̄suspectos p̄t p̄ma facie apparebāt de et sup̄ quadā gr̄a dicto. Et a sede apostolica in forma cōmuni facta de b̄nficio ecclesiastico curato vel nō curato ad collatōem. p̄uisionē. seu quāuis aliā dispositionē. Reuerendi in christo patris et dñi. Et ep̄i talis diocesis spectantes p̄stās nihilominus coram menotario publico et testib⁹ infra scriptis viua voce quod b̄mōi lrāz insinuatōem. publicatōem. notificatōem. in p̄ntia dñi. Et ep̄i libēt⁹ fecisset legisset et publicasset ac insinuasset si ei⁹ p̄sentia habuisset. aut cōmode vel quīs mō habere potuisset quō eo absente. Copiā vō dictorum p̄cessuum ad ampliōrē intimationē faciendā valuis ecclesie talis in. Et. ubi itur ad sanctū petrū. Et. realiter affixit et ibi affixā stare p̄misit infra diuinorum solēnia mane hora p̄marū. Et. Principiū aut p̄cessus de quō superius fuit mēto erat tale. Reuerēdissimo in christo patri ac dño sancte Basiliē. ecclesie ep̄o et omnibus alijs et singulis quorum interest seu interesse poterit quōlibet in futurum. Et abbas sancti petri Saltzburgen. monast. ac p̄posu⁹ et decan⁹ Saltzburgen. ecclesie p̄dicte executores ad infra scripta a sede apostolica specialiter deputati. Salutē in dño. Et mandatis apostolicis firmiter obedire. Et finiebat sic. Datum Bas. Et. die tali. mēse tali. Et. pontificatus. Anno dñi. Et. Acta sūt h. Et. dñm ibi dē. Et. Et ego. Et. quod p̄dictorum p̄cessuum et lrārum apostolicarum insinuatōni. publicatōni. et affixioni. omnibusque alijs et singulis in p̄missis

factis vna cū p̄noīatis testib⁹ p̄ns iterfui eaque sic fieri vidi et audiui. Et. vt supra.

Instrumentum acceptatōis eiusdem gratie.

In nomine domini amen. Personaliter p̄stitit. Et discretus. Et. asserens ad sui noticiā nouit puenisse quod ecclesia in. Et. spectās ad collationē p̄uisionē seu quōuis aliā dispositōē Reuerēdi in christo patris et dñi. Et ep̄i vacaret ad p̄ns p̄ mortem siue obitum dñi. Et. ultimi et immediati rectoris eiusdem quam quōdam ecclesiam sic vt p̄mittit vel alio qualicūque modo vacantes dūmodo sibi et nulli alij debeāt vigore gr̄e sue apostolice in cōmuni pauperum forma sibi facite acceptauit viue vocis oraculo verbis modo et forma quibus potuit p̄statione infra scripta quorum vborum et p̄testationis tenor sequitur et est talis. Ego. Et. talis diocesis ecclesiam istā sancti petri in. Et. vacantem per mortem dñi. Et. aut alias quocūque modo cum omnibus iuribus et pertinetijs suis melioribus modo iure et forma quibus hoc melius fieri debet et potest vigore et autoritate gratie apostolice p̄sanctissimū in christo patrem et dominum nostrū. Et. diuina p̄udentia papam secundū mibi facta de beneficio ecclesiastico cū cura vel sine cura vacante vel vacaturo. spectāte ad collationē reuerēdi in christo patris et dñi. Et ep̄i talis diocesis. Et. In noīe patris et filij et spūs sancti amen. accepto sub hac p̄testatione. quod si dicta ecclesia de iure mibi nō debeāt saluū integrū et illesum sit et remaneat mibi ius ad aliud beneficiū vigore dicte gratie apostolice mibi debite et canonice acceptandū. Et inuoco sup̄ his omnibus et singulis testimoniū omnium hic astantium et p̄cipue tui tabellionis. et peto vt supra p̄missis mibi vnū vel plura officia publicū instrumentum vel instrumenta. Acta sunt hec. Et. p̄sentibus. Et. Et ego. Et. quod p̄dictis acceptationi p̄testationi testimoniorum inuocationi omnibusque alijs et singulis. vt supra.

Instrumenta procuratorū

Instrumentū inductiōis et inue-
stiture ad ecclesiam sic acceptatā.

In nomine domi-
ni amen. **z.** Personaliter cōstitutus
discretus vir. **z.** talis dioceſ. tenēs et
habens ſuis in manib⁹ quāſdam pſentatio-
nis lrās p̄nentes de et ſuper eccleſia parro-
chiali ſancti Petri in **S.** p̄nominatē dioce-
ſis vacante p̄ mores. **A.** p̄ memorie vltimi
et immediati rectoris eccleſie ei⁹ vige-
grate apoſtolice a ſanctiſſimo in chriſto pa-
tre ac dño noſtro. **A.** papa in cōmuni pau-
perum forma ſacete p̄ venerabilem patrem ⁊
dñm. **A.** abbatem monaſterij ſancti Petri
ordinis ſancti benedicti executorē p̄ncipales
a ſede apoſtolica p̄nominato. **A.** ſpecialiter
deputatus confectas et ſigillo appenſo dicti
domini executoris roboratas non abo-
litas non cancellatas aut abraſas. nec in aliqua
ſui parte ſuſpectas prout p̄ma facie appare-
bant debita cuꝝ iſtantia requiſiuit religio-
ſum virum dominum. **A.** plebanum in **A.**
vt vige et virtute hui⁹ clauſule ceterum in
iſtis literis executorialib⁹ p̄ncipaliter con-
te. nec nō ex mandato venerandi domini. **A.**
inferioris ſtirie archidiaconi moguntinē.
dioceſ ſub executoris ſcꝝ vniuerſis et ſinglis
archidiaconis. archipreſbyteris. ⁊ plebanis
preſbyteris. vicarijs tanqꝝ ſubexecutoribus
generaliter p̄ dictū executorē ſubſtituē. qua-
ten⁹ ipm de parrochiali eccleſia ſancti petri
in **A.** dicte dioceſ quaz vige dicte grē iſra
temp⁹ debitum realiter acceptauerat. ac exe-
cutor p̄ncipalis p̄ libū vt moꝝ eſt inueſti-
uit ad eandē. **z.** voluit dicit⁹ **A.** plebanus in
A. mandatis apoſtolice firmiter obedire
ad dictam eccliam pſonaliter acceſſit et pul-
ſatis campanis ei⁹dem eccleſie nō nullius
ibidem parrochianis pene vſqꝝ ad numerū
certum pſonaz ibidem congregari fecit. Et
ei⁹dem omnibus ⁊ alijs quoz intererat om-
nia et alia ſingula in dictis literis dñi execu-
toris p̄ncipalis contenta ibidem in vulgari
publicauit et inſinuauit alta ⁊ intelligibili vo-
ce. et nihilomin⁹ in p̄ſentia eoz omnium p̄-

dictum dominū. **A.** preſbyterū p̄ traditiōem
libroz et veſtimentoꝝ ſacerdotaliū calicum
et clauū dicte eccleſie ⁊ oblationē. que i miſſa
ibidem celebrata facta fuerunt inueſtiuit. et
in corpalem poſſeſſionem et realem dicte ec-
cleſie inſtroduit cum ſuis iurib⁹ et p̄nētijs
vniuerſis. q̄ omnia p̄dictus. **A.** tanqꝝ verus
rector cuſtodienda et reſeruāda recepit ⁊ re-
tinuit. Et etiam clauēs domus dicte parro-
chialis eccleſie ſibi traditas per dictum ſub
executorē diligenter ſeruauit. Et nihilomin⁹
nuſ idem ſubexecutor ei⁹dem parrochianis
intunxit ſub penis i dictis literis executoria-
libus cōtenuſ habitis et promulgatis qua-
tenus eidem. **A.** tanqꝝ vero rectori ei⁹dem
eccleſie pareant efficaciter et intendāt et om-
nia iura tam ſpūalia q̄ temporalia dicte ec-
cleſie eidem. **A.** vel procuratorū ſuo et bibeāt
et perſoluant. contradictōes quoſlibet ⁊ re-
belles ſiqui eſſent vel in futurum foret quod
abſit ſententias in dictis literis promulga-
tas incidere poſſe fulminando et fulmiatas
declarando et in vulgari publicādo inſinu-
auit. Et que omnia et ſingula publice facia-
nemo ſe oppoſuit ſeu apparuit contradictōes.
Sup quibus omnib⁹ et ſingulis. **z.** Et ego
A. **z.** quia p̄dictoz poſſeſſionis corporal-
inductione clauū libroz et calicum et offer-
toꝝ p̄ſentationi receptiōni publicāoni om-
nib⁹qꝝ alijs et ſingulis. **z.**

Instrumentū ſuper literis tran-
ſumptis.

In nomine domi-
ni amen. **z.** In mei⁹qꝝ notarij. **z.**
personaliter cōſtitutus cōmenda-
bilis et glorioſus domin⁹ **A.** **z.** frater et pre-
ceptor domus ſancti Auguſtini ſiue Anto-
nij. **z.** talis dioceſ quāſdam literas apoſto-
licas felicitis recordationis Pauli pape ſe-
cundi. **z.** eius vero bulla plumbea in ſilis
ſericis rubei et flauēi coloris more romane
curie pendentes bullatas ſanas et integras
non viciatas non cancellatas nec in aliqua
ſui parte ſuſpectas ſed omni p̄oꝝ vicio et
ſuſpitiōne caren. vt p̄ma facie apparbant in

Instrumenta procuratorū

mediū exhibuit et pduxit asserēs ipm ceteros
qz frēs et nūcios sancti Augustini v^l Anto:
nij hmoi lris qz plurimis locis ostēdendis et
publicādis indigere. ne igit hmoi lrē aplice
ppter pluralitatē et locoꝝ distantā atqz viāz
discrimia p ipm vel suos piculose qz trāsfor
mari seu deferrī ptinget p̄fatas lrās aposto
licas mibi notario publico infrasc̄pto tradi
dit requirēs me sub officij mei debito q̄ten^o
eas dē lrās de vbo ad vbu nil addēdo nil im
mutādo vel dimittēdo copiarē trāssumerēs
et in publicā formā redigerem. vtz vt hmoi
copie siue trāssūprio sic originalib^o lris vbi
cūqz locoꝝ stare et fides adhibeat plenaria
Quaz lrāz apostolicazū tenor de verbo ad
verbu seq̄ et est talis. **Idus** eps seru^o seruo
rūqz dei. zc. inscribēdo vsqz ad fines. **Et** ip̄sis
finis scribat sic p̄nuādo. **Post** quarū q̄
dē lrāz traditionē et requisitōz. **Ego**. **A.** no
tarius public^o infrasc̄p^o hmoi lrās aplicas
cū ea q̄ decuit reuerētia acceptās. ip̄as d̄ ver
bo ad verbu vt p̄mittē copiau et trāssūpsi
diligenti collatōe tñ cū originalib^o lris p me
facta et p̄habita. **Acta** sūt h. zc. **Ego**. **A.** zc.
qz dictaz lrāz aplicarū originaliū exhibitōi
vna cū p̄nomiatis testib^o p̄ns interfui. ip̄as
lrās vt p̄mittē copiau et trāsc̄psi. et qz colla
tione p̄habita p̄ntem copiā siue p̄ns trāssū
prum in omnib^o et poia cū originalib^o con
cordare. nihilqz in eo additū vel omissū fuis
se aut esse qd̄ sensū mutare aut viciare possit.
Intelleri. reperi. et inueni. **Ido** p̄ns trāssūpū
manu mea p̄pa sc̄ptū in hāc publicā formā
redegi. signōqz et noie meo solitis et p̄suetis
signaui. zc.

Sequit^r instrumentū insinuatio
nū cōfectū super executōe lrāz exe
cutorialium.

In noie dñi amen. zc. **Ego**. **A.** pub
ca imperiali auctoritate notari^o ani
mo et intentione nōnullas lrās exe
cutoriales hic a tergo cons̄ptas vel als. zc. a
venerabili et egregio. **A.** vicario in sp̄nalib^o
talīs curie. zc. generaliter p̄tra et aduers^o. **A.**
B. et **C.** talīs dioc. de et sup occupatōe et de
tentione cuiusdā decime de q̄dam curia. **A.**
Sita in **B.** infra limites talīs diocesis ema

natas eiusdē. zc. laico. **A.** **B.** et **C.** insinuandi
et notificandi eis in ecclia parrochiali tali. zc.
dñi ibi missarū pagerent solētia p̄sonalit ac
cersiui atqz in armariū eiusdē ecclie eos con
dixi. ip̄isqz dictarū lrāz effectū materna lin
gua corā testib^o infrasc̄ptis declarauit et ex
posui. **Et** vt ab occupatōe et detentōne dicte
decime cessarēt ip̄amqz liberā et inoccupatā
dimitterēt. ac de fructib^o p̄ceptis expensis fa
ctis alijsqz p̄demnatis satisfacerēt sub penis
et censuris dicitis lris p̄ntis omnib^o melio
rib^o modo et forma q̄b^o potui admonui et re
quisiui. **Et** ne post lapsum terminū in dicit
lris p̄firi se quis mō de decima p̄ se vel p̄ ali
os quoscunqz eoz noie directe vel indirecte
quis quesito eolore vel ingenio in futurum
intromittāt. aut etiā sicut p̄ferē occupēt siue
detineāt sub dicitis penis et censuris inbibui
et interdixi. **Iuxta** earūdem lrāz executoria
lium conuētiā vim et tenorem. **Acta** sūt
hec. zc. **Anno**. zc. **Et ego**. **A.** zc. quia literas
executoriales predictas execut^o sum ac om
nia alia et similia sicut p̄fertur peregi et fe
ci. **Ido** hoc p̄sens publicum instrumen
tum. zc.

**Instrumentū super appellatione
corā iudice interposita.**

In noie dñi amen. zc. coram venera
bili patre et dño. **A.** abbate scotoꝝ
zc. ac in mei notarij publici. zc. p̄so
naliter p̄stitut^o venerabilis vir dñs Joban
nes procurator et pcurator noie domini
B. prout mibi notario infrascripto de ip̄is
pcuratōnis mandato p̄stitutionem ip̄is
coram me tanqz notario publico factaz ple
na fides p̄stabat habens et tenēs suis in ma
nibus quandā appellationis cedula m
mo appellandi et p̄uocandi. quam etiā de
verbo ad verbum legit. in quo appellauit. p̄
uocauit. apostolosqz petijt. ac alia fecit que
etiam ex ip̄is cedule tenore pleni^o p̄ntentur
Cuius tenor sequit^r per omnia in bec verba
Ex quo indebite grauan et oppressi vt ab eo
rundem graua minibus et oppressionib^o re
leuentur illans iuxta sanctorū patrum insti
tuta legitimas et canonicas sanctōes ad ap
pellatōnis remediū recurrere consueuerūt.

Instrumenta procuratorū

Iocirco ego procurator p̄nuādo appel. vsqz in fine. q̄ qdē appellatōe sic interposita et lecta p̄fat' dñs abbas volēs deliberare sup apo: stolis dādis statuit terminū decē diez a tpe interpositōis appellatōis. **P̄ntib' ibidem. A. B. z capitulo testib' zc.** Demū vō tali die in loco p̄dicto dño abbate p̄ tribunali sedēte p̄fat' Johes procuratorio noie q̄ supra aposto los sibi debita cū instātia petiuit. Et dñs abbas ob reuerētiā sedis aplice dixit se velle de ferre sue appellatōi z vltim' p̄ dicitū appellatē pcedere nō velle in hac cā z statuit terminuz ad psequendū eandē appellatōis q̄tuor mē sū. **Sup q̄b' oib' z singulis. zc.**

Instrumentū super appellatione interposita corā notario et testib'.

In nomine domini /
ni amē. zc. p̄sonaliter p̄stituit' bono: rabilis vir. zc. p̄ seipō z p̄ncipaliter habēs z tenēs suis i manib' q̄ndā appellatōis papiri cedulā notā seu formam puocatōis appellatōis z aposto loz petiōis z alia in se p̄nente quā ibidē animo z intentōne puo candi et appellādi exhibuit z ostendit puo cauitqz z appellauit aposto losqz petiit z presta tus fuit z talia fecit p̄t in dicta appellatōis cedula p̄nebat et p̄nef. Cui' tenor de v̄bo ad v̄bū seq̄t' z est. **R. corā vobis. zc. inferēdo totū ei' tenorē vsqz in fine. zc. Sup quibus omnib' et singulis. zc.**

Instrumentū insinuatōis appel latōis in presentia aduersarij.

In nomine domini /
ni amen. zc. constituit' bono: rabilis vir. **A. canonic' talis ecclie habens et tenēs suis in manib' q̄dam appellatōis publicū instrumentū p̄ discretū virū. A. imperiali auctoritate notariū sc̄ptū z signū pariter z subsc̄ptū tenoris infrasc̄pti. alias p̄ eūdē dñm. A. interpositū. Qd̄ qdē instrumē tum bono: rabili viro dño **B. decano. zc.** insi nuauit et nonficauit in mei notarij publici testūqz. zc. p̄ntia alta et itelligibili voce lege incepit mor idēz **B. decan' dixit. zc.** et sic ipse dñs **B. dicitū instrumentū appellatōis p̄ lecto****

habuit et tenit. p̄fat' vsqz. **A. copia dicitū instru mēti appellatōis ad man' dicitū dñi. B. decan' in tradidit et porrexit quā ipse reuerentē acce pit. Tenor vō dicitū instrumentū exhibiti de v̄bo ad v̄būz seq̄t' et est talis. In noie dñi amē zc. Et totū scribat' cū ei' subsc̄ptōne. Super quib' omnib' et singulis. zc. **P̄sentibus ibidem. zc.****

Instrumentū super insinuatione appellatōis p̄pter nō tutū accessuz ad appellatos.

In nomine domini /
ni amē. zc. p̄sonaliter p̄stituit' bono rabilis vir. **El. ecclie sci. Geueri. Er forden. vicari' habēs et tenēs suis i manib' q̄dā appellatōis publicū instrumentū cum ipi' copia auscultata p̄ discretū. A. publicū notariū p̄fectū subsc̄ptū et signatū requi rēs me sub debito officij z cū instātia debita quaten' b̄mōi appellatōis instrumentuz in valuis ecclie b̄re **Asarie. zc.** cū ei' copia p̄ in sinuatōe appellatōis ac duolutōe cause euis dē ad sanctā sedē apostolicā et dñm nostrū papā p̄dicitū faciendū affigerē cū ad appella tos retrosc̄ptos sibi nō pateret tur' accessus ex causis legitimis i eodē retrosc̄pto instru mēto p̄tentis pro p̄sonali insinuatōe facien da. de q̄ solennit' protestabat'. quare ego. **A. notari' public' subsc̄ptus ad requisitōnem et instātiā p̄fat' dñi. A. b̄mōi appellatōis instrumentū cū sua copia euisdē tenoris val uis ecclie beate **Asarie Erforden. sub de cantatione p̄marum tertiarū. et sic de alijs. pro insinuatione et deuolutione p̄dictis de bite faciendū publice affixi et stare permisi. finitis aut' vesp̄is instrumentū b̄mōi amos ui copiam vero euisdē stare p̄misi et recessi. Super quibus omnib' zc. **Acta sunt hec. zc. P̄sentibus ibidem. zc.********

Insequitur instrumentum curato rium.

In nomine domini /
amen. zc. In domo seu habitatōe venerabil' viri dñi. **A. in mei nota ri. zc. p̄ntia p̄sonalit' p̄stituit' bono: rabilis**

Instrumentū curatorii

nis minorēnis maior tñ septē ānoꝝ siue eta-
tis omnib⁹ meliorib⁹ mō. zc. potuit ⁊ debuit
omīa ⁊ singula acta dicta gesta seu q̄modo
libet pcurata p discretū **Johem** frēz ei⁹ car-
nalē ipsi⁹ noīe ac p ipō in romana curia vel
extra corā quibuscūq; auditorib⁹ cōmissa
ruij iudicib⁹ delegatis siue subdelegatis. or-
dinarijs siue extraordinarijs in iudicio ⁊ ex-
tra in quibuscunq; causis quouismodo ex
certa sua scientia ratificauit approbauit ⁊ col-
laudauit ac ea grata rata atq; firma babu-
it et habere voluit hoc presenti instrumento
Et nihilomin⁹ cū minorēnis eēt et p se stādi
in iudicio psonā legitimā nō haberet ac ipsi
nōnulli forte vtriusq; sex⁹ boies lites et cau-
sas mouissent ⁊ ptra eū intentassent ac de p-
senti mouerēt ac intentarēt ipse **H.** minorē-
nis etiā eiusdē et quibuscūq; alijs lites ⁊ cau-
sas mouere intēderet ⁊ p se q̄ pposuit ⁊ pub-
lice dixit. **Q.** q; p ei⁹ etate summarie simpli-
citer et de plano ipse dñs. **R.** officialis vel e⁹
iudex. zc. se informare et ipsi p̄nominatū **Jo-**
bannē suū frēm p̄ntem in curatore ad exer-
cendū ac lites et causas b̄mōi. p̄seq̄ndū suo
ex officio et auctoritate ordinaria deputare or-
dinare et assignare dignaret debita cū instan-
tia postulauit. **Uñ** p̄bat⁹ dñs officialis vñ
iudex b̄mōi facte petitioni tāq; iuste et rōni
consone fauorabiliter annuēs. receptaq; p
eū summaria informatōe de dicti. **H.** mino-
rennis etate inuenit eundē minorēnnē. xiiij.
annoꝝ et maiorē septē annoꝝ etatis sue ex-
stere. **I**pm q; ad lites et causas p̄seq̄ndū cu-
ratorē vñlē ⁊ necessario h̄ē dictū **Johem** e⁹
frēm ibidē p̄ntem. ⁊ on⁹ curatiōis b̄mōi i se
sponte suscipiētē sua auctoritate ordinaria ⁊
decreto iteruēntē ipi. **H.** minorēnnē cura-
torē ordinauit ⁊ deputauit. **R**ecepto tñ p̄-
mit⁹ ⁊ ante oīa ab ipō **Johāne** curatore ad
ipi⁹ dñi officialis vñ iudicis mādatū ⁊ i suis
maib⁹ tactis p eū sc̄pturis sacrosctis ad sc̄ā
dei euāgelia solito p̄futo iuramēto q̄ vtilia
agē ⁊ inuilia p̄termittē ac ipm minorēnnē
ei⁹ res ⁊ bona ad cōmodū et vtilitatē eiusdē
custodire ac inuētariū de bonis ⁊ reb⁹ ei⁹ fa-
cere eolq; ⁊ ea cū bona diligētia saluare ad-
ministrare ⁊ reddere siue facere reddi. cōpo-

tū siue rōnes cū integra restitutiōe loco ⁊ tpe
oportunis ⁊ debitis ⁊ dicto inuētario reb⁹
q; ac bonis dicti minorēnnē. gubernat. gestis
⁊ administratis i oib⁹ ⁊ p se b̄n ad b̄mōi cura-
tōis officiū fidelitē habitū ⁊ seruitū exercitū
rū dātes. eidē dñs officiali siue iudex ⁊ **H.** mi-
norē p̄dicto curatori plenā ⁊ liberā p̄tatez ne-
gocia res ⁊ bona dicti minorēnis p̄ntia ⁊ fu-
tura admistrādi ⁊ noīe ei⁹ corā quibuscūq; iu-
dicib⁹ eccliaasticis ⁊ sc̄larib⁹ p̄recupatōe ⁊ re-
seruatōe rez bonoꝝ ⁊ iurū ipsi⁹ minorēnis
p̄ psonā quacūq; eccliaasticā siue sc̄larem in
quibuscūq; causis mot. ⁊ mouēdis p̄parendi
agēdi eū q; ace⁹ iura defendēdi oēs ⁊ singlōs
termios et actus iudiciales de iure vel stilo
iudicioꝝ substantiales obseruādi q̄scunq;
appellatōes necessarias iterponēdi et eas p̄-
sequēdi oīaq; ⁊ singla p̄seq̄ndi faciēdi ⁊ p̄cu-
rādi gerēdi ⁊ exercēdi q̄ in p̄missis et circa ea
fuerit quōlibet necessaria ⁊ oportuna. **Sup**
q̄b⁹ oib⁹ ⁊ singul⁹ a. minorē sibi a memorario
publico. zc. **Acta** sūt h̄. zc. p̄ntib⁹ ibidem. zc.
Erego. **H.** zc. q̄ p̄dictoꝝ ratificatōi p̄posi-
tioni curatoris petitiōi ⁊ deputatiōi iuramē-
ti p̄statiōi. Decreti iteruēntiōi ⁊ p̄ntis dati-
ōni oib⁹ q; alijs ⁊ singul⁹ dñi vt sic p̄mittē p̄-
p̄batū dñm officialē ⁊ corā eo agerent ⁊ fie-
rēt vna cū p̄noiatis testib⁹ zc.

Sequitur forma creatōnis notarij
auctoritate vicecomitis.

In nomīe domini
amen. **U**niuersis et singulis p̄ntel-
lras siue p̄ns publicū instrumētū.
aut p̄uilegiū inspecturis. **Jo. MS.** artū ma-
gister. zc. **I**mpialis maiestatis sacri lairañ.
palatij ac regalis aule romane vicecomes
palatin⁹ p̄ venerabilē et circūspectū viz. **H.**
di ⁊ impialis maiestatis grā regalis aule ro-
mane curie sac. lairañ. palatij. **Comitē** pala-
tinū at; mīstrū officij tabellionat⁹ p̄tales. zc.
artuum liberaliū magistrū; p̄ illustrissimū
et inuicissimū p̄ncipem dominum **Fredes-**
ricum diuina fauente clementia romano-
rum. vngarie. bobemie. dalmacie. croacie.
sturie. zc. regere principaliter creatum. **Cre-**
tus et ad infra scripta specialiter deputatus.

Forma creationis notarii

Hacē gaudiū et salutē bonāq; in premissis
cū debita p̄spectōe volūtātē. sagax humane
natē discretio memorie hoīm labilitate pen/
sata ne diurnitate tēporū boīm p̄tract^o ce/
teriꝫ publici act^o obliuionis defectui subia/
cerēt salubriter p̄uidere volens tabellionat^o
officiū adinuenit p̄ q̄d p̄rabētiū vota et vo/
lūtates scribit. et sc̄p̄ire misterio lōge uer/
uant postmodū in eū. Cū itaq; discret^o et
sciēt^o vir artū liberaliū magister magū/
tū. dioceſ cler^o. in nostra p̄ntia p̄sonaliē
p̄stitū nobis flexis genub^o hūilit̄ supplica/
uerit vt sibi tabellionat^o ac iudicat^o ordina/
rij officiuꝫ auctoritate p̄dicta nob̄ vt p̄mitē
plene p̄cessa vbiq; locorū et terrarū exercendū
gratiose p̄cedere dignaremur. ip̄mq; tabel/
lionē et notariū publicū cū inuestiture solē/
nitant^o ad h̄ debitis crearem^o et inuestirem^o
Cū q̄dem auctoritatis nob̄ tribute et plena
rie elargitē r̄alis tenor de v̄bo ad v̄buz seq̄t
et est talis. **In noīe dñi amē. Uniuersis**
et singulis sacri romani imperij. zc. vsq; i fi/
nē. **L**onū p̄uilegiū cū notarij subsc̄ptōe in se/
rendo. **H**os igit̄ **J**ohānes vicecomes pre/
fat^o dicti. **A.** supplicatōib^o fauorabiliē iclina/
ti ip̄mq; adhuc i nr̄a p̄ntia p̄stitū et flexis
genub^o id hūilit̄ petentē vt p̄fer̄t quē p̄ dili/
gentē examinationē sufficiētis literature ad
tabellionat^o seu notariat^o et iudicat^o ordina/
rij officiuꝫ exercendū. benemeritū habilē ydo/
neū in debita ctate p̄stitū diligēt examine
p̄habito fuisse et esse reperim^o. an notariū seu
tabellionē publicū iudicēq; ordinariū antio/
deliberato p̄fata regia et ip̄eriali necnō vice/
comitat^o nostri auctoritate q̄ fungimur in
hac p̄te nob̄ p̄cessa et elargita p̄stitū feci/
m^o creauim^o et ordinauim^o. necnō notari^o
tabellionat^o ac iudicat^o h̄mōi officiuꝫ sibi cō/
cellim^o p̄t tenore p̄ntiū p̄stitū facimus
cream^o ordinam^o et p̄cedim^o i ordie nr̄i crea/
tionis quarū vel fertū. **I**p̄mq; **A.** cū p̄na
calamari caria et birreto q̄ tūc i nr̄is teneba/
m^o manib^o **E**t panuli aurei in digiti sui im/
positionē necnō pacis osculū vt moris ē le/
gitimē inuestim^o. recepto tñ p̄ ab eodē **A.** vice/
et nomine serenissimi et inuicissimi p̄ncipis et
dñi dñi frederici romanoꝝ regis p̄ augustō

suorūq; successorū legitime intrānū ac p̄ sacro
romano impio fidelitate soluta. necnō d̄: p̄o
notariat^o seu tabellionat^o ac iudicatus offi/
cio fidelit̄ exercēdo cor̄pali et p̄po iuramēto
ad sc̄ā d̄i euāgelia tacens sc̄pturis sacrosctis
i maib^o nr̄is p̄ eū p̄stito s̄b hac v̄boꝝ forma.
Ego **A.** p̄mitto iuro q̄ fidelis ero serenissi/
mo p̄ncipi et dñō dñō **F**rederico dei gr̄a ro/
manoꝝ regi gn̄oſſimo dñō meo et oib^o suc/
cessorib^o ei^o legitime intrānū et p̄cipue vob̄ vt
cecomiti me creant. **N**eq; vnq; ero i p̄silio
vbi piclū seu scandalū eorū tractabit sed bo/
nū et salutē eorū dē p̄mouebo et dāna eorū p̄
mea possibilitate auertā. **I**nstrumenta seu
p̄ct^o q̄scūq; nō scribā i carta papirea seu ve/
teri. s; i mēbrana noua pura et mūda. **T**esta/
mēta codicillos et q̄scūq; decedētū vltimas
volūtates necnō dicta testū p̄scribā fidelit̄ et
ea occulte suabo n̄c vlli p̄ādam don^o debeā
aut d̄ mādato iudicis seu alis exigente iustu/
cia p̄ mea possibilitate p̄mouebo et officiuꝫ fi/
delit̄ exercēbo et legalit̄ sine falsitate n̄ autē dē
do munera odiū fauorē vt amorē. sic me d̄s
adiuuet et sc̄ā d̄i euāgelia. **B**ātes et p̄cedētes
eidē **A.** auctoritate nob̄ vt sup̄ exp̄m̄ i hac
p̄te p̄cessa plenā licēnā atq; liberā p̄tates p̄to/
tū romanū ip̄erū et alibi vbiq; locorū ad
instrumenta acta p̄hocolla testamēta codi/
cillos et lr̄as p̄ficiēdū exēplādū copiadū au/
scultandū testes recipiēdū et examinādū. ap/
pellatōes p̄stātōes et exceptōes q̄scūq; tā
in iudicijs q; extra audiēdū scribēdū et insi/
nuandū. **E**t q̄lib; alia instrumenta sc̄pturas si/
ue p̄ct^o tā vltimāz volūtātū decedētū q; alioꝝ
negocioꝝ q̄umcūq; inter viuos p̄ficiēdū et
ordinādū et d̄ eidē fidē faciēdū pupill^o et or/
phanis. alimēta decernēdū eosq; et alias mi/
serabiles p̄sonas defendēdū ac i iure ip̄soꝝ
p̄fouendū necnō emācipare manumitē et
adoptare volētū decreta et auctoritates p̄stā/
dū et interponēdū dictūq; tabellionat^o offi/
ciū vbiq; locorū libere publice et pacifice
exercendū et generalit̄ oīa alia et singula dū
requisit^o more solito fuerit faciēdū et exer/
cendū que ad dictū tabellionat^o officium
quomodolibet p̄tinere et spectare dinoscūt.
et ad nostre potestatis p̄uilegiū se in hac p̄te

Forma testamenti

ertedit auctoritas. Et q̄ ad ipsum. **A.** n̄q̄ ad
notariū et tabellionē publicū iudicē ordina
riū et autenticā p̄sonā in oib⁹ et singulis ad
ip̄m officii spectantib⁹ q̄n̄ vbi et quiescunq̄
neccesse fuerit publice recurrat. et instrumētis
publicis p̄ eū p̄fectis et p̄ tpe p̄ficiēdis publi
coq̄ signo suo siḡtis firmiter stādū et credē
dū de cetero. vt vbiq̄ terraz p̄ sacz romanū
imperū ac alibi plena et indubitata fides p̄
ut et quē admodū alijs notarijs et tabellioni
b⁹ publicis i talib⁹ fides credulitas et autori
tas cōsuevit adhiberi in oib⁹ adhibeat. **In**
quoz oim et singuloz testimonū et certitu
dinē pleniorē p̄ns p̄uilegiū siue instrumētū
publicū p̄ puidū virū. **A.** dicta auctoritate i
periali notariū publicū infra scriptū p̄fici sub
scribitz publicari mādauim⁹. nostriq̄ sigilli
iussim⁹ et fecim⁹ app̄sione cōmuniri. **B.** atū
et actum i opido. zc. in domo habitatois. zc.
sub anno. zc. indictione. zc. vt supra. p̄ntib⁹ ibi
dē. zc. **E.** ego. **A.** q̄ p̄dicte creatōi ordinatōi
et inuēstiture oibusq̄ alijs et singulis dū sic
vt p̄mittit p̄ p̄libatū dñm **J.** o. decretoz doc
torē et vicecomitē corā me in b̄mōi actu scri
ba fierēt et agerēt. zc. **J.** o. h̄ p̄ns publicum
instrumētū siue p̄uilegiū auctoritate ip̄i dñi
vicecomitis i se p̄tines de illi⁹ mādato exide
p̄feci et i b̄ac publicā formā redegi. manuq̄
p̄p̄a mea sc̄p̄si. signoq̄ et noib⁹ meis solutis
et p̄sueus vna cū p̄dicte dñi vicecomitis si
gilli app̄sione signaui in fidē et testimoniu
oim et p̄missoz singuloz rogatus pariter et
requisi⁹.

Sequitur forma testamēti

Quoniam domini

Iamen. zc. **In** domo habitatois ve
nerabilis viri dñi. **A.** p̄petui vica
rii i **A.** **In** meiq̄ notarij publici. zc. p̄sona
liter p̄stituit idē dñs **A.** san⁹ mente et cōpos
rōnis. licz corpe vt asseruit in calculo patiens
zc. an̄ aduerēs q̄ vita boīs sup̄ terraz more
floy marcescit. **E.** t q̄ bō quondie ad finē vi
te sue p̄perat. **E.** t q̄ mors boiez quidie inseq̄t
ac alias p̄inde p̄siderās q̄ nihil certū morte
et nihil incertū hora mortis eueniū b̄mōi bo
renimēs. volēdo ei dē p̄cauere. nolēsq̄z i testa

et ab hac vita decedere s̄z sue aie saluti p̄uide
nepost obitū suū sup̄ bonis p̄ eū relicis ali
qua valeat discordia exoriri oib⁹ meliorib⁹
zc. q̄b⁹ vtriusq̄ iuris sanctione fieri potuit et
debut. ac iuxta sue p̄uidōis possibilitatē suū
nūcupatiū testamētū siue vltimā volūta
tē innouauit edidit et p̄didit. **In** p̄mis oip̄o
tēti dō et gliose sue genitrici totiq̄z celesti curie
aiaz suā legauit ac carnis materiaz frē. **I.** p̄ce
nō reuerēdissimo dño. **A.** p̄. archiepo. zc. x. flo
ren. vel vnā marcaz auri vel argēti puri vel
ei⁹ vey valore reliq̄i atq̄z legauit vt ipse suoz
testamētū dignē si necesse fuerit gratiosus
defensare. necnō als suū testamētū fecit p̄sti
tuit atz p̄ suos testamētarios subsc̄ptos exē
qui disponi et ordinari voluit put i certis or
dinatōis et dispositōis lris siue carnis aut re
gistris manu sua p̄p̄a sc̄p̄ul plen⁹ videbit
cōtineri. **S.** i aut b̄mōi carte lre et registra or
dinatōis seu dispositōis nō reperiant q̄ tūc
dicti sui infra scripti testamētarij ac vltie volun
tatis executores b̄mōi suū testamētū nūcu
patiū siue vltimā volūtatē exēq̄nt put eius
dē subsc̄ptis testamētarijs meli⁹ ap̄n⁹ et aie
sue saluti p̄ueniēt⁹ videbit expedire. et sic ip̄i
dō i nouissimis debis voluerit reddē rōnez
et p̄ b̄mōi sui testamēti siue vltime volūtatē
executōe faciēda. silr oib⁹ meliorib⁹ zc. degit
noiauit. **E.** ligit noiat ac fecit p̄stituit et solēniē
ordinauit. ac p̄ns publici instrumētū serie du
os veros certos legitimos et indubitatos testa
mētarios et manifestos et vltie voluntatis
sue executores. vicz bonorabiles viros. **B.** **C.**
et **D.** dās ip̄is p̄uicū l diuisim et maiorē cor
p̄ti auctoritatē disponēdi ordinādi et exēq̄n
di b̄mōi suū testamētū put p̄mittē fm ordi
natōz d̄ manu sua fec̄z. nolēs b̄mōi testamē
tarios vltra recipiēda et p̄ eū reliq̄nda cuiq̄z
obligari d̄ q̄ publice p̄testabat. **V.** oluit et p̄
testabat dicitur testator publice q̄ si b̄mōi te
stamētū n̄ valeat iure testamēti p̄p̄t aliquas
forsan solēnitatē iuris omiffaz aut alia cā q̄
cūq̄z saltē iure codicilloz eplaz vel legatoz l
alteri⁹ cuiuslibz vltie volūtatē put iure me
li⁹ subsistere potit et valere valeat. ac vigore
habeat. sup̄ q̄b⁹ oib⁹ et singulis. zc. **A.** cta sunt
l. zc. p̄ntib⁹ ibidē. zc. *Abactatq̄ de tabel.*

De iudicib⁹ et testib⁹

Requaz dicam

A de pcessu iudicij. Notandū est qd sit iudiciū. q̄t sūt species iudicij. et q̄ sint p̄sone q̄ debēt p̄sistere i iudicio. Vñ iudiciū ē act⁹ triū p̄sonaz. s. iudicis. actoris. et rei in iudicio p̄sistentiū. Alie p̄sone enā q̄nī qz sūt necessarie i iudicio. vt sūt testes. aduocati. assessores. et procuratores. ⁊ auditores. Iudex est q̄ iudicat de cā. Et dicitur q̄ ius dans vt dicitur vel dicitur Et dicitur a iusticia. qz dicitur eē iustus alias nō est iudex.

Tres sunt spēs iudicis.

Ordinarij sūt q̄ habēt ppriā iurisdictionē vt decani prepositi et epi. **D**elegati sunt q̄ vtunt iurisdictionē aliena. et q̄ iudices sūt dati a papa vel legato ip̄i. **D**elegat⁹ autē a p̄ncipe subdelegare potest. **A**rbitri sūt i quos p̄tes de p̄sensu cōmuni cōpromittūt.

Tria sunt que impediūt aliquem esse iudicem.

Natura prohibet surdum mutū ⁊ furiosum esse iudicem.

Lex prohibet irregularem ex cōmunicatiōe hereticū paganū esse iudicem.

Sexus et mores pbibent mulieres eē iudices p̄pter earū inconstantiam.

Condiōnes iudicis. **I**ustus. veridic⁹. discret⁹. eloquiosus.

Causa causabilis debet iudex fore talis.

Actor est q̄ agit causam contra aliquem in iudicio.

Reus est q̄ quē agit in iudicio. Et dicitur reus nō a reatu s; a re sup qua agit.

Item excōmunicat⁹ nō p̄t eē actor ⁊ pcurator qz nō h; p̄sonā standi in iudicio p̄ se. sed per aliū in respondēdo s; nō in agēdo.

Testis ē q̄ testimonij pbibet in iudicio. **U**nde nota q̄ sunt septē q̄ pbibēt aliquē esse testem.

Conditio. vt si aliq̄s est seruilis p̄ditōis. talis nō p̄t eē testis in cā criminali. vt vbi de furto vel homicidio agit.

Sexus. ergo mulier non potest eē testis in causa criminali.

Etas. ergo puer nō p̄t esse testis.

Discretio. ergo fatu⁹ non p̄t esse testis in

causa criminali. nec furiosus.

Fama. sic infamis non potest esse testis nec viciosus.

Fortuna. ergo infortunat⁹ vel paup nō potest. qz p̄sumit qz p̄pter ip̄i⁹ paupertatē per munera lu⁹ corrupt⁹. Et h̄ intelligendū est d⁹ vilib⁹ hominib⁹ pauperib⁹. qz paup boneficus potest esse testis.

Fides. ergo infidelis nō potest esse testis vt hereticus vel paganus. **V**ersus.

Conditio. serus. etas. discretio. fama.

Et fortuna. fides. in testib⁹ illa requires.

Aduocati sūt aliq̄ modi p̄ter iā dictos q̄b⁹ aliq̄s repellit a testimonio. qui patēt in his metris.

Et clericus laicum fugiat et viceuerso.

Et p̄sanguinei pariterqz domestica turba.

Et locus et temp⁹ annumerant eis.

Unde p̄sanguinei iter se nō p̄nt testificari.

Serui et ancille siue familiares testimonij p̄ dño dare nō p̄nt. **L**aic⁹ ⁊ clericū n̄ potest

Item testes debent deponere. i. testificari de aliq̄ loco vel tpe. **A**duocat⁹ siue pcurator ē q̄ defendit causam pro p̄cio.

Multi impediūt aliquē esse pcuratorem.

Infamia. seruitus. cecitas. puericia. monachus. irregularitas. **M**onach⁹ n̄ potest aduocare si abbas su⁹ sibi imperat. vel si est causa sue ecclesie. **I**dem est iudiciū de canonicis regulari. **U**nde. **S**urd⁹. cec⁹. mut⁹. vt p̄petu⁹ furiosus. **F**emina. vel seru⁹. infans. vel minorennis. **P**ublic⁹ atqz pugil. male credens. religiosus. **P**act⁹ ⁊ abnegans nō abneganda sacerdos. **I**tem sacerdos n̄ potest aduocari nisi in causa propria vel in causa sue ecclesie. vel in causa p̄iuncte persone. id ē fratris. sororis. vel nepotis. zc. **I**n cā miserabilis p̄sone vel vidue. orphani vel ceci.

Item qui pcurare nō possunt.

Testis. assessor. pacificus. reus. et iudex.

Actor. ⁊ auditor. cōmēdator. sūt ista require

Procuratores. doctores. sūt ista sociab⁹.

Rustic⁹. n⁹ miles. mlier. nec nō minorēnis.

Pauper. bannitus. nō pcurare debent.

Assessor q̄ assistet in iudicio iudicis. ⁊ instruit eum si fore iudex est imperu⁹. **P**rocurator

Processus iudicii

est ille q̄ de mādato dñi sui negociū unū vel plura suscipit pagenda. Item aliq̄s p̄hibet esse p̄curator mltis modis v̄l multis de causis. vt si est mulier. miles. excōicatus. vel irregularis. puer. vel rustic⁹. vt d̄r in versibus. Rustic⁹ nec miles. ¶ Auditor est cui aliq̄s certus articul⁹ audiend⁹ vel examinandus a iudice committit. vt in recepuone testium. Et h̄ de p̄sonis q̄ debent sistere in iudicio. q̄ dicta sufficiāt.

¶ Sequitur de ordine et processu iudicii.

Reus citari debet

Ra iudice reo veniente ad iudiciū libell⁹ offerat ab actore. q̄ oblato inducie deliberandi dant ip̄i reo. in q̄b⁹ deliberare debet an velit contendere vel liti cedere. Finitis inducijs reus venire d̄r ad iudiciū. Et si ei nō p̄perat exceptōes p̄ q̄s possit declinare. i. effugere iudiciū. R̄ndere tenet actor sup̄ petitōe sua affirmādo vel negādo illud q̄d actor p̄ eū p̄posuit siue p̄ponit. Et ista affirmatio vel negatio d̄r liti p̄testatio. liti cōtestata. p̄standū est iuramētū calūnie a partib⁹. Quo p̄stuo p̄tes. i. actor et re⁹ interrogant a iudice super causa p̄ncipali. Beinde p̄tes debet p̄ducere testes et instrumenta. ad p̄bandū intentōes suā. post h̄ publicāda sūt dicta testiū in iudicio p̄ntib⁹ p̄ntib⁹ sup̄ q̄bus dicitis disputat. Quib⁹ publicatis et instrumentis adhibitis ab vtraq̄z p̄tū et allegatōnib⁹ factis ab aduocat. p̄tū seu etiā ab ip̄is p̄ntib⁹. iudex d̄r morum animi sui informare p̄m dicta testiū et instrumentoz p̄m rōnes aduocatoz et allegatōnes. Beinde iudex cū inspererit aut discusserit merita cause plenissimē d̄r ip̄m negociū terminare p̄ sniaz diffinituā. ¶ His omib⁹ p̄missis cū iudex fuerit sufficienter instruct⁹ de meritis cause desciderē d̄r cām p̄ sniaz diffinituā. vt supra. Et q̄ si iniq̄ aut iniusta fuerit poterit iudicat⁹ appellare. ¶ P̄dicit⁹ p̄cessus in his habet v̄sib⁹. Primo reum citat post hoc fert illi liber. Inducie dantur post hoc de req̄z petita. Lis contestat sequit calūnia partis. Querunt testes ac instrumenta sequunt.

¶ Produci manifestant sup̄ bis placitef. Diffinitiva post bec sententia detur. Quem mala si fuerit dat appellatio parti.

¶ De citatione.

Primo videndū

P est de citatōe. Nam citatio ē vocatio rei ad iudiciū. Et p̄ncipiū um cause ita q̄ post ipsam causa d̄r incepta p̄m ius canonicū. Cū si iudex citet aliquem et ille citat⁹ pendete citatōe trāssert se ad aliā iurisdicōez. i. ad iudiciū alteri⁹ iudicis. Iste nō p̄r declinare iudiciū p̄mi iudicis. q̄ p̄uētus est citatōe. ¶ Notandū q̄ citatio d̄r fieri trib⁹ edictis quoz q̄libz reus vocat⁹. vt respōdeat l̄ qd meli⁹ ex cā p̄ fieri vna p̄p̄tione ita q̄ re⁹ p̄mo p̄p̄tione cōpareat vel r̄ndeat. ¶ Notandū est q̄ iudex delegat⁹ a papa vel a legato citat aliquē p̄emptoria citatōe. citatō n̄ debz inserere autenticiū dñi pape vel legati in p̄pa forma ip̄i. h̄ modo. h̄. dei grā de can⁹ maioris ecclesie leodiē. iudex a domi⁹ no papa delegat⁹ tali sacerdoti Salutes in dño lrās dñi pape recepim⁹ in hac forma. Alexander eps seru⁹ seruoz dei dilecto filio decano talis ecclesie Salutes et aplicam b̄ndicōnes. Sua nobis. h̄. de tali loco querela mōstrauit q̄. h̄. de tali loco et q̄dā alij canonici et laici talis ciuitatis in q̄dam sūma pecunie vel possessione et alijs reb⁹ iniuria ei⁹ d̄r. i. sup̄ certis debitis. Idōq̄ discretōni tue p̄scripturā apostolicā mādā q̄ten⁹ p̄ntibus vocatis audias cām et appellatōe remota suo debito sine descidas eāq̄ decisione facias et discernes p̄ cēsura ecclesiasticā firmiter obfuare. Testes vō si q̄ intermian. i. citati se grā odio vel amore vel timore subtraxerint censura simili cogas veritati testimonium p̄hibere. Barum. zc. ¶ Hui⁹ ergo mandati aplici autoritate i hac p̄te nob̄ delegata i virtute scē obediētie districte p̄cipiēdo mandā q̄ten⁹ dicitū. h̄. et socios ad nrāz p̄emptorie citens p̄ntiā. vt p̄ria feria q̄tra p̄ festū. h̄. corā nob̄ in tali loco cōpareat. Et. et. h̄. cui⁹ b̄ legitime respōsur⁹. ¶ De ferijs in quibus nō habētur iudicia.

Exceptio peremptoria

Dicitur hoc iudicium est quod iudex non debet aliquem citare tempore feriato. Sicut autem triplices ferie. scilicet solennes, rustice, et repetine. Solennes sunt que introducte sunt ob reuerentiam dei et sanctorum, ut sunt dies festi que ipsius solet celebrare. In his feriis non valet citatio facta a iudice, nec processus iudicialis factus vel habitus, nec iura lata, ut si iudex citaret vel sententiam ferret in his feriis saltem nisi fuerit de consensu partium. Rustice ferie sunt que introducte sunt propter necessitatem bonorum, ut tempus messium vel vindemiarum, et tunc quiescere debet strepitus iudicialis, iudex tamen potest citare si de consensu partium fuerit, et etiam procedere in causa in feriis rusticis. Repetine ferie vocantur que aliquis princeps introduxit propter diem nauitans filie vel sui, ut quod tunc triumphauit cum inimicis suis et obtinuit victoriam. Et hee ferie non sunt in usu.

Reus citatus autem comparat autem non. Si non comparat et presumaciter se absentat executionem est propter presumaciam. Iudex autem qui eum executionem sic scribit. B. di. gra. decanus talis loci, iudex vnicuique a papa constituitur presbytero talis loci. Salutem in domino. Quonia. B. miles vester parrochianus citatus est coram nobis ad instantiam. H. ciues monasterium, auctoritate presignita que cum nec per se nec per alium die prefixo sibi comparere curauit presumaciter repuiam, et propter presumaciam executionem. Quapropter mandamus vobis quatenus ipsum singulis diebus officis et festiuitatibus in ecclesia vestra publice nunciemus. Datum. etc. Si vero citatus comparat si preuenit sibi exceptiones potest excipere. Unde videndum quod sit exceptio. Exceptio est actionis exclusio, et est quedam defensio per quam reus intendit se defendere. Et quedam est dilatoria quedam peremptoria. Dilatoria dicitur quod per eam differitur et impeditur causa, et quatenus ponitur in iudice, quatenus in sua iurisdictione, quatenus in actione et procuratore actionis, quatenus in tempore quod aliquis citatus est. Contra iudicem sic excipit reus dicens. Non potestis esse iudex meus estis seruilis potestatis, vel infamis, vel excommunicatus, vel suspectus mihi ex certa ratione cogestis inimicus meus, vel consanguineus aduer-

sarij mei, sic superius dictum est. Contra actorem sic excipiat reus dicens. Vos non potestis esse actor pro me, quod estis executionem, ergo non habetis personam standi in iudicio. Eodem modo excipiat reus pro procuratore actionis quod sit executionem. Contra iurisdictionem iudicis sic excipiat reus, non potestis me citare, quia non sum de foro vestro. Ego enim sum de diocesi, moguntina, vos de diocesi, colontina, hec exceptio valet in iudice ordinarij, sed non in iudice delegato quod est delegatus a papa, quod ille potest citare ex aliena diocesi. Contra tempus sic excipit quod tempore citatus non potui iurare, quod feriatum fuit, unde peto quod condennentur pariter aduersam in expensis.

Exceptio peremptoria.

Peremptoria exceptio est que probata perimit causam et intentionem actionis, verbi gratia, ut si reus dicitur actor. Tu petis a me marcas que te nebar sed iniuste iure mecum pacium de non petendo, id est, quod non peteres a me debuisti. Hoc facto reus soluit ab instantia iudicij et actori imponat silentium perpetuum illi cause. Sed reo citato veniente ad iudicium si non preterant et exceptiones predictas rindere tenentur actori, sed prius certificandum est super quod impetit ab actore, unde offerri debet ei libellus in quo certificandum est, ut dicit canon et decretum offerat ei libellus quod adiudicium est vocatus, etc. Dierum gaudeat inducibus in quibus deliberat se verum velit contendere an liti cedere. Videndum est igitur quod libellus, quo sit formandus, unde alius est libellus ecclesiasticus quod datur in criminalibus causis, alius puenualis et est scriptura puenens personam iudicis rei et actoris et rem que petit et causam petendi. Formatur ei sic. B. ne. etc. Ego cuius talis propono in genere quod tradidi domino, B. militi, de tali loco, etc. marcas puri argenti que mihi soluere permisisti primo festo pasce transacto quod ad huc non fecit, unde peto quatenus ipsum ad soluendum dictas pericuniam compellatis per vestram diffinitiuam, hoc tamen saluo iuris beneficio, addendi, minuendi, mutandi, declarandi, prestor etiam expensas meas mihi esse soluendas factas in lite et extra litem et ad huc faciendas. Et nota quod libellus puenualis dicitur, quod per ipsum reus puenit ab actore et debet bene

Litis contestatio

libellum actor offerre iudici et iudex offerat ipm reo. quo oblato iudex dabit reo inducias deliberandi. In quibus se deliberet an velit contendere an liti cedere. Et nota qd libellus nō debet esse obscurus. Si enī obscurus fuerit reus petet sibi declarari. verbi grā. Si petat actor a reo. xx. marcas petat sibi declarari. cuius monere fuerint. Item si petit actor agrū vel vineam reus faciat sibi declarari quis sit talis ager. vel vbi situs est. zc. **N**otandum est qd causa petendi quare tales rem petat actor. exprimenda est vt pdictum est. **I**do qntā cūqz rem actor petat a reo. ipse debz exprimere cām quare eam petat. verbi grā. **D**omine iudex ego. **H**. talis ciuis ante signat⁹ p̄pono coram vobis qd. **A**. miles talis quendam agrū in tali loco suum violenter occupat vt detinet q̄ iure hereditario vel titulo emptionis ad me spectat. quare peto quaten⁹ pdictum. **A**. ad restitutionē pdicti agri cū fructibus inde receptis cōpellatis. **I**n libello exprimitur causa petendi cum dicitur iure hereditario vel emptionis titulo ad me spectat. Et h̄ de libello cōventionali in iudicijs dicta sufficiunt.

Litis contestatio. In iudicijs inducijs de

Liberandi ptes scz actor et reus ad iudiciū redeunt et reus respondet libello dicens sic. **D**ne iudex scim q actor petit a me vel pponit p̄ra me nego ita esse vel cōfiteor ita esse. b̄mōi negatio vel affirmatio ipi⁹ rei vocat lit. p̄test. **U**ndē litis p̄testatō sic describit. Est p̄ncipium p̄ncipalis negocij. i. cause ad suū iudicem hinc inde facta narratō. **S**it enī litis p̄testatio p̄ narrationē actoris p̄positam vel obiectam. vnde si actor dicat et p̄ cōtradictōem rei oppositam ad reum. **T**u tene ris mibi decem marcas. et reus dicit. non teneo. p̄ hec v̄ba litis p̄testat. **E**t nota qd omēs dilatorie exceptōes et p̄cipue iudicijs recusatio debent p̄poni a reo ante lit. p̄test. post lit. p̄test. non audiūt. **N**ec p̄nt p̄poni. qz lit. p̄test. videt in eū p̄sensisse. **U**nde si reus vult excipere p̄ra actorē vel p̄curatorē actoris et contra rescriptum e⁹. i. p̄ra lras papales vt alias

lras quascūqz. **H** debet facere ante lit. p̄testa. **E**t maxime in p̄ncipio litis statim debz excipere p̄ra p̄sonā iudicis si sibi suspectus est. et debet recusare ipm taliter tanqz sibi suspectum ante lit. p̄test. postea nō potest nisi cā actoris ipi⁹ p̄sus sit finita. vnde qn actor reo offerit libellum ad conueniendū eum reus si vult ipsum actorē reconuenire potest. et debet etiam libellū offerre actori ad reconueniendū eum.

De iuramēto calūnie.

Iste contestata ac

Itor et reus statim iurare debēt d̄ casū lūtia. et **H** vocat iuramētū calūnie cum q̄s iurat qd bona fide et sine dolo agat et respondeat. et si est actor agat. et si est reus respondeat. **E**t est calūnia falsa petitio l' actio. **E**t inde dicitur iuramentū calūnie et subaudiatur vitandū. **S**ensus enī est iuramentū calūnie vitandē. scz qz partes debent vitare calūniā iniustā accusationē vel actionē. vt dictū est. hoc iuramentū immediate p̄stari debet post lit. p̄test. **E**t forma b⁹ iuramētū si est actor iurabit vt credat se habere iustā actōez similiter reus. **I**tem iurabit vterqz vt interrogat⁹ a iudice nō negabit dicere verū. nec vt detur scienter falsa p̄batio. nec petat fallā dilationē. n̄c friuolā. id est. inducias p̄ eo vt cā dilate. **I**tem iurabit vterqz. id est. actor et reus. qd nec dedit nec dabit nec p̄misit nec promittet aliqd vt ferat sententia p̄ eo. et sic iurādo ponat manū suā supra libellū. **H**ec forma iurandi de calūnia in his verbis continet. **I**llud iuretur qd lis sibi iusta videtur. **E**t si queratur verum non inficietur. **N**il promittet nec falsa probatio detur. **U**t lis tardet dilatio nulla petatur. **S**i vō actor iurare noluerit hoc iuramētō pena erit qd cadit a causa. i. nō possit agere. **P**ena vero rei nolentis iurare est vt p̄ confessio habeat. i. reputet ita reus ac si cōfessus esset. **H**oc iuramentū idō est inuentū vt bominibus b⁹ iuramētū metu nō facilius iurent nisi credant se iustā habere causas. **I**dosqz p̄stū est iuramentū calūnie a partibus vt dictum est. interrogande sup partes. et debet

*quis libellus
p̄ dicitur ob
p̄sentis*

quo

De iuramento calumnie

aduocati partiū ferre illas interrogationes
verbi gratia. **A**duocat⁹ actoris rogabit iu-
dicem q̄ interrogat quo iure reus possideat
agrum talem vel vineam. si reus respōderet
q̄ iure hereditario. interroget⁹ vlti⁹ q̄s ille
fuit cui successit in tali re tanq̄z beres. **I**tem
si reus respondeat q̄ titulo emp̄ōis res pos-
sideat. interroget a quo emit et p̄ quanto p̄-
cio et vbi et coram quib⁹ et pro qua moneta
Et omēs responsiones scribende sūt ab ad-
uocato actoris. similiter aduocat⁹ rei dicat
iudici q̄ interroget actorem quo iure petat
rem ab reo. si tunc actor respondeat q̄ titulo
emp̄ionis vel donatōis talem petat similē
interroget a quo. et breuiter q̄c quid respon-
deat actor ad interrogata rei. scribendū ē ab
aduocato rei. vnde si q̄d tunc reus cōfessus
fuerit in iudicio quod est contra seipsum p̄
conuicto habeat. si vero reus negauerit q̄d
actor affirmat actori conuenit probatio. id
est pbare debet q̄ta sit vt dicit.

Alicui noceat sua confessio multa sūt
necessaria. vt patet in huius modis.

Adior. sponte. sciens. q̄ se. ius sit. et hostis.

Certū. nec nata. fauor. ius. ius ne repugnet.

Dicit maior. q̄ si aliq̄s infra. xv. annos
p̄fessus fuerit p̄tra seipsum nō sibi p̄iudicat

Dicitur sponte. q̄ cōfessio p̄ metum extorta
nō nocet. nihil enī ratiū esse potest q̄d meru
extorquet. **D**icitur sciens. q̄ si aliquis fuerit cō-
fessus p̄ errorem p̄tra se et probz se errasse nō
nocet ei. **C**ontra se dicit. q̄a credit tantuz al-
cui confitent p̄tra seipsum sed nō pro seipso

Ius sit ideo. q̄a cōfessio facta in iure. in iu-
dicio et coram suo iudice nocet nō extra iu-
diciū. **H**ostis ideo dicit. q̄a absente hoste. id
est aduersario vel procuratore suo si fiat p̄fessio
nō nocet p̄fenti. **C**ertuz ideo dicit. q̄a si ille
q̄ p̄fiteat nō dat certā responsionē sed incertā
et obscuram de aliqua re non valet cōfessio

Natura ideo dicit. q̄a si petat aliq̄s aliq̄d quod
est p̄tra naturam nō nocet. verbi gratia. Si
aliq̄s dicat esse illum filiū illi⁹ q̄ est senior eo.
vel dicat istū esse seruū suū q̄ p̄ bienniu fuit
mortu⁹. **F**auor dicit ideo. q̄ si aliq̄s nobilis ē
liber p̄ errorem suū et simplicitatem suaz cō-
fiteat se esse seruū non nocet ei dum p̄bat cō-

trariū. et hoc in fauorem libertatis. q̄a liber-
tas est res valde fauorabilis. **L**is ideo dicit
q̄a si aliq̄s p̄fiteat sup aliqua re de qua nō est
lis. nō nocet ei confessio. verbi gratia. **T**u
petis a me agrum. ego dico. domus mea nō
est. hec mea p̄fessio non nocet. **I**us ne repu-
gnat dicit. q̄a ius non patit q̄ iudeus habeat
seruum christianū vel christianam ancillaz
vel super eis aliquid confiteat. **N**ota q̄ iste in
terrogationes non semp solent fieri nec vbi
q̄z locorum. sed sepius pretermittunt ab ad-
uocatis.

Redictū est quid

P sit iuris q̄n reus in iudicio cōfiteat.
Consequenter videndum est quid
sit quando reus negat q̄d actor p̄ponit con-
tra eum. verbi gratia. **S**i actor petit agrum
quem scit esse suū et reus negat ip̄um esse ac-
toris. actori incumbit p̄batio. vnde p̄batio ē
ratio rei dubie faciens fidē p̄ argumentum
cū iuramento.

Sex sunt spēs p̄batōis

Per euidentiam fa-

P ci. vt si clericus habet pueros i do-
mo. probat p̄ euidentiam facti dei

continentia **P**er aspectuz corporis probat
aliq̄d. vt si aliqua dicat se corruptam a viro

p̄ vim. et mulieres p̄ aspectum illi⁹ instrumē-
ti probant eam esse virginem. **P**er famam
probat aliquid cum fama omniū vicinorū
de aliqua re concordat. **P**er p̄sumptionem
p̄bat aliquid q̄n vehementer aliq̄d p̄sumit

virginitatis. si videt solus cum sola. nud⁹ cū nu-
da. p̄sumitur q̄eam cognouit carnalē. **E**t
illa species subdiuidit postea. **P**er iuramē-
ti dilatiōem. q̄n vna pars alij defert vt iuret

aliquid q̄ta sit vel q̄ non ita sit. **P**er testes
aliquid p̄bat. et h̄ p̄batio maxie valet. **E**t
nota q̄ oēs p̄nt eē testes exceptis quibusdam

q̄ p̄hibēt. vt seru⁹. mulier. iunior. xiiij. annis
indiscret⁹. fatu⁹. paup̄ in honest⁹. infamis.
berenic⁹. sarracen⁹. iude⁹. p̄ sanguine⁹. **I**sti
iur se et p̄ se testificare nō p̄nt. **I**te sui et anille

et familiares nō p̄nt testificare p̄ dñis suis. et
laic⁹ p̄ clericū. **H**ec oia habita sūt supra.

Species presumptōnis

¶ Multe sūt spēs presumptōis.

Presumptio temeraria insufficientis est et repellit a iudice nec debet mouere animū iudicis. Vbi grā. Si virum videro cū muliere loquentē. et si psumo qd̄ coitu scz. si sic psumo. psumptio talis temeraria ē. Probabilis psumptio est vn̄ mod̄ q̄ surgit ex suspitione vel fama. s; iudex nō debz eam seq̄ ita q̄ probabiliter ipam ferret p̄ aliquē. Violēta psumptio q̄ surgit ex reb̄ verisimilib̄. vbi gratia. Si creditor reddit alicui pignora sua creditur q̄ ipse creditor fuit solus de pecunia sibi debita. Et illa psumptio inducit iudicē ad sententiandū nisi pbēt p̄rariū illi psumptōis. Necessaria psumptio. vt si mulier aliq̄ sponte cohabitāt alicui viro. et post dicit q̄ iurta nupserit ei. psumit q̄ in eū p̄senserit. De con similib̄ idem est iudiciū.

His uisus notandū q̄ in qualibet causa duo testes idonei sufficiūt. qz in euangelio d̄. In ore duoz vel triū stabit omne testimoniū. Unde testimoniū vnus nō valet in causa. Et nota q̄ testes nō sūt introducēdi i iudicium nisi post lit. prest. Item testes debent iurare al̄s nō credit eis. Et talis erit forma iurandi. scz q̄ isti testes dicāt veritatē. et nullā interponāt falsitatē de omni questōe sup qua interrogent̄ quonies interrogati fuerit a iudice. et q̄ iurēt vt ferant testimoniū non p̄ aliq̄ p̄cio. amicitia. odio. vel aliq̄ lucro qd̄ habuerūt vel habituri sunt. Postq̄ iurauerūt sic testes iudex ducat eos in locū secretū. et examinabit eos singulos simul. vel quēlibet p̄ se. ita q̄ vn̄ nō audiat aliū. et q̄ singulorū responsiones scribāt. Iudex aut̄ interrogabit singulos testes interfuisse tali loco facti. et si ille dicit q̄ sic. interrogandus est alter similiter. et vteriq̄ interrogandus est in q̄ loco et in q̄ die et in qua parte anni. et q̄t anni trā facti. Item corā qb̄ factū sit. de his et alijs circumstantijs interrogabit eos iudex. Et sic scribunt̄ dicta testū. H̄. sic interrogat̄ sup causa q̄ inter tales fert̄ iuratus sic respondit

q̄. B. emit talem rem ab. H̄. pro decē marcis talis monete et tres anni sūt elapsi q̄ emit. et q̄ eoz duo scz. B. et. H̄. interfuerit̄ interrogatus in q̄ loco. in tali loco dicit̄ interrogatus qua hora diei. dicit̄ circa meridies. Interrogat̄ si ipse interfuerit. dicit̄ q̄ sic. et de alijs circumstantijs p̄t querere iudex si voluerit. Et si militer interrogandus est secundus testis et alij si sint plures. Et quicqd̄ vnusquisq̄ dixerit scribendū est. vt de p̄mo dixim̄. Dicitur testum sic scripsit iudex debet p̄figere terminum ad publicandū vel manifestandū dicta testum. q̄ die adueniente publicent̄ dicta testum in iudicio vtraq̄ p̄te p̄sente. q̄a regula est q̄ publicatōes testum debēt fieri vtraq̄ p̄te p̄sente. Facis illis publicatōib̄ testum siue eoz dictis recitans i iudicio petat actor aut aduocat̄ ei⁹ iudices vt sibi copia detur attestationū. i. testimonioz. petat etiā aduocat̄ rei vel ipse reus q̄ iudex p̄figat ei terminū ad excipiendū p̄ra p̄sonas et dicta testum p̄ ipm̄ p̄ductoz. Quo die siue termino p̄fixo sibi ad excipiendū. reus accedat ad iudiciū et excipiat p̄ p̄sonas et dicta testum dicens. Dñe iudex dico q̄ talis nō p̄t esse testis. q̄a pater vel frater ei⁹ est fili⁹ fratris actoris. vel est mulier vel viciosus siue infamis simoniae latro vel fur. homicida vel piur⁹. Et h̄mōi exceptiones dicunt̄ exceptōes p̄sonales. q̄ abiiciūt p̄sonas testum. Item minor. xiiij. annis non admittit̄ in causis civilib̄. Et minor. xx. annis in criminalib̄ nō admittit̄. Sic p̄ sanguinei et domestici nō admittit̄. S; i nō criminalibus et non matrimonialibus bene admittuntur parentes. filij. sorores. Item non admittit̄ testes in lupanari. vel in alio loco suspecto. Nec etiā in tpe feriato. De isto etiā in principio h̄ p̄militeris. Excipiat sic re⁹ vt aduocat̄ rei p̄ dicta dicta testum dicens. Domine iudex dico testimoniū testis illi⁹ nō valere p̄pter diuersitatē loci et t̄pis. qz vn̄ dicit quod ecclesia actū sit alē i foro. Sic vn̄ dicit q̄ in die dñico. alē q̄ i die feriato. q̄re dico testimoniū nō valere p̄pter diuersitatē t̄pis et loci. Cuz ergo actor nō p̄bat intentionē suā p̄ testes q̄s idurū p̄ se. p̄det ergo q̄ ab impetitōe ipius absoluens me. eide p̄petuū silentiū imponē.

boeudē mibi in expēsis pbenando.

De instrumento.

Equitur de specie

probationē facium. et dictū est instrumentū q̄a instruit. Instrumentorum due sunt species.

Instrumentū est scriptū ad alicui⁹ rei probatōnē facium. et dictū est instrumentū q̄a instruit. Instrumentorum due sunt species. Aliud publicū. aliud priuātū. Publicū q̄d publicam habet autoritatem. Et sunt plures ei⁹ species. Uno modo dicitur publicū. quia per manū publicam est scriptū. id est. p̄manū tabellionis. id est. publici notarij. Secundo dicitur publicū quod est sigillatum sigillo autentico sc̄z sigillo capituli v̄l episcopi. vel alicui⁹ p̄sone magne. Tertio dicitur publicū quod autoritate iudicis autentica tum est. vel quod in iudicio scribitur vel scribitur. Quarto dicitur publicū quod habet subscriptionē duoz vel triū testiu⁹ idoneoz viuentiu. Quinto dicitur publicū quod de publico armario vniuersitatis producit. sicut liber censualis in quo census ⁊ redditus scribuntur. ⁊c. Priuātū instrumentū est quod aliquis facit scribi sibi vel alij. vel sibi et alij simul. Et nota q̄ si vtraq̄ pars habet aliq̄d instrumentū per quod probare aliquid intendit debet illud exhibere ante publicatōnez testium. Et si vna pars voluerit transcribere instrumentū vel inspicere priuilegiū alterius partis. datur ei copia transcribēdi vel rescribēdi. postq̄ reddat ab aduersaria parte parū cui⁹ est.

De exceptione contra instrumentum.

Standuz q̄ mul

nis modis contra instrumentū exp̄cipitur. scilicet contra stilum filum et bullam. Et hoc maxime habet fieri in literis papalib⁹. Unde Litera bulla stilus manus altera rasio filum. Hec faciunt scriptū domini pape irritum. Item si rasura est in loco vel in aliqua parte non valet. Rasura enīz nocitura est suspecta.

Disquaz publica

ta sūt dicta testiu⁹ i iudicio et instrumenta exhibita vtriq̄z p̄t ad inspicie dū seu trāscribēdū p̄cessa. Et postq̄ obligatōes facte sūt ab aduocatis p̄tū seu ab ipsis parib⁹. iudex debet motū vel monuz anu mi inferre s̄m dicta testiu⁹ et instrumentozū. Et maxime s̄m allegatōes ⁊ rationes aduocatoz. Deinde iudex cū inspexerit ⁊ discusserit merita cause plenissime debet ip̄m negociū terminare per sententiā diffinitiuā. Sententia ergo diffinitiuā est iudicialis diffinitio siue disputatio que controuersis licitū finē imponit pronūciatione iudicis cōdemnationē vel absolutōnē rei p̄tinens.

Sententie iudicialis due sunt species. Interlocutoria ⁊ est semiplena sententia que profert̄ inter p̄ncipiū et finē cause nō sup̄ p̄ncipali negotio sed sup̄ emergentib⁹ vel emergenti vel intercedentib⁹ quibusdā questionibus. vt sup̄ libello offerendo vel dando vel corrigendo vel negando.

Diffinitiuā sententia est que p̄mū negociū terminat p̄tūes absolutōnez vel damnationem. Item nota q̄ sententia ferenda ē a suo iudice. quia si nō a suo iudice nō tenet. Nota q̄ iudex sedendo et nō stando vel i loco consueto vbi sedere debet tempore iudicij debet ferre sententiā iudicialem vel in aliquo honesto. Et non in lupanari vel coquina. Et debet eam ferre vtraq̄ parte p̄tē vel vna parte altera per contumaciam absente. Nota q̄ sententia iudicialis in scriptis redigenda est ⁊ referenda. alis non potest habere nomē sententie nec est sententia. ⁊ sic format̄ in scriptis. Ego. B. decan⁹ moguntinū. ecclesie talis iudex in causa q̄ venit inter. B. ex vna parte. et. B. ex altera. sup̄ tali vinea obligati⁹ onib⁹ auditis hinc inde p̄positis et examinatis ad plenū p̄dicte cause meritis de prudentiū viroz p̄silio. B. absoluo ad instantias. E. eidem. E. perpetuū silentiū imponendo sup̄ vinea tali condemnādo. et ip̄m p̄dictum. E. autoritate iudiciali in expensis quas fecerit B. vel intra litem vel extra lit. sententia lata est in tali anno. ⁊c.

ffoz fine

De appellatione

De appellatione.

Appellatio est pro
uocatio facta a minore iudice ad
maiorē iudicē de iniqua sententia
vel iniquo grauamine. si enim iudex inique
sententiat vel grauatur alicuā partē, tūc
illa pars grauata debet appellare iudicē sup
tali sententia in grauamine. et semp a mino
re ad maiorē et nō ecōuerso. Et nota q gra
datum appellandus est. vt de episcopo ad ar
chiepiscopū metropolitānum. de quo ad le
gatu pape. de legato ad papam. s; omni me
dio omisso immediate a quolibet iudice ad
papā appellari potest. **I**tem nota q a die
late sententie. id est. in qua lata est sententia
a iudice infra decē dies est appellādū. et post
decem dies nemo audit appellans. **I**tes qui
appellat debet appellationē suā prosequi infra
annū. nisi iusta causa vel impedimentū im
pediat eū. scz infirmitas vel captiuitas. **I**n
ducie enim sunt tūc appellanti pbiennū. zc.
Ites in sc̄ptis est appellādū sub hac forma.
Ego. **B.** sentiens me grauātū a vestra sentē
tia domine decane sancti **S**tephani mogū
tinenſis dioceſis quam contra me tulistis ppe.
super tali vinea ad sedē apostolicā appello.
et in his scriptis apostolos peto. **N**ota apo
stoli dicunt littere dimissorie. et que formant
sub tali tenore. **S**ancissimo patri ac domi
no. dño suo sacrosancte romane sedis sum
mo pontifici. **B.** humilis decan^s sancti **S**te
phani moguntinenſis. licet indign^s. cū debita
reuerentia filialē in omnib^s subiectōem. san
citati vestre notū facio q cleric^s p̄sentiuſ ex
bibuor a sententia mea quā contra ipm tuli
pro. **P.** ciue moguntinenſis. supra vinea pro
qualis inter ipsos vertebat coram me appel
lauit. et ideo dictus **P**etrus a iudicio meo
dimissus et absolutus ad vestre sanctitatis
examen literis p̄sentib^s transmuto. **E**t nota
q ad iudicem spectat quo appellatum est vt
confirmet sententiā vel corriget. zc.

Sinis huius tractatuli.

Una introductio pcuratōnis.

Ad m̄ citatio fun
damentum sit ordinis iudiciarij.
Scias q alia ē citatio iudicis or
dinarij. et alia iudicis delegati. **U**nde adue
niēte termino citatōis iudicis delegati pcur
rator rei corā eo ppareat sic dicēs. **E**go pcur
rator z procurator noie. **A.** ante oia prote
stor q in vos venerabilē virū. zc. tāq; i cōpet
entē iudicē. aut etiā in vestrā p̄sentia; iurisdic
tionē nō p̄sentio. neq; p̄sentire intēdo quo
uis modo nisi inq̄ntū ad **B** de iure astringor.
Et si vos dñe venerabilis. zc. vtq; habere p̄
tenditis aliquā iurisdictionē z cōmissionē
tunc ego peto noie procuratorio q supra bu
iusmodi cōmissionis z iurisdictionis copiā
mibi fieri z terminū cōpetentē ad dicendū
p̄tra statui atq; dari. alias ego protestor de
grauamie z appellādo. zc. **S**z adueniente
termino citatōis iudicis ordinarij pcura
A. actoris dicat sic. **E**go procurator z eo no
mine. **B.** actoris accuso ptumacia; ptis ad
uerſe nō cōparētis petēs eam ptumacez res
putari et mibi vltiores processus decerni.
Ex aduerso pcurator rei dicat sic. **E**go pcur
rator z eo noie. **B.** peto mibi dari eam i scri
ptis siue sumariā in hac causa impetitionē.
vnde tūc iudex statuatur. **A.** actori terminum
ad bellandū. **E**t adueniēte b̄mōi termino pro
curator actoris dicat sic. **E**go pcurator. **A.**
noie actoris ad satisfaciēdū b̄mōi diei termi
no. hūc exhibeor z p̄duco libellū petēs p̄e ad
uerſas cogi ad r̄ndendū eodē libello oblato.
Ex aduerso pcurator rei ei^s **B.** dicat. **E**go p
curator ipi^s. **B.** peto mibi discerni copias li
belli oblato z etiā terminū cōpetentē statui ad
excipiēdū vbo v̄l in sc̄ptis fm q mibi p̄pete
rit. **U**n dñs officialis d̄cernat copiā z termi
nū statuatur ad excipiēdū. v̄l z terminū iuris.
vel als ad volūtate p̄tū. **I**llo termino ad
ueniēte pcurator rei dicat sic. **E**go pcurator
ipi^s. **B.** rei ad satisfaciēdū b̄mōi dicto termi
no p̄duco has exceptiōes p̄ libellū ipi^s. **A.** ac
toris oblato. petēs z protestās prout p̄tinet i
eisde; **E**x aduerso procurator dicat sic. **E**go
pcurator actoris. **A.** peto b̄mōi exceptionū

Enna

hos appellatōis

Ap̄loz foz

Introductio procurationis

mibi decerni copiam et terminum ad dicendum pro-
figi et assignari. Et ex post dominus iudex decernat
copiam et terminum statuatur ad dicendum si iure re-
plicandum. Adueniēte termino procurator
actoris sic dicat. Ego procurator ipsius. **A.**
actoris ad satisfaciendum termino produco has
replicaciones et exceptiones propter rei productas
petens prout continetur in eisdem. Et aduerso procu-
rator rei sic dicat. Ego procurator ipsius. **B.**
rei peto mibi decerni copiam huiusmodi replicatio-
nis et terminum ad duplicandum profigi assignari.
Illo termino adueniente procurator ipsius rei si si-
bi placet potest petere ut dominus iudex interloquatur
hincinde productis. Sin autem tunc procurator rei
dicat sic. Ego procurator ipsius. **B.** rei ad satis-
faciendum huiusmodi termino exhibeo huiusmodi duplica-
tiones petens et allegans ut continetur in eisdem. Et ad-
uerso procurator actoris dicat sic. Ego procura-
tor et eo nomine ipsius. **A.** actoris peto copiam huiusmodi
duplicacionis mibi decerni et terminum statuatur
ad dicendum si iure ad triplicandum. Adueniēte
huiusmodi termino procurator ipsius. **A.** actoris sic di-
cat. Ego procurator actoris ad satisfaciendum
termino has produco replicaciones et dupli-
caciones ipsius rei protestans et allegans prout con-
tinetur in eisdem. Et aduerso procurator rei sic di-
cat. Ego procurator. **B.** rei peto copiam tripli-
cacionis huiusmodi mibi decerni et terminum assignari
ad quadruplicandum verbo vel in scriptis si-
quod mibi competent. Terminum isto adueniente
procurator. **B.** rei sic dicat. Ego procurator
et eo nomine ipsius. **B.** rei produco huiusmodi quadri-
plicaciones pro parte aduersam petens et protestans
prout in eis continetur. Et aduerso procurator
actoris dicat sic. Ego procurator ipsius. **A.** ac-
toris peto pro vos dominum iudicem super deductis in
iudicio interloquatur et iudex tunc statuatur terminum
partibus ad audiendum voluntate sua. Isto ter-
mino adueniente si iudex interloquendo pronun-
ciauerit libello oblato ab actore pro rei fore re-
spondendum. Tunc si procurator rei vult ap-
pellare statim protestabit de grauamine ap-
pellando. Et debet infra decem dies a tali senten-
tia prolata appellare. Si si non voluerit appella-
re tunc idem procurator rei respondendo libello
dicat sic. Ego procurator ipsius. **B.** rei dico pe-
tita in libello et narrata prout narrant vera esse

animo litere prestadi affirmatiue. Et sic facta
litus prestacione iudex statuatur terminum par-
tibus siue procuratoribus hincinde ad iu-
randum de calumnia vitanda et veritate di-
cenda cum omnibus et singulis capitulis
in et sub iuramento calumnie contentis. **Et.**
Et potest iudex statim bene recipere huius-
modi iuramentum a partibus hincinde. Quo
iuramento prefato a partibus hincinde receptis
iudex statuatur actori seu eius procuratori termi-
num ad ponendum et articulandum in causa hu-
iusmodi. Quo termino adueniente procu-
rator actoris dicat sic. Ego procurator et eo
nomine ipsius. **A.** actoris huiusmodi produco et exhi-
beo positones et articulos petens partes ad-
uersam cogi ad dicendum et excipiendum. quic-
quid dicere vel excipere voluerit contra positones
et articulos oblatos. necnon ad responden-
dum eisdem. Et aduerso procurator rei sic di-
cat. Ego procurator ipsius. **B.** rei peto copiam
positonum et articuloz mibi decerni et ter-
minum competentem ad contradicendum prefigi
et assignari. Adueniēte huiusmodi termi-
no procurator rei sic dicat. Ego procurator
ipsius. **B.** rei produco has exceptiones con-
tra positones et articulos partis aduersa pe-
tens respondens et protestans prout et quem
admodum continetur in eisdem. Et aduerso procu-
rator ipsius actoris sic dicat. Ego procurator
ipsius. **A.** actoris peto mibi decerni copiam pro-
ducto et terminum ad contradicendum assigna-
ri. Terminum isto adueniente procurator ac-
toris sic dicat. Ego procurator ipsius. **A.** ac-
toris ad satisfaciendum termino has exhibeo re-
plicaciones contra exceptiones et responsio-
nes partis aduersa petens prout continetur
in eisdem. Et aduerso procurator rei si pla-
cet petat copiam et terminum ad duplicandum
eodem modo ut supra dictum est. vel petat iu-
dicem ut interloquendo pronun-
ciauerit super ad-
missione vel repulsione articuloz. Tunc
iudex statuatur partibus terminum ad audien-
dum voluntate suam super admissione et re-
pulsione articuloz. Et isto termino adueni-
ente si iudex pronun-
ciauerit articulos fore et
esse ad probandum admittendos. **Et.** procura-
tor rei si viderit se grauatus protestari debet

Introducō procuratiōnis

de grauamine et appellando. Et infra dies de-
cē a snia lata appellare. Sin at tūc faciat istā
interlocutoriā trāsire in rē iudicatā. Et eodē
termino procurator ipi⁹ A. actoris petat sibi
statui et assignari terminū ad pbandū inten-
tionē suā p pma dilatoe quā iudex sibi dare
et assignare d; infra quā dilatoe pcurator
actoris citari faciat in certū perempto. termi-
nū nōnullos testes de pbibēdo testimoniū
veritati in hmōi cā. Et in eundē terminū fa-
ciat citari reū seu ei⁹ pcuratorē ad videndū
seu audiendū pducī recipi admitti et iurare
nōnullos testes de pbibēdo testimoniū veri-
tati in cā hmōi. necnō ad dandū et exhibēdū
interrogatoriā fm q̄ ipos testes examiari et in-
terrogari voluerit q̄ termino citatiōnis adue-
niēte pcurator actoris sic dicat. Ego pcura-
tor ipi⁹ A. actoris hmōi pduco testes petēs
eosdē recipi admitti iurare de pbibēdo veri-
tati testimoniū i cā hmōi eosdēq; examiari
Ex aduerso pcurator rei sic dicat. Ego pcurator
rei ipi⁹ B. rei h pduco interrogatoriā iur-
ta et fm q̄ testes ipos volo examiari. nibilo-
min⁹ ptestor q̄ ius mibi maneat saluū et ille-
sū excipiēdi tā cōtra testes q; p̄ eoz dicta pro-
loco et tpe oportunitis. Itē si actor i pma dila-
tione suā intētionē plene nō pbauerit petat
sibi decerni scdaz dilatoe vel tertia v̄ q̄rtaz
cū solēnitare ad pbandū. et postq; actoris te-
stes pducti admissi et iurati sūt p iudicē et e⁹
notariū examiati. tūc actor siue pcurator ac-
toris petat sibi p̄figi et assignari terminū ad
vidēdū et audiēdū dicta seu testiū attestatio-
nes in hmōi cā iuratoz receptoz admissoz
examiatoz publicari. ipm q; reū citari ad idē
fiendū vel dicendū cām rōnabile q̄re hmōi
fieri nō debeāt. Istō termino adueniēte actor
siue ei⁹ pcurator sic dicat. Ego pcurator ipi⁹
si⁹ A. actoris peto p vos dñm iudicē testiū
dicta siue attestatōes i hmōi cā receptoz ad-
missoz iuratoz et examiatoz publicari et p
publicatis haberi. Tūc iudex q̄rat ab eo. an
enā velit plures pducere testes sup intētoe
sua. Et si dixerit q̄ nō. tūc dicat iudex si enā
renūciat pductioni v̄teriori testiū. et si pcurator
tūc dixerit q̄ sic. notari⁹ cause ponat in
actū talē renūciatiōnē testiū. Ex aduerso si p

curator rei cām habuerit rōnabile quare ve-
ro dicta testiū nō sint publicanda illa mor-
et incōtinēti d; corā iudice pponere. si at nō
habuerit hmōi cām s; cōsentit publicationi.
tūc iudex dicat notario vt legat dicta testiū
vt sic p publicatis habeant. Qua publicati-
one sic facta pcurator rei petat sibi decerni co-
piā attestatiōnū et terminū cōpetentē p̄figi et
assignari ad dicendū tam p̄ dicta et attesta-
tiones testiū q; eoz psonas. Illo adueniēte
termino pcurator rei sic dicat. Ego pcurator
ipi⁹ rei ad satisfaciendū hmōi termino pro-
duco has exceptiōes p̄ dicta testiū ac eoz p-
sonas p parte aduersa pductor petēs et alle-
gās vt quinet in eis dē. et ex aduerso pcurator
actoris sic dicat. Ego pcurator ipi⁹ A. actoris
peto copiā pductorū mibi decerni et ter-
minū dari ad replicandū fm q̄ mibi p̄petierit
et procedat si placet vt supra exemplificatū ē
et nūc replicandū nūc duplicandū. zc. Beinde
pcurator actoris petat sibi assignari certū
terminū ad producendū oīa et singula iura
et munimēta. lrās sc̄pturas puilegia et instru-
mēta sibi in hmōi causa necessaria ipm q; re-
um ad idem. Quo termino adueniēte pro-
curator ipi⁹ A. actoris sic dicat. Ego pcura-
tor noīe actoris ad satisfaciendū termino repro-
ducto h̄ singula in hmōi producta verbo. et
si habuerit aliqua que non sunt p̄s produ-
cta illa producat in scriptis. Ex aduerso pro-
curator rei sic dicat. Ego peto mibi dari co-
piā illorū de nouo pductorū. et terminum
statui ad excipiendū siue dicendū verbo vel
in scriptis contra omnia et singula producta
in hmōi causa. Et potest procedi vt supra re-
plicando triplicando. zc. Enā potest obser-
uari termin⁹ ad declarandū si fuerit necesse.
Beinde pcurator actoris petat sibi dari ter-
minū ad cōcludendū in huiusmodi causa.
Ipsū q; reum ad idem vel ad dicendum
causam rōnabile quare in hmōi cā pcludi
nō debeat. Istō termino adueniēte pcurator
actoris sic dicat. Ego pcurator ipsius
actoris peto in hmōi cā pcludi et meū p cō-
cluso haberi. Ex aduerso pcurator rei. si quā
habuerit cām rōnabile quare in cā hmōi
nō fuerit pcludendū. allam proponere debz.

Defensorum iuris

Et si illa causa iudex audire recusauerit tunc procurator rei prestari debet de grauamine et appellando. **z.** Sed si procurator rei non habuerit causam rationabilem huiusmodi tunc iudex potest cum ambo partibus concludere in huiusmodi causa et pro cluso habere et ex parte iudex assignet partibus hunc indeterminate ad videndum et audiendum sententiam diffinitiuam in huiusmodi causa ferri et promulgari. Illo termino adueniente procurator actoris dicat sic. Ego procurator ipsius actoris partis aduersae non comparent. ac cluso contumacia. ipsamque contumacem peto reputari. et in eius contumacia sententiam diffinitiuam pro me et parte mea et contra partem aduersam secundum formam petitionis pro me superius oblate in scriptis ferri et promulgari. Sed si procurator rei fuerit praesens potest sic dicere. Ego procurator nomine ipsius B. rei prestor de non consentiendo in sententiam diffinitiuam ferendam ex eo quod causas rationabiles proposui et allegaui in causa huiusmodi. et alias protestor de grauamine et appellando. **z.** vel potest procurator rei sic dicere secundum exigentiam materiei. Ego procurator rei peto sententiam diffinitiuam pro me et parte mea. et contra partem sibi in huiusmodi causa aduersam ex eo quod insufficienter probauit suam intentionem in scriptis ferri et promulgari. **z.** Et sic dicit iudex pronuntiandum ferat sententiam diffinitiuam. Si fuerit pro actore tunc procuratores sic dicant. Ego procurator vice et nomine ipsius A. actoris in quantum huiusmodi sententia pro parte mea et contra partem aduersam facere videtur et non alias tunc pro vos notarium cause huiusmodi mihi fieri publicum instrumentum peto. In quantum vero contra partem meam faceret et pro parte aduersa. tunc protestor de grauamine et appellando. **z.** Ex aduerso si sententia fuerit contra reum seu procuratores rei dicat sic. Ego procurator ipsius B. rei dico huiusmodi sententiam si sic dicit meretur fore iniustam et iniquam et protestor de grauamine. et appellando. **z.** Et infra decem dies ab illo grauamine sententia sic lata debet in scriptis appellari. alias enim sententia transit in rem iudicatum.

Incipit defensorum iuris.

Quia bone rei datur re consilium et praesens habetur vite sublidium et eterne remunerationis cernit expectare pmu. xij. q. ij. c. bone rei. Ideo ego. J. monachus cisterciensis ordinis videns reos propter maliciam actoris fatigari laboribus et expensis. Praesens opusculum de corpe canonum decretalium ac legum collegi potui iuris defensorum illud denotans. eo quod reus per doctrinam contra actorem tueri se valeat exceptores rei viles in eo ponens. Nam exceptiones rei dicitur. ff. de excep. l. ij. Si enim veritas non defensam opprimat. Rogo ergo hominem huius opusculi lectorem ut deum pro me deprecetur. loquor enim nunc pro parte quam loqui non possum. Unde petitio mea est pro lege habenda. ut in auctore. de nupt. xij. q. iij. c. vnusquisque. vbi petitur. Ambrosio. Et sit petitio sua lex. Nam naturalis equitate tenet quilibet de bono faciendo et quod sibi bonum fecit. ff. de petitione. herede. ed. et si. §. consuluit. praesens opusculum. ergo pro re. anulos distinguat ut facilius in eo quod querit inueniet. Et ponit primo registrum.

Tituli istius libri.

- De rescriptis.
- De iudiciis.
- De arbitris.
- Contra actorem.
- Contra procuratorem.
- Contra procuratorium.
- Contra aduocatum.
- Contra libellum.
- Contra testes.
- Contra interrogatoria.
- Contra instrumenta.
- Contra priuilegium.
- Contra testamentum.
- Contra positiones.
- Contra sententiam.
- Contra appellationem.
- Contra electionem prelatorum.
- Contra prescriptionem et usurpationem.

Contra rescriptum

Quibus modis iudicium instantia perit videamus. Iudices alij sunt ordinarij q̄ ab apostolico. vt ecclesiastici vt ab imperatore. vt pote seculares legitimam accipiunt potestatem. alij sunt arbitri q̄ nullam potestatem habent. s; cū consensu litigantium iudices eligunt in q̄s p̄mittunt. vt eoz̄ sn̄ie ste. ij. q. vi. a iudicib; . r. spe. de arbi. Alij sunt iudices delegati q̄b; audiētia prescripta seu alia auctoritate a superiorib; delegat. extra de offi. r. po. in. iudi. dele. p. totū. Unde de exceptionib; contra rescriptum p̄mo videamus.

Contra rescriptum.

Rescriptū diligenter est inspiciendū et considerandū vtrū p̄ suppressionē veri r̄ falsi suggestiones fuerit impetratū. r̄ intellige talem veritatem r̄ falsitatem quā si superior sciuit nō dedisset lras. Et dicendū q̄ tale rescriptum seu autenticū nō valet. nam p̄ceptōez̄ elidit p̄. Itē nō valet si p̄ ius diuinū impetratū fuerit. xxv. q. j. sūt q̄dam. Item nō valet si p̄ ius naturale vel potestati vel p̄ fiscū vel utilitatē publicā fuerit impetratū. xvj. q. vj. placuit. C. vnde vi. le. auctoritatem. C. li. xj. de nauibus nō excu. l. multa. r. xxv. q. j. ideo. Et h̄ verū est nisi de illo canone fecerit mentionē vt appensionē de nō obstare tali lege vt canone. alias p̄ra ius scriptū nō valet impetratū. nisi forte prosit impetranti r̄ nulli noceat ibidē. xxv. q. ij. ca. rescripta. Item si rescriptū papale fuerit impetratū sup̄ re q̄ forū seculare cōtingit nō valet cū effectu. nam p̄ceptōem elidit. extra de fo. compe. ex tenore. r. c. ex parte sic. r. d. appell. sup̄ duob; . et h̄ intellige si sup̄ p̄prietate rei fuerit impetratū. Sec; si sup̄ possessione q̄ sup̄ possessione potest coram iudice sp̄ua li causa ventilari. extra de fo. compe. Ex pre B. de iudi. ceterū. Quidam tñ intelligunt h̄ corā ordinario et non coram delegato. Itē si papa mandat aliquibus iudicib; q̄ exco; municatum absoluant. et de sufficientie cautione prestanda q̄ pareat mandatis ecclesie non fecerit mentionem nō valet. extra de se;

quel. possess. c. ad bec. in fine. quia sufficiens cautio debet prestari. vt lite non cōtesta. quoniā. s. in alijs. Item rescriptum elidit si tempus datū diligenter attendat. extra. c. n. eā te. ff. de p̄ci. imp. offe. l. j. r. l. vniuersis. Et intellige si pro alio impetrauit. pro se enim valet. Idem dicit de quolibet regulari nisi p̄ monasterio suo impetrauit. Abbate nihilominus impetrante. extra de postu. c. ex parte. nec cleri. vel mo. in rubro. Item rescriptū secundo modo impetratum non valet cū effectu nisi de p̄mo faciat mentionē. extra de rescript. ceterum. et extra. de offi. iudi. dele. sane. et. c. ex litteris. hoc intellige quādo ambo rescripta ad diversos iudices dirigunt. secus quādo ad eosdem. vt in dicto. c. sane. eo. n. r. c. j. extra de appell. significauit. si vero in posteriori rescripto fuerit expressa mentio de p̄mo tunc ipso iure non valet p̄mū. extra de sen. et re iudi. inter monasteriū. Item rescriptū non valet si in alicui; iniuriā vel p̄iudiciū fuerit. Et hoc intellige si magna sit iniuria. Itā parua toleratur. xxv. q. ij. nec damnosa. extra de auc. r. vsu. pal. ex tenore. r. de offi. iudi. ord. licet. Et hoc intellige nisi p̄nceps illud rescriptum tanq̄ ex certa sciētia alicui duxerit cōcedendum. Item rescriptū de diuersis manibus scriptum non valet. extra de cri. fal. licet. Item si falsitas ibi fuerit non valet. extra eo. n. ad audiētiā. contrarium habes de fide instrumen. ex parte. Item si carta rasa fuerit et postea ibidem fuerit scriptum. Vel si fuerit scriptura linearis. nō valet cum effectu. extra de cri. fal. licet. de reli. do cum venerabilis. de fide instrumen. inter dilectos. Itē si generale sit rescriptum per speciale derogatur eidem. extra. eo. c. j. de offi. lega. studuisti. Itē si rescriptum sit re iudicata terminatū non valet nisi de illa fecerit mentionē vel nisi de illa sententia infra decendū fuerit prouocatum. extra de sen. et re iudi. inter monasteriū. de fide instrumen. inter dilectos. Itē si rescriptū clerico nō tonsurato fuerit impetratum non valet. nisi post datum tonsure. extra de transac. ex litteris. Item si excommunicat; sup̄ plurib; articulis rescriptis absolutiōn. generalis indistincte s; impetrauerit nō

Contra rescriptum

valz. nisi expresse d' quibus articulo fecerit mentionem. extra d' of. iudi. ordi. ex pte. 7 d' sen. ex. cu. p. ca. no. in tot sunt necessarie absolutio. q' fuerit excoicatus. ut ibi in glo. si. p. p. fi. Item si rescripta seu instrumenta sibi iuricem dicat no. valet. extra d' p. ba. post cessionem. d' si. instrum. scriptura. Item si impetrans nomen suum tacuerit. extra. e. n. ad aures. Item si in scripto no. fiat mentione d' processu vel serie negocii. Item si aliquis processus est factus coram alio iudice no. valet extra de sen. 7 re iudi. inter monasterium. et de cohabit. cleri. 7 mulie. sup. eod. 7 eo. n. dilectus. Item si rescriptum fuerit impetratum. Aliqua privilegia vel pira privilegatas personas. no. valz. nisi de privilegijs fecerit mentionem. extra e. n. cum ordinem. de sen. 7 re iudi. inter monasterium. Item si rescriptum fuerit impetratum ad quoscumque iudices nullo nominato. vel sup. oib' causis nlla expressa non valet. extra. e. n. nonnulli. Item si q's regularis vel monach' rescriptum impetratum sup. administratione ppetuanda. non valet. extra. d' p. fir. vii. 7 inuti. p. recta. Item dignior persona q's est nominata in lris no. p. curari plures sedis apostolice. Item si q's vocet sup. maiorem q's in lris p. nec no. tenet respondere ibidem. Item si maius negocium vel maior persona in literis habeat ut possit impetrans defendere. ad minores tenet q's respondere. d' illud negocium maius vel maior persona pcurata fuerit in iudicio vel venturum ibidem. Item rescriptum in q' decime alic' pfirmat no. valet. xv. q. iij. s. p. scriptio. Item si impetratum fuerit p. possessionem sup. ppetate no. valet. de sequel. possess. c. j. de iudi. significaverunt. Item rescriptum no. valz. nisi illa clausula ibi p. neeat. q' si ita est. e. n. sedes. xv. q. ij. dicent. Item rescriptum no. valet qd' pcuratum fieri altera pte. absente no. p. p. xuma. cia. extra de maio. 7 obe. inter q'tuor. Item rescriptum no. valet si dioc. de quib' reus 7 actor existat ibidem no. nominet. e. n. significate. Item si papa mandat ut Johannes recipiat in ecclesia tale. 7c. et pmo mandavit q' henric' ibidem accipiat. no. valz. nisi secum de lre de p. mis fecerit mentionem. et mandatum h' intellige si idem papa h' mandasset. Sec' si alius papa. e. n. lris. Item habes beneficium quous modicum nisi de ipso fecerit mentionem rescriptum de alio obtinendo

no. valet. e. n. si opponente. 7 multe alie p. d' des subintelligunt. sine q' b' lre no. valent. puta si no. est cleric'. extra de fr. sac. ex. lris. Item si vult ecclesia residere. extra d' cle. no. resi. relatum. Item ut sit dign'. eo. n. cum a deo. Item si in ecclesia tot sustentari possent. de vi. 7 bone. cle. quonia. Item si archiepiscopus vel episcopus creat suam dioc. 7 existens ptra dioc. delegat aliquam cam no. valet. ff. de iur. ord. iudi. l. extra. Item si b' iusta cam excusatio. e. n. si q'n. Item si papa loquitur in rescripto vni psonae in plurali no. valet. q' necunq's ille cui loquitur sit dignitas. extra de cri. fal. q's graue. Item si rescriptum fuerit impetratum sine speciali mandato no. valet. e. n. nonnulli. nisi impetrans sit de illis psonis a q' b' mandatum non exigit ibidem. 7 hec psonae sunt parentes. affines. 7 liberi. ff. de procur. Sed h' exceptio hodie locum habet in audientia lra. non in negocio iudicium. Item si q's irabit ad iudicium extra diocesim ultra vna dietam non valet. e. n. statutum. l. i. vj. nisi litere de comuni consensu p. uis fuerint impetratae. vel nisi de hac p. stituone expressam fecerit mentionem. e. n. nonnulli. Item p. illam clausulam qdam alij no. debet ultra quattuor p. ueniri. extra de rescript. cu. i. multis. l. i. vj. et ille p. sone que nominate sunt in rescripto debent pmo conueniri et alij quattuor in citatorio poni. Item lra. tacita veritate multis modis impetrat. sed no. valet. scilicet dum impetrator tacuit serie facti. extra d' co. ba. cle. 7 mu. sup. eo. Item si tacuit beneficium. eo. n. postu. Item si tacuit iuramentum. eo. n. p. stitutum. Item si tacuit statutum numerum canonicorum. extra de p. ben. pro illorum. Item si tacuit q' p. benda non vacaret. extra de p. cell. p. ben. cu. nostris. Item si tacuit excoicacione. extra de p. cura. an nra p. sentia. Item si tacuit appellacionem ad sedem aplicam factam. extra d' p. fir. vii. 7 inuti. memorie. Item si dicit se breuiter monitorias cu. no. haberet et impetravit executorias no. valet. e. n. ex. in sinuat. Item si dicit se dioces. cu. sit de ciuitate tali. vel contra non valet. eodem titu. rudolphus. et ca. significante. Et h' d' rescriptis sufficiant causa breuiata.

quod alij
p. d' d' d' d' d'
no. m' d' d' d'

Quia p. d' d'
m' d' d' d'
m' d' d' d'

Contra iudices

Contra iudices.

Quia plures esse iudices apparet q̄ tñ d̄ iure eē nō p̄nt. Adcirco p̄ exceptōes iter fere re h̄ placuit. **Excoīcat⁹** iudex eē n̄ p̄t. extra de sen. r. re iudi. ad pbādū. r. d̄ except. dilecti filij. r. c. cū iter p̄orē. r. c. exceptioñ. r. d̄ offi. iudi. de le. p̄udēna. **Itē** si iudex suspect⁹ fuerit poterit recusari. iij. q. v. c. vl. extra de excep. iter p̄orē de appel. postremo. r. c. p̄posuit. Et itelligē si sit suspect⁹ ex cā rōnabili. puta q̄z p̄ sanguine⁹ p̄is aduerse. Et h̄itelligē s̄m ius canonicū tā de iudice ordinario q̄z de legato. **Ordinari⁹** ei recusari p̄t. extra d̄ fo. p̄pe. l. 3. de appel. cū sp̄ali. **Itē** si bz cām p̄silez p̄t vt suspectus recusari. extra d̄ iudi. cām. **Itē** si aduersario multū familiaris. extra de of. dele. in sinuāte. r. de purga. can. cū imminente. **Itē** si sit socius vel canonic⁹ ei⁹. extra d̄ offi. dele. **Item** si sit dñs impetrāñ. eo. n. cām q̄. iij. q. v. accusatores. xj. q. iij. q̄tuor. **Itē** si sit vasall⁹ ipetrāñis xij. q. v. de forma. extra vt lit. p̄test. accedens. **Itē** sit inimic⁹ ei⁹. extra de excep. cū iter p̄orē. r. fere i oib⁹. c. supra allegat. **Itē** si iudex est p̄ sanguine⁹ inimici mei. extra vt lit. nō p̄test. accedens. **Itē** si iudex bz cām cū altera p̄nū p̄t vt suspect⁹ recusari. extra d̄ of. dele. cū sup abbacia. d̄ pur. can. cū i iuētute. **Itē** si actor est d̄ familia iudi. extra vt lit. n̄ p̄test. accedēs r. ff. d̄ iur. om. iudi. l. qui iurisdictioni. vbi d̄. q̄ iurisdictioni p̄est neqz sibi ius dicere d̄z neqz p̄rou neqz liberis. neqz ceteris q̄s secū habet **Itē** si actor est iudex illi⁹ iudicis talis iudex p̄t haberi vt suspect⁹. Tales enī iudices p̄nt refutari. C. d̄ iudi. l. p̄perandā. **Nota** q̄ sec⁹ ē d̄ iure civili. Et sec⁹ ē de iure canonico. oportet enī vt cā suspitōis alleget corā iudice. vt p̄bet corā arbitro electo a p̄nibus. extra d̄ appel. cū sp̄ali. e. n. secūdo req̄ris. **Itē** d̄ iure vō civili nō oportet cām suspitōis allegare nec p̄bare s̄z sufficit dicere. habeo te suspectū. e. n. secūdo req̄ris. in glo. **Itē** si iudex eō iund⁹ de terra ipetrāñs p̄t ab alia p̄te vt suspectus haberi. vt lit. nō p̄test. accedēs. s̄z illa exceptio sola nō sufficit s̄z bñ valet cū alijs. vt no. i d̄ cto. c. **Itē** seru⁹ iudex eē nō p̄t. iij. q. viij. infa-

mis. **Itē** q̄ minor. xvij. annis iudex esse nequeat etiā de p̄sensu p̄nū null⁹ enī delegare p̄t cām minor. xvij. annis. nisi sol⁹ p̄nceps. extra d̄ of. dele. cū vicelimum. r. h̄ ē verū in delegato. **Ordinari⁹** enī nō p̄t eē iudex nisi. xvj. annū attigerit ibidez. r. extra de elec. cū inter. **Itē** si in vna cā fuit aduocat⁹ vel p̄curator postea nō p̄t eē iudex in eadē. ij. q. vi. statutū. ff. d̄ iurisd. om. iudi. l. p̄tor. **Itē** laic⁹ nō p̄t eē iudex in re ecclesiastica. extra d̄ iudi. decernam⁹. r. c. at si clerici. xj. q. i. placuit. **Iudex** delegat⁹ ex q̄ sniaz bñ vel male tulit postea d̄ illa cā se introuitē nō debz. extra d̄ of. iudi. dele. querēt. r. c. venerabilis. r. c. in lris. **Sec⁹** ē de ordi. q̄ sup accessor. potest exp̄sse cognosce re. ff. de re iudi. l. paul⁹. **Itē** delegat⁹ iudex et recusat⁹ p̄bata causa suspitōis p̄t alicui nō suspecto cām subdelegare. extra d̄ appel. cum speciali. r. c. ad h. r. c. cū cessante. in fi. **Nota** dū q̄ si iurisdictioni ad tēp⁹ data fuerit eō trāf acto expirat iurisdictioni nisi d̄ p̄sensu parū fuerit progata. extra d̄ of. iudi. dele. d̄ causis **In** vltimarina dilatōe iudex vltra nouē mēses dare nō potest etiā p̄sententib⁹ partibus. iij. q. iij. §. spaciū. c. inducie. **Item** si p̄prium nomē mulieris fuerat exp̄ssū p̄ mortē ei⁹ nō potest noscere de causa. e. n. cum olim **Item** archiep̄s de causa sui suffraganei introuitē se n̄ debet nisi p̄ appel. causa ad ip̄m fuerit deuoluta. extra d̄ of. dele. cū n̄ ignores. de offi. iudi. ordi. pastoralis. nisi ep̄iscop⁹ fuerit negligens vel iusticiam ne glexerit facere. **Item** per mortem mandatoris ad huc re integra. extra de offi. dele. gratam. r. c. relatum. r. c. licet. **Item** iudex delegat⁹ post annū potest soluere que ligauit. eo. n. querenti. **Item** si fuerint plures iudices vn⁹ citare nō p̄t s̄n alijs nec in causa procedere nisi in commissione dictū fuerit q̄ si nō omēs interesse poterint. Et hoc verū est nisi iudex absens p̄ certū nūcijs vel lrās ostenderit se interesse non posse. extra. e. n. p̄udēna. r. c. causam matrimonij. **Item** surd⁹ lunaticus r. perpetue surrius non potest esse iudex nec mutus. ff. d̄ iudi. l. cum p̄tor. ver. est autē. **Item** mulier non potest esse iudex. iij. q. viij. §. tria. ca. infamis. xvij. q. v. ca. mulierem. ff. de re. iur. l. ij.

Contra iudices

Si strariū inuenit intelligit de p̄suetudine approbata. extra de arbi. dilecti filij. vel a p̄ncipe interpretat. ij. q. v. neminē. Itē nemo p̄t esse iudex ecclesiastic⁹ nisi habeat aliquā dignitatē vel nisi sit i. ecclia collegiata canonicus. nec causa d̄z v̄nulari nisi in ciuitatib⁹ vel in locis insignib⁹ vbi inuenit copia peritorū. nec etiā de cōsensu partū. vt in ti. de resc̄pt. c. statuti. li. vi. et est p̄ciliū Lugdunū. Itē si causa ē cōmissa plurib⁹ iudicib⁹ tūc vno decedēte alij nō p̄t p̄cedere nisi in cōmissiōe p̄tinetur. extra de offi. iudi. delega. c. vno delegato Itē si causa fuerit alteri cōmissa p̄ mādatur facies mentionē de p̄or p̄or iudex nō potest postea cognoscere de illa cā. extra de offi. iud. dele. pastoral. Itē heretic⁹ iudex vel testis esse nō p̄t. extra de hereti. excōicam⁹. Item si causa i. aliq̄ rāgit iudicē potest tāq̄ suspect⁹ recusari. iij. q. v. c. vl. Itē si sit subdelegat⁹ ab aliq̄ delegato nisi delegato p̄ncipis nō valet extra de ap. cū cām. et de offi. iudi. deleg. sup̄ questionū. Itē si sit delegat⁹ in cā criminali s̄m leges nō valet. nisi a p̄ncipe deleget. ix. q. iij. saluo. ff. de offi. procon. l. solent. Sec⁹ ē s̄m canones. extra de offi. iudi. dele. sup̄ q̄stionū Itē subdelegat⁹ esse nō p̄t si causa sibi cōmissa nō p̄tinet ad iurisdictionē delegātis. extra de resc̄pt. sup̄ lris. de pe. et re. q̄ autē. Nam qd̄ sit corā nō p̄tēt iudice nō valz. extra de iudi. ar. si clerici. et de p̄sue. ad nr̄z. Itē si iudex p̄ formā resc̄pti aut iurisdictionē aliq̄ egerit nō valz. extra de resc̄pt. cū dilectis. Itē cui delegat⁹ ē inquisitio vel q̄ p̄uideat alicui eccliesie de p̄lato altero subdelegare nō p̄t et de cōsensu p̄nū. extra de offi. dele. c. vl. et de resc̄pt. cū dilecta. Nota iudex delegat⁹ nō p̄t mādare alterutri p̄nū corā ip̄o p̄sonalitē cōparere nisi in causa criminali. vel p̄ veritate dicēda vel p̄ iuramēto calūnie p̄stādo. v̄l nisi fuerit specialiter demandat⁹. extra de iudi. iuris esse ambiguū et est p̄firmatio p̄ciliū Lugdunē li. vi. bec locū bz in causis p̄uatorū. sec⁹ i causa collegij vel vniuersitatis. extra de p̄cu. c. ij. et. c. qz in causis Itē cui mandat⁹ aliq̄ negociū p̄sonalitē ereq̄ subdelegare nō p̄t. nisi de cōsensu p̄nū in quibusdā casib⁹. extra de resc̄pt. cū dilecta. et de offi. iudi. dele. c. vl. Itē post ap̄

pel. rite factā iudex a q̄ ē appellatū cognoscere nō p̄t de cā. extra de appel. c. j. directe. Item monach⁹ vel canonic⁹ in cā seculari nō p̄t ēē iudex. extra ne cleri. vel mo. s̄z nec. et. c. clerici. Itē si maior iudex negociū reuocauerit minor postea de illo cognoscere nō p̄t. extra de elec. i. causis. ff. de iudi. l. iudiciū. Itē iudex d̄z q̄ mediator ēē inter actorē et reū. xxx. q. vl. c. vl. aliter possz vt suspectus recusari. Nota cautelā debes adhibere vt exceptiones nō s̄t p̄ferāt. S̄z singule in singulis. vt si cadas ab vna p̄cedas ad aliam.

Contra arbitros.

Moniaz arbitria

q̄ ad instar iudicioz s̄t redacta. ff. de recep. ar. l. j. Ideo post tractatū cōtra iudices aliq̄ d̄ arbitros et in q̄s est p̄promissū audiam⁹. Seru⁹ nō p̄t ēē arbiter. ff. de arbitris. l. podi⁹. s̄. in seruū. Itē pupillus furiosus. mut⁹. vel surd⁹. nō p̄t ēē arbiter. iij. q. vij. s̄. tria. ff. de arbi. l. s̄. si in seruū. Itē nec minor. xxv. annis. ibidē. l. si in seruū. et ff. de recep. ar. l. cū lege. Itē in reppa null⁹ p̄t ēē arbiter. ff. de arbi. l. penul. nam arbiter cognoscit ad modū iudicis. Et sententia arbitri standū ē siue sit equa siue iniqua et sibi imputet qui eum elegit. ff. de arbi. l. diem. s̄. stari. Et si ille inique procedit reducitur ad arbitrium boni viri. ff. pro socio. l. si societatem. Item mulier non potest esse arbiter. ff. de re. iur. l. femine. intellige nisi sit femina excellens. vel de cōsuetudine approbata. extra de arbi. dilecti filij. Item si iudex fuerit ordinari⁹ alic⁹ reū eū compromitti non potest. ff. de arbi. l. sed si in seruū. s̄. ij. et hoc intellige s̄m leges. Nam s̄m canones tam in delegatum q̄z in ordinariū compromitti potest. extra de arbi. cūz tēpore. c. cum olim. et de elec. causam. Item in causa criminali vel liberali non tenet arbitriū. extra de testi. ca. de testib⁹. de iure iuran. c. penul. nec in pupillari actione nec i. matrimoniali. ff. e. ti. l. non distinguemus Item si de causis restitutionū. agi. debet ibidem. l. vlt. nisi quādo incidentaliter illa causa mouet. ff. de iudi. l. quonens. Item infamis non

no 277

Contra arbitros

potest esse arbit. iij. q. vii. §. tria. 7. ff. e. ti. pedi.
Itē si q̄s p̄promittit noie alieno nō valet. ff.
eo. ti. l. nō distinguem. Itē si cōpromissū sit
p̄ pupillū sine tutor̄ auctoritate. nō valet. ff. e.
ti. l. si pupill. Itē si sine pena fuerit compro
missū vel sine eo q̄d obtinet vice p̄ ne nō va
let cū effectū. q̄ partes nō tenent seruare sen
tentia arbit. nisi velint si pena nō fuerit appo
sita. C. de arbit. l. j. vel iuramētū; fm canones.
extra. e. ti. cū ip̄e. Tamē bñ valebit l̄ pena nō
sit apposita si pres p̄ sniam tacuit nitate cō
firmauerit et tñ actori dabit actio 7 reo exce
ptio. extra. e. ti. p̄ tuas. C. eo. ti. l. penul. §. i. et. ij.
Itē si cōpromissio claudicat. ff. eo. ti. diem. §.
penul. Item si p̄nūciatio arbitri instrumē
to non sit collecta vel in arbitriū tertij nulla
p̄sona exp̄ssa sit cōpromissū non valet. extra
eo. ti. in otuit. 7. ff. e. ti. l. item si vn. §. si i duos.
Cōtrariū tñ videt̄ extra d̄ ap. cū sp̄ali. So
lutio in causa recusatiōn. a iure p̄cedit assu
mi tertij arbitri. q̄ illi arbitri nō dicunt veri
arbitri l̄ q̄ iudicis vice sapiūt. extra de offi.
dele. suspiōnis. Itē si dies apposita est in cō
promisso ea n̄ facta quicq̄d dicit arbitri nō
valet. extra de offi. iudi. dele. de causis. Item
si die feriata p̄nūciatū fuerit cū altera pte ab
sente nō valet. extra de for. ca. vl. ff. e. ti. l. diē. §.
si q̄s. Itē res ecclesiastica in laicū cōpromit
ti nō p̄t. extra. e. ti. p̄git. 7 de iudi. decernim.
Itē p̄t obijci cōpromissio q̄ solutū sit. Sol
uitur enī plurib⁹ modis puta die. morte. ac
stipulatione. iudicio pacto satisfactione. ff. e.
ti. nō distinguem. §. cōpromissio. Itē potest
obijci q̄ in se non suscepit arbitriū. ff. e. ti. l. iij.
§. j. Itē corā arbitro nō h̄z locū recōuentio.
extra. e. ti. cū dilecti. Itē cōpromissū nō exten
dit ad cōpromittēns heredes si de eis nō ca
ueat. ibidē. ff. eo. ti. l. diē. §. j. Itē si plures arbi
tri fuerit oēs iueresse debet arbitrio. ff. eo. ti. l.
cui. nisi aliud dicitur sit in cōpromisso. ff. e. ti.
l. nō distinguem. §. cū ne plures. Itē p̄t obij
ci q̄ arbitri nō tulit sententiā in sc̄pnis q̄d d̄z
facere. C. e. ti. cū in arbitrio. §. ij. nisi aliud dicitū
sit in cōpromisso. ff. de iudi. l. j. Item arbitri
nō p̄t punire p̄tumacē nisi exp̄ssū fuerit i cō
promisso ibidē. §. vl. nota ea sola veniunt in
arbitrio de q̄b⁹ tactū est vt veniat. ff. eo. ti. l. si

cū dies. §. j. extra. e. ti. cum dilecti. Et tñ cum
de illo.

Contra actorem.

Nunc contra acto
rem videam. Actor ex cōdicat. r. d̄
potest stare in iudicio nec tenet ei
reus r̄ndere. extra de offi. dele. p̄ iudiciā. et ex
tra de except. dilecti. 7. c. cū inter p̄ore. 7. c. pia.
Et de reo ex cōdicato idē dicendū ē q̄ actor n̄
p̄t recōueniri. extra de except. cū inter p̄iore.
vbi 7 exceptio ex cōdicatiōis tam p̄ iudicē q̄z p̄
actorē q̄z etiā p̄ reū semp p̄t opponi tam ante
lit. p̄esta. q̄z post. extra de except. ver. Itē q̄s
ex cōmunicato cōmunicare cogat. ca. excep
tionē. Item reus actori non d̄z r̄ndere si plu
res habeat p̄sonales actōnes p̄tra eundem
coram diuersis iudicib⁹. extra de rescriptis. ex
tenore. et. e. ti. disp̄dia. l. vi. q̄d est p̄silū Lug
dunē. Item si reus p̄tra actorem agere vo
luerit oportet ip̄m sub actoris iudicē litiga
re in modum reconuentioni. Actorēz enī ad
aliū iudicē trahere nō potest ibidem. Item
monachus sine licentia abbatis puenire vel
pueniri nō p̄t. extra de iudi. cām. xvi. dis. pla
cuit. Itē d̄z de abbate q̄ sine lris capli sui ad
mitti nō debet nisi bona fuerint diuisa. extra
de rescript. edoceri. et de reli. do. cu. dilecti. Si
tñ monach⁹ fuerit in scolis causa studij vel
alia iusta de causa de licentia sui abbatis agē
potest 7 respōdere. extra de accu. ex parte. Et
si p̄cussus fuerit existens in tra claustrū ip̄se
nō ager sed monasteriū vel iudicē monaste
rii. nec p̄t tūc remittere iniuriam sibi factam
extra de sentē. ex com. parrochianos. in glo.
Item monach⁹ abbatem in ius trahere nō
potest nisi fuerit a p̄ncipe impetratū. C. de in
iur. vocan. l. j. et. ij. Item fili⁹ sine licentia
patris agē non potest. extra de p̄cura. c. j. Et
fallit i causis castrensi peculij. in sti. de pa. po.
ius q̄d p̄sistit. Item si aliq̄s petat debitū vel
aliud p̄sonale et p̄. xxx. annos nō p̄terat et
potest obijci p̄sc̄ptō. C. de anna. excep. 7 p̄sc̄p.
l. j. §. ad bec. Item ab aduersario si fuero spo
liat⁹ sibi non tencor respondere quousq̄z fue
ro restituit⁹. extra d̄ ordi. cogni. sup̄ spoliatio
ne. de resti. spo. ca. j. 7. iij. q. j. p̄ totum. Item si

Contra actorem

in honestus vel nō secur⁹ locus alicui fuerit assignat⁹. nec tenet rñdere neq; tenet cōpare re. extra vt lic. nō prest. accedēs. Itē clericus nō potest p̄sentire in iudicē nō suū nisi duo cōcurrant scz q̄ iudex sit p̄sona ecclesiastica. ⁊ volūtas dyocef. sui accedat. extra de fo. cō. si diligēt. Itē in causa criminali nō teneor in quadragesima rñdere. C. de feri. l. quadraginta. Itud p̄pter cōtrariā consuetudinem hodie nō seruat. Itē actor minor. xxy. annis nō potest agere in iudicio sine auctoritate tutoris. C. qui legi. p̄so. stan. habet in iudi. l. j. ⁊ ij. Itē in casus in q̄bus minor potest agere sine auctoritate tutoris. P̄sumus est in voto. xx. q. ij. c. j. ⁊ ij. Secūdu⁹ cū agitur de thoro violato. ff. de adul. l. si marit⁹. §. lxx. Tertius cū mortē patris exequit vel cū agitur de testamento patris. xv. q. iij. de crimine. Quart⁹ cū agitur de recuperanda possessione. C. qui le. p̄so. habet stan. in iudi. l. vlt. Quint⁹ cū impetravit veniam etatis. C. de his qui ve. eta. l. ij. Sext⁹ cū agitur de libero homine exhibendo. ff. de lib. homi. exbi. l. ij. Septim⁹ cū agitur negocia alterius. ff. de mino. xxy. an. l. cū mandato. Octauus in causa matrimoniali. extra de restit. spo. c. ex pre. Et in quibusdā casibus q̄ notantur. ij. q. vij. querit. Itē piurus vel alius in famis potest acculare. P̄sumo in crimine symonte. extra de symo. tāta est labes. Secūdo in crimine lese maiestatis. xv. q. iij. c. penlt. extra de cōfes. c. j. Tertio cū suam vel suorū iniuriam p̄sequit. iij. q. vij. omnib⁹. Quarta in crimine hereseos. ij. q. vij. sacerdotes. Itē si fili⁹ agitur cōtra parētes vel cōtra eos sub quorū potestate est audiri nō debz. C. de pa. po. congruenti. Et intellige nisi in castrensi peculio vlt̄ quasi castrensi. ff. de iudi. l. iulia. Itē dicit̄ d̄ filiis emancipatis nisi venia impetret. insti. de pena. te. l. iij. §. vlt. Itē libert⁹ p̄tra patronum agere non potest nisi p̄us venia impetrata. l. ij. C. d̄ in ius vocā. Itē dico de libertis ⁊ liberis contra parentē patronū ve agentibus. insti. de pena. te. in fine. Itē eiusdē luitis consoz si voluerit agere p̄ consozē sine mādato audiri non debet. Eua p̄stita cautione nisi post lit. prest. C. de consoz. eiusdē luitis. l. ij. Itē si actor petit fundū non debet respōde

ri nisi fundo qui petit ostenso. extra de libella obla. c. ij. ⁊ debet exprimi nomen fundi ⁊ nominis vicini fundi. ff. de censu. l. forma. Itē videas quā actionē actor intendat virū sit ipalis vel p̄petua. Si temporalis est ⁊ tps sit transacti intra quod debuisset egisse a modo agere nō potest cū effectu. **C** Itē nota qualiter tps currat contra aliquē. Decē dies currunt cōtra non appellantē. extra de appel. si tibi. ⁊ d̄ electi. cū dilectus. Itē quantum temp⁹ currat contra electū petentē p̄secrationē. c. dil. quoniam quidā. Itē sex mēsum currit in bñficiorum collatione. nā postea collatio deuoluitur ad superiorē. extra de p̄ben. de multa. Itē temp⁹ currit contra electū ad p̄laturam qui infra sex mēses debet petere confirmationem. extra vt lic. non cōest. quoniam. Itē temp⁹ vni⁹ anni currit p̄tra volentē agere actione iniuriarū. quia iniuria post annū intentari non potest. C. de iniurijs. l. si non puicij. Itē temp⁹ currit contra rescriptū papale intellige si impetrās eo vsus non fuerit dum tamē copā iudicis habere potuit. Et cū aduersari⁹ rescriptū impetravit. extra d̄ rescrip. c. si autem. Itē temp⁹ currit in quibusdā casibus q̄ notant̄ extra vt lic. non presta. quoniam am frequent. De hac materia dicā pleni⁹ infra in iuu. de rescrip. Itē q̄ constituit p̄curatorem ad totā causam postea non potest illum reuocare nisi ex iusta causa aut integra adhuc existētē causa. ff. de p̄cura. l. ante litem ⁊ l. se. Itē actor q̄ fec̄ citari ad aliquē t̄minū aduersariū veniētē reo si non venit actor cōdemnet̄ in expēsis. extra de do. ⁊ p̄u. actor. l. ij. **C** Itē si mulier velit agere noie filij vlt̄ aliterius audiri non debet nisi sit tutrix. de reg. iu. l. femine. Excipiunt̄ quidā casus. ff. de procurat. l. femine. Itē laic⁹ nō potest clericū accusare etiā in causa criminali. nisi suā vlt̄ suorum iniuriā p̄sequat̄. extra de testi. de cetero. Itē p̄spiratores ⁊ inimici capitales in nulla causa ad accusatōz admittunt̄. extra d̄ simo. licet. r. q. j. p̄spirationū. Et tantū de isto

Contra procuratorem

Superius contra

actorem dixim⁹. sed q̄ actor p̄curat

Contra procuratorem

ratozem sepe experit. ideo nūc p̄tra pcurato-
rem. Videam⁹ p̄mo q̄s sit pcurator q̄s ico-
nomus iudic⁹ vel actor. **Procurator** est q̄
aliena negocia mādato dñi gratuite admini-
strat. ff. de p̄cu. l. i. **Iconom⁹** cui res eccliaſti-
ca gubernāda mādāt. lxxix. di. q. i. q̄busōā
Sindic⁹ dicit⁹ defensor cleri v̄l collegij. ff. q̄
cui⁹ q̄s vniuersi. l. i. **Actor** dicit⁹ similiter q̄ ab
vniuersitate cōstituit. vt in. l. p̄allegata. **Itē**
iure canonico sepe vn⁹ pro alio ponit. i. q. ij.
saluator. extra de p̄cu. q̄a in causis. **Si aliq̄s**
pcurator fuerit excōicat⁹ nō valebit. extra d̄
pbat. post celsi. 7 de offic. iudi. dele. p̄uideriaz
Itē si sit p̄stitut⁹ ab excōicato potest repel. ex-
tra d̄ p̄cu. c. v̄l. **Itē** nisi pcurator habeat vbi
p̄neat exp̄ssa illa clausula de ratibabuōe. q̄s
uis habeat lrās pcuratorias generales p̄t
repelli. extra de p̄cu. c. j. de reli. do. cū dilectus.
de offic. iudi. dele. corā. **Et** hoc intellige nisi vel
let dare cautionē fideiussoriā. **Itē** pcurator
quādoq̄s habeat mandatū speciale. extra de
arbi. p̄tuas. **Itē** solutionē debiti recipere non
potest nisi ad h̄ habeat mādātū. ff. de solut. l.
vero. 7 hoc intellige nisi ei sit mādātū oim bo-
noy administratio generalis. in ſi. de rez di-
ui. §. nihil. **Itē** nō potest liberare debitozē abs-
q̄ mādato speciali. ff. de accep. l. iij. **Itē** iuras-
mentū deferre nō potest nec offerre sine speci-
ali mādato nisi fuerit generalis pcurator. ff.
de iureiurādo. l. i. iusiurandū. **Itē** oportet q̄
petrans in litteris papalib⁹ habeat mādātū
speciale. extra de rescrip. nōnulli. **Itē** si p̄posi-
tus abbas vel q̄libet p̄latus ecclie p̄stituit p̄-
curatozē sine cōsensu puenius sui vel capitu-
li. nō valet. extra de arbi. p̄tuas. 7 extra de re-
scrip. edoceri. **Et** intellige cū ista distinctiōe
q̄a aut bona sunt distincta tunc valz. aut nō
tunc nō valet. vt in p̄dicto. c. edoceri. de rescri-
p̄. **Item** mulier pcuratrix esse nō potest. iij.
q. vij. §. tria. ff. de re. iur. l. femine. **Excipiunt** tñ
casus in quib⁹ mulier pcurat⁹ potest esse
Dum rōe administratiōis si forte est ab-
batissa. extra de p̄fir. vii. cū dilectus. **Secūdo**
quādo cōstituta est in rem suā. C. de p̄cura. l.
q̄a absente. in fine. **Tercio** quando mandate
vel cōcesse sunt sibi actiones. C. de p̄cura. l. q̄
absente. **Quarto** quādo mulier officio tuto-

ris fungi potest. ix. q. i. c. penul. **Quinto** qñ fe-
minis p̄ parentib⁹ languentib⁹ agere p̄mit-
tunt. ff. de p̄cu. l. feminis. **Sexto** licitū est ma-
trem p̄ filij libertate iugare. ff. de libe. causa. l.
amplius. **Itē** minor. xv. annis pcurator eē
non potest. ff. de p̄cu. l. minor. **Itē** si p̄stitut⁹
sit minor non valet pcuratio sine autoritate
tutoris. C. e. l. negz. **Exceptis** casibus notatis
supra cōtra actorē. **Item** si sit alicui obiectū
crimen criminaliter pcurator esse nō potest
quousq̄ innocentē se ostēdat. vel post annū
obiecti criminis. C. e. ti. l. reum criminis. ex-
tra de accu. ep̄s. 7. c. cum p̄. māconella. **Item**
in causa criminali cū agit criminaliter p̄cu-
rator p̄stitui nō potest. v. q. iij. in criminalib⁹
extra de accusa. veniēs. tñ in q̄busōā casibus
p̄stituit pcurator ad excipiendū. **Itē** miles
nō potest cōstitui pcurator. C. de p̄cura. l. mi-
litem. 7. l. q̄ stipendia. **Itē** intellige nisi in rem
suā. **Et** intellige de militibus q̄ de publico so-
larium accipiunt 7 q̄ iurāt cōmunicare rez p̄
republica. vt in. l. q̄ stipendia. **Itē** si pcurator
a pcuratore fuerit substitut⁹ nō valet nisi p̄-
lit. p̄test. ab eo q̄ habet mandatū ad totā cau-
sam. C. de p̄cura. l. nulla. in ſi. extra d̄ rescrip̄.
ex p̄te decani. in ſi. 7 in glo. circa finē. **Et** h̄ ve-
rum est nisi fuerit matri sue dat⁹. C. de dona.
l. illam. **Itē** si pcurator actoris voluerit caue-
re de rato defendēdo si recōueniat potest re-
pelli q̄zuis habeat mandatū vel lrās. ff. de p̄-
cur. l. non solū. **h̄** vez est nisi sit pcurator ex
causa nō lucratiua vel necessitate 7 nō fraus
dis. ff. de p̄cu. l. nō solū. **Itē** marit⁹ si habeat
litteras p̄cur. ab vxore nō debz admitti i alij
quia qd̄ in vno p̄mittit in alijs p̄hibet. C. eo.
ti. l. maritus. **Itē** si duo pcuratores dati sunt
diuersis ep̄ib⁹. p̄mus nō valet. extra co. n. nō
iniuste. **Itē** pcurator in causa populari in-
terueniēte nō potest. nisi q̄ntū tāgit p̄uatū
cōmodū. **h̄** vez est ex p̄te actoris. **Sec⁹** i reo
q̄ potest pcuratozē p̄stituire. ff. de popu. acti.
q̄ populari. **Item** si pcurator ad vnā speciē
cōstitutus trāsgredit mandatū. audiri non
debet. extra de offic. iudi. dele. cum olim. C. de
transac. l. trāsfactionis. **Itē** in litteris p̄cura-
tor p̄neri debet ad qd̄ pcurator sit p̄stitut⁹
p̄ua ad agendū vel defendendū. extra de

Contra procuratorium

procura. p̄stitutus. **I**te monach⁹ canonicus regularis et omnes ad sacros ordines promoti et qui de ecclesiasticis beneficiis sustentant probent esse procuratores vel aduocati nisi i casibus. extra de postu. p̄ totu. extra ne cle. l. monachi. p̄ totu. xvi. q. i. placuit. In casibus enim istis bene possunt. scilicet pro miserabilibus personis. pro ecclesiis suis. pro personis iunctis dum necessitas imminet. iij. q. vii. §. tria. Similiter monachus presse procurator in causis monasterii abbate imperate. extra de trasac. d̄ingat. **I**te platus depositus procurator potest esse. iij. q. vii. §. tria. Item procurator satisfacere debet nisi dominus fideiussor existat iudicatum solui sub hypotheca re suaz. ff. eo. u. l. filio procurator. Item procurator non valet ubi dominus moratur rei integra. extra de offi. dele. gratum et relatum. **I**te nota supra titulu p̄ra actoris de filiofa. Item si duo procuratores simul dati nisi dentur in solidum alter sine altero agere non potest nec defendere. **I**te procurator hereditatis ab iudicari non potest. ff. de acq. bere. l. Paulus. **I**te infamis non potest esse procurator. iij. q. vii. c. infamis. extra de iudi. c. cum deputari. Item potest obijci procuratori qui recepit pecunias pro procurando non tanquam locator qui locauit operas suas. ff. man. l. i. §. i. ubi dicitur. Cum mandatum vero recepit gratuitum tanquam procurator recipere non debet. ibidem in glo. §. non sue. Item in gratia prohibet esse procurator. iij. q. i. prohibetur. **C**ontra yconomum dici potest quod debet p̄stitui auctoritate episcopi vel p̄lati. ix. q. iij. cum sim. extra de syndico. c. unico. et debet esse clericus in spiritualibus in temporalibus autem potest esse laicus. lxxvii. dis. i. in gulis. **I**te yconomus debet esse de gremio illius ecclesie qua p̄stituit. aliter non valet. xvj. q. vlti. quonia. lxxix. dis. quia. **I**te syndicus et yconomus repelli non possunt nisi a tota vniuersitate cum a duobus prius fuerint constituti. ff. de iur. iur. l. nulli. §. i. Item nisi constituat ad presentes lites non valet ibidem. unde persus. Est procurator syndicus actor tutor et ycos.

Contra procuratorium

Dist tractatu contra
tra procuratoris modo procurator

rii videamus. **S**i quis dicit se esse illum latozem presentium de qua littera facit mentionem non erit procurator talis quia in re p̄pua nemo testis idoneus reperitur. iij. q. iij. c. ff. de testa. tuto. l. duo sunt. Non enim est credendum ei qui se assueverat eum de quo littera facit mentionem. quia quilibet contra se testimonium ferre potest. pro se vero non. qm. xiiij. q. ij. c. ij. Item non potest constitui procurator nisi dominus iurauerit de calumnia. C. de iur. iur. propter calu. dan. l. i. §. sin aut. **C**um ergo dominus non iurauerit de calumnia non valet procuratorium. Item p̄ra instrumentum obijcitur quod isti littere non est credendum nisi iura territorium eiusdem iudicis a qua emanauit. quia extra territorium ius dicenti impune non parci. ff. de iur. om. iu. l. vlti. **I**te iudici non est credendum nec ipse admittet ad testimonium ut testis nisi tanquam p̄uata persona. ergo nec eius instrumentum erit credendum. quia si principale non valet nec accessorium. de fide instrum. inter dilectos. **I**te in litem eandem vim obtinet instrumenta et depositio testium. C. de fi. instrum. l. an exercendis. sed testimonio illi non crederet ergo nec eius instrumentum. **I**te obijci sibi cauio quod loquitur indistincte. quia non dicit cui promisit. vtz ei a qua littere emanauerint. vel p̄i aduersae. vel ei ad quem veniit si cauio indistincte loquens nullus est momentu. ergo nec illa valet. ff. de p̄ba. l. qui. **I**te si dicit quod promisit procuratori promissio est nullus valoris neque sonit effectum. quia non sequit dano. et sic est nuda. sed ex nudo pacto non fit actio. ergo nulla est promissio. ff. de pac. l. tur. genui. §. sed cum. **I**te si dedit ei potestatem iurandi de calumnia non valet. quia principale est potestatis. de iudi. pastorat. **I**te si dat ei potestatem procuratoris substituendi p̄stat quod an licet. p̄test. non potest. quia non est dominus lites. ergo si potest constituere p̄stituat potestatem licet. p̄test. hinc posset facere sine mandato. ergo supflue ponit hanc clausulam procuratoris. **I**te dominus non potest constituere nisi si certum procuratoris. ff. de procur. l. ij. **S**i nemo potest potestatem iuris in alium transferre quia ipse habet. extra de iurepa. c. iura. ff. de reg. iu. l. nemo. ergo nec procurator potest procuratoris in incertum constituere. **I**te dat ei potestatem facendi oia que ipse faceret si prius esset. **S**i dominus potest constituere procuratoris an licet. p̄test. ergo et procurator. quod

Contra aduocatos

falsum est. ergo inepte ponit bec clausula
Itē procurator p̄mittit dominū suū ratūz ba-
bituz. ergo p̄mittit falsum z alienū quod nō
potest. q̄a iura bec verant. ff. de ver. oblig. l. stu-
pulationū. Itē si ponit bec clausula ratū ba-
bituz q̄d quid p̄ dño dixerit procurator. nō va-
let ad faciendū. q̄z cōstituit ad dicitū. z ita iu-
diciū claudicat q̄d nō d̄z. extra de excep. cū in
ter priorē. Et tantū de procuratoro

Contra aduocatos

Quia aliquādo ad

causas vocant q̄ aduocati iuris esse
prohibent. Itē cōtra aduocatos nūc videat
Et p̄mo q̄d sit aduocare siue postulare. Est
eni desiderū fratri vel amico in re apud eū q̄
iurisdictioni p̄est exponere vel alteri^o deside-
rio contradicere. ij. q. vij. c. infames. Surd^o ce-
cus mutus siue p̄petuo furiosus. minor. xvj.
annis nō possunt esse aduocati. ibidē. z ff. de
postu. l. j. Itē heretic^o iudeus vel ali^o infidel^o
cōtra xp̄ianū non potest aduocare. extra ne
de. vel mo. quasi p̄ totū. de postu. ex pte. z itel-
lige nisi in casib^o d̄ q̄bus supra. c. p̄tra procu-
ratorē In sacris vel minorib^o ordinibus cō-
stitutū dūmō b̄nficio ecclesiastico sustentē
de aduocatioe corā iudice seculari p̄t repelli
p̄by. et etiā corā iudice ecclesiastico nisi p̄ se
ip̄o vel etiā p̄ miserabilibus p̄sonis. extra de
postu. c. j. z ij. z. ij. q. vij. c. infames. vbi plene d̄z
que p̄sone possunt p̄curare z que nō
Itē null^o cleric^o debet aduocare corā iudice
seculari. extra ne de. vel mo. p̄ totū. z intellige
maxime in causis criminalib^o z in causis san-
guinis. Itē p̄caibus. i. garrulis z improbis
p̄bitū est aduocare. C. de postulā. l. q̄squis.
z C. de alleffon. l. vl. Itē infamis nō p̄ aduo-
care. ij. q. vij. infamis. §. tria. exceptis his q̄ h̄
enumerant. Itē excōmunicat^o aduocare n̄
potest. extra de bere. excōmunicam^o Itē
nec publice pugnātes. ij. q. vij. infames. §. utē.
Itē mulier aduocare n̄ potest. ij. q. vij. §. tria
z illud vide. Itē aduocat^o stare debet ipe ad
uocatiois. C. de postu. l. q̄squis. in fi. z non debz
iterare q̄d semel fuit pozat^o. de appell. l. vltima
Itē si q̄s aduocat^o admonit^o a iudice v̄l ali-
cui p̄sone p̄stet patrocinū z nō obtemperat

potest repelli nisi se rōnabili causa excusaue-
rit. ij. q. vij. infamis. §. tria. Itē null^o debz esse
aduocat^o nisi perinā habeat litteralē. C. d̄ ad
uo. diu. l. nemini. z. l. i. ubem^o. z. C. de postu. l.
ij. Itē tabellio vel seru^o non debet aduocatio-
nis officū exercere. C. de postulā. l. nec ceteros
rum. C. de tabellari. l. generaliter. Et bec d̄ ad-
uocatio sufficit

Contra libellum

Quoniam ad actoris

petitionē cognoscenda; in iudicio
libell^o offerat q̄nq; obscure q̄nq; v̄
epte. Ideo videndū est q̄d sit libell^o z ad q̄d
offerat libell^o. Est eni petitiō actoris scripta
cōtinens nomē iudicis actoris z rei. z rem q̄
petit. z causam petēdi. extra de libel. ob. c. ij. z
ij. Libell^o offerit ad hoc vt reus valeat deli-
berare virū velut p̄tendere vel lu. cedere. ff. de
eden. l. j. in p̄n. Itē de oro. xx. dierū inducie ad
deliberandū post libelli oblationē cōcedunt
ij. q. ij. §. spacū. Libello potest q̄s obijcere q̄
nō tenet respōdere nisi nomē iudicis z acto-
ris z rei z res q̄ petē p̄tineat. ff. de rei vend. si
in rem. z ibi debet p̄neri dies mēsis z ann^o
dati libelli. ij. q. ij. §. spacū. Et hoc intellige i
causis criminalib^o. Itē si libell^o obscur^o fue-
rit nō debes ei respōdere. extra de testi. cū cla-
mor. de dilat. cū lutere. Itē si non cōtineat
causam vel actionē petēns cū valet. extra. e. ti.
c. ij. z. ij. Itē libell^o generalis reprobat. ff. diu-
re fil. l. ita. q̄a generalitas petit obscuritatem.
ff. de pac. l. veterani. z de solut. l. cū stich^o
Itē in actione reali reprobat nisi p̄p̄iū nomē
fundi exprimat vel nisi actio ad oculū osten-
dat. Et si nomen p̄p̄iū nō habet duo primi
nominent. extra. e. ti. c. ij. Itē si petit auz v̄l ar-
gentū debet exprimi materia z pond^o. Si fu^o
debet exprimi nomē ei^o. Si pann^o color debet
exprimi. si animal debet exprimi a sin^o v̄l bos. z
virū sit alb^o vel niger. Si aliqua res mēsure
bilis petat vt vinū debet exprimi q̄t mēsure pe-
tant. Itē si petit cyphus vel aliud vas debet
exprimi forma v̄z sit rotundū vel q̄dratum
vel cū sculptura. ff. de rei ven. l. si in rem.
Itē si libell^o inept^o fuerit potest reprobari et
actor nō d̄z admitti. extra de iudi. examiatā

*Itē si
aduocare
postulat*

Contra libellū

Item libell⁹ reprobat nisi p eū re⁹ certifica-
ri possit quo iure actor agere velit .ff. de eden.
l. j. Nota si libell⁹ offerat añ linc prest. nō va-
let. ij. q. iij. §. spaciū. Exapiunt qdā casus i q-
bus libell⁹ nō offerit. Prim⁹ est vilū psona
rum. Secundus est cū epus inter suos subdi-
tos cognoscat. Tert⁹ in casu ambiguitatis.
C. de abi. g. l. j. Quart⁹ i suspecto tutore. Qui-
tus in criminib⁹ notorijs. extra de accu. c. eui-
dentia. Sext⁹ in leuib⁹ criminib⁹. ff. de accu.
l. leuia. Septim⁹ in carta falsa corā iudice p-
ducta et teste falso. C. de pba. l. vl. Querit vtz
libell⁹ cōsensu pūi potest remitti. dico q nō
quia est de subitāna iudicij. idē de lit. presta.
Ideo remitti nō potest extra de ferijs. c. vlti.
ij. q. v. accusatorib⁹ Item si pens aliqd a me-
acione ex stipulato. nō teneor libello rñdere.
nisi in eo ponit causa stipulatioñ. naz stipu-
lano nō valet nisi causa sublit. ff. de codi. sine
causa. l. q. sine causa. Nota stipulatio ē solen-
nis pmissio qñ pcessit interrogatio et subsecu-
ta est respōsio. Item in causa criminali non
valet si actor se nō obligat ad rationē. ij. q. vj.
c. j. r. q. vj. c. ij. Item si nō cōnet nomen iu-
di. ij. q. viij. §. vlt. Item si agit in modū accu-
sationis post electionē cōfirmatā non valet
nisi se obligat ad penā. extra de accu. sup his
Item si est denunciatio et nō ponit in libello
q te charitable ammonuerim non valet. ex-
tra de symo. licet hely. extra de iudi. nouit
Item si agit p modū inq⁹ sitionis vt qz plat⁹
ex officio suo pcedit in causa nō dat libellus
sed capitula sup qb⁹ clamo⁹ pcessit dicenda
sūt tibi. vt habeas copiā defendēdi te et debes
esse p̄sens cū sit inquisitio. nā et absenti in qui-
sitionē suā ferre nō potest nisi contumaciter
se absentauerit. extra de accu. qualit⁹ et quan-
do. extra de symo. licet hely. Item si agitur de
crimine ciuilit⁹ debet poni in libello iniuria
quā fecisti in aliquo loco vel in mēbro. aliter
non valet. de pe. di. j. aut facta. Et nota dili-
genter qñ libellū recipis debes prestari q illū
recipis saluis exceptionib⁹ tibi de iure cōpe-
tentib⁹ tā p̄ra rescriptū qz p̄ra iudicē. tā cō-
tra actorem qz p̄ra libellū. extra eo. ii. c. vlti. si
non fuerit prestati tūc nocebit. xxxi. q. ij. lora-
rius. vnde verius. Cōuenti nomen et nomē

conuenient. Iudicis et mensis rem qmuis
scribere debes

Contra testes

Nia licet ad clari

Quam tatem veritatis necessarij sunt testes
plures tñ ad testandū pducunt qd
iure repelli possunt. Idcirco cōtra testes ali-
quid videam⁹. Testis domestic⁹ a testimo-
nio repellit. extra de testi. in litteris. Domesti-
ci aut dicunt omnes q sunt de familia alicu-
ius. dic. ca. in litteris. Item parētes omnesqz
ppinq⁹ familiares liberi et serui. nurus. C. d⁹
boy sig. li. vl. Itē omnes familiares qbus p-
ducendū potest impare rōe patrie potestant
obediē. vel iurisdictione. ff. de testi. l. in lege.
ij. q. v. accusatores. Itē affinis reputat do-
mestic⁹. ij. q. ix. §. abiens. ij. Itē mercenarius
C. de questio. l. seruos. ff. de pens. l. respicien-
dū. §. turra. Itē si sanguinei. ij. q. v. ca. j. Itē
vir et vxor alter p altero habet p domestico.
ff. de iudi. l. interdū. Item puigna et nur⁹. in-
sti. de nup. §. affinitatis. Item pater filio et fi-
lius patri. insti. d. testi. §. in testi. Item coloni
vel ascripticij et dicunt domestici. C. de qsti.
pdem. Itē si testis est infamis repelli potest.
vt qui lenociniū fecerit ipse et quest⁹ causa est
infamis cū alijs multis. ff. que no. infa. li. Et
inter illas ponit ioculator et ois leuis psona
que frequērat tabernā. extra de accu. si stite-
rit. Itē de faciētib⁹ vilis officia. vt in glo. l. j.
§. caupones. ff. nau. caupo. sta. luloz. extra de
exce. pla. inter dilectos. Item vilis officij. vt
q mūdāt latrinās et balneatores. iij. q. iij. §. i-
primis. extra eo. ii. c. j. et meretrix. ff. de testi. l. iij.
et ij. Infames tñ i enozmi crimine p̄nt testa-
ri. de symo. licet hely. et c. tāta. Itē raptor latro
et quilibet infamis. c. ii. ex pre. et piur⁹. c. ii. sub
nobis et plures modi infamie. Be. vj. q. j. infa-
mes. Itē si testis est inimic⁹ repellit. extra d⁹
accu. c. cū opponat. ij. q. v. ca. ij. Et q inimici
cie repellāt relinquit arbitrio iudicis. ff. d⁹
questi. l. j. Nota tñ spiratores et capitales i-
mici in nullo casu ad accusationē testiu⁹ ad-
mittunt. de symo. p̄uas. Itē nisi testis iura-
tus deponat ei⁹ testimoniu nō valet. extra d⁹
testi. nup. Item testes nō plene pbant nisi de

q dicitur de
uoluntate

no q q dicitur
cont officij

nisi testis iuratus
deponat ei⁹
k/107 no 09

Contra testes

certo tpe fecerint mentō: nē. extra de fi. instru. cū Jo. extra de pba. in p̄sentia. **I**te testimo- niū ex dīcān nō valet. extra. e. ti. veniēs. **I**tes pater nō pōt testificari p̄tra filiū nec p̄o filio nec ecōtra filiū p̄ patre aut p̄tra patrē. iij. q. iij. c. si testes. **I**n tribus tñ casib⁹ pater potest esse testis p̄ filio. **P**rimo in testamēto filij testā- tis de castrēli peculio. ff. de testa. l. q̄ testa. §. i. **S**ecundo ad pbandū gen⁹ vel originē. extra q̄ si. sunt legi. trāsmisso. **T**erno in causis ma- trimonialib⁹. extra de sen. et re iudi. tenor. fra- ter tñ p̄ fratre et p̄tra frēm p̄t testari. nisi habe- ant oia bona in cōmuni. qz tñc intelligeret su- am cām agere. ff. de testi. l. j. **S** in re propria null⁹ idone⁹ testis. iij. q. iij. §. ut null⁹. **S**ed vix soci⁹ cū socio p̄t ferre testimoniū. distin- gue an sentit lucrū an damnū. si testis sentit damnū p̄t. ff. qñ apel. fir. l. eadē. **I**te generali- ter in oi causa minor. xiiij. āms nō p̄t ecē testis iij. q. iij. §. nota. extra eo. c. j. **Q**uod facit⁹ pubes potest ferre testimoniū de his q̄ vidit impu- bes. xxxvij. di. c. relatiū. **S**eru⁹ aut facit⁹ liber p̄t ferre testimoniū de his q̄ vidit i seruitute. ff. de v. sig. l. nononē. **I**te p̄hibent oēs crimio- si. extra de testi. sup eo. **H**aberet locū p̄ter qz in criminib⁹ excep. extra de simo. licz bely. vi. s. paruit. **I**te s̄m canones mlieri cā criminali ad testimoniū nō admittit. s̄ s̄m leges nō p̄- bibet. xxx. q. v. mulierē. extra de v. sig. fo. **I**te in testamētis mulier nō pōt esse testis. in- sti. de testa. §. testes. **S** i alijs causis nō p̄bi- bet. extra de testi. qñā aliq̄. **I**te testimoniū vni⁹ nō valet. extra. e. ti. licet. et iij. q. iij. itē i crimi- nali. **N**ota tñ casus in q̄b⁹ vnico testi cre- dit. **P**rim⁹ est cū dubitat an ecclia sit p̄scre- ta. de p̄sec. di. iij. puul⁹. et generalit̄ vbi nulli nocet ibi credit vnico testi. **I**te monach⁹ te- stis esse nō p̄t. extra ne cle. v. mo. p̄ totū. quia monach⁹ funestā vocē bz. C. de bis q̄ accu. n̄ pos. l. si q̄s. vbi d̄: funestā vocē iudicari pōt⁹ opozz qz audiri. **E**t intellige nisi p̄ sua ecclia. extra e. ti. in sup. et extra de iure i. nisi. **I**te soci- us criminis nō admittit ad testimoniū. extra eo. u. veniēs. nisi i criminib⁹ exceptis. **I**tem seru⁹ nō admittit. extra de v. sig. fo. iij. q. v. null⁹ seru⁹. **I**te libert⁹ p̄ patronū nō potest testari. iij. q. iij. §. ut. l. iulia. et si fecerit redigit

ad seruitutē. extra de suis nō ordi. de famulif- tamē p̄ alios et contra alios pōt testari. C. de post. l. nec ceteroz. et si p̄ patronū accusator l̄ testis fuerit an litis exordū capite puniēdus est. xij. q. iij. q̄ manu mittit nisi in criminib⁹ ex- ceptis. et in crimine fraudati census. xij. q. iij. **I**te testimoniū p̄duci et locati testis n̄ valet vbi scz aliq̄ accepit p̄ testimonio ferēdo vel nō ferēdo v̄ vbi aliq̄ sibi p̄missum fuerit et ob h̄ testimoniū obtulerit. extra de test. c. j. et c. sicut. et extra de pba. licet. iij. q. iij. §. itē i crimi- nali. **I**te si testis obscure v̄ p̄fuse loq̄t nō va- let nisi itez deponat. extra. e. ti. cū clamore. **I**te testis nō valet nisi ad ei⁹ receptionē vel depositionē ps aduersa fuerit euocata. extra eo. n. c. ij. **I**tem infideles p̄tra fideles nō p̄nt ferre testimoniū. e. ti. licet vnuerfus. c. iudei **I**te testis nō valet nisi d̄ visu et auditu depo- nat. e. ti. p̄terea. et c. cū causam **I**te testes d̄ ali- is causis et negocijs testimoniū dicere nō de- bēt nisi de his q̄ sub eoz p̄ntia facta eēt nostū- tur. iij. q. ix. testes. **I**te testis nō valet nisi red- dat cām dicti. e. ti. cū cām. extra de sen. et re iu. sicut. intellige si de sua snia interroget **I**tem gener p̄ socero et ecōtra testes eēt nō p̄nt. iij. q. iij. §. ut. **I**te nota et testes p̄t obijci q̄ non va- leat eoz testimoniū nisi habeāt. l. amicos i bo- nis. nā aliē p̄pter paup̄tate suspect⁹ eij. q. i. p̄mis circa mediū. et iij. q. iij. §. itē i criminali. **E**t intellige de nō voluntaria paup̄tate. **I**te tes- tis nō valet vbi recept⁹ fuerit in q̄rta p̄duci- one nisi actor iuret q̄ nec ip̄e nec aduocatus ei⁹ testari docuerit nec testimonia aliorū p̄- scrutari nec p̄tē dotū aut aliquā maliciā q̄- tam p̄ductionē perit. extra. e. ti. c. vltra terni- am. et c. in causis. **I**te pōt⁹ est credēdū bone- stionib⁹ v̄ digniorib⁹ qz alijs. extra eo. n. i no- stra. iij. q. iij. §. ut. **I**te pōt⁹ credendū est ma- sculo qz femine. extra de v. sig. fo. iij. q. iij. §. itē **I**tem magis credit diuini qz paupi. ibi d̄ **I**te nota multitudo testū nō est attendenda v̄ attentāda in depositionib⁹ testū s̄ q̄litas extra. e. ti. in nostra. et c. licet. iij. q. iij. §. itez. **E**t vide. iij. q. iij. c. j. vsqz ad finē. **N**ota qñ excep- tionē corā iudice p̄posuisti debes prestari et dicere has alternatim p̄pono et eos sic admit- ti peto. p̄stor enā q̄ nō obligo: p̄cise ad cō-

In vbi casib⁹ p̄-
t̄ et t̄ p̄ p̄

No delicta

No casus in q̄b⁹
vnico testi credit

Contra testes
Non
testes
magis
credidit
diuini
qz
paupi
ibi d̄
Ite nota
multitudo
testū
nō est
attendenda
v̄
attentāda
in
depositionib⁹
testū
s̄
q̄litas
extra. e. ti.
in
nostra.
et
c.
licet.
iij.
q.
iij.
§.
itez.
Et
vide.
iij.
q.
iij.
c.
j.
vsqz
ad
finē.
Nota
qñ
excep-
tionē
corā
iudice
p̄posuisti
debes
prestari
et
dicere
has
alternatim
p̄pono
et
eos
sic
admit-
ti
peto.
p̄stor
enā
q̄
nō
obligo:
p̄cise
ad
cō-

Contra interrogatoria

probandū oēs et singulas exceptōes q̄s p̄po
sui s̄z solū ad eas q̄ in iure sufficiūt ad victo
riam. **I**te nota q̄ quis regularit̄ sit vez q̄ i oī
causa duo testes pbate vite et p̄uersatōis bo
neste sufficiūt. extra. eo. t. licet vniuersis. et c. oī
negocio. **E**xcipiunt̄ in casus i q̄b̄ plures te
stes erigunt̄. **P**rim̄ vbi cū q̄ accusat̄ enoz
mit. ij. q. iij. plul. vbi d̄r. **P**resul non damnet̄
nisi cū. lxxij. testib̄. **P**resul v̄t aut̄ cardinal̄ nu
si cū. lxxij. testib̄. **D**yacon̄ v̄o cardinal̄ nisi
cū. xxvij. **S**ubdyacon̄ accollus exorcista le
ctor hostiarī nisi cū septē testibus p̄demnat̄
Ite in testamento septē testes sunt necessarij
p̄m leges. C. de testa. l. hac p̄sultissima. **S**z fm
canones sufficiūt dno v̄ tres in testamento
corā p̄sbytero suo ad h̄ordinato. extra. e. t. ca.
cū elles. et c. relatiū. et in testamēto nisi fuerint
sp̄aliter rogati. nō valet. ff. de testa. l. heredes
san testamētis. **I**te in codicillis q̄nq̄ sunt te
stes necessarij fm leges. C. de codicillis. l. vlt.
Ite numer̄ testū requirit̄ in donatōe facta
causa mortis. C. de donatōe. cau. mor. l. plūa
Ite numer̄ requirit̄ ad pbandū solūonem
dehū i scrip̄is p̄entiā. C. de testi. l. testū. **I**te
numer̄ requirit̄ q̄n aliq̄s dat suo suo liber
tatē plūteras suas. extra de fi. instru. cū Job.
in glo. v̄li. si q̄ris. **I**n depositōe enā alicuius
rei requirunt̄ tres testes. extra de fide instru. ca.
si q̄s. **E**t h̄intellige q̄n depositū excedit auri
librā. C. si ag. emp̄bi. pe. l. vlt. **N**ota v̄sus in q̄
bus p̄ueniēt̄ exceptiones contra testes
Conditio serua eras discretio forma.
Et fortuna fides in testib̄ illa req̄res
Et p̄ sanguinei pariterq̄ domestica turba
Et cler̄ la ycu a se fugat et viceuerla
Bes p̄sona grad̄ loc̄ bis sūt p̄sona tēpus

Contra interrogatoria

Boniā aliquādo
testes min̄ v̄a deponūt et exemplo
danielis p̄p̄he indices interrogatiōib̄ falsi
tatē dep̄bendūt. **I**o postq̄z dicit̄ est p̄ testes.
subiugam̄ nūc q̄lter aduocat̄ rei formare
d̄ interrogatoria p̄ testes. **S**cribit̄ ergo sic
Dne iudex q̄rans a testib̄ p̄ris aduerse et ab
moq̄z singlarit̄ sup̄ q̄libz articulo de dicit̄ sui

causa. de loco. de finib̄ loci. de tpe. de auditis
de visu. de sciētia. de fama. de oib̄ circūstan
tijs q̄ possūt et debēt aim vestz ad sententiādū
inclinare. et q̄ iura dicunt et q̄ decernūt esse q̄
renda a testib̄. **E**t descēdant̄ sic ad speciem.
Si testis dicit q̄ Elizabeth p̄raxi matrimo
niū cū Jo. q̄rans sup̄ illo articulo quō sciat
de visu et auditu. **E**t si dixerit de visu q̄rans q̄
loco viderit v̄z in domo v̄ extra domū. si di
xerit in domo petri. q̄rans in q̄ pte domus
Ite q̄rans si dom̄ illa sit lignea v̄ lapidea.
Ite q̄rans q̄ fuerit p̄ns et v̄z enā aliq̄z p̄ en
nominent̄ **I**te q̄rans v̄z dicit̄ p̄rabētes sta
bant v̄ se debāt. **I**te q̄b̄ vestib̄ erāt tunc in
dum. **I**te q̄rans p̄ q̄ verba p̄razerūt. et v̄z
vir v̄ mulier p̄raxiū p̄ns postulauerat **I**te
q̄rans an aīo p̄rabēdi vel ludo dixerit illud
Ite q̄rans si aliq̄s mer̄ interuenerit v̄ aliq̄
coactio p̄rabēdi vel sp̄ote p̄razerunt. **I**te q̄
rans q̄ntū tps sit elapsū q̄ hoc faciū fuerit
et q̄ anno et q̄ pte anni q̄ mēse qua die q̄ septi
mana q̄ hora diei. an aura fuit serena vel ne
bulosa. **I**te q̄rans q̄s tūc erat eps iudex vel
rector loci illi. **I**te q̄rans an fuit rogat̄ ve
nire ad videndū h̄ q̄d fiebat. vel si sponte ve
nisset. **I**te v̄z tpe sciebat v̄ scit aliq̄d impedi
mentū. **I**te q̄rans si p̄missum fuit ei aliquid
vel datū sit v̄ sic deponat. et si sperat dānum
vel lucrū de causa illa. **I**te q̄rans v̄z sit ūmi
cus illi. p̄ quē inducit vel specialis amicus
inducētis. **E**t aut̄ dixerit q̄ extra domū fue
rit cōtractū matrimoniū q̄rans an in vinea
vel in via **S**i in via q̄rans in q̄ et q̄rans d̄ cir
cumstātijs illi v̄ie. **S**i dixerit i campo q̄ras
nis cui erat ille camp̄. et sic de alijs. **S**i dixe
rit q̄ audiuit q̄rans a q̄ vela q̄b̄. et facians
specificare noia eoz. **S**i tūc testes varij fue
rint et vacillauerint i testimonio nō valet. iij.
q. ix. pura. iij. q. iij. §. itē in criminali **I**tem iu
der h̄z interrogare an amore. timore. odio. cō
modo v̄ p̄missio. aut̄ quō et q̄lter. extra de tes
ti. quōtiēs. iij. q. iij. §. itē. **I**te si testis in eadē
causa sit iudex vel aduocat̄ nō valet. extra d̄
testi. dilect̄. et c. romana. l. vj. **I**te qui fuerit
p̄curator vel executor p̄ Jobanne contra b.
postea in eadē causa pro Jobanne cōtra b.
non potest esse testis. ibidem romana. l. vj.

Contra instrumentū

Sed credo qd b. potest testificari. quia Bnō inuenio pbibitū. Item si causam habeat cōtra quē pducit qua videtur suspect⁹ potest repellī. extra de pur. ca. cū i iuētute. extra de iudi. causam que. Itē si quis in causa criminali semel tulerit testimoniu contra aliquem ⁊ postea itez venit in aliqua alia causa pira eundē testificari nō potest. qā psumit esse inimicus. extra de accu. meminim⁹. Item si testis voluerit conigere dictū suū non potest. nisi in p̄nenti anteqz a p̄senta iudicis recepat. extra de testi. p̄teia cū. Itē testis n̄tubā p̄gnorāre est habend⁹. adeo repellit. extra d̄ penis. sup̄bis. Itē nisi testes de tpe ⁊ loco et p̄sonis p̄ueniāt. nō valēt. extra d̄ testi. cū causam. ij. q. ix. nihilomin⁹. Item testes p̄rarij nō valent. extra de testi. in nostra Item si crimen obijcit testi. qd tangit causam de q̄ agit repellitur ⁊ punit. extra de excep. c. ni. Item si testes nō fuerūt recepti sigillatim non valz extra de elec. qz p̄pter. de accu. inquisitionis. Nota accusat⁹ pendēre accusationē nō potest ferre testimoniu. ij. q. vij. testes. extra de excep. deniqz. Itē nota laic⁹ in causa criminali dū agitur criminaliter nō potest esse testis contra clericū. extra de testi. d̄ cetero. nisi i criminibus exceptis. extra de simo. tanta Itē si testis tantū loquit̄ d̄ auditō alieno. vt si dixerit. ego audiui ab illo qui dixit se audiuisse ab alio. nō valet nisi in causis inquisitionis. sed pira videtur de testi. p̄teia. solutio. il lud est speciale. quia loquit̄ de p̄sumptōe v̄olenta et infamia. Nota ergo casus in quibus testimoniu valeat de auditu alicuius

Prim⁹ in matrimonio ⁊ p̄sanguinitate xxxv. q. vi. de parēla sedēs in solutoe debet. ij. q. ix. s. testes

Secūdus in p̄secratōe ecclesie. de p̄se. dis. i. de ecclesiaz cōsecrationib⁹. Item si testis recept⁹ fuerit a n̄tē. p̄est. non valet. nisi in excep̄tis casib⁹

Nota casus i quibus testes lit. nō p̄est. recipiunt

Prim⁹ quādo numerit̄ de morte testiu

Secūdus quādo numerit̄ de absentia diuturna. qā forte volunt pegrinare.

Tert⁹ si cognoscat̄ de electione alicui⁹ cōfirmanda

Quart⁹ si agitur de matrimonio. ⁊ q̄ cōueniend⁹ est maliciose se absentat. qā tunc cōrumax est

Quint⁹ si ageretur in modū inquisitionis de crimine alicui⁹. Hos casus qnqz babes. vt lit. nō p̄est. quoniā frequēter

Sext⁹ cū recipiunt testes ad memoriā p̄teritorz cōseruandā. extra de testi. significauit

Septim⁹ est corā iudice appellatōis. quia ibi possūt testes induci lit. nō p̄est. extra de pecu. i nostra.

Octau⁹ p̄pter actorē seu cōrumaciā absentis re⁹ testes adducere potest lit. nō p̄esta. extra de do. ⁊ cōm. causam. xij. q. iij. placuit. s. potest

Non⁹ cū actor non p̄t agere p̄ iuramentū interpositū p̄cedens. extra d̄ iure iuran. ad nostrā

Decim⁹ vbi cūqz iudicial officiu expetit. extra de spon. p̄teia.

Undecim⁹ decimus cū spūalis causa tractatur p̄ mortem alicui⁹. scz cū quis in morte reliq̄t bona sua eccleie post mortē lit. nō p̄est. possunt recipi testes ⁊ testantur tūc etiā ex cōmunicati. xxij. q. ij. sane

Duodecim⁹ vbi cūqz offenditur publicū p̄modū. ij. q. iij. qz.

Decim⁹ tertius si agit̄ de statu ⁊ libertate eccleie. extra de testi. cū olim

Si dixerit de fama q̄raus q̄ sit fama ⁊ a qb⁹ illa fama ortum habuit ⁊ vtrū illi erāt maliuoli vel honesti. Similiter querans vtrū ille a qb⁹ audiuit ea erāt bone fame vel male. ⁊ vtrū erāt graues p̄sone v̄leues. Itē queratis quonēs audiuit

Vtrū semel v̄ pluries. S; qz plura sūt talia negocia qz sunt vocabula. ff. de p̄scrip. v̄. le. natura. iō multa talia deficiūt

Contra instrumentum

Quoniam eandēz v̄m depositiones testium ⁊ instrumenta obunēt. Idcirco postqz contra testes egim⁹ nūc cōtra instrumenta videam⁹. Instrumentū est scriptura facta ad assertionē alicui⁹ rei. Dicitur aut̄ instrumentū quasi instruēs mentē. Instrumentozz due sunt species. Aliud est enī instrumentū p̄uatum qd est sigillatū sigillo p̄uate p̄sone. tale i iudicio nō valet nisi habeat inscriptionē tr̄um testiu ad huc p̄ueniūt. extra de fide instru. c. ij. Instrumentū publicū d̄: qd hz publicā autoritatē. cui⁹ p̄les sunt spēs. Primo d̄ publicū qd p̄manū publicā. s. tabellit̄ d̄z i formā publicā est redactū. extra de fian. scriptura

Itē nō q̄ cogit
me qd valer
sup̄ ad h. i.

Contra privilegium

Secundo de publico quod sigillo autentico est sigillatum. ibidem. Tertio est illustrum personarum autentate autenticatum. extra de p. vii. vel inutili. cum dilecta. Quarto quod in iudicio scribitur. extra de si. instru. scriptura. et tantum de illo. Quinto ergo vide corpus scripturae et considera. virum ibi scriptura vel innouato potius figure maxime in loco suspecto. quoniam sic repellit per extra de cri. fal. c. licet. Item si caret sigillo autentice persone aut subscriptione non caret vicio. extra de fide instru. c. ij. Item nisi sint duo testes scripti proter tabellionem non valet. ibidem. Item si ibi sit persona tabellionis suspecta non valet. extra de fide instru. cum Jo. Item vide diligenter quos contraxerit quos stipulatus fuerit et cui Item si agit vel convenit qualiter in his procedere debeas. vide eo. ii. §. si quis alteri stipulari potest. Si ostenderit exemplum vel rescriptum non est fides adhibenda. extra de si. instrum. toz. c. j. ubi dicitur si scripturam autenticam non videmus ad exemplaria nihil facere possumus. Item opponit instrumentum quod non valet nisi ponatur in eo causa debendi scilicet et mutuo deposito vel alia de causa. extra de si. instru. si cautio Et hoc sufficit de instrumentum.

Contra privilegium

In iudicio pro-

In iudicio pro ducit scriptura quod dicit privilegium vide de verbo ad verbum de eo sicut est dictum de instrumentum. Item vide bullam an sit papalis quod cognoscit in punctis in barba petri et pauli in filo in stilo. scilicet et in alijs in forma stili. quantitate carie. extra de cri. fal. licet. Item si papa vni loquitur vobis. vel pluribus tibi. non valet extra de cri. fal. qua graui. unde usus Forma stilius filii rafa membrana sigillu. Hec sex falsata dant scripta valere pusillu. Item an privilegium sit donatiuum vel confirmatiuum non valet nisi ostendat principalis concessio. quia ubi principale non tenet. nec accessorium. extra de si. instru. inter dilectos. et ibi vide forma reprehendendi privilegium. Si vero principalis concessio appareret cum bulla vel cum sigillo non vitupato. considera diligenter utrum procedes poterat procedere vel non. et impugna ne trahatur in re iudicata. extra de sen. et re iud. in monasteriis

Item si privilegium processum est secundum ius commune dicitur quod non est privilegium cum nihil potius offert. extra de ver. sig. abbate. iij. dis. privilegia. xxv. q. j. §. Item octava die. Item si per ius commune detur. extra de p. lue. cum dilectus. Item si datum est contra ius commune. vide an illi pro qua datum est aliqua lesio inferat. quod si enormis est non tenet. extra de ver. sig. quod pro nouale. nisi de lege canonice pro qua datum est fecerit expressam mentionem. Et intellige si est privilegium imperatoris. quantum ad leges. vel pape quantum ad canones. Item si suppressione veri aut suggestione falsi fuerit imperatum non tenet. quia medax preceptor carere debet penitus impetrans. extra de rescriptis. sedes. in fi. Item si contra ius vel utilitatem publicam vel pro prescriptione. ibidem. Item si est pro ius naturale non valet. si procedes habet in tollendi illud. Casus. ff. ne quod in lo. pu. fi. l. i. §. si quis. Si vero dicitur in genere non obstat aliquid qua lege vel canone. non valet. quia nulla lex etiam scripta vel etiam canon ius naturale tollit ff. de reg. iud. l. privilegia. Nota magna est differentia inter privilegium datum persone et datum loco. si est persone non transcedit vitam persone. extra de reg. iud. privilegia. lib. vi. si datum est loco. p. p. tui. ut dicitur. quod filius. si vero tubum recurrendum est ad personam procedit. extra de iudi. cum venisset. Si in doctor vel auditor haberi non potest statuit privilegium. nisi aduersari contra rium per testes ostendat. ar. extra de si. instru. cum Jo. Et vide si agat reali vel personali actione extra ut licet. non preest. quoniam frequenter. Item si datum sit ad ipsos. ut ipsi sit finitum. xxv. q. ij. §. si. Item vide si aliqua conditio sit annexa que non sit impleta. quia tunc non valet. extra de condit. appo. vez. vide si satisfecit quod promissit. quia aliter non valet. de condit. appo. super eo. Et nota differentiam inter donationem sub conditione et donationem sub modo. Donatio sub conditione non tenet nisi adueniente conditione siue ea completa. ut ff. de p. diu. et dem. l. quod heredi. §. vlt. Donatio sub modo est. do tibi mansum ut me pascas quod diu vixerero. hec donatio statim tenet et non reuocatur quod diu modo seruatur. extra de p. di. app. vez. in glo. vbi nota differentiam. sepe in vni ponit per alio. ibidem. Nota. viij. casus in quibus donatio facta ecclesie non valet nec reuocari potest

no p. d. m. d. no bb. alij leg. v. ar. no. q.

Contra testamentum

Primo si sub modo facta ē et cōditio deficit
ut iam dictū est. **S**ecundo ppter turpe factus
appositū. extra de symo. c. de regularib⁹. et. c.
venies. **T**ertio ppter dati enormitatē. xij. q.
ij. si quis irascit. **Q**uarto propter sequentē pro
curacionē. xvij. q. iij. q. c. q. **Q**uinto propter re
cipientū fraudē. xvij. q. vi. **S**exto p
pter donantis impotentiā. extra de testa. fili⁹ no
ster. **S**eptimo ppter cause defectū. extra de re
nunc. c. ex trāsmilla. **O**ctavo ppter doni im
mensitatē. xij. q. ij. si quis de seruis. **I**tem nota
quod sex casus in quibus donatio facta alte
ri potest derogare iuris reuocari. **P**rim⁹ si do
natar⁹ in donatorē man⁹ impias iniecerit.
Secund⁹ si atroces iniurias ei inferit. **T**er
tius si graue reus suaz ei damnum intulerit.
Quart⁹ si graue vite piculū ei inferre psum
plit. **H**os quatuor casus habes extra de dona.
c. vi. **Q**uint⁹ ppter ingratitudinē. **S**extus
si donacionē sibi appositā nō seruauit. ibidem.
et c. de reuocan. dona. l. vi. **I**tem donatō facta
a matre si trāseat ad secundas nuptias. ex tri
bus casib⁹ potest reuocari. **P**rim⁹ si filius vite
sue insidiat⁹ est. **S**ecund⁹ si atroces manus
in eā iniecerit. **T**ertio si tot⁹ substantie molit⁹
est iacturā. in autent. de nup. §. mater. **E**t intel
lige quod hec dictio atrocitrib⁹ causis cōsiderat
instit. de iniur. §. atroc. vñ vsus. **H**is trib⁹ ex
causis iniuria dicitur atroc. **F**acit plone vel loci
de rōe. **I**tem vide si pūilegius est cōcessum ob
causam. vtrū causa subsit vel non. et vtrū fuit
causa impulsua. xij. q. ij. que sunt. **I**tem vide
si renūciauerit facto vel vbo. dic tūc quod non va
let. extra de pūile. **I**tem si abusus fuerit pūile
gio nō valet. extra de pūil. vt pūilegia. et de
re. iur. pūilegiū. l. vi. **I**tem cōsidera diligen
ter an ppter delictū fecerit se indignū. extra de
pūil. tuaz. **I**tem si fecerit ptra pūilegiū ibidē
Item vide si sit generale vel speciale vel vnū
generale et aliud speciale. q̄a generi p̄speciez
derogat. extra de re. iur. generi p̄specie. lib. vi.
Item si pūilegius sit alicui damnosum nō
valet. extra de deci. suggestum. **N**ota vsus
de casibus quibus potest pūilegium.
Si facis contra. si negligo ppter abusum
Delictum damnū p̄terqz p̄cessa potestas
Item pūilegiū non valet in quo cōtinetur

quod aliquis ab omnibus sit immunitus. idēz dic
de qualibet scriptura. C. de decurionib⁹. l. ex
emplo. et l. vacantis. et vt breuiter me expediat
vide. c. ex ore. de pūilegijs. et de sententia et re
iudi. inter monasteriū. et de fide instr. inter
dilectos. et lxxij. dis. per totum.

Contra testamentum

Ad faciendum tes
tamenta Sciendum quod testamen
tum est voluntas solēnis qua pro
testatur quis de rebus suis post mortē suaz
et. xij. q. ij. placuit. **A**n testamentū valeat. pri
us considera quis fecit testamentum. Et an
fm regulas iuris testatus sit de numero testi
um et quod rogati debent esse. dixi supra in iur. d
testib⁹. **T**estamentū nisi sit vltimū non valz
extra de celebra. miss. cū marie. **I**tem vide vtz
illa vltima voluntas sit palia posteriorū
mutata. et dic quod non valet. vi. xij. q. vltima
Item testamentū non valz nisi heres fuerit
instituit⁹. ff. de his qui intesta. l. vltima. **I**tem
si testator fuerit furiosus testamentū nō va
let. C. qui testa. face. non poss. l. furiosum.
Item mascul⁹ qui quattuordecim ānos nō
compleuit et femina duodecim nō possūt te
stamentū facere. ff. de testa. l. qua etate. **I**tem
nec mur⁹ nec surd⁹ potest testari. C. qui test.
fa. non poss. l. discretis. **E**t intellige de surdo a
natura. quia si a morbo. et sciat scribere. bene
potest ibidem. **I**tem filius familias non potest
etiam de voluntate patris nisi de castrensi pes
culio. C. de inoffi. testa. l. penultima. **I**tem in
famis ob crimen famosus. l. is cui. ff. de testa.
extra de heredi. ex cōmunicamus. **I**tem cap⁹
apud hostes si faciat testamentū non valet.
Insti. quibus nō pmissum facere testamen
tū. §. vlt. vbi pene oēs predicti casus sūt. i glo.
fi. **I**tem si pater petiit filium in testamēto nō
valet. ff. de in iustore scrip. et irriē. testamēt. l.
nam et si. *ms. ij. de vlt. testamēt.*
Item si exheredauit sine causa expressa et ves
ta ac iure cōcessa. nō valet. C. de postu. l. nō lu
cet. **C**asus aut in quibus filius potest ex
hereditari habes de iure iuran. et in autent.
ca. vt cum. de appell. cong. §. causas. col. viij.

Contra positiones

Item si testamentum fuerit rasum seu viciatum i loco suspecto non valet. extra de cri. fal. licet. de fide instru. inter dilectos. Nota mulier non potest esse testis in testamento. ff. de testa. l. qui testamentum. ubi dicitur mulier in testamento testimonium dicere non potest. Item nemo extraneus in potestate testatoris potest esse testis. ff. e. ti. qui testa. l. e. j. Item quod omnes testes sunt liberi et puberes. alio non valet. insti. eo. ti. §. sed cum aliis. et §. testes. et supra. c. de testibus. Item nisi testes in fine testamenti se subscripserint non valet. ff. eo. ti. l. heredes. et illa omnia que dicta sunt debent in testamento solenni esse. Et secundum leges quoniam pater testatur inter liberos et nepotes tunc non est necesse quod tanta solennitas adhibeatur. C. eo. ti. l. hac consilium. Sed sufficit tunc quod adhibeatur duo testes. Similiter miles potest suum testamentum facere coram duobus testibus. ff. de testa. m. l. diu. Nota nullus potest facere testamentum quod seculo renunciauit et aliquam religionem inrauit. et si testamentum fecerit non valet. q. vlt. quia ingredientibus. Nota si quis dixerit commuto ubi ultimam voluntatem siue dispositionem. ego. et heredes in statu quem tu volueris. Si postea testamentum factum fuerit non valet secundum leges. Secundus est de benignitate cano. ii. q. ij. ubi dicitur quod extremam voluntatem in alterius dispositionem committi non videtur decedere inter status. Item si aliquid in testamento tibi fuerit legatum caue ne testamentum impugnes. quia legato preberis. C. de codicillis. l. vlt. quia nemo debet habere subsidium ab eo quod impugnat extra de censu. cum olim. Et hec de testamento sufficiunt.

Contra positiones

Positiones sunt in uente ut releuent partes ab onere probationis per testes. facilius enim sunt confessiones quam productiones testium. cum testes idonei vix inueniantur et cum labore et expensis productionem. iij. q. ij. §. ut in criminali. Nota sex modis actor ab actu iudiciali remouetur per positiones minus legitimas. Primo modus si positio fuerit negatiua probari non potest. Sed qui ponit necesse habet probare quod posuit. ff. de proba. l. ij. Nota quod negatiua est triplex. facti iuris

et qualitas. Negatiua facti est duplex. pura et simplex. quod non habet determinationem loci ut patet ut alicuius rei. et probari non potest directe vel indirecte. ut si quis dicat se nunquam citatum fuisse. extra de elec. bone. j. Si autem adiciatur ipse locus vel aliquid simile tunc potest probari indirecte. extra de testi. ex tenore. c. series. Item negatiua facti probatur cum habeat affirmatiuam implicatam. ut si dicat coactus renunciam. Habet probari. extra de renunciat. sup. hoc. Negatiua iuris bene probatur. ut si negas emancipationem recte faciam. Habet probare. ff. de proba. l. ab ea pre. §. idem respondeo. si quis negat aliquid iuste factum debet eillud probare. Negatiua qualitas. ut si dixeris. ille non est idoneus vel legitimus. vel non est solucio fidelis. Habet probare quod hoc dicit. quia quilibet presumitur bonus et idoneus nisi probetur contrarium. extra de pluri. dudu. et de seru. in ordi. fac. c. unico. Item omnis negatiua que includit in se affirmationem appellatur negatiua pergnans. et talis negatiua probatur per inclusionem affirmationis. extra de proba. quia. de testi. ex tenore. Secundus modus est si positio non facit ad causam vel non est facta super re de qua agitur in libello non valet. ubi gratia. Si agitur de rei venditione et actor petitionem facit super mutuo deposito talis positio non valet. Tertius modus est si positio non releuat ponentem vel non potest peteri. talis positio non debet admitti. extra de excepti. dilecti filij. Nota differentiam inter secundum et tertium modum. In secundo licet positio super re de qua agitur non sit probata. tamen monstrat intentionem ponentis. In tertio autem nihil facit ad negocium de quo agitur. Quartus modus si est positio pendens ab alia positioe que negata est. talis positio non valet. verbi gratia. Actor dicit. pono quod A. tradidit mihi fundum. reus negat. H. Actor postea producit aliam positionem dicens. pono quod A. tradidit mihi fundum tale. hec positio non est admittenda propter duo. Primo quia non releuat ponentem. quia nuda traditio non transfert dominium. ff. de acqui. re. do. l. traditio. Secundo quia pendet ab alia que fuit negata. Unde si reus ad istam que ad negatam dependet responderet posset de facili periurium incurere. Sed iudex debet cauere precanere ne det periam periurij. extra de iur. iurando. si vero.

Modus negatiua 2 species
si facti iuris et qualitas

Item negatiua 3
pergnans

Contra sententiam

Quintus modus si positio est implicata q̄ fit quando advocat⁹ duas positiones format sub vna interrogatione sic q̄ altera ps est vera ⁊ altera falsa. ⁊ is qui ierrogat credit posse simpliciter r̄ndere. **E**xemplum. pono te comedisse in ecclia. comedisti ⁊ eccliam non intrasti. nō potes respondere q̄ sic. quia hodie eccliam nō intrasti. nec potes dicere q̄ nō q̄ alis non comedisses. **E**st ergo regula. sicut reus certū habet dare respōsum. ita actor certū debet facere positionem. **S**i vero positio obscura vel cavillosa fuerit. reus r̄ndere non tenetur. in specu. ti. de posic. §. septimo. v. tertio q̄. ⁊ v. li. xiiij. quia sup̄ re incerta nō potest fieri snia. xj. q̄. ij. graue. nec licet aliquē fratrem suū recouenire circūscriptione verborū. xxiij. q̄. iij. vnusquisq̄. dicat ergo. vel positionē facias declarari vel te nō admitto. ⁊ si sint positiones due vel vna implicata de illa vnā ptē diuisim. pponat. vt pono te hodie comedisse ad illā respōdeat reus. credo vel non credo. postea pcedat ad aliā ⁊ dicat. pono te hodie intrasse eccliam. ad illā positionē potest r̄nderi. non intravi. **S**iē aliud exemplū. pono q̄ possides eccliam sancti **P**etri. ubi implicat⁹ duo vnū q̄ reus possideat eccliam sancti **P**etri. et q̄ ecclia beati viti ptineat ad monasteriū sancti **P**etri. adeo debēt fieri due positiones. **S**extus grad⁹ est si sit positio sup̄ articulo pcedenti de eadē re. qd̄ nō est ponendū. **F**am tūc fortasse negauit qd̄ modo cōfiteēt tanqm̄ nauita nauigās cōtra ventū nō est audiend⁹ in autenti. de his q̄ ingre. ad appel. §. i. col. ij. **N**ota in causa civili debet r̄ndere re⁹ positioibus fm̄ credulitatē. q̄a in talib⁹ prestatu⁹ iuramētū calūnie qd̄ est fm̄ credulitatē. **S**z in causis spūalib⁹ debet r̄ndere ex certa sciētia. quia in talib⁹ p̄stat iuramētū de veritate dicēda. extra de iura. calū. statum⁹. li. vj. **N**ota cōfessio sprationi naturali debet puenire. vnde si aliquē dico filiū meū ⁊ eras non patit nō valet cōfessio. ff. de interrogat. actō. l. cōfessionib⁹. §. ⁊ si. **S**iē si formidine tormen⁹ fateat aliq̄s cōtra me. talis p̄fessio michi nō p̄iudicat. nisi postea tormētō liberat⁹ ita dem p̄fessione p̄sistat. ff. de q̄stio. l. i. §. si quis.

Item q̄rit vsq̄quo in causa positiones fieri possent ⁊ debēt. r̄ndeo quousq̄ renūciatum fuerit testib⁹ p̄bationib⁹ ⁊ instrumētis. Et b̄ de positioib⁹ sufficiant

Contra sententiam

Sententia est diffinitio iudicialis q̄ cōtrouersijs finē imponit p̄nūciatione iudicis p̄demnationē vel absoluōnē cōtinens. vt si dicat **J**udex. vili⁹ ⁊ audis p̄fessionib⁹ ⁊ allegationibus vtriusq̄ ptis. nec nō attestatiōib⁹ ab actore ⁊ reo p̄ducis diligēter inuestigatis ⁊ intellectis p̄silio habito iuris peritorū. tales p̄demno ⁊ absoluo ꝛc. vt patet. j. q̄. j. in p̄mis. ⁊ extra de sequef. posses. c. j. in spe. ti. de sen. §. vt aut. v. nos itaq̄. **Q**uoniam autem sentēte diuerse a iudicibus p̄ferunt. quaz̄ aliq̄e ipso iure sunt nulle. alie p̄ restitutionē in integrū. alie p̄ appellationē interpositā. alie p̄ supplicationē retractant. **I**deo cōtra snias aliqd̄ videam⁹. **E**t p̄mo cōtra illas que sunt ipso iure nulle. a q̄bus nō valet appellari. extra de vi. ⁊ bone. de. cū ab omni. **S**iē snia lata die dñica v̄ alio tpe feriato nō valet enā p̄nb⁹ p̄sententibus extra de fer. c. vlt. ff. de feri. l. si feriatis. **I**tem si tpe messiū vel vindemiay cōpellat⁹ q̄s lūgas re exceptione tñ p̄us posita si snia lata fuerit ibidem. **S**iē snia lata p̄ra absentē nō contumacē nō valet. iij. q̄. ix. caueat. **P**ro illo nota q̄nq̄ genera absentiy. **P**rima est absentia p̄babilis necessaria. vt in inimicia. **S**ecūda est probabilis tantū. vt in studio. **T**ercia necessaria tantū. vt in relegato. **Q**uarta est voluntaria. vt in mercatore. **Q**uinta est p̄cōtumacia. **H**ec q̄nq̄ habes. ff. de in integ. resti. l. vlt. **I**n p̄ma restitunt⁹ ad totā causam. C. d̄ p̄cura. l. q̄a absente. **I**n secūda si nō fuerit de sensus appellās audir. C. quō ⁊ q̄n iudex. l. ab eo. **I**n tertia cognita causa subueniēt. **I**n q̄ta nō restituit⁹ s̄z ledit p̄ sniam. de re iudi. l. de vnoquoq̄. **S**iē q̄nto nō audir appellās nisi veniat iudice adhuc sedēte p̄ tribunali. ff. de in integ. resti. l. penul. **A**lios casus absentie ⁊ cōtumacie habes. extra vt lic. nō p̄resta. q̄niam frequēter. **S**iē nulla est snia si duo v̄ plures sint iudices ⁊ vnus sine altero procedit nisi i

Pono te comedisse
in ecclia est
vna positio debet
a reo r̄ndere

Nota in causa civilis
calūnia fm̄ reūdit
sz in spūalib⁹ fm̄
causis spūalib⁹ fm̄
causis spūalib⁹ fm̄
causis spūalib⁹ fm̄

Contra sententiam

delegatione p̄ineat q̄ alter sine altero proce-
dat sine m̄dato cōiudicis absentis. extra de
of. iudi. dele. prudentiā. **I**tem si duo iudices
diuersas p̄ferūt snias tenet p̄cedō nō p̄ actore
nisi in causa fauorabili vt matrimonio vt te-
stamento. hoc est vez si ex ordinaria iurisdic-
tione p̄cedit. **S**i vō ex delegata ex vtroq; snia
pendet in arbitrio delegantis. et si ex cōpromis-
so neutra debet habere vigore. extra de sen. et
re iudi. duobus. **I**tem nulla est sententia si certuz
terminū supior assignauerit infra quē debet
sententiare. et iudex postdatū terminū sententi-
auerit nisi terminū de p̄sensu p̄uū progetur
extra de of. dele. de causis. **I**tem nulla est senten-
tia nisi p̄ p̄ra quā lata est tribus edicis vel
vno p̄emptorio fuerit euocata. xxiii. q. iij. d. il-
licita. et c. de excoicatiois. et si nō inuenit citan-
dus nihilominus ad suā domū debet citatio
dari. et sui amici reqrendi sunt an sit aliquis
q̄ velit eū defendere. aliter snia nō valet. extra
de do. et p̄u. causamq; et ibi in glo. et c. fi.
Item nulla est snia in qua mortuū p̄denat.
ff. de sen. que sine apel. rescin. pos. l. penul. itel-
lige nisi in casib; exceptis. vt in crimieberesis
xxiii. q. ij. sane. **I**tem nulla est snia q̄ p̄inet p̄ce-
ptum impossibile. q̄a nemo ad impossibile
obligat. in regula nemo. extra de reg. iu. l. vj.
Item sententia lata ab excoicato nō valet. extra
de sen. et re iu. ad p̄bandū. **I**tem snia nulla ē q̄
libellus nō est oblat. extra d. libel. ob. c. ij. et iij.
intellige nisi sint breuissimelites et marie vili-
um p̄lonaz. **I**tem nulla est q̄ cū falso p̄curato-
re est lata. extra de do. et p̄u. an nostra. **T**enet
tamē snia quousq; falsitas fuerit detecta. vt
ibi dē. et extra de rescrip. ex p̄te. **I**tem snia lata p̄
furiosum nō valet. ff. de re iudi. l. furioso
Item sententia nulla est nisi lata fuerit sup̄ cer-
ta quantitate. intellige q̄n agit sub certa specie
insti. de ac. §. curare. **I**tem nulla est q̄n iudex
ad certā rem dat. de alio p̄nfiat. extra de of-
fi. iudi. dele. ex litteris. **I**tem nulla est si p̄ surre-
ptionē lata est. xxv. q. ix. veniā. extra d. rescrip-
t. ad audientia. ij. in glo. v. in irruū. **I**tem
nulla est cōtra fiscū absente ei⁹ aduocato. ff.
de iurefisci. l. si fise. sec⁹ si p̄ra p̄uatū lata.
Item nulla sententia est p̄ra manifeste absentē
cui⁹ aduocato vel p̄curatori vel ei⁹ aduer-

sario dat. pecunia vt se vinci patiat. C. de ab-
uo. diuer. iud. l. j. **I**tem nulla est snia iudicis de-
legati q̄ nō est. xvij. an. extra de offi. dele. cum
vicelimum. intellige nisi p̄nceps ex certa sciētiā
causam minori cōmittat. **I**tem si ordinarius
xxv. annū nō attingat ibidē. **Q**ū snia est ali-
qua q̄nq; retractat p̄ appellationē et. **Q**ū di-
es est assignata ad sententiandū si iudex alio
die sententia uerit p̄tib⁹ ignoratib⁹ vel etiam
vna pte p̄ appellationē retractat. ff. de ri. nup.
l. palā. **I**tem si loc⁹ est assignatus et iudex alio
loco sententia uerit. C. de sen. et interlo. om. iu. l.
si perrozē. **I**tem snia lata de nocte p̄ retractat.
ri. extra de offi. iudi. dele. p̄suluir. **I**tem sententia
de p̄dione de futuro ferri nō debet lata non
tenet. sed p̄ appellationē q̄nq; retractat. extra
de app. p̄reca requisiti. et extra de sen. excō. a no-
bis. ij. q. vj. biouū. **I**tem snia illa retractat si iur-
ramētū calūnie exactū in causa fuerit et nō
p̄stutū. C. de iur. calū. l. ij. **I**tem snia lata p̄ vel
p̄ra filiūsa. existēte in iudicio sine consensu
patris p̄ retractari p̄ appellationē. ff. de iudi.
l. licet. et l. si debitor. **I**tem snia nulla est ip̄ iure
si iudex eū nō sedēdo tulerit. ij. q. iij. §. ip̄acit.
Item nisi snia lata fuerit in scriptis nulla erit.
ij. q. j. in p̄mis. extra de p̄bat. quoniam p̄ fallaz
Item fallit in casib;. **P**rim⁹ est in vltib; p̄-
lonis. **S**ecūd⁹ est in leuib; criminib;. ff. de
accu. l. leuia. **T**ert⁹ in causa matrimoniali.
extra de testi. **A**lbert⁹ et alij quidā dicūt q̄ sen-
tentia p̄ ferri sine scriptis in oī cā de cōsensu
p̄uū sed h̄ relinq̄ disputationi. **I**tem si ep̄s iter
subditos suos cognoscit nō esse necesse senten-
tiam ferri in scriptis. xj. q. j. si q̄q; nisi causa
sit criminal. ibidē. **I**tem snia nulla est licet scri-
pta sit a iudice nō tamen recitata. C. de senten-
tia excō. ex periculis. recitata. l. j. amo nulla est
si eā iudex nō p̄ se sed p̄ aliū recitauerit. ibidē
l. vlti. et extra de p̄sue. ad nostrā. **I**tem nulla ē
sententia lata contra minorem. xxv. annis si
ne curatoris autoritate. C. de his q̄ le. p̄so. i. iu-
di. stan. nō habēt. l. j. ij. et iij. nisi in causis sp̄cia-
libus. puta matrimoniali quā minor p̄ se p̄-
tractare. extra resti. spo. ex p̄te. **S**nia aut p̄
eis lata tenet. C. de p̄cu. l. eo nō min⁹ **I**tem snia
a nō suo iudice lata nō valet. extra de consue-
tu. ad nostrā. et de iudi. si cleri. **I**tem si seru⁹ senti-

Contra sententiam

sententiā tulerit ipō iure nulla est. iij. q. vij. ca. j. & extra de rescrip. sciscitat^o. Item nulla est sententia p mulierē lata. ibidē. & ff. de re. iur. le. ij. aut nisi p̄suetudine approbata. vt extra de ar. bi. dilecti filij. aut a p̄ncipe. ij. q. v. in oēs

Intē snia ab herenco iudeo pl' alio fidei inimico nō valet p̄ra xp̄ianos. extra de here. exco. municam^o. **I**ntē nulla est snia ex pte iudicis. q̄a iudex est ingenu^o pl' seru^o & non pōt militare pl' habet centū aureos. C. de p̄da. iudi. l. ij. ff. de arbi. l. nō distinguem^o. **I**ntē nulla est

N snia si iudex secularis sup̄re ecclesiastica iudicabit. extra de fo. cope. si diligēt. **I**ntē snia lata post alia diffinitiuā p appellacionē nō suspēsam est ipō iure nulla. ij. q. vij. §. diffinitiuā. **E**xcipiunt quidā casus ab hac regula q̄s req̄re de sen. & re iudi. c. inter monasteriū. & extra de resti. in integ. cū ex litteris. **S**unt etiā sentētie q̄ sine appellatiōe rescindunt. vt in causa matrimoniali q̄ nō trāsit in rē iudicatā. extra de sen. & re iu. latoz. **Q**uāq̄ est nulla rōe loci ibo; nesti in quo lata est snia. extra de appel. q̄ frōte. **I**ntē rōe ordinis nō seruati. q̄a iudex debuit cōdemnare pcuratorē & p̄denavit dñm. C. de sen. interlo. om. iudi. l. j. **N**ota tñ in criminib^o p̄demnat dñs nō pcurator. C. de iure iur. l. vlt. **Q**uāq̄ p̄demnat pcurator nō dñs extra de pba. licet causa. extra de fide instr. i. ter dilectos. **I**tem nulla est snia si aliq̄s de se prem tramiub^o iudicij obmittat vel puertat

Idem^o trames vt libell^o def. extra de libelli obla. c. j. & ij. **S**ecund^o est lic. p̄est. extra de lic. p̄est. c. vnico. **T**ert^o vt de calūnia iuret et d̄ veritate dicēda in causis sp̄ualib^o. extra de elec. c. dudu. **Q**uart^o vt depositiōes testium scribant. extra de pba. quoniā p̄ falsam. C. de sen. & interlo. om. iu. l. plarā. **Q**uint^o vt pub; licent. vt in dicta. l. plarā. **S**ext^o vt snia ferat in scriptis. ij. q. j. in p̄mis. & c. longam. **S**eptimus vt snia ferat a iudice sedēte p̄ tribunali. C. de sen. ex piculo recitā. l. j. & ij. **I**ntē nulla est snia si cōtra ius est plara. ij. q. vij. §. diffinitiuā extra de sen. & re iu. c. j. **I**ntē nulla est snia nisi p̄ uisus fuerit p̄estata. extra vt lu. nō p̄est. p̄ totum. **E**t sex casib^o exceptis de qb^o valet snia lit. nō p̄est. **P**rimo si agit de electōe plari cōfirmada vel cassanda. **S**ecund^o si agit de ma

trimonio criminali & is q̄ cōuenit malicos se se absentauerit & cōtumax sit. **T**ert^o si agit de crimine p̄ modū inq̄sitiōis. **H**ostres casus habes. extra vt lic. nō p̄est. q̄niā frequēter. & d̄ accu. q̄liter & q̄n. **Q**uartū habes. extra de iure iurā. ad nostrā. **Q**uint^o est actorē per p̄umaciā absente cōplente & petēte se absolui. extra de do. & cōru. **S**extū habes de sen. ex; com. a nobis. vbi d̄. absolui potest p^o mortē p̄nia nō pacta si penitētie signa apparuerint in eo viuēte. **I**ntē nulla est snia si lite nō p̄est. testes fuerint recepti. nisi in casib^o. **P**rim^o si timeat de morte testū. **S**ecundus est d̄ absentia diuturna. **T**ert^o si cognoscit de electōe plari. **Q**uartus si p appellacionē snia potuit retractari. ff. ad trebel. l. saluo. **I**ntē snia lata p̄ falsos testes vel p̄ falsa instrumenta q̄nq̄s retractat p appellacionē. q̄nq̄s q̄ p̄ in integrum restituit. ff. de re iudi. l. diu^o. & c. de ipi. in inte. resti. l. sup̄uacū. extra de pba. licet. & de p̄cu. i. nostra. C. ad le. cor. de fal. **Q**uerela. **I**ntē si ex falsis allegationib^o sit lata. ff. de iudi. l. si p̄toz. **T**ales autē snie valēt quousq̄ falsitas fuerit reuelata. extra de p̄cu. in nostra. **N**ota sententia p̄ absentē lata si absens p̄ breue tps iustam cām absentie sue pbauerit ipa snia per restitutionē in integz pot retractari. extra de resti. in integ. ex litteris. extra de sen. & re iudi. cū bertold^o. C. de p̄cu. l. q̄ absente. & ff. d̄ ar. mi. tu. l. scire oportet. §. sufficit. vbi d̄. si q̄s p̄pter egritudinē vel aliā necessitatē. puta maris pl' hyemis vel cursum latronū aut simile cām in p̄stituto tpe venire nō potest. ei ē ignoscen; dñi quoniā snia retractat in causa criminali vide. iij. q. v. q̄lq̄s. extra de do. & p̄u. vitatis **N**ota iudices penas p̄ snia pecuniaria que mulcta vocat possunt remittere rōe paupertatis. C. de modo mul. l. eos. **E**t hec causa breuitatis sufficit

Contra appellationem

Quoniam contra sententiā appellatiōes q̄nq̄s frustratorie sūt. iō post tractatū de sententijs de appellatiōib^o videam^o. **A**ppellatio est a minori iudicio ad mai^o tribunal puocatō in iā grauamis vel in iā snie querelā. p̄tines.

(no 4. & 1° trami
149 f. 1° p̄s ad
bona p̄sententia)

Contra appellationem

ff. eo. ti. l. i. Si appellat a iudice principali vel a cur. nō valet. ix. q. iij. c. ipsi sunt. z. c. p. 13.

Ite a senatu principis appellari non potest. ff. a quibus appellari non licet. l. i. **I**tem a snia papali qā ecclesia cōparat senatui

Ite appellatio facta a snia arbitri nō valet. ij. q. vi. a iudicib. z. c. de arbi. l. i. z. ff. de arbi. l. n. distinguem.

Ite p̄tūmācis appellatio non valet. extra eo. ti. p̄tūmā. nisi venerit ad huc iudice p̄tribunali sedēte. ff. de in integ. resti. l. di. uis.

Ite qñ appellat a grauamine appellatio nō valet nisi corā iudice grauamis causa p̄babilis p̄tendat. extra de app. co. di. l. i. vi. appellatio extra iudiciū infra. x. dies. a tpe cognitōnis grauamis in scriptis fieri pot.

Intellige nisi appellet iudice adhuc sedente p̄tribunali tūc sufficit viua voce appellare ab inq̄ snia. ff. eo. ti. l. i.

Ite appellatio nō valet facta ab illo q̄ sub noxiō crimine p̄uict ad penā p̄demnat. extra eo. ti. romana. l. i. vi.

Nōra differētiā inter penā z mulctā. pena statuit a lege sed mulctā infligit ab arbitrio iudicis

Ite appellatio nō valet qñ appellās cōsentit post appellationē corā illo iudice a q̄ appellat ut ligare v̄ aliud facere. extra de of. iudi. de le. grati.

Ite appellatio nō valet nisi appellās infra annū v̄ ex causa rōnabili infra biennium fuerit eā p̄secut. extra eo. ti. cū sit romana. z. c. oblatos. autē. ei. q̄. c. de tpi. ap.

Et intellige nisi iudex largi tps fuerit moderat. ibidē. z intellige infra iudiciū terminū ap. debet p̄sec. c. oblate. v. ps appellata.

Ite appellatio nō valet nisi appellat ad papā omissis medijs. e. ti. si duob. z. c. romana. l. i. vi.

Nō fm leges si appellat ad p̄ncipē omissis medijs p̄nceps remittit appellatiōnē ad quē debuit appellare. ff. eo. ti. l. i. p̄atores.

Ite appellatio nō valet nisi fiat infra decem dies a tpe date snie. ij. q. vi. anterioris. extra de testi. significauerūt.

Et dies in q̄ sententiatū est cōnumerat. e. ti. q. vi. anterioris. an. glo. ij.

Ite si tertio a diffinitiva fuerit appellatum illa appellatio nō valet. ij. q. vi. si q̄s. extra e. ti. c. directe. l. 3. p̄tra videt. l. q. vi. quēs. vbi d̄r. quonēs se putauerit q̄s ḡuari appellat.

Solutio. illō quonēs exponit ibi secūdo a diffinitiva. vel quonēs ḡuēt interlocutoria totiens appellat fm canones nō fm leges.

Nota si p̄sona regularis appellat ne corrigat nō valet appellatio. extra e. ti. ad nostrā. h̄ nisi corrigēs modū excedat. e. r. de p̄ore. z. c. cū speciali.

Ite appellatio nō valet qñ est facta p̄tra ordinationē ecclie. puta ne fiat electio. vel ne p̄curret aliqua euidēs v̄nitas ecclie. **I**ntellige nisi assignata fuerit aliq̄ iusta cā appellatiōis. extra de his q̄ sūt a ma. par. ca. ex ore. z. extra de elec. cū nobis.

Ite ab excomunicatiōe nō appellat. extra de sen. z. re. iij. q. ad p̄sultationē. z. extra e. ti. nouit.

Ite a mero executore si appellat. a mixto aut appellat nisi admittat legitimā exceptionē z h̄ si p̄tē grauauerit. extra. e. ti. dilecto. z. c. vt debet bono.

Nōra merus executor d̄r qñ snia lata est ab aliq̄ iudice ordinario z ille iudex mādāt alteri vt illā sniaz exequat. talis executor d̄r mer.

Ille nō debz audire aliq̄s exceptionēs nec de snia se aliq̄d introumittere nisi sciret sniam esse malā. puta p̄ falsos testes z p̄ falsa instrumēta latā. tunc enim si excipiat corā eo debet sup̄iori referre. extra de sen. z. re. iij. de cetero. z. cri. fal. super eo.

Nōra aut d̄r q̄ aliquas negocij executionē annexā. vt cū iudex ordinari⁹ mādāt alicui dari b̄nficiū dat sup̄ illo negotio executores corā tali p̄poni possunt exceptionēs z appellare ab ip̄o quāntūcūq̄ absolute scribat a papa. xxv. q. ij. c. dicē. s. z. si nō cognitio. extra de rescrip. cū adeo.

Nōra q̄uis regula iuris sic q̄ a mero executore appellari nō potest. Excipiunt in octo casus. **P**rim⁹ si modū excedit in exequēdo. extra. e. ti. nouit. extra de offi. iij. delega. sup̄ q̄stionū. **S**ecūdo qñ p̄tē iudicis vult assumere. extra de of. iudi. dele. pastoral.

Tertio si dolo aliq̄d faciat. ff. de neglig. l. iij. s. si executor. **Q**uart⁹ qñ executori opponit excomunicatiō. ij. q. iij. excomunicatos. z. c. excomunicatos. **Q**uint⁹ qñ facta est in nouatio. sup̄ eodē de q̄ agit. nā tūc ordo mutat. ff. de re. iud. l. iij. **S**ext⁹ si exequendo ip̄s q̄d mēstre p̄ueniat executor. c. de execu. rei iudi. l. vi. **S**eptim⁹ si executor male interpretat sniam. ff. de appell. ab executor. **O**ctau⁹ q̄s exceptio pemptoria opponit p̄ quā snia nulla esse d̄r licet executor admittit. **T**ertio ab ip̄o appellat. c. de

Aliter q̄t q̄m a mero executor appellat q̄d

Contra electionem prelatorum

peu. l. licet. qz audire debet se non cognoscere de causa s; debet referri superior. extra de offi. dele. pastoral. **I**te appellatio facta ne sez publicu seu notoriu puniat no valet. extra. e. r. cu sit romana. extra de vsu. qz pniciosum. **I**te/tonu d: qd paret p sniam aut pfessione in iur. refacta aut rei euidetis. extra de cobra. cle. et mu. quesit. r. c. vestra. **I**te appellatio no valz si pactu fuerit factu inter partes ne ab altera appellet. ij. q. vi. si aut. **I**te si appellet ne excommunicat absoluat no valet appellatio. extra eo. n. qua frate. **I**te appellatio generalis non valet. eo. n. psuluit. qnqz tamē generali appellatiōi deferit. e. n. cu sit romana. in glo. super sumpro vocabulo. **I**te de falsa moneta pde natus no potest appellare. extra de iureiuran. do. qnto. in glo. circa pn. **I**te si appellat a gra uamine r iuder illb reuocat seu reuocare velit no valet appellatio. extra eo. n. cu cessante. **I**te si qz appellat sup eo qd fieri procurauit. no valet. ij. q. vi. si aut. **I**te si qz in vna causa tertio appellauit no valet. ibidez. C. ne liceat in vna. p. totu. **I**te appellatio facta ab officiali ad epm no valet. qz eoz psistoriu idē dicit. extra eo. n. cu dilecti filij. c. romana. li. vi.

Ite appellatio no valet nisi appellas exprimat nomē mēsis r nomē iudicis a q appellauit r nomē dignitatis vtriusqz r cam quare appellauit. r ibi vide formā appellatiōis pxiende. **E**t de appellatōibus dicta sufficiunt.

Contra electionem prelatorum.

Quoniam pluries

Quoniam pluries in electionibus prelatorum minoris qz maioris min⁹ canonice r pperā pcedit. ppter qd ecclesie dei sepi⁹ graue dispendiu parunt r no modicā incurrūt lesionem vt cu his oporteat ad appellatōis subsidium puolare. **I**te de electōne pator aliqd videamus. **N**ota ergo. rlij. articulos qb⁹ electio vitiat. **P**rim⁹ si fiat electio p⁹ appellatōis legitime interposita. extra de elec. r elec. po. cōsideram⁹. **S**ecū⁹ si fiat electio ab exercicatio. eo. n. venerabilē. **T**ertio si fiat a suspēso non valet. e. n. cu inter. r extra de psue. cu dilectus. **Q**uart⁹ si fiat p abusu secularis potestatis eo. n. qsqz. **Q**uint⁹ si fiat a minoru pte. C. e. r.

romana. **S**ext⁹ si no fiat a maiori vltantiori pte capli. eo. n. pgregatio. **S**eptim⁹ si elect⁹ pster assensum electōi sue anteqz eligat. e. n. cu post petiā. **O**ctau⁹ si electio fiat p la ycos eo. n. c. qsqz. r. c. massana. **N**on⁹ si fiat ad clamorē populi. eo. n. qrelam. **D**ecim⁹ si fiat electio corpe plati mortui nondū tradito sepulture. e. n. bone memorie. **U**ndecim⁹ si fiat electio clādestina. e. n. qz ppter. **D**uodecim⁹ si elect⁹ habeat duobnficia curā aiaz habētia sine dispēsanōe. e. n. dudū. ij. **T**redecim⁹ si fiat post ipsi trū mensū i ecclia cathedrali. eo dē n. innotuit. **D**ecim⁹ quart⁹ si fiat electio de ideota. e. n. quoniā quidē. **D**ecimusquē⁹ si fiat de illo q est leuis vite. e. n. cu in cunctis. **D**ecimus sext⁹ si fiat pira formaz traditā eis. eo. n. cu dilect⁹. **D**ecim⁹ septim⁹ si fiat electio habito psilio r colloqo cu eligēdo vlt cu amicis suis. eo. n. nosti. **D**ecim⁹ octau⁹ si fiat electio de minoru. xx. annis. eo. n. cum in cūcis. **D**ecimus non⁹ si elect⁹ ingerat se admistratiōi an pfirmationē. eo. n. nosti. r. c. qualiter. **V**icesim⁹ si post publicationē votoz no sequat electio. eo. n. in genis. **V**icesimus primus si cōmissa est simonia etiā electio ignozate. eo dē n. si alicui⁹. **V**icesimus secū⁹ si metropolitā⁹ no examinat psonā electi r formā electionis. eo. c. cu ecclia. **V**icesimus tert⁹ si electus parit defectū in ordinib⁹. e. n. c. dudū. **E**t si elect⁹ fuerit intrusus. e. n. qsqz. **V**icesimus quart⁹ si eligat q postulari debz. e. n. innotuit. r de postu. c. vl. **V**icesimus quint⁹ si electionem vel postulationē volūt innouare p⁹ celsationē. extra d postu. gratū. **V**icesimus sext⁹ si cōpromittit in septē r tres eligat vnū d illis r alij tres extraneū electōi. **P**rima valet dū modo ipse psentiat. e. n. cu in iure. **V**icesimus septim⁹ si pcedit ad secundā electiōne pma no cassata no valet. eo. n. psideram⁹. r. c. audis. r intellec. **V**icesimus octau⁹ si fiat p surreptionē. e. n. cu dilect⁹. **V**icesimus non⁹ si fiat aliquo p⁹ p⁹ p⁹. e. n. bone memorie. ij. vbi dicit ptemp⁹ vni⁹ pl⁹ nocet qz p⁹ p⁹ mltioz. **T**ricim⁹ si peccat i numero. eo. n. cumana r. c. in genis. **T**ricim⁹ p⁹ mus si mādatur q electio fiat de psilio aliquoz. r sic illis irrequisitis no valet. eo. n. cum in veteri. **T**ricimus

Contra prescriptionem et usurpationem

Secund^o si fiat electio in formas traditas. e. ti. q. a. ppter. **T**ricelimum si indign^o eligi electio non valet. et eligentes puenit potestate eligendi illa vice. e. ti. scriptu. e. ti. cu. in canonicos. r. c. cu. innotuit. **T**ricelimum quart^o si non fiat electio in ecclesia cathedrali viciaf. s. illud est de honestate et filio non precepto. e. ti. c. cu. terra **T**ricelimum quint^o si q. non est monach^o eligat in abbatem. e. ti. cu. ad nostras. **T**ricelimum sext^o si non pfectus eligi in abbatem. eo. ti. cu. magist. r. c. cu. cam. **T**ricelimum septimum si fiat electio conditionalis. puta eligo decanum si vult. v. l. b. alia pditione. e. ti. li. vj. c. in electioe. **T**ricelimum octau^o si electio fiat sub alternatione et distinctione. vt. eligo illum vel illum. non valet. ibidem **Q**uadragesimum si electio fiat de psona incerta puta eligo quem cantor eligit. ibidem. **Q**uadragesimum primum si illi q. b. interdicitur ne eligat sine licentia superioris. si elegerint non valet electio eo. ti. eis q. b. **Q**uadragesimum secundum si alia intersint electioi q. non sunt de capitulo. nisi dicant cam. quare debeant interesse electioi. non valet. eo. ti. q. ppter

Contra prescriptionem et usurpationem.

Quia reus per prescriptionem vel usurpationem infestatio actiois septem elidit. id est de eis nunc dicendum est. primo quod sit et quod species habeat in quibus differat et quoniam non currat. **B**ue sunt species per scriptiois vna logi tempore vt. x. annorum in presentibus vel. xx. in absentibus. **A**lia longissimi tempore. vt. xxx. vel. xl. annorum per scriptio est. xl. annorum necessaria pro ois ecclesiis etiam si vna ecclesia per scribat per aliam. xvj. q. iij. q. cu. q. s. r. s. q. s. actioe. extra de prescriptione. de quarta. r. c. ad aures. **A**bbac regula exprimit per maria ecclesia per quam non currit per scriptio nisi spaciū centū annorum. xvj. q. iij. nemo. extra eo. ti. ad audientiam. **P**rescriptione proprie locū habeat in mobilibus. **U**sucapio vero in immobilibus. **I**tem usucapio completur in triennio. per scriptio vero non. **E**t nota. xxx. casus in quibus non currit per scriptio. **S**eruo per obedientiam. e. ti. cu. non liceat. de p. sue. cu. **V**. venerabil. **S**ecundum per procuracionem que datur rōe visitationis. extra. e. c. cu. ex officio. v. nos ergo. non in ex officio. s. bona rōe visitationis vel p. s. uetudinis. xvij. q. iij. seruitus.

Tertio si laic^o possideat decimas que de iure detinere non potest nulla valet per scriberetione **I**ste casus est guillem^o punci^o per nos que est in tota theologia cu. null^o dat decimas cui datur dare et in oportet que decime dent. vt. extra de decimis. c. j. r. c. q. s. uis. r. c. v. l. c. xvj. q. iij. placuit **Q**uart^o per matrimonium illicite tractu. extra de p. sue. r. affi. non datur. **Q**uint^o per votum. extra de regula. sic. **S**ext^o in publicis successioibus et in agrorum possessionibus que ad colonum. nec per boiem libere. xvj. q. iij. s. eps. **S**eptimum per per uas catōis eccie. e. ti. c. j. r. u. r. c. cu. nob. **O**ctauus per hostilitatis publice. e. ti. ex transmissa. xvj. q. iij. c. p. ma. acude. r. c. p. o. n. o. **N**on^o per neruū ecclesiastice discipline. extra de p. sue. cu. in vos extra de elec. cu. cam. **D**ecimum sup. limites diocesis vel prochiay. e. r. q. iudicare. xvj. q. iij. licet et in limes per ditor per scribi per. e. ti. r. s. c. o. y. xvj. q. iij. volum^o. **U**ndecimum in reb^o que de iure communi possideri non possunt. xij. d. illud. r. c. d. l. p. more. **D**uodecimum in iure spuali iniusto nullo acq. s. i. extra de tras. fac. p. terea. **T**redecimum per via publicā. ff. de via pub. l. via. **D**ecimus quart^o per arrestandam. insti. de usucap. s. j. r. s. res filci. **D**ecimus quint^o per op^o publicū. C. d. opt. pub. l. per scriptio. **D**ecimus sext^o per res per ditor tradita per legem repedendarū. ff. ad. l. repeti. l. q. p. tra. **D**ecimus septimum per res pupilli non veniunt per scriptio. C. an q. b. causis in inter. resti. l. v. l. r. l. adole. c. e. n. e. **D**ecimus octau^o per fundus dotale. ff. de fundo. l. si fund^o. **D**ecimus non^o per vxorem per dote de necessitate matrimonij nisi marit^o per gerat ad iopiam. extra de emp. r. v. e. di. puenit. in glo. circa p. n. **T**ricelimum in reb^o que sub certa die vel pditione debent nisi a tpe die vel pditione. C. de per scriptio. xxx. annorum. l. cu. non i. s. m. **T**ricelimum primum per ecclesias tpe suspensionis per lator. extra de p. cel. p. ben. c. q. diueritate. **T**ricelimum secundum per filios familias que diu iuri potestate patris. C. de anna. exceptio. l. j. s. v. l. **T**ricelimum tertium si ipsi per lator male alienat. xvj. q. iij. c. li. fa. **T**ricelimum quart^o que diu per lator eberet. extra eo. ti. c. j. **T**ricelimum quint^o ex tpe que causa iusta impeditur non potest agere de exceptio. de appel. ex rōe. r. d. elec. ne per defectu. extra. **T**ricelimum sext^o de reb^o furtiuis vel alio modo per ciosis possessis. e. ti. vigilan. r. c. v. l. **T**ricelimum

(no q. no dat p. s. uo q. p. o. n. o. p. u. b. l. i. c. i. t. a. t. i. o. n. e. m.)

(no q. no dat p. s. uo q. p. o. n. o. p. u. b. l. i. c. i. t. a. t. i. o. n. e. m.)

De instantia iudicij

septim^o pira una ciuitatis. C. de aq̄ ducē. l. diligēt. in fi. **Uicesim^o** octau^o res filij a patre alienata nō p̄scribē spacio. xxx. ānoꝝ. C. danna. excep. l. j. §. vlt. **Uicesim^o** non^o p̄scribere n̄ p̄nt colon^o. p̄ductor. in q̄lin^o. v̄sfructuariu^o xvj. q. iij. clerici. r. c. se. extra. e. n. si diligēt. **Uicesim^o** null^o p̄scribit q̄d noīe alieno possidet. extra de re. iur. sine possessione li. **Non^o** nec creditoz p̄scribit pign^o. ff. de vsur. l. nō solū. **Nota** p̄scriptio nō valet nisi p̄ possidentē fuerit op̄posita. extra. e. n. cām. extra de p̄ba. ex litteris. **Itē** nota p̄scriptō nō valet si fuerit interrupta extra eo. n. allō. in fi. **Interruptio** aut̄ fit duobus modis. s. naturalit̄ p̄ inuidationē maris v̄ flumīs. ff. de acq̄. pos. l. q̄ vn̄ uersas. §. itē q̄ a. **Itē** q̄ n̄cūq̄ p̄ violētā eiectionē v̄ depulsiōnē. ibidē. r. C. de vsu. l. naturalit̄. **Ciuis** in interruptio fit q̄tuor modis. **Primo** i iudicio scz p̄ libellū p̄ncipis oblatuz. r̄ h̄tātū valet in annualib^o actōib^o q̄ p̄ h̄p̄petuaf. C. q̄n̄ lib. p̄n. obla. lit. p̄est. fa. **Nota** p̄scriptō v̄ vsucapio cuiuscūq̄z p̄is lōgi v̄ breuis nō valet nisi interruptiōnē ista q̄nq̄z q̄ p̄tinent in bis v̄sibus. **Nō** vsucapies nisi sint tibi talia q̄nq̄z. **Recta** fides iust^o titul^o res nō viciola. **Et** res tradat et tempus contineatur. **Itē** p̄ q̄relā iudici factā r̄ secutā rei p̄uētiōnē h̄ valet i oib^o causis ad p̄petuandū actōel. xvj. q. i. §. p̄t. C. de p̄scrip. xxx. an. l. vlt. **Itē** p̄ q̄li cōtestationē. extra vt lit. nō p̄est. q̄n̄ā frequenē. **Si** v̄d nō p̄t lis p̄est. sufficit iudicē adire r̄ libellū p̄tra absentē affirmare v̄ p̄tra eū q̄ non p̄ueniri p̄t aliq̄ de causa r̄ in q̄rimonia duce re ius suum.

De instantia iudicij

Ad hunc modis perit instantia iudicij vt in cā non p̄dat. **Primo** si q̄s ineptā p̄ponit p̄uēoz cadit ab instantia iudicij. extra de iud. examiatā. ff. si mē. fal. mo. dix. le. j. **Secūdo** si snia lata fuerit a iudice delegato r̄ executioni mādāta si nō pareat p̄ annū p̄dit iurisdictionē. extra de of. de. q̄rēt. e. n. ex lris. **Tertius** si iudex delegat^o est infirm^o v̄ de iure v̄ defacto impedit^o. extra de rescrip. scisciat^o. **Quartus** si iudex ē p̄ sanguine^o p̄is. **Quintus** si iudex ex iusta cā fuerit suspect^o. extra de of. del. inlinuante. **Sextus** si duo iudices delegati di-

uerfas dederint snias. extra de sen. r̄ re iu. duob^o. **Septim^o** si duo arbitri dederit sentēnas neutra habeat vigorē. ibidē. **Octau^o** si vnus arbitroz morit̄ perit instrumētū nisi aliud exp̄mat̄ in cōpromissioe. **Non^o** si iudex delegatus funct^o est officio suo. de of. dele. an. litteris. **Decim^o** si delegat^o remittit cām ad delegat^o tem. ibidē. **Undecim^o** si vna p̄ ē familiaris iudi. e. ti. in sniāte. **Duodecim^o** si vn^o iudex cū morit̄ nisi aliud sit exp̄sum. eo. ti. vno delegato. **Intellige** si r̄ p̄missis noib^o p̄p̄is delegatio sit facta. **Tredecim^o** si vn^o arbitroz vel cōpromittentū morit̄ nisi aliud exp̄mat̄ ibidē. **Decim^o** q̄rt^o si mādator re inteḡ moritur. nā exp̄rate mādatorē exp̄rat mādatur. eo. ti. c. relatiū. r̄ c. ḡū. in glo. **Decimus** quint^o si vna p̄ ligantū re integra decesserit. extra de rescrip. significauit. **Decimus** sext^o si aliq̄s de crimine p̄ sniam absolūt^o est. extra d̄ accusa. de criminib^o. **Decimus** septim^o inē d̄m r̄ seruū tā in cā criminali q̄z civili. iij. q. ix. c. p̄nūl. r̄ vlt. **Decimus** octau^o si causa criminali inē biennū non terminat̄. r̄ civil^o infra annū. C. de iudi. l. p̄perandū. nisi p̄ maliciā fuerit p̄rogatū v̄ p̄longatū. extra de of. iudi. dele. venerabili. i. fi. **Decim^o** non^o si aū lit. nō p̄est. se inuicem absoluat. ij. q. iij. si quē. **Uicesim^o** si vn^o ligatoꝝ sit monach^o v̄ p̄uersus. xij. q. iij. q̄z igrediētib^o. **Uicesim^o** p̄m^o si vna p̄ ligantū p̄dit se i seruū illi p̄tra quē ligat^o iij. q. ix. c. vlt. **Uicesimus** secūdo^o si duo petunt equū in sequestro posuū si equ^o morit̄ perit instantia. adē de q̄libet re lisi. ij. q. vi. quonēs. et q. j. q̄res. **Uicesimus** tertio^o si mādator reuocat mādatur. extra de ap. vt nosty. **Uicesim^o** q̄rtus si actor cadat i beresim. extra d̄ bere. ex comunicam^o. **Sūt** r̄ p̄les alij modi q̄b^o p̄t instantia annihilari. puta oēs q̄b^o rescriptuz annihilat̄. r̄ q̄b^o iudex repellit v̄ actor. d̄ q̄b^o supra dixi. **Querit̄** an iudex delegat^o si sit monach^o p̄cedere possit. p̄t distingui. vel lis fuerit corā eo p̄estata aū religionis ingressum an nō. si lis fuerit p̄estata tūc de licēna abbat̄is p̄t p̄cedere i causa. extra de p̄uile. cū olim. si aut̄ lis nō fuerit p̄estata perit instantia. **Et** bec causa breuiatis sufficiat̄ r̄.

Exceptiones

Sequitur modo tractatus exceptionum
dñi Innocentij quarti prout videbitur in se-
quentibus. Et primo sequunt ipsius libelli
vel retractatuli tituli zc.

Contra litteras et sigilla

De legalibus exceptionibus

De exceptionibus contra iudicem.

De exceptionibus contra assessorem

De exceptionibus contra auditorem.

De exceptionibus contra accusatores.

De exceptionibus contra actorum

De exceptionibus contra procuratorem

De exceptionibus contra advocatum.

De exceptionibus contra libellum.

De exceptionibus contra testes

De exceptionibus contra sententiam diffini-
tiuam.

Contra litteras et sigilla.

Excipitur contra lit-

teras et sigilla multis modis videlicet
si bulla sit falsa et sigillum. ut extra de
crimi. fal. licet. vel si fuerit facta rasura et po-

stea scriptura. ut in eo. u. licet. extra de fide in-

stru. c. j. et ij. Item si diversis manibus fuerit scri-

pta. ut in eo. u. cum olim Item si filum ruptum fue-

rit. ut de cri. fal. l. licet. Item si data litterarum non

apparuerint. de fide instru. inter dilectos

Item si carta lit. ver. et littera recens. ibidem

Item si non sit publica manu confecta. in. e. ti.

Item si sit interlinearis scriptura. ut de reli. do.

cum venerabilis. Item si sit contra ius comu-

nenisi de h. faciat speciale mentionem. de rescri-

pt. causam. Item si privilegium non facit mentionem

de privilegio. de p. scrip. venies. Item si littere in

sillaba et sillabe in dictione et dictiones in linea

magis distant a se invicem in una quam in alia vel

linee in cartula. de fide instru. inter dilectos.

§. sed contra privilegium. circa fi. Item si gene-

rales littere fuerint derogatur eis per speciales

de rescrip. c. j. Item si suggestionem falsi vel sup-

pressionem veri fuerint impetrate. de rescrip. su-

dantur. vel transumptum autenticum. de fide in-

stru. c. j. Item si littere impetrate sunt sine ma-

dato nisi sint tales persone de quibus non exiguntur

mandatum de iure sed coniuncte persone. de rescri-

pt. nonnulli. et c. ex pte. Lex dicit quod parentes

per filios et filii per parentibus et liberi per patronis

sine mandato admittunt. ff. de procu. l. si bec

personae. Item si vni soli cuiuscumque sit dignitas

papa loquitur in plurali. de cri. fal. q. 3. graui.

Item si impetras non dicitur per serie. quod sed non

videtur litteris suis infra annum postquam habue-

rit iudicis copiam. de rescrip. plerumque.

Item si non facit mentionem de sua appellatio-

ne. de confirmatio. vii. bone memorie

Item si dicat in secundis litteris nullis prius

dicantibus iusticie et veritati dummodo non

faciat mentionem de illis. non valet. dicitur. c. bone

Item si non fiat mentio de processu negocii. de re ius-

di. inter. Item si contra privilegium vel privile-

giatos impetrent littere non valet nisi fecerit

mentionem de privilegio vel ordine. extra de res-

scrip. cum ordinem. Item si confirmat monachum ad

prioratum. de confirmatio. vii. et in unum. c. j. et ij.

Item si secum de littere non faciant mentionem de

re religiosa plenarie. de do. et conu. ex litteris

Item si nomen dignitatis non exprimat.

de rescrip. ad aures. Item dignior persona

non potest per litteras conveniri quam que nomina-

tur expresse in litteris. nec effrenata multitudo

sed non ultra quattuor nec supra maiora ne-

non per ordinem
et per litteras

per alios
non per

Exceptiones

Item si littere fuerint impetratae ab excomunicato. de proba. post concessionem. vide. c. j. de rescrip. l. vi. nec virtute appellationis.

Item ipsa consideranda dantur. de rescrip. i. a te. Et si inuenies innovatum. in. c. dilectus.

Item si quod in primis litteris dicitur sit necesse cunde babeant nec totam serie rei conueniant primaz non valent. de offi. dele. ca. ij. ff. de leg. iij. si quis.

Item si absolutio mandauerit fieri alijs et non facit mentionem expressam de sufficienti cautione prestanda ab absoluto quod obediat ecclesiastico iudicio. non valz. de sen. exco. ad hoc. de pcel. pben. pposuit.

Item si littere contingant dispensationem contra statuta canonum sanctorum. non valent. xx. q. i. de statutis.

Item si a monacho vel regulari canonico impetrantur littere sine consensu sui abbatis non nisi in causis ecclesie sue proprijs. de postu. ex pre.

de preci. impa. offe. l. vniuersis.

Item si non facit mentionem de primis expressam de rescrip. ceteris. Et si verum est nisi ab eadem parte fuerint impetratae. de offi. dele. sane. v. essent contrarie. c. ceterum. de rescrip.

Item si littere impetratae fuerint a clerico non consurato licet postea se consurauerit. de rescrip. ex litteris.

Item si littere absolutiois sint generales sic quod simpliciter aliquis sit absolutus non faciendū mentionem de causis excommunicationis. non valent. de offi. ordi. ex parte. de sentent. excommu. cum pro causa.

Item cum laicus impetrat litteras super rebus foris ecclesie non tangendum. de fo. cope. licet.

Item si non sit expressus articulus super quo conuenit. littere non habent vires quo ad articulum. de offi. dele. cum olim.

Item si conferuntur laico decime non valent littere. vi. q. viij. si illo. §. si etiam predia.

Item si impetratae fuerint super proprietate. non valent. ff. de acq. pos. nihil est.

Item si expressam non faciunt mentionem de articulis deductis in iudicio vel ex persona tantum cum qua non vult experiri non possunt extendi ad alios articulos vel ad aliam personam. de offi. dele. cum olim. et c. penul. et vlt.

Item si subscripti decesserunt et non sunt ibi sigilla autentica vel non sunt publica manu

confecta vel conscripta. de fide instru. c. ij. de hac materia copiose habetur de rescrip. c. lxxij. per litteras.

De legalibus exceptionibus

Dist canonum exceptiones paucas legales exceptiones contra instrumenta duximus in-

serendas. Potest igitur in primo instrumento obijci quod desit nomen imperatoris. vel annus imperij vel consulis vel pontificis illius. aut quod desit mensis vel dies vel inditio. cum omnia ista sint apponenda possunt dici illegitima si non apponuntur. in autent. de exbi. reis. §. sancimus.

Item si locus ubi confectum est instrumentum et celebratus contractus non sit ibi scriptus. potest hoc illo instrumento obijci. nam duo genera probationum similia sunt testibus et instrumentis. C. de fide instrumentorum. l. a exercendis. Quod igitur requiritur in testibus et instrumentis sed testes de loco referunt. ff. de accu. l. libelloz. C. de contrab. stipula. optumaz idem ius est ergo in instrumento.

Item locum habet in omnibus instrumentis et rescrip. cum aut tenore instrumenti vis reprobari ut aliqua possint obijci distingue. aut instrumentum est de obligatione. et tunc omnia presumunt soleniter acta. ut in autent. de fide instru. in fi. ff. de v. oblig. l. sciendum. et in sti. de fide §. in fine. nisi quis probet contrarium quod facere potest. ff. de pact. iur. gentium. §. quod vero fere. Si vero instrumentum de confessione fit tunc potest obijci contra tenorem eius quod loquitur indistincte sic non fit causa confessionis. ff. de pba. cum de indebito. §. vlt. et de do. mal. ex cep. l. ij.

Item potest reprobari instrumentum si probetur aliter fuisse gesta quam continetur in instrumento quod potest fieri. ut. C. pl. valere quod agit. pro tum. et C. de pba. l. cum probat.

Item reprobat instrumentum si probetur tale quod probato stare non potest quod in instrumento continetur. C. de contrab. et commu. stipul. l. optumaz. in fi.

Item potest obijci instrumentum quod continetur in se duo repugnancia ut non adhibeat fides. ff. de regu. iur. l. nisi aliter in rescripto.

Item potest obijci instrumentum quod non sit autentum cum sit rei exemplum. aut. de fi. instru. §. si quis in aliqua.

quibus alio
tunc non valent

Exceptiones

Item q̄ nō est numer⁹ testū adhibet⁹ qui ī publico instrumēto debet adhiberi. vt in autē. de fi. instru. §. si oportet. **I**tem si non est a tabellione publico p̄fectū. vt si p̄ puata p̄sona habeat cui nō adhibet⁹ fides. vt. C. de p̄ba. l. instrumenta. **I**tem q̄ a p̄ibus non est subscriptū & subnotatū qd̄ tamē esse debet. vt. C. eo. n. l. cōtractus. **I**tem potest obijci in instrumēto vt reddat suspectū si q̄n̄ appareat vn⁹ testis qui continet in instrumēto contradicens. vt. ff. quē admodū testamen. aperiā. l. i. in fine. **I**tem obijci in instrumēto vt habeatur suspectū si non appareat p̄ma sua forma si sit in aliquo oboliū vel abasū vel cācellatum. C. de edic. di. adu. to. l. i. & ff. de p̄ba. l. si cyrographum. **I**tem si abscisum p̄ nullo habeatur. vt. C. ibidem. **I**tem potest obijci litteris pape vel q̄buscūq; rescriptis q̄ p̄ surreptionem veritatis vel etiā suggestionē falsitatis sunt impetrate. vt. C. si p̄ra ius vel vul. publ. vlti. sed expectabit⁹ secūda iussio. vt in autē. de mādat. p̄nci. §. si q̄s autē. & autē. vt nul. audi. §. h̄ nō **I**tem si secūde non faciāt mentionē de p̄mis vel si falsa grāmatica est ibi. vt de rescrip. ad audientia **S**ed sup̄edeant p̄oribus p̄annū etiam si nō fecerint mentionē de illis cōualeseunt. vt de rescrip. p̄lerumq; **I**tem sciendū q̄ vetustas & conorsio muriū vel aliorū vermiū non obijci in instrumēto vel litteris pape. vt. ff. de pos. bo. fin. ta. **I**n glo. vlti. **I**tem aliud sciendū q̄ vbiq; instrumentum suspectū est incumbit p̄bano p̄ducenti alioquin punit⁹ vt falsarius. vt. C. de eden. qui accusare. cum ciuilit̄ agitur d̄ falso si criminaliter incumbit p̄bano ei qui dicat. vt. C. ad le. cor. de fal. l. i. & C. de abolit. l. fallaciter. in fine.

De exceptionibus contra iudicē **E**xcipit si sit ordinari⁹ nō debet se intromittere de causa cōmissa a papa pendēte iudicio de purg. ca. cum dilectus. **I**tem si sit legitime appellatū ad superiorē. de appella. significauit nisi appellationi renūciauit tacite vel expresse de offi. dele. gratū.

Item si sit ex cōmunicat⁹. de re iudi. ad p̄bādū **I**tem si sit p̄ sanguine⁹ aduersarij vel fuerit aduocatus in eadē causa. de ap. postremo.

Item si sit laicus iudex & res sit ecclesiastica vel de foro ecclesiastico. vel si reus sit clericus de iudi. quanto. & c. at si clerici.

Item si sit layc⁹ nō debet iudicare de rebus ecclesiasticis. de iu. patro. quod autem

Item si coram suo non iudice confessus vel p̄uentus fuerit nō nocet. de iudi. at si clerici.

Item si nō sit de eodē foro. vt puta si non habet domiciliū in territorio vel ratione officij vel delicti cōueniatur. nec cōfessus est tacite l' expresse. quia quis forū alicui⁹ p̄ ista. de fo. compe. licet. nec p̄uenit ille ratōe delicti nec ratione rei. ille enim debet iudicare de re. puta in cuius territorio est res. actor enim debet sequi forum rei. de fo. compe. cum sit.

Item si recusat⁹ sit iudex debet causam alij cui persone idonee d̄ consensu partū delegare de appel. cum speciali

Item si p̄ se vel p̄ aliū funct⁹ sit officio suo semel. amplius nō potest cognoscere. de offi. dele. in litteris. **I**tem si ad certū tempus sit data iurisdicō nisi de cōsensu partū proget et hoc ante lapsum t̄pis. de offi. dele. de causis

Item si fuerit archiep̄s non debet iudicare de causis suorū suffraganeorū nisi p̄ appellatōnem ad eū fuerit delata causa vel deuoluta. vel a suo superiore hoc habeat. de offi. deleg. cum non ignores.

Item si p̄prium nomē iudicis fuerit exp̄sum eo mortuo successor n̄ p̄t cognoscere. de offi. legat. **I**tem si mador decellerit re integra. nisi facta citatione non potest cognoscere. d̄ officio dele. in sinuare. **I**tem si presumat⁹ qui iudex fecerit iniam ad voluntatē alterius. de eo qui mit. in pos. cum sint. **I**tem si sit delegat⁹ post annū a tempe late sententie quem ligat⁹ nō potest absoluere. de of. dele. querēt

Item si sit cōmensalis aduersarij vel sit natus de terra sua vel sit in districtu vel potestate sua vel si non audeat ad iudicem accedere sine periculo mortis licet habeat litteras d̄ cōducto. vt lit. non cōtesta. accedens.

Item si sup̄ p̄uilegijs pape causa vertatur non potest alius de causa illa cognoscere. de iudi. cum cōuenisset. **I**tem si altero iudice cōsule citatus fuerit re⁹ non tenet respondere. d̄ offi. dele. prudentiam. & c. cum causam

Mo q̄ n̄ p̄sō delegat⁹ p̄ p̄rogatā & cōfessū p̄sō & offi. dele. & c.

Trans p̄ p̄rogatā

Quid delegari non p̄t delegari p̄sō & c.

Exceptiones

Item si a iudice sup aliquo certo articulo ap-
pellauerit ad papam potest ipsum habere su-
specum. de appel. ad hoc. **I**tem si p litteras l-
punciu non excusat se interesse no posse
vel no velle. de offi. dele. prudentiam.

Item si no est articul^o expressus. de rescript.
pastoralis. in fi. no potest cognoscere de illo
articulo. de offi. dele. cu olim

Item si iudicez similis causa coringat. iudex
potest haberi suspensus. de iudi. causam q

Ite si sit iudex soci^o aduersarij. de of. iu. dele.
insinuante. qa ibi erat familiaris aduersarij.

Item aduocat^o sit cleric^o iudic^o. potest recu-
sari ne parte foueat eius cui^o clericus cura-
tor est. de appel. insinuat^o. **I**tem cleric^o non
comensalis potest esse aduocatus. de offi. iu-
di. c. i.

Item si no sint psonae secure in adendo
iudicio eundo vel redeundo. iij. q. ix. hora-
mur. vt lit. non contesta. accedens. de appella-
tione. ex pre. **I**tem si cora iusticia iuridicti-
onem velit differre. ff. de iur. om. iudi. l. ex ter-
ritorio

¶ De exceptionibus contra assesso-
rem.

Si grauauerit altera pre si mandati fi. ex. pot
appellari ab ei^o gnamine. de pui. ex pre. q loq
tur de iudicib^o. **I**te si no habeat psona stan-
di in iudicio. vt si sit excocicat^o vt interdictus
vel suspensus vt suspect^o. vt dicitur e de iudice

¶ De exceptionib^o contra auditorē

Si grauauerit altera pre si mandati fines ex-
cedit merito suspect^o est. de offi. dele. sup qst^o
onū. Nota q in omnib^o casib^o pot excipi con-
tra auditorē qd supra dixim^o. no tñ recusari
valet qd de pnsu priu admittit. nisi in supra-
dictis casibus.

¶ De exceptionib^o contra locum

Si vltra duas dietas citei extra puincia
potest excipi. de rescript. nonnulli. r. c. ex pre.
Ite si no sit tutu venire ad locu assignatum
pub^o venire no tenet. de app. ex pre. **I**te si sit
loc^o imminut^o nec sit ibi iuris peritoz copia
vt B. eo. r. statum. l. vi.

¶ De exceptionibus contra citatio-
nem.

Si sit dies feriata vt dnica vel festu solenne.
non valet si fiat citatio in dieb^o festiuis. fm

q notauit hostien. de fer. coquest^o.

Item si sit cora rem rusticā puer^o. ff. de feri.
l. solet. **I**te si dilationē vt tps no habuerit. r.
diez. iij. q. iij. §. offerat. Hñ intelligas bodie eē
in arbitrio iudicis eē. de appel. psonas. r. c. se.
de hoc notat. **I**tem si valitudine vel tēpsta-
te fuerit impedit^o. vel in flumine. ff. si qd cau.
l. no exigim^o. §. si qd. **I**te si vocatus fuerit ad
maius tribunal. ff. eo. u. l. si quis seruū.

Item si ante restitutionē fuerit citatus no te-
netur respondere. de ordi. cogni. cu dilect^o

Item si fuerit vespere citat^o non tenetur re-
spondere. de offi. delega. consuluit

Ite si pma citatio fuerit pemptoria. de dilac.
dilecti r.

¶ De exceptionibus contra excusa-
tores.

Si sit simplex nūci^o no valet. extra de pui. ex
pre. sicut munit excusator sic pot munitur
de do. r. pui. cu dilect^o. **E**t intellige fm qd
de pui. qrelam. **I**te si no expressit causam ab-
sentie istius que excusat. de offi. dele. si p de-
bilitate

¶ De exceptionib^o cora actorē

Si actor est piur^o no potest habere e illam
quam petit. nec ipsam petere. de iure iu. que-
relam. **I**te si ppetuo renūciauit rei petite. de
rescript. ex pre. **I**tem si retro acurata non fue-
rint in scriptis redacta. de pbat. quonia con-
tra. **I**tem excōmunicat^o de offi. dele. puden-
tiam. §. sexta. r. de except. a nobis

Item excōmunicat^o non pstat cautionem
stare mandatis ecclesie absolui non debz. de
sen. excom. q in dubijs. **I**tem si aliquis fue-
rit excōmunicatus r litteras speciales ad ali-
quos iudices delegatos vel testes sue absolu-
tionis non habuerit. de sen. ex. sicut nob

Item si sit absolut^o r non ab eo a quo debet
absolui. de offi. ordina. prudentia. §. sexta. **S**i
pluribus causis fuerit excōmunicatus. r ab
omnibus no fuerit absolutus. de sen. excom.
cum p causa. r. c. officij

Item si sit libertus vel seru^o. de ser. non or. d
famulis. ff. de in ius vo. l. iij.

Item si no fuerit psecut^o appellationē suam
infra terminū cōpetentē valet snia pipsus la-
ta. extra de appel. romana. r. c. psonas

Exceptiones

Item si fuerit abbas vel p[ro]p[ri]e n[on] audit sine lris capituli. de tr[an]sac. p[er]tingit. de reli. do. cum dilectus. de re iudi. cū enim. vbi d[icitur] q[ue] monachi n[on] audiant sine p[re]sensu sui abbatis. **I**tem si pactum vel transac[ti]o interuenerit spe simonie licet facta n[on] fuerit. ij. q. ij. q[ue] p[ro]p[ri]o. **I**tem si d[omi]n[us] res laica vel ecclesiastica fuerit transac[ti]o facta. de transac. ex litteris. **I**tem si n[on] fuerit restitu[ti]o omne q[ui]d zelo bono exp[er]dit. de resti. in integ. c. j. **I**tem si iudex in p[ro]p[ri]a causa. C. ne quis i sua causa. l. j. **I**tem si causa sit criminalis et iuratur de calumnia. c. j. de iura. calū. **I**tem si p[ro]p[ri]e acceptationem luteraz res translata fuerit et qui possidet maliciose se absentauerit. d[omi]n[us] alie. iudi. mutan. cau. fac. c. j. **I**tem si fuerit patrocinatus alicui sup[er] rem quam petit sibi sit p[ro] iudicium. de transac. ex litteris.

Item si de p[re]sensu partiu[m] iudices fuerint impeccati non possunt postea recusari. de cau. pos. p[ro]p[ri]a. cum olim. **I**tem si fuerit cleric[us] ordinatus non debet iurare de calumnia sine cōsensu sui prelati. de iura. calum. j.

Item si potuit cōtradicere et non p[ro]traxit. post non audit. extra qui ma. accu. pos. cum in tua. de iure patro. ex litteris

Item si potuerit excipere et n[on] excipit. fit ei p[ro] iudicium. de p[ro]p[ri]a. q[ue] de iu. patro. ex litteris.

Item si excipiendo p[ro]fessus fuit intentionē aduersarij. de transac. p[re]terea. **I**tem si re[us] sit eger non tenetur venire. de procu. querelā. v. q. iij. si egrotans. **I**tem si n[on] habuit viginti diez inducias. iij. q. iij. offeratur. **I**tem si non dat cautionē sufficientē q[ue] p[ro]sequat[ur] litem. aut si n[on] potuit statuatur certam penā quā se passurum p[ro]mittat. vt. e. n. c. offerat. Sed hodie n[on] datur ista cautio p[ro]p[ter] cōtrariā p[re]suetudinē.

Item frustra petit debitū qui id q[ui]d petit n[on] impendit. de vsur. michae. Sed distingue q[ui]d si reus statim p[ro]posita petitione actoris vult p[ro]ponere petitionē suā nec differre vsq[ue] post litem p[re]testatā. tūc actor tenetur p[ri]mo respondere sup[er] petitione rei. sic intelligit[ur] de ordi. cōgnit. cū dilect[us]. Et intellige q[ue] p[ro]uenio et recōuentio vna sententia terminant. et in p[re]sentia vna veniunt post aliā. Si autē re[us] differat p[ro]ponere petitionem suā vsq[ue] post litē cōtestatā. postea n[on] auditur donec p[ri]ma cau-

sa fuerit determinata. Et sic intelligit[ur]. C. d[omi]n[us] senten. et interlo. om. iud. l. quinē. et in tali casu debet fieri reconuentio coram eodē iudice

Item si n[on] p[ro] se p[ro]ponit factū suū sed p[ro] aduocati n[on] audit. de iudi. pastoralis. **I**tem si non fuerit requisit[us] ante ingressum cause. d[omi]n[us] resti. spo. cū venissent. et c. se. **I**tem si de possessiōe et p[ro]p[ri]etate agit iudex de vtroq[ue] cognoscere debet. de cau. pos. et p[ro]p[ri]e. c. vlt. **I**tem p[ro]p[ri]e maliciam viri non debet mulier manere indorata. de pig. ex litteris. imo creditorib[us] p[re]fertur de iure in dote sua. **I**tem actor non debet venire contra iuramentū suū. extra de iure iur. si quis

De exceptionibus contra procuratorem.

Si fuerit excōmunicat[us] q[ui]n incepit p[ro]cura re. de p[ro]bat. post cessionē. **I**tem si sit p[ro]curator abbatis sine capituli legitimis asseruonib[us] non audit. de transac. p[er]tingit. **I**tem si n[on] sit legaliter missus de p[ro]cura. c. j. legaliter. **I**ntelligit[ur] sic q[ue] debet habere litteras de rata p[re]sentes nomen aduersarij. nomen procuratoris nomen domini contra quē et in qua causa et nomen iudicis corā quo ligatur ratū habere d[omi]n[us] q[ui]d quid cū eo acius fuerit. ff. de p[ro]cur. vbi expresse hec interponunt. **I**tem nisi p[re]sentatur in litteris p[ro]curatorū articul[us] p[re]sentis rei de qua agit n[on] potest p[re]sentari procurator p[ro] eas. de offi. dele. c. cum olim.

Item si sit canonic[us] regularis sine assensu maioris sui audiri n[on] debet in causa p[ro]p[ri]a. d[omi]n[us] postu. ex p[re]. **I**tem si sit p[ro]curator in causa criminali. de p[ro]c. tue. q[ui]d n[on] potest esse. de accu. veniēs. **I**tem si non habeat mandatū de rato. de offi. dele. coram. **I**tem si n[on] p[ro]bauerit se innocentem de obiectis criminib[us]. C. de p[ro]cura. reum criminis

De exceptionibus contra aduocatos

Si sit monach[us] vel canonic[us] regularis. de postu. ex p[re]. nisi i causis p[ro]p[ri]is et p[re]sensu capituli et abbatis. vt ibi. **I**tem si sit cleric[us] cuius iuscuq[ue] ordi[n]is n[on] audit in foro seculari. d[omi]n[us] postu. c. j. nisi causa p[ro]p[ri]a v[el] p[ro] miserabili p[er]sona **I**tem si sit infamis quicq[ue] infamia iuris vel facti. vt insti. de excep. s. vlt.

*Regula q[ue] p[ro]d[icitur] ad
lit[er]as q[ue] p[ro]p[ri]a et
n[on] auditur nisi p[ro]p[ri]e
in tali casu debet*

*non debet p[ro]p[ri]e
de iure p[ro]p[ri]e
quodlibet p[ro]p[ri]e*

de p[ro]c. p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e

*de p[ro]c. p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e
quodlibet p[ro]p[ri]e*

Exceptiones

De exceptionibus contra libellum

Si sit obscurus quia pro eo nihil reputat dicere ff. de interro. act. l. de etate. §. si quis. ubi dicitur quod nihil interest aut neget aut taceat quod interrogatus obscure respondeat aut incertum relinquat litigatorem ad idem. ff. de confel. l. certum. Item si articulus super quo convenit non exprimat non tenet respondere. de offi. dele. cum olim. Item si non contineat in libello persona iudicis. nomen actoris et id quod petit. ij. q. viij. libellorum.

Item si procurator vel iudicis petit rem ecclesie. vt. C. de epi. et cle. autē. sed hodie. et ibi nomine suo non potest petere cum habeat potestatem auctoritatis et utilitatem non directam indecens enim est quod qui non potest directe posset deducere in iudicium. ff. de iure delibe. aut pretor.

De exceptionibus contra testes

Si testis sit excommunicatus. de testi. veniens. si non fuit presens et vocatus testificat se vidisse. ix. q. iij. §. de his. de spon. ex parte. Item si actor et consiliator in eadem causa. detest. in sup. Item si non fuerit presens quando testes iurarunt pro qua ferunt testimonium. Item si sit laicus contra clericum in causa criminali. de testi. de cetero. Item si sit solus testis. de testi. licet. Item si sit eodem crimine insecutus. de testi. personas. et c. veniens. Item si sit periurus. de testibus. sicut nobis. Item si non probate vite et bone pueras et fideli. Item si non valuerit testimonium quod prius dixit. Item si sibij nuicē contradicit. aut si sint seculares pro clerico. de elec. bone. de pba. licet. Item si post publicatas attestaciones deposuerunt. de testi. c. cum venisset.

Item si testi crimen obijciat non admittitur quousque probauerit se innocentē. de testi. fraternitatis. et c. testimonium. fallit tamen in crimine lese maiestatis symonie et heresis. Item si sit criminofus vel leuis opinionis. de pba. licet. Item si in quarta productione nihil sit solenniter adhibitu aliter fieret contra ius dicitur. in causis. Item si fuit renunciatum productioni testium non debent amplius produci nisi super nouis articulis. de testi. fraternitatis. et c. tanquam. et c. cum venisset. et c. ex tenore. etiam si iterum iuret. de testi. fraternitatis. et c. intima

uit. Item quando testimonium fuerit publicatum valet reprobatio testium. de testi. ex pre

Item si sit infamis suspectus vel aliqua macula manifesta respiciatur. vel si opponitur crimen de quo confessus vel conuictus est. de excepti. denique. de presumpt. dudum. de offi. dele. prudentiam. §. sexta. Et si sit precio conuictus vel non sit idoneus vel mutus. de testi. placuit. Item si sit de familia illius qui produxit. de testi. in litteris. Item si aliquis de suo addit mendacium tota serie rei decolorat. ij. q. ix. puta. et c. simplex.

De exceptionibus contra diffinitiuam sententiam

Si sit lata ab eo qui non habuit iurisdictionem. de consue. ad nostram. Item si non sit lata in scriptis. ij. q. i. in primis. Item si sit lata non premisso ordine iuris. ij. q. vi. §. diffinitiuam. C. de senten. et inter. om. iudi. Item si sit lata contra ius. de re iudi. c. j. Item si sit lata paribus non presentibus. ij. q. ix. caueant.

Item si sit lata die feriata. de feriis. coquestus. Item si sint plures iudices et unus sententia iur et alter non. l. dis. qui diffinitiuam.

Item si sententia non continet absolutionem vel condemnationem. C. de sen. et interlo. om. iu. l. preles. ij. q. vi. diffinitiuam. Item si sit lata a iudice non sedente pro tribunali in loco consueto ubi solet ius reddi. ij. q. i. in primis.

Item si iudex in fine prolationis non exprimat petitionem actoris et obligationem ratione rei et eius exceptiones. Debet enim hec omnia et quidquid petiit vel obligatus fuerit sub breuiloquio proferre. Item si iudex sit excommunicatus. de re iudi. ad probandum.

Item iudex si finiam dicat et paliu legat. C. de sen. ex piculo recuanda. l. ij. et c.

Finis huius tractatus

Similiter de libello non est in fine

In fine testium dicitur hoc est in fine et 229. 62 et

De prescriptionibus

sportulis ꝛ. dy. **E**st et alia. vt. C. de sen. et inter lo. om. iu. l. cu. papunian. i. aut. abi. posita. vbi dicit qd si puenit coram iudice delegato bz ipm suspectu p ipm accusare infra. xx. dies. diebꝫ xx. elapsis no audit. vt. pdicta aut. **E**st et alia q dat iudici q deposito officio desinit de causa coram eo suborta terminada siue criminalis fuerit siue civilis. vt. C. vt oēs iudices tā ciuiles qz mili. l. j. dy.

Prescriptio. xxx. dierum

Est pscriptio. xxx. diez. vt. C. de no nu. pe. l. i. cora cab. §. sup. certis. vbi dicit q si creditor fuerit pfectus sibi solutu esse qd non erat vlt redidit instrumentu q tunc ptra debitorē ppetit exceptio. xxx. diez. et elapsis. xxx. diebꝫ tunc agere no poterit **E**st et alia q pecugal non soluit vt. ff. publi. l. impatores. et l. interdū. et §. si sup. dy. **E**st et alia pscriptio q vsus est via. vt. ff. diuine. actu qz pu. l. j. §. hoc aut. **E**st et alia pscriptio seculi q vult seruire ptra natura i suis pdenatis. vt. C. de pe. l. si vindicari. **E**st et alia de eo q debet suū inuētariū inchoare post qz nouit aperturam. vt. C. de iure deli. l. scimus. §. sin aut. pmo. vbi dicit q si qd de iure hereditatis defuncti dubitat an debeat adire nec ne. n̄ est necesse deliberare. sꝫ tantū modo facere inuētariū et hereditatē adire. qz receptio inuētariū et adita hereditate incipit currere dictū tps vt in pal. l. dy. **E**st et alia q incipit currere dā nū passo ex certo capite. l. aquil. vt. ff. ad. l. aq. l. et in l. e. §. illud. vbi dicit q si aliqz interfecit suū q infra. xxx. dies no solū possit exigere ab eo pccū seruū sꝫ etiā id q damnificat sum vt qz p uis meo erat instituit heres et ipse no poterat adire sine iussu meo ita q fuit interfecit ante qz adeat. ego p̄ interfecitorē agere possū. no solū ad seruū exumationē sꝫ etiā ad exumationē hereditatis. vt in di. l. dy. **E**st et alia. vt. ff. de accu. l. iij. §. si. vbi dicit q si qd accusauerit et accusator mortuū fuerit vlt impedit agere q tunc reo p̄ agere ptra eū vlt ei heredes ad integrā satisfactionē. **E**st et alia. vt aut. de intro. et ex. bi. re. §. j. q dat ei q reducendū est ad cōponendū res suas et ad cōponendū meliores penates coram iudice loci vlt coram magistratibꝫ

Prescriptio. l. dierum

Est et alia pscriptio. l. diez. vt in lti. de excu.

tu. §. q. vbi dicit q si qd dat in tutorē alicuiꝫ pupilli vlt curatorē alicuiꝫ adulti et velit se excusare no refert si no appellat statim cū possit se excusare spacio. l. diez. vt dicto. §. dy. **E**st et alia q iudex depositus ab officio suo vꝫ in eadez puinna vel ciuitate cōmorari. l. diebꝫ. vt. C. vt oēs tā ciui. qz mili. l. j.

Prescriptio duoz mēsum

Est et alia pscriptio duoz mensū. vt. C. de lit. prest. aut. libellū. vbi actor infra duos mēses cause suē prestare dꝫ. alioqz expelas i duoplum cogit restituere puenio. licet hodie de p̄suetudine no seruet de iure tñ est ita. **E**st et alia pscriptio. vt. C. de adul. l. fi. q dat ad fuos torquēdos p millionē repudiū. **E**st et alia. vt. C. de iur. deli. l. scimus. §. sin aut. vbi dicit qceptio inuētariū dꝫ terminari infra duos mēses. vt in pdicto. §. **E**st et alia de debitorē filii q vult dila. impetrare i minoribꝫ sumis et causis. vt ff. de iur. fisci. l. delator. §. i fiscalibꝫ q cause dꝫ. canē minores distinguit. vt. C. de defen. ci. l. j. vbi dicit q minor causa e legis. **E**st et alia fisco opponēti cōpensatōz. vt. ff. de iur. fisci. l. aufer tur. §. cōpensationēz. vbi dicit q si qd velit fisco cōpensat. opponere dꝫ dicere sibi debere infra duos mēses. **N**ā duobꝫ mēlibꝫ elapsis non audit. vt dicta. l. **I**te iudici cognoscēti de causa ciuili. vt in aut. vt clerici apud p̄prios episcopos pue. §. si tñ. de decuriōibꝫ. col. vj. **I**tez vris religiosis vlt cleris psonatꝫ habētibꝫ pbificā vlt leges audientibꝫ. vt extra ne cler. vel mo. c. no magno ope. et eo. ii. c. sup. specta **E**st et alia si ancilla p̄dita fuerit et manumittat si tñ p̄ns fuit. vt. ff. d. bis q sine ma. ad lib. pue. l. fi. §. sꝫ cora. **E**st et alia de eo q fideiussit sine scriptura sui ad tps in causis puans seu publicis. **E**st et alia de emphyteora vt possit p̄dere possessionē p̄s denūciatōne a dño facta. extra de iure emphyt. c. potuit. et C. de iure emphyt. l. vlt. §. sin aut. vbi dicit q si aliqd instrumentū in dñm et emphyteora interuenit tunc id qd in dicto instrumento p̄net seruari dꝫ. sin aut nullū pactū fuerit subaudi de alienādo l vendēdo et tunc p̄mo et p̄ncipalit debz dño suo denūciare et expectare ipm p duos mēses. duobꝫ mēlibꝫ elapsis poterit p̄dere meliora noñ. suas cuiusqz. vt dicta. l. **E**st et alia vt cuz

De prescriptionibus

actor pmissit se exhibere i iudicio tempore nō adiecto elapsis duob⁹ mensib⁹ talis fideiusor vltim⁹ nō tenet. ⁊ est rō. q̄a actor videt a lite discedere velle cū pmutuē se testaturuz infra duos mēses a die dati libelli ⁊ non fecit vt. C. de iur. delib. l. scim⁹. §. igit

Prescriptio. ix. diez

Est ⁊ alia. lx. diez. vt. C. ad. l. iul. de adul. l. iure mari. vbi dicit q̄ si marit⁹ vult accusare adulteriu⁹ pro. q̄ si ipse accusat infra. lx. dies bñ potest ⁊ cōputat a die pmissi adulterij. vt ibi dicit. Si nō cogit se subscribere ad penā talionis nec punit vt calūniator: si nō pbauerit infra duos. lx. dies. vt. ff. c. l. q̄uis indubitan. ⁊. l. si is cui. Est ⁊ alia q̄ dat noie ornamentoz nō p̄stroz redibendū. vt. ff. de edil. edic. §. si aut Est ⁊ alia. vt. C. de lit. test. l. j. ⁊ aut. libellum. vbi dicit q̄ si actor porrecto libello testat⁹ non fuit iudice corā iudice q̄ elapsis duob⁹ mēlib⁹ nō audit. vt ibi de B. Est ⁊ alia. vt. C. de epi. et cle. autē. cleric⁹. ⁊. l. oēs q̄. §. in hoc aut. vbi dicit q̄ si iudex iudicauerit i civili q̄ sibi cōpetit p̄scriptio infra duos mēses. vt in p̄dictis. l. Est ⁊ alia. vt. C. de fide instr. l. sanctum⁹. q̄ obijci tur ei q̄ pmissit p̄sentare p̄sonā alteri⁹ sine scriptis. s; tantū nudis v̄bis. vt in di. l. Est ⁊ alia vt cū q̄s sic emurē vt si displicuerit sit inempta. tūc seruādū est tps de q̄ est actū. si vō nil de tpe actū est lex statuit spaciu⁹. lx. diez infra q̄s debet emptor rē restituere ⁊ p̄ciū habere. vltra nō audit nisi cū cause cognitio de. ver fact aut cause cognitio vt si iudex q̄ aliqua iusta causa emptor fuerit ipedit⁹ decerneret vt nō restitueret si res sibi displicebat nec etiā vltra istud tps audit emptor. vt dicitur iurib⁹. l. q̄ si nolit. ff. de edil. edic.

Prescriptio centum diez

Est p̄scriptio centū diez. vt. C. q̄ admit. ad bo. pos. possunt. l. j. ⁊ instr. de bo. pos. §. liberis ita; q; vbi dicit q̄ aliq̄s putat sibi cōpetere bo. poss. iur. cōsanguinitatis q̄ a diemortis defuncti habet spaciu⁹ centū diez q̄b⁹ elapsis nō auditur postea. vt ibi dicit.

Prescriptio triū mēsum

Est p̄scriptio triū mēsum vt q̄n heres dicebat se repudiaturz necesse expectabat p̄ spaciu⁹ triū mēsum. C. de iur. delib. l. scim⁹. §. cū igit.

Est ⁊ alia p̄scriptio q̄ obijci ei q̄ nō p̄berede habet. vt. C. de iur. deli. l. fi. Est ⁊ alia ad inuentariū faciendū. p̄mo dant. xxx. dies ad incipiendū q̄ currūt sibi a tpe q̄ sciuit sibi hereditatem delatā ex testamēto vlt ab itest. postea datur. lx. dies ad cōplendū. ⁊ sic i vniuerso sunt tres mēses ⁊ B si oia bona sunt eodem loco. Si vō absint ab eo loco b; heres spaciu⁹ anti ad inuentariū faciendū ⁊ cōplendū. vt dicit. l. scim⁹. C. de iur. delib. Est ⁊ alia vt de decurionū origine disputat. vt. C. de decu. l. generali. Alia est q̄ cōpetit marito q̄n cōfessus fuit se recepisse dotē quā in v̄itate nō recepit. vt i autent. de tpe nō so. dot. l. petis. §. ergo. in fi. ⁊ autent. q̄ locū. C. de coll. est ⁊ alia vt in aut. vt cū de ap. cogno. §. iij. Est ⁊ alia si obijci q̄ vnus ex lingaronib⁹ renūciat testib⁹ seu testamēto ⁊ all. in dicta aut. Est ⁊ alia si nouū opus fuerit nūciatū ⁊ rē sanā dare nō est actū. vt. C. de no. opis nū. l. j. ⁊. C. de edifi. pu. l. vl. Alia est q̄ cōpetit creditoz hereditarioz p̄berede. vt. C. de iur. delib. l. fi. Alia est q̄ de eo q̄ non debet morari in sua p̄uincia. vt. C. de alie. le. iij. Alia est de eo q̄ dilatorē petit neq; testes neq; instrumēta p̄durit. vt. C. de dila. l. j. dy. Alia est cum matrimoniu⁹ durauit pl⁹ duob⁹ annis ⁊ minus decēno. q; dant tres mēses ⁊ vltim⁹ nō audit. Alia est q̄ dat p̄i q̄ vult p̄cludere i cā. vt. C. de iudi. aut. iubem⁹. ⁊ in aut. vt cum. de app. cog.

Prescriptio. iiii. mēsum

Est p̄scriptio. iiii. mēsum. vt p̄ latā sniaz iudi. v̄surre currāt. vt. C. de v̄su. rei iudi. l. j. Alia est q̄ dat socio q̄ impedit interfectiones si pon⁹ nolit p̄ferre. vt. C. de edi. pu. l. si vt pponis. ⁊. ff. p̄ socio. l. si fratres. §. idē r̄ndit. Alia ē q̄ dat cōtra tutozē vel curatozē q̄ causam restitutoris nō pegerit. vt. ff. excu. tu. l. qui bona grata dy.

Prescriptio. v. mensū

Alia est p̄scriptio q̄nq; mensū q̄n eadē p̄uincia testes vlt instrumēta p̄ducunt. Alia ē p̄scriptio q̄nq; mensū de eo q̄ potest redime re ab emptore. vt. ff. de redi. l. sciendū. §. fi.

Prescriptio sex mensum

Est p̄scriptio. vi. mensū s; in redibitoria. vt. C. de edi. ad. l. ij. Alia est s; de eo cui ab herede

De prescriptionibus

Scripto manere in eadē puincia q̄rela inoffi.
testa. p̄parat. vt. C. de inof. testa. l. penult. in fi.
all. §. sancim⁹. vbi expeditū est. Est ⁊ alia q̄ i
petrauit dilanonē. vt. de dila. l. j. Est ⁊ alia de
eo q̄ manumisit ancillā. vt. insti. q̄ ⁊ ex q̄bus
causis ma. §. iuste. nisi fuerit iusta causa ipe
diens. vt. C. de ma. Est ⁊ alia de eo q̄ vult redi
mere mancipiū. vt. ff. de edil. edic. l. sciendum.
Est ⁊ alia q̄ competit p̄ relic. sub p̄di. vt. C. vii.
possi. l. j. Est ⁊ alia in b̄nificijs cōcedēdis. vt. ex
tra de p̄cel. p̄ben. c. nulla. Est ⁊ alia q̄ dat con
tra accusatorē mulieris de adulterio q̄ p̄lap
sum sex mensiū remouet ab actōe ⁊ cōputat
isti sex mēses viles a die diuorij. vt. ff. ad iur
pil. l. j. §. accusationē dy.

Prescriptio .ix. mēsiū

Est ⁊ alia p̄scriptio .ix. mensiū scz cū de vlt
tramarinis pub⁹ testes p̄ducit. vt. C. d̄ dila.
l. j. Est ⁊ alia q̄n aliq̄s post dila. repetit dilati
onē. vt. C. de iur. delib. l. fi.

Prescriptio .x. mensiū

Est p̄scriptio decē mensiū. vt. in autē. vt
liti. iij. ⁊ dy.

Prescriptio vnius anni.

Est p̄scriptio vni⁹ anni q̄ admittunt descen
dētes ad petendum bo. pos. ⁊ nō vltra. Est ⁊
alia q̄nto mino. vt. ff. de edil. edic. l. scienduz. §.
fi. C. eo. l. ij. in q̄bus d̄: q̄ redibitoria ⁊ quanto
mionis distulit emproz p̄querēs de morbo l'
vicio vlti⁹ nō audit. Est ⁊ alia p̄scriptio d̄
seruo q̄ cū subtraxit in scio d̄no infra annum
tenet in q̄duplū post annū in simplum. vt. C.
vi bo. rap. l. si res. Est ⁊ alia q̄ dat ad bo. pa. C.
vnde liberi. l. fi. Est ⁊ alia de eo q̄ abfuit cau
sa reipublice vt alia iusta cā. vt. C. in q̄b⁹ ca. i
inte. resti. nō est ne. l. j. ff. ex q̄b⁹ ca. ma. l. pe. ⁊ C.
ea. l. vl. Est ⁊ alia de eo q̄ alienat cā iudicium
mutādi vt ipe postea haberet. vt. ff. de alie. iu.
mu. cā fa. p̄ro. est ⁊ alia q̄ dat p̄ boie mortuo
de eo qd̄ deieciū erat. vt. ff. de bis q̄ deie. l. effu.
§. bec acno. v. si libero boi. Est ⁊ alia de seruo
interēpio ⁊ retro cōputatōe facta. vt. ff. ad. le.
aquil. l. vl. §. si ita. Est ⁊ alia vt si q̄s pecuniaz
recepit vt negociū aliq̄d faceret. vt. C. all. ff. de
cal. l. j. Est ⁊ alia vt si q̄s p̄uiciuz faceret. vt. C.
de iniur. l. j. ⁊ l. si nō cōuicti. Est ⁊ alia vt si q̄s
p̄metū p̄didit. vt. ff. q̄ me. ca. ij. l. si cū exceptō

ne. §. ij. Est ⁊ alia vt p̄ scriptū beredē adeat be
reditas. vt. C. de insti. ⁊ sub. l. iij. in fi. dy. Est et
alia q̄ dat p̄noie peculij. vt. C. ad mace. l. ma;
cedonū. Est ⁊ alia cū seruo cū peculio precio
peculij statuto p̄dūto. vt. ff. de pecu. l. ⁊ acilla.
§. ij. Est alia de eo q̄ in fraudē creditoris alie
nauit oia bona sua. vt. C. de reno. bis qui in
frau. cre. l. vlti. Est ⁊ alia vt fiat inuētariz de
reb⁹ existētib⁹ alibi. vt. C. de iu. delib. l. scim⁹.
§. si aut. Est ⁊ alia de p̄clama. in libertatez si
citat⁹ nō venit. vt. C. de asser. tol. l. j. §. sin vero
Est ⁊ alia vt heres soluat legata ⁊ fidei cōmis
sa. vt. in aut. de heredi. ab intest. §. illud dy.
Est ⁊ alia de creditore q̄ rapuit res obligatas
vt. C. de vi. bo. rap. l. ij. Est ⁊ alia de eo q̄ voca
uit in iudiciū illū quē vocare nō debuit. vt. ff.
de in ius vocā. l. p̄nti. Est ⁊ alia de accusato q̄
petebat honozē. vt. C. de mu. ⁊ bo. l. reus dol.
dy. Est ⁊ alia si q̄s expulsus vi est. vt. C. de iu
di. l. ij. Est ⁊ alia vt eps extra dyoc. existēs cō
tra suā eccliaz nō ster. vt. in aut. de sanc. epi. §.
contra. Est ⁊ alia de eo cui imminēbat iuro
ris petitio vt aut. sicut. C. de leg. iij. Est ⁊ alia
de eo q̄ vocat⁹ ad iudiciū nō venit. vt. C. d̄ re
q̄re. l. j. Alia est in causa appellatōis. vt. C. de
tem. appel. aut. ei. q̄. Est ⁊ alia de dote soluēda
solutō matrimonio. C. de rei vr. act. §. ex act.
Alia est q̄s ius dicēdi nō obipauerit. vt. ff. si q̄s
ius dicē. nō ob. l. j. §. fi. dy. Alia est que obijciē fili
is emācipatis nō petentib⁹ bo. pos. vt. insti. d̄
bono. pos. §. liberis itaqz. Alia est que obijciē
extraneis heredib⁹. C. de iu. delib. l. cū antiq̄
onibus. Alia est que obijciē postulanti sibi
adijci de reb⁹ p̄dūis creditorib⁹. vt. C. diu.
deli. l. vl. Alia est que obijciē d̄nis quādo q̄s
de nouo est fact⁹ seru⁹. vt. in aut. de san. epi.
Est ⁊ alia vt si cui relictuz est vt nubat suo.
Est ⁊ alia qz remouent suspecti officiales cū
officiū recte nō administrāt. vt. C. de suspec.
turo. l. j. Alia est que obijciē minor. l. de dote
nō numerata. vt. in autē. de tempo. nō sol.
pe. §. generali. Alia est si maru⁹ scripsit sedo
tem recepisse quā nō recepit. ⁊ sit mortuus in
fra biennū p̄ annū soluere cōpellit. vt. d̄ nō
nu. pe. l. j. Alia est. q̄ sine cōmeatu de castris re
cessit si redire noluerit. vt. C. de col. l. vltima.
Alia est qua remouent forissimi milites si

De prescriptionibus

annonā nō petant. vt. C. de mili. anno. l. j.
Est et alia q̄ obicit vasallo inuestiturā non
perēn. vt. x. coll. quo tpe mili. inuesti. pe. de. §. j.
Est et alia. q̄ interficit seruū vel pecudez. vt. ff.
ad. l. aqui. l. ij.

Prescriptio duoz annoz

Est p̄scriptio duoz annoz q̄ dat̄ debitori
negā sibi pecuniā mutuarā. d. v. obli. p. totū.

Est et alia de dolo. vt. C. de dolo. l. fi. vbi dat̄ bi
ennū p̄tinuū acionē de dolo moueri posse
siue p̄senti siue absentī. et cōputat̄ nō a die sci
entis s; a die cōmissi doli. Et nota q̄ non p̄
petuat̄ h̄ actio lit. non p̄testa. nec est repire in
alia actiōe. qd̄ est notandū. Est et alia d̄ patri
monio fabricēsi. vt. C. fabri. l. xj. Est et alia d̄ lo
cacione bonoz. vt. ff. loca. l. cū domini. Est et
alia de muliere p̄fecte etatis q̄ pign̄ dedit v̄
locauit. vt. C. ad vell. l. si mulier. Est et alia de
emp̄biteora q̄ si alienat eo noie. vt. in auten. d̄
nō alie. §. ij. Est et alia vt causa incipit. vt. C. vt
intra certū tps cri. que est. ter. l. vl. Est et alia de
cri. deser. p̄dij. C. de agri. et cen. l. agris. Est et
alia de submersis. C. de naufra. l. p̄nti. Alia ē
de do. fisci et defensoris ciuiatis. C. de aduoc.
diuer. iudi. l. sanctim̄. Est et alia de inortuo i
terra trāsmarina legat̄. vt. de leg. l. j. Alia est d̄
dormiēte creditoze. vt. C. de bo. aut. iudi. po. l. j.
Alia est de pignore debitoris. vt. C. de iur. do.
l. penl. §. fi. Alia est de nō numerata pecunia
vt. C. de nō nu. pe. pe. l. vl.

Prescriptio triū annoz

Est et alia p̄scriptio triū annoz vt i reb̄ mo
bilib̄. vt. insti. de vsuē. et. C. et. ff. p. totū. Alia est
triennalis q̄ cōpetit mulierib̄ p̄dote sua vel
ex acionē douis annua bina trina die. in p̄mo
anno vna ps. in secūdo alia ps. in tercio āno
tertia ps q̄ sublata est pauci. douis ex stipu
latu p̄ quā vident̄ oia immobilia statim re
di et mobilia infra annū. vt. C. de rei vxo. act. §.
cū aut̄. Alia est cū quis emerit ancillā vt eas
manumitterz nō adiecto tpe. vt. ff. q̄ ad lib. si.
ma. pue. l. vlti. Alia est. si diuertat vxor a viro
si eā cogere nō potest. vt. in aut̄. de nup. §. cir
ca. et. ff. de duoz et. et. re. l. vxoris. Alia est vt lis
nō p̄rabat̄. vt. C. de iudi. p̄perandū. §. j. Alia
est de emp̄bi. C. de iure emp̄bi. l. ij. §. si n̄ autem
Alia est de alcatoze q̄ ludit ad tabulas. vt. in

auten. de san. epi. §. j. Alia est vt seru⁹ stet in
monasterio. vt. C. de epi. et. cle. aut̄. debet. Alia
est vt mulier alar filiū. vt. L. d̄ pa. potes. l. nec
filiū in glo.

Prescriptio. iiii. annoz

Est et alia p̄scriptio q̄tuoz annoz. Et illa p̄
mo est duplex. vna q̄ cōpetit ei q̄ vi possidet
bona vacāna postq̄ fuerit fisco denunciata.
p̄scribit enim q̄drennio etiā si nō habeat ti
tulum vel bonā fidē. qd̄ est mirabile. et hoc est
speciale p̄pter negligentā fisci q̄ negligit pe
tere bona denunciata. vt. ff. de iur. fisci. l. j. §. di
uus pius. Est et alia que cōpetit q̄n fisco ven
dit rem alienā singularē vel quocunq̄ ti
tulo alienauit. domin⁹ ei⁹ rei non cōueniet
eū cum res est alienata sed fisco p̄o extima
tione rei. postea nō non audit. vt. insti. d̄ vsu
ca. in fi. C. de quadri. p̄. p. totū. Est et alia d̄
restitutione hereditatis. vt. C. de tempo. in
te. l. fi. Alia est de creditozib̄ vñ petat̄. vt. C. d̄
bo. auc. iudi. poss. l. vl.

Prescriptio. v. annoz

Est p̄scriptio q̄nq; annoz vt ne de statu de
functoz querat̄. vt. C. ne de sta. de iur. l. is que.
vbi dicit q̄ si aliq̄s decessit et q̄n quennū trā
siuit post mortē eius stat⁹ questio vltra mo
ueri nō potest. Est et alia vt q̄rela in off. testa.
vt. C. de offic. testa. l. p̄tra maiores. post quin
quennū repellit volens agere. Alia est de ca
pro ab hostibus. vt. ff. de rapt. et. postli. reuer.
Alia est de nauicularijs et mercatorib̄. vt. C.
de naufra. l. naue. Alia est de accusato ex ad
ul. vt. ff. de adul. l. quinquennū. Alia est d̄ be
reditate adita vt separatio fiat. vt. ff. de separa. l.
j. §. q̄ aut̄. Alia est de filio p̄ patre excluso qui
tacuit vel repudiavit. vt. C. de inoffi. testa. l. si
quis. in fi. Alia est de morato in libertate p̄
manumissionē. vt. C. de mace. l. ex eo. Alia ē
de interfecto a familia. ff. ad fil. l. in cōgruōe
Alia est que fisco obicit iure p̄cugali. vt. C.
de vecti. l. ij. Alia est de collusione detegēda. vt.
C. de collu. de. l. ij. Alia est que obicit heredi
minoz de dote nō cōpetenti. vt. C. de tempo.
in integ. resti. aut̄. si minoz. Alia est que obij
citur facto maiori perēu rē quam vere vendi
dit quando minor erat. vt. C. si ma. fac. l. fi.
Alia est de redimendo ab hostibus. vt. C. de

De prescriptionibus

postli. reuer. l. vi. Est et alia de cubicularijs reuocandis qui serui dicunt. vt. C. de ppo. sacr. cu. l. i. li. xij.

Prescriptio. vij. annoz

Est p̄scriptio septē annoz de pupillo instiuto in heredē vtrū habeat effectū. vt. C. de iu. de libe. l. si infanti

Prescriptio. ix. annorum

Est p̄scriptio nouem annoz vt prestarentur alimenta simpliciter relicta. vt. ff. d. ali. l. e. l. vi.

Prescriptio. x. annorum

Est p̄scriptio decē annorum que obijci potest si aduersarius probauerit post laram sententiā que id dedisse vel iudicem accepisse. vt in autenti. vt iungentes iurent. §. si vero

Est et alia que locum habet in rebus mobilibus inter p̄sentes. Est et alia que locum habet inter absentes de quibus duabus satis dictum est. insti. de vsuca. p̄torum. C. et ff. eodē.

Est p̄scriptio de seruo plagū cōmittente

Est et alia de damno sine tempe. vt. ff. de pecu. li. l. si primo. Est et alia p̄scriptio de debito re fiscali qui et seruu manumisit. vt. ff. qui et a q̄bus. l. si cum. §. ij. Est et alia que inter p̄sentes bona fide obtinet. vt. C. de p̄scrip. xxx. annoz. l. si quis emptiois. Est et alia qui fecit testamentū et nihil ostendit. vt. C. de testamē. l. sancimus. Est et alia contra euz qui viusu. vel seruute non vsus. vt. C. de ser. et aqua. le. vltima.

Prescriptio. xij. annoz

Est p̄scriptio duodecim annoz q̄ refertur quo ad matrimoniu contrahendum et testimoniu ferendū in causa ciuili et etiā testamentū faciendū. vt insti. de nup. in pn. et ff. de test. l. iij. et insti. qui non est p̄mis. fa. test. §. preterea. Est et alia de dote nō soluta. vt. C. de tempo. in inte. resti. auē. si minor

Prescriptio. xiiij. annoz

Est p̄scriptio. xiiij. annoz que dat decurioni; bus. vt. C. de sena. l. iij.

Prescriptio. xiiij. annorum

Est p̄scriptio. xiiij. annoz que dat masculo testari volenti si sui interest et ad matrimoniu contrahendū et testimoniu ferendum in causa ciuili vt. C. qui testa. face. possunt. l. si nium. et l. si frater. et ff. e. l. v. in autenti. vt spon.

lar. §. iij.

Prescriptio. xv. annorum

Est p̄scriptio quōdecim annorum vt postulare quis posset. vt in autenti. de temp. nō solu. pecu. sup. dote. §. generaliter. coll. viij.

Est et alia de manumissione facta a minore p̄procu. habēdo. vt insti. quibus ex cau. ma. §. eadē. l. Est et alia vt clericus nō ordinet. vt in autenti. de san. epi. §. p̄sbyter.

Prescriptio. xvij. annoz

Est p̄scriptio. xvij. annorum vt cum querit quis postulare possit et adoptare. vt. ff. de postu. l. i. §. puericiam. et insti. e. §. minoz.

Prescriptio. xviii. annoz

Est p̄scriptio. xviii. annoz scz in muliere cum querit quis posset ad impetrationes venie. vt. C. de his qui ve. eta. impetra. l. i. §. feminas. Est et alia i arrogatore. vt. ff. de adop. l. arrogato.

Prescriptio. xx. annoz

Est p̄scriptio. xx. annorum scz in masculino qui veniam etatis impetrauit ad vendendū vt. C. d. bis qui ve. eta. impetra. l. i. in p̄ncipio.

Est et alia de eo qui rē alienā in absentia dñi possidet. vt. C. de p̄scrip. xxx. annoz. l. si quis

Est et alia de eo q̄ bona fide in possessione stetit. vt. C. de long. tempo. p̄scrip. l. p̄stat. Est et alia que de bis bonis in curia aduocatoz requirendoz contra fiscū obseruatur. vt. ff. d. iure fiscali. l. i. §. i. et hoc post q̄ scilicet posse occupare. vt. ff. de acq. re. do. l. iij.

Est et alia vt q̄rela falsi. vt d. fal. l. q̄rela. et l. cū moza. Est et alia d. milite a militia dimissa. vt. C. quādo puo. non est ne. l. veteranis

Prescriptio. xxv. annoz

Est p̄scriptio. xxv. annoz. scz cum queritur an quis possit in iudicio interesse sine tutorū auctoritate. et dicit q̄ sic si p̄scripsit p̄s. xxv. annorum. ante vero nō sine curatore. vt. C. d. aucto. p̄rel. l. clarum.

Est et alia an quis sit legitime etatis. et videtur q̄ vbiq̄q̄ sit mentio d. legitima etate intelligitur. xxv. annorum. nisi aliter dictum sit in contrariū. vt. l. all. et l. si. d. de bis qui ve. eta. impe. Est et alia de eo q̄ nō dedit. vt. ff. de mu. et bo. l. ad rez. et ff. de eden. l. i.

Est et alia de muliere que peccauit in corpus suum. vt in autenti. de appē. §. si p̄sciet. coll. l. iij.

De arbitris et arbitratoribus

¶ Est et alia de eo qui mentitus est in etate. *vt. C. de his qui ve. eta. impel. l. fi.*

Est et alia de eo qui habet annos. xx. et filios quinqz. quorum quilibet pro vno anno reputatur. *vt. ff. de mi. l. ij.* **¶** Et nota quod omnes supradictae non vere prescriptiones dicuntur sed potius exceptiones

¶ Prescriptio. xxvij. annorum

¶ Est prescriptio. xxvij. annorum quae iuuat is contra quem minor in iure restitui postulat.

¶ Prescriptio. xxx. annorum

Est prescriptio. xxx. annorum quando possit deo rem alienam sine titulo et mala fide vel e contra si res fuerit viciosa. non tamen si res fuerit religiosa sacra vel publica communi vsui vel publico deputata. tales enim non prescribuntur. *vt. C. de prescrip. xxx. vel. xl. annorum in ru. et nigro.* Alia est de ecclesia regia vel honorabili loco. *vt. in auten. de alie. empbi. §. non est.* Alia est de sacrosan. ecccl. autē. quas actiones

¶ Prescriptio. xl. annorum

¶ Est prescriptio. xl. annorum que habet locum in hypothecaria quando creditor aliquam rem debitoris possidet que est ei obligata. tunc enim. xl. annorum spacio prescribitur non minor. licet extraneus breviori tempore prescribat. *l. spacio. xxx. annorum. vt. C. de prescrip. xxx. vel. xl. annorum. l. cum nouissimi*

Item hec prescriptio habet locum in omnibus actionibus quaz prescriptio est interrupta lite contestata. ille enim non extinguitur. xl. annis. secus si alio modo esset interrupta. *vt. quia de finit. possidere. vt. C. eo. l. vlt. de quo dic vt supra notauit*

Item in rebus ecclesiasticis non sacris et immobilibus habet locum hec prescriptio. xl. annorum. *C. de sacrosan. ecccl. autē. qz actiones*

¶ Prescriptio. l. annorum

Est prescriptio. l. annorum vt non ordinetur dyaconissa. *vt. C. de epis. et cleri. auten. dyaconissa.* Alia est in autentica habita. *C. ne fi. pro patre*

¶ Prescriptio. lx. annorum

Est prescriptio. lx. annorum scilicet de eo qui arrogat principem. *vt. ff. de adop. l. iij.*

¶ Prescriptio. lxx. annorum

Est prescriptio. lxx. annorum que excusat a tutelis et honoribus vocatos. *ff. de iure immunitatis. l. maiores. lxx. annis a tutelis et muneribus pacant. sed qui ingressus est. lxx. annum non dum egressus hac vacatione non utetur. quia non videtur maior. lxx. annis qui agit. lxx. annum*

¶ Prescriptio centum annorum

¶ Est prescriptio centum annorum que competit solus rōe ciuitati et ecclesie. *vt. C. de sacrosan. ecccl. l. vt inter diuinū. et autē. qz actiones*

¶ Perpetua prescriptio

¶ Perpetua prescriptio est sine temporis prelimitatione. scilicet in feudis. in p̄sti. feudoz. l. imperiales decet solertiam etc.

¶ Tractatus prescriptionum explicit

¶ Incipit tractatus breuis de arbitris et arbitratoribus

Quoniam circa materiam arbitrorum notandum quod arbitrorum quidam est electus cuius pena vel cum aliquo alio loco pene vt per stipulationem vel cuius pignorum quod habet loco pene. *vt. ff. de arbitris. l. iij. gatores. §. qz ait p̄tor. et l. diem proferre. in fine. cum. l. sequenti.* Arbitrarius etiam eligitur vt per viam iudiciorum cognoscat et iudicet. de tali arbitrio dicitur quod arbitria ad instar iudiciorum sunt redacta. *vt. ff. de arbitris. l. i. predictus arbitrarius perhibetur eligi cum iuramento et pena vel aliquo quod sit loco pene. fm. l. autentica decernimus. C. de arbitris.* Nec valet ratio pene vtile per inutile non viciatur. sed de iure canonico non debet dici inutile propter iuramentum. quod omne iuramentum seruandum est. extra de iureiurā. cū p̄ngat. Item ergo est dicendum de iure civili. quia lex civilis quandoque succumbit canoni. *vt. C. de sacrosan. ecccl. l. p̄ uilegia. vbi tangit salutem anime.* Iuxta illud quod non. *ff. de offi. p̄sti. l. illud*
Item predictus arbitrarius postquam suscepit in se arbitrium cogitur cognoscere et sententiam proferre. *vt. ff. de arbi. l. iij. §. i.*

De arbitris et arbitratorib⁹

Item si male iudicat facit litem suā. vt. C. de pact. si quis in conscribendo. in fi. r. insti. de obli. que ex quasi delict. in principio.

Item ab eius sententia nō appellat. C. e. l. j.

Item si corā tali arbitro cum pena vel cum aliquo qd sit loco pene electo more iudicioꝝ cognoscente aliquid actū fuerit qd facit que stionem recipit cōfessum vel testibus depositum seu testificatū. partes postea poterunt illis vti r. valebunt corā iudicib⁹ ordinarijs prout habet. C. de arbi. l. cum antea. §. si. de testi. l. e. fi. Et hoc est verū si hec predicta rite facta sunt corā arbitro. si enim testes iurauerūt die feriata in honore dei non valebūt depositiones. vt. C. de feri. l. omnes. r. l. fi. r. ff. de arb. si feriat. Idem si iurauerunt parte absente non p. contumaciā. vt. C. de testi. l. fi. r. l. si qñ in fine. Idem si iurauerūt coram arbitro. vt no. de iudi. C. de iura. calum. aut. pncipales.

Item a sentētia talis arbitri non recurritur ad arbitrium boni viri. r. sic intelligitur. ff. de arbi. l. diem proferre. §. stari. r. l. i. compromissis. r. ff. pro socio. l. si societatem. §. arbitroruz. licet alteri pariuꝝ displiceat sententia soluat penam vel interesse si pena ibi non fuit s; aliq. loco pene r. erit libera. et sic intelligit. ff. de arbi. l. diem proferre. §. stari. ad penam autem vel interesse si peratur potest opponi exceptio. Idem si sententia fuerit contra legem vel si non fuerit solemniter vel rite lata. vt no. in. §. stari. r. C. e. l. iij.

Item si sentētia fuerit penalis. vt. no. ff. eo. le. ita demū. r. C. qñ puo. nō ē necesse. l. penales.

Item si arbiter fact⁹ est inimic⁹ cum dicere tur ne vltra procederet r. nihilomin⁹ sententiam tulit. vt. ff. eo. l. distinguem⁹. §. cū qdem

Item si in integrū restituito vendicit sibi locum. C. ex quibus causis maiores. l. ij. Arbitrorum quidē alter est sine pena r. sine aliq. loco pene sed ex nudo pacto electus vt more iudicioꝝ procedat siue cognoscat r. iudicet. habetur. C. de arbi. l. cum antea. predictus arbiter non debz cogi arbitrari. quia partes in vicem non sunt astrictę stare eius sententie. arg. ff. eo. l. litigatores. §. j. r. le. non distinguemus. §. j. Item si talis arbiter cognouerit r. sententiam tulcrit rite r. legitime r. aliter in;

fra decem dies contradicit pro nullo erit sententia. si autem partes emologentur sententiam expresse vel tacite per silentium decem dierum. tunc ornerur actio r. exceptio ex illa sententia. vt. C. e. l. ne in arbitris. in fine. r. l. sequenti. Recte dicitur qd pacto nudo electus fuerit talis arbiter. quia alias non omē actio nec exceptio. iuxta illud quod no. C. e. l. cum antea. super verbo. nostro nomine. vt. ff. de re iudi. l. a diuo pio. in principio super verbo. arbitrorum. r. no. Ho in de excep. rei iudi.

Item predictus arbiter si male iudicet non credo qd facit litem suā. quia sententia pro nullo est. r. alter contradicit. quia sibi licitum est contradicere infra decē dies vt dictū est.

Item ab eo non appellatur vt apparet per sup. predicta r. C. e. l. j.

Item illud quod dictū est supra de compromissario cum pena electo r. more iudicioꝝ cognoscente scz qd acuitata coram eo rite r. legitime habita valeant corā iudice ordinario Idem potest dici r. de isto arbitro ex nudo pacto electo vt more iudicioꝝ cognoscat et procedat cū eadem sit ratio. C. de arbi. l. cum antea. in fine. de testi. l. e. fi. verbum. Compromissarius large debet intelligi siue compromissum fuerat cum pena vlcuz alio loco pene. siue cū pacto nudo dū tamen more iudicioꝝ cognoscat. licet tūc improprie ibi ponatur verbū compromissarius

Item a tali arbitro nudo pacto electo seu ab eius snia non recurrit ad arbitrium boni viri vt sans apparet ex predictis ^{long. in. r. in.}

Item arbitrorū qdē elect⁹ est a prib⁹ nō vt more iudicioꝝ cognoscat s; vt qd amic⁹ int. partes ordinet r. disponat. et ille dicitur arbitrator. vt ff. pro socio. l. societate. §. arbitroruz duo sūt genera. r. etiā dicitur amic⁹ cōmunis. vt ea. l. in pnc. et tal' vulgariter vocat arbitrator seu amicalis cōposito. ff. pro socio. l. ij. r. l. societatem cum. iij. legibus se. C. de strabē. emp. l. fi. r. ff. eo. l. hec venditio. in prin. Item de isto arbitro seu amico electo nō habet mentio. ff. de arbi. nisi tantū. in. l. ad pomponi. §. recepisse sed in glo. eiusdē tituli habet de eo mentio in dicto. §. r. in. l. pedius. §. j. in. l. sed si in seruum. §. si quis iudex. r. l. in compromisso. r. l. pncip.

Arbitri in pena

Arbitri de nudo pacto

De arbitris et arbitratoribus

Item de tali arbitro seu arbitratore scias quod arbitrator potest eligi de iure et cum sacramento. C. de secū. nup. l. hac edictali. §. his illō adiungimus

Item predictus arbitrator potest cogi arbitrari postquam in se suscepit arbitrium si tamē cū pena sit electus vel cū aliquo alio quod sit loco pene. vt no. C. de cōtraben. emp. l. si. in fine.

Idem credere quod cogere arbitrari si arbitrium suscepit etiā si non esset ibi aliqua pena si arbitrator in tali re fuit electus in qua placito suo arbitrio statim oīretur actio et exceptio. vt verbi gratia infra in predicta. l. q. post q̄z consensus interuenit inter partes. quia certa res emptā esse. sed precium fuit collatum in arbitrium alteri. certe illo arbitrate de precio oīretur actio ex empto et vendito. vt ibi. et in sti. de emp. et vendit. §. sed nostra. et sic debet cogi talis arbiter seu cōmunis amicus electus. quia eius dictū seu arbitrium seu edictum nō erit delusorium nec superuacuum. licet bincinde nulla pena promissa fuerat. nec aliquid loco pene interuenierit

Item talis arbitrator si male iudicat non facit litem suā. quia mores iudiciorū non cognoscit. et quia plus vel minus potest dari alteri q̄z forte de iure dari debet. vt no. ff. de arbi. l. sed si in seruum. §. si quis iudex

Item nec a tali arbitro appellat cum nec ab alijs duobus supradictis arbitris appelletur de quibus magis videretur

Item dico quod attestaciones habite coram tali arbitratore qui more iudiciorū non cognoscit non valebunt corā iudice ordinario cum nec aliqua lex hoc dicit nec ratio iuris hoc dicit. quia talis arbiter more iudiciorū nō procedit sed vt cōmunis amicus partes ad concordiam reducit et etiā die fenata in bonorem dei potest hoc facere. et super hoc multi dicunt et credunt cōtra et male

Item a tali arbitro si iniquū videt potest recurrri ad arbitrium boni viri. vt ff. p. socio. l. vnde. et l. irruere. et bonus vir dicit iudex. vt ff. de verboy oblig. l. cōtinuus. §. cuius ita. et debet fieri recursus ope exceptionis vel replicationis vt apparet manifeste. ff. pro socio. l. vnde si neque. vbi dicit iniquū arbitrium corrigi p. bone

fidei iudiciū. quod debet ibi intelligi per modum exceptionis vel replicationis in iudicio actionis p. socio vt faciat ibi ad titulum et vt ad proxima fiat relatio. quia in lege prima fit mentio de accusatione p. socio vt si reus credat se grauatum ex arbitrio seu dicio arbitratorum taceat. et quando ageat contra eus potest excipiendo cōqueri de iniquitate arbitratorum. et sic corrigetur eius iniquitas

Item si actor credit se grauatum agat sua actione si quam habet ac si arbiter ille non pronūciasset. Et tūc si reus excipiat d. arbitrio actor poterit replicare de eius iniquitate. et sic poterit quisqz corū recurrere ad arbitrium boni viri infra tempus infra quod potest quis excipere et replicare ad arbitrium boni viri nec obstat. ff. de arbi. nō distinguem. §. cum quidem. vbi videtur quod recursus est quedā species appellandi. et sic videret quod solū infra decē dies deberet recurrri. sicut alias infra decē dies debet appellari. vt. C. de appel. autē. hodie. sed dico quod ille §. non loquitur de arbitratore sed de arbitro. qui more iudiciorū cognoscit a cuius sententia non recurrat ad arbitrium boni viri. vt dictum est.

Item ibi non loquitur de recursu sed de exceptione doli que opponit contra agentem et penam que exceptio doli licet ibi dicatur velut species appellandi non est tamē appellatio cū ipsa perpetuo durat. vt ff. de except. doli. l. pure. §. finali. Sic ergo et in recursu si fiat per exceptionem durabit perpetuo. Si per modum replicationis tūc durabit quōdiu illa accusatio iuxta quā fit replicatio. nec obstat etiā. C. de arbi. l. cū antea. vbi dicit quod silentiū decē diez inducit actionem. videt ergo debere recurrri sed dico quod ibi cognouit more iudiciorū et ex nudo placito arbit. ibi fuit electus a quo non recurratur ad arbitrium boni viri. vt dictus est. imo infra decē dies sufficeret contradicere illi scilicet sententie. et tunc pro nibilo est lata

Item est notandum quod qui recurrat nō propterea in penam incidit. ar. ff. de ope. lib. l. si libertus ita iurauerit. recurrat enī lege pmittente. et sic penam nō debet habere. vt. C. de adul. l. grauis. et facit. l. locat. l. qro. §. interlocutorē. et de verbo. ob. l. quidam cū filium. §. in eo autem.

Differentie legū et canonū

Sed an futuro recursus possit renunciari scz anteq; cōpetat dico q̄ nō quia iuri q̄d nō dū compent simpliciter renunciari non potest. vt ff. de successio. edicto. l. j. §. decretalis. 7 de le. li. si ita sit rescrip. §. j. Sed an p̄ pactū videt q̄ nō possit renunciari. quia p̄pter iniquitatē recurritur. dolo aut̄ futuro etiā p̄ pactū renunciarī non potest. vt. ff. d̄ pac. l. si vn̄. §. illud. s. ar. 2. ra. C. de tempo. appell. l. si. §. j. Sed dici potest q̄ pactū non valet si fiat expresse ne recurrat̄ ad dolum arbitrorū ad bonum viz. sed si fiat pactū generaliter ne recurrat̄ valz tale generale pactū. vt. ff. de pac. l. iuris gentiū. §. sed 7 si quis pactus sit. 7. l. si vn̄. §. illud. ar. 2. ra. C. de arbi. l. i. cu3 antea. circa p̄ncipium vbi dicit q̄ si quis emologauerit sententiā arbitri post q̄z lata est non solū exceptio dabit̄ s̄ et actio. quasi dicat q̄ emologatio facta ante sententiā nihil operet̄. qz qui de vno dicit de alio negat. ar. ff. soluto matrimonio. l. cum dotes. in pn. Sed dico q̄ ibi loquit̄ de arbitro qui nudo pacto elect̄ per viā iudiciorū cognouit cui⁹ sententiā ad hoc q̄ teneat op̄ortet q̄ fuerit emologata tacite vel expresse. Post q̄z lata fuerit anteq; enim lata sit emologari non potest. quia ibi ille arbit̄ ex nudo pacto fuit elect̄ 7 si pactū emologatus esset nudū tūc tam sententiā esset nuda q̄z pacta. 7 sic nō possit se iurare nec vnū vestiri ab alio de iure ciuili. Item si idē pactū emologatū foret ibi p̄ stipulationē ante latam sniā p̄ arbitriuz talem nudo pacto electū tunc recte res trāsiret in naturā arbitri cu3 pena electa 7 emologatio nō haberet locū lata sententiā nec etiā recursus sic haberet locū. ff. de arbi. l. diē p̄ferre. §. stari. quia tūc nec darē actio nec exceptio ex sententiā. sed agerē solū vigore stipulationis ad interesse. e. l. in fi. 7. l. sequen. vel forte vt credo possz dici probabiliter q̄ si renunciatū fuit per pactū generaliter futuro recursus. q̄ valet pactū in illis in q̄bus ille arbit̄ seu cōmunis amicus arbitratus fuit male ex culpa imperit̄. Vel alio quoquo modo excepto dolo. sed si ex dolo arbitratus fuerit. male pactum in hoc nō modo tenet quin propter dolum illuz 7 solū propter dolum possit recurrī ad bonum virū. dolosa enim sub generalis

tate pacti non videntur contineri nec esse p̄missa. ar. ff. de pact. l. tres fratres. 7. C. de trans. ac. l. iij. licet illa lex loquat̄ in dolo p̄terito sed eadem ratio 7 maior videtur in futuro ne quis irriteretur ad malū. 7 fm hoc in summa simpliciter recursus futuro renunciari non valet. Si tamen generaliter fiat super recursu futuro pactum scilicet ne recurratur valet in his in quibus inique arbitratus fuerit nec obstat pactum quin possit recurrī q̄ntum ad dolum ratiū modo.

Item est notandū q̄ sententiā arbitrorū est quedam transactio. vt no. in autentica. vt disse. iudi. §. si vero contigerit. coll. ix. Et ita in die dominica potest talis arbitrorū cognoscere 7 arbitrari. vt supra de feriis. l. finali. 7 die vel de nocte. vt. C. de transact. i. non minore. Et sic de pluribus alijs solennitatibus iuris. que licite fiunt in sententijs iudicum. 7 p̄ consequens in sententijs arbitrorū. que ad instar iudiciorū sunt redacta. l. j. ff. de arbi. necessario obseruantur. 7 locuz babeāt iustis arbitris. Nam in his qui vt arbitrorū et vt communes amici electi sunt illa non sunt necessario obseruanda. 7 super hoc multi errant. 7 videntur quandoq; verbis superfluis iudicando arbutia. 7c.

Explicit tractatus domini Petri Jacobi doctoris legum monte pesselano

Incipiunt differentie legum et canonum domini Galvani de Bononia.

Secundum canones ante sententiā potest appellari fm leges nō nisi in certis casibus. de appell. super eo. Et vt pl̄ liqueat dic q̄ fm canones potest appellari a sniā a grauamine etiā si nō est exp̄sum in iure. vbi p̄cedit sine clausula appellatōe remota. sed fm leges solū vbi est exp̄sum. Et sic intellige. c. nō solēt. ij. q. vi. 7 vide de app. pastor. sup̄ vbo exp̄ssio. Iudex appellatōis fm leges nō potest cām delegare. lec. fm canones

Differentie legū et canonū

de offi. dele. sup. questionū. §. intentiōis i glo.
sa in fi. c. de offi. ordi. pastoralis. 2. eo. n. c. v. l.
rigantes. li. vj. Iudex corā eo facit lit. presta-
ri. vt p. seferat sniam mediū tantum cōmittit
fm leges. fm canones oīa cōmittit 2 pncipiū
tantū 2 finē tantū. vt in. e. c. sup. questionum.
in glo. illud oportet

~ Scdm leges cōmittit examinationē consi-
liarijs fm canones cuiusq; vult. vt in. ca. pa-
storalis. supra dicto

~ Scdm leges testis repellit a testimonio si
est damnat⁹ de aliq; scz crimine. fm canones
repellit siue sit damnat⁹ p sniam siue a lēpi-
beas. de testu. sup. eo. in glo.

~ Scdm leges acno est pponēda fm cano. n̄
de iudi. dilecti. 2 dic vt ibi in glo. sic p. 3.

~ Scdm leges locū bzrigoz legis. vt in. l. si q̄s i
tantā. C. vnde vi. fm canones nō nisi in reb⁹
eccliaz. de do. 2 cōtu. c. j. in glo.

~ Scdm leges missus in possessionē ppter
ptumaciā statim est ver⁹ possessor. scdm ca-
nones mittit in possessionē cā rei seruāde. vt
de dolo. 2 cōtu. c. j. in glo.

~ Scdm leges fili⁹ retinet tantū vnā falcidiā.
scdm canones retinet duas. scz debita in iure
nature 2 rebellicanicam. d. testa. rancū⁹ in
glo. retinebunt

~ Scdm leges testamētū nō valet nisi babe-
at subscriptionē septē testū. scdm cano. suffi-
cit si corā pbytero 2 alijs testib⁹ duob⁹ aut
trib⁹ fiat. vt de testa. c. cū esses

~ Scdm leges si testator legauerit rē alienaz
heres cogit soluere. scdm canones. sec⁹ de te-
sta. fili⁹ in glo. ij.

~ Scdm leges nō tenet heres de delicto des-
functi nisi in qntū ad ipam puenit de ipso de-
licto. fm can. tenet. licet nil ad ipz puenit. etiā
q̄ suis lis nō fuerit prest. de sepul. c. fi.

~ Scdm leges q̄ nō habet pnuā causam
ad pscrubenduz requirunt duplicatiū tps. scdm
canones sec⁹. vt de causa poss. 2 pprie. cuz ec-
clesia. in glo. circa pn.

~ Scdm leges pluriū q̄ mulier mecū babi-
tans sit mea vxor. sec⁹ scdm canones. de plū.
c. illud. in glo. sed querit

~ Scdm leges iudex dat⁹ vt cognoscat de p-
prietate nō potest cognoscere de possessione.

C. si a non compe. iu. l. si proprietate. scdm ca-
nones cognoscit etiā de illa. de cā pos. pasto-
ralis. in glo. ij. 2 antepenul. de sequelratōne
c. ij. Et intellige vt no. ibidē p Berū. vel dic si
hoc nō placet q̄ puatoz p̄sensus possunt cō-
stituere quē als aliq̄ iudicē q̄ p̄sistit iurisdic-
tionū. fm canones nō nisi de p̄sensu sui epi.
de fo. cōpe. c. significasti

~ Scdm leges q̄ offert se litū p̄denat ac si possi-
deret. fm cano. nō. vt lit. pen. c. ecclia. j. i glo. fi.

~ Scdm leges in causa appellatōis noui testel
sup eis de capitulis recipi p̄nt. fm cano. nō. de
testu. fraternitatē. in glo. penul. 2 eo. n. in de. te-
stibus.

~ Scdm leges nō admittit q̄s ad possessio-
nem nisi ex toto renūciauerit iudicio pprie-
tatis. fm canones sec⁹ de testu. significauerūt
2 de causa pos. pastoral

~ Scdm leges bonū est aliq̄d facere ad offē-
sionē viriū. sec⁹ fm canones. de to. nea. c. j.

~ Scdm leges nō p̄nt cōmitti q̄ sunt meri i
perij. sec⁹ fm cano. de off. ordi. q̄ sed. ap. i glo.
penul. de rap. in archiep̄atu. in glo. fi.

~ Scdm leges possessor malef. dei spacio tri-
um vel quatuor annoz p̄scribit. sec⁹ fm cano.
de p̄scrip. vigilanti. in. j. glo. de re iudi. posses-
sor. li. vj.

~ Scdm leges instātia iudicij perit lapsu tri-
ennij. sec⁹ fm canones. de iudi. c. penul.

~ Scdm leges ad imperatorē nō p̄nt appella-
ri omisso medio. fm cano. sec⁹ de appel. li. du-
obus. in glo.

~ Scdm leges differētia est int̄ yconomum
pcuratorē 2 iudicū. fm cano. oēs bi cōpben-
dunt sub pcuratore. de pcur. petitiō. i glo. iij.

~ Scdm leges p̄cipit snia in psonā pcurato-
ris. q̄nq; in psonā dñi vt p̄tra cū q̄ p̄ducat. se-
cus fm cano. de pba. licet. in glo. penul. de elec.
querelā. in glo. iij.

~ Scdm leges patre volente tenet filia reci-
pere maritū. nisi ei dare pater voluerit turpē
moribus suis indignum. sec⁹ fm cano. quia
fm eos eam cōpellerē nō potest. de spō. ipu.
c. j. in glo. j.

~ Scdm leges mulier admittit in testimoni-
um in causa criminali. fm cano. nō. de v. lig.
c. for. in glo. hec intellige

Differentie legū et canonū

Scdm leges arcedant p sponfalib⁹ pficien
dis. fm canones nō. de ipō. gēme. j. glo. fi.

Scdm leges testes iuu sunt cogendi. fm
canones nō nisi sit timore pns aduerse. vt si
se odio gratia timore subiraxerint. de testi. co
gen. c. sup eo. in fi. r. c. penul.

Scdm leges si vn⁹ pmo pculsecit r vulnera
uerit r alter occiderit p^m nō tenet nisi de p
cussione r vulnere. secū⁹ tenet de occasione.
sec⁹ fm canones. de homi. significasti. ij. in glo
sa tandem

Scdm leges lata ierlocutoria sup excep
tiōe poterit appellari. fm canones poterit ap
pellatiōi deferri vsqz ad euentū negocij pnci
palis. de app. in. c. fi. in glo. pemp. in cle.

Scdm leges i ordinariū nō p^t cōpromitti. se
cus fm canones. de arbi. cū tēpe. ij. q. vi. §. qd
de arbi. in glo. ij.

Scdm leges cū agit de cōputatiōe gōuum
in linea eqli. qto gradu q^s distat a stipite to
to duplicato distat in se. r sibi attinet. fm ca
no. simplr r nō duplicato. vt i arboze p sang
uinitatis. v. nūc videndū est

Scdm leges in linea eqli q^s sunt p sone dem
pro stipite tot sunt grad⁹. fm cano. vō quoto
gōu remonoz distat a cōi stipite toto distat i
ter se. vt i eadē arboze. v. nūc dicendū est

Scdm leges affinitas p^t abie ex legumis
nuptijs. fm cano. ex oī couu. vt i arboze p san
guinitatis in pⁿ. r idē est de p sanguinitate. d
pba. c. p uas

Scdm leges nō p^t fieri denoatio siue de
nūciao nisi sup qbusdā criminib⁹. vt no. in
glo. iij. c. vt nosty n. vt eccliaistica bñficia. fm
canones sup oib⁹ criminib⁹. ij. q. i. si peccau
rit. de iudi. nouit. iij. q. iij. §. aliqui. Et est lex d
testi. c. fi. sup vbo accusatoze. v^t sic appellans
frustratoze punit in duab⁹ libris argēti i ci
uilib⁹. fm cano. in expē. ij. q. vi. oī modo. i glo
sa. j. r. c. qz appel. nō recipi. l. ab exccutore. r ex
tra eo. reprehēbilis

Scdm leges nō valet citatio nisi assignet ter
min⁹. ff. de v. obli. l. ita stipulās. fm peruz de
bella paruca. fm canones sec⁹ de appel. cū pa
ran in fine

Scdm leges nō oīa crimina sunt publica
sed q publica infamiam irrogāt sicut adulte

ria homicidia r filia. fm canones oē crimen
centet publicū de collusione de regēda. ca. jan
glo. pnr. ij. q. ij. c. in. loib⁹. de iudi. nouit

Scdm leges mulier si infra tps luct⁹ nu
plerit icurrit infamiā. fm cano. non. de secun
dis nup. c. fi.

Scdm leges causa religionis debent conius
gia dissolui. fm canones non

Scdm canones nō p^t parentes denegare
spurijs alumēta. sec⁹ fm leges. vt q filij sunt le
giuini p venerabilē. in fi. r de eo q dur. in ma
tri. cum haberet. in glosa

Scdm leges infamis p^t eē pcurator. fm ca
nones nō. de iura. calū. impator. i glo. fi.

Scdm leges vsure pmittunt. scdm canones
non. de vsur. c. iij

Scdm leges raptor cū rapta matrimoni
um p^t abere nō p^t. fm canones p^t abere p^t
de rap. c. vl. bere. cū fm leges glo. li. vj

Supians vginē relegat r vberat. li. in p viz
hoc facit capite punit fm leges

Scdm canones recipiet in vxozē eā aut ver
beret r postea dicit udet exccicat⁹ i mōasteriū
de adulterijs. c. scdo

Scdm leges p^t cubit⁹ est licit⁹ fm cano. non
xxij. q. iij. nemo. in glo. fi. de app. c. de pot.

Scdm leges delegat⁹ ab ordinario non po
test iniam executioni demandare. sec⁹ fm ca
nones. de fo. cōpe. li. q^s. in glo. penul.

Scdm leges iurisdicō nō p^t p^t uat nisi per
lit. cōtest. fm canones p solā citationē. de off.
dele. gratū. r. c. relati

Scdm leges arbiter q cognouit de causa su
spitiōis illa pbata etiā cognoscit de cā pnci
pali. sec⁹ fm canones. de offic. delega. suspiu
onis.

Scdm leges mulier audiet p alienationē
rei dotalis etiā iurata. scdm canones non. de
iureiur. ptingat. ij. glo. ij.

Scdm leges filius non cōqueritur de patre
in cā criminali v^t ciuili nisi de castrensi pecu
lio. scdm canones conqueritur de vtraqz. ij.
q. vij. queritur

Scdm leges ludere causa cōiuiij possum⁹.
fm canones non. de excef. prela. cum inter. in
glo. iij. r. xx. dis. comelationes. r cap. non de
bet.

VB

vide Jo: Grop.
de Alberto.
infallamoll

Differentie legum et canonum

Scdm le. in bucie dilatorie. xxx. diez dari debet. iij. q. iij. offerat. fm cano. est arbitrarium de procur. dilect. i glo. fi. **S**cdm le. delegat. bz sporulas scz duos aureos i principio. r duos i fine. fm cano. nihil dat. de rescp. statutum. li. vi. d. vi. r bo. cle. cu ab oi. **S**cdm le. femina no pt arbitra. fm cano. pt. h. vey si est consuetudo. de arbi. c. dilecti. zc. **S**cdm le. episcopolis dignitas tantu liberat a patria potestate. fm cano. tuc ena subdiacon. liberat. bera. r q. iudicioz. q. filij sui legit. p venerabile. circa pn. de senten. ex com. cum voluntate **S**cdm le. beres filij. no aut impubes bereditatis patris pnat. referuat sibi legitima portio. fm cano. no refuat. d. testa. si beredes **S**cdm le. mulier non pt ee procuratrix. fm cano. pt. d. p firma. vii. l. in uiri. cu dilecta. i glo. sic agit. **S**cdm le. si tres sut arbitri r tertu legitime reqs. no curauit interesse. alij n pnt diffini. e. fm cano. de arbi. c. fi. l. vi. **S**cdm le. pena mortis vl' sanguinis infligit. fm cano. no. d. rap. c. archiepatu. r ibi tertu iuenies scz morte morant. d. fur. c. j. r de homici. c. j. Expone morant. i. excoicent. nec obstat ver. d. latronib. qz mors alia spual. vi i criminosis. alia ciuilib. vi p seculares. alia affectual. alia natural. alia eternal. p archi. iij. q. vij. placu it. Sed qd sit mors r quom infligit mors. Est eni mors alia acerba. alia matura. alia imatura. vide. c. pni. d. pben. fm archi. r pjo. an. i nouella. li. vi. r d. pe. dist. ij. valida. per archi. **S**cdm cano. absens ex iusta ca audit et tractat quicqd p eu factu e. fm le. vo disting uendu e. an ex ca necessaria et pbabili simul. an ex ca necessaria tantu. aut pbabili tantuz. vide. ij. q. vi. bidu. i glo. zc. **S**cdm le. exiugit pnuatru p appellatoz. fm ca. suspedit. **S**cdm le. posteriores reuocant pmas leges. no sic in diuinis. d. ple. dis. iij. celebrat. i glo. i legib. sz no e ppa differena a q ad canones. imo id e d. p. l. i. c. j. li. vi. **S**cdm le. no est infamis q mortale peccatuz comittit. fm ca. sic in pall. c. celebrat. r h. intellige. vt no. in. c. oes. r. c. illi q. vi. q. ij. **S**cdm leges si qs puicat q occulte deposuit libellu famose decapitat. r fm cano. verberib. subijctur vi. q. i. in suma. **S**cdm le. impubes n iurat

qz n pt peterare. iij. q. iij. testes. fm ca. potest. d. delic. pue. c. j. **S**cdm cano. loga r logisti ma pscptio no differit. sz bu fm leges. d. deci. dudum. in glo. apte. xvj. q. iij. in suma. r sane i; tellige p. c. j. de pscp. li. vi. r qd no. de psue. c. fi.

Scdm cano. qs obligat ex nudo pacto. xij. q. ij. qcuqz suffragio. d. pac. c. j. sec. fm leg.

Scdm cano. qs alteri stipulat. sec. fm le. j. q. vij. quouens. vide p rariam glo. ibidem.

Scdm cano. piuriu furtu r filia solo animo comittit. fm le. non. xxxij. q. ij. q. viderit.

Scdm le. bona berencoz du oluut ad heredes. sec. fm cano. d. heri. v. gent. i glo. penul.

Scdm le. existeres i prate patris no obligant aliq voto. secus. xxij. q. ij. mulier. Et d. votis scripture ibi h. scpsi.

Scdm le. non tenet qs denuciare. fm cano. sic no. ar. ij. q. vij. quappi. sup glo. hic bz qd no. j. q. viij. ex his.

Scdm le. adultera licite occidit p maritu. sec. fm cano. nam sic amittit

dotu viri. no. glo. xxxij. q. ij. iter.

Scdm le. q. pelt collegio copellit age vel iurare de calunia. fm cano. non. d. iura. calum. i perator.

super glo. j. r adde. de testu. pntium. li. vi.

Scdm le. iudex incideter pt cognoscere dca maiori qz copetu sue iurisdictioni. secus fm cano. q ad causas spuales. d. ordi. cog. c. penl.

in glo. fi. **S**cdm le. exceptio adulterij non pdest vroz cu accusat ad penas ciuile. secus fm canones si agat in foro ecclesiastico ad se paratoz tbon. de ordi. cog. c. ij. in glo. penul.

adde qd no. de procur. tue. **S**cdm le. mulier in paucis casib. admittit ad accusanduz. in multis vo ad restimouu. fm cano. est aliud

vt no. iij. q. iij. in suma. **S**cdm le. veditoz paise no tenet dare rem vendita. sz sufficit q det interesse. sec. fm cano. qz paise fm hostie.

defi. instru. cu Jobanes. i glo. j. **A**paria media r minima capitis diminutio alit accipiunt fm leges. r alit fm cano. d. accu. q. l. ter eni. d. pigno. c. fi.

Scdm le. interlocutoria q pcpit aliqd dari vel restitui. vel no dari vel no restitui reuocari no pt. alie interlocutorie pnt reuocari ex ca. d. appel. cu cessante

Scdm le. spurij no repellit a dignitatib. sec. fm cano. de fi. p. c. ij. in glo. antepenul. li. vi. vel verbu secularib. additu dignitatib.

(no delegat)

18

18

18

18

Differentie legum et canonum

tollit differentiā vñ p̄t aliā recipe. p̄ no. p̄ me
de apella. pastoral. sup glo. **A**drimoniu3
nō est inter seruos s3 p̄uberniū s̄m leges. se-
cus s̄m cano. de p̄ugio ser. c. j. d̄ iudice. dele.
alias differentiās etiā recipe potes. de his que
no. de offi. dele. sup questionē. s. porro. i glo.

Scđm le. nūq3 p̄cedit sup crimē p̄ absen-
tē lit. nō p̄est. nisi p̄ apparitorē. sec9 s̄m cano.
no. d̄ dolo 7 p̄u. vitans. in glo. hic enī patet.

Scđm le. arbitrariū est tēpus in p̄sonali
q̄ntū actioni ē necesse iteruenire p̄ decretuz
p̄mū ante p̄cessionis. s̄m cano. aliter si teneas
opinionē Inno. de q̄ vt lit. nō p̄est. q̄ntā. i fi.

Scđm le. oīs piur9 est infamis. s̄m cano
nes sic. de testi. testamē. 7. c. q̄nto. in glo. fi. vj.
q. j. q̄cūq3. **A**d B q̄ p̄sc̄p̄no lōgi t̄pis locū ha-
beat requirit 7 sufficit bona fides tradētis et
accipiētis. s̄m cano. cū bona fide. sp̄ requirit
lōgissima t̄pis p̄scri. de p̄scri. si diligēti. i glo.
illud de re iudi. abbate. in glo. iij. li. vj. **E**t p̄t
etiā recipi alia s̄m cano. ex glo. p̄dicta. d̄ libel-
lo alternatiuo qđ nō approbo. alij recipiunt
etiā aliā de petitōe generali ex supueniēte cā
v̄teo. ca. **S**cđm le. laic9 i criminali p̄t lai-

cū iudicē substituere. secus s̄m cano. s̄m opi-
nionē **S**uil. de fo. cōpe. si diligēti. iuxta fines
i glo. **S**cđm le. in p̄sc̄p̄one b̄re p̄sciētiā
dubiā de bona fide d̄ b̄re bonam fidē. secus
cano. de p̄scri. si diligēti. in glo. vl. in fine. s̄m
hostiē. sup ip̄a glo. **S**cđm le. iudex si dif-

fert cām fingēs se dubitare vbi dubitanduz
nō est. infamis est 7 in. xxx. libris auri puniē
s̄b s̄m canones aliter puniē. vt de re iudi. c. j.
li. vj. et no. d̄ apel. intinasti sup glo. **S**cđ3

le. cleric9 p̄t rem 7 patriāz cū armis defende-
re. s̄m cano. no. de homici. suscepim9. glo. j. 7
c. significasti. iuxta fi. glo. 7. c. penno. **E**t ista
differētia pl9 est in p̄sonis q̄z i reb9 **S**cđ3

le. puniē q̄ dat causam abortioni etiā si non
erat fetus viuificat9 de homici. sic. ij. in glo. j.
Scđm le. ad supiorē p̄cise deuoluit p̄u-

rio ecclesie cū patron9 laic9 p̄sentat indignū
s̄m cano. no. ita p̄cise. de of. ordi. c. cu3 p̄bas. i
fi. glo. ij. **S**cđm le. legat9 p̄ncipis cū mit-

tit ad p̄uiciā debet viuere de reb9 fisci vel i-
peratoris. s̄m cano. legati pape aliter recipi-
unt. de offi. ordi. inter. in glo. fi. **S**cđm le.

ordo nō liberat a criminali fortuna. sec9 s̄m
cano. liij. dist. si seruus sciente. in glo. quidē.

Scđm le. iuris debitorie solū p̄siderat mē-
bri impedimentū in vsu nō defect9 7 augmē-
tum. sec9 s̄m cano. de cor. vici. c. ij. sup glo. fi.

Scđm cano. marit9 accusans vxorē etiā
de iure suo se inscribit. de p̄cu. tue. sec9 s̄m le.
B no. bar. b̄ix. ij. q. viij. q. j. publico. 7 p̄ hostiē.
de accu. sup bis. sup glo. ij. **E**t p̄t vna differē-
tia haberi p̄ibi notata sup glo. ij. B generale
et aliā. eo. ti. ad petitiones in p̄ncipio magne
additōnis. 7 aliam in. c. qualiter enim. de ac-
cu. ibidē est de capitis diminutiōe. **S**cđm
le. in libello accusatorio ponūt noia impera-
toris 7 consuli. 7 s̄m cano. loco illoz ponūt
noia pape 7 epi. ij. q. viij. libelloz. et ibi. no. in
glo. j. p̄ archid. **S**cđm le. p̄ponēs plures
actiones in libello si sunt diuerse tūc certas
de iure suo eligere debet. sec9 s̄m cano. s̄m q̄s
plures admittūt. de electiōe. q̄relā. sup glo. ij.

Differentia sumit p̄no. de adul. c. penul. sup
glo. penul. **E**t de vsu. cū tu. in glo. licet. **A**lia p̄
notata de somle. c. j. **I**te alia p̄no. de male. c.
ij. i glo. j. **A**lia p̄no. de excessi. pla. clerici. i glo.
fi. **A**lia p̄notata. vij. q. xj. sacrilegiū. c. q̄s. et
de penis felicitis. in nouella. li. vj. **A**lia p̄ nota
ta de iudi. c. fi. in nouella. **A**lia de penis. c. de
sententia. **A**lia de sen. excō. c. iij. sup glo. nun
qđ. **A**lia p̄no. xvj. q. ij. placuit. i glo. iij. **A**lia
p̄no. de sen. excō. si v̄o turpiter. **A**lia p̄no. de
spon. in p̄na. sup glo. ij. **A**lia p̄no. de resti. i
integ. c. ij. sup glo. et sic videt. **A**lia de hereti. c.
extrane9. s. credētes. sup v̄bo accedat. **A**lia d̄
pigno. c. ij. i glo. ij. **A**lia de dona. ca. fi. 7 p̄no.
ij. q. vl. **A**lia de iure patro. nob. sup glo. non
videt. **A**lia p̄no. d̄ despō. ipu. puberes. super
glo. ij. ad fi. 7. c. se. sup glo. iij. **A**lia de diuoz. c. j
et de dona. iter vi. 7 vxo. c. penl. sup glo. penl.

Has differentiās iter leges 7 canones mēi
cōmedes. et l3 plures alie possunt referri tñ
bis ego gallanus p̄tentus p̄p̄t m̄lios q̄ vno
collurio oim oculos volūt curare sp̄ p̄ solu-
tiōe dicētes. **A**liud est d̄ iure canonico. aliud
de iure civili. vel aliud de iure antiq̄. 7 aliud
de nouo. vt no. xxx. dist. c. fi. in glo. penul. vel
aliud in vltimis volūtātib9. vt no. de p̄cessi.
p̄ben. c. j. in glo. cōmunis. li. vj. q̄ salim recur

Tabula

rere possunt ad spe. de dispu. et alleg. §. post h.
ptorum. et maxime doctores viri usq; iuris.
veri nulli. de quibus mirabile modum illu-
sionis audiui quod per sophisticas rationes simplices
et novos scolares subtilitibus legalibus inni-
tentes arguere omisso canonis textu pollicentur
et nouo genere. mercuria. iij. vt valeant vide-
ri rabbi ubi allegare satagunt tantummodo ca-
nones ubi sunt periti in iure civili et conuer-
so. Et vt sic scolares ipsi quos a veritatis via
auertunt et ad famulas peruertunt semper sunt ad-
discentes et nunquam ad veritatem scientie pueni-
tes. vt. xxvj. q. v. nec miz. vbi hoc pacto in opi-
nionibus in quibus possunt et debeant imitari
canones sunt legitime. vt no. qui filij sunt legi-
timi. p. venerabile. v. rationibus. Et qui innitun-
tur equitatis regularis discipline legis rigo-
ri subiiciunt. de calum. c. i. de re indi. abba. iij.
ita fine. lib. vj. **O**bscuro igitur et summe de peccator
dei et primi dilectione primique parentis amore. vt
ista legentes horum que vera sunt participes exi-
stant presentis opusculi collectionem diligant. de
pe. dil. ij. charitas. v. primos. et antequam intelli-
gant non reprehendant. xj. q. iij. eorum saltem inui-
diarum dyaboli vicium est. xxij. q. iij. quibus magnam
Nec dicant quod habita vna pertraria glosa habe-
atur et alia ac ipsi? glo. sol. Quia hoc inueni-
unt in multis perculdubio falsum fore. recipi-
ant ergo gratanter presentis opusculum quod iusti-
cie et libramini rationis subiectum. vij. q. i. §. cum
ergo. ver. formari. de sen. et re iudi. in cle. pasto-
ralis. ver. v. Et satis sit quod paucis per labo-
rem amicis consulit. ff. de adm. tuto. tutores
§. qui sunt. in fi. et. **C** de nego. gest. tuto. de bo-
mi. sup. rubro. in vlti. opi. i. nouella. per bos au-
tem et in alio laboris scientia in hoc seculo ac-
quiratur vt regnum celeste tribuat. quod nobis
prestare dignetur ipse omnipotens deus. Quo-
niam ex ipso sunt omnia ipsi honor et gloria
in secula seculorum Amen

Differencie legum et canonum domini galua-
ni de bononia expliciunt

Que contineantur in hoc tractatu

Quis possit creare tabelliones

An aliquis inferior a principe possit creare
notarios

Qualiter probetur quem esse notarium si
negeur

An requiratur signum notarii in fi. instrumetu

Quale sit officium tabellionis

An tabellio possit conficere instrumentum
super facto proprio

Utrum notarius creatus a papa possit con-
ficere instrumentum in terris imperij et econ-
uerso.

Quo iure agitur contra notarium nolentem ex-
hibere instrumentum

An notarius teneatur dare instrumentum
sine pecunia

Quis contrahentium debeat soluere mercedem
notario

An quando cogatur notarius corrigere instru-
mentum defectuum

Utrum possint cogi partes vt tradant in-
strumentum notario quod aliquid addat vel mi-
nuat.

An notarius possit corrigere errorem sui in-
strumenti. et quomodo et quibus modis committatur er-
ror in instrumento

Utrum requiratur citatio in traditioe instrumetu
vt corrigatur

Utrum eratis debeat esse notarius

An quis infra tempus pubertatis possit cre-
ari notarius

Utrum tabellio excommunicatus possit confi-
cere instrumenta

An tabellio infamis possit conficere instru-
menta

Si tabellio excommunicatus vel infamis ste-
tit in possessione tabellionatus an valeant in-
strumenta per eum facta

Utrum tabellio propter delictum perdat of-
ficium

An pater tabellio possit conficere instrumetu
per filium et contra filium tabellio per patrem

Utrum frater possit conficere instrumentum
pro fratre

De tabellionibus questiones

Incipit tractatus de tabellionibus
per dominum Bar. compilatus

Tabellionibus quorum officium frequen-
tat in iudicialibus quibus extrajudi-
cialibus. **N**on super his aliquid et perfectio
utile dicere institutum. Et primo quod quis possit
creare tabelliones. et videtur quod nemo possit nisi
si princeps. si quod tabellione alteri acquirere. non ali-
ter. ff. de adop. ergo oportet quod a principe fiat. sic
de de illo qui abilitatur ad postulandum. nam secundum
comune alteri per alterum non acquiritur. l. stipulatio
ista. §. alteri. de v. ob. Ergo patet quod ut per tabel-
lionem alteri acquiratur est in ius commune. scilicet infe-
riora a principe non potest tollere ius commune. l. ille a quo. ff.
ad trebel. §. repetitum. et l. nam magistratus. ff. de
arbi. et videtur casus in actuarios. C. de actuar.
et mun. l. xij. Et si tenuit in an. c. pe. in pn. de
fi. instru. et ibi dicitur quod nemo subditus pape vel im-
peratoris potest creare tabellione nisi ipse soli si potest
mouebatur talis ratione. **N**am patet quod officium tabellio-
nis est in ius commune naturale et diuinitus
quod carte siue conuentionis animalis credatur sine
aliquo adminiculo. ut non. de fi. instru. c. si. §. in
ius naturale nouum vel veteris testamentum venire
propria auctoritate non licet nisi soli principi. l. pn-
ceps. ff. de legi. c. ppositum. de pcess. pben. **S**ed si
fallit secundum eum si princeps consuetudo vel lex habeat po-
testatem alicui concedere. quod tunc potest quicunque habet
talē potestatem creare tabellione. ar. l. C. de man.
liber. l. si. et c. accedentibus. de excess. pla. **I**tem fallit
in regibus habentibus medietatem et superius impius
secundum eundem in an. **S**ed si debet in aut. de tabel.
tenet primum. videlicet quod quilibet superior possit
creare tabellione suum subditum. allegat hunc ar-
gu. e. n. §. instantum. hanc opt. tenet in uil. de susa.
et Bar. in l. nec tantum. §. si. ff. de adop. et allegat
talē rationem. nam si solus princeps crearet tabellio-
nem ipse solus ab officio amoueret et non alius
quia illi est prouisio cuius est processio. ut in aut. de
defen. ciui. §. interdum. col. iij. sed ratio est quod iu-
dices inferiores a principe prouent tabelliones
propter delicta. ut in aut. de armis. §. si. col. vj. et in
aut. de defen. ciui. §. seu. v. sic iubemur et l. quibus
de aure. l. xij. igitur etc. **I**tem per ista opinione vide-
tur casus in aut. de defen. ciui. §. idē. C. de fals.

mo. l. ex punituali. et in aut. de iudic. §. unoque
col. vj. C. de of. comi. sacra. lar. l. i. §. idē oēs. C.
de fal. mo. l. op. et l. opis. de opi. pub. l. antio-
censium. ff. de put. cre. Et sic adduco et dico quod
inferiores a principe sunt in potestate circa ea que
tanquam generalia dicuntur valere per totum orbem.
l. leges. C. deleg. **S**ed patet quod privilegium tabellio-
narum est quod generale quod eorum instrumenta fidem
faciunt generale per totum orbem. ergo inferiores a
principe cum sunt in potestate circa ea que generali-
ter dicuntur valere non possunt concedere. **S**e-
cundo probatur in quibusdam facta est cum inferioribus
bus concilio. quod postquam populus romanus omni-
ne imperium et omnem potestatem transtulit in princi-
pem. l. i. nouissimo. ff. de orig. iuris. et l. i. ff. de
sti. pecu. **I**nde princeps quedam concilio cuius
inferioribus. ut in l. si. et per totum de peda. iudi.
Quedam concilio cum maioribus. l. i. §. vicarium.
ff. de offi. pfect. ut l. illicitas. §. quod vniuersas. de of-
fi. p. et l. ex oibus. de offi. et idē tenet princeps
Quedam idē cum nemine concilio et hanc tantum si-
bi intelligit reseruasse. l. i. in fi. de na. resti. l. pec-
tigalia. l. publicā. et l. nemine. C. de re mili. l.
xij. **S**ed non apparet quod princeps hanc potestatem
creandi tabelliones concilio cuius maioribus vel
minoribus. ergo tantum intelligit reseruasse sibi
et persequens nullus principi subditus potest tabellio-
nes creare sed ipse solus tantum. l. i. §. de q. ff. de pos-
tu. **N**on ob. §. ut in aut. de tabel. et §. ex pro-
uinciali. in aut. de defen. ciui. et oia alia iura sunt
allegata. quia dico quod concitates et alij inferiores
potest deputare quem ad aliquid officium publicum
exercendum. Et ita loquuntur oia ista iura **S**ed
quod potest concedere officium tabellionarum et potesta-
tem officio instrumenta publica non probant
Non obstat ratio que dicitur quod si solus princeps crearet
tabelliones ipse solus proueret ipso. quia dico quod
tunc non proueret tabellio privilegio tabellionarum
ius iudicis potestate sed legis iponētis talē pe-
nā per talibus delictis adeo quod iudex propter illud
delictum non possit prouare tabellione privilegio
tabellionarum nisi lex scripta vel princeps propter il-
lud delictum iponeret et penā prouatis. et ita
loquitur. §. si. cum si in aut. de armis. **S**ed concedo quod
poterit iudex tabellione deputatum ad aliquid
certum officium prouare illum sed illud propter delictum. **L**ex
cet lex non imponat specialiter illam penam. et ita

Questiones

intelligo. l. si aliqd. C. de suscep. arch. l. x. Et nō est mix q: potest eū deputare ad certū officū

Secūdo qro. nunqd̄ psuetudo possit inducere q̄ inferior a pncipe possit creare tabellionem. Bñdeo sic fm̄ In. in. c. fi. de fi. instru. r̄ ē rō fm̄ eū q̄a ad h̄ vt valeat cōsuetudo req̄rit tacit̄ cōsensus v̄l exp̄sū sup̄ioris seu pncipis. vt notat ip̄e de psue. i. rubrica qd̄ pncip̄s approbat ip̄e facere videt̄. C. de ve. in. enudi. l. j. §. quomā igit̄. r̄ in aut̄. de defen. ciui. §. i. iteri. In p̄rariū videt̄ q̄ ista q̄ pcedūt a pari potentia paris sūt effect̄. l. de qb̄. ff. de leg. C. de nup. l. si liberos. S; psuetudo ciuitatis vel statutū ab eadē potētia pcedūt sc; de cōsensu ppli. l. §. r̄ ff. de legi. insti. de iur. na. §. ex non scripto. igit̄ zc. P̄terea tacitū r̄ exp̄sum eq̄ parant̄. l. q̄ ad certū. ff. loca. le. j. §. cōditio. ff. de adi. le. q̄ aut̄ statutū et psuetudo eq̄ parant̄ pbat̄ plegē magistratus. ff. ad municipales. l. semp. §. legit̄. de iure immu. insti. de iure na. §. stat. r̄ §. ex nō scripto. **E**go h̄ nō obstāte teneo opinionē Inno. videlic; q̄ psuetudo q̄ inducta est p̄sensu sup̄ioris r̄ ex p̄sensu tacito exp̄sū v̄l p̄sumpto est potēs creādi tabelliones. **A**d p̄rariū n̄deo dū dicit̄ q̄ pcedūt a pari potētia zc. q̄ sciendū est q̄ psuetudo l̄ statutū q̄ nō remanet in pura r̄ v̄a cōsciētia psuetudinis v̄l statutū q̄ non est vt capiat v̄res a tacito v̄l exp̄sū p̄sensu populi s; si suos fines egrediunt̄ nō pcedere a pari potētia. cū in potestate reseruata statutū nil potest. l. j. d̄ iu. an. au. r̄ est dictū in p̄cedēt̄ q̄stione. Sed psuetudo q̄ inducta ē de p̄sensu pncipis p̄sūpto v̄l exp̄sū differt a pncipis reseruatiōe. ar. l. si. C. de can. la. l. x. **U**n̄ de exp̄sū p̄sensu clarum est vt supra dictū est de p̄sumpto Est dicendū idē de eo q̄ inducit̄ p̄patientia tān̄ tēporis in cui⁹ p̄rariū memoria hoim̄ nō existit. ar. l. j. §. fi. r̄ l. pncipi. de aq̄ plu. ar. r̄ l. h̄ iurē §. ducit̄ aque. de aqua q̄r. r̄ cf. r̄ l. j. C. de eman. ci. libe. r̄ l. pbatorias. C. de diuer. offi. li. xij. vbi pbat̄ q̄ psuetudo inducta i cui⁹ p̄rariūz memoria hoim̄ nō existit. tantū opat̄ q̄ntū p̄uilegiū pncipis. In alijs aut̄ q̄ nō sunt solū pncipi reseruata idē opat̄ psuetudo qd̄ statutum Et in tali psuetudine pcedūt rōes facte i oppositū. **T**ū est attendēdū q̄ tabelliones crea

ti vigore talis psuetudis nō p̄nt p̄ficere i strūmēta extra territorij illi⁹ ciuitatis in q̄ est inducta psuetudo cū nō habēt potestates sicut q̄n̄ creant̄ ab habētib⁹ p̄uilegiū a pncipe sed tantū iuris habet q̄ntū ip̄a psuetudo tribuit vt in ip̄a ciuitate tantū possint exercere publicū officū notariat⁹ vt est de mēte pncipis. vt in. d. c. fi. extra de fi. instru. r̄ no. **S**uil. in. l. non alit̄. de adop. **T**ertio qro qd̄ si ille q̄ p̄fecit instrumētū negat̄ fuisse notari⁹ q̄s p̄bz ip̄m fuisse notariū. Inno. i. c. fi. de fi. instru. paruz post p̄n. dicit̄ q̄ pbat̄ p̄ p̄uilegiū seu auctoritatem p̄ testes seu p̄ publicū instrumētū. **S**uffic̄ t̄ si p̄ testes pbat̄ q̄ publice fungebāt officio tabellionat⁹ r̄ p̄ alia instrumēta sc̄ de alijs p̄sonis. **A**d h̄ facit̄ aut̄. de nō alie. §. non igit̄. **H**oc etiā tenet Jac. de belui. r̄ **S**uil. de cu. et **B**ar. in. l. barbari⁹. de offic. p̄si. r̄ t̄ nō sufficit illū q̄ p̄hibet̄ esse tabellio diu fuisse in q̄si possessiōe tabellionat⁹ ad h̄ vt valeat eius instrumēta. l. in his. C. de diuer. offi. li. xij. Et bec opinio mihi videt̄ v̄a. p̄ q̄ videt̄ melior cas⁹ in. l. generalit̄. §. si q̄s de tabel. l. x. iō si p̄tra instrumēta opponat̄ q̄ ille q̄ scripsit nō erat tabellio. **C**aut̄ aduocat⁹ ponit q̄ t̄pe p̄fecti instrumētū iste q̄ scripsit erat tabellio. in quasi possessiōe officij r̄ p̄ tali habebat̄ r̄ reputabatur ab oib⁹ cognoscētib⁹ eū. r̄ q̄ erat hō liber r̄ tal̄ cōditio q̄ nō p̄hibebatur esse tabellio **H**ō t̄ sufficere; articulari ista tria sola p̄ora q̄ bec talis q̄si possessiō nō sufficit i his que sunt p̄hibita. vt in all. l. generalit̄. **U**n̄ pbata tali q̄si possessiōe nō p̄cluderēt esse tabellionē

Quero qro. nunqd̄ instrumētū debeat habere in signe signū notarij. dic̄ q̄ sic nisi cōsuetudo alit̄ se habeat. nec p̄ postea tabellio signū solitū mutare. l. fi. circa mediū. C. d̄ alfelso. r̄ ponit spe. in ti. de instru. edi. §. j.

Quinto qro q̄le sit officū tabellionatis. Bñdeo fm̄ In. in. c. j. de fid. instru. q̄ est publicū r̄ cōe. r̄ iō credit̄ ei⁹ scripture tāq; publice sine aliq̄ adminiculo dūmō in instrumētō p̄fecto extra iudiciū sit descript⁹ numer⁹ testū debet̄. vt in. c. cū **J**ohes. de fi. instru. In his vō q̄ sūt in iudicio soli scripture credit̄ tabellionis deputati ad scribēdū etiā sine testibus. c. q̄mā p̄tra. de p̄ba. Et ponit Inno. aut̄

Questiones

dicto. c. j. de fi. instru. **I**te alteri potest stipulari. ff. rem pu. fal. fo. l. ij.

Sexto quod nunquam tabellio de facto proprio possit perficere instrumentum. et videtur quod sic. in l. si consul. r. l. se. d. adop. **H**ac questione format **S**uil. de cu. in. d. l. si consul. ubi determinat contrarium. videlicet quod non possit. Et mouetur. quia cum tractatur de comodo pecuniario quod non potest esse auctor in facto proprio. l. quod dicimus. ff. de au. tu. r. l. j. f. fuit quod ad trebel. r. per Brundet ad. l. si consul. cum si. quod loquuntur quod non tractatur de comodo pecuniario. quod casu quod potest esse auctor in facto proprio. nam differunt. l. j. C. de testi. r. le. quod testis metis. f. j. ff. de testa. **P**roterea tabellio habet loco testis. l. domici. labeo. de testa. r. ad eum recurrit si est dubium. de fid. instru. l. si quod decurio. C. de fal. s. quod non potest esse testis in re sua. l. omnibus. C. de testa. r. l. nullum. ff. e. ti. **E**t hoc videtur expresse de his quod se scribunt. l. diu. f. j. r. l. si quod legati. ff. de fal. ubi dicitur quod tabellio qui scribit falsum instrumentum puniatur de falso. **C**asus est in l. rones. C. de pbat. **D**icitur in **S**uil. quod tali instrumento creditur in quantum facit contra ipsius s. p. ipso non. l. non putauimus. f. si quod de pira. tab. r. l. aurelio. f. idem. de lib. lega. **I**dem tenet **B**y. in. l. si impuberes. f. si. de fal. r. l. publi. ff. de po. **S**ed contrarium tenet quodam glo. pua quod dicitur quod aduersarius non potest approbare instrumentum in quantum solus facit pro se r. reprobare in quantum facit contra se. **S**ed **B**ar. in. d. l. si consul. dicitur quod dicta glo. loquitur in privata scriptura. bic in publica facit quod non. C. de dona. ante nup. l. j. r. l. j. C. de confel.

Septimo quod nunquam tabellio creatus a papa possit perficere instrumentum in terris imperij. r. sic e contra ponit spe. in ti. de instru. edi. f. sed nunquam tenendum. ubi dicitur quod sic. quod credo verum r. de. quod quilibet habet imperium potest extra suum territorium exercere iurisdictionem voluntariam s. non contentiosam. l. ij. de off. pco. **S**ed procedere potest officio publica instrumenta est de voluntaria iurisdictione. id pro hoc facit in simpli. c. p. venerabile. post principium quod filij sunt legumi.

Octauo quod quod si tabellio non vult contrahentibus vel alteri exhibere instrumentum quo iure cogitur contra eum. **S**lo. l. argentari. ff. de ede. di;

cit quod officio iudicis. **E**st r. verum in actis r. instrumentis quod fuerint inter viuos. **S**ed si esset instrumentum prius ad ultimas voluntates tunc cogitur per titulum quemadmodum testa. ape. vel per iudicium de tabel. exbi. l. j. r. ibi glo. ff. de tab. exbi.

Nono quod nunquam notarius teneatur dare instrumentum publicum siue contrahentibus siue pecunia. **S**lo. in verbo argentiarius in pn. in v. assimiles. ff. de eden. dicitur quod non. **I**n contrarium facit. l. j. illud quod de ordina. et extraor. cog. **E**t **S**uil. in di. le. argentariarius dicitur quod notarius potest cape duplicem mercedem pro instrumentis perfectis. **U**na pro abbreviatura. alia pro retensione. **P**ro hoc allegatur casus singularis in l. si. post mediu. C. de punci. age. in reb. l. xij. facit. l. in sacris. in fi. C. de pr. sacro. scri. **E**t in est aduertendum secundum eundem **S**uil. quod notarius potest implorare officium iudicis vel sibi ista duo salaria prebeantur per scripturam pleges supra allegatas. **N**ec obstat. l. j. illud quoque. quia loquitur in salario prestando de publico quod non potest statui notariis sic nec alijs personis. vel notariis in. l. j. in pn. ff. de var. et extraor. cog. **I**stud non videtur verum. quia leges quas allegat **S**uil. loquuntur in notariis qui scribunt acta iudicialia. **Q**uo casu concedo quod ad officium iudicis contra quo gesta sunt ea que notarius scripsit pertinet sibi dare salarium. **E**t ita intelligo allegatum. f. illud quod. qui loquitur indistincte de salario prebendo de publico. quod de privato. **N**on ergo poterit notarius qui scripsit extra iudicium instrumentum implorare officium iudicis vel sibi prebeat salarium. **S**ed bene constat illud verum quod non potest cogi dare instrumentum contrahentibus siue mercede. **E**t hec est mens di. l. argentariarius. **B**ar. in ibi et in l. j. ff. de var. r. extraor. cog. dicitur quod in hoc spectetur consuetudo que est quod notario det merces de scriptura instrumenti. cum contrahentes r. notarius videatur tacite agere de mercede prestanda secundum consuetudinem. ar. l. accepto. C. loca. r. l. dos mini predioy. de agri. r. cen. l. i. xj. vñ secundum eum notarius poterit agere ad mercedem vtili ex locato. **I**te sequitur hoc textus quod contrahentes poterunt agere vtili ex conducto contra notarium vel exhibeat instrumentum modo dictarum legum. quod etiam no. in. l. mutatio r. suppletio ad illam glo. l. argentariarius

ad hunc notatam op
de l. r. notariis f
e quod f. f. f.

Questiones

Decimo quero. q̄s strabentū bebeat solvere notario. dic vt p̄ Cy. in. l. eos. C. de vsuris. z ibi plene dixi.

Undecimo quero. notari⁹ dedit p̄tib⁹ instrumentū defectuū nunq̄d potest agi vt p̄fectum tradat. **R**ideo. poterit officio iudicis agi vt p̄ficiat z interesse tradat ea rōe q̄ cogereur a principio vt totū traderet. q̄ nō videtur dedisse qui totū nō dedit. vt. l. vbi exigit. § si dolo. ff. de eden.

Duodecimo quero. notarius dedit partibus defectuū instrumentū petit vt reddatur sibi vt possit addere vel detrabere. nūq̄d contrabētes aut aliquis eoz teneat sibi tradere instrumentū. **B**ar. format istam questionem in. l. si. ff. de tab. exbi. z Bay. de foli. cōsuluit vt ipse no. in. l. imperator. ff. de sta. bo.

Ego autē dico q̄ si notari⁹ reddat instrumentū defectuū legitima causa de cōtate potest agere acione in factum vt instrumentū sibi reddatur vt sic suppleat vel detrahatur. ar. l. iij. ff. ad exhiben. et eius q̄d no. glo. in. l. quedam. i. p̄ncipi. de eden. **Q**ue autē sunt legitime cause defectus instrumentū. **R**espondeo. si notari⁹ p̄didit p̄bocollū in remotis locis vel p̄nibus tpe quo fecit instrumentū. vt. l. si q̄s ex argētaris. ff. de edendo

Tredécimo quero. nunq̄d notarius possit corrigere errorem instrumentū sui. **E**t videt q̄ sic. q̄ error notarij nō nocet strabentib⁹. l. si librari⁹. ff. de regu. iur. l. imperator. de sta. bo. **S**uil. de cu. format istā questionē in. d. l. imperator. z spe. de instru. ed. § instrumentum v. nunq̄d si p̄ficiat. z **B**ar. in. d. l. si librari⁹

Ego autē ad declarationē p̄ntis q̄stionis p̄mitto q̄ error i instrumentū multis modis p̄t cōmuni. **U**no mō circa formā instrumentū. **S**ecūdo modo circa errorem ordinis instrumentū. **T**ercio mō circa solēnitatē formale ipsius stract⁹. **A**lio mō circa latēnitatē. **Q**ū cōmittit circa solēnitatē formale. vt q̄ deficit i dno in instrumentū p̄ anni dñi vel mensis z dies. defect⁹ enī boz viciat instrumentū. vt i autenē. vt p̄ponat no. imp. in p̄n. z in autenē. q̄. mo. na. effi. sui. §. sed quantū. extra de fi. inf. inter dilectos. z no. **B**ar. in. d. l. generali. vt in instrumentū deficit. q̄ notari⁹ fuit rogat⁹ vt

equipollens. vt in autenē. de tabel. §. j. coll. iij. z p̄ **B**ar. in. le. sciendū. de v. obli. **S**ed nunq̄d possit errorem corrigere. dico q̄ si est erratum i cōmittēdo si p̄stat in quo est error notari⁹ potest corrigere errorem suū. ar. l. erroze. C. de testa. et. l. si in noie. ff. de v. obli. g. **S**i autē nō p̄stat in q̄ vt quia fuit obmissa dies rogatōis vt negat a p̄nibus facta. **I**sto casu si notari⁹ dicit se recordari debet ei credi. quia officiali publico credit de officio sibi commissio. C. de fac. rab. l. imperator. l. xij. z. l. si quis decurio. C. de fal. z l. magis puto. §. non queuis. ff. de rebus eoz. z. l. j. §. cura carnis. de offi. p̄fec. v. b.

Si vero est erratum in ponendo. **I**sto casu si quidem error constat ex inspectione instrumentū. vt quia posuit vñū mensem vel diem cum debuisset ponere alius. **E**t isto casu nō potest notarius suū errorem corrigere. nisi d error constet p̄ testes vel alio modo. l. quid quid astringende. de vboz. obli. g.

Tercio respondeo scōm lecturā **B**ar. z est ratio inē bunc casum z precedentem. quia quādo notarius obmittit iudicōne diem vel rogatum nondū finitū est officium suum. ar. l. qualem. ff. de arbi. deo potest corrigere errorem suum. **S**ed quando ponit iudicōnem. mensem. vel rogatum tunc est functus officio suo siue bene siue male. l. iudex. de re iudi. **N**on potest errorem suū corrigere. si nō est dies. z patet ex instrumentū inspectōe. vt q̄z anni dñi nō p̄cordet in iudicōne cū vixq̄ sit positū in instrumentū. **I**sto casu glo. **B**ar. q̄ est in dilectos. de fi. instru. an v. iudicōne. tenuit q̄ instrumentū reddat falsum. **B**yn⁹ cōsulendo in quodā cōsilio determinat q̄ licet ommissio iudicōnis viciet instrumentū. vt sup̄at amen si apponat nō viciat instrumentū. licet nō cōcordet cū annis dñi. ar. l. quonēs. §. si vō. d. be re. insti. p̄ quo facit q̄d no. glo. in. l. si quis i fidi vocabulo deleg. j. z. l. j. ff. de re iudi. **H**ec opinio est cōmunis. **O**mnia p̄dicta sunt vā q̄ solēnitatis instrumentū fuit solēnitē obp̄uata. sed non fuit inscripta eo modo quo interuenit vel fuit totalitē ommissa. **E**tey si non fuisset scripta nec p̄bata tūc nō posset corrigere errorem. imo est totalitē falsus z notari⁹ tāq̄ falsarius puniret. l. iubemus. §. si. de testa.

Questiones

Tertio modo quoniam fuit erratum circa solennitatem formalem tractatus. Dico quod si error fuit commissus a contrahentibus talis error viciat contractum. Ideo tunc notarius talis errorem non potest corrigere. l. j. in prin. et l. quod quod astringende. de v. oblig. Sed si fuisset obmissus a notario in scriptura. ut quod fuit tunc observata illa solennitas. scilicet notarius non scripsit cum talis error non viciat instrumentum. quare presumitur solennitas intervenisse. id est notarius potest hunc errorem corrigere. insti. de inuri. stipu. §. si scriptum. ff. de v. ob. l. sciendum.

Quarto modo quoniam est erratum circa solennitatem intrinsecam conventionalem tractatus. dico quod si error est obmissus a contrahentibus tunc talis error viciat tractatum. id est notarius non potest corrigere. l. j. §. nec empl. l. in emptione. ff. de p. ab. emp. Si vero error fuisset obmissus per notarium si constat de errore per testes vel alio modo potest corrigere errorem. aliter non. quod talis solennitas non presumitur. i. stit. de emp. et ven. §. p. cum.

Quinto modo quoniam est erratum circa solennitatem extrinsecam tractatus si est erratum a contrahentibus viciat tractatum. id est notarius non potest corrigere. l. j. C. de fi. instru. et de iure iuste. p. b. l. r. et l. si extra p. diu. de pac. conven. Id est si est erratum a notario. nam non potest corrigere hunc errorem nisi per testes vel alio modo. l. quod quod. ff. de publica. Et est ratio. quod solennitas extrinseca nunquam presumitur nisi notarius faciat mentionem de ea in instrumentum. ut no. glo. i. l. j. C. de fi. instru. et l. j. C. de p. ab. stipul.

Sexto modo scilicet quoniam est error circa scripturas instrumentum scribendo verba obscura. si sint omnino obscura et non intelligibilia tunc viciat instrumentum. Id est notarius non poterit corrigere hunc errorem. dicta. l. quod quod. §. m. vna lectura. et ibi Bar. Si autem non sunt omnino obscura tunc potest corrigere declarando et interpretando verba per eum scripta. l. si quis decurio. in fi. C. de fal. et in aut. de fide instru. §. si moriantur oes. col. vij.

Alium modo si error fuit circa incongruam launitatem scripturae. tunc non viciat instrumentum. l. impator. de sta. bo. l. si librarius. ff. de re. iur. Id est notarius poterit hunc errorem corrigere. l. actor. vba. de re. iur.

Est tamen sciendum quod in omnibus casibus in quibus dixi notarium posse corrigere errorem debet habere auctoritatem superioris et non aliter. ut in aut. de equi. do. §. p. m. gradum. col. vij. et ibi tenet

Ja. de bel. **T**ertio est sciendum quod in casibus in quibus non potest notarius corrigere errorem suum tenet parte lesi ad interesse. l. j. in fi. si melior falso modo dix. et l. fi. C. de mag. conven. Item per dicta locum habet quoniam notarius tradidit parvum instrumentum in forma publica. quod iam cum sit functionis suo officio non potest suum errorem corrigere nisi ut per ordinatum est. ut. le. iudex. de re. iudi. Ceterum si non tradidisset parvum instrumentum. tunc potest errorem per ipsum commissum corrigere cum non sit functionis officio suo. l. quod. ff. de arbi.

Qualiter autem probet error instrumentum plene probatur in di. l. si librarius. circa fines. ff. de reg. iur.

Quero decimo quarto an quoniam notarius tradidit instrumentum debeat curari illi quod interest vel quod ex illo instrumentum ledi potest. Bar. format istam questionem in. l. fi. ff. de tabl. exbi. et Cy. in. l. nam ita. ff. de adop. in suis additionibus. Ego autem dico quod quoniam tractat de prima editione instrumentum. Isti casu. si quidem est p. nio inter notarium et illum qui peti instrumentum non pertinere ad petentem. vel dicit illum tractatum esse in via libere et sic publicari non deberet. sic omnes qui levi possunt ex instrumentum isto citari debent. ar. l. j. §. si autem. et l. fi. de tabl. exbi. et l. de vno quod. de re. iudi. l. nam ita diu. ff. de adop. Si vero nulla est contentio inter notarium et petentem sibi tradit. ut quod notarius dicit instrumentum sibi debere tradere. et tunc non est necessaria citatio. Quandoque tractat de secunda editione ut quod iste cui fuit traditum primo instrumentum dicit se amisisse et ex alia causa iusta. dicit iterum sibi tradit. et isto casu indistincte debet citari illi quoniam interest et qui levi possunt ex dicta editione. quia talis editio debet fieri cum cause cognitione. l. si quis ex argentariis. §. si. ff. de eden. An autem quoniam oriuntur tales p. nioes inter notarium et petentem debet adhiberi plena cognitio vel semiplena. no. p. Bar. in. di. l. j. in fi. de tabel. exbi.

Quero quiddecimo cuius etatis debeat esse tabellio. Et videtur quod pupillus possit esse tabellio. ut. le. impuberem. in principio. ff. de falsa doctrina. ut refert Bal. ubi tenet quod tabellio debet esse maior pupillo. Quia officium tabellionatus est officium publicum. le. generali. C. de tabellionibus. libro. x.

Questiones

S pupill⁹ nō admittit ad officia publica. l. pupill⁹. ff. de iur. et iur. ergo nō ob. di. l. impuberem. qz loquit in illo q̄ admittit ad scribēdus **N**ā ad scribēdū tantū p̄t adhibere seru⁹. vt l. seru⁹. ff. d. testa. et di. l. impuberē. §. nō tantū. ff. de fal.

Sedecimo q̄ro nunq̄d aliq̄s posset creari tabellio infra ips pubertatis et p⁹ pubertatez p̄ficiat instrumēta et exerceat officiū **B**ar. in allegata. l. impuberē. in p̄n. tenet q̄ nō. qz bi q̄ eligunt ad aliq̄d officiū publicū dnt esse idonei eo tpe q̄ eligūt. l. examinaus. §. j. ff. d. ac. iur.

Quero. xvij. nūq̄d tabellio excōicat⁹ possit p̄ficere instrumēta publica. **B**ar. in. l. eadē. §. j. ad. l. iul. repetū. Et ē casus i aut. d. pa. et cō. sy. pducere. col. ij. et i aut. credētes. C. de bere.

Quero. xvij. nūq̄d tabellio infamis possit p̄ficere instrumēta **E**t videt q̄ nō. qz habetur locotestis. l. domici⁹. ff. de testa. s; infamis nō p̄t esse testis. l. eadē. ff. ad. l. iul. repetū. l. iij. §. lege. ff. de testi.

Proterea glo. in. l. ij. §. miles de infam. dicit q̄ infamis nō p̄t exercere aliq̄d officiū publicū. s; officiū tabellionat⁹ est officiū publicū. vt di. l. generali. ergo zc. **P**roterea infamis repellit ab oī dignitate. l. ij. C. d. dignitas. s; officiū tabellionis ē dignitas. l. j. C. de mā. p̄n. ergo. zc. Et istā p̄tē tenet **I**nno. i. c. fraternitatis. in glo. in v. deponit. extra d. test.

Bar. in dicta. l. eadē. §. j. ff. ad. l. iul. repetū. tenet p̄trariū. s; q̄ infamis possit cōficere. mo uet qz officiū tabellionat⁹ nō est dignitas s; est mun⁹. vt no. glo. in. l. j. in fi. C. q̄ mo. nō pos. li. xij. Cōstat autē q̄ infames nō excludūt a mun⁹erib⁹. C. de his q̄ nō imple. l. x. et l. j. C. de infami.

Itē infamis p̄t eē p̄curator. in fi. de excep. §. fi. **I**tē potest esse arbiter. l. e. pedi⁹. ff. de arbi. **I**tē p̄t esse tutor et curator. vt no. in summa triū libroz. in ii. de infami. l. x. et est casus in. l. iij. §. est equissimū. ff. de postu.

Item nec obstat fm eū. l. j. de mā. pan. qz loquit in notario principis assumpto ad scribēdum negocia ipsius. **N**ā illud officiū ad qd̄ eligit p̄ principē est dignitas. vt ibi. iō infamis nō p̄t illud exercere p̄ dictā regulā. l. ij. C. de digni.

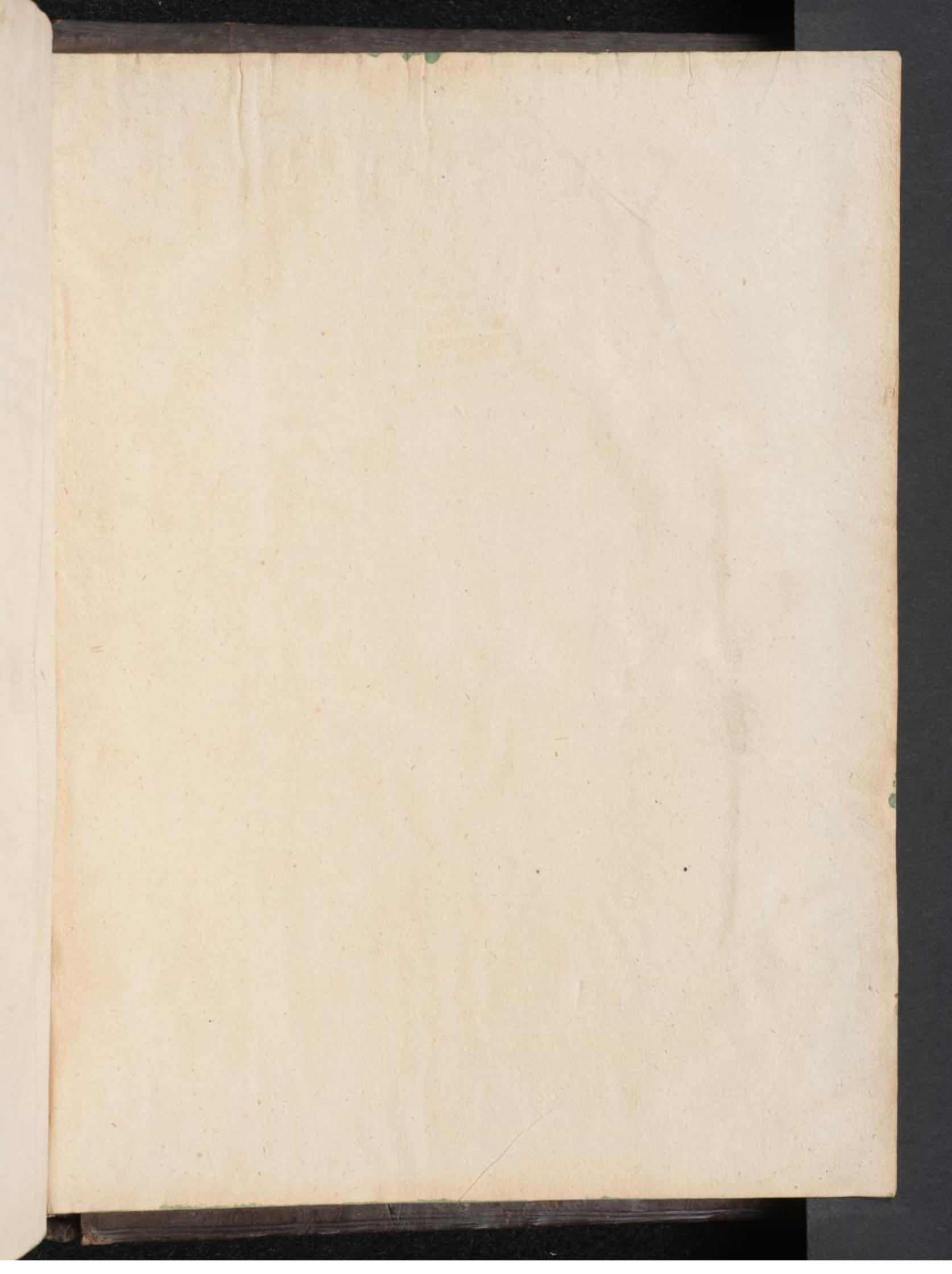
Itē nō obstat fm eum qd̄ no. glo. in. l. ij. §. miles. de infami. q̄a loquit in notario q̄ habz aliq̄d officiū sibi iniunctum de publico. vt qz

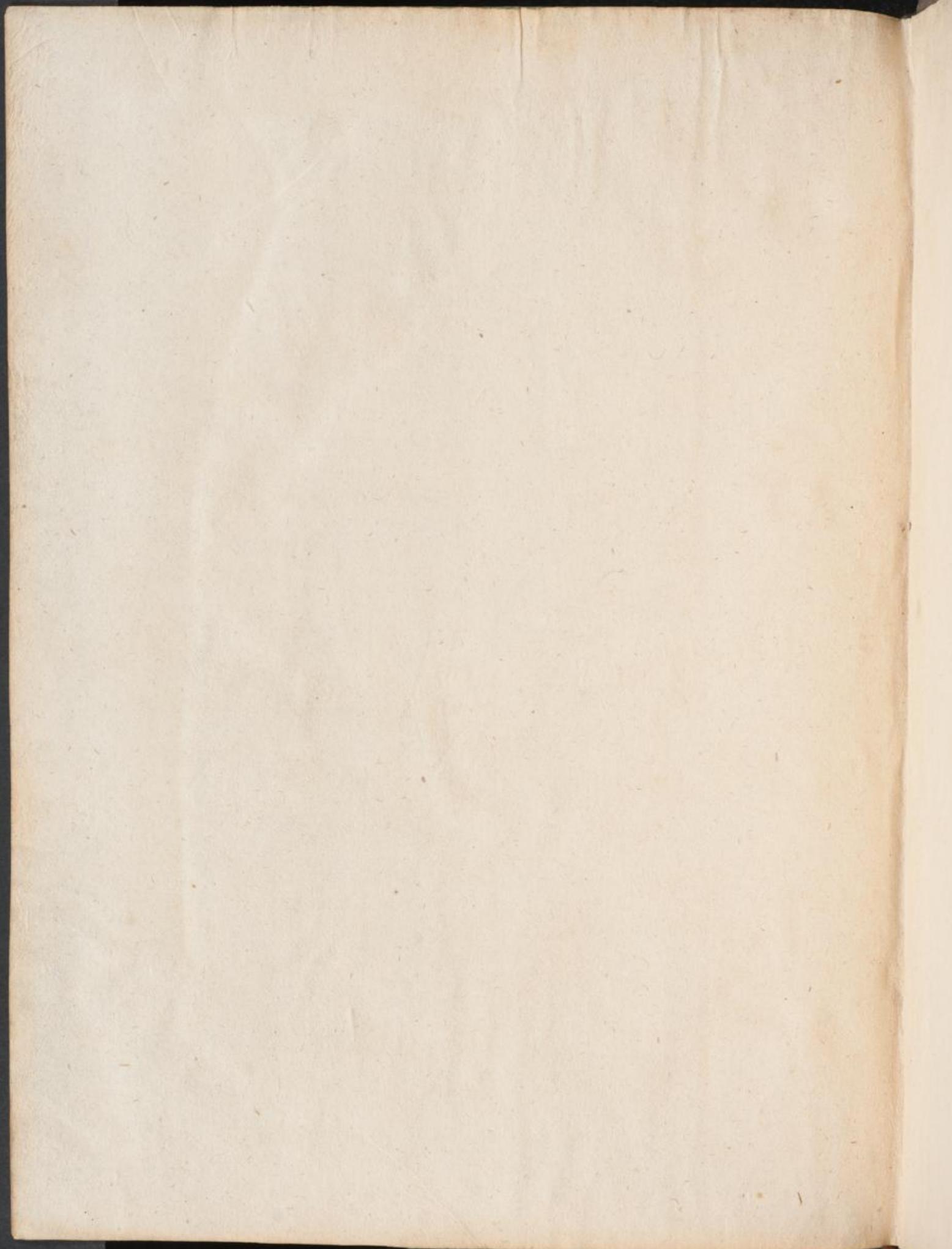
notarius ad bancū stipendioz sedens. s; nos loquimur de notario sumpto a p̄ibus ad faciendū publicū instrumentū ad qd̄ officiū potest infamis assumi. sicut dicim⁹ in iudice nam si infamis est et si sit datus parib⁹ volētib⁹ et nō opponētib⁹ de infamia valet ei⁹ iudiciū v̄l sententia. vt no. **I**nno. in. c. cū sup de offi. del. et **B**ar. in. l. quidam consulebant. de reiudi. et spe. in ii. de iudi. del. §. excipit. ver. item nunq̄d. et v. se. **I**tem fm eū nō obstat q̄ infamis nō potest esse testis. q̄a testimoniu⁹ pducit ab altera p̄tū tantū inuita. et iō nō admittit. **S**ed notari⁹ qui assumit ad scribēdum instrumentū assumit ab vtroqz cōtrahentium. iō valet instrumentū. **E**go autē teo opti. **I**nno. p̄ qua allego casum de p̄hib. feu. alie. §. scriba. col. x. **N**ō ob. rōes **B**ar. p̄mo casu vbi dicit officiū tabellionis ē mun⁹ publicū. vt no. glo. in. l. fi. C. qui mili. non pos. qz dico illā falsam et p̄tra calum. l. generali. i. fi. C. de tabul. l. x. ad quā **B**ar. abi nō respōd⁹ **N**am ibi expresse dicit q̄ officium publicum et q̄ sit officiū publicū tenet **I**nno. i. c. j. extra de fi. instru. q̄ aut nō licet inuile mun⁹ publicū patet euidenter ex ei⁹ diffinitioe **N**ā dicit ipsum publicū qd̄ in administranda re pub. cum sumpto sine titulo dignitatis subimus. q̄ diffinitio habet ad lrām in. l. honore. de mune. et bono. **I**tē nō obstat de tutore et p̄curatore et arbitro. qz sunt p̄sone q̄ nō habet officiū publicū. **I**tē nō ob. de iudice q̄ si non opponit q̄ sit infamis valz snia p̄ eū lata que est aliud i iudice delegato infame qz iudiciū et snia valz p̄pter autoritatē delegantis si litigatores nō opponūt notā infamie q̄ rō cesset tabellionibus

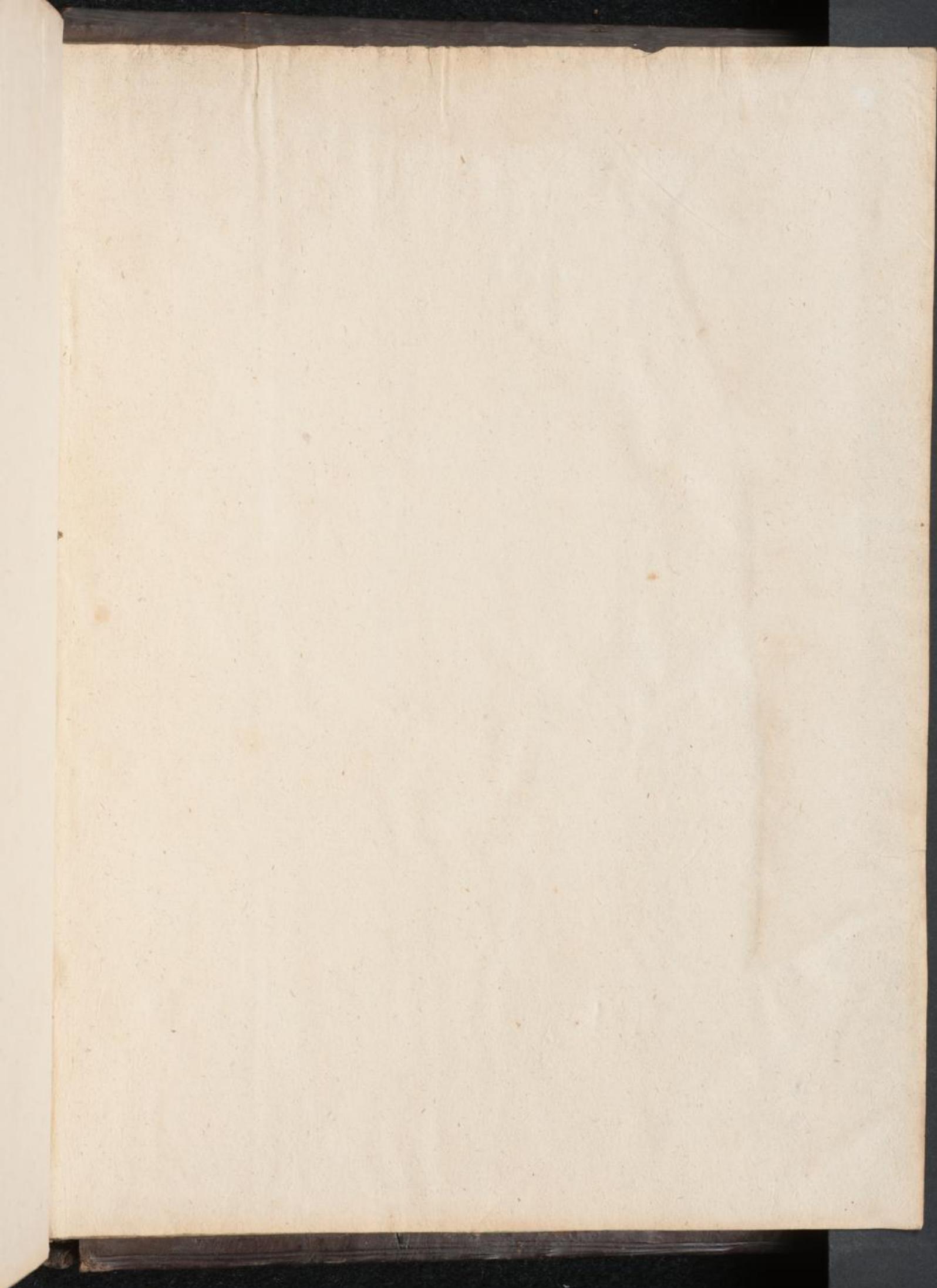
Quero. xix. si tabellio excōicat⁹ v̄l infamis stent in possessione tabellionat⁹ vel bone fide me nō ob. infamia v̄l excōicatione an valeāt instrumēta facta p̄ eū. **B**ar. videt sibi p̄trariū in. l. eam. §. j. ff. ad. l. iul. repetū. vbi tenet q̄ sic. per. l. barbarius. de offi. p̄sti. et l. ij. de sena. **S**ed **S**uil. quem **B**ar. sequitur in dicta l. barbarius. tenet contrarium q̄ licet diu fuerit in possessione tabellionatus iō nō tenent instrumenta p̄ eū cōfecta. et secunda opinio verior est. pro qua est casus in di. l. generali.

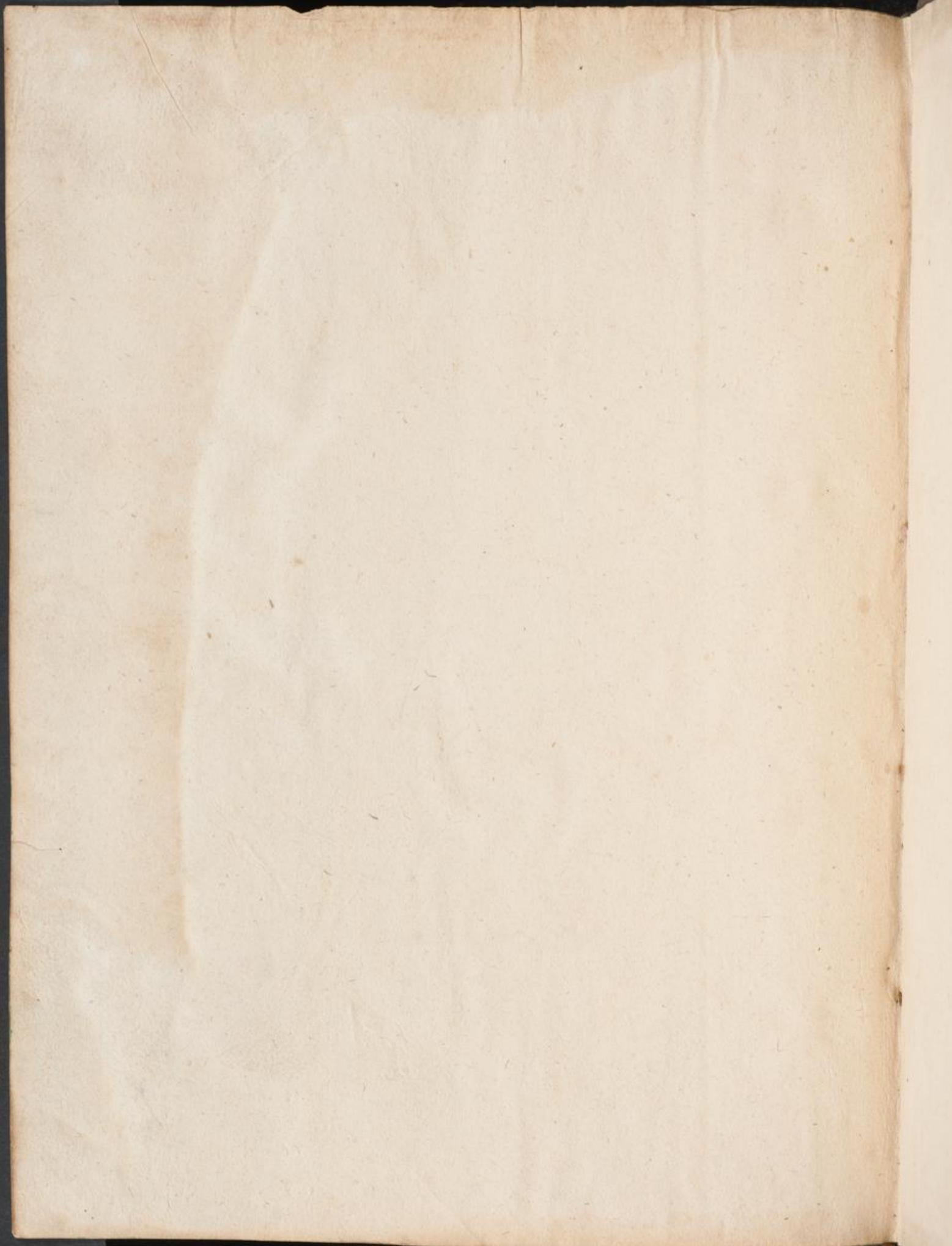
Ely de. E. In hande is so vor ons gheboone daer by sijn in sijn
 pedone als by myr recht seldy g'noeg g'ubben sone zaligheit
 gheboone en befaide daer dat he hadde onse ghege en mechtich
 ghemacten gaff en en makende vnlmactich gheide ghepde alreid
 sone eijde byne en on eijde der tuc mudd' rogg' sacche
 rechte de selghe hee lubbet vorf eijde ghe gheest vor
 des bunn' g'gude max vrbysinghe der stat boeke dar dar
 in ghegheft ys alre dar g'at vorf oft sone eijde vorf de
 tuc mudd' rogg' vorf sacche maect man en m'byne ghe
 tuc g'en part' d'ere hebben vor ons g'gheest. In
 pedone lefde de bunn' en sone sy eijde eijde en belevet
 dar sy gheide vorf en alreid ofte on eijde vorf eijde
 g'ene en eijde belevet sacche de tuc mudd' rogg' vorf
 Ende vrbysinghe d'ere d'ere d'ere

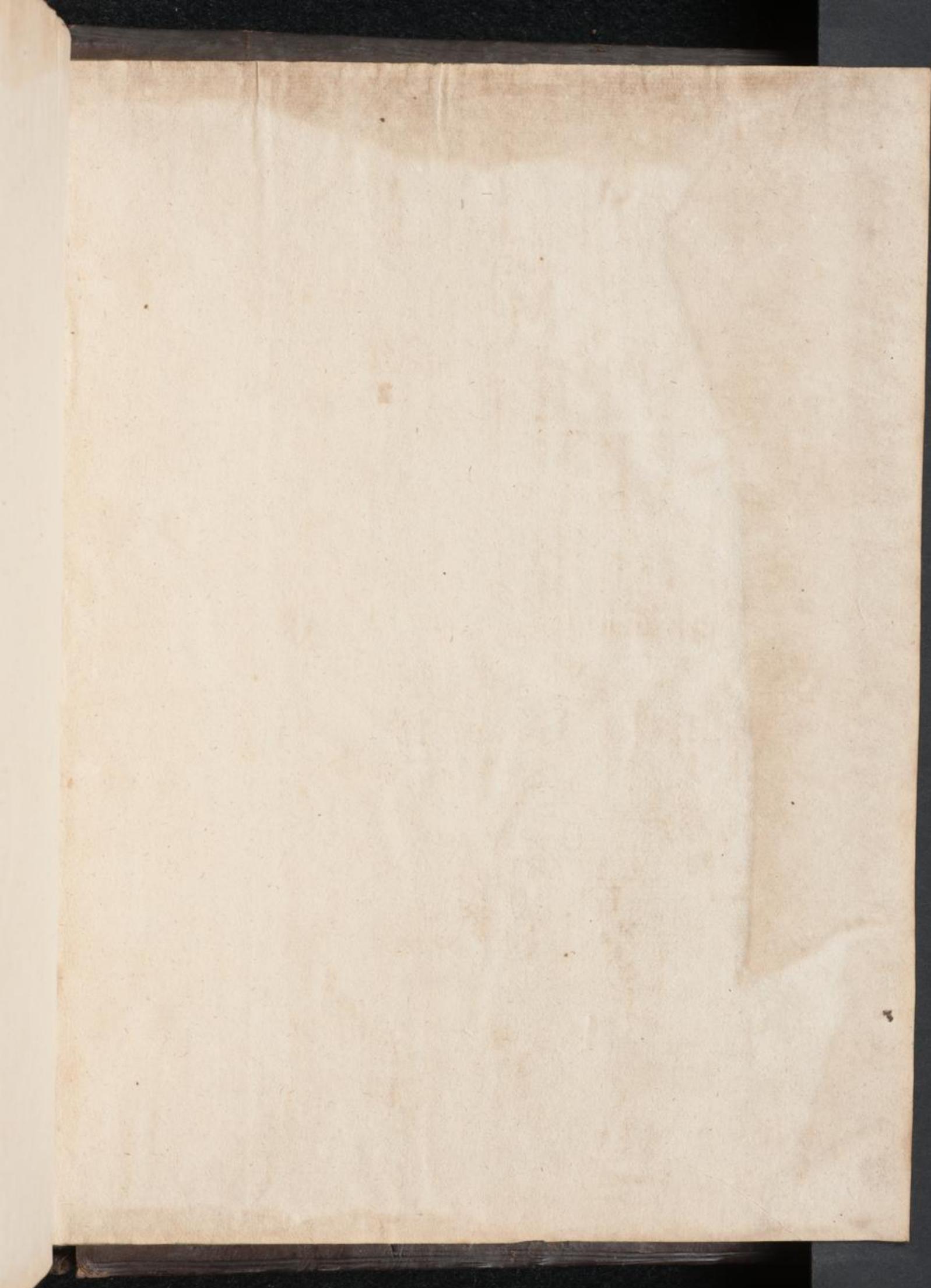
LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

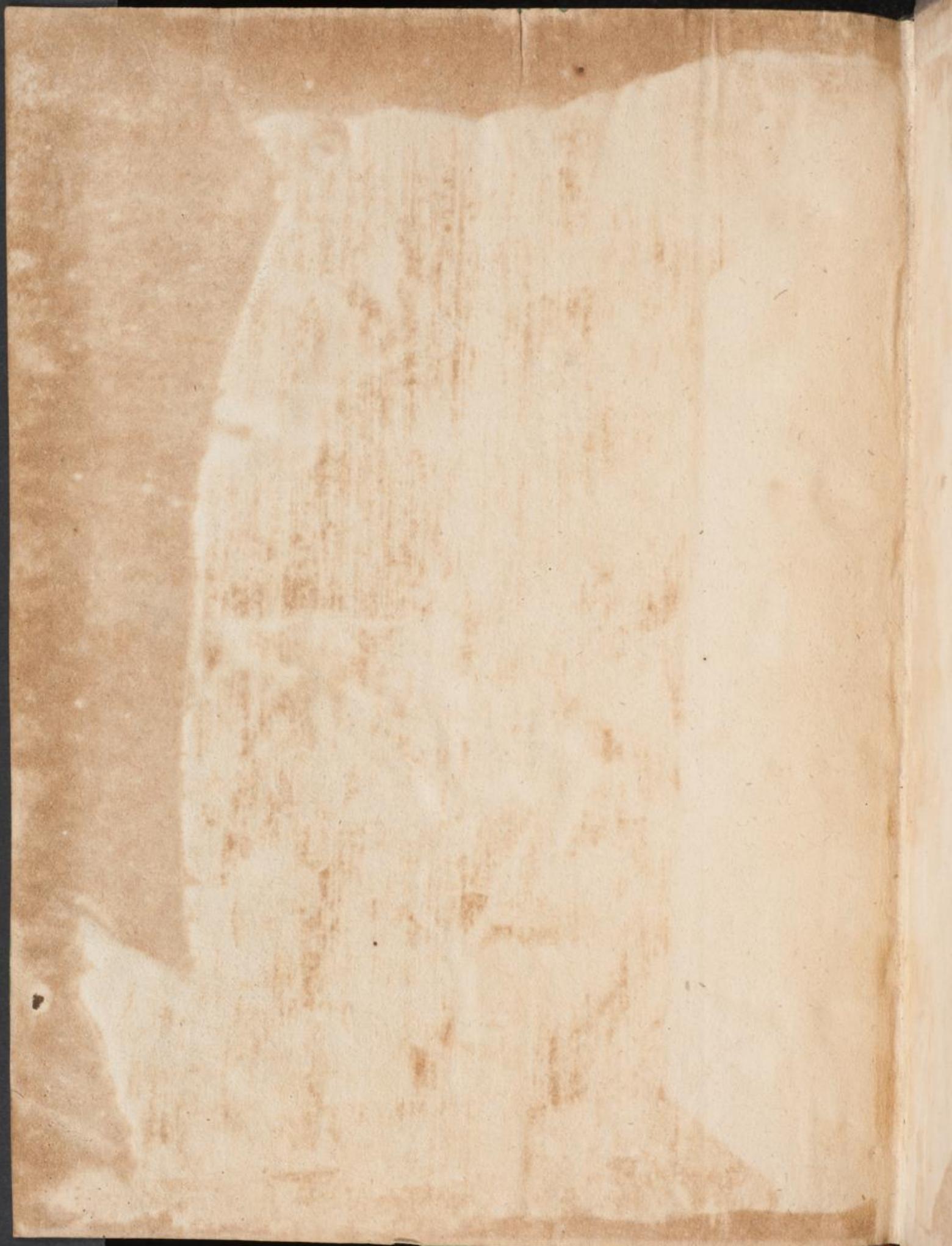

© The Tiffen Company, 2007

TIFFEN® Gray Scale

A	1	2	3	4	5	6	8	9	10	11	12	13	14	15	17	18	19
	R	G	B	W	G	K	M								C	Y	M

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black
1	2	3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16	17	18

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8
Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

K R 399

x

